

Sven Winnell 25 april 2020:

**Planering av världen och Sverige. Det
behövs en bra förteckning över professorer.
Utrikes och inrikes tidningsartiklar 17-24
april 2020.**

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzz.pdf>

Sven Winnell 25 april 2020: Planering av världen och Sverige. Det behövs en bra förteckning över professorer. Utrikes och inrikes tidningsartiklar 17-24 april 2020.
<http://winnell.com/omr36-39zzzzzz.pdf>

Innehåll

Sida

4	<u>Kapitel 1: Framtidsplanering av världen och Sverige.</u>
5	Utredningarna i projektet om Samhällsplaneringens problem - hur ska man kunna förbättra världen.
6	Privat och gemensamt
6	Om planering av framtiden
8	Coronaviruset påverkar på många sätt
9	Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen
11	Regeringen styr Sverige - och så gott det går även världen.
12	Politikområden för politiken 1 oktober 2019
14	I det följande några DN-artiklar den 19 - 24 april
15	19 april 2020:
46	20 april 2020:
81	21 april 2020
120	22 april 2020
130	23 april 2020
145	24 april 2020
157	Påminnelser om förslag i Sven Winnell 17 april 2020: I avsnittet om Samhällen, hushåll och utbildning i skolorna. http://winnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf

161 **Kapitel 2: Det behövs bra förteckningar över professorer/professurer**

Politiska aktörer av alla slag, den stora allmänheten och gymnasister både de som utbildar sig till yrken och de som vill in på universitet och högskolor har behov av att få veta vad professorer gör ifråga om utbildning och forskning.

Men det är nu svårt, nära omöjligt att få en översikt över vad professorerna gör. Det bör på internet göras en bra och lätt tillgänglig förteckning över dem med uppgifter om deras vetande och forskning.

162	För planeringen av världen och Sverige behövs kunskaper.
162	Innehåll i Sven Winnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m. http://winnell.com/omr40zl.pdf .
167	Avsnitt 105: Övergripande om forskning. Om det mer vetande man vill ha
167	Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011
172	Naturvetenskap
178	Teknik
182	Medicin och hälsovetenskap
185	Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin
190	Samhällsvetenskap
192	Humaniora och konst
194	Forskningsråd o d

204	Universitetskanslerämbetet
204	Var finns universiteten och högskolorna?
207	Adresslista
212	Statistikdatabas: Högskolan i siffror
212	Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
213	Utbildning på forskarnivå
214	Statistik
216	Fakta om högskolan
216	Forskning
218	UNIVERSITETSKANSLERSÄMBETETS ÅRSRAPPORT 2019
220	Regeringskansliet
221	Från Matilda Ernkrans hemsida 24 april 2020 Artikel från Statsrådsberedningen: Ny kunskap viktig för att lösa samhällsutmaningar
222	Uppdrag till forskningsfinansiärerna Remissvar: • Energimyndigheten (pdf 1 MB) • Formas (pdf 3 MB) • Forte (pdf 841 kB) • Rymdstyrelsen (pdf 5 MB) • Vetenskapsrådet (pdf 574 kB) • Vinnova (pdf 1 MB) • Forskningsfinansiärernas gemensamma rapport (pdf 433 kB)
227	Forskning och innovation för framtiden Gemensam analys som underlag till regeringens forskningspolitik från Energimyndigheten, Formas, Forte, Rymdstyrelsen, Vetenskapsrådet och Vinnova

229 **Kapitel 3: DN-artiklar 17 - 24 april 2020 om utrikes och inrikes förhållanden**

230	Utrikes DN-artiklar 17 - 24 april 2020
231	Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.
233	17 april 2020
268	18 april 2020
337	19 april 2020
391	20 april 2020
441	21 april 2020
488	22 april 2020
551	23 april 2020
581	24 april 2020
620	Inrikes DN-artiklar 17 - 24 april 2020
621	Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.
623	17 april 2020
707	18 april 2020
881	19 april 2020
1003	20 april 2020
1014	21 april 2020
1028	22 april 2020
1109	23 april 2020
1162	24 april 2020
-1232	

Kapitel 1: Framtidsplanering av världen och Sverige.

Utredningarna i projektet om Samhällsplaneringens problem - hur ska man kunna förbättra världen.

Corona viruset började ställa till det i början av mars.

De 8 utredningarna <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq1+2.pdf> den 6 februari till <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq18.pdf> den 23 februari var grund för klimatarbetet och inställda på att klimatet var det stora problemet

I Utredningen Sven Winnell 7 mars 2020:

Samhällsplaneringens problem. Klimatpolitiken. Coronaviruset. Mänskliga verksamheter. Planeringar för Sverige och världen. Utrikes och inrikes artiklar 22 februari - 4 mars 2020
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzr.pdf>
började coronaviruset komma.

I utredningen Sven Winnell 25 mars 2020:

Samhällsplaneringens problem. Världen från Big Bang till mars 2020. Planering av framtiden för världen och Sverige. Tidningsartiklar 15-20 mars, mycket om coronaviruset och dess följder.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzs.pdf>
var coronaviruset stort.

Utredningen Sven Winnell 30 mars 2020:

Utrikes och inrikes tidningsartiklar 21-28 mars 2020.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzt.pdf>
Innehöll bara tidningsartiklar mest om coronaviruset.

Utredningen Sven Winnell 5 april 2020:

Förslag till framtidsplanering för världen och Sverige.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzu.pdf>

Utredningen Sven Winnell 7 april 2020:

Aktörer, forskare och myndigheter för framtidsplanering av världen och Sverige.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzv.pdf>

Utredningen Sven Winnell 10 april 2020:

Utrikes DN-artiklar 29 mars - 4 april och inrikes DN-artiklar 29 mars - 9 april 2020
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzx.pdf>

Utredningen Sven Winnell 17 april 2020:

Planering av världen och Sverige. Vårbudgeten 2020 och anknytande artiklar, Samhällen, hushåll och utbildning i skolorna. Utrikes tidningsartiklar 5-16 april 2020 och inrikes 10-16 april.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf>

Sven Winnell 25 april 2020:

Planering av världen och Sverige.
Det behövs en bra förteckning över professorer.
Utrikes och inrikes tidningsartiklar 17-24 april 2020.
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzz.pdf>

Privat och gemensamt

När man betraktar världen kan man finna att det finns individuella mänskliga verksamheter för individuella behov och gemensamma verksamheter för mångas eller allas behov.

Tidigare i historien har gällt att individerna var till för gemensamma verksamheter, men efter demokratins genombrott omkring 1920-talet gäller att de gemensamma verksamheterna är till för individernas behov.

Klimatet och de vilda växt- och djurliven tillhör gemensamma behov. De är omedvetet byggda eller ordnade av människornas verksamheter. Och hur de utvecklas beror av gemensamma verksamheter. De tillhör alltså näringslivet och kan ses som de viktigaste av de gemensamma verksamheterna.

Skolor är byggnader i de gemensamma miljöerna, men undervisning som sker i skolorna är saker mellan människor och ingår i sociala miljöer. Fängelser är gemensamma byggnader, men det som sker mellan människor i fängelserna ingår i sociala miljöer. Samma med bostäder, byggnaderna ingår i de fysiska miljöerna, men det som sker i dem mellan människor ingår i de sociala miljöerna.

Välfärden i världens samhällen beror av de privata förhållandena i hemmen. Näringslivet utanför hemmen ingår i de gemensamma miljöerna. Utgångspunkten för välfärden i en demokrati utgår från hushållsverksamheterna.

Men regeringen har ingen planering för de verksamheterna. Regeringen bör skaffa sig en planering för det i en planering för hela Sverige. Och regeringen bör skaffa sig en planering för världen. En planering för världen bör utgå från individuella privata förhållanden precis som i planeringen för Sverige, men de gemensamma förhållandena i världen kan i praktiken vara viktigare.

Om planering av framtiden.

Enkel planering sker i fyra moment: hur var det, hur är det, hur kan det bli och hur bör eller borde det bli.

Coronaviruset har medfört att världen och Sverige är i kaos. Efter det första dödsfallet i Sverige den 11 mars 2020 har det gått sex veckor och Svenska folket har börjat fundera över hur det kommer att bli i framtiden. Man tycks räkna med att framtiden kommer att se annorlunda ut än framtiden före coronaviruset.

Det är läge att planera framtidens framtid. Virusets påverkar hela världen. I världen finns cirka 200 länder med 7-8 miljarder invånare. Sverige har cirka 10 miljoner invånare, cirka en promille av världen,

Levnadskostnaderna för förvärvsarbetande icke-pensionärer är 2020 i Sverige enligt konsumentverkets beräkningar med genomsnittliga hyror för boverkets standard: ensamstående 170 000 kr per år, makar/sambor 262 000 kr per år lika med per dag 466 kr för ensam och 717 kr för makar/sambor.

Minsta levnadskostnader per dag för fattiga i världen brukar anges till några få dollar per dag, dvs grovt räknat en tiondel av det man räknar för Sverige.

Antalet flyktingar i världen anses vara 65 miljoner.

Planering av världen borde kunna hanteras av statsrådet Peter Eriksson, minister för bistånd och internationellt samarbete.

Hur han kan bedriva planering av världen beror av de kunskaper han kan få in. Han bör få kunskaper från utrikesministern, handelsministern och övriga statsråd, myndigheter o sv.

Planeringen bör ses som ständigt pågående process.

Planeringen kan bedrivas dels per land, dels för varje kunskapsområde enligt systemet för mänskliga verksamheter.

Planeringen per land blir cirka 200 länder Det kan bli för mycket. Planeraren får välja vilka länder han ska ägna sig åt, det bör bli de stora starkaste länderna och kontroversiella små. Till exempel:

EU och dess delar.

Ryssland, Ukraina, Syrien, Libanon, Afghanistan, Iran, Irak, Saudiarabien, Israel, Palestina, Jordanien, Jemen, Kina, Indien, Pakistan, Japan, Korea.

Nordafrika, Västafrika, Östafrika, Sydafrika.

USA, Kanada, Mexiko Mellanamerika, Sydamerika, Brasilien.

Australien, Oceanien, Polarområdena, Världshaven, Rymden.

Planeringen för Sveriges framtid föreslås ledd av energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman.

Han bör med ledning av verksamheterna i områdena 1-9 reda upp hur det är, kan bli och bör bli i Sverige, med medverkan från hela regeringen och dess myndigheter. Med det vetande som regeringen kan hitta.

Han bör dessutom lämna över förteckningen över verksamhetsområde 1-9 till kommunstyrelserna och regionstyrelserna med begäran att de inom förslagsvis en månad ska meddela sina länsstyrelser vilka områden som är intressanta och av betydelse för den egna kommunen och ge en uppgift om när de kan lämna en någorlunda fullständig preliminär redovisning av vad de anser.

De ska få veta, att uppgifterna ingår i en statlig ständigt pågående planering för hela Sverige, och de bör i möjligaste mån beskriva hur det är, kan bli och bör bli och sedan vartefter som tiden går komplettera och revidera. Kommunerna och regionerna bör få veta att deras beskrivningar kan göras på enkelt språk utan några byråkratiska finesser.

Det länsstyrelserna får från kommuner och regioner ska de sammanställa med egna kommentarer och leverera till regeringens planeringsledare. Regeringen ska anpassa sin planering efter kommunernas, regionernas och länsstyrelsernas åsikter och redovisa på sin hemsida hur planeringen fortgår.

SKR kan få besked om denna planering i den mån Ygeman tycker det är lämpligt. Men det är regeringen som ska stå för planeringen.

Coronaviruset påverkar på många sätt.

Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för smhällsskydd och beredskap har gjort en sammantällning om viruset och dess följder på krisinformation.se

Planeringarnas system med hur det var, hur det är, hur det kan bli och hur det bör bli gäller nu mer än någonsin.

Hur var det för bara ett par månader sedan och hur är det nu? Hur kan det bli vid olika tidpunkter i framtiden och hur bör det bli ?

Det är frågor som verkligen är aktuella och som man bör försöka besvara. Jag har föreslagit att Peter Eriksson ska arbeta med att besvara frågorna när det gäller de utrikes förhållandena och Anders Ygeman när det gäller de inrikes förhållandena.

Och frågorna bör ställas för alla de verksamheter som ingår i systemet för mänskliga verksamheter.

I <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf> har jag skrivit ut de 129 verksamhetsområdena och underavdelningar till dem.

Sida

10	Verksamhetsområden 1-5
11	6 Teknologiska/ekonomiska verksamheter
18	7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer
32	8 Språkvetenskap- Litteraturvetenskap. Skönlitteratur
34	9 Tidningar. Allmän geografi och lokalhistoria. Biografi. Allmän historia

För alla verksamhetsområden 1-9 efterfrågas forskning, utbildning, myndigheter och yrkesverksamheter.

Klickar man på de blå adresserna kommer man till wimnell.com årgång 2014

Beskrivningarna för områden 6-9 är hämtade från Sidorna 549-745 i **Sven Wimmell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m. <http://wimnell.com/omr40zl.pdf> Beskrivningar om områden 1-5 finns på sidorna 107-477 och 479-548**

Verksamhetsområdena finns i korthet på följande två sidor.

Att planera innebär att man angriper verksamheterna med frågorna hur det var, är, kan bli och bör bli. Och det är viktigt att man angiper [alla verksamheter](#). I frågorna ingår frågor om hur de olika verksamheterna påverkar varandra.

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar

Samhällets arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter. Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdoms historia.

Individernas inre verkligheter.

Tänkar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.

Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.

Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.

Politiska partier o d om individernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.

Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.

Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforskning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälsö- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.

Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommunikationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företagsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.

Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvård. Världsplaner. Rikspaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.

Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.

Litteraturvetenskap.

Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historiekrivande verksamheter, allmän historia.

Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistoria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden..

Regeringen styr Sverige - och så gott det går även världen.

Det är sant till en del. Sverige har inflytande över världen genom FN, EU, internationella konventioner och genom andra organisationer som har ledaamöter över hela världen och har åsikter och förslag.

Det är inte möjligt för en enskild person utanför Peter Erikssons kontor i UD att sätta sig in allt detta, utan man får lita på att Peter Erikssons personal har koll och ordning på allt och kan bedöma om och hur det behövs förändringar i de regler som finns.

Peter Eriksson har Sida under sig och måste se till att de får uppgifter från regeringen så att de kan göra något nyttigt i världen, som de får pengar för från staten.

Man kunde önska att någon konvention kunde hindra religioner att misshaandla kvinnor och någon konvention kunde för vanligt folk minska innehavet av skjutvapen och andra dödliga vapen.

Regeringen styrning av inrikesförhållandena sker genom statliga myndigheter o d och genom instruktioner till kommuner och regioner. Myndigheter o d och kommunerna styr Sverige och styr genom de instruktioner regeringen utfärdar för dem och genom deras tolkningar av det regeringen skrivit. Om instruktionerna upplevs som otillräckliga bör regeringen ändra i dem.

Allt detta är mycket komplicerat och det är inte möjligt för en enskild person utanför regeringen att sätta sig in i allt, utan måste lita på att regeringens ministrar har koll på allt.

Det viktigaste för regeringen är att se till att folket får de informationer och kunskaper de behöver. Numera är alla informationer och kunskaper beroende av digitaliseringar. Digitaliseringsminister Anders Ygeman bör snarast visa en plan för hur digitaliseringsproblemen ska hanteras och bör snarast lösa problem som finns och kan uppstå.

Anders Ygeman har också föreslagits som planerare för framtidens Sverige och måste i det arbetet få hjälp av hela regeringen.

Kanske den viktigaste ministern i detta sammanhang är demokrati- och kulturministern. Demokrati och jämlikhet är det viktigaste i svensk politik. Kulturministern har på olika sätt hjälp av de andra ministrarna, bl a utbildning- och forskningsministrarna. Men har ansvar för informationsproblem genom s k konstnärliga verksamheter och tidningar o d, kort sagt alla informationsverksamheter som ligger utanför skolorna.

Det är i hög grad problem som hänger samman med digitaliseringsproblemen. Anders Ygeman får sätta sig in i vad kulturen och utbildningen och informationen i bred mening kräver.

Idag gäller informationerna i hög grad coronaviruset och problem som följer med det. Men bortsett från det har tidningar och TV börjat fundera över den nya framtiden. Men funderingarna följer mest de gamla vanliga infallsvinklingarna och missar mycket av alla de problem som finns och är sammanfattade i systemet för mänskliga verksamheter som förändrar världen.

På nästa sida en förteckning över regeringen.

Politikområden för politiken 1 oktober 2019

Regeringens ministerområden. <http://www.regeringen.se>

* Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.

* Allmänt om regeringens politik.

Statsminister [Stefan Löfven](#)

statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

* Europapolitik.

Politik för EU

EU-minister Statsrådsberedningen [Hans Dahlgren](#)

sb.registrator@regeringskansliet.se

* Utrikespolitik.

Politik för en utrikesminister.

Utrikesminister [Ann Linde](#)

utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Politik för juridik och migration.

Politik för en justitie-och migrationsminister.

Justitie- och migrationsminister [Morgan Johansson](#)

justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Försvar.

Politik för en försvarsminister.

Försvarsminister [Peter Hultqvist](#)

forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Miljö och klimat.

Politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner. Politik för klimat.

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister [Isabella Lövin](#)

m.registrator@regeringskansliet.se [Miljödepartementet](#)

* Transporter och infrastruktur.

Politik för en infrastrukturminister.

Infrastrukturminister [Tomas Eneroth](#)

n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

* Energi- och digitalisering.

Politik för energi och digitalisering

Energi- och digitaliseringsminister [Anders Ygeman](#)

n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

* Landsbygdspolitik.

Politik för en landsbygdsminister.

Landsbygdsminister [Jennie Nilsson](#)

naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd.

Minister för internationellt utvecklingssamarbete. [Peter Eriksson](#)

utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Sjuk- och hälsovård o d.

Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.

Socialminister [Lena Hallengren](#)

socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Hushållet. Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d

Politik för en socialförsäkringsminister. som borde ha ansvar för hushållsverksamheter.

Socialförsäkringsminister [Ardalan Shekarabi](#)

socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Jämställdhet. Diskriminering. Segregation

Politik för jämställdhet och mot diskriminering och segregation

Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation [Åsa Lindhagen](#)

arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**

Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik

Utbildningsminister Anna Ekström

utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**

Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans

utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**

Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna Amanda Lind

kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**

Politik för en arbetsmarknadsminister.

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark

arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**

Politik för en näringsminister.

Näringsminister Ibrahim Baylan

naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**

Politik för en handelsminister.

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg

utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**

Politik för en inrikesminister för brott och polis o d

Inrikesminister Mikael Damberg

justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**

Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson

finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister

Per Bolund

finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko

finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**

Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad

Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. Ordförande i LO

karl-petter.thorwaldsson@lo.se

Vänsterpartiledare Jonas Söstedt

Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>

Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se

Med på listan finns inte moderater, krisdemokrater och Sverigedemokrater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

I det följande några DN-artiklar den 19 - 24 april och sedan kapitel 2 om behovet av bra förteckningar över professorer/professurer. Efter det kapitel 3 med utrikes och inrikes DN-artiklar 17 - 24 april 2020 .

19 april 2020:

" Peter Wolodarski: Ska coronaviruset blåsa bort svenskt flyg?"

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

Coronapandemin har parkerat en stor del av världens trafikflyg. Svenskar kommer inte att kunna flyga som vanligt igen efter denna kris.

Man påminns om hur onormala tiderna är när nyheter som i vanliga fall hade dominerat alla medier, numera inte ens hamnar på första-sidorna.

I torsdags varslade statliga Luftfartsverket 500 personer. Det handlar om nästan hälften av alla anställda i denna statliga verksamhet. Varslet motiveras med den kraftiga nedgången i persontrafik med anledning av coronapandemin.

Flygplatserna får sina intäkter av flygbolagen och vi får våra intäkter från flygplatserna", sade generaldirektören Ann Persson Grivas till SvD. "Det här är ju en konsekvens av att det inte finns någon flygtrafik", konstaterade hon.

Beskedet är dramatiskt. Vi talar inte om något förlusttyngt flygbolag med svag balansräkning. Inte heller om någon aktör som är känd för att ta stora risker. Luftfartsverket sorterar under näringsdepartementet och har som uppgift att tillhandahålla den civila och militära flygtrafik-tjänsten i Sverige. Vi talar om kärnan i svensk infrastruktur på flyg-området.

Min första reaktion på beskedet: varför vill staten bli av med 500 anställda när Sverige och världen drabbats av ett tillfälligt uppehåll i flygtrafiken? Vore det inte klokare att pausa delar av verksamheten? Då skulle medarbetarna fredas från ett destruktivt uppsägnings-förfarande. Och det ekonomiska problemet skulle inte bara flyttas till någon annan del av staten.

Luftfartsverket hänvisar till att man som statligt affärsverk inte omfattas av permitteringsreglerna, och därför dragit slutsatsen att man måste varsla. Det är besynnerligt om det ska behöva vara så.

Vi befinner oss i en situation där näringslivet, helt riktigt, uppmanas att så långt det går undvika onödiga uppsägningar. Viruskrisen är inte permanent, det kommer en dag efter pandemin. I detta extraordinära läge har det offentliga gått in med rader av tillfälliga stödsatser, som förmodligen behöver bli ännu större.

Men samtidigt har vi alltså en statlig verksamhet som närmast halverar personalstyrkan när intäkterna på grund av krisen störttycker.

Luftfartsverket säger att man inte har något val, men man kan också fråga sig om de ansvariga ser något mer vid horisonten.

Coronakrisen har parkerat en stor del av världens trafikflyg. Är det självklart att allt kommer att återgå till det normala när vi inte längre behöver oroa oss för smittspridningen?

Tittar vi på Sverige är svaret allt annat än givet. Inrikesflyget var redan på nedgång före pandemin på grund av tilltagande flygskam och flygskatt. Det var svårt för alla aktörer att upprätthålla lönsamhet.

Sedan dess har Bra-flyg, som stått för merparten av all trafik till och från Bromma, ansökt om företagsrekonstruktion. Norwegian, som har en betydligt större verksamhet, har varslat all kabinpersonal i Sverige om uppsägning. Och SAS har permitterat 90 procent av sina anställda.

”Vi har aldrig i vår historia upplevt något liknande. För första gången sedan andra världskriget så har vi nu ingen schemalagd internationell flygtrafik”, sade Torbjørn Wist, finanschef på SAS, till DN häromveckan.

Man måste vara väldigt optimistiskt lagd om man tror att dessa tre aktörer, som fram till nu präglat svensk flygtrafik, kommer att vara uppe och snurra som vanligt så snart coronakrisen blåst över.

Fram till alldeles nyligen handlade debatten om hur vi skulle minska på flygandet för att rädda klimatet. Den fråga som nu väcks är vad för slags trafikflyg vi över huvud taget kommer att ha kvar när denna kris är över.

Jag talar med mångåriga SAS- och senare även Bra-chefen Anders - Ehrling, nestor i branschen. Han är mycket pessimistisk när det gäller inrikestrafiken. Han ser framför sig omfattande nedläggningar av regionala flygplatser och osäkerhet kring Bromma, permanent avbruten trafik samt minskad turtäthet på det som blir kvar. På utrikessidan förutspår han minskad totaltrafik, färre direktlinjer, försvagad - konkurrens och stigande priser.

Oavsett om man vill det eller ej kommer staten att få en nyckelroll i utvecklingen. Hur mycket är vi beredda att betala för att rädda SAS? Kommer riksdagen acceptera kostnaden för att det ska gå att flyga till platser i Sverige som saknar bra tågförbindelser?

Det är lätt att se framför sig en situation där europeiska stater åter får en aktiv roll i sina traditionella nationella flygbolag. Syftet? Precis som när flyget växte fram efter kriget: att i nära samverkan med näringslivet säkra pålitliga transporter till olika delar av världen. För vårt välstånd och vår välfärd är det internationella utbytet helt avgörande.

Löfven talade i fredags om att antalet coronatester kommer att utökas kraftigt. Det är välkommet, men testningen är inte bara en fråga om vår hälsa. Om vi åter ska kunna börja resa till andra länder, ja, om vi på nytt ska fungera i samhället, blir tester centrala för att visa att vi är friska och/eller immuna. Alternativet riskerar att bli lång karantän.

Coronakrisen hanteras fortfarande väldigt mycket som en dag för dag-kris. Problemen betas av när de kommer, och sköts ofta isolerat. Det gör att vi förlorar tid.

Kriser rymmer också möjligheter att skapa helt nya strukturer, som är bättre än de gamla.

Coronapandemin råkar sammanfalla med klimatkrisen. Det finns en unik chans att lägga grunden för ett betydligt mer hållbart och klimatvänligt transportsystem, som kommer att gynna Sverige långsiktigt. Staten har som ägare i SAS, SJ, Swedavia, Luftfartsverket och Trafikverket förutsättningar att rita den nya spelplanen.

Det finns inget skäl att vänta till pandemin är över. Det kan dröja till 2021. Ska vi ha goda transporter såväl inrikes som utrikes när krisen är över behöver flera beslut fattas denna vår. Varför inte låta en bred kriskommission på kort tid komma med rekommendationer? Den dagen vi är smittfria vill vi helst att någon ska kunna transportera oss.

Peter Wolodarski
peter.wolodarski@dn.se "

”En dag i taget räcker inte – nu behövs långsiktiga planer”

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200419

Alla måste inse att samhället inte kan vara nedstängt någon längre tid, hur mycket stödåtgärder som än sätts in. Statsministern behöver nu inrätta en självständig krisorganisation direkt under sig själv. Den ska ta fram en långsiktig planering för ekonomi och sjukvård för tiden fram tills epidemin är över och därefter, skriver KG Scherman.

Strävan att fördröja virusspridningen har styrt åtgärderna under de första veckorna i coronakrisen. Gång på gång har bilden av hur sjukvårdsbehovet rusar över linjen som anger sjukvårdens kapacitet visats. Varför denna oro? En del av svaret är att sjukvården inte räcker till.

Fördröjning förefaller fortfarande vara den dominerande strategin, successivt kompletterad med stödåtgärder för att lindra skadorna på näringsliv och sysselsättning. Men en fördröjningsstrategi är otillräcklig på sikt.

Alla måste inse att samhället inte kan vara nedstängt någon längre tid, hur mycket stödåtgärder som än sätts in. Den grymma sanningen är att den dag då samhället öppnas måste sjukvården vara i kapp. Så att vi kan rädda också de särskilt utsatta, som äldre eller multisjuka som även de har glädje av sina liv.

Svåra och plågsamma beslut kan komma att behövas. Kraven på regeringen och statsministern själv att planera för en osäker framtid är uppenbara. Även om det kan vara klokt att inte göra politik av frågan om Folkhälsomyndighetens prognoser eller att på politisk grund bestämma vilka som är de bästa åtgärderna mot smittspridningen, går regeringens och statsministerns ansvar utöver att förmedla myndigheternas budskap.

För frågor om vårdkapacitet, liksom för stödåtgärder för ekonomi och sysselsättning, gäller att de behöver sättas in i en realistisk helhet tillsammans med andra viktiga inslag i utvecklingen. Att göra en avvägning mellan alla åtgärder som blir aktuella. Att planera för tiden fram tills epidemin är över och därefter. Det kan dröja mer än ett år innan vaccin finns framme.

Det handlar om en planering under total osäkerhet. Några viktiga inslag i arbetet måste vara följande.

1 Planeringen är inte betjänt av ”säkra” prognoser. För ingen vet.

Däremot behöver den ta hänsyn till hur det kan gå i värsta fall (vilket är något annat än det som Folkhälsomyndigheten hittills har kallat ”worst case scenario”). Dessa teoretiskt värsta fall behöver beskrivas med och utan restriktioner för människors rörlighet, under kortare och längre tid. Hur lång tid detta kan pågå, det vet vi inte heller. Minst ett år framåt behöver man tänka igenom.

2 Kraven på sjukvården behöver beskrivas realistiskt. Nu får vi höra att ”Det verkar klara sig under de närmaste dagarna”. Men vad betyder det? Över tid? Och vilka skador åsamkas alla dem som inte får den vård som de annars skulle ha fått? Hur många platser skulle kunna

komma att behövas, hur många respiratorer, hur många sjuksköterskor?

3 Följderna för samhällets och de enskildas ekonomi och för sysselsättningen behöver belysas. Nu talas det om hundratals miljarder över många månader. Men det spelar ingen roll hur många miljarder som satsas. Detta måste få ett slut. Någon gång. Ganska snart.

Det är för att undvika domedagen som denna planering bör göras nu.

Det är nu som konsekvenserna under punkterna 2 och 3 måste stå klara. Analysen kommer att visa att följderna under 3 riskerar att snart blir katastrofala, helt omöjliga att möta. Och när restriktionerna alldeles nödvändigt lyfts, då flyttas intresset till sjukvården. Vad klarar den när verkligheten tränger sig på, om restriktionerna måste hävas?

Och då även annan sjukvård än för dessa viruspatienter måste fungera?

Det är inte rimligt att fortsätta att lämna denna analys därhän i förhoppning att ”allt ordnar sig nog”. För antingen det ordnar sig eller inte så är det varken etiskt eller politiskt acceptabelt att inte göra allt som är möjligt för att vi inte ska tvingas att överge en human vårdetik.

Vidden av de problem som landet står inför kommer att fordra tydliga politiska beslut. Det ansvaret kan inte delegeras. Också krisen i sig fordrar en handlingskraftig nationell ledning. En sådan ledning bör ligga direkt under statsministern, för att den ska bli synlig och legitim. Den kommission som tillsattes efter tsunamikatastrofen är, som framgår av SOU 2005:104, tydlig i sin rekommendation om detta (bland annat på sidan 308).

Planeringen kommer att ha många inslag:

Ett är en avvägning mellan å ena sidan restriktionernas omfattning i tid, å den andra följderna för ekonomi och sysselsättning.

Ett andra är vilka grupper restriktionerna ska omfatta.

Ett tredje är hur stödåtgärderna för näringslivet utformas mer i detalj. Deras utformning har betydelse inte enbart för att lindra dagens kris utan även för hur ”normal verksamhet” sen ska kunna komma i gång.

Ett avgörande inslag i planeringen är, som nämnts, hur sjukvården ser ut den dag restriktionerna måste lyftas, även om det då finns en risk för att smittspridningen kommer i gång igen. Det räcker inte med den dag-till-dag-planering som redovisas på presskonferenserna utan handlar om en förberedelse som kan behöva vara på plats om ett halvt år, ett år eller längre. Det är omfattande åtgärder som behövs. Det är viktigt att notera att sådana åtgärder ligger väl i linje med vad som är långsiktigt nödvändigt.

I jämförelse med andra OECD-länder har Sverige mycket få sjukhus-sängar per invånare. Det behövs fler. Då fordras hus att ha sängarna i, apparater att sköta patienterna med, intensivvårdsutrustning och mycket annat. Och framför allt personal. Utbildad personal som vill arbeta i sjukvården. Som trivs där, vill och orkar arbeta där.

Det finns uppgifter om att 12 000 utbildade sjuksköterskor nu jobbar med annat än sjukvård. Den viktigaste reserven finns alltså. Det gäller att förmå dessa sjuksköterskor att komma tillbaka. Goda arbetsvillkor, bra lön och en hygglig arbetssituation är vad som fordras. Det är ett samhälleligt ansvar att få tillbaka personalen till sjukvården. Det

ansvaret kan inte lämnas till regionerna, inte underordnas ett lönebildningssystem som skapades på nittioalet för att lösa den tidens problem. Ansvaret är nationellt och bör tas nu. Inte sen.

Respiratorer och skyddsutrustning behöver köpas in och det bör ske utan några ekonomiska eller andra restriktioner. I planen för sjukvården bör också ingå att förbereda krigssjukhus, permanenta sjukvårdskapaciteten i Älvsjö och att fortsatt utnyttja gamla Karolinska, som enligt nu gällande planer ska säljas till bostäder och kontor. Åtgärder som förhoppningsvis inte behövs i denna kris, men som under alla förhållanden behövs för att förbereda en återuppbyggnad av vår sorgligt försummade civila beredskap.

Stora brister finns också i de administrativa förberedelserna för en kris. Tillfälliga uppdrag har getts. De måste permanentas.

Många invänder: ”Vi måste bereda ärendena, tänka efter, vänta tills vi har kommit i ordning igen, innan vi kan ta såna här långtgående beslut.” Men det är fel. Dels för att en ansvarsfull avvägning måste göras nu. Dels för att ”sen” återgår allt till ”det normala”. I väntan på nästa kris.

KG Scherman, statssekreterare 1976–1979, sjukhusdirektör Karolinska sjukhuset 1979–1981, generaldirektör Riksförsäkringsverket 1981–1996 "

" Statens hjälp till äldreboenden dröjde en månad

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

En tredjedel av alla dödsfall kopplade till covid-19 sker på äldreboenden. Redan för en månad sedan fick Socialstyrelsen regeringens uppdrag att hjälpa kommuner med skyddsutrustning – men frågan fastnade i byråkratin. Nu dömer flera kommuner ut den nationella insatsen. – Det är så många kockar att det inte ens blir någon soppa av det, säger Östersunds kommundirektör.

Att ”skydda våra äldre” har flera gånger lyfts fram av regeringen och Folkhälsomyndigheten som det viktigaste i kampen mot det nya coronaviruset. Smittan på äldreboenden är också en anledning till de ökande dödstaten i Sverige – en tredjedel av alla dödsfall har skett på äldreboenden. Kommuner som ansvarar för äldreomsorgen beskriver det som att de är den första linjen i kampen mot viruset.

Trots det har det sedan början av pandemin varit akut brist på skyddsutrustning i många av kommunerna. Skyddsombud i flera kommuner har begärt skyddsstopp när sådant som munskydd och förkläden saknats på bland annat äldreboenden.

Redan för en månad sedan, den 16 mars, gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag ”att säkerställa tillgången till skyddsutrustning och annat sjukvårdsmaterial”. Det beskrevs av regeringen som att Socialstyrelsen skulle bli en ”nationell inköpscentral”.

– Läget är extraordinärt och därför behöver vi extraordinära insatser, sa socialminister Lena Hallengren (S) då.

I uppdraget ingick också att på nationell nivå fördela, prioritera och omfördela resurser till kommuner och regioner.

Men kommunerna har hittills fått klara sig utan det utlovade stödet.

Först i onsdags – en månad efter regeringens beslut – fick Socialstyrelsen igång systemet för hur kommunerna ska rapportera sina behov av skyddsmaterial.

Redan dagen efter att Socialstyrelsen fick uppdraget konstaterade den att man inte skulle klara av en stor del av uppdraget att hjälpa kommunerna.

I ett brev till MSB skriver myndigheten ”Socialstyrelsen har ingen möjlighet att vara kontaktpunkt gentemot alla enskilda kommuner och privata aktörer inom området” – något som SVT tidigare rapporterat om.

Socialstyrelsen bad MSB om hjälp, som drygt en vecka senare tog upp frågan med länsstyrelserna – som ytterligare en vecka senare tog frågan tillbaka till regeringen för att få ett nytt beslut som gjorde det möjligt för dem att hjälpa till.

Regeringen fattade det nya beslutet den 6 april. Den 15 april kom till sist det nya systemet på plats, så att kommunerna kan rapportera om läget och begära hjälp – en månad efter att Socialstyrelsen fick det ursprungliga uppdraget.

I länsstyrelsernas samlade nationella lägesrapport den 14 april framgår att det fortfarande råder akut brist på skyddsutrustning i kommunerna, men att Socialstyrelsen börjat tilldela utrustning till kommuner i länen Stockholm, Södermanland, Östergötland och Örebro.

I väntan på den nationella hjälpen har desperata kommuner själva fått blanda handsprit och tillverka visir till sin personal. Flera kommuner har också vänt sig direkt till regeringen för att få besked om när och hur de ska få hjälp med skyddsutrustningen.

”Vi behöver klara besked vilken skyddsutrustning som rekommenderas, vem som ansvarar för tillgången, hur den når verksamheterna och när den kommer”, skriver kommunstyrelsens ordförande i Tanum till regeringskansliet och flera andra ansvariga myndigheter.

En rundringning som DN gjort bland kommuner runt om i landet visar en stor frustration med bristen på stöd från de nationella myndigheterna. Östersunds kommun i Jämtland har på egen hand lyckats bygga upp ett litet lager med skyddsutrustning, men kommundirektören Anders Wennerberg säger att det är utan någon hjälp från nationellt håll.

– Jag är besviken över det måste jag säga. Vi hade den första smittade i Sverige den 29 januari, det första dödsfallet för en månad sedan, drygt. Jag hade nog hoppats att man hade kommit lite längre i den nationella samordningen. Åtminstone att man var klar över vem som gör vad, men inte ens det är ju klart.

Efter påskhelgen är Socialstyrelsens nya system på plats men enligt Anders Wennerberg är det alldeles för sent och han är mycket kritisk till hur den nationella samordningen fungerat.

– Det känns som att det är så många kockar att det inte ens blir någon soppa av det. Det finns som inget resultat av det alls.

Ni har ju löst det ändå, är inte det tecken på att ni inte behöver den här hjälpen?

– Vi har löst det själva, absolut. Men det är inte alla som klarar det om jag ska vara ärlig. Jag har en bakgrund inom medicinteknikbranschen och har många sådana kontakter vilket gör att det blir lättare för oss att lösa det. Vi är en grupp som jobbat dygnet runt under påskhelgen och jagat, men alla har inte den kapaciteten eller möjligheten, säger Anders Wennerberg.

Sörmland är den region som drabbats hårdast av det nya coronaviruset sett till befolkningsmängd.

Enligt Folkhälsomyndighetens uppgifter den 16 april har regionen haft 777 bekräftade fall, totalt 71 intensivvårdade och 116 avlidna med covid-19.

I Eskilstuna, regionens största kommun, har Linn Alvé, som är medicinskt ansvarig rehabilitering, och hennes medarbetare jobbat heltid i fyra veckor med att försöka ordna skyddsutrustning till kommunala verksamheter som äldreboenden och hemtjänst.

– Det har varit ett jättejobb att rådda runt det här. Vi har klarat oss med hjälp av egentillverkade visir och har blandat handsprit själva, säger hon.

Ingen av kommunens vanliga leverantörer har kunnat leverera någon skyddsutrustning den senaste månaden. Förutom egentillverkad

utrustning har kommunen klarat sig på sådant man lyckats köpa in på annat håll.

I tisdags fick kommunen en första leverans av skyddsutrustning från Socialstyrelsen. Då hade man konstaterat smitta på fem av kommunens äldreboenden.

– Det är klart att det hade underlättat om vi fått mer hjälp av Socialstyrelsen tidigare. Och jag kan inte säga att vi fått jättemycket nu heller, vi fick 2 000 handskar och 14 000 munskydd och 150 visir från Socialstyrelsen. I en ganska stor kommun som Eskilstuna är det inte så mycket, det går åt på en gång, säger Linn Alvé.

Vård- och omsorgsdirektör Magnus Johansson i Norrköpings kommun håller med om att hjälpen från staten inte varit tillräcklig.

– Vi har ett gäng som bara jagar skyddsutrustning. Det enda de ägnar sig åt är att leta kontakter, stämma av med andra kommuner och försöka få tag i utrustning helt enkelt. Det är huggsexa om det i hela riket, alla är ute efter samma saker, säger Magnus Johansson.

Enligt honom hade kommunen egentligen behövt stöd från myndigheterna redan i början av mars – för att bygga upp en beredskap, samordna och fördela skyddsutrustning – men Magnus Johansson säger att staten i stället valde att fokusera på regionerna.

– Det är en brist som vi är kritiska mot. Vi har inte fått någon bra förklaring ännu. Man lutar sig mot att det är regionerna som utför sjukvård men så ser verkligheten inte ut. Utanför Stockholm utförs hemsjukvården till mycket större del av kommunerna.

Som DN tidigare rapporterat har regeringen beslutat att Socialstyrelsen ska få hjälp av Länsstyrelsen och Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, att göra gemensamma inköp åt kommunerna. Förhoppningen är att de samordnade inköpen kommer göra att man får en bättre förhandlingsposition på den ansträngda globala marknaden för skyddsutrustning.

De första leveranserna är flera veckor bort.

Mattias Carlsson

mattias.carlsson@dn.se

Mikael Delin

mikael.delin@dn.se "

" Socialminister Lena Hallengren: Ingen kan vara nöjd

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

Det är väl ingen som kan vara nöjd, säger socialminister Lena Hallengren om insatserna för att stoppa smittan inom äldre-vården. Nu fruktar hon att resten av landet får liknande scenario som i Stockholmsområdet. – Jag känner jättestor oro för att den situation vi har sett i Stockholm skulle kunna ske i landet.

Det har tagit över en månad för socialstyrelsen att komma igång med systemet för att stötta kommunerna med skyddsutrustning. Som DN tidigare rapporterat utsågs Socialstyrelsen att vara nationell inköps-central åt både kommuner och regioner.

Men för kommunerna fastnade frågan i byråkrati och skyfflades mellan myndigheter i flera veckor. Först i onsdags kom systemet igång. Under tiden har kommuner gång på gång larmat om akut brist på skyddsmaterial och smittan spridit sig på äldreboenden i princip hela Sverige.

Socialminister Lena Hallengren (S) säger att hon självklart inte är nöjd men ger samtidigt Socialstyrelsen sitt stöd och säger att man måste komma ihåg att det normalt sett inte är deras huvuduppgift att fungera som nationell inköpscentral.

– I grund och botten så vill jag säga att Socialstyrelsen arbetat på väldigt bra och väldigt snabbt. På kort tid har de verkligen fått igång en verksamhet som har gjort att man i sjukvården inte har hamnat i en

situation där man har stått utan och där man också nu är på god väg att kunna bistå kommunerna, säger hon.

I onsdags startade Socialstyrelsen systemet där kommunerna ska rapportera in sina behov men redan i förra veckan fick kommuner i några län en del leveranser av skyddsutrustning från Socialstyrelsen. Under fredagen hade 190 av Sveriges 290 kommuner svarat i det nya systemet. Enligt Lena Hallengren var det bara en mindre del av kommunerna som ansåg sig ha ett behov av utrustning.

Enligt socialministern har Socialstyrelsen köpt så mycket som det gått redan innan kommunerna rapporterat in – totalt ska Socialstyrelsen ha köpt in material och utrustning för över en miljard kronor, enligt Lena Hallengren.

– Det är ju inte så att man har avstått från att köpa in för att kommunerna inte har talat om exakt vad de behöver – utan Socialstyrelsen köper ju hela tiden in allt som är möjligt att köpa, som ansiktsmasker, respiratorer, handskar, skyddskläder.

– Men det är svårt att skicka ut det, det är svårt att leverera till någon som inte kan berätta vad man behöver.

– Jag vill också säga att ansvaret för att ha material, att ha lager och en beredskap att kunna hantera en situation – det ligger egentligen på kommunerna och regionen själva, när det nu inte går så är det klart att vi tillsammans nu gör allt vad vi kan.

Den stora farhågan nu är enligt socialministern att den utveckling som varit i Stockholmsområdet och närliggande län med många smittade och döda inom äldreomsorgen ska sprida sig till resten av landet.

– Nu är vi väldigt angelägna om att vi på alla sätt verkligen ser till att vi inte får motsvarande utveckling i övriga landet, säger hon.

Mattias Carlsson mattias.carlsson@dn.se "

" Fler planerar för döden – nyregistreringarna har fördubblats i Vita arkivet

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

Allt fler planerar för döden. Sedan coronabrottet har antalet nyregistrerade konton i det så kallade Vita arkivet fördubblats. Tusentals människor skriver ned hur de vill ha sin begravning – eller var efterlevande hittar viktiga papper och nycklar.

Begravningsbyrån Fonus kostnadsfria tjänst Vita arkivet har funnits sedan 1970-talet. När den för fyra fem år sedan blev digital ökade användandet – och i coronatider skapar fler människor än någonsin konton.

– Nu registrerar sig cirka 1 500 i Vita arkivet varje månad. Före corona låg det någonstans runt 700–800 per månad, säger Peter Göransson, kommunikationschef på Fonus.

Vad det handlar om är en möjlighet att lämna information till anhöriga och efterlevande. Kanske hur man vill ha sin begravning, vilka försäkringar man har, vad som ska göras med brev och dagböcker efter ens död eller var man förvarar viktiga saker.

– Jag tror att man reflekterar över livet och döden när man möts av den här typen av händelser. Man bryr sig om sina nära och kära och tänker till lite extra, man vill gärna se att man har ordnat det så bra man kan för dem, säger Peter Göransson.

Tusentals personer finns i dag registrerade i Vita arkivet. Varje person kan bara skapa ett konto, inloggningen bygger på personnummer och bank-id.

Vad är det för ålder på dem som registrerar sig?

– Vi kan aldrig se vad som skrivs i arkivet eller vad det är för ålder på användarna. Det tillhör sekretessen. De uppgifter som man skriver in i Vita arkivet blir offentliga den dagen då man avlider. Det är först då som den som man har utsett som representant till att bistå med begravning och annat får ta del av de uppgifterna, säger Peter Göransson.

I ett lite vidare perspektiv, har det blivit vanligare att människor så att säga vill planera för sin död?

– Ja, tidigare fanns ju inte möjligheten. Man har så klart alltid kunnat skriva ned sina önskemål, men det fanns ingen uttalad tjänst. Sedan de här digitala tjänsterna kom har det blivit enklare att kanske skriva in ett önskemål om sin favoritmusik, göra ett avtryck och visa på det liv som har levts.

– Det kan ju upplevas som lite individualistiskt, men om man vänder på det är det också ett sätt att lämna ett fint avtryck till eftervärlden – så som man själv ville ha det.

Coronapandemin har inte bara fått människor att tänka på sin begravning. Som DN har skrivit tidigare märker även juristfirmor att allt fler vill skriva testamenten.

– Ökningen sedan början av mars är avsevärd, säger Carola Erixon Gyllenmyr, senior jurist och familjerättsexpert på Familjens Jurist.

– Det handlar nog om att man vill ha alla papper i ordning, inte bara testamentet utan även en sådan sak som framtidsfullmakt.

Hur viktigt är det i sådana här tider?

– Det är jätteviktigt. Finns en tydligt uttalad vilja tror jag att det kan förebygga bråk och konflikter i familjer väldigt mycket, säger Carola Erixon Gyllenmyr.

Lisa Edwinsson

lisa.edwinsson@dn.se "

" 111 nya dödsfall i Sverige: "Följer trenden"

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

"På lördagen steg antalet dödsfall i covid-19 i Sverige till 1 511 totalt. En ökning med 111 sedan fredagen. – Vi följer den trenden vi har följt ett tag och ligger på ett slags plåtå, säger statsepidemiolog Anders Tegnell till TT.

Enligt Folkhälsomyndighetens senaste siffror har 1 511 personer dött i covid-19 i landet. Det innebär att 111 dödsfall rapporterades under lördagen. En ökning jämfört med de senaste dagarna.

Men statsepidemiolog Anders Tegnell säger till TT att vi följer trenden:

– Vi följer den trenden vi har följt ett tag och ligger på ett slags plåtå, säger han.

Anders Tegnell menar att Sverige ligger på runt 60–70 nya dödsfall per dag i landet de senaste dagarna.

– Gör man en analys av den trenden ser man en nedgång i antalet dödsfall.

Lördagens högre siffra, på över hundra döda, ska därför bero på efterrapporteringar från tidigare dagar.

Totalt har 13 822 personer konstaterats smittade med det nya - coronaviruset i Sverige – en ökning med 606 fall sedan fredagen. 1 054 personer har fått intensivvård eller intensivvårdas just nu i

Sverige. Enligt Folkhälsomyndigheten minskar antalet nyintagna intensivvårdspatienter.

Stockholm är den mest drabbade regionen. Där har 5 700 personer rapporterats smittade hittills. Enligt den dagliga rapporten från Region Stockholm har totalt 879 personer med bekräftad covid-19 avlidit i länet hittills – en ökning med 81 rapporterade dödsfall sedan fredagen.

I Region Stockholm vårdas 222 patienter med covid-19 i intensivvård på akutsjukhusen, och ytterligare 840 patienter vårdas på sjukhus.

Västra Götaland har hittills flest konstaterade fall av covid-19 efter Stockholm. Där har 1 400 fall registrerats. I Östergötland har 1 100 fall rapporterats till Folkhälsomyndigheten. Den region som har konstaterat lägst antal smittade är Gotland, följt av Blekinge. På Gotland har 19 personer konstaterats ha sjukdomen, och i Blekinge 43.

Den åldersgrupp som har flest dödsfall är 80–90 år, 617 personer i den åldersgruppen har hittills avlidit. 361 personer mellan 70 och 79 år har rapporterats avlidna – medan 342 dödsfall gäller personer över 90 år.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se "

" Dödsfall: 111 nya fall (1 511 totalt).

Bekräftade sjukdomsfall: 606 (13 822 totalt).

Personer som får eller har fått intensivvård: 1 054.

Värst drabbad region: Stockholm (5 651 bekräftade sjukdomsfall och 897 dödsfall).

Källa: Folkhälsomyndigheten "

" De skapar uteaktiviteter för familjer i det hårt drabbade Järvaområdet

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

Stadsmissionen flyttar nu ut sina aktiviteter för att hjälpa familjer i Järvaområdet som har drabbats hårt av coronaviruset. – Många bor trångt här och lever under svåra omständigheter, säger Malin Oljelund, enhetschef för verksamheten.

Utanför Blå huset i Tensta har flera föräldrar och barn samlats för att delta i dagens förmiddagsaktivitet för familjer som ordnas av Stadsmissionens verksamhet Unga station. Dagens aktivitetsledare, Pernilla Karlsson, släpar på en väldig stock som hon har fått med sig från skogen. "Det ska bli en drake", säger hon och placerar den framför gruppen.

Flera av barnen hugger genast tag i penslar innan föräldrarna hunnit sätta på dem målarförkläden.

Mamma Zilola Turdia Lyueva ropar på sin son Abdullah, 3, och skrattar när han tar fart mot skogsdungen precis intill.

– Vi är ofta tio mammor här, det har blivit en stor gemenskap för oss att komma hit. Många av oss har blivit nära vänner, säger hon och springer sedan efter sin son.

Pernilla Karlsson har sedan flera år jobbat som barnombud på Unga station i Järva, som är en del av Stockholms stadsmission. Hon

berättar att det i dag, liksom andra onsdagar, är fokus på det svenska språket.

– Vi leker med böcker och fantasi. Därför släpade jag hem den här stocken, för att få ett ämne att prata om och att knyta an till. Just nu är det även viktigt för våra besökare att få komma ut, många av dem sitter annars mest inne nu, säger hon.

Aktivitetserna brukar vanligtvis hållas inomhus, men under coronatider har de flyttats ut. Möjligheten att få träffa andra familjer på säkert avstånd utomhus, kan betyda mycket.

– Det hjälper mina barn mycket att de får vara här under dagarna istället för att sitta hemma. Vi får läsa och lära oss svenska en dag i veckan, det är jätteviktigt för oss, säger Zilola Turdia Lyueva.

– Vi har samlats ute för att det inte ska bli några krusiduller. Vi har alltifrån två till tio familjer här om dagen, men ändå med begränsningar nu, de måste kunna hålla sig utspridda, förklarar Pernilla Karlsson.

Barnen klättrar runt på draken som nu är till hälften grön, samtidigt som de otåligt sliter av sig målarförklädena. Abdullah har fått en påse som det står "håll Sverige rent" på, och plockar nu skräp från vägen.

Bahador Yosefi som är pappa till Kawshar, 4, upplever coronapandemin som mycket skrämmande. Med fyra barn hemma kan vardagen bli ansträngande i en liten lägenhet i Tensta, menar han.

– Min dotter går i förskolan i Tensta, men vi vågar inte låta henne gå dit just nu. Jag är jätterädd, min äldre mamma som bor i närheten har

diabetes. Jag flyttade hit för min mamma och min dotter saknar sin mormor, men vi kan inte träffa henne nu, säger han.

Vanligtvis brukar flerbarnsfamiljen hitta på många aktiviteter. Bahador Yosefis äldsta dotter fyller fem i år, medan den yngsta bara är fem - månader gammal. Liksom många andra i Järvaområdet är familjen hårt drabbad av coronaviruset.

– Det är viktigt för oss att få vara ute och ta lite luft när vi måste sitta hemma hela tiden. Det är svårt med barnen nu efter fyra veckor av isolering. Förut var vi ute hela tiden och på Leklandet. Nu försöker vi göra det bästa, vi bygger lego och jag dansar med barnen.

– Men de blir aldrig trötta hur mycket vi än leker, säger han och skrattar.

Bahador Yosefi måste försörja familjen och blev precis av med sitt jobb där han packade sallader åt 7-eleven. Strax därefter fick han istället anställning som städare i Bromma kyrka.

– Jag cyklar till jobbet varje dag vid klockan fyra på morgonen för att städa. Det är tråkigt att jag förlorade mitt andra arbete, men jag är glad för mitt nya då jag måste försörja min stora familj. Jag hoppas att vi blir fria snart, säger han.

Malin Oljelund som är enhetschef för Unga station Järva säger att många vänder sig till dem för råd och stöd.

– Flera av våra deltagare jobbar på timmar inom serviceyrken i till exempel restaurang- och hotellbranschen och har nu förlorat jobbet. Många har dessutom andrahands, tredjehands- och fjärdehandskontrakt där de nu blir vräkta, säger hon.

På Unga station erbjuder man därför tider för att prata lösningar och verksamheten har även börjat dela ut mat till dem som hamnat i ett - svårare ekonomiskt läge.

– Man bokar inte psykologtider här precis, det är inte så Tensta jobbar. Utan vi måste fånga in dem på andra sätt. I vårt fattigdomsprojekt inom Stadsmissionen har vi diskuterat vad vi ser nu. Vi träffar många människor som har en otrygg tillvaro från början, och nu under coronakrisen så dras allt undan för dem, säger hon.

Det är viktigt att det fortfarande finns platser, likt Unga station, att mötas på så att man inte fastnar i hemmet för mycket menar hon.

– Många har sin egen historia och har levt i länder under kris och med undantagstillstånd. Jag vet inte vad sådana här lägen kan sätta igång för processer hos en människa. Sverige har inte stor erfarenhet av krig, medan andra länder har det och människor är vana vid att snabbt isolera sig i sina hem, säger hon.

Den stora stocken har medan vi pratar förvandlats till en färgglad drake – även om föräldrarna tycks ha engagerat sig mer i arbetet än barnen som leker på sidan av.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se "

"Fakta. Unga station

Unga Station är en verksamhet inom Stadsmissionen. Den ligger i Blå Huset i Tensta och riktar sig till barn och unga mellan 0 till 16 år. Det är en mötesplats där man kan träffa andra och gå på aktiviteter eller få samtalsstöd. Samtalen är gratis och man kan vara anonym.
www.stadsmissionen.se/vad-vi-gor/barn-och-unga/unga-station-jarva "

" Årskullen som blir snuvad på studentens lyckliga dag

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

Skolspurt på distans. Slutterminen för klass NA17C på Blackebergs gymnasium skulle vara allt det de hade längtat efter: fester, balen, utspringet, mösspåtagningen. Så kom coronakrisen. Svenska gymnasieskolor övergick till distansundervisning. Och nu avråder Skolverket från traditionella firanden. "Offrar vi elevernas hälsa, utbildning och välmående?" undrar läraren Kerstin Francke.

Just när Emil Svevar gjorde sig redo för att gå tillbaka till klass NA17C på Blackebergs gymnasium efter att ha varit sjuk i två veckor fick han ett videomeddelande från en skolkompis: Rektorns röst hördes i högtalarna i skolbyggnaden. Från och med nästa dag skulle de 1 300 eleverna inte komma till skolan.

Regeringen hade, på uppmaning av Folkhälsomyndigheten, beslutat att alla gymnasieskolor, universitet och högskolor från och med nästa dag skulle bedriva undervisning på distans – ett sätt att minska risken för smittspridning av det nya coronaviruset. Beslutet påverkade 355 000 svenska gymnasieelevers vardag.

Och Emil Svevar fick bli kvar hemma.

Yes! Sovmorgon varje dag. Men samtidigt undrade man ju vad det här kommer att betyda, säger Emil Svevar.

Två veckor senare sitter han i soffan i radhuset i Järfälla. Han har mjukisbyxor på sig, och har låtit ett blont skägg växa ut under tiden hemma. Från laptopen på soffbordet hörs en studievägledare som berättar om ansökningen till högskolan.

I sovrummet ligger studentmössan nedpackad i sin kartong.

– Jag kanske aldrig får användning av den nu, säger han.

Och efter att eleverna kom tillbaka efter påsklovet blev det ännu mindre troligt att studentmössan skulle komma till användning på det traditionella sättet. Då avrådde Skolverkets generaldirektör skolor från att ha traditionella studentfiranden.

– Dagens gymnasieelever tar ett stort ansvar för sina mor- och farföräldrar just nu, sade utbildningsminister Anna Ekström till Sveriges Radio.

Dagen efter beslutade Stockholms stad att kommunala skolor inte ska ha utspring.

– Det kändes lite aha. Min syster går i åttan och de går i skolan varje dag. Vad skulle en dag göra för skillnad? Jag tyckte det kändes lite som signalpolitik.

Och han var inte ensam om att reagera på beslutet.

– Det blir så konstigt när man bestämmer såhär tidigt att vi inte ska få fira det vi har väntat på i tretton år, säger Elisabeth Yohannes Getahun, som är elevkårsordförande.

Hon har ägnat tre år åt att planera inför just den här slutterminen.

○ ○ ○

Studentskivan där 400 gäster skulle fira tillsammans med klassen, studentbalen med alla eleverna i årskurs 3, mösspåtagningen, studentflaket. Allt var planerat i minsta detalj av eleverna i NA17C. Elisabeth Yohannes Getahun har som elevkårsordförande varit drivande i att göra festligheterna perfekta.

Och sedan ettan har klasskamraterna försökt samla ihop pengar för att göra den sista terminen lite mindre kostsam. Kaffe, tulpaner, vårblommor ...

– Vi har sålt allt man kan sälja. Och vi har legat på klassen att samla in pengar, så att man slipper lägga ut så mycket pengar den här terminen.

Det var ju smart att vara förberedd. Men nu förändrades ju allt, säger Elisabeth Yohannes Getahun.

Nu tillbringar hon den största delen av sin tid i lägenheten i Bredäng. Hon pluggar, och videochattar med kompisarna. Försöker göra det bästa av situationen, även om det inte är samma sak som att vara i skolan, prata om skivor och veta att man nästan är klar.

– Om vi inte hade vetat vad det var som väntade så kanske vi inte hade blivit lika besvikna eller ledsna. Men nu har vi räknat ned till den här tiden hela gymnasiet, och tänkt att nästa år är det vår tur!

Elisabeth Yohannes Getahun och klasskompisarna skrattar när de provar sina studentmössor över videochatt.

– Jag blir nästan lite ledsen nu, säger en av dem i videorutan när hon ser sig själv i den vita mössan.

När det faktiska beslutet meddelades om att de kommunala gymnasieskolorna i Stockholm ställer in sina studentfiranden satt Elisabeth Yohannes Getahun och gjorde ett grupparbete med två klasskompisar på distans.

– Vi bröt ihop och bara lade oss på våra sängar. Jag var jätteledsen och grät i telefon med några kompisar.

Men efter att ha pratat med skolledningen är hon lite mer optimistisk. Någon sorts firande verkar det ändå bli, även om det inte kommer att bli som det brukar vara.

– Egentligen blev det lite skevt att de skrev ut på det sättet att det var inställt. Det skrämde upp oss. Men vår skolledning var snabb med att skriva i ett mejl att de försöker planera för ett utspring, men att det kommer att ske på ett nytt sätt och med färre personer. Och det var vi ju redan beredda på.

På andra sidan stan från Elisabeth Yohannes Getahun gläds klasskompisen Tove Tisell åt att några rutiner fortfarande finns kvar.

○ ○ ○

Tove Tisell har börjat ”gå till skolan” i mjukiskläder. Ibland äter hon inte frukost förrän mitt på dagen. Hon tillbringar ju ändå dagarna i sovrummet framför datorn.

Man tappar lite rutin när man inte faktiskt måste gå upp och gå till skolan, säger hon.

För henne har den dagliga konståkningsträningen blivit ett sätt att hålla i lite rutiner. Hon vet att hon måste klä på sig, borsta tänderna och lämna hemmet för att vara på plats i ishallen i Sundbyberg klockan 17.

Och hon vet att hon där kommer att träffa kompisar.

Tove Tisell lindar sina fotknölar innan hon ger sig ut på isen. Låten ”Moves like Jagger” dånar över lokalen där hon tränar på piruetter.

– Hit kan jag alltid komma. När det är jobbigt hemma. När det är jobbigt i skolan. Jag har tur att inte träningen har ställts in.

När hon lutar sig in mot ingången till rinken ropar hon:

– Jag är bara glad att jag får ha någon del av mitt liv kvar.

När de nya reglerna offentliggjordes om att offentliga sammankomster på fler än 50 personer förbjöds grät Tove och klasskompisarna. De såg hur alla deras planer ställdes in.

– Allt känns så överkligt.

Och det är inte bara tanken på att studentterminen inte kommer att bli som de tänkt sig som oroar.

– Det blir ju en rädsla när man pratar om att ställa upp kylskåp för lik vid sjukhus. Sådana stora grejer gör en rädd. Och att man inte får träffa mormor och morfar, och farmor och farfar. Jag är ju rädd att de ska få corona.

Samtidigt som eleverna oroar sig över studentfiranden, avgångsbetyg och framtiden försöker skolvärlden ta reda på hur eleverna påverkas av att skolorna håller stängt.

○ ○ ○

Helene Fägerblad, rådgivare vid specialpedagogiska skolmyndigheten, säger att utmaningarna kring distansundervisning kan delas in i olika delar:

Dels hur förutsättningarna för eleverna ser ut vad gäller utrustning och teknik, dels den fysiska miljön som nu har förflyttats från skolans lokaler till arbetsplatsen hemma. Den sociala miljön har flyttats till chattforum och digitala möten. Och den pedagogiska miljön. Hur fungerar det att kommunicera på ett nytt sätt som man inte är van vid? Hur kan elever ta till sig uppgifter?

– Det är väldigt olika hur elever påverkas. En del elever klarar sig bättre än väntat, medan vissa elever som tidigare klarade sig bättre har det svårare nu. Det gäller att vara uppmärksam på vad som händer nu när man varit i gång med distansundervisning i några veckor, säger hon.

Att inte längre ha skolan att gå till kan påverka elever på olika sätt. Vi reagerar olika på den isolering som nu drabbar flera delar av samhället.

– Det beror på vad man har för hemsituation, och om skolan brukar vara en plats där man kan socialisera och känna normalitet. Att inte ha den kan vara svårt för vissa elever.

Men hon poängterar att det för vissa elever underlättar att slippa de sociala interaktionerna som annars sker i skolan.

– Nu slipper de känna att de misslyckas med det sociala – och kan i stället koncentrera sig på skolarbetet. Men vi vill påpeka att skolor bör ha en flexibel kartläggning där man följer hur det här fungerar och möter de elever som har särskilda behov av stöd, säger Helene Jägerfeldt.

Och när eleverna är hemma kämpar lärarna för att försöka hålla samma kvalitet och kontakt med sina elever som de brukar.

○ ○ ○

Engelskläraren Kalle Larsen står mitt i ett tomt klassrum. Han har datorn framför sig. *”Stretch your arms to the left”* säger en röst – och Kalle Larsen sträcker ut armarna åt vänster.

Halva engelsklektionen har gått och Kalle uppmanar eleverna att ställa sig upp i sina hem och stretcha med honom. De brukar ta en *”brainbreak”* i lektionen även när de är på plats, berättar han.

– Eleverna har efterfrågat att vi fortsätter med vanliga rutiner i klassrummet. Allt som gör att lektionen känns så vanlig som möjligt, säger Kalle Larsen.

Den stora ljushallen som binder samman skolans lokaler, och där eleverna brukar sitta samlade runt de runda borden, är ödslig. Moped-parkeringen är tom. Inga elever sitter lutade mot trappan upp till entrén i vårsolen.

– Det är lite ledsamt. Och det tar ju bort en stor del av arbetsglädjen att inte ha interaktionen med eleverna. En skola är ju dess elever, säger Kalle Larsen när han går mot lärarrummet för att ha arbetslagsmöte – även det på distans.

De två lärarna som är på plats på skolan tränger ihop sig framför en skärm och kopplar upp sig. De skojar med sina kollegor i hemma-kontoren, diskuterar hur de ska se till att nå alla elever.

Närvaron har förvisso gått upp på lektionerna när de hålls på distans, men lärarna kan inte vara säkra på att eleverna är på plats mer än när lektionen börjar. Och det är svårare att veta om eleverna hänger med när man inte ser dem i verkligheten.

– I vanliga fall ser man ju på elevernas kroppsspråk och minspel om de hänger med. Det går ju inte att se när man inte har dem framför sig, säger Kalle Larsen.

Han tycker ändå att det är spännande att snabbt ställa om till att arbeta digitalt. Men är orolig för att släppa ut de elever som han har följt som mentor under tre år i en verklighet där premisserna på bara någon månad förändrats totalt.

– De här ungdomarna föddes runt 11 september. Sedan kom ett reellt hot i och med terrorismen. Sedan klimatkrisen. Och nu när de blir vuxna händer det här. De kommer i alla fall alltid att bli en del av historien, säger han.

Kollegan Kerstin Francke är fysik- och mattelärare och har också följt klassen i tre år. Nu försöker hon ställa om sina ämnen där ett innehåller många praktiska moment till distansundervisning. Hon är orolig, inte bara för hur det ska gå att sätta rättvisa betyg utan att träffa eleverna.

– De flesta av våra elever är högpresterande. De orkar med det här. Men alla kanske inte gör det. Vad händer med de eleverna? Har man

verkligen vägt in alla nackdelarna med det här? För många elever är skolan den stora trygga fasta punkten, och nu tappar de den, säger Kerstin Francke och fortsätter:

– Offrar vi deras hälsa, utbildning och välmående?

○ ○ ○

Så hur påverkas eleverna av den här situationen?

Vi vet inte svaret på den frågan. Ingen har tidigare specifikt undersökt vad som händer med skolelevers psykiska hälsa under ofrivillig frånvaro från skola orsakad av en pandemi.

Rosaria Galanti, adjungerad professor i folkhälsoepidemiologi, reserverar sig innan hon ens börjar berätta om hur eleverna kan påverkas av bortavaro från skolan. Men trots avsaknaden av specifik forskning finns det iakttagelser i andra studier som tillåter några hypoteser om vad ofrivillig frånvaro från skolan kan ha för konsekvenser.

De indirekta konsekvenserna: När levnadsvanorna omkullkastats och eleverna tillbringar mycket mer tid hemma kan det leda till mindre fysisk aktivitet, sämre sömn och ohälsosamma matvanor när man inte får lunch i skolan.

– Och sådana saker kan få konsekvenser på humöret och koncentration förmågan. Man mår intellektuellt och känslomässigt bättre om man till exempel rör på sig.

Den största indirekta konsekvensen är begränsningen av de sociala relationerna. Relationer som man kanske behöver extra mycket under oroliga tider.

– Den här situationen skapar en diffus oro hos många, och just när man behöver mer socialt stöd så är man mer begränsad än någonsin, säger Rosaria Galanti.

Att man inte får den sociala interaktion man är van vid kan också kopplas till depression, och ibland även posttraumatisk stress.

– Jag menar såklart inte att alla kommer att hamna i djup depression, men man kan bli passiviserad och nedstämd. Det är viktigt att epidemiologer bevakar om vårdsökningarna för den typen av händelser ökar.

Och förutom de indirekta konsekvenserna kan situationen, om den blir långvarig, ha direkta effekter på lärande och kognitiv utveckling.

– Distansundervisning leder till mindre struktur, och mindre kontakt med lärare – det är något vi har sett har effekt på hur ungdomar mår i skolan, och hur de uppfattar sina prestationer och framgångar. Nu väger eget ansvar mycket tyngre. Hos vissa elever kanske det inte spelar så stor roll. Men för de som redan har svårigheter att strukturera sitt lärande kan det få mycket större konsekvenser.

Rosaria Galanti säger att vi aldrig kommer kunna veta om det hade varit bättre för eleverna om gymnasieskolorna hade hållits öppna.

– Vi kan inte veta vad som skulle ha hänt om de fortsatt gå till skolan och någon elev blivit sjuk, eller smittat sina morföräldrar – eller om de hade behövt vara oroliga för att göra det.

○ ○ ○

– Du har skaffat skägg! ropar Tove Tisell till Emil Svevar, när han kommer in i aulan.

– Det är coronaskägget! Det tog en månad. Jag har inte träffat någon på så länge ju, så jag kunde låta det växa, säger Emil.

Skolledningen har gjort ett undantag för eleverna i årskurs tre den här dagen. De har fått komma tillbaka till skolan för att skriva slutprovet i fysik. Skolverkets generaldirektör sade i slutet av mars att mindre elevgrupper kan få möjlighet att komma tillbaka till skolan för att göra specifika moment, så att de kan få sina slutbetyg.

Mopedparkeringen på skolgården har fyllts på. Återigen hörs elevers röster i ljussalen. Rektorn ser nöjd ut när han hälsar välkommen vid ett runt bord med en stor flaska handsprit på.

NA17C samlas i aulan. Säkerhetsavstånden mellan elevernas sittplatser är långa, allt för att minska risken för smitta. Men det är ändå svårt för dem att hålla sig ifrån varandra efter att ha varit åtskilda i två veckor.

Elisabeth Yohannes Getahun kramar en kompis. Läraren Kerstin Francke ropar på dem att hålla avståndet. Stämningen är nervös men uppsluppen trots att fyra timmars slutprov väntar. Kalle Larsen kommer in i aulan för att hälsa på sina elever. När klockan slår nio tystnar stemmet i klassrummet.

Fyra timmar senare möts eleverna på skolgården. De pratar om livet utanför skolan, och skojar om att stegräknaren kan stå på 30 steg efter en hel dag hemma.

Att den tomma skolgården i början på juni kommer att vara fylld med föräldrar och elever med plakat och studentmössor är högst osannolikt, särskilt efter Skolverkets avrådan.

– När jag hörde det så kändes det som att jag kommer att få sitta i mitt rum och tänka att ”nu skulle vi ha tagit studenten”. Det var jättedystert. Vi kommer säkert få göra någonting med klassen, men jag och många andra känner oss ledsna inför det som skulle bli bland det roligaste i livet, säger Tove Tisell.

Några av eleverna dröjer sig kvar på skolgården.

– Jag vill bara vara kvar här nu, säger en av tjejerna när några klasskamrater går förbi med en basketboll.

– Ska ni spela basket?

De nickar.

– Får man ens det i dessa tider?

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se "

" Hundratals svenskar har flugits hem

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

Nästan 200 svenskar som suttit strandsatta i olika länder kunde flygas hem på fredagen. Ett av planen var ett privat initiativ och personerna bakom tänker efter den lyckade insatsen försöka fortsätta flyga hem svenskar.

Utrikesdepartementet bekräftade på lördagen att ett hundratal svenskar, som på grund av reserestriktioner med anledning av coronaviruset suttit fast i Marocko, fick komma hem på fredagen.

Det rör sig om en svenskarrangerad extrainsatt avgång, som UD hjälpt till att genomföra, bland annat genom att samordna med flygbolag och lokala myndigheter.

– Det kan röra sig om att få landningstillstånd i det landet och andra lokala tillstånd, säger Buster Mirow Emitslöf på UD:s presstjänst. På fredagskvällen landade också ett flyg från Irak, med drygt 90 svenska medborgare ombord. Initiativet togs av svenska resebyrå Spacetown Tours & Travel och samordnades av flygmäklarfirman Gayo Aviation.

UD uppger att man känner till att ett kommersiellt flyg gick från Bagdad till Stockholm under fredagen, men att insatsen kring den flighten varit begränsad.

Inga svenska operatörer flyger till Irak och enligt flygmäklaren Gisle Dueland var det en utmaning att hitta villiga flygbolag.

– Det var en ganska stor mobilisering av olika tillståndsgivare och flygbolag och alla inblandande. Det blev en väldigt tajt historia där tillståndet kom väldigt sent.

Drygt 100 passagerare var ombord på planet som lämnade Irak på fredagen. Hur många svenskar som befinner sig i Irak är inte känt men efter den lyckade insatsen på fredagen kommer man försöka att på nytt flyga hem svenskar.

– Vi har fått ta emot väldigt många nya förfrågningar. Så vi tänker försöka igen med flighter den 27 april från Bagdad och den 28 från Erbil, säger Gisle Dueland.

Många av de som är kvar i Irak är oroade för sitt arbete, säger Gisle Dueland. Vissa har lämnat delar av familjen i Sverige för att vara med andra familjemedlemmar i Irak.

– Det var en del barnfamiljer, men också ensamma familjeförsörjare, som varit borta nu. Det är människor som ville hem till Sverige för att ta hand om sin familj, säger han.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se "

" Digital konferens om klimatet

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

Coronakrisen har stoppat de avgörande globala möten som tillsammans skulle göra 2020 till "supermiljöåret". Men en stor internationell samling för klimatet blir av som planerat – Jordens dag, Earth day.

Earth day som är instiftad för att uppmärksamma världens miljöproblem firas vanligen den 22 april. Men eftersom den i år fyller 50 år pågår arrangemang hela veckan, från och med måndag den 20 april till och med fredag 24 april, samt klimathackaton lördagen den 25 april.

Arrangemanget är en digital och helt flygfri konferens där ett hundratal experter, företagsledare och andra deltar och talar om miljö- och klimatfrågor

Bland årets talare finns; Christiana Figueres med lång erfarenhet av klimatarbete i FN-organ och som har kallats Parisavtalets chefsarkitekt. Nationalekonomen Jeffrey Sachs, professor och chef för Centrum för hållbar utveckling, Columbia University. Nigel Topping, tidigare chef för "We mean business", och utsedd av den brittiska regeringen för att hjälpa till att driva klimatarbetet inför FN:s stora klimatomöte COP26 som skulle ha hållits i Glasgow i november. Även John Kerry, USA:s tidigare utrikesminister, kommer att delta.

Konferensen är öppen för alla, intresserade kan anmäla sig på wedonthavetime.org.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

" Läkemedelsverket: Inget vaccin i sikte

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

Runt om i världen jagar forskare för att komma först med ett -vaccin för att stoppa pandemin. Men även om det går bra är ett vaccin långt borta. – Jag skulle gissa på ett par år, och även det vore ett tidsmässigt världsrekord, säger Läkemedelsverkets vaccinkoordinator Charlotta Bergquist.

De första testerna på en mindre grupp försökspersoner påbörjades redan i mitten av mars i USA. Bilderna på 43-åriga Jennifer Haller spreds över världen när hon fick en första injektion på ett forskningsinstitut i Seattle, USA. Ungefär samtidigt syntes optimistiska rubriker om vaccin inom ett år, i stället för 5–10 år som är det normala. Men hittills har det inte kommit några konkreta resultat.

– Det blir inget vaccin i år, det har jag väldigt svårt att se. Har vi tur kan det komma i slutet av nästa år. Men jag skulle gissa på ett par år, och även det vore ett tidsmässigt världsrekord, säger Läkemedelsverkets vaccinkoordinator Charlotta Bergquist.

Problemet är att det inte finns något utprövat vaccin mot andra typer av coronavirus att utgå ifrån, som det gör när det gäller influensavirus. Där räcker det att uppdatera med årets aktuella virusstam och sedan köra i gång den produktionsapparat som hela tiden står redo.

Men för det nya coronaviruset sars-cov-2 var forskarna tvungna att starta mer eller mindre från noll. Till att börja med fanns det inte ens någon fungerande djurmodell att börja forska på.

De vanliga försöksrättarna kunde inte smittas med covid-19, så det blev nödvändigt att avla fram nya typer – som genast blev en bristvara. Trots det kunde de första kliniska vaccinstudierna inledas redan tio veckor efter det att viruset hade identifierats.

Charlotta Bergquist understryker att forskningen hela tiden har gått på högvarv, med täta samarbeten mellan industri, akademi, sjukhus och myndigheter på flera håll i världen.

– Det bedrivs ett intensivt arbete, och så vitt jag vet pågår det nu fyra kliniska försök i bland annat USA och Kina, säger hon.

TT"

”Ge fasta jobb och utbildning till dem inom äldreomsorgen”

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

De tiotusentals tillfälligt anställda under coronakrisen bör använda sin tid till fortbildning, säger arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S) i en SR-intervju. Om smittspridningen på äldreboenden säger hon att det är dags för kommunerna att ta ansvar och ge anställda i omsorgen fasta jobb och ordentlig utbildning.

Fyll på med kunskap och kompetens. Det var det råd arbetsmarknadsminister Eva Nordmark gav i Ekots lördagsintervju till de 172 000 personer som för närvarande är korttidspermitterade i Sverige.

– Många av jobben kommer att komma tillbaka, och då är det bra att ha en förbättrad kompetens. Vi vet inte hur länge krisen pågår, sade hon.

Nordmark hotades i höstas av misstroendevotum på grund av omstruktureringen av Arbetsförmedlingen. Det ledde till att omstöpningsplanen sköts på framtiden. Nordmark lovade att regeringen ska se till att myndigheten har förutsättningar att klara sitt uppdrag under det pressade krisläget.

I veckan öronmärktes ytterligare 300 miljoner kronor.

– Det är en tuff uppgift just nu.

Arbetsförmedlingen ska just nu prioritera att ta hand om alla dem som skrivs in under krisen och hantera alla varsel, menade Nordmark. Hon tyckte inte det var något avsteg från instruktionen att prioritera dem som riskerar att bli långvarigt arbetslösa.

– Även om många nu blir arbetslösa finns också många jobb att söka. Att matchningen funkar även i detta läge är viktigt. Vi får inte glömma dem som nu riskerar att bli av med sitt arbete.

– Fokus är på att rädda så många jobb och företag som möjligt nu. Därför har vi det här korttidspermitteringssystemet. Utan det hade hundratusentals fler varit varslade.

Eva Nordmark fick också frågor om arbetsmiljön i vården, där det larmats om brist på skyddsutrustning. Hon menade att det var fel att slopa beredskapslagren men framhöll samtidigt att problemet inte bara är en faktisk brist på materiel:

– Nej, jag har uppfattat att man inte tillräckligt säkrat den dialog om risk som behövs mellan arbetsgivaren och personalen, utifrån råden från Folkhälsomyndigheten.

– Det finns skyddsutrustning, men det har varit kort framförhållning när det gäller tillgången till den.

Arbetsmiljöverket har nu instruerats att skynda på godkännandet av nytt skyddsmaterial. Så sent som på fredagen godkändes en ansökan om leverans av en miljon visir, berättade ministern.

Eva Nordmark betonade även ett dilemma i äldreomsorgen:

– Det är viktigt att också lyfta fram villkoren för dem som jobbar i äldreomsorgen. Det är en väldig omsättning av personal. Det är dags för kommunerna att ta ansvar för att folk får jobba heltid, ha fasta anställningar och få ordentlig utbildning.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

"Fakta.

Kommuner där andelen arbetslösa ökat mest mellan februari och mars, andel följt av förändring i procent:

Arjeplog 5,60 22,6
Strömstad 6,50 14,5
Värmdö 4,20 13,2
Åre 6,00 13,1
Dorotea 6,30 12,3
Knivsta 3,90 11,5
Danderyd 3,70 11,4
Sigtuna 8,30 10,5
Nacka 4,90 10,5
Svenljunga 5,30 10,4

Kommuner där andelen arbetslösa minskat mest:

Ydre 13,7 –11,3
Munkfors 8,7 –8,3
Åsele 8,0 –6,6
Bjurholm 8,9 –6,5
Tingsryd 7,3 –6,2
Sotenäs 4,2 –6,1
Berg 5,4 –5,5
Höör 5,9 –5,4
Finspång 9,0 –5,4
Norberg 9,9 –5,4
Källa: Arbetsförmedlingen "

" Därför kan en ekonomisk kris skada folkhälsan mer än viruset

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

Om världens ledare inte lyckas rädda ekonomin när samhället stängs kommer covid-19-pandemin att skada folkhälsan för lång tid framöver, varnar forskare.

Sensommaren 1834 kom den första koleraepidemin till Sverige. Myndigheterna reagerade med hårda karantänsregler för att skydda landet och hindra spridning.

– Vi hade karantänsstationer med beväpnade soldater utanför Stockholm, Göteborg och Karlskrona, och folk fick inte passera in och ut ur städerna, säger Daniel Larsson, sjukdomshistoriker vid institutionen för historiska studier vid Göteborgs universitet.

Men priset blev högt.

– Handeln stoppades, och skeppslaster förstördes när fartygen måste ligga i karantän. Så efterhand drog man ner på karantänsbestämmelserna. Det blev helt enkelt för dyrt att fortsätta med dem, säger Daniel Larsson.

Regeringen var också rädd för social oro.

– Fattiga drabbas mest när det blir ont om mat och jobb, och Sverige var ett av Europas fattigaste länder. Det hade redan utbrutit upplopp i städer som Warszawa, S:t Petersburg, Dublin och Paris på grund av

kolerakarantän. Detta var man väl medveten om i Sverige, och det hör också till nedmonteringen av karantänerna: att man måste släppa på dem för att folk skulle bli tokiga annars. Och då fick man ta några döda i kolera i stället, säger Daniel Larsson.

Nu måste världens ledare göra liknande avvägningar för att hantera spridningen av covid-19.

– Vi har en pandemi. De medicinska aspekterna flätas ihop med ekonomiska problem och politiska aspekter. Många menar att Europa aldrig kan bli detsamma igen efter en sådan här genomgripande händelse. Någonting dramatiskt håller på att ske som kan få väldigt stora konsekvenser, säger Peter Nilsson, professor i hjärtkärlforskning och epidemiologi samt avdelningschef vid enheten för medicinens historia vid Lunds universitet.

Att stänga samhällen helt för att stoppa smittspridningen får andra följder som också är farliga för folkhälsan.

– De ekonomiska skadeverkningarna kan ju tyvärr misstänkas döda fler än de direkta covid-19-dödsfallen, genom att infrastruktur försämras och arbetslösheten ökar. Det påverkar det finansiella stödet för sjukvården, så att dyrare behandlingar för cancer och liknande kanske inte kommer att finnas i framtiden. Det är jätteviktigt att lyfta.

Perspektivet måste vara att få i gång hjulen igen, säger Peter Nilsson. Folkhälsoforskarna Martin McKee, professor vid London school of hygiene and tropical medicine, och David Stuckler, professor vid Università commerciale Luigi Bocconi i Milano, diskuterar frågan i ett inlägg i tidskriften Nature Medicine. "Även om pandemins omfattning och karaktär och den ekonomiska nedgången som följer är svåra att

kvantifiera, råder det ingen tvekan om att det finns en verklig risk för en ond nedåtgående spiral av sjukdom och ökad fattigdom”, skriver de.

– Att kontrollera smittspridningen oavsett de ekonomiska konsekvenserna på lång sikt måste vara den första prioriteringen. Men det finns mycket som vi kan göra för att försöka dämpa de andra effekterna, säger Martin McKee.

Precis som i krigstid måste världens regeringar mobilisera resurser i kampen mot den gemensamma fienden, även om det nu är ett virus som hotar befolkningen i stället för en främmande makt. Den globala ekonomin gör situationen ännu mer sårbar. ”En respiratortillverkare i Sheffield, Detroit eller Düsseldorf kan vara beroende av specialleveranser från Shanghai, Manila och Kuala Lumpur. Om någon av dem inte kan leverera sina produkter kan hela processen kollapsa”, skriver forskarna.

– Ett sätt att dämpa effekterna är att göra som den brittiska och många andra regeringar: betala människors löner eller delar av dem, så att små och medelstora företag inte förlorar kunskap och kompetent arbetskraft, och därför snabbt kan återhämta sig när vi har tagit oss igenom detta. Men det kan betyda att människor kan behöva få betalt för att göra ingenting under lång tid, säger Martin McKee.

Ekonomisk spekulering är ett annat hot mot folkhälsan, varnar forskarna.

– Det finns människor som tjänar stora pengar på krisen, förvaltare av hedgefonder, profitörer och så vidare. Jag tror att vi behöver granska och bekämpa en del av de spekulationer som pågår, och inse att det

finns en verklig fara som kan vara förödande för våra småföretag. Det är ju de som driver ekonomin och betalar skatt. De stora multinationella företagen kommer att klara sig, men de skattar ju inte för sina vinster här, och finansierar inte våra samhällstjänster, säger Martin McKee.

Forskarna hoppas att pandemin ska få oss att förstå att vi alla är beroende av varandra, och att vi oavsett om det gäller den globala uppvärmningen, bristande jämlikhet eller miljöförstöring antingen kommer att simma eller sjunka tillsammans.

– I någon mån är vi alla i det här tillsammans. Det är inte helt sant, eftersom fattiga har mycket svårare att självisolera sig och kunna arbeta hemifrån. Bland de döda i USA har det varit en oproportionerligt stor andel afroamerikaner. Så vi är inte jämlika. Men å andra sidan är vi alla i riskzonen. Här i Storbritannien har ju både premiärministern och tronföljaren drabbats av sjukdomen, säger Martin McKee.

Västeuropas välfärdsstater med sjukvård för alla byggdes upp efter andra världskriget, när en hel generation hade lärt sig att vem som helst kunde träffas av en bomb.

– Även nu kan vi skapa känslan av att vi alla har ett gemensamt intresse av offentliga tjänster, som den nordiska modellen som bygger på solidaritet. Den inställningen har ju försvunnit mer och mer när klyftorna i samhället har ökat. Men den kanske kan komma tillbaka nu. Fast vi måste se upp med främlingsfientlighet, som angrepp på människor med kinesiskt ursprung, och attacker mot muslimer i Indien som drivs på av premiärminister Narendra Modis retorik. Vissa politiker kommer att försöka öka polariseringen, som Donald Trump

gör. Det måste Europas ledare vara mycket vaksamma på, säger Martin McKee.

Både Frankrikes president Emmanuel Macron och Tysklands förbundsresident Frank-Walter Steinmeier har i tv-sända tal till nationen betonat vikten av samarbete i Europa för att bekämpa det nya coronaviruset.

– Jag tror att inspirerande politiker som de kan ena människor nu, säger Martin McKee.

Peter Nilsson ser också hopp för framtiden efter pandemin.

– Efter andra världskrigets slut låg Europa i ruiner, med en stor andel av produktionsmedlen och fabrikerna sönderslagna. Nu står ju byggnaderna kvar, och då går det mycket snabbare att få i gång produktionen igen. Europa byggdes ju upp igen med hjälp av Marshallhjälpen. Något motsvarande nu i EU-regi skulle få mycket stora effekter för folkhälsan, säger han.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se "

" Karin Bojs: Om två år kan det bli dags att räkna alla våra döda

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

Att räkna fritt är stort men räkna rätt är större.

Så skulle man kunna travestera 1700-talsjuristen Thomas Thorild, vars ord står i guldbokstäver på Universitetshuset i Uppsala.

Krönika

Rektorn för Karolinska institutet, Ole Petter Ottesen, uttryckte sig aningen mer inlindat när han i veckan försökte sig på lite skadekontroll.

"Debatten måste bygga på kunskap, tillgängliga fakta och föras med en anständig ton." "... osakligheter, alternativa fakta och grumliga källor hör inte hemma i en seriös debatt".

Så löd några visdomsord som Ole Petter Ottesen twittrade ut efter att 22 personer, varav flera anställda som forskare på Karolinska institutet, hade publicerat en artikel på DN Debatt med hätska angrepp på Folkhälsomyndighetens arbete mot det nya coronaviruset.

Mycket kan sägas om deras debattartikel, bland annat att merparten av undertecknarna forskar inom totalt andra områden, och att en som kallar sig "virolog" forskade om virus för många år sedan.

Ett klokt och intressant genmäle har skrivits av professorn, barnläkaren och epidemiologen Jonas Ludvigsson, som också han har

anknytning till Karolinska institutet. Det handlar om vad som faktiskt står i en kinesisk modellstudie som The Lancet publicerade i januari. Beträffande en annan felaktighet, antalet dödsfall i covid-19, tillfogade de 22 ett ”förtydligande”.

”De citerade siffrorna i sig är i vårt tycke mindre viktiga”, skrev de. Inte särskilt tydligt. Snarare ett undanlidande sätt att beskriva att: De hade körspärrat ut dödsfall för bara tre dagar och jämfört. De hade blandat ihop dagarna när dödsfallen rapporteras med dagarna när människor faktiskt har dött.

Ovanliga tabbar, särskilt av en grupp där merparten arbetar professionellt som forskare.

Men även om man inte hanterar fakta så illa som de 22, är det vanskligt att jämföra dödlighet.

För det första räknar länder på olika sätt.

Sverige använder sina personnummer och räknar alla som har dött efter en diagnos i covid-19. Det kan bli överrapportering, eftersom personen egentligen dog av annan orsak, och det kan bli underrapportering, eftersom personen inte har fått korrekt diagnos.

Flera länder, såsom Italien, Spanien, Nederländerna och Tyskland, räknar främst de som avlider på sjukhus och får en diagnos. Det innebär en kraftig underrapportering, eftersom en stor andel dör utanför sjukhusen.

Därför är det mer intressant att titta på den europeiska statistik som kallas Euromomo – mortality monitoring in Europe. Där jämförs hur

många som har dött i respektive land, jämfört med hur många som brukar dö under samma tid på året.

Sverige, vars uppgifter kommer från Statistiska centralbyrån, SCB, har den senaste veckan klättrat upp till kategorin ”mycket hög” i Euromomos jämförelse.

Att plocka ut tre dagar ur ett långt händelseförlopp för att jämföra, som de 22 undertecknarna på DN Debatt gjorde, är förvisso extremt. Men att plocka ut en vecka eller ens en enstaka månad är inte heller lyckat.

Det bygger på en orealistisk uppfattning om vad vi har att förvänta oss framöver.

I veckan publicerade tidskriften Science en modellstudie ledd av Harvardepidemiologen Marc Lipsitch. Han och hans medarbetare räknar med återkommande utbrott av covid-19 varje vinter flera år framåt. Därför kan åtgärder som fysisk distansering – antingen ihållande hela tiden eller återkommande – mycket väl behövas fram till år 2022, enligt forskargruppens beräkningar.

Med största sannolikhet blir människor som har haft covid-19 immuna för en tid. Men ingen vet hur länge immuniteten varar. För vanliga förkylningar, som också är orsakade av coronavirus, klingar immuniteten av efter ett tag. Därför återkommer förkylningar vinter efter vinter. Det kommer covid-19 säkert också att göra flera år framåt. Framåt 2022 kan det alltså bli dags att vi räknar våra döda. Enligt den mest objektiva metoden, som Euromomo använder. Då och först då har vi underlag för att jämföra mellan olika länder.

Karin Bojs vetenskap@dn.se "

" Stor ökning av rödlistade arter

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Antalet rödlistade arter i Sverige ökar med 11 procent i den senast uppdaterade rödlistan för Sveriges djur, svampar, alger och växter, rapporterar SR Ekot. Listan tas fram av Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) Artdatabanken vart femte år.

– De största hoten är hur vi använder vår natur. Det är markanvändning som skogsbruk och förändrat jordbruk, säger Lena Tranvik, tf chef vid Artdatabanken.

I rödlistan utvärderas läget för nästan 22 000 svenska arter, och av dem är nu mer än var femte art rödlistad. 2 249 av dem anses hotade.

Antalet fåglar på rödlistan har ökat kraftigt, med 21 procent. Arter som gråkråka, skrattnås, björktrast och rödvingetrast hamnar i kategorin ”nära hotad”.

TT "

" Svårt hålla distansen på förskolan

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

Folkhälsomyndigheten uppmanar svenskarna att hålla avstånd. På landets förskolor innebär det en utmaning och förskollärare vill ha tydligare riktlinjer för sitt arbete. – Just nu hittar vi på egna lösningar, säger förskolläraren Linda Svensson.

Under coronavirusets framfart fortsätter förskollärare att ta emot barn och deras föräldrar på förskolorna varje dag.

Nu larmar yrkeskåren om att tydligare regler krävs för verksamheten. – Det känns som att Folkhälsomyndigheten har missat oss pedagoger, säger Linda Svensson, som har arbetat som förskollärare i 23 år.

I dag arbetar hon på Blåsut och Dalens förskolor i Stockholm. Här har hämtning och lämning av barnen förflyttats ut från byggnaden. På innergården står fyrkantiga lådor. I dem får föräldrarna lägga ner barnens ytterkläder.

Den här åtgärden är en av flera som förskolorna har snickrat ihop själva, berättar Linda Svensson.

Nu efterlyser Linda Svensson mer riktad information för hur de ska jobba.

– Just nu hittar vi på egna lösningar, men det är bättre om informationen kommer från experterna. Till exempel kunde de ha uppmanat oss att förflytta hämtningen och lämningen för länge sedan, säger hon.

Linda Svensson är inte ensam om sin uppfattning. Organisationen Förskoleuppropet samlar cirka 30 000 förskollärare i landet. Det gemensamma målet är att förbättra arbetsmiljön.

– Det finns strikta restriktioner utanför förskolans grindar ute i samhället, men innanför dem är reglerna otydliga, säger Monica Lindström, som är förskollärare och sitter i ledningsgruppen för Förskoleuppropet.

Folkhälsomyndigheten har uppmanat personalen att stärka hygienrutinerna. Likaså att flytta delar av aktiviteterna utomhus. Men det räcker inte, menar Monica Lindström. I dag arbetar olika kommuner och förskolor på olika sätt.

Vissa har börjat sprita leksakerna flera gånger per dag. Linda Svensson har lärt barnen att sjunga låten ”Blinka lilla stjärna” två gånger medan de tvättar händerna. Monica Lindström understryker att branschen vill följa myndigheternas regler, men att de är för vagt beskrivna. Hon ställer sig frågan:

– Ska vi lyssna på Folkhälsomyndigheten eller ska vi skapa egna restriktioner?

Sist men inte minst ska förskolan och grundskolan utöka avståndet mellan människor. Till exempel kan de utvidga avståndet mellan borden i ett klassrum eller i en matsal.

– Det funkar ju inte med distans när det är barn. Vi kramar, bär och håller dem i knäna under hela dagarna, säger Monica Lindström. Linda Svensson tillägger:

– Det är svårt att stå två meter ifrån föräldrarna, barnen märker att något är fel. De tycker också att det är jättekonstigt att de inte får krama sin fröken. Barnen kommer att göra det ändå.

Grundregeln i samhället är att alla ska hålla två meters avstånd. Dock är reglerna inte huggna i sten, enligt statsepidemiologen Anders Tegnell.

– Signalen ska vara att man ska göra så gott man kan. Det här är inte några absoluta regler utan varje verksamhet får försöka göra det som går för att den ska fortsätta fungera.

Isabel Smedberg Palmqvist (L) är skolborgarråd i Stockholms stad. Sedan ett tag tillbaka har hon infört egna rutiner för stadens förskolor. Bakgrunden är att det har funnits diskussioner om att olika förskolor arbetar på olika sätt, enligt skolborgarrådet.

Efter påsken har rutinerna även förtydligats. Nu uppmanar Stockholms stad sina skolor att förflytta hämtningen och lämningen utomhus. Vid det laget hade en rad förskolor redan infört metoden.

– Jag var angelägen att ta fram det här uppdraget eftersom det fanns en risk för att arbetet skulle skilja sig åt i Stockholms stads förskolor, vilket är mitt ansvarsområde. Sedan hoppas jag att detta sprider sig till resten av landet, säger Isabel Smedberg Palmqvist.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se #

"Fakta. Stockholms stads riktlinjer för förskolan

Barn med lindriga symtom ska stanna hemma. Barnen får inte komma till förskolan innan de har haft två symtomfria dagar.

Organisera lämning och hämtning utomhus. Flytta ut så många som möjligt av dagens aktiviteter. Även måltider och vilostunder.

Tvätta händerna tillsammans med barnen. Det gäller då man går in efter utevistelse och före och efter måltiden.

Dela in barnen i mindre grupper och håll avstånd mellan vuxna.

Använd digital kommunikation med föräldrarna.

Förstärk de dagliga rutinerna för städningen. Ytdesinficera till exempel dörrhandtag och räcken.

Källa: Utbildningsförvaltningen "

" Björn Wiman: Har du ”rätt” att återgå till det normala efter krisen?

DN SÖNDAG 19 APRIL 2020

En vacker senvinterdag 1909 tar konstnären Richard Bergh med sin vän, poeten Gustaf Fröding, ut på en slädfärd i skogarna kring Tullinge utanför Stockholm. Fröding är en bruten man, märkt av många års psykisk ohälsa, svårt alkoholmissbruk och diabetes. Det är en underskön dag, snön tindrar och gnistrar i vårsolen och över paret välver sig en ren och djupblå himmel. Med jublet inombords vänder sig Bergh till Fröding: ”Nog tycker du väl ändå detta är vackert?” Efter en längre paus kommer Frödings svar: ”Jag minns att jag en gång tyckte det vara vackert.”

”Kanske det mest tungsinta som yttrats på svenska”, har Werner Aspenström sagt. Och även om man inte delar Gustaf Frödings dystra predikament är det lätt att känna igen sig i hur det denna vår har kommit ett slags hinna mellan en själv och den verklighet man varseblir. Vitsippsbackarna, bäddarna av blå scilla och syrenernas knoppar bär inte längre på samma naturgivna skönhet som de brukar.

Med coronapandemin som bakgrund ser man världen som en annan. Och minns att man en gång tyckte det vara vackert.

Kommer det att bli vackert på riktigt igen? Det kan finnas skäl att påminna om att världen inte heller före coronakrisen var något sorglöst Arkadien. Men om det är sant att pandemin har fördunklat

verkligheten så har den också, på andra sätt, fått oss att se världen i ett klarare ljus. I veckan publicerade tidskriften The Economist två bilder från India Gate i New Delhi, tagna med några veckors mellanrum. På den första bilden skymtar man knappt det berömda monumentet genom den hälsofarliga smogen, på den andra (efter två veckors nedstängning) avtecknar sig triumfbågen tydligt mot en djupblå himmel.

Bilderna från Indiens huvudstad är inte de enda exemplen på vad som händer när biltrafiken stannar, flygplanen blir kvar på marken och industrierna stänger. Det som just nu genomförs är ett globalt experiment i realtid som knappast kommer att kunna återupprepas.

Minskade luftföroreningar har fått himlen att klarna kring världens storstäder samtidigt med den största minskningen av koldioxidutsläpp som har skett under ett år. I dag räknar man med att minskningen globalt under år 2020 kan bli fyra procent, i USA ännu mer. I EU har de dagliga utsläppen minskat med nästan 60 procent jämfört med före krisen.

Åt detta finns dock få anledningar att jubla. Som många har påpekat riskerar pandemin att bli en dyrköpt pyrrhusseger för klimatet, där de kortsiktiga utsläppsminskningarna snabbt äts upp när den fossila ekonomin brakar i gång igen efter krisen med fördubblad styrka.

Economist rapporterar att det antal kolkraftverk i Kina som godkänts bara under mars, när landets industri öppnat igen, är fler än det antal som fick tillstånd att öppna under hela förra året sammanlagt.

Även när det gäller politiken finns risk för bakslag. Coronaviruset kom till världen vid sämsta tänkbara tidpunkt, då en rad auktoritära och

nationalistiska ledare redan har fått den internationella gemenskapen att vackla. Men också precis i det tillfälle då klimatomställningen hade en unik framåtrörelse på bred front. Klimataktivisterna Greta Thunberg hade startat en av de största folkrörelserna i världshistorien, delar av finansmarknaden började på allvar förstå att omställningen är oundviklig och EU hade precis antagit en seriöst syftande *green new deal*. Coronakrisen riskerar nu att skjuta allt detta i sank.

Men pandemin erbjuder samtidigt en unik chans till en omstart som kanske inte annars varit möjlig. ”Vad vi har lärt oss av allt detta är att vi faktiskt kan göra förändringar”, säger Nicholas Stern, den brittiske ekonomen som i en rapport 2006 utfärdade en dyster prognos över klimatkrisens framtida kostnader. På ett liknande sätt resonerade ett stort antal av Sveriges och Europas mäktigaste företagsledare i ett öppet brev i veckan, där de argumenterade för att den ekonomiska återhämtningen efter coronakrisen är en möjlighet att omvärdera hela vårt samhälle och skapa en ny modell för välbefinnande, byggd på ”gröna principer”.

Man måste utgå från att de får rätt. Medan viruset sprider sig över världen och den ekonomiska krisen fördjupas fortsätter dessvärre även den globala uppvärmningen. Coronaviruset kommer inte att få vare sig klimatförändringarna eller den biologiska massdöden att försvinna. Den ekonomiska återhämtningen efter viruspandemin och klimatomställningen är inte två motstridiga intressen, utan ett gemensamt.

I bästa fall kan vi gå vidare med en avgörande insikt. En av de saker krisen har uppenbarat för oss är att konsekvenserna av våra individuella handlingar har stor och kollektiv betydelse. Den visar oss att våra samhällen är kapabla till snabba och kraftfulla insatser för att möta ett allvarligt hot. Vi vet nu att vi snabbt kan minska utsläppen

genom chockbehandling. Utmaningen nu är att göra samma sak – men utan chockbehandling.

Det är ingen liten utmaning. Det kommer att finnas de som säger att det är kört. Men också till dem erbjuder världens samlade respons på coronapandemin ett effektivt motargument. Lika lite som klimatkrisen är pandemin binär – det är inte antingen eller. Det handlar inte om noll döda eller alla, men det står i vår makt att se till att så få som möjligt dör – och det är därför vi gör som vi gör. Det finns inget ”allt går bra” eller ”det är kört”. Vad som finns är olika grader av mänskligt lidande däremellan.

Inte heller att bekämpa klimatförändringarna handlar om att ”lyckas” eller ”misslyckas”. Även om alla utsläpp av växthusgaser – eller för den delen nya smittfall – kunde elimineras i dag skulle det på sätt och vis vara ”för sent”. Hur illa det än går kommer det alltid att ligga i människans makt att se till att det inte blir ännu värre.

Men den mest djupgående insikten av coronakrisen är kanske att den kan ge oss ett nytt förhållningssätt till begreppen rättigheter och skyldigheter. Under lång tid har vi i den rika delen av världen levt med ett fokus på våra rättigheter – vår ”rätt” att resa vart vi vill, vår ”rätt” att äta vad vi vill, vår ”rätt” att skövla naturen som vi vill. Vad den senaste tiden har visat är att vi också är kapabla att tänka på våra skyldigheter – mot världen och varandra.

Det finns ingen lagstadgad ”rätt” att återgå till det normala när den akuta fasen i pandemin har klingat ut. Det normala finns inte ens längre. Det som finns är en skyldighet att fortsätta sträva efter en annan värld, en som går att se på med den ogrumlade blick som den sjukdomsplågade Gustaf Fröding drömde om. Det som vi en gång tyckte vara vackert kan – verkligen – bli vackert igen.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se "

20 april 2020:

”13,5 procents arbetslöshet kräver fungerande arbetsförmedling”

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200420

I regeringens värsta scenario blir arbetslösheten 13,5 procent i år. Då är det orimligt med ett programsanslag till Arbetsförmedlingen på 7,2 miljarder kronor för nästa år när det var 13,8 miljarder för 2018. Nu måste det till träffsäkra, och ibland också dyra, arbetsmarknadsåtgärder, inte minst arbetsmarknadsutbildningar, skriver Heike Erkers och Ursula Berge.

Regeringens värsta scenario med en arbetslöshetsnivå på 13,5 procent i år och varsel- och arbetslöshetssiffrorna från Arbetsförmedlingen visar att arbetsmarknadsläget är mångdubbelt värre än vad vi sett på decennier. Samtidigt är Arbetsförmedlingen under stark press då anslagen chocksänktes förra året och mer än var tredje medarbetare har lämnat. Hur djup krisen blir är svårt att säga nu, men att vi måste ha en arbetsmarknadspolitik och en arbetsmarknadsmyndighet på topp med rätt resurser för att möta det här, är uppenbart. Nu krävs miljardtillskott till myndigheten.

Arbetsförmedlingens varselsiffror visar att runt 56 000 är varslade de senaste sex veckorna och då är inte små företag inräknade. Det är mer än dubbelt så många som under de värsta månaderna 1992 och 2008. Normala nivåer är 3 000–4 000 varsel per månad. Hur djup krisen blir är svårt att säga nu, men att vi måste ha en

arbetsmarknadspolitik och arbetsmarknadsmyndighet på topp med rätt resurser för att möta det här, är uppenbart.

Och just det har vi inte nu. I stället har vi en myndighet som förra året fick en chocksänkning av sin budget med fyra miljarder kronor genom M/KD-budgetreservationen som SD röstade för. Myndigheten tvingades varsla en tredjedel av personalen, stänga mer än hälften av sina kontor och tvärstoppa massor med platser i arbetsmarknadsåtgärder som arbetssökande så väl behövde.

Före de nedskärningarna var runt 335 000 inskrivna som arbets-sökande på Arbetsförmedlingen 2018. Just nu ligger arbetslösheten på 388 000 personer. Farhågor talar om en arbetslöshet till sommaren på 500 000–600 000 personer och finansministerns värsta scenario i vårbudgeten på 13,5 procents arbetslöshet under året skulle motsvara en arbetslöshet på närmare 700 000 personer.

Sammantaget står vi inför en extrem arbetsmarknadskris med följande situation i jämförelse med 2018:

En tredjedel av de anställda på Arbetsförmedlingen har slutat.

En tredjedel av budgeten har försvunnit.

Hälften av lokalkontoren är nedlagda.

Arbetslösheten kan vara nästan dubbelt så hög under året.

Vad som nu behövs är en modig myndighet som offensivt kan ta sig an krisens stora utmaningar och som med professionella arbetsförmedlare på plats kan stödja de arbetssökande till utbildning och matcha dem till arbetsmarknadsåtgärder och jobb. Vilka förutsättningar finns då för det Den drastiska minskningen av anslagen för 2019 raserade mycket.

Men den följdes sedan 2020, det vill säga i år, av att Arbetsförmedlingen fick sina anslag sänkta med ytterligare i stort sett lika mycket. Sådana drakoniska nedskärningar i budgeten sätter sina spår i verksamheten. Men parallellt med dessa nedskärningar har det ställts krav på att hela Arbetsförmedlingen ska göras om. Vissa delar har varit motiverade och välbehövliga, men de organisationsförändringar vi nu ser, parallellt med nedskärningarna, har satt både myndigheten och dess externa leverantörer i en prekär situation. För att inte tala om kommunerna.

Redan förra året märkte kommunerna att deras arbetsmarknadsenheter fick alltmer att göra. Sveriges kommuner och regioner, SKR, uppgav att försörjningsstödet steg med närmare 10 procent på ett år för att Arbetsförmedlingen inte kunde ge stöd till arbetssökande.

I en enkät Akademikerförbundet SSR har gjort bland våra medlemmar, som jobbar inom kommunens arbetsmarknadsenheter, visar det sig att de har fått mycket mer att göra, samverkan med Arbetsförmedlingen fungerar mycket sämre och kommunerna måste i allt större utsträckning hjälpa till med stöd till arbetssökande som är Arbetsförmedlingens uppdrag. Dessutom uppger de att de måste hjälpa till med att skriva in arbetssökande, tolka myndighetsbeslut, och stödja arbetssökande digitalt. Så var det i vintras. Det här året kommer att bli ännu värre.

I januari 2019 varslade Arbetsförmedlingen 4 500 anställda för att drastiskt hinna sänka kostnaderna under 2019 på grund av den rejält minskade budgeten. Ska man spara i en statlig myndighet så är det i huvudsak på personalresurser och det kräver framförhållning.

Inför nästa år har riksdagen flaggat för att Arbetsförmedlingens anorektiska budget ska skäras ner med ytterligare närmare 1,5 miljarder kronor. Det innebär att Arbetsförmedlingen borde säga upp arbetsförmedlare redan nu för att kunna hålla budgeten för nästa år.

Det vore absurt i detta arbetsmarknadsläge. Ändå är det rådande budgetvillkor.

I Vårändringsbudgeten kommer nu ytterligare 330 miljoner kronor i förvaltningsanslag till Arbetsförmedlingen för i år. Men om inte Arbetsförmedlingen får besked redan nu om höjda anslag för 2021 kan man tvingas säga upp i stället för att anställa. Teoretiskt sett skulle man kunna visstidsanställa. Men hur många med rätt kompetens är beredda att säga upp sig från ett fast jobb för en visstidsanställning som arbetsförmedlare som tar slut till jul? Inte många!

Det är slående att alla, från höger till vänster, nu förlitar sig på att staten ska stötta upp i en krissituation med lån, garantier, bidrag, avskaffade avgifter, uppskjuten skatt och mycket annat. Men det är än mer slående att den myndighet som, vid sidan om Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen, har den svåraste utmaningen just nu, är den som har fått de sämsta förutsättningarna av politikerna ekonomiskt och därmed också personellt.

Vad som behövs nu är en stark myndighet som med stabil politisk hand får goda förutsättningar för att vidta alla de arbetsmarknadsåtgärder som krävs för att vi ska göra den här arbetsmarknadskrisen så kort som möjligt. Då behövs:

Anslagen till Arbetsförmedlingen måste tillbaka till minst 2018 årsnivå. Det innebär att bara förvaltningsanslaget för nästa år måste höjas med minst två miljarder kronor.

Anslagskrediter för i år måste ersättas med extra anslag.

Anslagskrediter tär på framtida medel som kommer att behövas då.

Programanslaget måste höjas väsentligt. För nästkommande år är det beräknat till 7,2 miljarder kronor när det var 13,8 miljarder kronor 2018. Det är orimligt lågt med tanke på den galopperande arbetslösheten. Nu måste det till träffsäkra, och ibland också dyra, arbetsmarknadsåtgärder, inte minst arbetsmarknadsutbildningar.

Arbetsförmedlingen måste få fria händer att vidta åtgärder i egen regi, utan upphandling eller valfrihetssystem för att få arbetssökande i utbildning, annan arbetsmarknadsåtgärd eller reguljärt arbete.

Reformeringen av Arbetsförmedlingen och dess pilotprojekt måste skjutas på framtiden tills det är funktionellt att genomföra dem och dra lärdomar av dem.

Skulden för det prekära läge som Arbetsförmedlingen befinner sig i just nu ligger på de partier som röstade igenom 2019 års huvudlösa budget och de som i dag står bakom januariavtalet. De måste nu skyndsamt tillföra medel, för i år och nästa år, samt ge Arbetsförmedlingen arbetsro så att den kan bygga upp den stabilitet som nu krävs.

Det är det arbetsmarknadspolitikerna gör i dag som kommer att avgöra hur lång den här krisen blir. Dagens arbetsmarknadspolitiker måste släppa sina ideologiska låsningar och otidsenliga avtalsformuleringar om inte historiens dom ska bli hård. Gör vad som krävs och gör det nu!

Heike Erkers, ordförande, Akademikerförbundet SSR

Ursula Berge, samhällspolitisk chef, Akademikerförbundet SSR

"Kristersson: Regeringen gör för lite för att rädda företagen"

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

Regeringen gör alldeles för lite för att rädda svenska företag som drabbas av coronakrisen. Det anser moderatledaren Ulf Kristersson som efterlyser kraftfullare insatser för att krisdrabbade företag ska kunna överleva. – Det är mycket bättre att rädda företag nu än att behöva satsa väldigt stora summor på a-kassa efteråt, säger Ulf Kristersson.

Så här långt i coronakrisen har oppositionen i stort sett ställt sig bakom regeringens hantering och i möjligaste mån undvikit konfrontation. Kritiken har i första hand handlat om detaljer i de förslag som regeringen lagt fram.

Nu höjer moderatledaren Ulf Kristersson tonläget om hur regeringen hanterat de företag som drabbas av krisen.

– Jag tycker att regeringen inte riktigt förstår vad som händer när tusentals företag drabbas nästan som av en naturkatastrof. Att då säga att vi ska spara pengar till något långt senare tycker jag är fel. Vi har i grund och botten rustat oss väldigt väl för att klara av många procent av bnp i krisinsatser. När vi pratar om tusentals företag i väldigt många olika branscher som drabbas på ett sätt som ingen kunnat förutse – att i det läget göra krångliga system som ska träffa bara precis de företag som har problem, det tror jag är att göra det dåligt för sig.

Hur ser du på risken att coronakrisen leder till en långdragen ekonomisk kollaps både i Sverige och i omvärlden?

– Att den är alldeles uppenbar. Av allt att döma kommer krisen att få väldigt stora negativa konsekvenser och vi går rakt in i en lågkonjunktur med konkurser och hög arbetslöshet. Det är därför vi lägger ned så mycket möda på frågan om vad vi kan göra nu för att begränsa skadeverkningarna som vi annars vet blir väldigt stora. Där har vi och regeringen olika åsikter om vad man kan göra för att förebygga detta. Jag tror att det är mycket bättre att rädda företag nu än att behöva satsa väldigt stora summor på a-kassa efteråt.

När M satt i regeringsställning under finanskrisen höll Anders Borg tillbaka medan den dåvarande oppositionen krävde kraftfullare åtgärder. Är det inte självklart att kräva mer när man är i opposition och att hålla tillbaka i en regering?

– Jag tror att den jämförelsen är felaktig. Det handlar om helt olika sorters kriser. Den gången var det en finansiell kris som var orsakad av väldigt mycket oförsiktighet i det finansiella systemet. I det här fallet tycker jag att det är alldeles uppenbart om man tittar på våra samarbetsländer, till exempel Tyskland, så gör de väldigt mycket mer än Sverige. Både för att företagen inte ska gå omkull nu och också för att de ska stå rustade efter krisen. Jag tror att det är farligt om vi kommer ur den här krisen med företag som är svagare på den internationella marknaden än vad andra länders företag är.

Varför vill ni slopa hela arbetsgivaravgiften även för företag som går bra?

– Det finns en avvägning mellan enkelhet, snabbhet och exakt träffsäkerhet. Om man ska ha exakt träffsäkerhet måste man nästan ner på enskild företagsnivå för att se vilka företag och branscher som drabbas. Då tar det lång tid. I det här fallet hade tydlighet och snabbhet varit mycket bättre, det hade övertygat många företag om att staten står där som ett stort försäkringsbolag när något extremt oväntat händer. Det håller på att gå åt helvete och då kan vi lita på att staten finns där. Då sitter man inte och tittar på detaljerna.

– Vi vet att arbetsgivaravgifterna är en väldigt stor kostnad. Vi tycker också att 100 procent korttidspermittering oberoende av om du har kollektivavtal eller inte hade varit en kristallklar signal om att nu hjälper vi alla företag som hamnar i svårigheter.

Hur länge har Sverige råd att, som M vill, satsa 100 miljarder i månaden för att rädda krisdrabbade företag?

– Alla krisåtgärder har en tidsgräns. Skulle det här pågå i många år står vi inför en totalt annan ekonomisk situation i hela världen. Vi vill investera i en tidig fas i tron och övertygelsen att bolag ska kunna övervintra i en väldigt bister tid. Sen är vi ödmjuka inför att ingen vet hur länge det pågår. Vi tar två månader i taget, då ger vi åtminstone företagare som nu känner att de har näsan under vattenytan upplevelsen att staten hjälper dem att få näsan över vattenytan. Så hoppas vi att vi om några månader kan se en exit ur detta.

Hur upplever du att Moderaterna kunnat påverka bekämpningen av coronasmittan?

– Själva bekämpningen av smittan är i allt väsentligt en medicinsk uppgift. Där tycker jag att vi alla har valt den kloka linjen att inte göra

oss själva till hobbyepidemiologer. Vi följer diskussionen som pågår men i grund och botten litar vi på att de medicinskt professionella kan sitt jobb.

– Sen måste allt utvärderas en dag, både det medicinska och det politiska.

Har ni någon information om vilka åtgärder regeringen planerar?

– Nej. Jag uppskattar att veckovis få genomgångar av myndigheterna och videokonferenser med de övriga partiledarna. Men det är alldeles uppenbart att regeringen har valt att i princip inte någon gång involvera andra i hur de resonerar och vad de planerar. Det är lite märkligt, kan jag tycka.

Är det en tillfällighet att ni lägger fram förslag som regeringen sedan presenterar liknande varianter av strax därefter?

– Nej, det är ingen tillfällighet eftersom det nästan varje gång har varit sådant där många har tyckt att regeringen inte gjort tillräckligt mycket. Min grundtanke har varit: vad skulle vi göra om vi hade regerat? Sen har regeringen flera gånger kommit efteråt. Det är ingen tillfällighet, men det har inte berott på att vi har vetat om vad de tänker göra.

Har du någonsin tvivlat på att Sverige har valt rätt strategi för att bekämpa coronasmittan?

– Jag har varit väldigt noga med att inte göra partipolitik av de medicinska frågorna. De medicinska frågorna lämpar sig inte för politiska avvägningar. Men både Sverige och andra länder kommer att

ha skäl att efteråt titta igenom noggrant om vi fattade rätt beslut vid rätt tidpunkt.

– Samtidigt, ju längre tiden går desto mer uppenbart blir det att vi borde ha kommit i gång med provtagningar mycket tidigare. Det hade både kunnat rädda ekonomin och minska smittspridningen.

Vad drar du för slutsatser av att smittan tagit sig in på så många äldreboenden?

– Myndigheterna konstaterar att de inte vet. De vill inte spekulera och det tänker inte jag heller göra. Men det är uppenbart att människor som inte borde ha varit där ändå har varit det. Vi vet däremot inte om det är anhöriga eller anställda i omsorgen.

Vilket ansvar vilar på kommunerna och regionerna för att smittan har spridits på äldreboenden?

– Det finns ingen större poäng med att börja fördela skuld just nu. Nu är fokus på att göra allt för att lösa krisen, sen får vi efteråt se vad som inte var tillräckligt bra.

Vilket ansvar har regionerna för att det har varit brist på skyddsutrustning?

– Det återspeglar det som vi har gjort nationellt under lång tid: vi har i praktiken inte tagit frågan om civil krisberedskap på tillräckligt stort allvar under många år. Det faller tillbaka på flera olika regeringar att vi inte har rustat Sverige för detta. Det gäller också regionerna.

– Krisberedskapsfrågor och totalförsvarsfrågor kommer att vara bland de mest centrala frågorna efter den här krisen. När det som ingen tänkt

sig kunde hända trots allt ändå händer, då visar det att vi måste vara mycket bättre rustade för att tänka det som vi inte förväntar oss.

Behövs det större nationellt ansvar och styrning av krisberedskap och sjukvård?

– Absolut. När vi så småningom ska utvärdera allt detta så tror jag att slutsatsen blir att nationell krisberedskap och krisledningsförmåga måste ligga centralt i regeringen.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se "

"Ulf KristerSSon om att...

... bo i ett län och jobba i ett annat?

– I alla de län som ligger runt Stockholm är det många som pendlar till jobbet. Jag har som många andra i min hemstad Strängnäs jobbat hemma mycket mer nu än tidigare. Jag delar det med - familjemedlemmar som sitter hemma och lite frustrerat jobbar med sina skolarbeten. Lite av en "family overdose" har nog drabbat ganska många.

...något positivt kan komma ut av den här krisen?

– Det finns alltid något som man lär sig av kriser och som man har nytta av senare. Jag tror att vi kommer att ta med oss insikten om att förfärliga saker kan drabba oss. Vi kommer att rusta oss bättre inför det oväntade. På samma sätt som vi har byggt upp offentliga finanser efter 1990-talskrisen, på samma sätt kommer vi kanske att dra slutsatsen att vi måste ha massiva muskler när det gäller krisberedskap eller läkemedel.

...vara oppositionsparti i coronatider?

– Det är klart att det är speciellt eftersom tiden är speciell. Men jag tycker att rollen har varit självklar. Vi har tre delar i vår roll: Vi samarbetar fullt ut för att lösa en nationell kris. Vi lägger konstruktiva förslag och tycker att vi rätt ofta vänskapligt drivit regeringen framför oss. Det tredje är att vi, undantagsvis, korrigerat sånt som vi tycker har varit dåligt. Krislagstiftningens första utkast var till exempel väldigt dåligt. "

"Spridningen i äldreården verkar ha stabiliserats"

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

29 nya dödsfall i covid-19 har registrerats i Sverige det senaste dygnet, enligt Folkhälsomyndighetens sammanställning. Den totala dödssiffran är nu 1 540. Enligt statsepidemiolog Anders Tegnell pekar de senaste dagarnas siffror på att smittspridningen har stabiliserats.

Att söndagens siffra över nya inrapporterade dödsfall, 29, var så pass mycket lägre än fredagens och lördagens beror liksom tidigare på att det är helg.

– Vi ligger kvar som vi gjort, som alltid är siffrorna under helgerna lite svårtolkade, de har en tendens att vara undervärderade, säger statsepidemiolog Anders Tegnell till TT.

Under de senaste dygnet har cirka 70–80 personer om dagen dött av covid-19 och enligt Anders Tegnell ligger Sverige kvar på samma platta.

Hittills har 14 385 personer bekräftats smittade av coronaviruset. 1 079 personer har fått intensivvård. Anders Tegnell säger till TV4 att siffrorna visar tecken på att antalet smittade kan ha börjat minska. Detta eftersom ökningen av testtagningar inte gett en större ökning av bekräftade smittofall.

– Det som skulle kunna tala för att den egentligen minskar något är att vi provtar betydligt fler än tidigare och också i lite andra grupper än tidigare, säger Anders Tegnell till TV4.

Enligt Anders Tegnell visar också sammanställningen på att smittspridningen ser ut att ha stabiliserats inom äldrevården.

– Spridningen inom äldrevården ökar inte längre. Inte heller dödsfallen inom äldrevården ökar, men däremot så minskar dödsfallen över huvud taget så att en större och större andel av dödsfallen kommer från äldrevården, säger han till TT.

Smittspridningen är fortsatt störst i Stockholm och regionerna runt huvudstaden, Dalarna och ner mot Östergötland.

På Facebook har Södermalmspolisen lagt ut en bild som visar att det var mycket folk i rörelse på lördagskvällen. ”Vi kunde med lätthet konstatera att ett flertal krogar hade långt över det rekommenderade antalet gäster”, skriver polisen.

Av TV4 får Anders Tegnell frågan om hur han ser på att stockholmarna inte håller sig hemma.

– Det är olyckligt om man tror att det här är över. Anledningen till att vi har en så pass gynnsam situation som vi har är ju att man följer rekommendationerna, säger Anders Tegnell till TV4.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se "

" Svenska bönder oroliga för skörden under pandemin

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

Grönsaksodlare i Sverige är oroliga för att inreseförbudet ska stoppa nödvändig arbetskraft från utlandet. Det finns risk att hela skördar av sallad och jordgubbar måste kasseras. – Ganska snart blir arbetskraftsbristen akut, säger Anders Drottja på LRF. Regeringen säger att plockarna bör undantas från förbudet.

Från USA kommer larmrapporter om att enorma mängder prima grönsaker och mjölk måste kasseras när restauranger, hotell och skolor har stängt.

Även Sverige riskerar att få ett liknande problem i sommar, om än inte lika stort. Här är orsaken en annan.

– Eftersom vi inte har haft lika hårda restriktioner hålls omsättningen i gång lite bättre i Sverige än i andra länder, säger Anders Drottja, krisberedskapsansvarig på Lantbrukarnas riksförbund, LRF.

En del lantbrukare med småskalig, hantverksmässig produktion och lokal restaurangförsäljning har förvisso redan märkt en drastisk förändring, eftersom de tappat nästan hela sin marknad. Men för stora delar av grönsaksodlingen är kruxet i stället en hotande brist på arbetskraft.

Skörd är inte aktuellt än på ett tag för de flesta trädgårdsgrödor, men det är hög tid att planera för den, och då gäller det att säkra att man har

tillräckligt med personal. En stor del av de svenskodlade grönsakerna plockas av arbetare från andra länder, och nu oroar sig branschen för att det rådande inreseförbudet ska sätta käppar i hjulet.

– Problemet framöver kan bli att grönsaker inte kan sköras för man inte har personal till det, säger Drottja.

Enligt honom har den svenska gränspolisens hittills varit njugg med att bevilja undantag från inresestoppet för att ta in migrerande skördearbetare.

– De har varit restriktiva även när det handlar om folk som jobbat flera säsonger hos en viss arbetsgivare, och särskilt när det gäller folk från länder utanför EU. Man har inte sett skörden som samhällsviktig.

– Det är klart, hela samhället rasar inte om vi inte får jordgubbar till midsommar eller om andra färska grönsaker uteblir. Men det är konstigt att regering och riksdag säger att det är viktigt att säkra att företag kan finnas kvar efter krisen, samtidigt som andra myndigheter sätter stopp, kanske för att de övertolkar restriktionerna, säger Anders Drottja.

Att tolkningen kan vara svår medges från polisens håll. Men i princip ska säsongsarbetarna vara undantagna.

– Vår rekommendation är att betrakta säsongsarbetare i jordbruksnäringen och inom bärplockning som undantagna inreseförbudet med hänvisning till att livsmedelsförsörjning är en samhällsviktig verksamhet, sade gränspolisens chef Patrik Engström på en presskonferens i samband med att förbudet förlängdes till den 15 maj.

Men han konstaterade samtidigt att ”det är svårt att med kort varsel tolka en komplicerad lagstiftning i en komplicerad tid”.

Besluten om att släppa in utlänningar eller inte ska fattas vid varje enskild gränsövergång. Varje fall prövas för sig. Men den nationella polisen ger riktlinjer. Enligt dessa kan utlänningar som ska jobba med livsmedelsproduktion inom lantbruket ”i vissa fall” undantas – om de kan styrka syftet med resan, till exempel med arbetstillstånd.

Polisen anser dock inte att undantaget gäller ”utlänningar som ska jobba med till exempel skogsbruk eller trädgårdsarbete”.

Även inrikesminister Mikael Damberg (S) har sagt att migrerande skördearbetare ”bör” kunna undantas. Han har hänvisat till en rekommendation som EU-kommissionen gick ut med för tre veckor sedan.

LRF ser ”jättepositivt” på det, enligt Anders Drottja.

– Men vi får se hur det blir.

Fram till den 16 april hade 67 personer nekats inresa med hänvisning till den nu gällande förordningen, enligt polisen.

Enligt LRF var behovet inom trädgårds- och skogsnäringarna för några veckor sedan 8 000 personer, varav mest i den förstnämnda branschen. Sedan dess har en del arbetare kommit in, men det saknas fortfarande arbetskraft.

– Ganska snart blir bristen mer akut, säger Drottja.

Även mjölkbönderna tar en hel del hjälp av arbetskraft från bland annat Östeuropa. De riskerar att drabbas av att andra länder har stränga karantänsregler. Den här arbetskraften brukar nämligen pendla, men nu väljer de kanske att stanna kvar i hemlandet eftersom de inte vill riskera att tvingas sitta i karantän i två veckor efter en sejour i Sverige.

Anders Drottja är inte orolig för att smittorisen ökar när man tar in jordbruksarbetare utifrån.

– Sverige är inte mer eller mindre drabbat av corona än andra länder, så om vi har en svensk eller en från Polen eller Litauen har ingen större betydelse för den risken, menar han.

– Dessutom arbetar de ganska ensamma eller i lag på stora avstånd från varandra ute på fälten. Det är inte som att jobba på en restaurang och vara nära andra hela tiden.

Som det ser ut nu anser alltså branschen att risken för personalbrist är ett större bekymmer än risken för dålig avsättning. Samtidigt är det svårt att veta precis hur efterfrågan kommer att se ut i sommar, då grödorna ska skördas och säljas.

– Man får än så länge utgå från att folk vill ha sin sparris, sin färskpotatis och sina jordgubbar. För potatisens del är läget lite bättre, för den skördas till stor del maskinellt, säger Anders Drottja.

Skördesäsongen för grönsaker i Sverige börjar försiktigt i maj med sparris, spenat och purjolök och kommer i gång ordentligt i juni med bland annat gurka, sallad, lök, blomkål, broccoli och sockerärtor. Tomater skördas i växthus redan i mars.

Dessutom börjar arbetet med skogsplantering i södra Sverige ungefär nu, under andra halvan av april.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se "

Problemet framöver kan bli att grönsaker inte kan skördas för man inte har personal till det.

Anders Drottja, krisberedskapsansvarig på Lantbrukarnas riksförbund, LRF

" Katastrofdoktorn: Viruset kan ge oss en helt ny läkarkår

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

Sveriges meste katastrofdoktor ser en möjlig gryning för den svenska läkarkåren efter pandemin. – I bästa fall kan vi få en - generation som vågar mer och har ett helt nytt självförtroende. Men de unga läkarna får inte bli kanonmat. Kungen – alltså deras chefer – måste rida först, säger Johan von Schreeb, professor i global katastrofmedicin.

Han brukar säga att han föddes feg, men som vuxen har Johan von Schreeb gjort Tintin-liknande insatser under krig och katastrofer på uppdrag för Läkare utan gränser. Han har ridit till häst, jagad av ryska helikoptrar, på väg mot en läkarstation i Afghanistan och åkt till ebolautbrottet i Sierra Leone för att rädda liv, trots att hans fru och barn uttryckligen bad honom låta bli.

I dag leder Johan von Schreeb Kunskapscentrum för katastrofmedicin, grundat av Hans Rosling. Forskargruppen på Karolinska institutet hämtar oftast underlag till sina studier från avlägsna platser på jorden, nu kan de kunskaperna plötsligt nyttjas på hemmaplan.

– Mycket av den forskning som gjorts i låginkomstländer om att optimera vården när resurserna är knappa har extrem relevans för oss här och nu, säger Johan von Schreeb.

Den stora utmaningen för vården i ett samhälle som chockas av en katastrof av något slag, är inte bara att hantera offren för själva katastrofen, utan att också klara den vanliga vården, säger han.

– Det finns en slags ”sexighet” i katastrofmedicin. De som drabbats av chocken får allt fokus. Men där får man se upp lite, för även om det är självklart att rädda offren, så fortsätter ju också kvinnor att föda barn till exempel. Om alla springer till ena sidan av båten välter den.

Johan von Schreeb ger ett exempel från sitt arbete i Haiti efter jordbävningen där. Teamet fick in en medvetlös man som fått en balk i huvudet när han letade efter överlevande i rasmassorna. Den enda neurokirurgin i området fanns ombord på amerikanska marinens fartyg, men när von Schreeb vände sig dit fick han svaret att de bara behandlade människor som skadat sig den 12 januari, alltså på själva jordbävningsdatumet.

I Sverige i dag har planerade operationer ställts in för att vården i stället ska kunna satsa helt och fullt på epidemibekämpningen. Johan von Schreeb säger att det är naturligt och begripligt att man gör så, men det kan komma att kosta framöver.

– Under ebolautbrottet i Sierra Leone såg vi att kirurgiska ingrepp minskade med 50 procent och inläggningar på sjukhus med 70 procent. Vår bedömning är att de indirekta effekterna som ebola hade på sjukvården sannolikt ledde till fler dödsfall än vad viruset krävde.

Kommer fler dö i Sverige på samma sätt tror du?

– Det går inte att bedöma i nuläget. Jag har kardiologvänner som berättar att de misstänkta hjärtinfarktarna som kommer till sjukhus gått

ner med 40 procent. I Skåne hörde jag av en kollega att de undrar var alla kolpatienter på akuten tagit vägen. Det är klart att vi skjuter någonting framför oss här.

Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg gör samma bedömning. De ser ett minskat inflöde av patienter till kardiologi- och strokevård och oroas av det. I en uppmaning till regionens invånare understryker sjukhuset vikten av att söka vård, även under virusutbrottet.

När en chock – som till exempel covid-19 – drabbar ett vårdssystem är olika länder olika rustade för att hantera det. Forskarna på Karolinska institutet pratar om olika grader av beredskap och motståndskraft.

– I Japan till exempel kan sjukhusen stå emot de stora jordbävningarna eftersom de hänger – bokstavligt – i gummimuffar som dämpar skakningarna. Jag har en doktorand som disputerar snart om hälsoeffekter vid översvämningar i Kambodja och där exponeras vården så regelmässigt för katastroferna så att den nästan alltid kan bemästra dem, säger Johan von Schreeb.

Har svenska sjukhus några gummimuffar att hänga i nu under - covidkrisen?

– Ja, på sätt och vis. Det har skett en makalös omställning. Det är ett bevis på att det inom svensk vård finns resurser som kan mobiliseras.

Johan von Schreeb upprepar ordet flera gånger: "Makalöst!" Han är verkligen imponerad av den dramatiska och snabba förändring som gjorts på svenska sjukhus.

– Det är fantastiskt att se hur de spottar i näven och visar upp en otrolig nybyggeranda. Veteraner från Läkare utan gränser initierade byggandet av Älvsjömassan på nolltid. Nya platser på intensivvårdsavdelningar öppnar varje dag på sjukhus runt om i landet... Det här kommer forma en hel generation av läkare!

Hur då tror du?

– Jag tror att många upplever en känsla av att få jobba på riktigt! Vården har lidit av en bisarr dokumentationshysteri som nu rensas bort per automatik, och förhoppningsvis inte kommer tillbaka. Jag hoppas att svenska läkare kommer att visa ett större kliniskt självförtroende i coronans spår.

Men. Det finns ett stort men. Om unga läkare lämnas utan ett tryggt ledarskap i den här akuta situationen kan de lika gärna brännas ut, som pånyttfödas. Johan von Schreeb vill inte låta klämkeck och naiv. Hans egna erfarenheter av katastrofmedicin har format honom, men också lärt honom vikten av sammanhang.

– Vi kan inte sända ut de unga som kanonmat. Chefen måste ner på golvet och möta smittan tillsammans med medarbetarna. Kungen måste rida i första ledet.

Han varnar också för att en del av omställningen innebär en kvalitetssänkning. När dörrarna till enkelrum häktas av för att läkarna ska slippa byta rock mellan varje patient, ökar risken för att resistenta bakterier sprids. När en sjuksköterska på intensivvården ska ansvara för åtta patienter i stället för två, blir uppmärksamheten per individ lägre.

– Men – som med allt annat – även onda saker har något gott med sig. Svensk vård har varit lite fredsskadad. Nu har vi fått något att bita i.

Det kanske blir lättare att rekrytera till Läkare utan gränser framöver?

– Ja, det tror jag. Och lättare att få tjänstledigt för den typen av uppdrag. Jag tror att alla chefer i regioner och kommuner förstår värdet av den typen av erfarenheter nu.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se "

" Vårdpersonalens semester i fara

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

Vårdpersonalens sommarsemestrar är hotade i spåren av den tuffa pandemivåren. Nu ropar vårdfacken på hjälp från regeringen med att planera både för sommaren och för det berg av utebliven vård som väntar då coronapandemin lagt sig. – Våra medlemmar kommer verkligen att behöva sin återhämtning nu. Annars kommer sjuktalen att öka, säger Sineva Ribeiro, ordförande i Vårdförbundet.

Vårdförbundet tror inte att alla arbetsgivare i de 21 regionerna och 290 kommunerna kommer att få ihop sina sommarscheman i år.

– Vi saknar förtroende för att regionerna och kommunerna klarar sommarplaneringen i år. Varje chef kan inte sitta med sin egen plan. Det behövs statlig styrning, säger Sineva Ribeiro, ordförande i Vårdförbundet.

Alla försöker ordna sommaren på sitt sätt, förklarar hon.

– Redan nu ser vi att arbetsgivare erbjuder 15 000 kronor till den som avstår semester.

Under många år har det varit sommarkris på olika håll i vården, och facken har påpekat detta för arbetsgivarna gång på gång, berättar hon.

– Vi har lyft bristerna i tio års tid. Många arbetade mer än normalt redan tidigare. Men våra medlemmar kommer verkligen att behöva sin återhämtning nu. Annars kommer sjuktalen att öka.

Läkarförbundets ordförande Heidi Stensmyren berättar också om oron inför sommaren, och det uppdämda vårdbehov som finns då vård skjuts upp på grund av coronapandemin.

– Vi kommer att få strida för att våra medlemmar ska få semester. Vi får en hel del frågor från medlemmar om hur det här ska gå ihop, säger Heidi Stensmyren.

Men i år, när vården redan går för högtryck under coronakrisen, är läget inför sommaren mer osäkert än någonsin. TT har kontaktat ett tiotal regioner om semesterplaneringen för vårdpersonalen, men svaren är obefintliga eller mycket svävande. Arbetsgivarna vet helt enkelt inte hur det blir med semestrarna för personalen. Just nu är fokus att klara det akuta vårdbehovet.

Även om pandemin skulle ha klingat av till sommaren så är krisen inte över. Sineva Ribeiro och Heidi Stensmyren pekar på det berg av vård som behöver betas av då den akuta coronakrisen lagt sig. Massor av undersökningar och behandlingar har stoppats för att klara pandemin, men de patienterna behöver också få sin vård.

– Här önskar vi se en tydlighet kring hur vi ska ta hand om detta. Det är viktigt att regeringen ger stöd för hur köerna ska betas av, säger Heidi Stensmyren.

Jeanette Hedberg, biträdande förhandlingschef på Sveriges kommuner och regioner (SKR), konstaterar att det är en mycket besvärlig situation för vården, och att mycket vård skjuts upp. Men SKR förhandlar med facken om att förlänga möjligheten att lägga ut semester utöver nuvarande maj till september.

– Från arbetsgivarhåll ser vi att det är ytterst viktigt att personalen får sin vila och återhämtning. Men man får ha förståelse för att förutsättningarna för semesterplaneringen ser annorlunda ut i år. Vi vet ju inte heller hur situationen kommer att utveckla sig.

TT "

" Allt fler ringer om oro och ångest

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

Oro för närstående, ensamhet eller osäkerhet kring ekonomin – nu hör många av sig till landets stödlinjer. – Tidigare tog vi emot mellan 10–15 samtal per dag. Nu tar vi emot ungefär 100, säger Karin Schulz vid föreningen Mind som driver stödtelefonen Äldrelinjen.

Äldrelinjen får samtal från seniorer som funderar över ensamhet eller saknar vänner, barn och barnbarn. Självmodslinjen, som föreningen Mind också står bakom, får även den många samtal.

– Vi ser en tydlig ökning. Det är inte alla som oroar sig för att bli sjuka av coronaviruset, men det väcker liv i sårbarheten eller andra psykiska besvär som man bär på, säger Minds generalsekreterare Karin Schulz.

Coronabrottet har förändrat livet för många, och landets olika stödlinjer och chattar signalerar samma sak, enligt Ing-Marie Wieselgren, projektledare för Uppdrag Psykisk Hälsa på Sveriges Kommuner och Regioner.

– Vi ser en ökad oro, vi ser ökade behov. Allt ifrån sjukdom till konsekvenser av pandemin, som isolering, ensamhet, ekonomiska bekymmer – och det här väcker existentiella funderingar.

Projektet Uppdrag Psykisk Hälsa, som syftar till att förebygga psykisk ohälsa och öka tillgängligheten i vården för drabbade, har nu sammanställt en lista med information och råd kring vart man kan vända sig för att få hjälp i samband med coronaepidemin.

TT"

" Meteorologer: Den första sommardagen på ingång

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

Sol och vårvärme är på ingång. I mitten av nästa vecka ser vädret rentav ut att snudda vid sommar, och säsongens första 20-gradersdag är att vänta. Var någonstans det sker beror på var högetrycket lägger sig. Värmland, Närke och Kalmar ligger bra till.

Efter många blåsiga dagar börjar vädret lugna ner sig. Det märks redan på söndagen, och måndagen blir stabil och solig med temperaturer runt 15 i söder och strax över 10 i norr.

Stabiliseringen beror på att ett högetryck börjat skrida in över landet från väster. Det kommer att hjälpa till att pressa upp temperaturerna ytterligare i veckan som kommer, och vi har troligen säsongens första sommardag att vänta oss.

– På onsdag kan det komma upp i 20 grader i södra Värmland, norra Östergötland och Närke, säger Max Lindberg-Stoltz, meteorolog på SMHI.

I större delen av Norrland väntas 15 eller drygt det.

Var det blir allra varmast styrs bland annat av var högetrycket behagar lägga sig.

– På sätt och vis, ja. Det är en lufttransport som sker runt det.

Runt högtryck blåser det medurs. Alltså från norr eller nordväst om det ligger väster om oss och mer från syd eller sydväst om det ligger öster om oss.

Men nordväst behöver inte alltid betyda kallt. Ute på Atlanten finns gott om vårvarm luft, som nu långsamt transporteras runt högtrycket i en vid, medursgående båge.

På söndagen låg högtryckets centrum strax väster om norska kusten. Framåt onsdag beräknas det ligga ungefär över västra Dalarna för att på torsdag dra sig söderut mot västra Götaland.

Fast det är inte bara den transporterade luftmassan som styr temperaturen. Så här års har solen kommit högt på himlen även på våra breddgrader och kan på ett par dagar värma upp luften av egen kraft.

På torsdag är det Kalmar län som ser ut att få den varmaste luften.
– Där kan det komma upp i 21 grader en liten bit in från kusten. Även i Blekinge kan man komma upp i 20, säger Lindberg-Stoltz.

Meteorologerna på SVT gör en lite annan bedömning än SMHI av var det blir varmast.

Enligt SVT orkar termometrarna inte riktigt klättra upp till 20-strecket på onsdag, men på torsdag väntas de göra det i Gävleborg och i östra Svealand, alltså lite längre norrut än i SMHI:s prognosmodeller.

Hur som helst: att det blir varmt och lugnt väder i mitten av veckan i en stor del av landet, det är väderexpertisen enig om.

Samtidigt gäller det att inte glömma bort att vi fortfarande är april, årets kanske mest ombytliga vädermånad. Mycket riktigt: omedelbart efter värmevågen nästa vecka tar den kyligare luften norr om Sverige över kommandot igen.

– Med start på fredag sker en förändring. Högtrycket försvagas, och ett lågtryck passerar över norra Skandinavien och drar ner kallare luft, säger Max Lindberg-Stoltz.

Redan till helgen får man räkna med åtta tio grader lägre temperaturer än på torsdag. Men det är faktiskt närmare genomsnittet för den här tiden på året.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se "

" Veckorna som ger svar om virusets påverkan

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

Många svenska företag gick in i 2020 med ett strålande fjolår i ryggen. Nu står samma företag i en kris som ingen tidigare varit med om. De kommande två veckornas rapportflod kommer att ge ett första facit om hur illa det verkligen är.

1 Vad kan vi säga säkert om de svenska företagen under 2020?

Det enkla och korta svaret är: det blir inte särskilt roligt.

När nyårsraketer sköts av fanns det förhoppningar om ett bra 2020, även om man kunde ana en lindrig lågkonjunktur. Nu är bilden totalt förändrad, eftersom det efter den första tidens komponentbrist kan följa en utdragen efterfrågechock som drabbar det exportberoende Sverige. Både utländska och svenska bedömare pratar om den värsta krisen sedan 1930-talet.

Regeringen varnade i vårbudgeten för att den ”ekonomiska aktiviteten” kan minska kraftigt. Det gör att bnp sjunker med 4 procent i år, för att öka igen nästa år. Arbetslösheten spås dock öka till 9 procent för i år och 2021, mot 6,8 procent i fjol. Men – det kan också bli ännu värre, varnar finansminister Magdalena Andersson.

2 Det är ändå prognoser, vad visar verkligheten?

Vi vet redan att flygindustrin och besöksnäringen har drabbats mycket hårt – under de kommande två veckorna får vi ett första samlat facit om hur läget är i de stora börsnoterade bolagen. Nu drar rapportfloden i gång på allvar, där företagen redovisar hur det gick under årets första kvartal.

Stockholmsbörsen kraschade i mars, men under den senaste månaden visar den på tydligt plus. Det mönstret visar också verkstadsjätten Sandvik, som är först med en rapport på måndagen. Uppgången kom efter att bolaget den 26 mars meddelat att man ska spara 1,5 miljard och införa korttidsarbete. Analytikerna spår en måttlig försäljningsdipp under första kvartalet.

Analytiker och prognosmakare kommer att noga granska Sandviks försäljning och inte minst orderingång. Det gäller också andra exportberoende företag som bilsäkerhetsbolaget Autoliv, ståljätten SSAB, verkstadsbolaget SKF, skogs- och pappersbolaget SCA och gruvföretaget Boliden.

Och så förstås AB Volvo. Lastbilstillverkaren har haft fem strålande år, med en samlad vinst på 113 miljarder, det motsvarar Sveriges avgift till EU under tre år. Men i mars förändrades bilden helt. Bolaget korttidspermitterade 20 000 anställda och meddelade att coronaviruset ”kan leda till en väsentlig finansiell påverkan på koncernen”. Den samlade analytiker kåren säger inte emot och spår rejält sänkt försäljning och vinst för årets första tre månader.

Och då ska man komma ihåg att covid-19 framför allt slog mot den sista månaden under kvartalet. Nästa tremånadersrapport kommer att tydligare visa krisens ekonomiska effekter. Då ser vi också vad det betyder att Scania och AB Volvo nu mjukstartar sin produktion.

3 Vilka företag klarar sig bäst?

Coronakrisen har visat värdet av digital kommunikation. Tele2:s aktie har klarat att hålla emot ett fall under krisen, och noterar en knuff uppåt den senaste månaden, men analytikerna tror inte på någon stor försäljningsökning under kvartalet. Ericsson har bara i mars sålt 5G till Grekland, Hongkong, Taiwan, Oman och Norge.

Livsmedelsbolag som Axfood borde ha gynnats av ökade matinköp, Astra Zeneca fick en rejäl släng av börsrasen, men har återhämtat sig där. I veckan stack aktien iväg efter beskedet att en av koncernens cancermediciner ska testas på coronapatienter.

Men tydligast är effekten hos medicinteknikföretaget Getinge, som bland annat tillverkar respiratorer. Aktien har rusat på Stockholmsbörsen, man har redan meddelat marknaden att orderingången steg med 47 procent under kvartalet jämfört med i fjol. För att klara leveranserna samarbetar man med Scania, vars personal hjälper till med produktionen.

4 Hur går det med företagens aktieutdelningar?

Den frågan har blivit en riktig snackis. Politiker av alla färger har menat att företagen ska hålla igen när de anställda riskerar jobben. Detta särskilt eftersom många av dem samtidigt vill ha statens stöd för att korttidspermittera. Riksdagens finansutskott ansåg att det inte är "försvarligt" att dela ut under en korttidspermission, men hur detta ska tolkas är inte glasklart.

AB Volvo hamnade i centrum för debatten, man slopade sin extra-utdelning men tar beslut om den ordinarie utdelningen på en senare-lagd bolagsstämma. Flera andra företag sänker utdelningen eller skjuter på beslutet. Några – som byggföretaget Peab och ståljätten

SSAB – slopar den helt. Däremot delade ABB, med Wallenberg som storägare, härförleden ut 18 miljarder, vilket irriterade både LO och finansministern.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se "

"Det händer nu. Ur den kommande rapportfloden

20 april.

Sandvik. Rapporten ger en första bild av orderingången i industrin

21 april.

Stora Enso.

Byggmax. Slopade utdelningen, men hann ökat hemmafärdande påverka första kvartalet?

Tele2. Hur märks det ökande distansjobbet?

22 april.

Axfood.

Ericsson. 5G-utbyggnaden verkar leva trots coronan, analytikerna spår ökad omsättning, men minskande vinst.

Investor.

Getinge. En kursvinnare som nu kan göra mer än dubbelt så många respiratorer på årsbasis.

Telia.

Handelsbanken. Hur mycket har kreditförlusterna ökat, hur har folk gjort med sina amorteringar?

New Wave Group. Påverkas av minskad efterfrågan på sport- och profilkläder, företaget vinstvarnade i mitten av mars.

23 april.

Atlas Copco.

AB Volvo. Ska mjukstarta produktionen, men ser fordonsjätten något riktigt ljus?

SKF.

Swedbank. Risk för att bankens mångmiljardböter ger kvartalsförlust. Betsson.

Haldex. Underleverantörerna till fordonsindustrin har det tufft, bolaget har varnat för lägre omsättning och vinst.

Trelleborg.

Essity. Hamstringen av hygienprodukter av papper har lyft bolaget, man meddelade i förra veckan att både försäljning och vinst slår förväntningarna under kvartalet.

24 april.

Husqvarna.

Saab.

Autoliv. Fordonssäkerhetsbolaget har slopat sin utdelning, ska ompröva sina investeringar och drar tillbaka sin tillväxtprognos för 2020.

SCA.

Cloetta. Många ratade lösgodiset under påsk, frågan är om den trenden startade redan under mars?

Kindred.

27 april.

SSAB.

28 april.

ABB. Coronakrisen fick kraft- och automationsjätten att vinstvarna på kvartalets sista dag. Inga korttidspermitteringar är aviserade.

NCC.

MTG.

29 april.

Nordea.

Skanska. Har coronakrisen till slut också nått byggindustrin?

SEB.

ICA-gruppen. Bunkringen gjorde att försäljningen rusade i mars.

Hexagon.

Holmen.

Astra Zeneca. Läkemedelsbolaget är med i corona-racet."

”Riksbankens självständighet minskar om lagen går igenom”

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

När riksbankschefen Stefan Ingves för tredje gången under sin karriär står i centrum för en ekonomisk kris möter han samtidigt ett annat hot. Ett nytt lagförslag riskerar, enligt Ingves, att bakbinda och politisera Riksbanken. – Intrycket man får är att det finns en annan agenda som inte är uttalad i utredningen, säger han.

Sveriges penningpolitiska motoffensiv i viruskrisen leds just nu från ett radhus i Upplands Väsby. Riksbankens chef, Stefan Ingves, ser sig omkring och räknar alla tekniska hjälpmedel han behöver för att sköta arbetet hemifrån.

– Det är en helt annan värld som periodvis är ganska krävande. Man blir en teknisk jonglör, säger han till DN via Skype.

I pandemins tumult har riksbankschefen öppnat en låda med krisverktyg som är nya för svensk ekonomi. Sett i ett internationellt perspektiv är åtgärderna visserligen inte banbrytande.

Men i Sverige har centralbanken tidigare inte köpt bostadsobligationer och företagscertifikat på det sätt som görs nu.

Vårmånadernas krisåtgärder är lika historiska som den minusränta Riksbanken avskaffade före årsskiftet.

För några veckor sedan var läget kritiskt.

– Det vi har försökt uppnå är att undvika en allmän räntehöjning som skapas av en stor osäkerhet. Vårt intryck är att det har fungerat så här långt. Det har lugnat ned sig en del i alla fall.

I tio år har Stefan Ingves annars varnat för att den växande skuldsättningen kan utlösa nästan kris. I stället blev det ett virus som välte världsekonomin, och Riksbankens krisprogram möjliggör nu nya lån för belopp över 1 000 miljarder kronor.

– Vi går ju in i det här med extremt höga skulder i hushållen, det får man inte glömma bort. Vi kommer få med oss en ännu större skuldbörda. Men på kort sikt finns det inget val, säger Stefan Ingves. Innan smittan bröt ut på allvar i Europa och den ekonomiska politiken ställdes om till krisläge rustade Riksbankens direktion för en helt annan strid. Den handlar om penningpolitikens framtid. Om själva makten över Riksbanken.

– Det är den urgamla frågan som har funnits där sedan 1668, vem styr över Riksbanken? säger Stefan Ingves.

Saken gäller en ny riksbankslag. Att en uppdatering behövs är egentligen inte kontroversiellt. Den nuvarande, med 30 år på nacken, är smått antik med tanke på allt som hänt sedan lagen skrevs. Ett nytt förslag lades därför fram av riksdagens partier i höstas. En poäng var att göra det tydligt vad Riksbanken ska ägna sig åt.

Efter att ha bearbetat de nästan 2 000 sidorna i utredningen har Riksbankens direktion nu lämnat sitt formella remissvar, och kritiken är stenhård.

– Summan av det man föreslår går ju ut på att minska Riksbankens självständighet så mycket som det över huvud taget är möjligt. Det hette att man skulle modernisera, men när man tittar på förslagen så drar de åt samma håll, att minska Riksbankens möjligheter att göra sådant som en centralbank normalt sett gör, säger Stefan Ingves.

Bland bankekonomer och andra bedömare har riksdagens lagförslag annars inte varit någon stor bomb. Det har hetat att många delar var väntade. Att lagen mest tycks sätta på pränt det som Riksbanken redan gör. Men Stefan Ingves vänder sig starkt mot förslagen.

Bland annat förbjuds de företagslån via bankerna som Riksbanken har lanserat i coronakrisen, en typ av åtgärd som är konventionell i Europa.

– Utredningen lyckas inte över huvud taget svara på frågan: vad är problemet som ska lösas? I stället ägnar man sig åt en detaljreglering som på ett eller annat sätt låser in Riksbanken.

Är det inte rimligt att ha regler till exempel kring vilka värdepapper Riksbanken får köpa?

– Vad det handlar om är att i en osäker värld, med väldigt stora finansmarknader och globala kapitalflöden, är det väldigt svårt att i förväg exakt specificera vad man får och inte får göra. Det låter sig, enligt mitt sätt att se på det, helt enkelt inte göras.

Begränsningarna i den nya lagen skulle alltså vingklippa Riksbanken på ett unikt sätt, enligt Stefan Ingves, som påpekar att penningpolitiken har bytt verktyg över tid. Riksbanken borde ha

tillgång till alla instrument som moderna centralbanker har använt, inte bara de som låg på bordet strax före viruskrisen.

I sitt remissvar riksbankscheferna också in sig på att bankens alla åtgärder ska delas upp i två ändamål: penningpolitik och åtgärder för finansiell stabilitet. Tanken är att olika regler och beslutströsklar ska gälla när Riksbanken vill uppnå olika syften. Men så fungerar inte verkligheten, hävdar Stefan Ingves.

– Man har skapat ett tekniskt utopiskt upplägg när det gäller att bedriva centralbanksverksamhet.

En centralbank ska, som det så vackert heter i EU:s fördrag, vara ”oavhängig”.

Att som president Donald Trump försöka påverka besluten skulle inte vara gångbart i EU. Här är principerna tydligare satta på pränt.

– Vår slutsats är att ganska mycket av det här strider mot EU-rätten.

Intrycket man får är att det finns en annan agenda som inte är uttalad i utredningen och den handlar ju ytterst om att begränsa Riksbankens självständighet.

Han oroas också över att Riksbanken, enligt riksdagens förslag, i mindre grad ska råda över sitt eget kapital. Det kan försvaga banken ekonomiskt och dessutom göra den beroende av tillskott från riksdag och regering.

Skulle det politisera penningpolitiken?

– Det är rimligt att anta att det skulle kunna vara så, säger Ingves.

Varför är det så viktigt att Riksbanken är oberoende?

– När mandatperioder är korta behövs det också andra institutioner som har ett längre tidsperspektiv.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se "

"Fakta. Detta är Riksbanken

Riksbanken är Sveriges centralbank och en myndighet under riksdagen.

Enligt riksbankslagen ska Riksbanken upprätthålla ett fast penningvärde, vilket innebär att inflationen ska vara låg och stabil. "

" Ilska mot resebolag efter sena utbetalningar

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

Tiotusentals semesterresor blev aldrig av när UD beslutade om total avrådan från icke nödvändiga utlandsresor. Resebolagen lovade full återbetalning till alla kunder som inte ville boka om. Nu har fem veckor gått och många har fortfarande inte sett röken av några pengar.

Efter utrikesdepartementets avrådan från samtliga utrikesresor på grund av coronaviruset den 14 mars har resejättarna Ving, Tui och Apollo lovat att återbetala eller erbjuda ombokning för alla kunder som berörs av avrådan, som nu sträcker sig till den 15 juni.

Att lyckas hålla kravet om att återbetala resan inom två veckor som paketreselagen förordar har visat sig vara svårt, och på resebolagens Facebooksidor är det nu många som vädrar sin frustration över den utdragna tiden.

Men till och med Hallå konsument, som erbjuder oberoende vägledning genom Konsumentverket, skriver att man bör vara beredd på att det kan dröja lite längre tid ”med tanke på de speciella omständigheter som råder nu”.

– Det har tagit betydligt längre tid än de två veckor som vi brukar hålla oss till, men det är ett sådant tryck, säger Fredrik Henriksson, kommunikationschef på Ving.

– Vi har ungefär 100 000 resor vi ska återbetala nu.

För hela branschen uppskattar Henriksson att det handlar om cirka en halv miljon resor. När många bokar av samtidigt behandlar man ärendena i tur och ordning från avbokningsdagen, säger han.

– Sedan betar man av dem successivt så snabbt det går. Men vi är ett begränsat antal människor och det är ett extremt tryck. Men nu hoppas vi kunna komma i gång snabbare, vi ökar upp bemanningen så vi kan öka hastigheten.

Hur många man än så länge har hunnit betala tillbaka vet han inte, men det är ”väldigt många kvar”.

– Vi beklagar att det tar längre tid än normalt, men kunderna behöver inte vara oroliga. Pengarna kommer att betalas ut.

Samma budskap ges av Apollo och Tui.

– Vi har påbörjat utbetalningar, men det tar tid. Det är manuella processer som krävs för att betala tillbaka varje kund. Därför har inte alla kunder fått betalt ännu, men det kommer de att få, säger Annica Smith, marknadschef på Apollo.

Fortsatt har Apollo cirka 30 000 resor kvar att hantera, och arbetet sker så fort det bara går, säger hon.

Även Tui försäkrar, via sin pressavdelning, att alla kunder som berörs av UD:s avrådan kommer att få pengarna tillbaka.

TT"

"Djurgården vaknar inte ur vinterdvalan"

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

Så här års brukar Djurgården vakna till liv. Uteserveringarna öppnar liksom museernas sommarutställningar och Gröna Lund har traditionsenlig premiär sista helgen i april, men inte i år. Och frågan är när Grönan kan öppna. Blir det i maj, juni eller juli?

Det är inte så konstigt att Christer Fogelmarck, koncernchef i Parks and Resorts, där Gröna Lund är flaggskeppet, är bekymrad.

Hur djup är krisen?

– Det är enormt kluvet. Självklart vill vi, precis som alla andra, bidra till ett ansvarsfullt agerande och minskad smittspridning i samhället, men förbudet på sammankomster med fler än 50 deltagare slår väldigt trubbigt mot oss. Det innebär i praktiken att vår verksamhet är olaglig, säger Fogelmarck.

Vad menar du med trubbigt?

– Att hela Gröna Lund omfattas av ett årligt tillstånd som gäller tivoli-verksamhet. Att hela Gröna Lund bara skulle få ta emot max 50 personer är helt orimligt.

Normalt har Gröna Lund 1 000 säsongsanställda. Nu måste scheman senareläggas till okänt datum.

– Vi behöver permittera den personal som absolut inte behövs för att hålla nere kostnaderna. Vi har anställningsstopp och inköpsstopp. Det är tvärnit helt enkelt.

Har ni någon plan B?

– Vi tittar på olika scenarier på hur vi ska kunna öppna Gröna Lund ändå. Restauranger, köpcentra och mataffärer har visat att man på ett ansvarfullt sätt kan bedriva verksamhet med avskärmningar i kassor, markeringar i marken och handtvätt. Vi kan göra allt det för varje attraktion och restaurang, säger Christer Fogelmarck.

Grannen Liljevalchs har stängt och det skulle man ändå ha just nu eftersom konsthallen är ”mellan två utställningar”. Vårsalongen var på väg mot besöksrekord när coronan slog till.

– Normalt brukar vi ha knökat de sista tre veckorna på Vårsalongen, säger Mårten Castenfors, chef för Liljevalchs.

Knökat betyder 15 000 besökare i veckan. Nu kom det drygt 15 000 besökare sammanlagt under de sista tre veckorna.

Liljevalchs stängde den 22 mars och då hade man haft 110 000 besökare. Nästa utställning visar Ulrica Hydman Valliens verk och är tänkt att öppna den 15 maj – i någon form.

– Om vi inte kan öppna fysiskt kommer vi att se till att visa utställningen digitalt för att skapa ett intresse till dess att vi får öppna på riktigt, säger Castenfors.

På Vasamuseet, som hade all time high i fjol med drygt 1,5 miljoner besökare, är det stängt. Det enda som rör sig är flaggan i masttoppen på museets tak. Vasamuseet noterade besöksrekord för februari månad i år, men sedan var det tvärstopp lagom till dess att museet skulle visa upp sin nya utställning kallad "Vasa på nära håll". Just nu kan man inte ens se Vasa på långt håll.

År 2020 är ett mycket speciellt år för Vasamuseet. I juni är det nämligen 30 år sedan museet invigdes och det var tänkt att firas med utställning och boksläpp. Nu är läget mycket osäkert, inte minst med tanke på att 85 procent av besökarna kommer från andra länder. Så lär det definitivt inte bli i år så det är inte underligt att museichefen Lisa Månsson, liksom andra museichefer, är bekymrad.

– Det är en helt osannolik situation. Vi vet inte när vi kan öppna och därför har vi flaggat för att vi närmar oss varsel och tvingas säga upp personal. Till slut har vi inte resurser för att öppna museet, säger Lisa Månsson som hoppas kunna öppna i juni.

– Vi försöker hitta ett sätt för att få in intäkter, men ju längre vi har stängt desto svårare blir det för oss att öppna igen, säger hon. Granne med Vasamuseet ligger Spritmuseum, ett av få museer som håller öppet.

– Det är tack vare uteserveringen så vi har inte den problematik som de andra museerna har, säger museichefen Ingrid Leffler.

Spritmuseum har en stor servering vid vattnet utanför själva museet och släpper endast in 30 besökare samtidigt på Spritmuseum.

– Vi uppfattar det att många uppskattar att det finns en plats där man kan slå sig ner och ta ett glas vin vid ett bord tre meter från nästa bord, säger Ingrid Leffler som vill understryka hur säkert Djurgården är eftersom det är så folktomt.

Hon säger vidare att hon märkt en markant skillnad när det gäller flanörernas ålder.

– I början var många äldre ute och gick, men det är det inte längre, säger hon.

Ett museum som trots allt håller öppet är Skansen och nyligen flaggade Skansenchefen John Brattmyhr för att det råder ekonomisk kris, något som fick en privatperson att skapa facebookgruppen Rädda Skansen. På nolltid fick gruppen 60 000 medlemmar och många av dem köpte årskort.

– Vi har gjort allt vi kan för att dra ner på kostnaderna. Vi har sagt nej till alla sommaranställda, håller alla hus och gårdar stängda, har infört köpstopp och sagt upp så gott som alla artistkontrakt. Vi har dragit i alla handbromsar vi kan, säger John Brattmyhr, som inte enbart är chef för Skansen.

Han är också ordförande i Kungliga Djurgårdens Intressenter, KDI, med ett 50-tal aktörer på norra och södra Djurgården.

KDI hade ett möte i veckan och diskuterade hur framtiden skulle kunna bli på Djurgården.

– Det finns en vilja bland både stora och små aktörer att man ska uppfatta oss som stockholmarnas gröna vardagsrum. Det ska vara tryggt och säkert och det är det vi försöker anpassa oss till. Nu gäller det att hitta en form för hus vi ska göra, säger Brattmyhr, som tillägger att man från KDI:s sida kommer att närma sig politiken för att förklara innebörden av den uppkomna situationen och betona vilka värden som riskerar att gå förlorade.

– Flera av våra medlemmar har en internationell utblick. Här och var öppnar man utomlands även om det är begränsat. I Sverige får man gå

på Bauhaus, men inte på Gröna Lund. Det är lite märkligt, säger Skansenchefen.

Eva-Karin Gyllenberg
eva-karin.gyllenberg@dn.se "

" Här blir matsvinn till luncher åt vårdpersonalen

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

På Restauranglabbet blir krogarnas svinn till matlådor åt vårdpersonal och utsatta familjer. – På det här sättet räddar vi stora mängder mat, säger Johan Gottberg, kock och en av grundarna till företaget.

I en lokal på Valhallavägen i Stockholm står kockarna Johan Gottberg och Stefan Eriksson iförda skyddsmask och dekorerar sallader i hastig takt.

Leveransen ska skickas till coronaavdelningen på Bromma sjukhus. Dagens lunch består till största delen av råvaror som annars skulle ha blivit matspill eftersom allt färre väljer att besöka Stockholms restauranger.

– Vi har restaurangpersonal som sitter hemma, kök som står tomma, livsmedel som riskerar att passera sitt bäst före-datum samtidigt som sjukvårdspersonal jobbar dubbla arbetspass. I stället för att stänga ner ville vi försöka hjälpa till, säger Johan Gottberg.

Lunchkrogen och innovationsprojektet Restauranglabbet öppnade redan i september med ambitionen att skapa världens mest hållbara restaurang.

I mars fick restaurangen likt resten av Stockholms näringsliv erfara svåra tider till följd av coronaviruset. Hälften av personalen har

tvingats sluta, men i stället för att bara acceptera läget ville man också försöka hitta kreativa lösningar.

Johan Gottberg berättar att initiativet ”Call for Action – Matstöd” startades för att privatpersoner och företag skulle ha möjlighet att skänka pengar som går till en matlåda till sjukhus i Stockholmsområdet.

Den 17 mars publicerade restaurangen sin idé på Instagram, och över en natt hade fler än hundra privatpersoner visat sitt stöd.

– Vi gick och la oss och hade inga som helst förväntningar. När jag vaknade upp nästa morgon hade det kommit in en massa swish, ”herregud vi kör” tänkte jag, säger delägaren Pascal Granfeldt Saavedra.

Nu packar restauranglabbet omkring 100 matlådor om dagen som sedan körs ut till sjukvårdspersonal på Södersjukhuset, S:t Görans sjukhus och Bromma sjukhus. De mottas alltid väl, förklarar Pascal.

– Sjukvårdspersonalen är säkert en grupp som inte är bortskämda med gratis lunch likt andra branscher. De är otroligt tacksamma. Jag tar gärna de här körningarna själv, säger han.

Sjuksköterskorna Dunia Ali och Ida Faal Petersson, skyndar sig ut genom entrén till Bromma sjukhus för att ta emot dagens leverans. De är glada över att få ta emot matlådor genom initiativet för andra veckan i rad.

– När man jobbar och går hem så är man helt slut. Man känner sig uppskattad när någon faktiskt tänker på oss som jobbar i vården och vi kämpar på, säger Dunia Ali.

På Bromma sjukhus vårdar man nu drygt 25 coronasmittade patienter. Arbetsbelastningen blir allt tyngre i takt med att fallen ökar.

– När vi började var det bara fyra patienter, men antalet ökade snabbt och i dag har vi 25 stycken. Flera blev smittade mellan avdelningarna. Så vi får jobba hårt, säger sjuksköterskan Ida Faal Petersson.

Pascal åker vidare och är nöjd med att engagemanget fortsätter att växa. Tusentals personer har nåtts av initiativet och viljan att hjälpa till är fortsatt stor.

– Vi är så himla rörda, vi är nu uppe i tusen matlådor vilket motsvarar 100 000 kronor på två veckor. Det är fantastiskt då vi inte är stora spelare i branschen utan precis har öppnat, säger han.

Verksamheten har växt så mycket att de nu även ska börja dela ut matlådor till utsatta familjer genom ett samarbete med hjälporganisationen Giving people.

Initiativet har även spridits till andra restauranger som också har börjat leverera matlådor till vårdpersonal. Pascal tycker att det är oerhört fint att andra inspireras men menar också att det är lätt att man missar att strukturera och kvalitetssäkra leveranserna.

– Det tog en vecka för oss att sätta upp allt, med kontaktnät, mottagare och leverantörer. Vi har hela tiden uppmuntrat andra att ta efter

konceptet för behovet är stort. Men vi måste alla vara extra noggranna i vår leveranskvalitet till dessa samhällskritiska funktioner, säger han. Kocken Johan Gottberg förklarar att de har varit i kontakt med kollegor i branschen internationellt, bland annat i Milano, Barcelona och Paris, för att diskutera hur de kan bidra i pågående situation.

– Många av oss delägare jobbar internationellt och vi har pratat med andra som har gått igenom en betydligt tuffare tid. De har sagt att de hade kunnat hjälpa till på samma sätt som oss om livsmedelsflödet hade funnits på plats tidigare, säger han.

– Vi härdar ut nu, vi har inte nått peaken än. Vi står redan startklara med all logistik om situationen skulle bli densamma som i Italien, Frankrike eller Spanien.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se"

" Mariaberget 10.47. Jag är en håglös gulfisk

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

Glider fram mot lägenhetens stora vardagsrumsfönster. Långt där borta rullar glesa köer med bilar, men stadens ljud hörs bara svagt. Inga flygplan längre, och på gatan är det tomt. In en sväng i köket. Tillbaka i arbetsrummet. Vad var det jag tänkte på nu?

Åter i vardagsrummet. Jag betar mig mer och mer som en håglös akvariefisk. Simmar runt, runt. Samma utsikt nu som nyss. Måste jobba nu.

Men fastnar vid fönstret. Dagisbarnen på andra sidan gatan har kommit ut på gården och de är inte alls håglösa: de är så fyllda av energi att de inte kan gå, de måste springa. Tänk om det var så på jobbet – att alla sprang omkring i korridorerna i stället för att bara släntra helt lojt.

Skulle man bli stressad eller uppgad? Borde testas. När det här är över.

Oj, nu kastar en pojke en ganska stor sten på en flicka. Var det med mening? Kastaren kryper ihop under en buske och vägrar låta sig vändas på. Skäms han? Han borrar sig ner i marken. Flickan tröstas av en ur personalen och två andra barn. Hon är snart glad igen. Det tog kanske inte så illa? Men pojken trycker fortfarande under busken.

Nej, nu måste jag verkligen jobba. Det här duger inte. Snart kommer de hit och sänker ner mat i akvariet. Och mot kvällen kommer nog den andra guldfisken hem igen.

Jag förstår inte riktigt hur det går till, men på något sätt lyckas hon lämna den här glaslådan. Men kommer alltid tillbaka på kvällen igen, men försvinner igen nästa morgon. Ett mysterium, sannerligen ett mysterium.

Nils Öhman

nils.ohman@dn.se "

Nils Öhman är redaktör för DN Debatt och har tidigare skrivit om vårt liv med mobilerna: "Det kanske bara är värmen du behöver" och "Den svåra konsten att prata om ingenting".

"Maria Schottenius: Kritiska frågor ska ställas men alarmisterna får fundera på en annan strategi"

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

I veckan som gick hettade det till i debatten. Men vem tjänar på att höja tonläget i ett utsatt läge? Att smittan sprids på äldreboendena är allvarligt, men kan delvis förklaras av usla arbetsvillkor och privata reglementen.

Hur kan man ogilla tillit? Den svenska modell som har respekt för kunskap. Och som innebär att vi i det här landet behandlas som vuxna människor, att vi följer rekommendationer och slipper att bli inlåsta, registrerade, bötfällda. Primitiva system som gör människor till ögontjänare och fuskare.

Det har varit skönt att under flera veckor höra så intelligenta, välinformerade människor tala i radio och tv, med fokus på fakta, inte konflikt. Anders Tegnells lågmälda och intellektuella hållning har präglat samtalet. En lättnad i denna tid där uppenbarligen vad som helst kan hända om politiker får för mycket makt.

Men nu börjar det haverera. Som Victor Malm skriver i Expressen (15/4) efter att ha sett en debatt i Aktuellt mellan Anders Tegnell och en upprörd Lena Einhorn på länk: "Stora gester, hårda ord, en liksom aggressiv, nervös energi som flödade genom rutan". Författaren Einhorn var en av de 22 som skrivit under en mot Folkhälsomyn-

digheten kritisk (och tydligen delvis felaktig) artikel på DN Debatt (14/4). Det funkade inte. Alarmisterna får fundera på en annan strategi.

Men så har vi äldreboendena där smittan kommit in. Det som inte fick hända. Dock finns en klar och rimlig förklaring, den handlar om dåliga språkkunskaper och usla arbetsvillkor.

Professor Tine Rostgaard vid Institutionen för socialt arbete på Stockholms universitet har jämfört äldreboendena i Norge och Danmark. Den stora skillnaden är att det i Sverige finns många fler äldreboenden i den privata sektorn än i de andra länderna. Och dessa är större institutioner med lägre bemanning och sämre utbildad personal än i den offentliga sektorn, enligt Rostgaard i ett inlägg i Studio Ett (15/4).

Corona-pandemin gör klassamhället synligt, som Göran Therborn skriver i Aftonbladet (16/4).

Problemen gäller även hemtjänsten. Jag lyssnade på samma Aktuellt-inlägg som Lotta Gröning i Expressen (14/4). Lars Lindberg, tidigare chef, med många års erfarenhet av hemtjänsten i Stockholm: ”Jag kan inte riktigt förstå förvåningen över att det sprider sig. Vi har så dåligt utbildad personal utan skyddsmedel som dessutom är anställda på timme. De har ingen sjuklön, de kan inte vara hemma om de hostar, då har de inte råd att betala hyran”.

Utförsäljningen av vården är ingenting Tegnell & co kan hjälpa, och att Norge och Danmark sluppit den äventyrsresan kan de vara glada för i dag.

I Italien har katastrofen i Lombardiet direkt kunnat knytas till maffians och Berlusconi's korrupta privatisering av sjukvården, enligt en artikel av Roberto Saviano i Le Monde (12/4) – en hård uppgörelse med de italienska politikerna.

Jenny Andersson är professor vid Science Po i Paris och gästprofessor i idéhistoria i Uppsala där hon i år har varit med om att starta ett stort forskningsprogram på temat ”Nyliberalism i Norden – ett nytt historiskt fält”. I tidskriften Respons (1/2020) drar hon upp riktlinjerna under rubriken ”Drömmen om det fria och gränslösa valet.”

Jag är övertygad om att det som händer nu, pandemin, kommer att göra hennes forskningsprojekt ännu mer intressant. Och förändra Sverige. Plötsligt går folk med i facket, ropar efter a-kassa, företag vill ha bidrag. Nu passar de förhatliga skattepengarna fint. Även högerpolitiker kräver att staten ska sörja för det ena och det andra.

”Chans till förändring”, skriver Polly Toynbee i The Guardian och hoppas på ny tid för välfärdssamhället. Man får dock inte vara naiv, risken finns att det blir de auktoritära ledarna som vinner på coronan.

Den politiska analys vi ska göra i nästa tideräkning kan bli överraskande för oss alla. Och kritiska frågor ska alltid ställas. Men viljan att destabilisera Folkhälsomyndigheten känns inte konstruktiv. Inte just nu.

Maria Schottenius
maria.schottenius@dn.se "

" Coronakrisen tvingar teatrarna att ställa om

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

En månad har gått sedan nationalscenerna stängde sin publika verksamhet. Nu pågår ett större omställningsarbete för att fortsatt nå ut till publiken – och sysselsätta de hundratals anställda som inte längre kan stå på scen.

Vårens föreställningar är inställda och sedan en dryg månad tillbaka ekar stadens teaterhus tomma. Hos Riksteatern, som den 17 mars ställde in hela sitt vårprogram, kan de närmare 300 anställda inte längre stå på scen eller turnera som planerat.

Som statlig institution inom kultursektorn har man inte rätt att korttidspermittera sin personal, det vill säga låta de anställda gå ner i arbetstid. I stället har man behövt sysselsätta dem på andra sätt. För den konstnärliga personalen handlar det bland annat om att planera inför framtida produktioner och driva konstnärliga processer. Andra fokuserar på kompetensutveckling, och – för de fåtal som fortfarande är kvar i huset – städning av förråd, berättar Magnus Aspegren, vd på Riksteatern.

– Skådespelare och dansare i ensemblerna är sysselsatta i olika grader. Somliga kan inte sysselsättas då de av olika orsaker ligger i riskgruppen. En del är sysslösa då vi helt enkelt inte har uppgifter, säger Magnus Aspegren.

Hos Kungliga Operan har de flesta kunnat fortsätta arbeta med liknande arbetsuppgifter som tidigare, om än hemifrån.

– För de som har svårigheter att repetera ensamma i sina lägenheter hela dagarna står huset fortfarande öppet. Två gånger i veckan strömmar vi konserter live och då är musiker och sångare på plats i huset, i små grupper. Det onormala i situationen är att vi inte samlas och utför arbeten tillsammans. Men ingen går i dagsläget sysslös, säger Operans vd Birgitta Svendén.

För Dramaten, som tvingats ställa in vårens premiärer, har större delen av de 339 anställda skickats hem och arbetar på distans, inklusive skådespelare. De fåtal medarbetare som är kvar i huset jobbar efter restriktioner och försiktighetsåtgärder, bland annat genom att hålla två meter avstånd till varandra.

Parallellt pågår ett omställningsarbete, där man försöker hitta andra sätt att nå ut och bidra. Nyligen beslutades att Dramatens skraddare och påklädare ska börja sy skyddsutrustning åt hemtjänsten tillsammans med Kulturhuset Stadsteatern – ett uppdrag man fått av kommunen.

Den nytilträdde Dramatenchefen Mattias Andersson berättar att man även planerar för en typ av mer uppsökande verksamhet framöver.

– Vi arbetar bland annat med ett spår som heter ”Dramaten blir analog igen!” där vi aktivt undersöker möjlighet att framföra korta texter, scener och sånger i små skådespelarkonstellationer utomhus, nedanför balkonger och utanför fönster i hela Stockholm, där vi vet att många ensamma människor befinner sig i isolering. Om inte Dramatens publik kan komma till oss får vi komma till dem, säger Andersson.

För att nå publiken på nya sätt har alla tre teaterinstitutioner nyligen lanserat varsin digital playtjänst, där man erbjuder tittarna en blandning av redan inspelat innehåll, så väl som direktsända föreställningar. På Operans playtjänst, som lanserades den 4 mars, har innehållet genererat sammanlagt 138 000 strömningar och 47 000 unika tittare, berättar Svendén.

– Vi får fantastisk feedback från tittarna. Blandningen av livesändningar och redan inspelat material ger publiken en bra variation och vi känner att vi är i kontakt med publiken, såväl den trogna som att vi får en ny publik. Vi kommer också ut i hela landet vilket ligger i vårt uppdrag.

Nationalscenernas verksamheter finansieras av skattemedel. Med miljontals kronor i lönekostnader under den gångna månaden är frågan om teatrarna skulle kunna göra mer för sin publik.

– Det finns alltid mer saker vi kan göra. Med så många kreativa medarbetare finns det obegränsat med bra förslag att bygga vidare på, säger Svendén.

Riksteatern säger att man är stolt över personalens flexibilitet att så snabbt ställa om.

– Att både hantera effekterna av en inställd repertoar och planera för kommande säsonger ser jag att vi nuläget gör allt vi kan och mäktar med, säger Aspegren.

Kajsa Haidl

kajsa.haidl@dn.se "

"Så arbetar nationalscenerna under pandemin.

Riksteatern

Turnerande nationalscen med närmare 300 anställda. Betalade ut totalt 15 miljoner kronor under mars månad.

Tillgängliggör delar av vårens inställda repertoar digitalt på Riksteatern Play. Nya föreställningar som släpps är Chantale Hannouch regidebut "Du har hela livet, habibi", Stefan Sundström och Martin Emténas "Domedagen™ – en trallvänlig talkshow" samt Tyst Teaters "Buhu och Stank". De två föreställningar som hittills ligger uppe, "Eddan" och "Tanblues", har strömmats sammanlagt 7 000 gånger. Har även lanserat podcasten "Rummet", där delar av vårens repertoar gjorts om till så kallade ASMR-upplevelser, det vill säga ljudklipp och filmer som kan framkalla välbehagskänsla i kroppen.

Dramaten

Omkring 225 fast anställda och ytterligare drygt 100 på andra kontrakt. Betalade ut totalt 14 miljoner kronor under mars månad. Lanserade Dramaten Play den 25 mars och har haft 85 000 tittare sedan dess. På Playtjänsten, som är under utveckling, finns inspelade teaterproduktioner och föreställningar från Unga Dramaten. Undersöker även ett nationellt samarbete med Länsteatrarna och ett internationellt samarbete mellan olika Europeiska teatrar, som än så länge är i planeringsstadiet.

Kungliga Operan

Har i dag 530 fast anställda. Under ett år kan den totala mängden av anställda uppgå till drygt 800. Betalade ut totalt 23 miljoner kronor i löner under mars månad. Släpper nytt program veckovis på playtjänsten Operan Play, som lanserades den 4 mars. Innehållet består av redan inspelat material såväl som direktsända föreställningar två gånger i veckan. Man har även planer på att producera mer "bakom kulisserna"-innehåll och lägga ut. "

" Förr betydde social distans rena döden

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

Den påbjudna rädslan för att komma nära andra människor räddar i dag liv. Ändå är det sociala distanseringen i längden omänsklig. Skräcken för ensamheten har skapat vårt inre, skriver författaren Lasse Berg.

Social distansering. Vilket avskyvärt begrepp.

Under min barndom härjades Sverige av ett virus. Det gav i de flesta fall endast lätta influensaliknande symptom. Men några dog eller fick sina liv förstörda. De svårast drabbade var vanligen barn, sjukdomen kallades därför barnförslamning.

Jag är uppvuxen på ett behandlingshem för polioskadade i Båstad. Det viruset drabbade miljontals människor världen över. Bara i Sverige blev under den sista epidemin i början av 50-talet 3 000 förslamade för livet. Sedan kom Jonas Salk med sitt vaccin.

Min storsyster var en av de sist drabbade i Sverige. Vi delade rum på Dockagårdens behandlingshem under hela min barndom. Jag hjälpte henne morgon och kväll med hennes stödskenor på benen, och korsetten som skulle snöras hårt. Hörde henne gråtande berätta om de fruktansvärda månaderna i järnlungan, en klaustrofobisk föregångare till respiratorn, som skulle hjälpa hennes sargade andningsorgan att få syre. Och alla berättelserna jag fick ta del av från de andra patienterna. Några i min egen ålder.

Naturligtvis glömmer jag dem aldrig. Min syster överlevde men förslamningen och de skadade lungorna präglade resten av hennes liv. Om ändå någon rekommendation från myndigheterna kunnat förhindra detta!

Den ovanifrån påbjudna rädslan för att komma andra nära räddar just nu jorden över miljoner och åter miljoner människor från ett annat virus. Ändå är den sociala distanseringen så ordagrant omänsklig.

Människan har en natur, är biologiskt skapad för en viss livsföring, hur enastående anpassningsbara vi än tycks vara. Det är för vår art onaturligt att sky den andre.

Rädda har vi varit i hundratusentals, miljoner år. För vår omgivning, det som kryper och krälar på marken, den oberäkneliga naturen i vår afrikanska ursprungsmiljö, de enorma rovdjuren som ständigt lurade bakom buskarna. Och de oförklarliga sjukdomarna vars källor vi inte förstod men som nog måste orsakas av osynliga men oss fientliga väsen.

Andra människor har vi normalt bara behövt vara ängsliga inför under senare årtusenden. Då bröt civilisationernas alla krig ut. Då blev också nästan alla de så kallade naturfolken bofasta jordbrukare eller kringströvande boskapsskötare, även dessa ofta med hög våldsfrekvens. Jag har själv mött några av dessa krigiska stamfolk, till exempel på Nya Guinea. Det är egentligen bara under min livstid som de senaste tiotusen årens våld dämpats.

Under den hundrafalt längre tillvaro som skapade det mesta av vårt inre var vi utspridda över det afrikanska landskapet. Det gällde att ha sin grupp omkring sig, annars gick man snart under. I denna för

människor unikt farliga världsdel betydde social distansering, frånvaron av snälla vänner i ens omedelbara närhet, döden. Skräcken för ensamheten har skapat vårt inre.

Vi är alla olika. I den där ursprungliga samlargruppen var det viktigt att det fanns skilda personlighetstyper. Bara glada optimister och allt skulle gå människoätarnas väg. Om alla i stället var sura pessimister skulle faror visserligen undvikas men inte mycket bli gjort.

Vi är inte heller lika sociala. Det finns de som ständigt får energi av att ha folk omkring sig, släkt, vänner, alla möjliga. Andra är introverta som inte har något emot självvald ensamhet, trivs med ett litet antal närstående – tro mig, jag vet. Men alla behöver vi tryggheten i att vara omtyckta, älskade, sedda av någon, några. Alla stora sammanställningar av senare lyckoforskning visar att det är det sociala som avgör hur vi mår.

Den påtvingade ensamheten var dödlig och är dödlig. I dag leder ensamhet till depression, högt blodtryck, hjärt- och kärlsjukdomar, försvagat immunsystem med ökad mottaglighet för allehanda angrepp av både bakterier och virus. Ofrivillig ensamhet är lika dödlig som rökning, fetma eller stillasittande. Att känna sig föraktad eller utstött orsakar självmord.

Som tur är finns det botemedel, väl testade och säkra. Utan biverkningar. Den tyngsta drogen är godheten, gärningar som innebär en överlevnadskostnad för givaren men ger överlevnadsvinster för mottagaren. Som i samlartillvaron när vi mellan Afrikas horisonter hittade mat som vi inte själva smaskade i oss på plats utan som i den tvåbentes armar (en i djurvärlden unik biologisk anpassning) kunde

bäras hem till lägret för att delas med de andra. Detta är det märkliga beteende som gjort oss till människor.

Lite lättare att hitta bland medikamenterna är snällheten, när jag gör en annan väl utan att det egentligen kostar mig något.

Farsoten ensamhet drabbar nu alla åldrar. Orsakas av den sociala isoleringen. Inför den räcker det i det akuta läget ofta med att skriva ut snällhet. Något telefonsamtal, en tumme upp på Facebook, ett uppmuntrande mejl, ett leende på gatan, lite handräckning över tröskeln, en påse kaffebröd. Detta är att vara människa. Tillsammans. Det beteende som kan rädda oss i den svåra tid som nu är.

Men övergiven kan man också vara i grupp. Detta kan vara ännu värre. Social isolering skapar ekonomisk nedgång. En FN-studie varnar för drastiskt ökad världsfattigdom. En halv miljard människor riskerar att kastas ner i djup fattigdom, särskilt i Sydasien och Afrika. Lämnas de svältande ensamma vore det en katastrof som kan bli svårare, mätt i lidande och död, än alla andra följder av pågående pandemi. Godhet i form av satsningar på global omfördelning kommer då att behövas mer än på länge.

Att denna godhet på sikt också kan vara i den givandes intresse är en annan sak. Detta gäller godheten allmänt.

Eftersom några tycks vilja ge både godhet och snällhet ett löjets skimmer kan vi gärna kalla dessa helbräddagörande kurer för hygglighet.

Lasse Berg "

" Så berättar blommorna om världens grymheter

DN MÅNDAG 20 APRIL 2020

Dahlian är blomman som ansetts för stor, för färggrann, för prålig. Men den är också något helt annat. Christel Kvant får nya insikter i växthistorien efter att ha läst Jamaica Kincaids trädgårdsbok.

Mitt förhållande till dahlior har genomgått många faser. För stora, för färggranna, för mycket helt enkelt, och så – alldeles underbara, just därför. Varpå följde den eftertänksamma, undersökande fasen, och så, nu: den bestörta, omskakande, efter att jag läst Jamaica Kincaids annorlunda trädgårdsbok "My Garden (Book)".

Jag minns den där tidiga morgonen, när jag, med särskilt tillstånd, högtidligt gick runt i Sofieros dahliakvarter med en sekator. Jag hade fått i uppdrag att göra dahliareportage för en trädgårdstidning – och därmed löfte att plocka så många jag ville och behövde för att kunna göra fantastiska buketter.

Jag kan inte tänka på det utan att känna ett lycksaligt leende sprida sig över ansiktet. Inte för att jag någonsin varit någon dahliafantast. Inte dessförinnan i alla fall. För stora, för skrikiga, för påträngande – jag hade aldrig haft dahlior i någon av mina trädgårdar. Men den där morgonen, innan grindarna till parken hade öppnats, då jag fick gå omkring sakta och sökande och fundera ut hur de små mörklila pompondahliorna kunde kombineras med vita dekorativdahlior med de vita blombladens kanter försiktigt doppade i bleknande toner av

violett... Eller skapa en gränslös bukett av oblygt vräkiga brandgula ihop med ljuvt blekrosa och så några små hårda pompon, mot allt det lättsinnigt utfläktat... Ja, det var en underbar morgon, och efter den kom i alla fall den lilla fräcka orangefärgade pompondahlian "Bantling" in i de egna rabatterna.

Det gick några år före nästa fas. Även den var knuten till dahliakvarteren på Sofiero. Jag var redan engagerad för att det måste odlas mer blommor som är matnyttiga för insekter i våra trädgårdar, men jag hade inte funderat så mycket över just dahliaens roll i sammanhanget. Inte förrän jag stod där igen, nu tillsammans med Naturskyddsföreningen, för att informera om vad man kan göra för att främja den biologiska mångfalden och få en mer levande trädgård.

Där stod vi, mitt ibland Sofieros alla dahlior i full blom, och aldrig kunde vi drömma om bättre pedagogisk uppbackning än den som blommorna gav oss. Över alla de där stora, tätt fyllda dahliorna i rött och orange som år efter år vann publikens pris som de vackraste, var det helt fritt från insekter. Medan humlor, bin och fjärilar surrade och fladdrade kring de enkelblommade, de som inte fått sina fertila diskblommor bortförädlade och ersatta med skyltande blomblad för att tillfredsställa människans behov av skönhet.

Alla som vi pratade med under de där utställningsdagarna tog en extra runda bland dahliorna och gick därifrån fundersamma. Pedagogiken har fått effekt. Jag ser allt fler enkelblommade dahlior i offentliga och privata planteringar, och jag hör vänner bland landskapsarkitekterna klaga över hur svårt det blivit att få tag på just de enkla, eftersom efterfrågan exploderat. I hemliga stunder tänker jag att det är tack vare mig, vilket jag så klart vet att det inte är. Det är,

återigen, det där kollektiva undermedvetna som gör att många människor på en gång upptäcker vad som håller på att hända och vad som måste göras – och gör det.

Men det är inte det Jamaica Kincaid skriver om.

Hennes bok, ”My garden (Book)”, är inte ny, den kom redan 1999, men har inte blivit översatt till svenska. Det var först när hon började lyftas fram som möjlig Nobelpristagare förra året som jag upptäckte att hon, förutom sina romaner, också skrivit en trädgårdsbok. Den liknar inte någon annan trädgårdsbok jag läst.

Å ena sidan vad som känns som ett ocensurerat flöde om vilka rosor hon beställer från vilken katalog, hur hon vänligt eller ovänligt blir bemött på namngivna plantskolor, hur hon retar sig på något väninnans mamma sagt när hon vandrat omkring med kritisk blick i hennes trädgård... Ungefär som om man satt och småpratade med grannen en solig dag vid trädgårdsbordet över en kopp kaffe.

Å andra sidan, behagligt invaggad av rosdofter, aprikosnyanser och trädgårdsdittochdatt: de skarpa, genomskådande iakttagelserna, som örflar. Insikten att inte ens något så vackert och oförargligt som trädgården är befriad från inblandning i världens grymheter och smärta.

Jamaica Kincaid är född och uppvuxen på den västindiska ön Antigua, tidigare engelsk koloni. Den ligger rakt norr om Guadeloupe och bildar sedan 1981 en egen nation tillsammans med den mindre grannön Barbuda. Öns historia är den europeiska erövringens historia.

Sitt namn fick den av Christofer Columbus efter kyrkan Santa Maria de la Antigua långt bort i Sevilla. De karibiska folk som ursprungligen levde här när detta skedde kunde fortsätta göra så, förmodligen obörda av namnbytet, fram till den verkliga invasionen av koloniserande engelsmän 1632. Därmed förvandlades förutsättningarna fullt ut. Öns urskogar höggs ner för att omvandlas till sockerrörsplantager. Behovet av arbetskraft var gigantiskt, men det löste man på tidens sätt: genom att hämta slavar från Afrika. En tid närdes affärsidén att leverera inte bara socker från egna odlingar utan dessutom slavar från egen uppfödning, dock lär just dessa affärsplaner aldrig ha genomförts i någon större skala.

Sockerodlingar krävde även intensiv bevattning, samtidigt som regnen reducerades i takt med skogarna. Den ekologiska balans som naturen tidigare skött själv rubbades, ett arv som ön lever med än i dag, när Antigua marknadsförs som ”en av Karibiens mest okända pärlor” av reseföretagen. Fortfarande är torkan och vattenbristen en av öns största utmaningar.

Jamaica Kincaid växte upp i ett samhälle som var tydligt skiktat, och där den engelskättade befolkningen utgjorde det översta skiktet. Hon beskriver sig själv och sin familj som ”vanligt folk”, det vill säga de som härstammar från förslavade afrikaner. ”Ett inte ovanligt sätt att vara vanlig på Antigua”, konstaterar hon bistert.

Steget till att bli professor i litteratur på Harvard och en av de mest tippade Nobelpriskandidaterna förra året, är stort, men det har inte på något sätt rätat in henne i ledet i den härsarklass där hon numera är upptagen och hyllad. Hennes sätt att anlägga trädgård i det nya hemlandet USA är antiguanskt: massor av grönsaker och blommor i

alla färger, och när snön faller över den på vintern är den bara död, icke existerande, berövad all färg. Hon avskyr det.

Det är inte för att hon inte vet att man kan göra en trädgård som är vacker på vintern med hjälp av häckar och formklippta vintergröna växter. Hon har varit på Sissinghurst och på Chelsea Flower Show. Hon har läst Gertrude Jekyll och hon vet hur de gör, engelsmännen, men hon är inte en av dem. Har aldrig varit, tvärtom, och tänker aldrig bli.

Ej heller kan hon se på en dahlia och låta bli att tänka på var den kommer ifrån. Hon känner igen erövrarna, vilka de än är, var de än uppträder. Som i Mexiko, dahlans hemland

När den spanske erövraren – av Kincaid betitlad ”marodören” – Hernán Cortéz anförde sin armada in i aztekernas land, mötte de böljande odlingslandskap med aldrig tidigare skådade överflöd av blommor och grönsaker. Inget annat land hade erbjudit en artrikedom som denna, och aztekernas kunskaper om växternas medicinska värde var stora och vetenskapligt ordnade.

Bland alla blommor som växte här fanns dahlia, hos aztekerna kallad *cocoxochitl*.

”Men om en aztekisk dam efter erövringen hade gått in i en blomsteraffär och sagt: ”Min man fyller år, jag tänkte ge honom en bukett blommor, kan jag få några cocoxochitler?” så hade ingen kunnat hjälpa henne, för cocoxochitl var inte längre blommans namn, ” konstaterar Kincaid.

Cocoxochitl hade blivit dahlia. På platsen den kom ifrån fanns inga dahliasällskap, inga tallriksstora dahlior, inga halskråsdahlior eller pompondahlior. Blomman verkade vara uppskattad för sin egen skull, precis som den var, och för sitt medicinska värde: urinvägsläkande, (cocoxochitl betyder vattenrör) och som djurfoder. Den var bara en av många blommor som värdesattes för att den var vacker och underlättade det dagliga livet för människor som samexisterade med den.

Vem bland erövrarna var det som först upptäckte den och längtade så mycket efter att äga den, att han grävde upp den från platsen där den alltid funnits och förde bort den och gav den ett annat namn? frågar sig Kincaid.

Det kan vi inte veta, men dahlia kom till Europa och fick sitt namn efter den svenske botanisten Anders Dahl, Linnés lärjunge, som hedrades på detta sätt med godkännande av den spanske kungen Karl III.

Att namnge är att göra anspråk på, att äga, menar Kincaid, och ger ett helt nytt perspektiv på Carl von Linnés livsgärning, som vi ju aldrig annat än hyllat. Linné såg hur växterna på jorden delade samma botanik, men uppträdde i olika arter och hade olika namn i de trakter och hos de folk där de växte. Hans arbete med sexualsystemet lade grunden för Darwins senare forskning om arternas uppkomst och för vår förståelse av själva livet.

Och ändå, samtidigt. Ett annat perspektiv; Jamaica Kincaids och de erövrades: ”För européerna, med Linné i spetsen, hade dessa nya växter från fjärran länder, liksom människorna från de länderna, ingen

historia, inga namn, och européerna tog sig rätten att ta med dem till sina länder, ge dem nya namn och förändra dem.”

Och, tänker jag, som det ultimata övergreppet, sterilisera dem för att de ska bli ännu vackrare.

Det är inga lättsmälta tankar. De handlar om så mycket mer än om dahlian. Men de får mig att, trots att det är svårt, lära mig namnet: cocoxochitl. Jag vill viska det till blommorna nästa gång jag går i Sofieros dahliakvarter.

Christel Kvant Journalist och författare till en rad böcker om trädgård, bland annat den Augustnominerade ”Trädets tid” från 2011. "

21 april 2020

" Ledare: Alla kan inte bete sig som Macron

DN TISDAG 21 APRIL 2020

En riktig doldis, så beskrevs Anna Hallberg (S) i DN när hon utsågs till utrikeshandelsminister i höstas. Särskilt mycket mer känd har hon inte blivit sedan dess. Ändå är det ingen överdrift att påstå att hon just nu har ett av regeringens viktigaste jobb.

I en intervju i tisdagens DN berättar hon om arbetet med att bekämpa de exportrestriktioner på medicinsk utrustning som en rad länder infört sedan coronapandemin svepte in över Europa i mars.

Det började när Italien utlyste EU:s krismekanism. Landet bad om stöd från de andra medlemsländerna, efterlyste respiratorer och skyddskläder. I stället möttes italienarna av bland annat tyska och franska exportförbud.

Berlin lättade snabbt på sina restriktioner. Paris har – trots president Macrons brösttoner om europeisk solidaritet – agerat trögare.

Skyddsmasker ämnade för Italien och Spanien har fastnat i Frankrike, trots att de inte ens producerats där.

Utanför Europa har USA agerat på ett liknande sätt.

Det handlar om en livsfarlig form av protektionism. Risken är också att det till sist blir mindre för alla att dela på. Produktionen av medicinsk utrustning präglas av komplexa leverantörskedjor, som

spänner över landsgränserna. Om ett land inte vill skicka iväg slutprodukten vägrar andra att sälja komponenterna – som i vissa fall också omfattas av exportrestriktioner.

Vad som krävs är i stället att alla gör sitt bästa för att öka produktionen, för att möta den enorma efterfrågan – och att handeln hålls öppen.

Men arbetet med att få bukt med exportrestriktionerna handlar inte bara om att stävja bristen på sjukvårdsmateriel. Det handlar också om att hålla ihop ett internationellt handelssystem som knakar i fogarna. För risken är att de protektionistiska reflexerna sprider sig till andra områden.

Omfattande nedstängningar har påverkat livsmedelsproduktionen i en rad länder, konstaterar chefsekonomen för FN:s mat- och jordbruksprogram (UNFAO) i Foreign policy magazine (14/4). Och stora producenter har redan infört exportrestriktioner – Vietnam på ris och Ryssland på vete.

I den rika världen kanske vi kan svälja de prishöjningar som den typen av utbudsstörningar riskerar att generera. Men det blir tuffare för fattigare länder, särskilt om pandemin redan gett deras ekonomier och valutor en ordentlig törn.

Sprider sig produktionsstörningar och exportrestriktioner till andra sektorer kan det dessutom påverka hållbarheten i den expansiva penningpolitik som just nu bedrivs. En snabb och stor protektionistisk våg skulle i det här läget föra med sig betydande ekonomiska risker.

Även i avsaknad av en sådan våg medför varje enskilt handelshinder som införs nu en risk för en mer stängd internationell ekonomi. Det kan på sikt slå mot produktivitet och välbefinnande, i synnerhet i små handelsberoende länder som Sverige.

Det land som i ett nödläge inför exportrestriktioner skapar också incitament för andra länder att starta sin egen produktion, trots att den inte är lönsam i avsaknad av hinder. När krisen väl bedarrat och det första landet tar bort sina begränsningar av exporten, lockas därför de andra länderna att införa begränsningar av importen.

Protektionism har en tendens att skapa sin egen logik. Därför måste varje impuls omedelbart bekämpas.

DN 21/4 2020 "

"Flyktingkrisen gjorde alla till nationalister – i pandemin förvandlas de till socialister"

DN 21 APRIL 2020

Många förutspår att kulturkriget kommer att ersättas av en debatt med ekonomin i huvudrollen. Det är en förhoppning som bygger på ett missförstånd.

Kriser samlar och kriser splittrar – i den ordningen.

Den största nationella samling vi sett i Sverige var under andra världskriget: sex år av samlingsregering (exklusive de isolerade Moskvatrogna kommunisterna) med mycket låg konfliktnivå i inrikespolitiken. Strax efter krigsslutet väntade emellertid en av de mest uppsplitande ideologiska striderna någonsin. När socialism stod mot marknadsekonomi i den så kallade planhushållningsdebatten spelade de föregående årens försoning ingen roll.

Under välfärdsåren minskade avståndet mellan vänster och höger.

Sverige har förmodligen aldrig haft en svagare opposition än i slutet av 1960-talet; nästan alla relevanta ståndpunkter rymdes inom socialdemokratin. Men när den första oljekrisen slutligen satte punkt för rekordåren väntade en ny temperaturhöjning. Under 1970-talet befästes blockpolitiken, debatten blev mer ideologisk och retoriken mindre försonlig. Men det var inte bara vänster-högerkonflikten som kom tillbaka. Energikrisen banade också väg för en tillväxtfientlig och civilisationskritisk rörelse, som lyfte Centerpartiet till nya höjder och beredde väg för Miljöpartiet.

1990-talskrisen sammanföll med en ovanligt splittrad riksdag – sju partier efter valet 1991 – vilket tvingade en ideologiskt självsäker men parlamentariskt svag borgerlig regering till breda krisuppgörelser med Socialdemokraterna. Inre splittringar gjorde att Ny Demokrati bara kortvarigt kunde profitera på den ökade efterfrågan på nationalism och högerpopulism som präglade krisåren i stora delar av Europa.

Finanskrisen motiverade ingen nationell samling – förutom i de hårdast drabbade länderna – men blev startpunkten för en påtaglig radikalisering av vänstern i västvärlden. Här lades grunden för Bernie Sanders och Jeremy Corbyn och de nya vänsterpopulistiska rörelser som i många länder nästan knäckt den marknadsorienterade socialdemokratin.

Flyktingkrisen, slutligen, möttes av kortvariga och halvhjärtade försök till samling som snart ersattes av upptrappat kulturkrig och rekordsiffror för högerpopulister.

Coronakrisen inträffar i ett skede där de gamla eliterna står inför ett existentiellt hot. Nu är gårdagens konflikter plötsligt historia. Systemet ska startas om, nya konfliktlinjer upprättas. Blir detta de gamla partiernas räddning eller dödsstöt?

Det uppsving i väljarstöd för sittande regeringar som vi nu ser ska inte överskattas. Förtroende som uppstår i kriser har kort hållbarhet. Förändringen av dagordningen lär däremot hålla sig. Den ekonomiska krisen innebär att tyngdpunkten i debatten förskjuts till frågor om välfärd, jobb och tillväxt. Med andra ord: Sverigedemokraterna får spela på bortaplan i nästa valrörelse.

Kommer det ha någon betydelse? Kanske. Gör det coronakrisen till en politisk återställare? Knappast.

För det första: vi har under lång tid vant oss vid en politisk debatt som ger stor uppmärksamhet åt små skillnader. Några miljarder mer eller mindre till försvaret eller pensionärerna. Försiktiga skattesänkningar eller skattehöjningar.

Nu har krisen svept bort allt detta. Plötsligt presenteras stödpaket i storleksordningen 100 miljarder.

Det här ger populister till vänster och till höger en strukturell fördel i kommande debatter: pengarna finns ju, om man vill. Kom inte här och snacka om reformutrymme!

För det andra: inga samhällsaktörer har förflyttat sig lika lättvindigt de senaste åren som de politiska partierna. Flyktingkrisen gjorde (nästan) alla till nationalister. Nu gör coronaviruset (nästan) alla till socialister.

Det kan finnas goda skäl för omprövningar av ståndpunkter men hastiga och illa motiverade positionsförflyttningar är aldrig förtroendeingivande.

För det tredje: om man inte visste bakgrunden utan bara fick se en lista över regeringsbeslut i Europa under mars och april 2020 hade den bästa gissningen varit att auktoritära populister genomfört en serie statskupper. Det är den här politiken de drömt om, som nu liberaler och socialdemokrater tvingas genomföra. Det är, för att uttrycka det försiktigt, inte sannolikt att alla partier kommer vara lika benägna att återställa allt till hur det var förut. Viruset kommer ju finnas kvar,

precis som den fortsatta existensen av terrorister använts som motiv för att inte riva upp de temporära lagar som blev ett svar på 11 september.

För det fjärde: kulturkriget är inte över. Det handlade nämligen aldrig om helgskinkor eller skolavslutningar eller något annat som nu framstår som helt betydelselöst. Kulturkriget får sin energi från konflikten om politikens mest grundläggande frågor: om staten, nationen, medborgaren. Om rättigheter, tillhörighet och gränser.

Coronapandemin kan därför sägas innebära en förskjutning av den politiska debatten men inte i betydelsen att de ekonomiska frågorna blir viktigare än de kulturella, utan snarare att viktiga frågor trumfar perifera. Exit kommunikationskonsulter, spelteoretiker och debattprogram i SVT. Enter Marx, Smith och Burke.

Om detta gynnar gamla eller nya partier? Vi får se.

Andreas Johansson Heinö är doktor i statsvetenskap, förläggare vid Timbro förlag och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Andreas Johansson Heinö "

”Risk för fusk och godtycke med ekonomiska stödpaketen”

DN TISDAG 21 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200421

För att miljardbeloppen i de ekonomiska stödpaketen ska bli effektiva måste reglerna vara tydliga, lätta att tillämpa och stödet komma alla i en viss grupp till godo. Annars riskerar de att försvinna bort i fusk, godtycke, korruption och vanskötsel. Men det är svårt att se att något enda stödprogram, beslutat eller föreslaget, uppfyller kraven, skriver Claes Sandgren.

De ekonomiska stödpaketen avlöser varandra i snabb takt. Det är svindlande belopp som nu beslutas om i coronavirusets spår, 100–200 miljarder i vårbudgeten, och regeringen aviserar ytterligare insatser.

Men oppositionen stannar inte där. Moderaterna vill se stödprogram i storleksordningen 100 miljarder kronor per månad och Kristdemokraterna föreslår ett hyresstöd till en beräknad kostnad om 85 miljarder och så vidare.

Det har förekommit viss diskussion om insatsernas träffsäkerhet – den är oviss minst sagt – men det har saknats en debatt om behovet av att finna stödformer så att stödinsatserna kan genomföras på ett effektivt sätt. Särskilt som det brådskar finns risker att miljardbeloppen inte får sin avsedda nytta på grund av fusk, godtycke, korruption och vanskötsel.

Så frågan är hur det ska kunna undvikas.

Det är önskvärt att stödet utformas så precist och brett som möjligt.

Reglerna bör därför vara klara och lätta att tillämpa och stödet bör komma alla i en viss grupp till godo. Annars behövs en omfattande kontrollapparat och risken är överhängande att handläggningen av ansökningar blir godtycklig och drar ut på tiden. Det är svårt att se att något enda stödprogram, beslutat eller föreslaget, uppfyller dessa krav.

Man skulle kunna tro att företagens ansökningar om att få anstånd med inbetalning av arbetsgivaravgifter, avdragen skatt och moms skulle vara utan bekymmer. Men nej. Reglerna är krångliga, Skatteverket är oenigt med företagen om reglernas tolkning (Dagens Industri 16/4) och verket är överhopat av ansökningar.

Stödet till korttidspermitteringar, som kan komma att uppgå till 125 miljarder kronor, kräver att Tillväxtverket gör en granskning av varje företag som ansöker om stöd, bland annat för att avgöra om företaget har en tillfällig och allvarlig svårighet som ligger utanför dess kontroll och som specifikt drabbat företaget. Risken för fusk och i värsta fall korruption vid handläggningen av ansökningarna är påtaglig.

Detsamma gäller nedsättningen av arbetsgivar- och egenavgifterna för högst 30 anställda och högst 25 500 kronor per anställd. Systemet, som beräknas kosta 33 miljarder kronor, kräver en granskning av att de företag som söker nedsättning uppfyller kraven.

Det föreslagna hyresstödet för vissa branscher lider av liknande svårigheter, inte minst om det ska läggas på den nivå som KD tänker sig. Vänsterpartiet vill att staten ska betala 75 procent av hyresnedsättningen för hyresgäster som inte kan betala hyran.

Boverket, Hyresgästföreningen, värdarna, arbetsgivarna och hyresgästerna ska delta i prövningen av varje ansökan. En riktig rysare är också Vänsterpartiets välmenande förslag att riskgrupper som bor trångt ska få ta in på hotell. Hur ska bedömningen av trångboddhet göras? Vilka individer ska prioriteras? Här finns mycket att bena ut.

Det slopade karensavdraget är också en stötesten. Ansökan görs via Försäkringskassans e-tjänst, varför de som saknar kunskap om hur man går till väga riskerar att gå miste om ersättningen.

Den statliga lånegarantin, som är avsedd för småföretag i första hand, är inte till glädje för dem som inte vill eller kan skuldsätta sig. En möjlighet vore att ge dem ett kontantstöd för att de ska klara livhanken. Det skulle kunna vara precist utformat och tillfalla alla, även dem som inte behöver det, vilket dock blir kostsamt. Men görs det å andra sidan selektivt lockar det till fusk och kan få snedvridande effekter.

Valet av stödform har alltså betydelse också för att snedvridning av konkurrensen mellan företag ska kunna undvikas. Det gäller inte minst större bolag, exempelvis inom transportsektorn. Selektiva subventioner bör därför undvikas.

Men ser sig staten tvungen att subventionera vissa bolag för att de ska kunna överleva kan det vara skäl för att staten ska få aktier i bolaget i utbyte mot finansieringen, så som många föreslagit, bland annat Vänsterpartiet (DN Debatt 7/4). Men risken är påtaglig att just dessa företags konkurrenskraft sviktar varför staten som en ansvarstagande ägare tvingas skjuta till ytterligare medel. Så det kan bli dyrt.

Men det behövs också metoder för att spåra missförhållanden. Meddelarskyddet fungerar väl för dem som tipsar medierna.

Däremot är skyddet för visselblåsare svagt. Vi fick visserligen en skyddslag 2016 men den är tandlös och har veterligen aldrig tillämpats. Dessbättre har EU antagit ett direktiv om betydligt stärkt visselblåsarskydd vilket dock ska vara genomfört av medlemsländerna först 2021. De stödprogram som sätts på grund av pandemin borde vara skäl för Regeringskansliet, myndigheter, regionerna och kommunerna att redan nu inrätta eller förstärka system som ger skydd åt visselblåsare som slår larm om missförhållanden. I samma syfte bör även företag se till att de har väl fungerande visselblåsarsystem. 50 europeiska organisationer, som verkar för yttrandefrihet, betonar i ett upprop värdet av öppenhet som medel för att upprätthålla allmänhetens förtroende för samhällets förmåga att övervinna krisen.

Det behövs därför, menar de, en trovärdig offentlig redovisning av beslutsunderlagen så att medborgarna och medierna kan bilda sig en uppfattning om de åtgärder som vidtas. Det gäller både smittbekämpningen och stödprogrammen.

Blickar vi framåt så är det två förhållanden som står i förgrunden. Det ena handlar om lärande. Det krävs grundliga utvärderingar av krisens hantering för att vi ska ha evidensbaserad kunskap som grund för agerandet i kommande kriser men också i den vardag som väntar. Det förhållandet att många institutioner inom sjukvården och omsorgen haft skiftande kunskaper, erfarenheter och framgång visar behovet av kunskapsspridning. Det finns ett sådant behov också i fråga om de ekonomiska insatsernas träffsäkerhet och genomförande.

De nämnda europeiska organisationerna håller även fram vikten av att ansvar krävs ut av politiker och tjänstemän. Visar det sig att genomförandet av stödprogrammen präglats av vanskötsel rubbas tilliten till de offentliga institutionerna.

Men även näringslivet bör agera ansvarsfullt. Om företag systematiskt utnyttjar svagheter i stödsystemen eller på annat vis brister i sitt samhällsansvar får sig också förtroendet för näringslivet en knäck.

Claes Sandgren, seniorprofessor vid Stockholm centre for commercial law, Stockholms universitet, tidigare ordförande för Institutet mot mutor "

"Så kan smittade svenskar spåras med mobilerna

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Folkhälsomyndigheten öppnar för att använda spårning av svenska mobiltelefoner i kampen mot covid-19. Ärkerivalerna Google och Apple samarbetar om tekniken. Men det kräver en balansgång mellan personlig integritet och effektiv spårning – i Storbritannien drar techjättar och myndigheter redan åt olika håll.

Inom några månader kan svenskar komma att använda sina mobiler för att kartlägga om de har varit nära en person smittad av det nya coronaviruset. I ett ovanligt samarbete utvecklar Google och Apple den bakomliggande tekniken. Det bäddar för brett genomslag: Nästan alla världens smarta mobiler använder antingen Googles Android eller Apples IOS som operativsystem.

Även från svenskt håll har det kommit positiva signaler om mobilspårning i jakt på smitta.

– Vi kommer säkert så småningom att hamna i ett läge där smittspårning är en viktig bit för att fånga upp fallen vi har kvar. Då kan den här teknologin säkert vara av värde, sa statsepidemiolog Anders Tegnell vid en pressträff nyligen. Enligt honom kan det bli aktuellt inom en eller ett par månader.

Men frågan är mycket känslig. Att kartlägga något så privat som virusmitta riskerar att inkräkta grovt på den personliga integriteten.

Att dessutom kartlägga kontakter mellan människor, och – om man väljer den vägen – att bygga databaser över var folk har rört sig, kan vara både juridiskt svårt och i mångas ögon oetiskt.

Därför lutar många åt en annan lösning: Mobiler som talar direkt med varandra och registrerar, utan att information skickas till internet.

Ingen plats- eller gps-data behöver användas och systemet är byggt för att hålla alla inblandade anonyma.

Lösningen bygger på bluetooth, samma teknik som ansluter trådlösa tangentbord och hörlurar till datorer och mobiler. Räckvidden är begränsad, men det är närmast en fördel eftersom bara nära kontakter mellan människor ska noteras.

Så här fungerar det: Varje ansluten mobil sänder kontinuerligt ut en slumpmässig kod. Den byts med jämna mellanrum, så att en enskild mobil inte skickar samma under längre tid. Koderna tas emot av mobiler inom räckhåll, som lagrar dem. På så sätt skapas ett ”minne” av varje möte, men utan några namn, platser eller exakta tidpunkter.

Och eftersom varje mobil börjar skicka en ny kod då och då, så framgår det inte ens om det är samma personer som har träffats flera gånger.

När en person upptäcks smittad kan hen välja att ladda upp koderna hans mobil har skickat den senaste tiden. Andra mobiler får se dessa och jämför med de ”minnen” av möten som finns registrerade. Om de matchar – då slår appen larm: Du har varit nära en smittad.

Det är alltså först när man visar sig vara smittad man laddar upp något till nätet, och då frivilligt.

har redan använts i vissa länder. Singapore var tidigt ute med en egen spårningsapp, ”Trace together”, som bygger på samma princip.

Svenska Lisa Enckell bor i Singapore med sin familj sedan 2015. Som många andra laddade hon ner appen när den släpptes förra månaden.

Visst var vissa skeptiska, säger hon. Men många såg det som en chans att hjälpa till.

– Några var oroliga för att dela data, andra såg det som en social plikt att hjälpa till med smittspårningen.

Appen i Singapore kan ge henne ett larm om att hon har varit nära en smittad. Än har det inte hänt, och egentligen är det inte för egen skull hon använder den:

– Många ser det som en social skyldighet att använda appen och bidra i arbetet för att bromsa smittspridningen. På samma sätt som att vi använder ansiktsmasker främst för att skydda andra, ser många det som en skyldighet att använda appen för att också hjälpa andra.

Men appen har en begränsning. Den fungerar bara när den är i gång, alltså inte i bakgrunden, på grund av säkerhetsinställningar i mobilen. Man måste alltså aktivt starta den innan man beger sig ut bland folk för att den ska göra jobbet.

Det kan förändras snart. Samarbetet mellan Apple och Google ska leda till att de båda bygger in funktionen i sina operativsystem, så betrodda appar från hälsomyndigheter kan aktivera kontinuerlig spårning. I en senare fas ska Android och IOS kunna aktivera spårning utan att man ens laddar hem en app.

Räkna alltså med att du inom ett par månader kommer att få en uppdatering av din mobil, med en fråga om du vill aktivera smittspårning. Både Apple och Google betonar att funktionen ska vara frivillig, oavsett om den använder en app eller är inbyggd i operativsystemet.

Väl medvetna om hur kontroversiella integritetsfrågor är, lovar de också att alla kontroller av vem som har mött vem ska ske lokalt på mobiler, inte på en server. Därmed kan systemet inte hjälpa myndigheter att se rörelsemönster, eller hur många människor en smittad i genomsnitt träffar.

Kritiker varnar för ett sluttande plan, där coronakrisen får oss att acceptera intrång i privatlivet som vi inte skulle gå med på annars.

– Det är förstås helt rimligt att man söker nya vägar för att få bukt med något så omfattande och dramatiskt som den rådande coronapandemin, säger Marcin de Kaminski som arbetar med digitala frågor på organisationen Civil rights defenders.

– Men vi ser en stor risk i att de lösningar som nu växer fram blir mer eller mindre permanenta – det gäller såväl digital övervakning som andra inskränkningar i rörelsefrihet och yttrandefrihet.

Det bäddar för konflikt när myndigheter redan planerar för appar som ska kartlägga mer än Googles och Apples upplägg tillåter. I Storbritannien ligger den nationella sjukvården i startgroparna för att ta fram en app som skulle låta dem följa människors möten, enligt The Guardian, och har därför hamnat på kollisionskurs med techbolagen.

Stater kommer att behöva välja väg: Antingen bygga appar på egna system som kan ta sig större friheter med vilka data som samlas in, eller använda Googles och Apples gemensamma system, vilket troligtvis ger fler användare.

Och många användare behövs. En stor del av befolkningen ska helst ha aktiverat digital smittspårning för att den ska bli effektiv.

Statsepidemiolog Anders Tegnell har sagt att Folkhälsomyndigheten sannolikt kommer förespråka att en framtida smittspårningsapp används.

– Det tror jag säkert vi kommer att göra, men det här är lite komplext, för smittspårning har legala aspekter i Sverige. Vi kommer att behöva fundera på hur vi som myndighet kan använda ett sådant system på ett klokt sätt.

Linus Larsson
linus.larsson@dn.se "

"Fakta. FHM använder redan mobildata

Folkhälsomyndigheten använder sedan en tid data från Telias mobilnät för att se hur väl rekommendationer om att resa mindre följs.

Den visade ett kraftigt minskat resande under påskhelgen, enligt myndigheten. Även DN har tagit del av data från Telia, som gav en liknande bild.

Dessa data är dock aggregerade och visar bara större mönster, inte enskilda mobiler, och fungerar därför inte för smittspårning.

Data från mobilmaster kan dessutom bara ge en mobils ungefärliga position och det blir omöjligt att se vem som har varit tillräckligt nära en smittad för att vara i riskzonen.

Fakta. Läget i Sverige och världen

Läget i världen: 2 404 071 personer har bekräftats vara smittade av det nya coronaviruset. Av dessa har 165 229 personer dött, enligt data från Johns Hopkins CSSE (senast uppdaterad: 20/4 kl 06.09).

UD avråder: Från ”icke nödvändiga resor” till alla länder. Avrådan gäller till den 15 juni.

Läget i Sverige: 1 540 personer har avlidit efter att ha insjuknat i covid-19, 666 kvinnor och 874 män, enligt Folkhälsomyndighetens sammanställning (senast uppdaterad: 19/4 kl 14.00).

14 385 personer har testats positivt för det nya coronaviruset. 1 079 patienter har behövt intensivvård.

Restriktioner: Regeringen rekommenderar distansundervisning för universitet, högskolor, gymnasieskolor och vuxenutbildningar.

Grundskolor och förskolor håller öppet. Förbud råder mot allmänna sammankomster över 50 personer.

Besöksförbud råder på landets alla äldreboenden från den 1 april.

Fakta. Det ska du göra för att bromsa spridningen

Stanna hemma om du har några som helst sjukdomssymtom, även mildare som hosta eller lätt halsont.

Du ska vara hemma i minst två dagar efter att symtomen försvunnit helt – gärna längre.

Jobba hemifrån om du kan.

Personer över 70 år uppmanas att träffa så få människor som möjligt. Försök att få hjälp med att handla och träffa absolut inte krassliga barn eller barnbarn.

Tvätta händerna ofta med tvål och varmt vatten, minst 20 sekunder.

Håll avstånd till andra människor där folk samlas, inomhus och utomhus, i kollektivtrafiken och andra allmänna färdmedel. Undvik att byta om i allmänna omklädningsrum.

Avstå från större träffar som fester, begravningar, dop och bröllop. Undvik att resa i rusningstid.

Avstå från onödiga resor.

Stockholmare uppmanas av regionen att inte resa med kollektivtrafiken och att hålla två meters avstånd till andra. "

"Kraftigt höjd nota för korttidsarbete – beräknas kosta 50 miljarder

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Statens kostnad för korttidspermitteringar beräknas bli 50 miljarder kronor. Det bedömer finansminister Magdalena Andersson (S). – Om krisen förvärras ytterligare är det klart att det kan bli ännu mer, säger hon.

I förra veckan beslutade regeringen att utöka stödet till korttidspermitteringar till 80 procent av lönekostnaden. Orsaken är den dramatiska nedgången i ekonomin i coronakrisens spår, med många företag som kämpar för sin överlevnad.

Nu skickas förslaget på remiss och i samband med det har finansdepartementet gjort en ny bedömning av vad kostnaden kommer att bli för staten. Antagandet är att 270 000 personer kommer att omfattas av korttidspermittering och notan väntas sluta på 50 miljarder kronor.

– Det här är vår bästa bedömning i dagsläget men det är lika bra att vara öppen och ärlig – saker kan förändras och vi kan behöva komma med nya bedömningar, säger Magdalena Andersson.

I samband med vårbudgeten i förra veckan lade finansministern fram ett "värsta-scenario" över vad som kan hända om den ekonomiska krisen blir mer utdragen och återhämtningen långsammare än vad som antagits i tidigare bedömningar.

Enligt det scenariot riskerar arbetslösheten att stiga till 13,5 procent i år och fortsätta ligga kvar på 13 procent nästa år. Uppemot 700 000 människor skulle i så fall kunna omfattas av korttidspermitteringar.

– Så det här är mindre än i "värsta-scenariot", säger Magdalena Andersson.

När regeringen först lanserade stödet till korttidsarbete beräknades kostnaden till två miljarder kronor för staten, för att senare revideras upp till 20 miljarder. Nu är alltså bedömningen 50 miljarder.

– Vi gör de bästa bedömningarna utifrån den information vi har för tillfället. Om krisen förvärras ytterligare är det klart att det kan bli ännu mer. Och om den inte förvärras så kan det bli mindre. Men det är uppenbart att sedan det här lanserades har krisens förlopp varit snabbare och djupare än vad vi förväntade oss, säger Magdalena Andersson.

I samband med remitteringen av förslaget föreslår även regeringen ytterligare åtgärder för att stävja fusk med korttidsarbete.

– Vi har fått en del larmrapporter om att det förekommer fusk och det är fullständigt oacceptabelt. Nu försöker vi stärka upp kontrollen genom att ge Tillväxtverket möjlighet att göra oannonserade kontroller på företagen, säger Magdalena Andersson.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

" Ministern befarar stor nedgång för svensk export

DN TISDAG 21 APRIL 2020

En exportnedgång på drygt 6 procent – det är vad finansdepartementet räknar med i årets vårbudget. Men de siffrorna kan redan vara överspelade. – Jag tror att det är stor risk att det blir mer än så, säger utrikeshandelsminister Anna Hallberg (S).

Hon är inte nöjd, alls. Möjligen lite mindre orolig än för en månad sedan. Sverige är helt beroende av import för att tillgodose ett just nu skriande behov av ansiktsmasker, plasthandskar och annan medicinsk utrustning, men på kort tid har världshandeln förvandlats till en djungel av restriktioner och exportförbud.

– Vi har för lite buffert för att man ska känna sig helt trygg. Men vi får leveranser, det går bättre och bättre. Men det är inte tillräckligt tryggt eftersom vi har handelsrestriktioner runt om i världen, både inom EU och utanför EU. Vi måste få bort de hindren, säger Anna Hallberg.

Inte bara för att säkra leveranser till Sverige, utan även för att få fart på exporten. I den vårbudget som presenterades för knappt en vecka sedan förutspår finansdepartementet en nedgång i exporten på 6,4 procent, räknat i fasta priser.

Tyskland räknar med en exportnedgång på 11 procent.

Världshandelsorganisationen, WTO, förutspår att handeln kan minska med mellan 13 och 32 procent.

– Vi räknar med att exporten kommer att minska med minst 6 procent i år, jag tror att det är stor risk att det blir mer än så. Exporten är absolut påverkad, därför att också importen är så påverkad. Det är en kedja här som inte fungerar just nu, säger Hallberg.

Bland de drabbade företagen finns svenska Mölnlycke. I företagets fabrik i Tjeckien tillverkas en femtedel av den utrustning som används vid alla operationer i hela EU, men fabriken går på halvfart. Polen har stängt gränsen mot Tjeckien och polska anställda på fabriken kan inte ta sig till jobbet.

Vad gör regeringen för att lösa problemet?

– Vi har haft omfattande kontakter med både Tjeckien och Polen på ministernivå. Jag har också en tät kontakt med de kommissionärer som är ansvariga för de här frågorna och det måste bli en lösning från båda länderna. Det här är ett typexempel på när det inte har fungerat. Där är vi definitivt inte nöjda, utan väldigt bekymrade, säger Anna Hallberg.

Den svenska ministern talar gärna om vikten av internationella samarbeten och har i samtal med WTO lyft frågan om att häva alla tullar på medicinsk utrustning. Samma linje driver hon även i EU-kommissionen.

Men vad hjälper det om länder förbjuder export?

– Nej, det hjälper ju inte. Det måste vara både och. Så fort ett land sluter sig och säger att ”vi ska behålla våra produkter” så stör det hela världshandeln, säger Anna Hallberg och fortsätter:

– Drygt hälften av vår medicinska utrustning kommer från länder utanför EU och så ser det ut i nästan hela världen. Det absolut sämsta man kan göra är att stänga gränserna, framför allt för den här typen av utrustning – och det måste vi påtala.

Coronakrisen har på kort tid visat på sårbarheter i världshandeln, men Anna Hallberg pekar på att Sverige redan före krisen tvingades att förhålla sig till en infekterad handelskonflikt mellan Kina och USA, till brexit och till en kris inom WTO. I EU talade allt fler allt mer öppet om att begränsa den fria rörligheten för människor.

Finns det en risk för att krisen ger vind i seglen för de krafter som vill begränsa fri handel och fri rörlighet?

– Vi gick in i krisen med en utmaning när det gäller nationalism, populism, protektionism. Risker under kriser är alltid att de mörka krafterna förstärks och att man spelar på människors rädsla. Vi måste visa på ett alternativ. Och när jag säger ”vi”, så kan man inte peka på någon annan än sig själv, på Sverige. Vi ska vara en jättetydlig röst och inte säga att vi är små, utan säga att vi är viktiga.

Carl Cato
carl.cato@dn.se "

"Den svenska exporten gick bra under årets två första månader. Handelsnettot för februari 2020 landade på 13,2 miljarder kronor. Importen uppgick till ett värde av 113,8 miljarder kronor, en nedgång med 3,1 procent jämfört med samma månad förra året, medan exporten ökade med 4 procent och uppgick till 127 miljarder kronor. Siffror för mars månad är ännu inte tillgängliga, men mycket tyder på en kraftig nedgång i exporten. Källa: SCB, regeringen "

" Anders Tegnell: Vi får oroande rapporter om trängsel i utelivet

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Det kommer oroande rapporter om att det åter är trångt på barer och restauranger, enligt statsepidemiolog Anders Tegnell. – Vi får rätt många mejl från olika personer som tycker det blivit mycket folk i utelivet, särskilt i Stockholm, säger han.

– Vi hoppas att kommuner och regioner kan hålla koll på restaurangerna så att man fortsätter följa det regelverk som finns, säger Anders Tegnell på måndagens presskonferens.

Han betonar att restaurangägarna har ett stort ansvar att se till så att de gällande råden följs. För restaurangbesökare gäller samma sak som för alla andra: Håll social distans och sköt handhygien.

I helgen skrev Södermalmspolisen på Facebook att det var mycket folk i omlopp i centrala Stockholm. "Vi kunde med lätthet konstatera att ett flertal krogar hade långt över det rekommenderade antalet gäster", skriver polisen.

Folkhälsomyndigheten ska nu analysera data från Telia om hur människor har rört sig.

1 580 personer har avlidit i sviterna av covid-19 i Sverige. Det är en ökning med 40 personer senaste dygnet. Totalt har 14 777 personer testats positivt för coronaviruset i Sverige. Enligt Anders Tegnell består trenden med en avtagande smittspridning. Sverige befinner sig

sedan mer än en vecka på en platå. Men faran är inte över, enligt Tegnell.

– Risken finns alltid att folk tappar lusten när man arbetar med preventivt arbete. Det är viktigt att kontinuerligt påminna om att vi måste vara uthålliga. Kurvorna är beroende av att alla följer råden, säger han.

Har smittspridningen dämpats för att människor har skött sig bra så här långt?

– Så tror jag absolut att man måste tolka det. Vi har ju en helt annan utveckling i Sverige än vad man har haft i många andra länder

Hur långt borta är lättnader av Folkhälsomyndighetens rekommendationer?

– Det ligger ett antal veckor bort, helt säkert.

När det blir dags, vilka är de första restriktionerna som försvinner?

– Det beror väldigt mycket på hur smittutvecklingen ser ut i olika åldersgrupper och i olika delar av samhället. Vi behöver fundera på hur det här ska ske på ett smart sätt. Nu börjar ett antal länder att lätta på restriktioner som är väldigt mycket mer strikta än de vi har.

Möjligen finns det en del att lära där.

Hur kommer utvecklingen att se ut i Norge och andra länder som nu slopar begränsningar?

– Jag tror att de flesta räknar med en viss ökning. Frågan är väl mest hur mycket.

Flera av de länder som nu lättar på restriktionerna lägger sig på en nivå som är jämförbar med den svenska, enligt Anders Tegnell.

– Resten av världen börjar gå efter Sveriges modell. Det ger oss råg i ryggen att fortsätta.

Anders Tegnell är så här långt nöjd med utfallet av den svenska strategin. Han tycker att sjukvårdens snabbhet att öka sin kapacitet har fungerat överraskande bra.

Antalet intensivvårdsplatser i Sverige har fördubblats och uppgick på måndagen till 1 098. Det fanns på måndagen en tillgänglig kapacitet på 20 procent. Enligt Johanna Sandwall, krisberedskapschef på Socialstyrelsen, försöker man sprida ut belastningen över landet, vilket innebär att patienter flyttas mellan olika regioner med flyg och helikopter.

Det största misslyckandet under pandemin gäller samhällets förmåga att skydda den äldsta delen av befolkningen som är beroende av hemtjänst eller bor på ett äldreboende.

– Våra äldreboenden behöver nog en helt annan kompetens när det gäller vårdhygien och smittspridning så att vi slipper den här typen av spridning, säger Anders Tegnell.

Går det att säga vad som gått fel?

– Nej det är för tidigt. Det här kommer att behöva utredas ordentligt.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se "

"Fakta. Svenskarna har förändrat sina beteenden

En undersökning från Kantar/Sifo, beställd av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), visar att svenskarna har förändrat sitt beteende under coronapandemin.

Över 80 procent undviker att hälsa genom att skaka hand och runt 70 procent har minskat deltagandet i sociala aktiviteter, uppger de i undersökningen.

87 procent av de tillfrågade oroar sig för att arbetslösheten ska öka och för att många företag ska få allvarliga ekonomiska problem.

72 procent känner oro över hur välfärdssystemen ska klara av - effekterna av coronaviruset. "

" Västarkommuner vill slippa ge vård till sommargäster

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Kommuner i Bohuslän vädjar i ett brev till regeringen om att slippa ge vård och omsorg till andra än åretruntboende under sommarmånaderna. Anledningen uppges vara coronapandemin och den redan ansträngda situationen i kommunerna.

Göteborg.

Eftersom utlandsresorna i nuläget verkar bli en omöjlighet i sommar, väntas fler söka sig till bland annat västkusten. Det har väckt en del oro bland politiker i Bohuslän som menar att de står inför samma utmaningar som skidorterna gjorde under vintersäsongen.

Även tidigare år har det varit svårt för kommunerna att ge hemtjänst, hemsjukvård och LSS-insatser till det ökade antalet personer under sommaren, menar politikerna som skrivit under brevet.

– I år blir det en mycket svårare situation. Vi har sett ökade sjuktal och det finns en stor oro inom organisationen. Dessutom blir det svårare att få tag på vikarie- och feriearbetare. Det kommer inte att gå ihop, säger Miguel Odhner, socialdemokratiskt kommunalråd i Kungälv.

Orust är en av flera kommuner som har beslutat om att inte hjälpa till med hemtjänst till sommarboende.

– Det är fullständigt omöjligt för oss att ta hand om fler än vår egen befolkning. Vi klarar inte det med den bemanning vi har. Det vore som

att 10 000 Orustbor skulle komma till Stockholm och kräva omsorg, säger Catharina Bråkenhielm, socialdemokratisk ordförande i kommunstyrelsen på Orust.

Kommunen har enligt henne redan tackar nej till ett antal förfrågningar om vård och omsorg för visstidsboende från andra kommuner.

– Det handlar om att värna om våra äldre. På västsidan av Orust, den mest attraktiva delen av ön, är de flesta över 70. Vi vill inte ha potentiella smittbärare från storstäderna där. De bor bra i sina bostäder i Stockholm och ändå måste de åka hit och belasta. Det är inte rimligt. Det är ingen mänsklig rättighet att vara i sin fritidsstuga, säger hon.

De elva kommunerna har nu gått ihop för att be om att tillfälligt undantas från skyldigheten att ge den typen av insatser till personer som inte är skrivna i kommunen.

Miguel Odhner från Kungälv hoppas att regeringen kan hjälpa till att skydda sommarorterna under pandemin.

– Vi vet att regeringen har mycket att göra och därför vill vi flagga för detta tidigt så att det kan bli början på en bredare dialog om situationen vi står inför, säger han.

Är detta ett sätt att säga att man inte vill att folk ska komma till Bohuslän?

– Rekommendationerna är tydliga: folk ska avstå från resor och stanna hemma. Vi klarade påsklovet men sommaren blir en större utmaning.

– Vi vill gärna ha folk i vårt vackra Bohuslän men nu är läget mycket svårt och man ska egentligen inte röra på sig.

Marina Ferhatovic
marina.ferhatovic@dn.se "

" Stor vilja att hjälpa sina grannar under krisen

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Nästan alla svenskar står beredda att hjälpa sina grannar under coronakrisen, enligt nya siffror från Sifo. Samtidigt har också flera tjänster startat för att koppla ihop behövande med hjälpare.

Enligt en färsk Sifo-undersökning som HSB låtit göra har 16 procent av svenskarna hjälpt en äldre granne eller person som tillhör en riskgrupp under coronakrisen. Det vanligaste sättet att hjälpa är att handla mat följt av postärenden. Dessutom uppger nästan samtliga tillfrågade, 95 procent, att de kan tänka sig att hjälpa till.

– Jag är lite förvånad över att i stort sett alla är beredda att hjälpa, trots att man kanske inte känner sina grannar. Det värmer i alla fall mitt hjärta, säger Anders Lago, förbundsordförande på HSB.

Många uppger också att de håller regelbunden kontakt med äldre och personer i riskgrupper, till exempel genom att ringa eller att ta sig tid att samtala när man möts utomhus.

– Så länge man håller avstånd är det ett utmärkt sätt att se till att folk inte är ensamma. Det kanske till och med kan ge nya bekansksaper som lever vidare när eländet väl är över, säger Anders Lago.

Under coronakrisen har också flera företag och organisationer lanserat tjänster för att para ihop personer som vill hjälpa med dem som vill ha hjälp med olika saker. "Goda grannar" är ett av initiativen.

Det kommer från Hyresgästföreningen, som uppmanar både behövande och hjälpare att anmäla sig på godagrannar.nu. Genom ett kartverktyg paras hjälparna sedan ihop med någon som behöver hjälp i närområdet. Det kan handla om matinköp, om att gå ut med hunden eller bara om att fråga hur någon mår. Tjänsten är till för alla, såväl medlemmar som icke-medlemmar.

– Gensvaret har varit väldigt positivt. Många blir nog väldigt berörda och känner en vilja att bidra. Jag har själv ringt runt till våra medlemmar och många som inte har så många bekanta blir väldigt glada när någon hör av sig och undrar om de behöver hjälp, säger Jonas Nygren, förbundschef för Hyresgästföreningen.

Lena Hasselgren, 71, är en av cirka 200 behövande som fått hjälp genom initiativet. Hon har tidigare fått hjälp med mathandel av släktingar, men eftersom de har andra bestyr att ta hand om är det här en bra lösning.

– Volontärerna kan göra alla möjliga vardagsärenden, så det är jättebra, säger Lena Hasselgren.

Just när DN hälsar på får hon en matleverans. Den här gången är det grannen Pia Odemyr som handlat. Lena Hasselgren räknar med att hon kommer få användning av Goda grannar fler gånger i framtiden.

– Men nu har jag både kyl och frys sprängfyllda så jag klarar mig ett tag, säger hon.

Hyresgästföreningens plan är att Goda grannar ska vara ett aktivt projekt så länge efterfrågan finns.

– Vi kommer köra så länge vi gör nytta och hoppas att det här får effekter så att det kan fortsätta på något vis även när krisen är över, säger Jonas Nygren.

Niklas Weimer
niklas.weimer@dn.se "

"Fakta. Sifos undersökning

Matinköp är det vanligaste sättet att hjälpa en granne. 87 procent uppger att de har hjälpt till att handla mat. Postärenden hamnar på andra plats med 18 procent.

Undersökningen utfördes av Sifo under vecka 13 som en webbpanel. Totalt gjordes 1 115 intervjuer med personer mellan 18 och 79 över hela landet. "

" Arbetslösa matchas mot lantbruket inför skörden

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Regeringen och branschen tar nu initiativ till att arbetslösa ska kunna hjälpa bönderna att skörda frukt och grönsaker i sommar. Men det är inte självklart att all utländsk arbetskraft kan ersättas. "Det är som om transportarbetare skulle 'hjälpa till' på en frisersalong", skriver ett bärföretag i Småland.

Svenska trädgårdsbönder är oroliga att de inte ska klara skörden i år eftersom arbetskraftsbrist hotar. De säsongsarbetare som brukar anlitas kommer i regel från utlandet, inte minst Östeuropa, och det är ännu osäkert om alla dessa kan undantas från det tillfälliga inreseförbudet.

Enligt LRF:s bedömning behövs 8 000 plockare och andra skördearbetare, varav ungefär 1 200 från länder utanför EU, så kallade tredje land-medborgare.

Samtidigt ökar arbetslösheten i landet i rekordfart. Den är redan uppe i 8 procent och väntas nå 10.

– Vi tycker att det är högst anmärkningsvärt att rekrytera från tredje land i det läge som råder nu, säger Tove Nandorf,

arbetsmarknadsutredare på LO med ansvar för frågor om arbetskraftsinvandring.

Branschen och regeringen har dock börjat ta olika initiativ för att fylla lantbrukets skördebehov med andra arbetssökande än de vanliga.

– Ja, vi försöker matcha mot dem som behöver arbetskraft, både via Arbetsförmedlingen och via andra kanaler, säger Palles Borgström, ordförande för Lantbrukarnas riksförbund, LRF.

På hemsidan Gröna jobb finns runt 1 000 lediga jobb inlagda just nu.

Kommer initiativen att räcka?

– Det är svårt att bedöma. Vi jobbar på flera fronter. Det är inte skördetid än, men det är nu bönderna behöver veta. Det är stora investeringar när man planterar, och har man inte säkrat personal till skörden kan man välja att inte plantera.

– Vi kan inte säga att vi löst problemet. Det är fortfarande stora utmaningar, säger Borgström.

Enligt branschen är det inte så enkelt som det möjligen kan framstå för en lekman att byta ut utländska skördearbetare mot svenska.

– Det krävs en motivation och en kompetens som vi inte alltid hittar i Sverige, säger LRF-ordföranden.

– Många grönsaks-, frukt- och bärödlare har provat med svensk arbetskraft, och det har inte fungerat så bra, generellt. De kommer några dagar, sedan sjukskriver de sig.

Tranås företaget Obergas bärödling, som producerar jordgubbar och hallon, skriver i ett inlägg på sin hemsida under rubriken "Skärpning,

nu räcker det” att det råder många missförstånd kring den utländska säsongspersonalen.

”Att arbeta här hos oss är ett riktigt jobb. Man får både anställningskontrakt och arbetsintyg. Vi behöver ingen ’hjälp’ som många tycks tro. Det är ungefär lika dumt som om en transportarbetare skulle ’hjälpa till’ på en frisersalong och klippa.”

Men det ”kan inte vara omöjligt” att anställda ungdomar eller nyanlända, i det senare fallet med lönestöd, och ge dem kortare utbildningar, menar LO:s Tove Nandorf.

– Det är viktigt att rekryteringen sker till kollektivavtalsenliga löner och villkor.

– Vi tror att folk är beredda att betala lite mer för potatis och lingonsylt om man vet att det gått schysst till och jobben gått till några av de många arbetssökande vi har i landet just nu, säger Nandorf.

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S) och landsbygdsminister Jennie Nilsson (S) ska senare i veckan träffa LRF, Sveriges kommuner och regioner samt Arbetsförmedlingen för att diskutera hur arbetslösa kan slussas in i de gröna näringarna.

– Vi vill se till att vi kan ta vara på skördarna och att unga som söker sommarjobb kan ta del av de jobb som finns. Att matchningen funkar är viktigt, sade Nordmark till SR Ekot i helgen.

På frågan vad som säger att ungdomarna skulle ta säsongsjobben nu, när de inte gjort det förr, svarade Nordmark:

– Nej, det är inget som säger det, förstås. Men vi måste tänka nytt.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se "

" Experten: Nu borde regeringen ta mer hänsyn till samerna

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Girjasdomen kan få stora konsekvenser för samernas inflytande över gruvor i sina traditionella landområden. Det framgår när DN pratar med två av landets främsta samerättsexperten. – Även regeringen borde nu efter domen ta mer hänsyn till samerna som urfolk, säger samerättsexperten Marie B Hagsgård.

Girjasdomen i Högsta domstolen handlar om jakt- och fiskerätt utanför Kiruna men kan nu få påverkan i stora delar av Sverige. Stora frågor återstår. Vad händer med jakt- och fiskerättigheterna i resten av Sveriges fjällkedja? Och hur påverkas samernas rätt till inflytande över sina traditionella markområden på halva Sveriges yta i fråga om gruv- eller vindkraftsprojekt?

Samerna har haft starka folkrättsliga urfolksrättigheter när det gäller mark i sina traditionella områden. Men Sveriges myndigheter har i princip ignorerat det – och fått sylvass internationell kritik.

– Det är väldigt intressant att HD i domen markerar att internationell urfolksrätt har betydelse i Sverige när man bedömer samers markrättigheter, säger Marie B Hagsgård, före detta domare och huvudsekreterare i flera stora statliga samerättsutredningar.

HD hänvisar till att samisk kultur, där renskötseln är en central del, ska tillmätas särskild vikt i markfrågor.

– Tidigare har myndigheter som Bergsstaten och länsstyrelser inte insett att de har en skyldighet att främja samers strävan att behålla sin kultur där renskötsel ingår. Nu hoppas jag att de läser HD-domen och förstår att de måste göra det, säger Marie B Hagsgård.

Många blickar vänds mot Kallak, det symbolladdade gruvprojektet utanför Jokkmokk som blev världsbekant 2013 när lokala aktivister, konstnärer och samebyar protesterade.

Kallakärendet ligger färdigutrett på regeringens bord sedan två år. Inget beslut har fattats. Det är för känsligt.

– I Kallakgruvan ställs HD:s skrivning om urfolks kultur på sin spets eftersom det är en så trång passage för renarna att passera där gruvan planeras. Där hindras verkligen samers traditionella bruk av marken och därmed deras kultur, säger Marie B Hagsgård och fortsätter:

– Regeringen har skrivit på de internationella människorättskonventionerna som HD hänvisar till. Nu måste regeringen följa vad de själva skrivit under, säger hon som också är vice ordförande i en av de viktigaste internationella kommittéerna för urfolks rättigheter i Europarådet.

Marie B Hagsgård bedömer att alla myndigheter i sin rättstillämpning måste ta mer hänsyn till samernas kultur och renskötsel efter Girjasdomen.

Tidigare justitierådet och professorn i civilrätt Bertil Bengtsson, som fram tills nyligen hade utredningsuppdrag i samefrågor åt närings- och kulturdepartementen, menar att det är intressant på ett bredare plan att HD på flera ställen hänvisar till urfolksrätt och exempelvis ILO 169,

trots att målet i sig inte behandlar frågorna om samers rättigheter vid gruv- eller vindkraftsprojekt.

”Man kan tänka sig att den respekt som HD visar för samernas rättigheter som urfolk kan påverka bedömningen också i sådana fall, fast konflikten där är av helt annan typ”, skriver han i ett mejl.

Sverige har under 31 år vägrat skriva under FN-konventionen ILO 169 – en av urfolksrättens grundpelare – eftersom det, förenklat, skulle innebära att samernas landrättigheter måste få ett starkare skydd där utvinning av naturresurser fortsätter.

Men trots Sveriges ovilja att skriva under, fastställer den nya HD-domen att ILO-konventionens princip om hänsyn till samisk sedvana ändå ska gälla i marktvister som berör samerna.

Det kan få stora konsekvenser.

– HD:s skrivning här kommer att göra det lättare för alla andra samebyar att bevisa att de har rätt att bruka sina traditionella marker, säger Marie B Hagsgård.

Eftersom HD visste för lite om historien från just Girjas fjällmarker hänvisade de i sin dom till historiska förhållanden i även andra fjällmarker. Bertil Bengtsson anser att domen kan få betydelse för fler samebyars rätt att upplåta jakt- och fiskerätt.

”Man kan gissa att läget kan vara likadant i åtskilliga andra byar, och då kan de ta intryck av HD:s välvilliga bevisbedömning i Girjasålet och börja en process som de i vissa fall har ganska goda chanser att vinna”, skriver Bertil Bengtsson och tillägger:

”Fast det viktigaste är vad som är utrett om de historiska förhållandena i den särskilda samebyn.”

Marie B Hagsgård är inne på en liknande linje.

– I de samebyar som har likartade förhållanden som Girjas bör staten klargöra om samerna kan få upplåta jakt- och fiskerätt i stället för länsstyrelsen, säger hon.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se "

"Fakta.

Riksdagen erkände att samerna är ett urfolk år 1977 (prop. 1976/77:80) och år 2010 beslutades att detta ska framgå av den svenska grundlagen (Prop. 2009/10:80, ändring av RF 1:2 6 st.).

Detta innebär att Sverige har folkrättsliga åtaganden att tillförsäkra samerna rättigheter, främst vad gäller land, vatten och självbestämmande. Egendomsskyddet i RF 2:15 omfattar samers renskötselrätt, vilket ger dem en rätt att bruka marken ("rätt till land").

Denna egendomsrätt är upparbetad genom långvarigt bruk (enligt principen om urminnes hävd).

Att renskötselrätten har samma egendomsskydd i grundlagen som markägandet har slagits fast i två HD-domar: Skattefjällsmålet där HD avkunnade dom 1981, samt i det så kallade Nordmalingsmålet i HD 2011. "

" Nästan alla flickor får hpv-vaccin

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Nästan alla föräldrar i Sverige fortsätter att vaccinera sina barn enligt det allmänna barnvaccinationsprogrammet. Över 97 procent av barnen får skydd mot de sjukdomar som ingår – däribland mässling, påssjuka och röda hund – och som ges under barnens första levnadsår. Därmed är Sverige ett av de länder som lyckas nå den globala målsättningen om över 95 procents täckning med mässlingvaccin. Det visar statistik som redovisas av Folkhälsomyndigheten.

Trettonåriga flickor som fick skydd mot livmoderhalscancer tack vare hpv-vaccin var högre än någonsin förra året: 86 procent.

TT "

"Göteborg ställer in studentfirandet

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Allt traditionellt studentfirande i Göteborgsregionen ställs in. Det blir inget utspring och inga storsamlingar på skolgården. Bakgrunden är att utbildningsledarna i de olika kommunerna gemensamt bedömer att ett traditionellt firande inte kan arrangeras utan risk för smittspridning av coronaviruset.

TT "

" Norwegian ansöker om konkurs för fyra dotterbolag

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Flygbolaget Norwegian ansöker om konkurs för pilot- och kabinbolagen i Sverige och Danmark. Tusentals anställda berörs – varav 250 piloter i det svenska företaget. – Det här är den värsta krisen någonsin för flygbranschen, säger Norwegians koncernchef Jacob Schram om coronapandemin.

Den kraftiga minskningen av resor till följd av covid-19 har skördat ett nytt offer inom resebranschen. Det sedan tidigare pressade flygbolaget Norwegian sätter nu fyra dotterbolag i konkurs.

– Vi har gjort allt som står i vår makt för att undvika detta, men det räckte inte, sade Jacob Schram under en presskonferens på måndagseftermiddagen.

I bolagen arbetar 1 571 piloter och 3 134 kabinanställda. Omkring 250 piloter arbetar för det svenska pilotföretaget som sätts i konkurs, enligt TT.

– Covid-19 har påverkat flygbranschen i hög grad och denna har nästan helt avstannat. Vi har bara sju flyg i drift. För Norwegian har detta betytt att man behövt ställa in nästan alla flygningar, samtidigt som personalkostnaderna löper vidare, säger Jacob Schram.

– Vi arbetar dygnet runt för att ta oss igenom den här krisen och för att komma tillbaka i luften igen, fortsätter Jacob Schram. Koncernchefen lägger en del av skulden för situationen på uteblivet statligt stöd i Sverige och Danmark där den första formella ansökan till svenska myndigheter skickades för en månad sedan, utan att det kommit förslag på likviditetsåtgärder.

– Vi har inte tid att vänta längre, för krisen är akut. Det är viktigt för oss att fortsätta arbeta för att komma igenom krisen på bästa möjliga sätt för våra kunder, de anställda och aktieägarna, säger Jacob Schram

Samtidigt räddas den norska delen av bolaget, där 700 piloter och 1 300 kabinanställda arbetar, av de permitteringsregler som gäller i Norge men saknas i Sverige och Danmark.

Det har gått flera veckor utan att Norwegian haft flygtrafik i Sverige och Danmark. I Norge har endast ett fåtal inrikeslinjer trafikerats. De berörda bolagen är Pilot Services Sweden AB, Norwegian Pilot Services Denmark ApS, Norwegian Cabin Services Denmark ApS och Norwegian Air Resources Denmark LH ApS.

– Vi står där med stora personalkostnader utan att de arbetar, säger företagets kommunikationschef Charlotte Holmbergh Jacobsson. Planen är att komma tillbaka som ett starkare bolag, som gör att verksamheterna utanför Norge kan återupptas.

– Målet är att vi ska kunna anställa lika många piloter och kabinanställda igen, säger Charlotte Holmbergh Jacobsson.

Flygexperten Jan Ohlson säger att den svenska regeringens åtgärder kommit alldeles för långsamt för att rädda flygbolagen.

– Regeringen borde vara mycket måna om flygbolagens överlevnad om de tänker på sina väljare, säger han.

Jan Ohlson säger att beskedet om Norwegian inte är förvånande, med tanke på bolagets konstruktion.

– Man har på något sätt försökt vänta ut stödåtgärder från Sverige och Danmark. Men de har inte kommit, säger han.

I början av april ansökte flygbolaget BRA, som har 30 procent av den svenska marknaden, om rekonstruktion. Jan Ohlson säger att det nog är samma stämning på Norwegian nu. Han menar att det är

problematiskt att den svenska regeringen favoriserat SAS i den rådande situationen.

– Det är dumt ur skattebetalarnas synvinkel, eftersom konkurrens är det som ska driva ner priserna. Flygbranschen ska inte vara någon monopolverksamhet, säger Jan Ohlson.

Den 19 mars beslutade riksdagen att flygföretag under 2020 ska ges möjlighet till kreditgarantier till ett värde av högst 5 miljarder kronor. 1,5 miljarder av dem var riktade till SAS. Det innebär att staten ska kunna garantera lån från kommersiella banker under den period som flygföretagen påverkas av coronakrisen.

Jan Ohlson menar att den åtgärden blir problematisk för flygbranschen, som kommer att se en olönsam verksamhet under många månader till följd av krisen.

– Det är därför ingen som vill ha det här med lån som ska betalas tillbaka. Vad som än händer efter pandemin så kommer det att komma tillbaka relativt långsamt för både restauranger och flygbolag. Då kan man inte sitta med massa lån, säger han.

Om situationen skulle förvärras för moderbolaget Norwegian, och det skulle behöva ansöka om konkurs skulle det kunna leda till mycket högre priser på flygresor i Sverige.

– Det är det alla försöker gissa: Vad händer sedan med priserna? Det är risk att de sticker iväg, men samtidigt finns det en massa lediga flygplan och personal som är beredd att gå ner i lön. Så de som blir vinnare på det här i ett första läge är lågprisbolagen.

Ida Yttergren

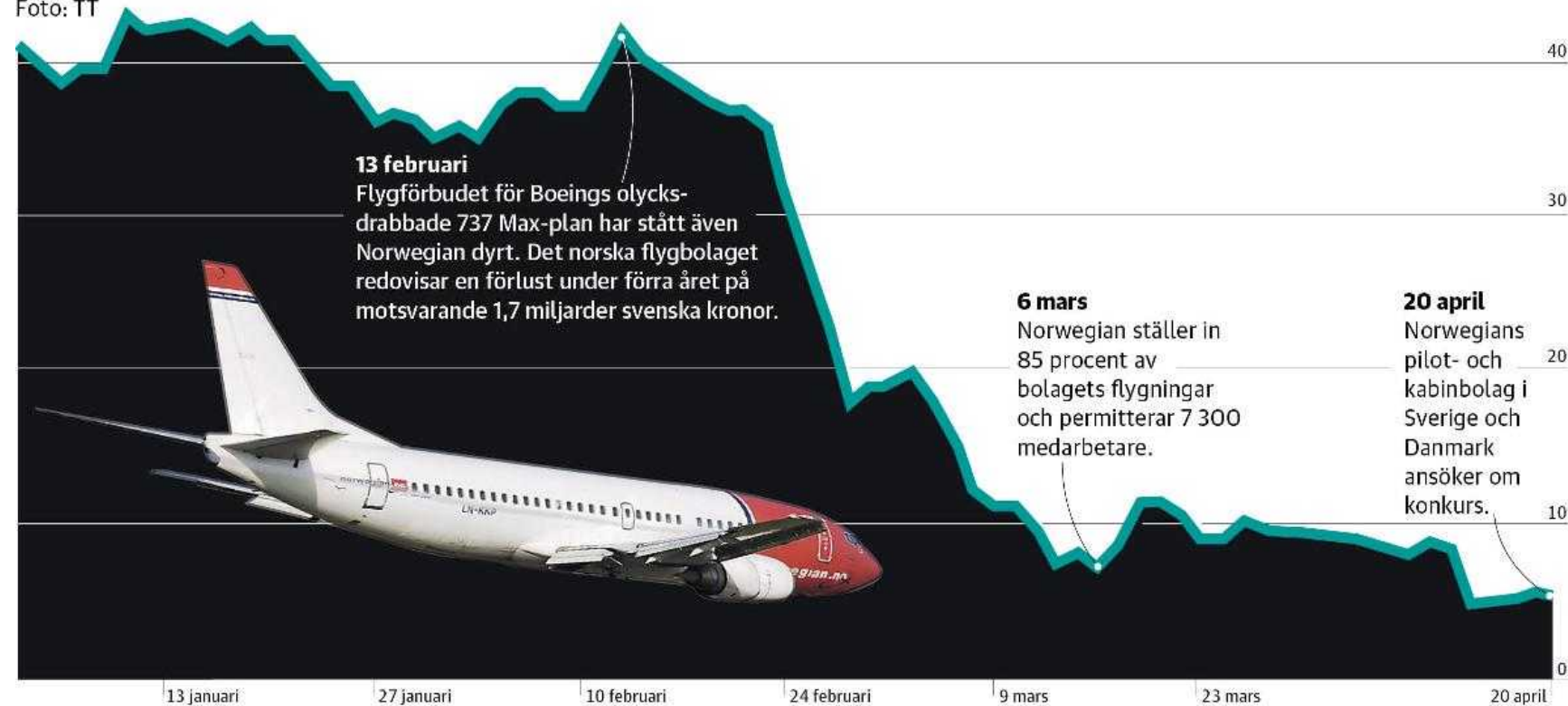
ida.yttergren@dn.se

Evelyn Jones. evelyn.jones@dn.se "

Virusvågen bara ett av problemen för norska flygbolaget

Norwegians aktiekurs i år
(norska kronor)

Foto: TT

" Utredare slår tillbaka Ingves kritik

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Riksbanken har riktat drastisk kritik mot ett nytt lagförslag från riksdagen. Enligt chefen Stefan Ingves syftar förslaget till att begränsa bankens oberoende. Den beskrivningen vänder sig utredaren Mats Dillén emot. – Det nya lagförslaget innebär att Riksbanken alltid fattar självständiga beslut, säger han till DN.

Alla riksdagens partier förutom Vänsterpartiet har ställt sig bakom ett förslag till en ny riksbankslag. Målet med utredningen, som presenterades i november, har varit att precisera Riksbankens uppgifter och befästa bankens oberoende.

Men i en intervju med DN (20/4) har Stefan Ingves hävdat att förslagen i stället skulle bakbinda Riksbanken och politisera penningpolitiken på ett sätt som är oförenligt med EU-rätten.

– Summan av det man föreslår går ju ut på att minska Riksbankens självständighet så mycket som det över huvud taget är möjligt, sa han till DN.

Enligt Stefan Ingves går den nya lagen alltså emot sitt eget syfte.

– Intrycket man får är att det finns en annan agenda som inte är uttalad i utredningen.

Mats Dillén, nationalekonom och mångårig tjänsteman på finansdepartementet och Konjunkturinstitutet, var Riksbankskommitténs ordförande och ledde det stora utredningsarbetet.

– Det nya lagförslaget innebär att Riksbanken alltid fattar självständiga beslut. Jag känner inte alls igen att det skulle finnas någon annan agenda. Jag förstår inte hur det ens skulle vara möjligt, säger han till DN.

Utredningen har haft en dialog med EU-kommissionen om sina förslag, och därtill låtit en fransk expert granska de juridiska aspekterna.

– Min bedömning är att förslaget är förenligt med EU-rätten, säger Mats Dillén.

En av de sakkunniga i utredningen var Peter Englund, bankprofessor vid Handelshögskolan i Stockholm. Han säger att den nya lagen inte alls skulle försvåra krisåtgärder på det sätt som Ingves varnar för.

– Vi tycker det är märkligt att man gör så stort väsen av något som borde vara självklart i en demokrati, nämligen att delegering av ansvar och stor självständighet kräver att verksamheten kan utvärderas.

Karolina Ekholm, professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet, var vice riksbankschef under delar av finanskrisen. I sin roll som statssekreterare på finansdepartementet, några år senare, deltog hon också i de politiska diskussionerna inför riksbanksutredningen.

– Det var väldigt otydligt under finanskrisen vad riksbankslagen egentligen medgav för åtgärder. Vi i direktionen lade pannorna i djupa veck. Utredningen skulle ta ett omtag och modernisera ramverket. Och som jag uppfattar förslaget handlar det huvudsakligen om att lagfästa det som har blivit praxis, säger hon till DN.

En slutsats som många forskare drog efter finanskrisen är, enligt Ekholm, att centralbankerna behöver tydliga spelregler.

Annars hotas deras legitimitet.

– Det här är viktiga frågor ur ett demokratiskt perspektiv.

Penningpolitiken har man delegerat helt till en helt oberoende myndighet, vilket är unikt men motiverat baserat på forskning och erfarenhet om hur penningpolitik fungerar. Men det betyder inte att man ska ha en myndighet som får göra vad den vill och ta vilka risker som helst med skattebetalarnas pengar. Någonstans måste man ha en balans. Man måste rama in verksamheten i ett lagstiftningspaket som beslutsfattarna på Riksbanken kan luta sig mot, säger hon.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

"Mäklare vill se subventionerade bolån

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Regeringen bör se över möjligheten att införa en ny typ av subventionerade bolån för förstagångsköpare på bostadsmarknaden, enligt Mäklarsamfundet. Avgiftsmodellen borde se ut som för studielån från CSN, enligt förslaget.

”’Startlån’, som redan erbjuds i Norge, skulle kunna vara avgörande för förstagångsköpare av bostäder i det här läget”, skriver Björn Wellhagen, vd Mäklarsamfundet, i en kommentar.

TT "

" Kraftigt minskad vinst för Sandvik

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Verkstadskoncernen Sandvik redovisar en vinst före skatt på 2 346 miljoner kronor för första kvartalet 2020. Det kan jämföras med en vinst på 4 189 miljoner kronor motsvarande period 2019.

Omsättningen låg på 23 620 miljoner kronor jämfört med 25 025 miljoner kronor ett år tidigare.

Orderingången uppgick till 25 356 miljoner kronor jämfört med 27 873 miljoner kronor. Här låg förväntningarna på 24,1 miljarder kronor.

TT"

"Skyll inte på lagen när det är socialsekreterarnas fel"

DN TISDAG 21 APRIL 2020

"Jag har med smärta och intresse följt ärendet om Lilla hjärtat, och jag håller med om att det finns anledning att ändra lagstiftningen för att stärka placerade barns rätt att få stanna kvar i familjehem som de varit i länge.

Men det som verkligen behöver diskuteras och förändras är socialsekreterarnas utbildning, kompetens och metoder. Om den utredning som gjordes kring Lilla hjärtat varit gedigen hade hon fått stanna hos sina fosterföräldrar, oavsett lagstiftningen. En gedigen utredning håller, på samma sätt som en gedigen brottsutredning håller för en fällande dom. Svårare än så är det inte.

Jag har läst säkert 300 utredningar gjorda av socialtjänsten i mitt arbete som advokat och företrädare för barn, föräldrar i vårdnads mål och vid omhändertagande av barn. Det är oerhört stor skillnad i kvalitet på utredningarna. Vissa är på tio sidor, andra på 50. Hittills har jag faktiskt inte läst en enda opartisk utredning.

Socialsekreterarna har en hypotes som de arbetar efter och söker stöd för, snarare än att de objektivt bedriver en utredning och informationsinsamlande enligt en utarbetad modell där de sedan kommer fram till en slutsats efter en korrekt riskanalys och bedömning av det material de samlat in.

Om en utredning bedrivs objektivt är den betydligt svårare att ifrågasätta och kritisera än när den drivits med en hypotes som grund och som socialsekreteraren sökt stöd för. En sådan utredning får stora brister och riskerar att inte hålla vid en domstolsprövning.

Socialsekreterare saknar utbildning i hur man gör objektiva utredningar och riskbedömningar. De vet alltså inte hur de ska värdera olika risker och hur de ska värdera olika skyddsaspekter. De har inte heller någon utbildning i hur man ska bedöma anknytning mellan barn och föräldrar.

De håller barnsamtal utan att ha utbildning i det och samtalen dokumenteras inte på annat sätt än i bästa fall i stödanteckningar. Det finns inga fastslagna instrument och metoder för hur man genomför en utredning.

Det finns handböcker skrivna av Socialstyrelsen, men dessa saknar instrument med strikta punkter som alltid måste gås igenom när en utredning genomförs. Det finns inga instrument som säger hur risker ska värderas och vilka slutsatser som ska dras av olika information som framkommer vid en utredning.

Socialsekreterarna förstår inte vilka konsekvenser deras bristande utredningar får. När det brister är det praktiskt att bara skylla på bristande lagstiftning när det stora problemet i själva verket är bristande utredningar.

Denise Lagercrantz, advokat, Stockholm "

" Skruvhålen passade – nu är Slussenbron till slut på plats

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Att bygga en bro i Kina och sedan montera den i skruvhål som borrhats i Stockholm är ingenting för den som tycker att "lite snett också är rakt". När den nya bron vid Slussen nu kommit på plats har mätning och millimeterpassning varit helt avgörande.

Den över 3 000 ton tunga bron som ska förbinda Södermalm och Gamla stan anlände till Stockholm på båt från Kina den 11 mars. Sedan dess har det arbetats hårt och noggrant för att få in stålkonstruktionen på sin exakta och slutliga plats.

Först drogs bron ungefärligt, på en decimeter när, på plats av bogserbåtar med grova vajervinschar.

– Sedan dess har vi hållit på med att finjustera in bron på millimetern exakt där den ska ligga. Då använder vi oss av stora domkrafter och trycker i olika ändar för att få den på rätt plats, säger David Karlsson som är produktionschef för Slussenbron.

Noggranna mätningar har varit avgörande för att få den stora bron att passa på sin plats.

– Det var mycket som skulle klaffa vilket gjort att vi har fått mäta väldigt mycket.

Och det är inte bara bron och fundamenten som mätts. Man har också varit tvungen att hålla noga koll på vattenståndet i Saltsjön. För att flytta bron i höjddled i det begränsade utrymmet mellan Gamla stan och Södermalm har de pontoner som bron haft under frakten fyllts med vatten. Men arbetet har försvårats av att vattenståndet kan variera med upp till tre decimeter under en dag.

– Om vi står där och pumpar in vatten i de här pontonerna, vilket tar ganska lång tid för att komma ner med bron så att den hamnar på sitt stöd, så kommer vi ut efter fikat och det är helt plötsligt en decimeter högre vatten. När vi sänker ner någonting och ska passa in nån skruv i ett skruvhål och tar en paus kan det vara så att den åkt av när vi kommer ut igen, säger David Karlsson.

Men trots utmaningarna tycker han att arbetet har gått väldigt bra.
– Alla skruvhål och allting som vi har gjort på plats har passat ihop med det vi har byggt på andra sidan världen. Det är coolt. Jag är mycket nöjd med allt hur det har gått hittills.

Nu pågår några sista finjusteringar, bland annat för att få de lager på plats som möjliggör för bron att röra sig beroende på utomhustemperaturen. När det är varmt växer bron och när det är kallt krymper den.

Samtidigt byggs ställningen till det tält som ska sitta över bron fram till någon gång i sommar. Under tältet kommer det göras bland annat beläggningsarbeten.

– Det ska på rostskydd och sedan asfalt. Och så ska vi montera toppföljare på räcket, handledare och belysningsstolpar och helt enkelt färdigställa bron, säger David Karlsson.
Även målningen av bron i den slutliga guldkulören återstår. Den kommer att ske i flera etapper. Sedan är det planerat att bron ska öppna för trafik någon gång i höst.

TT "

" Anmärkningar mot flera krogar efter trängsel: "Struntar i reglerna"

DN TISDAG 21 APRIL 2020

**"Vårsolen lockade ut många i helgen – trots Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Flera krogar fick anmärkningar av miljöförvaltningen då lokalerna var för packade med folk.
– Det var folk som satt och flinade och sa att de hade flockimmunitet, säger polisen Victor Adolphson om några av de krogbesökare han mötte på Södermalm i lördags.**

Att undvika trängsel är ett budskap som Folkhälsomyndigheten upprepat gång på gång de senaste veckorna. Men alla följer inte rekommendationerna.

Under helgen rapporterades det bland annat om trängsel vid Nytorget på Södermalm och på Stureplan.

Anna Starbrink (L), hälso- och sjukvårdsregionråd i Stockholm, menar att "folk har slappnat av".

– Vi måste hålla ut och undvika att träffas på det sättet, sade hon i helgen och syftade på det myllrande utelivet i centrala Stockholm.

I helgen gjorde miljöförvaltningen 29 inspektioner på restauranger, barer och kaféer i Stockholm. Fem av dem fick anmärkningar.

– Det handlar framför allt om att det är för tätt mellan bord och stolar. Man måste öka avstånden mellan gästerna när de sitter. Det kan vara

svårt att tolka reglerna. Vi går på Folkhälsomyndighetens rekommendationer och då handlar det om en armslängds avstånd, säger Peter Brådenmark, enhetschef på miljöförvaltningen i Stockholms stad.

Smittskydd Stockholm har gått ut med informationen att man bör hålla två meters avstånd.

– Ju längre avstånd vi håller till varandra desto bättre, säger Peter Brådenmark.

Totalt har miljöförvaltningen gjort 210 inspektioner sedan den 7 april. Vid dessa har 33 restauranger fått anmärkningar.

– När vi gör våra återbesök har de vidtagit åtgärder, de vill göra rätt. I lördags hade miljöförvaltningen sex inspektörer ute på stan. De gick sina rundor i par om två och två.

– Vi gör prioriteringar. Vi var på Södermalm där vi vet att det är krogstätt. Tidigare har vi även varit i innerstan och i ytterområdena och tittat, säger Peter Brådenmark som samtidigt betonar stockholmarnas egenansvar.

– Vi som medborgare har ett stort ansvar, blir man insläppt måste man också själv ta hänsyn.

Än så länge har ingen krog tvingats stänga på grund av upprepade anmärkningar. Det är smittskyddsläkaren i region Stockholm som i samråd med miljöförvaltningen beslutar om eventuella åtgärder.

Linus Nilsson, polis på ordningsenheten i Stockholm, arbetade i lördags kväll och kunde då konstatera att folk inte alltid höll avstånd. – På väldigt många ställen samlas alldeles för många människor. Direktiven följs inte på så många ställen som det borde göras, tyvärr.

Linus Nilsson berättar att han känner till att det finns krogar som räknar hur många gäster som kommer in.

– Problemet är de som helt struntar i reglerna, det är helt tjockt på vissa ställen, säger han och nämner att bland annat restauranger, barer och kaféer i närheten av Medborgarplatsen har ögonen på sig.

– Det är framför allt mycket folk på Folkungagatan och på någon krog vid Nytorget. Det blir inga konsekvenser om man inte följer restriktionerna. Många tror att det är polisens ansvar att se till att de följs, men det är miljöförvaltningen som har tillsynsansvar.

För Linus Nilsson och hans kollegor kan trängseln vara ett bekymmer om de ska göra ett ingripande.

– Vi vill ju inte heller gå in på en fullpackad krog och det blir stök där inne, de har anpassat sin verksamhet för 50 men det är 200 personer där inne och så ska vi in i den miljön och arbeta. Det blir ett arbetsmiljöproblem för våra patruller. Vi är inte så många poliser och de som finns måste man vara rädd om.

Victor Adolphson var fotpatrullerande polis på Södermalm i lördags kväll.

– Det var folk som satt och flinade och sa att de hade flockimmunitet. Några andra fånade sig, de höll om varandra och firade som man gör för ett mål i fotboll, det var signaler som andades att man inte tar saken på allvar, säger han och fortsätter:

– De tror kanske inte att de är odödliga, men många kanske inte kan relatera till den här sjukdomen och tror att den bara drabbar äldre. Det har varit prat om att kurvan plattas ut och då kanske man vaggas in att vi har lyckats, det är inte omöjligt att sådant spelar in.

Lars Grimlund
lars.grimlund@dn.se "

" Trängsel på utegymmen – nu ges tips om övningar utan redskap

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Coronakrisen i kombination med det vackra vårvädret skapar rusning till utegymmen. Men samtidigt som det är bra att människor tränar utomhus skapar det också risk för trängsel. För att förebygga det har Stockholms stad satt upp affischer med information om övningar som går att utföra även utanför utegymmen.

Det är idrottsförvaltningen i Stockholms stad som tagit fram övningarna som nu satts upp på informationstavlor. I fredags levererades affischerna och nu finns de vid de 15 utegym runt om i staden som idrottsförvaltningen ansvarar för.

Dessutom ska de levereras till de 14 stadsdelsförvaltningar som ansvarar för övriga 50 utegym i Stockholms stad.

– Vi ser ett högre tryck nu när många vill träna ute och träning uppmuntrar vi till, det vi vill undvika är risken att det uppstår trängsel. Därför vill vi vara proaktiva och tipsa om övningar som man kan göra även utanför gymmen, säger Karin Ernlund (C), idrottsborgarråd i Stockholms stad.

Folkhälsomyndigheten uppmanar till träning utomhus under coronapandemin. Förbehållet är dock att säkerhetsavstånd ska hållas för att undvika smittspridning.

– Det märks tydligt att folk är ute och rör mer på sig just nu och det är betydligt mer människor än vad det brukar vara vid utegymmet så här års, men vi märker samtidigt att folk tar sitt ansvar, håller avstånd och byter av varandra vid redskapen, säger Marie Holmqvist, anläggningschef på Eriksdalsbadet.

Det är för att undvika bland annat köbildning som Stockholms stad har satt upp affischer med tips på träningsövningar där redskapen på utegymmen inte behöver användas.

– Dessa nya träningsscheman ska fungera som ett komplement för de instruktioner som redan finns om hur utegymmen ska användas, säger Karin Ernlund.

– Det är övningar som kan göras helt utan redskap, som armhävningar och plankan, men vi tipsar även om till exempel dips och trappträning där det enda som krävs är att man hittar en bänk eller trappa att jobba med. Fotograferar man av affischen med övningarna så kan man använda sig av dem var som helst.

Redskapen i utegymmen i Stockholm är gjorda av trä. Några särskilda förhållningsregler för desinficering av dem efter användning finns inte. Från Stockholms stads sida rekommenderas träning med handskar.

– Rengöringsfrågan är mer komplicerad utomhus eftersom det inte finns hygienutrustning och vattenkranar på samma sätt som det gör på ett inomhusgym, säger Karin Ernlund.

– Personal från fritidsförvaltningen ambulerar runt och ser till att det är snyggt och rent. De ska också hålla koll på om det blir trångt med folk som tränar.

Martin Fransson
martin.fransson@dn.se "

" Johan Esk: Att vänta på covid-19 är som att springa ett långlopp

TISDAG 21 APRIL 2020

För den som aldrig sprungit långlopp. Den mentala känslan är som i coronakrisen. Man räknar med att det blir jobbigt men vet inte när och hur det blir som värst. Man bara väntar på att det ska slå till.

En annan tid, en annan värld. Dagarna just efter sportlovet.

Om jag ska försöka minnas hur det var och hur det varit på resan hit liknar det känslorna jag hade före och under Lidingöloppet.

Nästan varje gång lovade jag mig själv i, mellan och utför alla de där backarna att aldrig, aldrig mer. Året efter stod jag ändå på Koltorps gärde, räknade minuterna till start och kände panik och förväntan blandas i skallen.

Det var frivilligt - ändå hade jag hamnat där igen och förträngt det jobbiga.

Den svenska modellen under coronakrisen kan tyckas bygga på frivillighet och visst, det är ingen som syr in dig för att du sitter på en uteservering men en "rekommendation" från Folkhälsomyndigheten är något som måste följas. Det är inte det vad vi brukar mena med ordet.

Det kan verka märkligt att jämföra terränglopp med en pandemi som skördar tusentals liv men likheten är känslan av ovisshet innan man

vet hur man drabbas själv. De flesta ska visst få viruset, men hur blir det?

Dagarna efter sportlovet var det lätt att höra och läsa om att det som då kallades det nya coronaviruset börjat spridas över världen men det var omöjligt att ta in omfattningen av vad som väntade. Än så länge kändes allt bra. Det verkade lugnt. Kunde det verkligen vara så farligt?

Även fast jag sprungit flera Lidingölopp var de där första skyltarna omöjliga att ta in. 29 kilometer kvar. 28. 27. Jag var alltid helt inne i min egen bubbla i början, passeringarna flimrade bara förbi.

Jag har ännu inte drabbats av covid-19. Tror jag. Man kan ju vara symtomfri och dessutom har jag fullt utvecklad hypokondri. Jag har haft det mesta och är aldrig immun mot något.

Så jag väntar och försöker hålla lugnet. Väntar på att sjukdomen ska slå till i mig och undrar när och hur.

Det var så jag tog mig genom de tre milerna på Lidingö. Jag sprang, väntade på kroppens signaler och undrade hur hårt smärtan skulle slå till. Var under loppet och var i kroppen? Det varierade alltid.

Det finns fler likheter. Som de mentala svängningarna. Under alla långlopp kan alla löpare långt in i loppet få perioder där det bara flyter på. Löpsteget känns lätt, kroppen mår bra, huvudet upplever spår av eufori.

Tio minuter senare kan allt det där vara historia. Ett hugg i baksidan eller en mage som vill kasta upp, plötsligt är det helt nya förutsättningar.

Nu går jag omkring i coronavardagen och har stunder när allt känns helt okej. Familjen är frisk, träden slår ut, vårvärmen är på gång.

En timme senare är det som att vara i den mentala Abborrbacken. En rubrik, ett utspel eller en ny larmrapport gör att det plötsligt blir jobbigare att andas trots att lungorna känns bra, svårare att se något ljus i tunneln trots att himlen är blå.

Abborrbacken är den värsta av Lidingöloppetets alla backar men det är långt ifrån den sista. Mardrömmen är inte slut men man vet i alla fall att det finns ett slutmål. 30 kilometer. Sen är det över.

När coronakrisen tar slut kan ingen säga. Vi vet bara att det är en lång resa med mycket död och smärta kvar.

Jag fortsatte att anmäla mig till Lidingöloppet för motivationens skull och för att jag någonstans - trots allt - gillade det där att under några timmar vara helt uppslukad av kampen mot den egna krampen.

Nu är vi uppslukade av coronaförlamningen. Det enda positiva är att vi påminns om vad vi verkligen gillar.

Johan Esk
johan.esk@dn.se"

" Antidopningsarbete bort från RF

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Svenskt antidopningsarbete ska organiseras i en nationell oberoende organisation. Det har Riksidrottsstyrelsen (RS) beslutat. 35 miljoner kronor i den nya satsningen föreslås komma från idrottens statsanslag.

Beslutet kan betraktas som en milstolpe i svenskt antidopningsarbete och innebär bland annat att idrotten inte längre kommer att utreda sina egna dopningsfall, vilket ska ge ökad trovärdighet och transparens.

Kravet på oberoende från Riks-idrottsförbundet har funnits länge. Det har framförts av dopningsexperten Arne Ljungqvist, av Wada, den internationella antidopningsbyrån, och av RF:s Dopingkommission.

Björn Eriksson, RF:s ordförande, säger att ett skäl till beslutet är den nya världsantidopningskoden, som träder i kraft 1 januari 2021:

– Att vi skulle ha något emot det här är helt felaktigt. Vi har bara velat veta hur den nya Wadakoden ska se ut. Nu hoppas jag att vi kan prata mindre om organisation och mer om antidopningsarbete.

Åke Andrén Sandberg, Dopingkommissionens ordförande, är nöjd med beslutet.

– Jag tror inte att det kommer att bli några stora förändringar rent praktiskt och idrottsmännen kommer inte att märka någon skillnad.

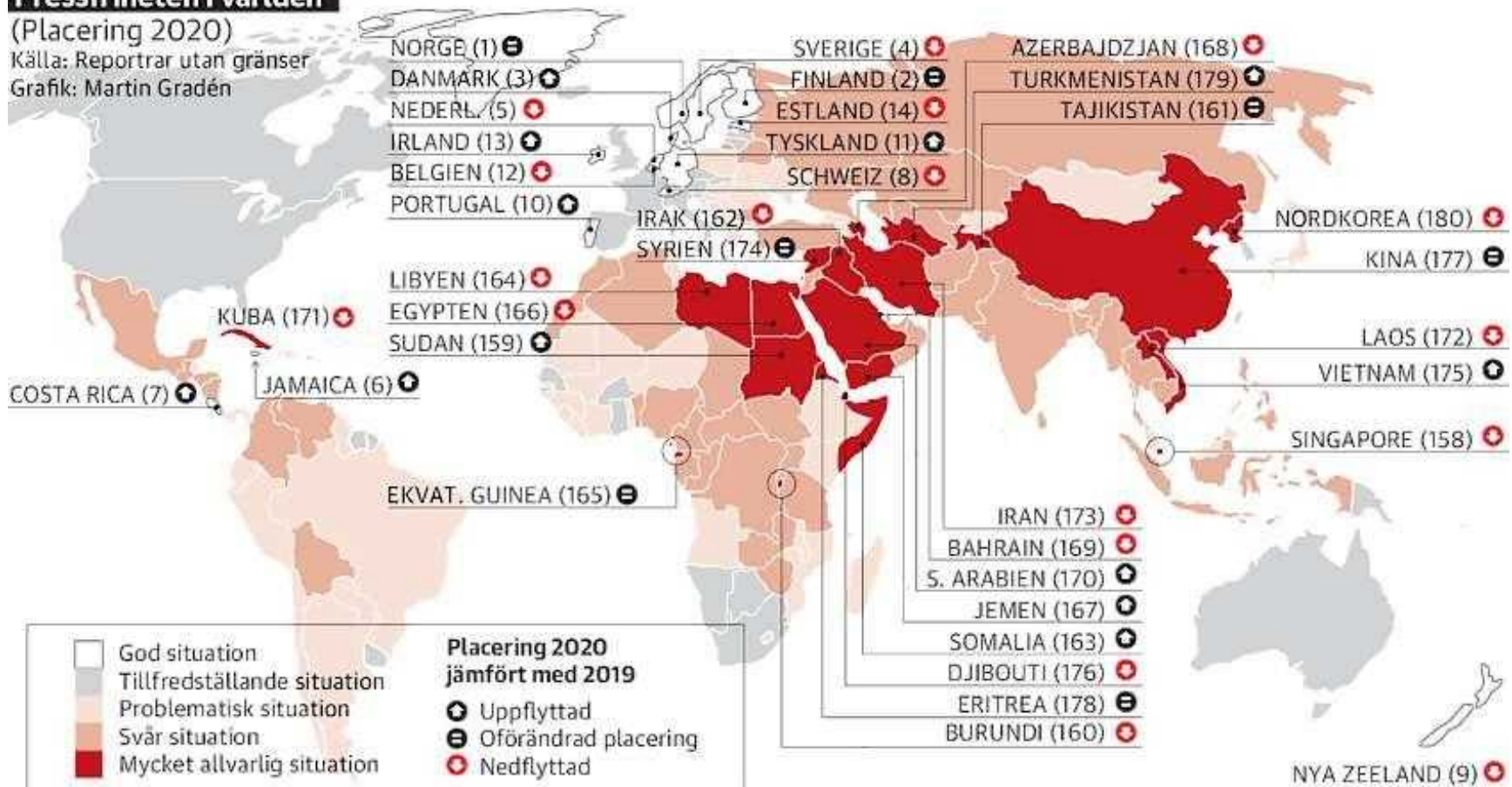
Jens Littorin
jens.littorin@dn.se "

Pressfriheten i världen

(Placering 2020)

Källa: Reportrar utan gränser

Grafik: Martin Gradén

"Så drabbas pressfriheten i världen av pandemin

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Coronapandemin försämrar en redan kritisk situation för pressfriheten. Det visar Reportrar utan gränser Pressfrihetsindex, den årliga genomgången av tillståndet för de fria medierna i världen.

Coronakrisen förvärrar utvecklingen som setts i samband med de senaste årens auktoritära tendens i politiken, där medier censureras och journalister förföljs på grund av sitt yrke.

I samhällstumultet som nu uppstått kopplar de ledarna ett ännu hårdare grepp.

– Det som händer nu under våren har verkligen visat att en grupp auktoritära ledare har tagit tillfället i akt och infört ännu fler begränsningar av pressfrihet och attackerar medier och journalister i större utsträckning än tidigare, säger Erik Halkjaer, ordförande på Reportrar utan gränser i Sverige.

Ett exempel är hur Viktor Orbán i Ungern infört nya regler där reportrar som motsäger regimen kan få femåriga fängelsestraff.

– Att det får ske inom EU är fruktansvärt, och även i andra närliggande länder sker liknande utveckling, om än mer under radarn, som i Serbien, Slovenien, Polen. Höjer vi blicken ser vi hur Indien, Brasilien och Filippinerna – stora länder med stora befolkningar som är

demokratiska stater – censurerar journalister i mycket högre utsträckning än tidigare.

Sverige ligger fortfarande i världstoppen för pressfrihet, men tappar en placering och hamnar på fjärde plats. Som skäl nämns att journalister utsätts för hot och trakasserier på sociala medier. Även om det är en stabil placering, med de nordiska grannarna som övriga länder i toppen, så innebär det att Sverige tappat två år i rad, säger Halkjaer.

– Parallellt med den utvecklingen, där politiska partier ifrågasätter public service, ser vi att svensk journalistik verkar ha tappat en del vad gäller källkritik jämfört med de nordiska grannarna, som har initiativ för att förbättra källtilliten. Intressant är även att Jamaica och Costa Rica är på väg upp, så om vi inte skärper oss är vi kanske sämre än de länderna snart.

Andra länder som klättrat sedan fjolårets mätningar är bland annat Sudan, som sedan att diktatorn Omar al-Basir störtades upplevt en oerhört positiv effekt. Även Etiopien, vars president Abiy Ahmed mottog Nobels fredspris i fjol, fortsätter en positiv resa.

Rent generellt ses framsteg för medierna i världen, med en förbättring med 0,9 procent jämfört med föregående år. Det är dock siffror som med största säkerhet kommer att vända neråt, eftersom de bara mäter till årsskiftet 2019/20. Coronakrisens effekter är alltså inte inräknade.

– Hade inte pandemin skett hade jag kunnat säga ”det har åtminstone inte blivit sämre”, men nu kan jag definitivt säga att det har blivit sämre, och jag behöver inget index för att se det, säger Halkjaer.

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se

"Så undviker du de vanligaste misstagen när du börjar träna"

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Oavsett om målet är att klara ett maraton eller bara motionera kan du planera din träning på ett sätt som gör att kroppen håller längre. DN talar med forskaren Stefan Grau om hur man kan tänka för att undvika skador när man börjar löpträna.

Du snör på dig skorna. Målet uppsatt och siktet inställt på att förbättra ditt personbästa. Det var förvisso några år sedan du löptränade sist, men nu är det dags igen. Luften börjar bli varmare, löpspåret lockar. För att inte löpsäsongen ska bli kort är det viktigt att undvika skador.

Vad behöver man egentligen tänka på?

Stefan Grau är professor i biomekanik vid Göteborgs universitet och expert på löparskador. När vi talas vid via videosamtal berättar han att det generellt finns ett problem som många stöter på när de börjar springa: konditionen utvecklas snabbare än musklerna hinner anpassa sig.

– Det är sällan en specifik sak som ligger bakom risken för skador, utan en kombination av saker. Men för många som börjar springa är den största risken att de börjar springa för mycket, för snabbt, säger han.

Din puls kommer snabbt att anpassa sig efter träningen om du springer kontinuerligt, berättar han. Men problemet är att musklerna alltså behöver längre tid på sig att hantera ansträngningen.

– Det innebär att du måste planera din träning med eftertanke, för att din kropp ska kunna anpassa sig.

Till exempel råder han ingen att försöka springa ett maraton efter bara några månaders träning. Det första året av löpträning är lopp på max tio kilometer att föredra. Andra året kan löparen börja sikta in sig mot en halvmara, för att sedan börja snegla mot det stora maratonloppet.

– Även om du kan klara ett maraton rent fysiskt så är risken för skador enorm om du springer loppet för tidigt. Det tar tid för kroppen att anpassa sig till den belastning som ett maraton innebär, säger Stefan Grau.

Sätt alltså upp mindre mål och planera träningen noggrant. Då är sannolikheten större att du och din kropp kan fortsätta att träna länge. En person som börjar löpträna är också betjänt av en stark kropp.

– Många börjar springa efter ett långt avbrott. Till exempel kanske man sprang mycket när man var yngre, och vill börja igen efter att ha slutat springa under några år. Men kom ihåg att muskelstyrkan minskar stort om du inte har tränat på länge. Så vid sidan av att springa – styrketräna också, säger Stefan Grau.

Det gäller främst underkroppen och bålen. Det är stabiliserande muskelgrupper som kommer till nytta i löpträningen. De flesta skador som uppstår till följd av löpning brukar visa sig i undre delen av kroppen.

Glöm heller inte flexibiliteten i kroppen. För att stärka den hjälper det att stretcha före och efter löppasset. Du kan också avlasta överbelastade muskelgrupper genom att använda en så kallad foam roller, ett cylinderformat hjälpmedel som används för att massera musklerna.

Ofta lägger man mycket fokus på till exempel skorna när det gäller att förebygga skador. Men skorna har inte så stor betydelse i sammanhanget, menar Stefan Grau. Om du har en väldigt stark pronation, där foten "rullar" inåt över hålfoten när du springer, kan vissa skor hjälpa. Och en löparsko med lagom mycket dämpande material kan hjälpa att minska belastningen när du "landar" i löpsteget.

– Men skor kan inte kompensera för instabila muskler i benen, säger Stefan Grau.

Spelar det då någon roll om man springer på löpband, asfalt eller i skogen? Det är en svår fråga att besvara, säger Stefan Grau.

– Ett mjukt underlag är bättre när det gäller belastning, men ofta är ett mjukt underlag desto mer instabilt. Att springa på sand är ett exempel på det.

Sofie Österström

sofie.osterstrom@dn.se "

" När sorgen blir en folksjukdom

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Coronakrisen kommer att förändra vårt förhållande till döden. Redan i dödsannonserna finns tecken på att en av våra viktigaste gemensamma ritualer – begravningen – har eroderats, skriver Carsten Jensen.

Antalet döda i covid-19 i Sverige växer. Mitt i diskussionerna om hur vi ska ta oss igenom krisen är det ett faktum som inte låter sig tolkas bort.

Och många av dem som dör gör det ensamma i en respirator, utan ett farväl från familjen och vännerna. Efter att de sjuka genomlidit en lång och utmattande dödskamp stängs respiratorn av. Jag vill inte måla döden på väggen. Men coronakrisen kommer oavsett antal offer att förändra vårt förhållande till livets slutpunkt.

Redan tidigare har detta varit komplicerat. Såväl döden som dess ofrånkomliga följeslagare sorgen har vi en tabuiserad relation till. När vi träffar en människa som just drabbats av en tung förlust känns situationen alltid obekvämt. Är du okej? frågar vi, som om det vore vi som behövde bli lugnade och tröstade. Vi vill gärna bli försäkrade om att sorgen ändå inte är så plågsam, som vore också den ett smittsamt virus.

Den dansk-tyske konstnären Christian Lemmerz för dagbok över krisen, men med teckningar i stället för ord. En av hans teckningar visar en hand i en plashandske och en urna fylld med aska. Men askan efter de döda smittar inte, vill man invända. Nej, askan smittar inte

bokstavligen, men i överförd mening. I strid med rationaliteten känner vi att döden kan smitta.

Så kommer jag själv att sluta en gång, tänker vi kanske när vi ser en avlidens aska. Blir det så lite kvar? Livets korthet, ja, kanske en brutal insikt om vår egen betydelselöshet hotar att överväldiga oss. Vi vänder bort huvudet. Vi insisterar på att livet måste gå vidare och askan förbli aska, inte ett budskap eller en hotfull symbol. Askan bär på en smitta.

Det är livsmodet den angriper, inte kroppen. Därför tar vi på oss plasthandskar när vi närmar oss döden.

Ställda inför den förlust vi har så svårt att hantera var och en för sig har vi gemensamt utvecklat en ritual som ska hjälpa oss att gå vidare. Det är begravningen. Ritualer är ett slags plasthandskar för själen, de gör det möjligt att röra vid det som vi annars inte kan vidröra.

Begravningen förvandlar döden till ett gemensamt avsked. För en stund är vi inte ensamma i mörkret med vår förlust.

Av jord är du kommen, sägs det under ritualen. Jord ska du åter bli, lyder fortsättningen. Sedan följer formuleringen om återuppståndelsen.

I den finns ett löfte som man inte behöver vara troende för att känna sig upplyft av; naturens försäkran om kontinuitet. Ur jorden spirar något nytt. Askan ger skogsmarken näring när elden svept fram över skogen. Det är detta begravningen säger dig. Du är inte ensam i världsalltet. Du tar avsked tillsammans med andra. Det finns en fortsättning. Livet utgörs inte av isolerade punkter, det har en kontinuitet.

Så följer sorgen, som ofta kan upplevas som en isoleringscell; en utmattande ofrivillig självisolering, redan innan det ordet var uppfunnet. Men med begravningen kom ändå också en början, inledning till en ny period i livet. Du fick något att ta med dig, minnesbilden av alla som höll av den avlidna. De många vänskaperna är ett livsverk som de döda lämnar efter, minnen burna av tacksamhet som fortsätter att skjuta nya skott.

Läser du dödsannonserna dessa dagar? Då kan du se hur en av våra kanske viktigaste gemensamma ritualer har eroderats. Begravningen har ägt rum, står det. Begravningen äger rum i stillhet. Eller begravningen äger rum i kretsen av de närmaste. Det är de nya villkoren i coronavirusets tid. Bara en handfull människor kan nu ta ett gemensamt farväl. Så blir döden så mycket svårare.

I mitt hemland Danmark dör drygt 50 000 människor varje år. Under de sex veckorna av självisolering har mellan 5 000 och 6 000 människor dött av andra orsaker än viruset. Till dem kommer över 350 coronasmittade som dukt under och i många fall dog ensamma därför att familj och vänner inte fick vara hos dem under den sista tiden. De efterlämnade går runt i en ny tomhet, som vi inte tidigare kände till.

Coronan omges av vitklädd vårdpersonal. Nu får epidemin en ny svartklädd ledsagare, en folksjukdom som heter sorg.

Vi stör samhällslivet för att hålla liv i gamla människor som ändå är sjuka och snart ska dö. Så tänker somliga, några säger det också högt. Men det handlar inte bara om att skjuta upp döden några veckor, månader eller kanske år. Det handlar också om det sätt på vilket de smittade kommer att dö. Isolerade i en respirator utan möjlighet att ta adjö av familj och vänner måste de veckovis kämpa för att få luft

innan de till sist ger upp eller en läkare i barmhärtighet stänger av respiratorn.

Jag led i många år av astma. Jag vet hur det är när något så elementärt som andningen upphör att vara en självklarhet. Det tär inte bara på ens fysiska resurser. Det för också med sig en djup själslig utmattning. Det är inte en död jag önskar någon.

Min hustru Liz förlorade sin yngste son, han var 25 år gammal, den 6 februari, en månad innan coronaviruset på allvar attackerade Europa. Vi hann hålla en minneshögtid där vi var många som tillsammans kunde ta farväl. Det är vi tacksamma för i dag. Nu lever vi i ett slags dubbel självisolering, den som viruset tvingar på oss och den vi påtvingas av sorgen.

Sorg är en erfarenhet vi mer än någonsin är i behov av att dela med varandra. När de gemensamma ritualerna smulas sönder måste vi utveckla våra egna. Vi ska hålla fysiskt avstånd ännu en tid. Men det är inte något skäl till att också hålla känslomässigt avstånd. Vi kan fortfarande mötas.

Carsten Jensen "

" Stor skillnad på hur bokhandlare klarar sig

DN TISDAG 21 APRIL 2020

Litteratur.

Totalt har bokförsäljningen rasat under coronakrisen. Men tappet slår inte jämnt över branschen, skriver Svensk Bokhandel.

– De större butikerna är hårdast drabbade, särskilt de i gallerior i närheten av stora städer, säger Anders Billing, vd för Ugglan, som ser vad kedjans drygt 80 butiker rapporterar in.

Även Akademibokhandeln märker att geografiskt läge har stor betydelse för hur coronaviruset slår mot försäljningen, berättar Maria Edsman, vd för Bokhandelsgruppen, som ser att butiker som ligger nära där folk bor nästan inte tappat något alls.

TT "

22 april 2020

"Ledare: Antänds en tunna full med olja kan smällen bli stor"

DN ONSDAG 22 APRIL 2020

Vid årsskiftet låg priset på ett fat olja på 60–70 dollar, beroende på sort. Under våren har det sjunkit som en sten. Den 1 april var det nere på runt 25 dollar. Under måndagen kollapsade priset på den amerikanska WTI-oljan. Plötsligt kostade ett fat ingenting alls. Köparen kunde till och med håva in ett antal dollar för besväret. Ett skäl till det fallande priset stavas naturligtvis covid-19. I februari stängde fabrikerna i Kina. I Europa och USA har man gjort detsamma. Bilar står på parkeringen, flygplan är fast på marken. Efterfrågan på olja har störtdykt.

Produktionskriget mellan Saudiarabien och Ryssland har också bidragit till att göra oljan billig. Trots fallande efterfrågan vägrade de att pumpa upp mindre. Det har handlat om en tvekamp som följt både ekonomisk och politisk logik.

Under 1990-talet kostade ett fat olja i regel runt 20 dollar. Det ändrades efter millennieskiftet när kinesisk tillväxt gav världen en ny ekonomisk motor, som slukade stora mängder soppa. 2010 hade priset klättrat till över 100 dollar fatet. Därmed blev oljeproduktion som tidigare varit för dyr lönsam. Investeringar i amerikansk skifferolja gjorde USA till en storproducent.

Resultatet var ett kraftigt utvidgat globalt utbud. Det kunde marknaden inte bära. Skulle priset hållas uppe var saudierna, som har störst och

billigast produktion, tvungna att pumpa mindre. De gjorde tvärtom, försökte i stället slå ut konkurrenter med dyrare produktion genom att krympa marginalerna. 2014 påbörjades ett kraftigt prisfall.

Med coronaviruset återkom en liknande dynamik – men chocken utgjordes av sjunkande efterfrågan i stället för stigande utbud. Produktionen behövde kapas om priset skulle hållas stabilt.

Inte heller den här gången var saudierna jätteintresserade av att hålla igen för andras skull. I Moskva – där marginalerna också är rätt goda – såg Vladimir Putin möjligheten att dela ut ett slag mot den amerikanska oljeindustrin, priskänsligast av alla. Både Ryssland och Saudiarabien pumpade på.

När de häromveckan till slut nådde en deal, efter hårda påtryckningar från president Trump, var det för lite och för sent. Priset hade redan mer än halverats.

Måndagens spektakulära kollaps för den amerikanska WTI-oljan – det internationella alternativet Brent ligger kvar kring 20 dollar fatet – har dock mer att göra med logistik än politik och ekonomi.

Lagerkapaciteten i USA håller på att ta slut, några möjligheter att skeppa iväg det som pumpas upp finns inte på kort sikt.

Fallande oljepriser brukade ses som goda nyheter. Bilkörande konsumenter fick mer att röra sig med. Industrin kunde leverera mer till aktieägarna. Ekonomin fick sig en boost. Så blir det knappast den här gången – viruset har däckat all efterfrågan.

För länder som är beroende av oljan blir det tufft. Det finns inga skäl att fälla några tårar över Vladimir Putin i Moskva och Mohammed bin Salman i Riyad. Men risken är att de tillhör dem som klarar sig bäst. De är förberedda och kan hoppas på ett långsiktigt högre pris om delar av den amerikanska produktionen slås ut. Känsligare är små, fattiga länder i Afrika, Asien och Latinamerika.

Vad som händer i USA är en avgörande fråga. Under hela våren har det rapporterats om att många av företagen i skifferoljeindustrin hänger på fallrepet. Lönsamheten är låg, skulderna stora.

Egentligen vore det inte fel med ordentliga rationaliseringar. På längre sikt lär åtgärder för att bromsa klimatförändringarna ändå prisa ut stora delar av industrin.

Samtidigt är den amerikanska ekonomin just nu skör. Oljeindustrin är inte isolerad. Konkurer skulle ge följdverkningar på sysselsättningen, liksom på banksektorn och delar av tillverkningsindustrin. Antänds en tunna full med olja kan det ge en rätt stor smäll.

DN 22/4 2020"

" Barn måste få svar på sina frågor

DN ONSDAG 22 APRIL 2020

En pressträff för barn om det nya coronaviruset. Det är så typiskt svenskt på något vis. Och det har nog förvånat rätt många: vad vi är kapabla till, trots flera år av gnällbråkande om hur förbannat vekt och klåparaktigt och handlingsförlamat och inkompetent vårt land är.

De där rösterna var väl, ironiskt nog, ett tecken på välmående. För när det väl gäller hörs de inte längre. Folk har viktigare saker för sig.

Vi kraftsamlar. Och någonstans i det offentliga Sverige har någon suttit och också tänkt på de minsta, och tagit initiativ till det här: en frågestund med representanter för regeringen, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Socialstyrelsen samt Barnens rätt i samhället.

Det är fint. Och säger också något om vårt samhälle. Att vi fattar att barnen självklart inte ska behöva gissa sig till vad som pågår genom att läsa av de vuxnas ansikten när de talar över huvudet på dem. De förtjänar att inkluderas.

För de undrar ju också. Varför de ska gå till skolan när alla andra håller sig hemma om de kan, är inte barn lika viktiga som vuxna? Vad görs för att de inte ska bli smittade? Behöver man vara orolig för sitt husdjur? Pressträffen reste även hjärtskärande enkla och svåra frågor som: När kommer jag få träffa min morfar?

Världen kommer att kunna delas in i ett före och ett efter corona-viruset, precis som med terrorattackerna i USA den 11 september 2001. Och med snarlik effekt: allt är förändrat, allt fortgår som vanligt. Vi bara gör en del saker annorlunda nu.

De som är barn nu kommer inte minnas hur det var innan. Vi andra vänjer oss. Och förr eller senare kommer de allra flesta att få träffa sin morfar igen, även om ingen riktigt vet när. Men jag är så lättad över att oavsett vilken väg smittan tar, så går åtminstone de små säkra.

På det viset är viruset faktiskt barmhärtigt.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se 2

" Vi kan alla lära av den amerikanska miljörelsen

DN ONSDAG 22 APRIL 2020

Det amerikanska firandet av Earth Day, jordens dag, den 22 april har aldrig riktigt slagit rot på vår sida av Atlanten. Den första arrangerades för 50 år sedan med bland annat teach-ins, alltså frivilliga extra-lektioner, på universiteten. Andra aktiviteter var trädplantering och städning av nedskräpade områden.

Kanske inte lika lockande som skolstrejker, men satsningen på att sprida kunskap och goda exempel har varit uthållig.

Första året deltog hela 20 miljoner amerikaner i någon av aktiviteterna, en tiondel av den dåvarande befolkningen. Samma år, 1970, bildades den amerikanska miljöförvaltningsmyndigheten och ett antal viktiga lagar stiftades om skydd mot luft- och vattenföroreningar.

USA var också länge ledande på miljöområdet, och exempelvis betydligt mer pådrivande bakom Montrealprotokollet från 1987 för att fasa ut freoner än Europa (undantaget Skandinavien).

Det som kom att kallas Clean air act har utvecklats med tiden, som när George HW Bush sjösatte den första större handeln med utsläppsrätter för svavel, vilket till oväntat låga kostnader minskade utsläppen.

Problem som väckte miljöengagemanget för 50 år sedan – som försurande svavelutsläpp, oljeläckage i haven och obekymrad

kemikalieanvändning – har ofta minskat sedan dess. Andra har tillkommit. I år uppmärksammas klimatfrågan under Earth Day.

Miljöreformerna har vårdats och under 2000-talet har kolindustrins utsläpp minskat markant. Mellan 2004 och 2014 mer än halverades den beräknade dödligheten från kolkraftverkens utsläpp, från 24 000 amerikaner per år till 7 500 per år. Dels för att kolkraftverk konkurrerats ut och stängts, men också för att de största utsläpparna var dyrast i drift och fick stängas först.

Trots att Donald Trump ignorerat klimatfrågan och aktivt gynnat kolindustrin, så var 2019 det år då näst flest kolkraftverk fick stänga. Fler kolkraftverk kommer sannolikt att ha stängt under Trumps tid som president än under Barack Obama, särskilt med nuvarande energipriser.

Tyvärr sätter coronaviruset stopp för många av 50-årsdagens aktiviteter, men desto större anledning att vara med i tanken. I det amerikanska miljöengagemanget finns utöver handlingskraften viktiga stråk av teknikoptimism och framtidstro som ofta saknas hos Europas gröna rörelser.

Earth Day fick sitt namn efter de bilder på vår blå, livfulla planet som kunde tas under rymdfärderna till och runt månen. De har förstärkt känslan av att jorden rymmer något omåttligt värdefullt och gjort aktivismen utåtriktad och global.

Mattias Svensson
mattias.svensson@dn.se "

" Expolitiker måste ha en mer realistisk bild av sig själva och sin kompetens

DN ONSDAG 22 APRIL 2020

I regioner och kommuner har det länge varit lite si och så med den politiska återväxten. Så även efter det senaste valet. Enligt SCB:s sammanställning, som publicerades tidigare i veckan, utgör personer under 30 år bara 7 procent av landets cirka 36 000 kommunpolitiker, vilket är en kraftig underrepresentation.

Den låga siffran har givetvis flera förklaringar, som att yngre flyttar mer än äldre och kanske inte har landat i sin politiska uppfattning. Samtidigt går det inte att bortse ifrån att livet som fritidspolitiker ofta inte är särskilt attraktivt.

I Brås undersökning från november uppger nästan var tredje förtroendevald att han eller hon utsattes för trakasserier, hot eller våld 2018. Det handlar i många fall om fritidspolitiker som väljer att ägna kvällar och helger åt att väga olika intressen mot varandra, vilket givetvis inte betyder att besluten inte får ifrågasättas. Däremot bör de som tar på sig uppdragen bemötas med respekt.

Anders Wallner, i dag polis och före detta partisekreterare för Miljöpartiet, är inne på en liknande linje (DN 18/4): "Man ser hur förskoleklasser gör tummen upp när man åker förbi i polisbilen. Något motsvarande hände aldrig när man var politiker. Snarare tvärtom."

Även om det är svårt att se en framtid där barn vinkar åt kommunstyrelsens ordförande, skulle framför allt den fritidspolitiska

återväxten tjäna på om nidd bilden av politiker som verklighetsfrånvända och egenlyttiga tvättades bort.

Här har toppolitiker ett stort ansvar för att underlätta för sina partikollegor, vilket är ett av flera skäl till att det är bra att ledamöter som kommit in i riksdagen efter 2014 som mest kan få inkomstgaranti i 24 månader. Den sortens förmåner som det gamla systemet medgav, där pengar kunde betalas ut i 15 år utan motkrav, sticker i ögonen på folk. Särskilt när flera expolitiker säger att det är svårt att få jobb med deras bakgrund och Tommy Waidelich (S) exemplifierar med (DI 20/4): ”Jag har varit inne i olika rekryteringsprocesser för vd-jobb och chefsjobb och det jag noterar är att före detta politiker inte är så attraktiva som jag hade trott.”

Uttalandet vittnar om att han, även om han nu har börjat studera, precis som en del andra verkar identifiera sig som just toppolitiker, som efter avslutat förvärv bör kunna gå vidare till en annan topposition. För den som i stället klassar politiken som förtroendeuppdrag man ägnar sig åt under en begränsad period, faller det sig sannolikt naturligare att ha en mer realistisk syn på vad man har att erbjuda och räkna med ersättning därefter.

I så fall är inte problemet att expolitiker skulle ha svårt att få jobb. Det handlar snarare om att de lägger ribban för högt.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se "

”Så sprids falska nyheter om den svenska coronastrategin”

DN ONSDAG 22 APRIL 2020

DN. DEBATT 20200422

Inflytelserika brittiska The Guardians kritiska, men något missvisande analyser, av den ”svenska modellen” i kampen mot coronaviruset har spritts vidare i Europa som en visklek där varje redaktion lagt till nya felaktiga nyanser. När nyheten till slut når etablerade mediehus i bland annat Centraleuropa är den på gränsen till att vara ”fake news”, skriver Michal Smrek.

Hamnar man på The Guardians svarta lista, så hamnar man sannolikt på liknande listor i hela Europa. Vi har vant oss vid att etablerade utländska mediehus publicerar kritiska analyser av den ”svenska modellen” i kampen mot coronaviruset. Den svenska strategin svartmålas ofta och presenteras på ett sätt som inte tar hänsyn till den svenska politiska och sociala kontexten. En del analyser lyfter fram antalet döda i Sverige utan att sätta det i ett jämförande perspektiv och andra beskriver den nya krislagen som togs fram av regeringen som ett tydligt tecken på att Sverige har lämnat sitt ”liberala” sätt att kämpa mot viruset.

Det är naturligtvis sunt att i ett demokratiskt samhälle publicera såväl beröm som kritik. Det som däremot inte är sunt är att rapportera felaktigheter eller analyser som gränsar till att vara direkt missvisande. Dessutom har kritiska artiklar som publicerats av The Guardian inspirerat nästan identiska analyser i andra länder såsom Tyskland, Italien, Tjeckien och Slovakien. Detta visar på hur inflytelserika

mainstreammedier, som ses som trovärdiga källor av många redaktioner runt om Europa, kan medverka till att felaktig information kan få stor spridning.

Spridningen tycks fungera som en visklek: varje redaktion lägger till nya felaktiga nyanser. När nyheten till slut når etablerade mediehusen i bland annat Centraleuropa är den på gränsen till att vara ”fake news”. Låt mig ge två exempel:

En artikel som publicerades i The Guardian i slutet av mars målar en svart bild av Sverige som ett land utan restriktioner, där folk går runt i lugn och ro medan andra länder i Europa är försatta i strikt karantän. Att beskriva Sverige som fritt från restriktioner är naturligtvis felaktigt och visar på att författaren har misstolkat den nationella kontexten, eller att han inte granskat sina påståenden tillräckligt noga.

Artikeln fick mycket stor spridning och inspirerade till fler liknande artiklar runt om i europeiska tidningar. Då rörde det sig dock om vanliga nyhetsartiklar som okritiskt tog artikeln från The Guardian som grund och lade till nya ensidiga eller direkt felaktiga nyanser. Ett exempel kommer från en etablerad mainstreamnyhetsportal iDnes.cz i Tjeckien som bytte huvudrubriken från ”De leder oss till en katastrof” till ”Vi närmar oss en katastrof”. Den ursprungliga rubriken ger intrycket att artikeln kommer att beröra kritiken mot den svenska smittskyddsmodellen, medan den tjeckiska förmedlar en bild av att svenska experter och politiker erkänner att den svenska modellen har misslyckats.

I en annan artikel om Sverige i The Guardian som kom ut i början av april presenteras den svenska regeringens förslag om en ny krislag.

Krislagen tolkas dock av författaren som ett tecken på att den svenska smittskyddsmodellen snart ska brytas ner. Författaren väljer selektivt ut citat från olika svenska källor som leder läsaren till en slutsats att läget är allvarligt och att aktiverandet av den nya krislagen bara är en tidsfråga. Författaren citerar bland annat statsminister Stefan Löfvens uttalande att dödsoffren kommer räknas i tusental. Det är inte en felaktig uppgift men den presenteras på ett sätt som ger läsaren intrycket att statsministern erkänner att den svenska linjen har misslyckats.

För det mesta citeras även bara kritikerna av den svenska modellen medan de expertröster som stödjer den svenska modellen utelämnas. Artikeln med sin ensidiga och onyanserade analys får sedan följdimplikationer. En dag efter att The Guardian släppt sin text publicerar flera etablerade tyska tidningar artiklar som endast bygger på analysdelen i den brittiska ursprungstexten. Exempelvis inleder Süddeutsche Zeitung med att konstatera att allt pekar på att den svenska modellen snart kommer att kollapsa. Det blir en missvisande analys som förmedlar det tydliga budskapet att den svenska strategin har misslyckats. Den italienska La Repubblica lägger till en ytterligare dimension och skriver att brist på vårdplatser i Sverige kan snart orsaka att patienter över 80 år och de mellan 60 och 70 med underliggande sjukdomar förnekas vård.

När varianter av The Guardians artikel så småningom nådde etablerade nyhetsredaktioner i Centraleuropa hade den ursprungliga analysdelen förvandlats till en helt vanlig nyhetsartikel. Till exempel publicerade en av de mest prisbelönta slovakiska tidningarna, Dennik N, en artikel med rubriken ”De har till och med förberett ett fältsjukhus. Sverige lämnar sin liberala ansats.” I artikeln påstår författaren att Stefan Löfven motiverade den nya krislagen med att den svenska modellen misslyckats då den byggde på rekommendationer

snarare än skarpa förordningar. Som källa angavs artikeln i The Guardian samt en slovak boendes i Stockholm.

Det sjunkande förtroendet för myndigheter och vetenskap är en central aspekt av den populistiska våg som svept fram över hela världen. När begreppet "fake news" populariserades av den amerikanske presidenten Donald Trump höjdes många ögonbryn. Det var inte tidningar med en historia av att publicera påhittade och felaktiga uppgifter han gav sig på. I stället var det exempelvis New York Times och Washington Post han gjorde till föremål för sina attacker – väletablerade och internationellt hyllade tidningar som länge ansetts vara källor till trovärdig nyhetsbevakning och kritisk granskning.

Det mest långsiktigt hållbara sättet att besvara attackerna från populistiska aktörer mot mainstreammedierna är att noggrant granska varje påstående som görs. Coronakrisen gör denna viktiga uppgift än mer aktuell och angelägen. Under den senaste månaden har dock flera etablerade mediehus publicerat reportage och debattartiklar som, om inte direkt felaktiga, har varit missvisande.

Det är möjligen för tidigt att spekulera i varför vi ser det här beteendet och fenomenet kommer säkerligen studeras av forskare efter det att krisen är över. Men detta agerande kan skada tidningarna lika allvarligt som det kan skada bilden av Sverige i utlandet.

Vi har vant oss vid att kunna se dessa etablerade mediehus som källor till trovärdig nyhetsrapportering och kritisk granskning, och vi vill kunna lita på dem. Den pågående coronakrisen visar dock att det inte alltid är fallet, och att vi måste vara källkritiska mot det vi läser i än högre utsträckning än vanligt. Vem hade kunnat tro att Donald Trumps "fake news" en dag skulle ha viss verklighetsförankring?

Michal Smrek, forskare i statsvetenskap vid Uppsala universitet "

"Det är som en katastrofövning, men det är på riktigt"

DN ONSDAG 22 APRIL 2020

"På Karolinska universitetssjukhuset intensivvårdas just nu cirka 150 covidpatienter. Personalen beskriver läget som överkligt, som ett scenario de övat på men aldrig trodde att de skulle få uppleva. Undersköterskan Carina Palovaara Jansson och hennes kollegor jobbar tolvtimmarspass för att hjälpa den strida strömmen av svårt sjuka. DN har besökt intensivvårdsavdelningen för covid-sjuka på Nya Karolinska i Solna.

Det har inte gått många timmar sedan undersköterskan Carina Palovaara Jansson, 55, gick och lade sig. Och nu är det dags för nästa nattpass. Tolv och en halv timmar på den speciella intensivvårdsavdelningen för covid-patienter. Hon rättar till skyddshättan framför spegeln och knyter den bak i nacken.

– När jag går in på jobbet går jag in i en speciell roll. Varje dag är som att vara med i en film. Jag tror att vi alla som är med här känner att det är något historiskt.

Carina Palovaara Jansson har lång erfarenhet från intensivvården.

Normalt arbetar hon som undersköterska på den specialiserade neuro-intensiven på Nya Karolinska, för patienter med skallskador. Sedan några veckor tillbaka har hon växlat in på något helt okänt.

– Det är en väldig omställning – när dagen börjar vet ingen var vi ska jobba. Men vi är väldigt sammansvetsade i att vi ska klara det här.

Inne på sjukhuset sker påklädningen av skyddsutrustningen enligt en särskild procedur, som inleds med ansiktsmasken innan mössan över håret kommer på plats, långärmat skyddsförkläde och till slut visiret. Det är svårt att känna igen varandra bakom skyddsmask och visir, och i ett hörn i det lilla förrummet ligger ark med förtryckta klisterlappar med yrkestitlar: undersköterska, sjuksköterska, läkare, som personalen skriver sina namn på och fäster utanpå skyddskläderna.

– Sedan skriver vi tiden när vi går in, så att vi inte är inne för länge. Det är extra skyddsåtgärder, säger Carina Palovaara Jansson. När dörrarna via ett smittseparerande slussystem öppnas in till den speciella avdelningen är det även för den erfarna intensivvårdspersonalen som att kliva in i en helt ny värld.

– Det är svårt att tänka sig, att samtidigt är det vår därute, att folk handlar på Ikea. Man blir ... provocerad, säger Björn Persson, narkosläkare och verksamhetschef för PMI, som nu också jobbar mer kliniskt.

Vid DN:s besök på en av Nya Karolinskas covid-avdelningar är 20 patienter inlagda. Alla är svårt sjuka, de flesta intuberade och nedsövda med en plastslang kopplad till en respirator för att underlätta andningen. Puls, blodtryck och syresättning registreras på en skärm. En patient är vaken och sitter upp i sängen.

– När patienterna ska vidare till en vårdavdelning så väcker vi dem, säger Björn Persson.

Pipande apparatur hörs då och då. Ett svagt kvidande hörs på avstånd bakom en vägg, men det råder ett genomgående lugn.

Nya Karolinska är byggt i enkelrum, men när Karolinska började planera för att ta emot ett stort antal covidsjuka patienter för intensivvård fungerade inte det. Covid-intensivvården på Nya Karolinska sker på två ombyggda postoperativa avdelningar som gjorts om till covid-intensiv med 50 platser, där patienterna nu ligger i rader i avskilda och numrerade bås.

Carina Palovaara Jansson säger att hon är stolt över hur snabbt vården ställt om.

– Man har samlat ihop sängar, och hämtat gamla respiratorer från förråden. Det är otroligt att man klarat det här på så kort tid. Björn Persson säger att arbetet med att planera för att vårda covidsjuka patienter började i januari, då utbrottet börjat i Kina. När sjukdomen nådde Italien blev det mer verkligt.

– Då hade vi telefonkonferenser, och fick en massa nyheter från Italien. Det var som att planera för en tsunami som vi visste skulle komma, bara inte när.

Från början av mars har sjukhuset byggt ut från 38 till dagens 185 intensivvårdsplatser. Handskrivna lappar visar att avdelningen byggs upp snabbt. Administrationen har skalats ned, och journalföringen sker på papper. På whiteboards intill varje patient finns anteckningar i tusch, klockslag om när patienten vändes senast, från bukläge till ryggsläge. Svårt sjuka covid-patienter drabbas av svår infektion i lungorna, ARDS, vilket försvårar syresättning och andning. Då sjukdomen är ny och botemedel saknas, går vården förenklat ut på att

med hjälp av respirator ge kroppen kraft att läka sig själv. När det är dags för vändning av en patient, går meddelandet i korridoren för att samla styrkorna:

”En person till vändning.”

Skyddsutrustningen är i sig ett hinder som gör att förflyttningen sker i makligt tempo. Verksamhetschefen Persson blir den femte personen som krävs för att vända patienten från ryggläge till mage, under det att personen vid huvudändan räknar och styr förloppet. Carina Palovaara Jansson står bredvid.

– Det är bra om någon är redo som springare om något måste hämtas plötsligt, säger hon och lägger till, att just detta moment är centralt i covidvården, då patienterna med jämna mellanrum vänds från rygg till mage.

Att ligga på mage förbättrar ventilationen och blodflödet till lungorna, förklarar Björn Persson.

Men de långa passen sliter på personalen. Personalstyrkan har glesats ut för att kunna vårda fler. Carina Palovaara Jansson har ofta hand om fyra patienter på ett pass.

– Vi hinner oftast inte göra sådana saker som jag tycker är viktiga för patienterna, som att tvätta dem, kamma och borsta tänderna, för plötsligt blir en patient dålig, och det gäller att rädda så många som möjligt, säger hon.

På avdelningen står flera sängar tomma. Inflödet av patienter har mattats av något men trycket på vården är ändå hårt. Vårdtiderna är

långa och av de 240 patienter som successivt skrivits in sedan början av mars ligger en stor del fortfarande kvar. Men 80 har skrivits ut levande, vilket är en preliminär men positiv indikation.

– Vi hoppas att vi nått en plåtå. Vi har kapacitet att ta emot fler patienter, men det betyder inte att vi har personal som står och väntar. Kommer det fler patienter tar vi hand om dem, vi får sträcka oss lite till, säger Björn Persson, som när vi står inne på avdelningen säger med uppriktig förvåning att han inte kan skaka av sig överklighetskänslan:

Ibland tänker jag att ”kan det inte ringa snart i min telefon så att någon ska säga ”det är över nu”? Vi har övat mycket för andra scenarier, men aldrig för det här. Det är som en katastrofövning, men det är på riktigt.

Det har hittills gått över förväntan men är samtidigt tungt. När vi träffas utanför sjukhuset har Carina Palovaara Jansson nära till tårarna, och säger att hon åldrats tio år på bara några veckor, då hon också isolerat sig. Smittan har hon klarat sig ifrån, men hon har inte träffat sina barnbarn, fyra och sex år gamla, på över en månad. I ett brev till farmor skriver sexåringen:

”Hej! Jag hoppas att du inte får corona-viruset. Jag älskar dig. Vad tråkigt att vi inte kan ses. Du är duktig att hjälpa sjuka människor.”

– Det är som ett fängelse, nästan. Men jag är inte ensam. Vi är många som isolerar oss.

Det är jobbiga känslor, även på jobbet. När patienterna kommer in på avdelningen för att de blivit sämre och ska sövas ned är det svårt.

– Under ett arbetspass hände det att tre patienter kom in i tät följd, med syrgasmask för ansiktet för att deras lungor är så dåliga. De har sådan ångest då, alla ber att vi ska skicka en hälsning till anhöriga. Och vi säger: ”vi ska vi ta hand om dig nu, vi kommer att göra allt vi kan”, säger Carina Palovaara Jansson.

När nattskiftet ska gå på strax före klockan sju är det trängsel och en lite uppsluppen stämning i det lilla rummet där skyddskläderna åker på, och där personal som annars inte känner varandra satts ihop i nya arbetsgrupper. Omvårdnadschefen Martina Sporrang säger, vänd till hela gruppen:

– En god natt allihopa. Vi ses i morgon bitti. Kämpa på. Ni har ju varit här förut, så ni vet att det är tufft.

I vanliga fall är hon chef på operation. Nu är hon, som hon säger, allt-i-allo på covid-iva. Tömmer sopor, skriver på papper och anställer folk. Sedan säger hon, nästan högtidligt:

– Det fantastiska med det här är att i vanliga fall jobbar man ju skilt – intensivvårdsfolket för sig, och operationsfolket för sig. Nu blandas man. Alla måste hjälpas åt, på alla sätt.

I direktkontakt med de svårt sjuka patienterna tas ett extra plastförkläde och plasthandskar på.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

"Fakta. Covid-vård på Karolinska

24 % av landets alla intensivvårdspatienter med covid-19 vårdas på Karolinska universitetssjukhuset i Solna och Huddinge.

Sedan den 3 mars har Karolinska byggt ut intensivvården från 38 platser på tre avdelningar till 185 platser på nio avdelningar för att klara coronapandemin.

240 patienter har hittills lagts in för intensivvård för covid-19 på sjukhuset. 35 av dem har avlidit. Cirka 80 har skrivits ut levande. 8 av 10 intensivvårdade patienter (82 procent) är män.

81 procent av patienterna har ett kroppsmasseindex (BMI) över 25. 75 procent har någon riskfaktor: ålder över 65 år (30 procent), hypertoni, högt blodtryck (40 procent), diabetes (27 procent), kronisk lungsjukdom (13 procent).

3 699 undersköterskor, varav 769 timanställda, arbetar på Karolinska. 58 år är medelåldern bland de intensivvårdade patienterna. Den yngsta är 22 år och den äldsta 81 år.

Källa: PMI, Karolinska "

23 april 2020

"När krisen kommer är det viktigare att vara flexibel än prepper"

DN TORSDAG 23 APRIL 2020

Sveriges största svaghet är inte bristen på lager och beredskap. Det är att vår arbetsmarknad inte tillåter aktörer att anpassa sig snabbt i ett krisläge.

Under en pågående viruspandemi är det lätt att vara efterklok. Nog borde vi ha haft mer handsprit och fler munskydd i beredskap? Så naiva vi var. Ibland finns en ideologisk underton i funderingarna. Hur kommer det sig att vi har så få intensivvårdsplatser trots att vi har så höga skatter, frågar högern retoriskt. Vänstern kontrar med att påtala hur många platser det en gång fanns, innan vi började skära ner den offentliga sektorn.

Risken är emellertid stor att de lärdomar vi drar är alltför färgade av att det var just en viruspandemi vi drabbades av. Hade vi vetat det i förväg hade beredskapen naturligtvis kunnat vara högre – men det visste vi inte. I beredskapsplaneringens natur ligger att varje enskilt katastrofscenariö är osannolikt – samtidigt som det är näst intill säkert att någon form av katastrof förr eller senare inträffar.

Vi hade varit bättre beredda på en viruspandemi om vi bunkrat munskydd, handsprit och respiratorer. Men då hade vi rimligen behövt förbereda oss lika väl på andra katastrofer som i förväg tedde sig minst lika sannolika. Det finns ganska många alternativ. En plötslig ökning

av antalet skogsbränder? Då borde vi ha vattenreserver, expandera brandkåren och kanske bygga bostäder för snabb evakuering. En kärnkraftsolycka eller rent av ett kärnvapenkrig? Bygg skyddsrum, bunkra jod och ta fram skyddskläder mot strålning. Meteoritnedfall eller asteroid på kollisionskurs med jorden? Personligen föredrar jag att bortse från den risken i mitt dagliga liv.

Bland dem som arbetar med frågan är det dock en vanlig tanke att himlakroppar på kollisionskurs med jorden kan sprängas med kärnvapen. Skyddskläder mot strålning är kanske bra att ha även då.

Det samhälle som är bäst rustat för denna osäkra framtid är inte det bunkrande samhället, utan det flexibla och adaptiva. Det är vår förmåga att anpassa oss till kraftigt och snabbt förändrade omständigheter som är mänsklighetens ess i rockärmen.

Alldeles oavsett vad man tycker om skatter och offentlig sektor är den centrala frågan om intensivvårdsplatserna just nu hur snabbt vi kan få fram den sjukvård som krävs i takt med att behoven ökar. Flera goda exempel på föredömlig flexibilitet har redan uppmärksamrats. SAS-anställda har skolats om och arbetar nu i vården, företag och tekniska högskolor ställer om och producerar vårdteknik och skyddsutrustning.

Men det finns också tecken på att krisen stärker de mindre flexibla delarna av den svenska modellen. Regler som syftar till att försvåra för bemanningsföretag gör det svårt för regionerna att nyttja deras tjänster, exempelvis för att snabbt få extra infektionspersonal.

Även korttidspermitteringarnas utformning kan diskuteras. Medan Norge och Finland löser detta genom arbetslöshetsersättningen ska svenska företag söka stödet via Tillväxtverket och efter verkets

godkännande få ansökan handlagd av Skatteverket för att slutligen få stödet genom kreditering på skattekontot. Flexibiliteten är ännu mindre för företag som saknar kollektivavtal: Då måste minst 70 procent av medarbetarna i den driftsenhet som berörs godkänna och delta i korttidsarbetet. Arbetstids- och löneminskningen måste dessutom vara densamma för alla deltagande arbetstagare.

Bristen på allmän och obligatorisk a-kassa gör sig också påmind i krisens Sverige. Forskning har visat att arbetskraftens flexibilitet främjas av en smart utformad arbetslöshetsförsäkring. Det avdramatiserar arbetslösheten för den enskilde genom att mildra den ekonomiska smällen, så att människor utan panik kan leta ett nytt jobb.

Men i Sverige var 30 procent av arbetskraften inte medlem i någon a-kassa förra året, och bara 4 av 10 arbetslösa fick a-kassa. Situationen hanterades genom att snabbt fatta en rad beslut som ger fler tillgång till a-kassan, vilket sänder en problematisk signal till alla som valt att vara med och betala hela tiden. En mer långsiktig lösning vörd att diskutera är att göra a-kassan allmän och obligatorisk.

Krisen aktualiserar även diskussionen om lönebildningen i Sverige. Ska vi snabbt kunna locka fler till vården, måste lönerna kunna stiga både mycket och snabbt. Visst har det höjts röster för att det nu är ett bra läge att höja lönerna inom vårdsektorn, men den generella lärdomen gäller hela arbetskraftens rörlighet.

Kriser minskar behovet av arbetskraft i vissa delar av samhällsekonomi och ökar det på andra håll. Om löner tillåts förändras av dessa förändrade mönster underlättas anpassningen – men just detta område har länge varit en av den svenska modellens svagaste punkter.

Bemanningsföretagen och den så kallade gigekonomin är fenomen som växt för att det funnits ett behov av ökad flexibilitet på arbetsmarknaden. Den flexibiliteten bör bejakas, inte motverkas.

Snabba åtgärder är bra. Men om åtgärderna gör samhället mindre flexibelt, står vi sämre rustade inför nästa kris.

Andreas Bergh välfärdsforskare vid Ekonomihögskolan i Lund och Institutet för näringslivsforskning, och fristående kolumnist i Dagens Nyheter."

”Många tänkbara förklaringar till skillnaden i dödlighet”

DN TORSDAG 23 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200423

Det mesta av debatten i medier har gällt om strikt lagstiftning och förbud eller rekommendationer är den bästa vägen för att få covid-19 under kontroll. Men det är kanske helt andra faktorer som spelar roll: andel äldre i befolkningen, trångboddhet, fattigdom, hög andel med riskfaktorer, med mera, skriver Måns Rosén och Magnus Stenbeck.

Tolkning av coronastatistik i medierna kännetecknas av stor okunnighet om hur epidemiologisk forskning försöker hitta orsaker till de skillnader man ser mellan olika länder. Tyvärr är det en hel del utexaminerade forskare som bidrar till misstolkningarna. Det mesta av debatten i medier har gällt om strikt lagstiftning och förbud eller rekommendationer är den bästa vägen för att få covid-19 under kontroll. Men, det är kanske helt andra faktorer som spelar roll?

Det mest graverande är att selektivt välja ut vissa länder som kanske passar ens förutfattade uppfattningar. Detta kallas för ”confirmation bias” och är vanligt förekommande på sociala medier och i andra sammanhang, men är kanske det mest grundläggande fel som man måste undvika om man vill kalla sig forskare. Ska man göra en rättvisande jämförelse bör man jämföra alla länder som såväl tillämpar en striktare som en mer rekommenderande strategi.

En del har valt våra nordiska grannländer som jämförelseobjekt för att motivera en striktare strategi. De har hittills haft färre fall och lägre dödlighet än Sverige. Däremot exkluderade man en mängd andra länder som tillämpat en strikt strategi, men som trots det har haft fler fall och fler döda per invånare än Sverige, till exempel Belgien, Frankrike och Storbritannien. Slutsatsen är alltså att bland länder som tillämpat en strikt strategi så har några hittills sämre och några bättre resultat än Sverige. Dessutom befinner sig länderna i olika faser. Vi vet definitivt inte ännu svaret på frågan.

Finns det andra faktorer som kan spela roll än de beslut som fattats? Ja, självklart. En del vet vi sedan Semmelweis dagar: Tvätta händer, hålla avstånd och skydda de äldre är de flesta överens om är åtgärder som har effekt, men finns det andra förklaringar?

Här är några tänkbara hypoteser om orsaksfaktorer, det kan finnas många fler:

Länder som har en stor andel äldre bör ha ökad risk. Italien har drygt 30 procent fler över 65 år än Norge. Vad spelar det för roll för smittspridningen?

Länder som har stora städer och är mer tätbefolkade bör ha högre risker. Belgien har 21 gånger fler invånare per kvadratkilometer än Finland. Vad spelar det för roll?

Länder där många är trångbodda och fler bor i varje hushåll bör ha högre risker. I större europeiska städer bor det cirka 5 000–6 000 invånare per kvadratkilometer, men i Paris bor cirka 21 000 invånare per kvadratkilometer. Vad spelar det för roll för smittspridningen?

Länder med fler fattiga och en stor andel socio-ekonomiskt utsatta grupper bör ha högre risker. Italien har cirka 29,9 procent eller dubbelt så stor andel av befolkningen som lever under fattigdomsgränsen än Danmark. Vad spelar det för roll?

Länder där äldre omhändertas av många olika personer samtidigt (till exempel med stor personalrörlighet på äldreboenden) bör ha högre risker.

Länder där en hög andel har riskfaktorer (till exempel rökning, övervikt/fetma, lungsjukdomar) bör ha högre risker. Storbritannien och USA har cirka 35 procent respektive 76 procent fler med fetma än Sverige. I Sverige röker cirka 7 procent medan 35 procent röker i Frankrike och 37 procent röker i Grekland. Vad spelar det för roll?

Länder där många reser (såväl utomlands som inrikes) kan ha högre risker.

Med undantag av att Italiens höga andel äldre nämnts i medierna kring pandemin så har dessa andra tänkbara faktorer inte diskuterats mycket eller inte alls. Har man jämfört hur tätbefolkade olika länder är, hur många miljonstäder som finns, andelen äldre, trångboddheten, andelen rökare, andelen med fetma, etcetera?

Nej, inte har vi sett mycket av sådana jämförelser i debatten. Och där finns stora variationer mellan länderna som kan vara väl så viktiga förklaringsfaktorer till den utveckling vi ser som en mer restriktiv eller rekommenderande strategi. För att ta reda på vilken strategi som spelar roll bör man dessutom ha uppgifter om alla tänkbara faktorer samtidigt.

Ur folkhälsosynpunkt bör man även ta hänsyn till om de beslut man tar har negativa effekter på den framtida folkhälsan i form av till exempel ökad arbetslöshet, fler fattiga, ökat riskbeteende såsom alkohol-, drog- och tobaksmisbruk, och mindre resurser till hälso- och sjukvården. Vissa åtgärder kanske gör mer skada än nytta.

Nu har vi diskuterat jämförelser mellan länder, men genomsnittssiffror för länder säger inte heller säkert hur individerna i länderna beter sig. Genomsnittliga siffror på aggregerad nivå behöver inte förklara människors beteenden på individnivå.

Det statistiska sambandet mellan antalet häckande storkpar och nativiteten i Danmark är mycket starkt, båda sjönk i ungefär samma takt under 1900-talet. Detta brukar tas som ett pedagogiskt exempel på att samband på gruppnivå inte alltid gäller på individnivå. Eller är det så att storken kommer med barnen? Så problemen för forskare att få svar på varför pandemin spreds på olika sätt är inte enkel.

När det gäller människors beteende kan man sist men inte minst påminna om den stora skillnad i förtroendet för myndigheter som finns mellan olika länder. I Norden kanske vi är relativt lika, men i många andra länder är misstänksamheten mot det offentliga stor vilket minskar benägenheten att följa rekommendationer oavsett om de baseras på tvingande lagstiftning eller rekommendationer från myndigheterna. Exempelvis i USA har kampen mot coronaviruset försvagats, både av stora sociala skillnader som existerat länge, och av den nuvarande infekterade splittringen mellan centralmakten och delstaterna som den samtidiga kampen om regeringsmakten i landet har inneburit.

Det enda vi säkert vet i dagsläget är att vi inte vet. Mot den bakgrunden bör debatten och bedömningen av våra myndigheters agerande nyanseras avsevärt.

Måns Rosén, fd professor och chef för Epidemiologiskt centrum, Socialstyrelsen

Magnus Stenbeck, docent och tidigare analyschef, Epidemiologiskt centrum, Socialstyrelsen "

"Skönhetskliniker fortsätter att operera under coronakrisen"

DN TORSDAG 23 APRIL 2020

Vården larmar om brist på personal, läkemedel och utrustning. Samtidigt fortsätter skönhetskliniker att operera – med narkos och steril skyddsutrustning. När DN:s reportrar utger sig för att vilja plastikoperera bröstet får vi en tid i åtta fall av tio, inom en månad – oftast samma vecka.

På vita skinnmöbler i Akademiklinikens ljusa, luftiga lokaler nära Kungliga Tennishallen i Stockholm sitter fyra kvinnor med var sin ifylld hälsodeklaration. En sjuksköterska ropar upp DN:s reporter som bokat in sig för en konsultation om en bröstförstoring.

Här finns sju operationssalar, kirurger, två tre narkosläkare och sjuksköterskor specialiserade inom kirurgi och anestesi.

Narkosapparater, steril skyddsutrustning och sövningsmedel.

– Vi är stora och har en hel uppvakningsavdelning, som en iva-avdelning på sjukhus. Det är som en fabrik, skojar kirurgen.

Region Stockholm har under kort tid radikalt ställt om för pandemin. Förutom skyddsutrustning och sövningsmedel är den största bristen personal. En vädjan har gått ut till alla med sjukvårdskompetens att kliva in för att möta behoven. Ett krislägesavtal har aktiverats för intensivvården så att medarbetare kan schemaläggas 48 timmar i veckan, och vara tillgängliga dygnet runt.

– Det är tufft. Vi behöver all personal vi kan få, säger hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson.

Enligt en uppskattning från Svensk förening för estetisk plastikkirurgi genomförs 40 000 ingrepp årligen i landet, varav majoriteten är bröstförstoringar.

Föreningen uppmanar i ett mejl sina 75 medlemmar att följa rekommendationerna från den europeiska branschorganisationen för estetisk plastikkirurgi Easaps:

”Minimera ingrepp och mottagningsbesök så långt som det är möjligt. Vi uppmanar till att se över om det är möjligt att hjälpa till, med utrustning eller egen arbetsinsats till vanliga sjukvården.”

Ordförande Fredrik Gwalli, docent i plastikkirurgi, känner till att flera kliniker trots det fortsätter som vanligt.

– Det är hårresande, säger han.

Själv driver han privata APS-kliniken i Göteborg som har donerat skyddsrockar till akuten vid Sahlgrenska och stoppat sin egen verksamhet för att personal ska kunna bidra till vården.

DN har som potentiell kund kontaktat tio privata plastikkirurgiska kliniker i Stockholm den 3–6 april och sagt sig vara intresserad av en bröstförstoring.

Två kliniker har avtal med region Stockholm och har stoppat alla operationer under tre veckor, respektive fram till sommaren för att avlasta den offentliga vården.

Övriga uppger att de fortsätter att genomföra bröstoperationer som vanligt, och även i flera fall stora bukoperationer. De kan boka in operation inom 3–15 arbetsdagar. Här märks ingen brist på skyddsmateriel, utrustning eller personal, när DN:s reportrar frågar som kund. Verksamheterna försäkrar att rutinerad narkospersonal är på plats.

Majoriteten av klinikerna uppger att de inte märker någon nedgång och fyra av klinikerna svarar att de noterat att många patienter passar på att operera sig då man ändå inte är på jobbet.

– Det är många som vill operera sig nu skulle jag säga. Annars kan det vara svårt att ta ledigt från jobbet – nu tar många chansen och passar på, säger en anställd vid Proformakliniken.

– Vissa bokar in operationer för att de ändå är hemma i två veckor i karantän, säger en anställd vid Art Clinic, Sophiahemmet.

– Det är många som tar beslut att operera sig just under den här perioden. De tycker att samhället är nästan statiskt, och passar på att njuta av det, säger en chef på Renaissance Clinique.

När DN dagen därpå kontaktar klinikerna öppet, som journalister, blir beskedet annorlunda. De flesta uppger då att de ställt om verksamheten, eller att allt ligger nere. Samtidigt uppger flera att kontakter tagits från den offentliga vården.

– Karolinska har hört av sig och frågat om material. Operationskläder kan de få i begränsad mängd, säger Rex Christian Kennedy på Renaissance Clinique.

Larm har gått ut om akut brist på sövningsmedlet Propofol, som är restnoterat hos Läkemedelsverket. Sten Rubertsson, professor i anesthesiologi och intensivvård och överläkare på Akademiska, förklarar att eftersom covid-19-patienter ligger i respirator under lång tid, så måste dosen trappas upp. Alternativen till Propofol fungerar sämre.

– Om jag hade varit i nationellt ledande ställning i dag skulle jag ha stängt ner all icke omedelbart nödvändig kirurgi. Jag hade ringt upp de privata vårdgivarna och sagt: ”Antingen stänger ni ner och bistår med läkemedel och utrustning. Eller så måste vi lagstifta och det tar tid, och då kommer du ha på ditt samvete att ni inte bidrar med vad vi behöver för att behandla våra covid-patienter.”

Akademikliniken omsatte 430 miljoner kronor i Norden 2018 och är landets största inom branschen, med kliniker i Stockholm, Malmö och Göteborg. I Danmark och Norge har alla kliniker tvingats stänga. Danska patientsäkerhetsmyndigheten uppger för DN att all icke-nödvändig vård fick stänga ned den 11 mars, och att klinikerna kan söka ersättning från staten.

Tillbaka på Akademikliniken i Stockholm berättar kirurgen att man inte ser att folk avstår från operation på grund av pandemin.

– Nej. Du har ju ingen ökad risk för att smittas här jämfört med om du går ute på stan.

Dagen efter besöket uppger Akademiklinikens vd Annika Söderberg att man tog kontakt med regionerna i Stockholm, Malmö och Göteborg den 26 mars.

– Vi erbjöd vår hjälp och skrev att vi gärna ställer upp med lokaler och personal och annat om vi hamnar i ett sådant läge.

Från Malmö och Göteborg kom enligt Söderberg negativt svar då avtal med regionerna saknades.

– I Stockholm fick vi lite mer respons och det som har gått fortast är ett avtal med Sös som känns otroligt positivt.

Avtalet handlar om att upplåta platser och personal, med kirurger från Södersjukhuset, för en operationsdag i veckan åt bröstcancerpatienter. Enligt vd kommer det att bli flera operationsdagar i veckan.

Hur många estetiska kirurgiska ingrepp som Akademikliniken genomför just nu vill hon inte uppge.

– Men det är klart att vi har en mycket mindre verksamhet än vad vi normalt sett har. Jag ska inte sticka under stol med att det är ett jätteansträngt läge för oss, säger Annika Söderberg.

En barnkirurg vid Karolinska säger till DN att man i mitten av april tvingas stoppa operationer för minst 15 barn per dag.

Barnnarkosläkarna har bemannat avdelningen för den mest avancerade hjärt-lungapparaturen, ecmo. Hon upprörs över att privata skönhetskliniker fortsätter operera.

– Är det något man kan vara utan nu är det estetisk kirurgi. Det finns risk för komplikationer som belastar akutvården – det är inte så att de aldrig får infektioner i operationssåren. Det är omoraliskt av många

skäl, men kanske framför allt på grund av bristen på respiratorer. Just nu är det inte mycket kvar av regionens kapacitet.

Rekonstruktiv plastikkirurgi vid Karolinska har dragit ned verksamheten till ett minimum – kirurgerna bidrar till covidvården. Alla borde bidra, anser överläkaren Åsa Edsander-Nord.

– Det finns privata aktörer som jag känner till som bidragit med personal. Andra väljer att inte bidra vilket jag inte alls tycker är bra i dessa tider, säger hon.

Ingen svensk myndighet har rätt att omfördela resurser från privata till offentliga verksamheter.

”Det är i så fall regionerna som eventuellt i förväg har skrivit in detta i sina vårdavtal som ger sådana möjligheter”, skriver Anders Alexandersson, jurist på Socialstyrelsen i ett mejl till DN.

Möjligheten att omfördela läkemedel föreslås i den förändring av smittskyddslagen som började gälla den 18 april.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se
Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se "

”Vi har bett om hjälp med medarbetare och utrustning”

DN TORSDAG 23 APRIL 2020

"Björn Eriksson, hälso- och sjukvårdsdirektör i region Stockholm uppger att en fråga har ställts till Akademikliniken om att få tillgång till medarbetare, läkemedel och resurser. Regionen kan inte kräva något av privata vårdgivare utan vårdavtal. – Vi kan bara vädja, säger han.

Sjukvården i region Stockholm har radikalt ställts om till akut omhändertagande och antalet intensivvårdsplatser har snabbt mer än fördubblats.

Inom intensivvården gäller tolvtimmarspass och för att kunna bemanna har en inventering gjorts även hos privata vårdgivare, i första hand dem som har avtal genom vårdavtal eller vårdval. Där har den planerade vården lagts ner.

– Vi har börjat med de stora vårdgivarna. Deras operations- och anestesipersonal bemannar nu vår intensivvård på sjukhusen tillsammans med regionens egna anställda. Det är tufft, men vi behöver all personal vi kan få, säger Björn Eriksson.

Bland annat har Aleris lagt ner sin plastikverksamhet, och fört över operationspersonal och utrustning till akutsjukhusen. På Ersta utförs akuta operationer åt Södersjukhuset.

Av skyndsamhet har sedvanlig upphandling och avtalsskrivning lagts åt sidan – överenskommelser har slutits på frivillig väg. Nu ökar antalet smittade, och Eriksson har understrukt att trycket på sjukvården håller på att förvärras.

När det gäller de helt privatfinansierade vårdgivarna har regionen varken möjlighet att kräva tillgång till personal eller andra resurser, som skyddsutrustning.

– För oss är det mycket svårare med vårdgivare där vi inte har vårdavtal. Det är kliniker som vi inte kan kontrollera. Det vi kan göra gentemot dem är att vädja. Det är många yrkeskategorier som jobbar i helt privat verksamhet – sjuksköterskor, läkare och undersköterskor som vi skulle ha nytta av.

Skulle det påverka om regionen gick upp i katastrofläge?

– Inte jättemycket. Det det innebär i första hand är att vi inte kan upprätthålla kvaliteten på vården.

När DN kontaktat tio skönhetskliniker uppger merparten att verksamheten fortgår och att ingen brist på material, utrustning eller personal råder. Björn Eriksson tar själv upp bristen på Propofol, som används för att söva svårt sjuka covidpatienter, som också används av skönhetsklinikerna. Det är restnoterat hos Läke-medelsverket. Enligt Björn Eriksson är Propofoltillgången i regionen jämförbar med tillgången på skyddsutrustning:

– Vi ransonerar genom att vi ställt in alla planerade operationer, och hushållar genom att använda andra läkemedel när det går. Regionen har efterfrågat resurser från den största aktören inom skönhetskirurgi, Akademikliniken.

– Ja, vi har ställt en fråga om att få medarbetare, läkemedel och utrustning av dem. Jag vet inte hur den ställdes. Men jag tyckte att det var jättebra, för det var just en sådan större vårdgivare som skulle kunna ge substantiell hjälp, säger Björn Eriksson.

Mejlväxlingen mellan Akademikliniken och hälso- och sjukvårdsförvaltningen visar att företaget hörde av sig 26 mars, och att regionen då beskrev sina behov: ”Framför allt iva-personal, men även läkare, sjuksköterskor och undersköterskor som kan täcka upp i den övriga vården”, liksom medicinsk utrustning. Regionen skriver också att det är ”mycket angeläget med bidrag” mot bakgrund av situationen på akutsjukhusen. Mejlväxlingen slutar 31 mars.

Enligt en initierad källa lyftes sedan frågan på ett möte med regionens särskilda sjukvårdsledning den 10 april. Situationen inom regionens sjukvård var då mycket ansträngd, i synnerhet på Danderyds sjukhus och S:t Göran.

– Jag satt med på mötet och frågan väcktes om katastrofläge skulle aktiveras, säger källan och fortsätter:

– En tjänsteman hade haft telefonkontakt med Akademikliniken, men fått veta att de var fullbokade kommande vecka med plastikkirurgiska ingrepp och därför inte kunde bidra. Det var moraliskt upprörande att höra. Det kan inte vara försvarbart att en klinik med många intensivvårdssköterskor, ventilatorer och läkemedel som det är akut brist på inte inser allvaret. Att de i nuläget med covid-19-belastning på sjukvården prioriterar plastikkirurgiska ingrepp framför att rädda liv.

Enligt Akademiklinikens vd Annika Söderberg stämmer inte uppgifterna om att kliniken fått frågan och nekat hjälp.

– Det är möjligt att någon från regionen talat med vår verksamhetschef, men det måste ha misstolkats. Sedan kan vi inte släppa vår personal och utrustning utan avtal. Vi är en privat affärsdriven verksamhet, och kan inte bara skicka iväg vår personal. Men vi vill verkligen hjälpa till, säger hon.

Hon hänvisar till ett nytt avtal med Södersjukhuset som innebär att bröstcanceroperationer ska ske i en av klinikens operationssalar en dag i veckan, med Sös egna kirurger men med klinikens operationspersonal. Enligt Söderberg kommer det sedan att bli upp till fem operationsdagar per vecka.

– På det här sättet kan vi hjälpa till med operationer av bröstcancerpatienter och avlasta Sös.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se "

”I värsta fall får de äldre vänta på vaccin”

DN TORSDAG 23 APRIL 2020

Oavsett hur smittspridningen fortskrider kan de äldre få hålla sig isolerade under lång tid framöver, enligt statsepidemiolog Anders Tegnell. – En ganska låg spridning i Stockholmsområdet till exempel behöver inte betyda att vi kan känna oss trygga för våra äldre.

Det kommer säker dröja månader innan man kan släppa på restriktionerna för de äldre i samhället. Att smittspridningen nu verkar plana ut i Stockholm och vissa andra delar av landet hjälper inte de över 70 år som håller sig hemma.

Anders Tegnell förklarade att de äldre i värsta fall kan behöva undvika sociala kontakter tills att det kommer vaccin eller andra metoder eller mediciner som kan skydda dem.

– Vi löser mycket andra problem när vi får en stor del av befolkningen som är immun, men skyddet för de äldre måste fortsätta finnas där, sade han på onsdagens presskonferens.

Problemet är att de flesta äldre, som kan drabbas hårt av covid-19, och som håller sig isolerade utan att träffa vänner och familj inte kommer ha en immunitet.

– När vi möjligen får bra tester på individnivå så att man kan se om barnbarnen till exempel är immuna, så det är sådant som vi kan se som en lösning om man vill se, sade Anders Tegnell.

Drygt 16 000 personer har bekräftats smittade i Sverige. En kraftig ökning av bekräftade fall har skett bland annat i Jönköping, Västra Götaland och Uppsala, vilket till viss del tros bero på att dessa regioner börjat testa mer sjukvårdspersonal. I Stockholm fortsätter utvecklingen som den gjort de senaste veckorna.

– Kurvan ligger väldigt rakt nu ända sedan början på april egentligen. Det är väldigt goda nyheter, även om det är pressat i Stockholm, sade Anders Tegnell.

Antalet belagda intensivvårdplatser ligger generellt fortfarande under maxkapaciteten i Sverige. Under onsdagen var antalet disponibla intensivvårdsplatser 1 130 varav 536 är belagda med covid-19-patienter, men det är ser olika ut i olika regioner.

– Det finns ingen anledning att tro att vi inte behöver fortsätta Folkhälsomyndighetens rekommendationer, oaktat hur fint vårvädret är, sade Taha Alexandersson.

Amanda Dahl "

”Tro inte att vi har tagit oss igenom det här ännu”

DN TORSDAG 23 APRIL 2020

"Det är inte aktuellt att lätta på de restriktioner och rekommendationer som införts för att bromsa coronasmittan, fastslår statsminister Stefan Löfven. – Tro inte för ett ögonblick att vi har tagit oss igenom den här krisen ännu, säger han.

I takt med att yttertemperaturen stigit har allt fler människor sökt sig utomhus och på en del uteserveringar har trängseln varit påtaglig. Men regeringen tänker i nuläget inte införa några ytterligare restriktioner för restaurangnäringen.

– Men alla krögare ska veta att smittskyddsläkare och kommuner kan vid en inspektion komma att stänga restauranger och barer om man inte håller sig till de regler som gäller, säger Stefan Löfven.

Statsministern slår samtidigt fast att det inte är aktuellt att lätta på de rekommendationer och restriktioner som redan införts.

– Tvärtom är regeringen beredd att fatta ytterligare beslut om det skulle behövas för att begränsa smittspridningen, säger han.

Flera av våra grannländer har börjat lätta på en del restriktioner men Stefan Löfven kan inte säga när det blir aktuellt för Sverige att göra samma sak.

– Vi gör det här för att begränsa smittspridningen så mycket som möjligt. Det går inte att säga något datum, säger Stefan Löfven.

Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson understryker att smittspridningen ser olika ut på olika håll i landet och att det därför inte är aktuellt att ändra på några restriktioner just nu.

– Jag tror inte att man ska räkna med att vi tar några större beslut före sommaren, säger Johan Carlson.

Statsminister Stefan Löfven konstaterar också att fler röda och lediga dagar väntar under våren.

– Valborg, som många känner det, är inställt, säger han.

Samtidigt inskräpper han att den som nu planerar sommarsemestern bör ställa in sig på att det kommer att råda fortsatt stor osäkerhet om möjligheterna att resa. Utrikesdepartementet har avrått från alla icke nödvändiga utlandsresor fram till den 15 juni och enligt statsministern kan det mycket väl bli en förlängning. Han understryker att faran med smittspridningen är långt ifrån över och att vi bör ställa in oss på att det kommer att ta tid innan allt återgår till en mer normal tillvaro.

– Tänk inte några veckor, tänk några månader, säger Stefan Löfven.

– Sommaren 2020 kommer att bli ovanlig. Bröllop, studentfester och festivaler har redan ställts in. Midsommarfirandet blir med all sannolikhet annorlunda, säger Stefan Löfven.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

" Antalet sjukskrivningar minskade förra året – även för psykisk ohälsa

DN TORSDAG 23 APRIL 2020

Sjukskrivningarna minskade under 2019, visar en ny sammanställning av Försäkringskassan. Även antalet sjukskrivna för psykisk ohälsa blev färre. – Psykisk ohälsa är det som generellt skapar mest kostnader inom försäkringssystemet och som är mest bekymmersamt, säger Ulrik Lidwall, analytiker på Försäkringskassan.

I rapporten har Försäkringskassan granskat de tre förmånerna sjukpenning, aktivitetsersättning och sjukersättning. Totalt visar siffrorna att antalet nya sjukfall sjönk från 520 000 till 497 000 mellan år 2018 och 2019. Orsaken är att färre personer ansökte om sjukpenning förra året, framför allt bland de under 30 år och för arbetslösa.

– På helheten sett till sjukpenning, sjukersättning och aktivitetsersättning är det en lägre nivå än vi har haft det senaste decenniet, säger Ulrik Lidwall, och tillägger att en mer rättsäker handläggning och snävare bedömning kan påverka liksom att sjukfrånvaron historiskt sett gått i vågor.

– I dag provas arbetsförmågan för hela arbetsmarknaden från dag 180. Då är det inte lika många som blir fortsatt sjukskrivna.

Även vad gäller psykisk ohälsa går sjukskrivningarna ned. Mellan 2010 och 2016 ökade andelen kraftigt och har sedan dess utgjort en

tredjedel av alla nya sjukfall och ungefär hälften av alla pågående fall, enligt rapporten.

Efter 2016 har kurvan vänt nedåt igen och förra året minskade antalet nya sjukskrivningar för psykisk ohälsa med åtta procent, utom bland personer under 30 år där de långa sjukskrivningarna fortsätter att öka stadigt.

Enligt Ulrik Lidwall är den psykiska ohälsan framför allt kopplat till arbetsmiljön och risken att drabbas är störst för anställda inom offentlig sektor som vård- och omsorgsykten och sociala yrken som i skolan.

– Ju högre upp i yrkeshierarkin desto bättre ser det ut.

I det förebyggande arbetet och anpassning av arbetssituationen har arbetsgivarna en nyckelroll, visar forskning. Även en ökad kunskap för att förstå orsakerna bakom psykisk ohälsa, att sätta diagnoser och ta fram vad som behövs för att få tillbaka personen i arbete har haft en positiv effekt på sjuktagen, enligt Lidwall.

– Arbetsförhållanden är en viktig faktor, säger han.

Trots att arbetsmarknaden har stor betydelse för ohälsan är det svårt att veta hur det exakt hänger ihop. Någon direkt koppling mellan konjunkturen och sjukskrivningstalen går inte att se. Det kan till exempel ta lång tid innan kraftiga nedskärningar, som de gjordes inom offentlig sektor i slutet av 90-talet, och hög arbetslöshet visar sig i sjuktagen.

– Det kan vara långa tidsspann från att förändringar i arbetslivet slår igenom i högre sjuktal och det finns många andra faktorer som har betydelse för längre sjukfrånvaro, säger Ulrik Lidwall.

En annan förändring som rapporten lyfter fram är att antalet beviljade aktivitetsersättningar har ökat under 2019. Bland personer under 30 år

var ökningen 15 procent jämfört med 2018. Ökningen beror dels på att fler personer har sökt och fått ersättning av Försäkringskassan för förlängd skolgång (5 procent), och dels på nedsatt arbetsförmåga (30 procent). Antalet nybeviljade sjukersättningar (tidigare förtidspension) har ökat bland yngre men minskat bland äldre personer. Den största minskningen var i åldersgruppen 60 år och uppåt, som minskade med 7 procent.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se "

"Fakta. Sjukersättningar

Sjukpenning

Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom kan få sjukpenning. De första två veckorna betalar arbetsgivare då ut sjuklön i stället för vanlig lön. Efter två veckor kan man ansöka om sjukpenning från Försäkringskassan. Arbetslösa sjukanmäler sig direkt till Försäkringskassan.

Aktivitetsersättning

Den som är mellan 19 och 29 år och har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning kan få aktivitetsersättning. Stödet kan även ges om man behöver längre tid för att klara grund- eller gymnasieskola.

Sjukersättning

Sjukersättning är en ersättning som betalas ut till personer mellan 19 och 64 år med en sjukdom eller funktionsnedsättning som aldrig kommer att kunna arbeta (tidigare förtidspension).

Källa: Försäkringskassan "

" **Kraven skärps på finansmarknaden**

DN TORSDAG 23 APRIL 2020

Kraven på hur den svenska finansmarknaden redovisar klimatpåverkan kan komma att skärpas. Finansinspektionen får i uppdrag att granska hur lån och investeringar ligger i linje med Parisavtalets mål om cirka 1,5 graders uppvärmning. Finansmarknadsministern varnar för stora klimatrisker i vissa branscher.

– Första steget är att få fram bättre information kring just låne- och investeringsmarknaden. När vi har fått det underlaget har vi förutsättningar att ta ytterligare ett steg framåt. Jag tror att det behövs en kombination av att bankerna på frivillig basis ökar sin rapportering och sin transparens men om de inte gör tillräckligt måste vi vara beredda att gå fram med att ändra reglerna, säger finansmarknadsminister Per Bolund (MP) till DN.

Regeringen ger nu Finansinspektionen i uppdrag att följa och rapportera hur finansiella aktörer rapporterar både de klimatrisker och den klimatpåverkan som deras lån och investeringar innebär. De ska granska hur verksamhet förhåller sig till temperaturmålen Parisavtalet att hålla den globala uppvärmningen runt 1,5 grader.

Syftet är också att få en bild av hur det finansiella systemet kan påverkas av klimatrisker.

– I coronatider har vi sett vilka stora dramatiska förändringar det kan bli i värderingen av fossila bränslen. När oljepriset i USA till exempel har varit under noll har det enormt stor påverkan på de här bolagens

värden. Det visar också vilka risker som finns med att vara tungt fossilt exponerad, säger Bolund.

Sedan tidigare finns lagstiftning om att fondförvaltare måste rapportera om vilken hållbarhetsförvaltning de har. Det nya uppdraget fokuserar på att få mer information om lånemarknaden och investeringar.

– Jag tror att många konsumenter som vill låna till en bostad eller investera i en fond vill veta hur exponerad banken är för fossila investeringar och också hur hållbar investeringen blir. Det har varit svårt för konsumenter och vanliga medborgare att få den informationen, säger Per Bolund.

När World economic forum presenterade sin årliga riskrapport tidigare i år var för första gången samtliga fem risker i toppen relaterade till klimat och miljö. Ekonomer har varnat för att investeringar i fossila branscher är riskabla och riskerar att bli värdelösa i framtiden, så kallade strandade tillgångar ”stranded assets”. Raset för oljepriset under coronakrisen och bottennoteringen för priset på USA-oljan kan exempelvis leda till minskade investeringar i olja.

– Det här är bara en försmak av vad som kan komma. Vi ser hur stora internationella kolbolag har gått i konkurs i stor skala både i Europa och USA. Vi ser att aktierna i olja, kol och gas har lägre värderingar i dag än de hade för fem år sedan. Som jag ser det är det här bara början på en omvärdering av de här tillgångarna som kommer att behöva ske. Om man inte gör det här på ett klokt sätt och börjar minska sina innehav i de här tillgångarna så är det en stor klimatrisk man drar på sig, säger Per Bolund.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

"Fakta. Finansinspektionens uppdrag

Regeringen ger Finansinspektionen i uppdrag att följa upp finansmarknadsaktörers klimatrapportering och hur lån och investeringar förhåller sig till Parisavtalets 1,5-gradersmål. Finansinspektionen ska genomföra främjandeinsatser för att de svenska finansmarknadsaktörerna ska:

Mäta och informera om sin exponering mot klimatrelaterade risker från lån och investeringar.

Mäta och informera om klimateffekter från relevanta lån och investeringar.

Mäta och informera om i vilken utsträckning lån och investeringar är förenliga Parisavtalets 1,5-gradersmål.

Informera om i vilken utsträckning de integrerar klimataspekter och Parisavtalets 1,5-gradersmål i sina låne- och investeringsstrategier. Uppdraget ska redovisas senast den 22 mars 2021."

" Sex av tio äldreboenden har smittfall

DN TORSDAG 23 APRIL 2020

Ytterligare fem äldreboenden i Stockholms stad har bekräftade fall av det nya coronaviruset, visar siffror från kommunens stadsledningskontor. Det innebär att 60 procent av stadens äldreboenden nu har ett eller flera fall av smittan.

DN rapporterade den 7 april att nära hälften av Stockholms stads äldreboenden rapporterat bekräftade fall av det nya coronaviruset. Nya siffror visar att det sedan dess upptäckts fall av smittan på ytterligare fem äldreboenden samt på tre servicehus i kommunen.

– Det är alltid allvarligt när det ökar. Det är naturligtvis inte bra, säger Malinda Flodman, kommunikatör på Stadsledningskontoret.

Sammanlagt har viruset bekräftats på 53 vård- och omsorgsboenden och 5 servicehus i Stockholms stad. Det finns totalt 89 vård- och omsorgsboenden och 12 servicehus i staden.

Amanda Lindholm "

24 april 020

"Ledare: Det här är inte rätt tillfälle att andas ut

DN FREDAG 24 APRIL 2020

Samtidigt som myndigheterna presenterar oroväckande statistik över virusutbrottet kommer tecken på att svenskarnas ork för isolering och social distans börjar tryta.

I helgen presenterade Svenska Dagbladet data från Telia som visade att tiotusentals fler stockholmare åkte in till de centrala delarna av staden än två veckor tidigare. Samtidigt gick SL ut med en tydlig vädjan: "Res bara om du absolut måste, hur svårt det än är."

Också i Malmö syns tecken på att respekten för coronaviruset minskat. "I den soliga kvällen är det nästan fullsatt vid borden och på flera restauranger står folk i baren", skriver Aftonbladet i ett reportage från Lilla Torg, där utelivet pågår "nästan som vanligt".

"Svenskar är dumma i huvudet", konstaterar Malmöbon Jonas Karlsson. Men det är väl att ta i. Däremot kan konstateras att svenskar är människor. Och som sådana styrs våra handlingar allt som oftast av den starka drivkraft som kallas önsketänkande.

När nyhetens obehag har släppt kan till och med en pandemi normaliseras och visheten bedras av människors vilja att gå tillbaka till vardagen.

Nu ser det ut som att vården klarar detta, tycks många tänka.

Intensiven i Stockholm har ju fortfarande många lediga platser. Har inte Folkhälsomyndigheten flera gånger talat om en positiv trend? Samma sak ser vi i Italien och Frankrike. Är inte det värsta över?

Jo, kanske har vi sett kulmen av smittspridning och dödstal. Men det är långt ifrån säkert – och det kräver att vi fortsätter att agera ansvarsfullt och följa myndigheternas riktlinjer.

Den oro som Per Follin, smittskyddsläkare i Region Stockholm, uttryckt de senaste dagarna är lätt att dela.

Framför allt riktar han sig till krogbesökare och -ägare: "Restauranger och kaféer har varit för belamrade. Folk sitter för tätt.

Resturangägarna har nog inte insett att det är deras ansvar", säger han till Mitt i Stockholm.

Även Region Stockholms hälso- och sjukvårdsdirektör, Björn Eriksson, är orolig. Till SvD säger han att han fruktar kommande helg, med kombination av lön i plånboken och vackert väder: "Vården har aldrig varit så här ansträngd någon gång. Vi går för full maskin, och då blir det mycket svårt om det här förvärras."

Det är tydligt att Folkhälsomyndighetens och ledande politikers rekommendationer på flera håll inte har uppfattats korrekt. Vi kan inte leva som vanligt. Vi måste fortsätta att hålla avstånd till varandra. Absolut ingenting tyder på att det besvärliga har blåst förbi och att vi nu successivt kan åter- gå till det liv vi vill med vänner i vårsolen.

Per Follin öppnar nu för att Smittskydd Stockholm ska utnyttja sina befogenheter att stänga de restauranger där ägaren inte tar ansvar. Det

är fullt rimligt. Men till krogägarnas försvar kan sägas att de regler som kommunicerats från myndigheterna är vaga.

På Folkhälsomyndighetens webbplats konstateras bara:

”Verksamheterna måste säkerställa att det inte uppstår trängsel”. Och vad är trängsel? ”En riktlinje kan vara att hålla lite mer än en armlängds avstånd till varandra.”

Luddigare är faktiskt svårt att uttrycka sig. Riktlinje? Kan vara? Lite mer?

Det vore fantastiskt om Stockholm och Sverige kunde hålla viruset stången genom frihet under ansvar. Ju mer vi hjälps åt, desto mindre belastad blir sjukvården.

Men om ansvarstagandet inte räcker måste myndigheterna anpassa sig och skärpa tonen. Rekommendationer är bra, men ibland är regler bättre.

DN 24/4 2020"

"Vi kommer bara få bättre beredskap om väljarna ber om det"

DN FREDAG 24 APRIL 2020

Det är länge sedan Sveriges beredskap diskuterades lika mycket som nu. Eller kanske snarare brist på beredskap.

Vad hände med det största lagret, där det bland annat fanns 6 500 ton mat? Med gummit som skulle användas till att göra skyddsmasker? Respiratorerna? Råvarorna för läkemedelstillverkning? Det ryska nicklet? Och, inte minst, sprutmaskinen?

Sakerna, där alla kanske inte är lika nödvändiga nu som på 1900-talet, nämns i P1:s ”Besluten som format Sverige: Beredskapslagren som försvann”. Där beskrivs hur Sverige, så sent som för 30 år sedan, hade ett av världens mest omfattande civilförsvar, som delvis ansågs höra ihop med invasionsförsvaret, vilket är en av orsakerna till att det monterades ner.

Sambandet ser ut så här: När kalla kriget tog slut försvann hotbilden som både försvaret och beredskapen var till för att hantera. Då började försvaret, i stället för att hålla gränsen, inrikta sig på internationella operationer. Som en bieffekt miste beredskapslagren sin ursprungliga funktion. För även om det kan vara lätt att glömma i dag, fanns skyddskläderna och sjukvårdsutrustningen inte främst för att Sverige skulle klara en pandemi, utan för att Sverige skulle klara ett krig.

Med facit i hand hade det varit bra om lagerrensningen hade föregåtts av ett aktivt beslut och en konsekvensanalys. Nu skedde den i stället i små steg, i stor politisk enighet.

På Annika Nordgren Christensen, Miljöpartiets ledamot i Försvarsberedningen 1995 till 2009 som intervjuas i programmet, låter det även som att vi hade viss otur med tajmningen, eftersom kalla krigets slut sammanföll med 90-talskrisen. När alla svångremmar dras åt samtidigt är det givetvis frestande att som politiker skära ner på sådant som inte märks i människors vardag. Inte minst om man faktiskt tror att beredskapslagren har spelat ut sin roll och att EU:s inre marknad fungerar även i kristider. Dessutom menar Nordgren Christensen att den beslutsfattare som där och då hade sagt att Sverige måste förbereda sig på det värsta och lägga mycket pengar på försvar eller beredskapslager, i stället för att exempelvis öppna fler förskolor, inte hade blivit populär.

Förhoppningsvis kommer coronapandemin ändra på det. För lika sant som att det är partierna som bestämmer vilka frågor de ska driva, är det att politikerna känner av de väljarmässiga vindarna.

Det kommer alltså att gå trögt att få till beslut om miljardinvesteringar i beredskap, som vi kanske inte använder förrän 2035, om väljarna hellre röstar på den som ströslar hundralappar över pensionärer och barnfamiljer enligt devisen ”de är vinnare i årets budget”.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se "

”500 miljarder kan ge snabb fossilfri omstart av ekonomin”

DN FREDAG 24 APRIL 2020

"DN. DEBATT 202004

Sverige har unika möjligheter till en fossilfri omstart av ekonomin då näringslivet redan tagit fram 21 färdplaner för fossilfri konkurrenskraft. Därför kan investeringar för att få fart på hjulen göras på kort tid och bidra till att dämpa nedstängningens effekter på samhällsekonomi, skriver företrädare för ABB, Scania, SSAB, Vattenfall och Fossilfritt Sverige.

Världen befinner sig i pandemins grepp. I strävan att motverka de tragiska mänskliga effekterna ser vi allvarliga ekonomiska konsekvenser med risker för en global recession om inte åtgärder vidtas. Akuta stödpaket är helt nödvändiga, men när vi blickar framåt finns också en unik möjlighet att lösa två kriser samtidigt. Vi är övertygade om att vi med rätt åtgärder kan lägga grunden till ett fossilfritt Sverige och en mer robust och hållbar ekonomi. Vi måste alltså både bromsa smittspridningen och hålla ekonomin under armarna – på ett sätt som gör en framtida omstart lättare.

Att utsläppen av växthusgaser och hälsofarliga ämnen tillfälligt minskar när samhället stänger ner är allt annat än en hållbar lösning på miljö- och klimatproblemen. De ekonomiska problemen orsakar inte bara direkt mänskligt lidande utan riskerar också att fördröja den nödvändiga transformationen till hållbar industri och fossilfri energi.

Vi måste säkerställa välfärd och reducera klimatpåverkan samtidigt.

Regeringen har redan presenterat flera stödprogram och fler kommer sannolikt att behövas för att rädda företag från konkurser. För att få fart på ekonomin i sin helhet behövs även stora investeringspaket för att stimulera en hållbar ekonomi. Det är genom de åtgärder som vidtas nu vi lägger grunden för det samhälle vi vill ha i morgon och vi får inte tappa siktet på de långsiktiga utmaningar vi står inför.

En huvuduppgift när stimulanspaket nu ska utformas och Sverige ska återstartas är därför att göra framtida ökning av sysselsättning och stärkt konkurrenskraft förenlig med höga ambitioner om att göra Sverige fossilfritt.

Många olika institutioner världen över ser nu värdet av att de ekonomiska stöden styr rätt på lång sikt. Fatih Birol, chef för det internationella energiorganet, IEA, menar att de politiska och finansiella ledarna nu har en unik historisk möjlighet att inleda en ny era för globala klimatåtgärder om de stora ekonomiska stimulanspaketen går till investeringar i energiomställningen.

I Sverige har vi unika möjligheter eftersom näringslivets branscher redan tagit fram 21 färdplaner för fossilfri konkurrenskraft inom ramen för regeringsinitiativet Fossilfritt Sverige.

Näringslivet ska enligt färdplanerna på mycket kort tid transformera produktionen till att bli fossilfri samtidigt som konkurrenskraften stärks. Det förutsätter att staten tar en aktivare roll för att företagen ska våga investera i sådana tekniska lösningar. Pengar finns hos pensionsfonder och andra investerare som med ljus och lykta letar efter hållbara investeringar. Statens roll är i första hand att minska risken för kapitalet genom till exempel tydliga klimat- och sektorsmål, ambitiösa klimatpolitiska styrmedel och fossilfria upphandlingar av till

exempel vägar, järnvägar och elnät. Därutöver behövs direkta industristöd och olika former av lånegarantier för att underlätta färdplanernas genomförande.

Då analysen om vad som behöver göras redan finns på plats kan investeringar för att få fart på hjulen göras på kort tid. Något som också rekommenderades av klimatpolitiska rådet i dess senaste utvärdering av regeringens klimatpolitik.

Det handlar om stora pengar, men den här typen av satsningar har genomförts förr. Både i samband med oljekrisen på 1970-talet och efter finanskrisen 2008 gjorde staten investeringar på runt 500 miljarder kronor. Sannolikt ligger dagens behov i samma storleksordning.

Med dagens låga statsskuld är dessutom de ekonomiska förutsättningarna för en framsynt investeringssatsning goda, något som också underlättas av att EU i krisens spår lättar på statsstödsreglerna.

Det finns flera investeringar som enligt färdplanerna är aktuella för att minska utsläppen och bidra till att snabbt återstarta ekonomin. Några exempel:

1 Investeringar behöver göras i ett starkare och mer robust elnät.

Det gäller inte minst högspänningsledningar som är nödvändiga för bred elektrifiering och klimatomställning samt för att möjliggöra tillgång på el alla tider under årets alla dagar. Elektricitet är en förutsättning för att hantera en större samhällelig kris och behövs än mer när företag och hushåll ska växla upp ekonomin därefter. Det behövs radikalt förändrade och i grunden nya tillståndsprocesser med väsentligt förkortade ledtider så att de inte bromsar viktiga

kapacitetsförstärkningar samt initiativ som till exempel utvecklingen av fossilfritt stål inom Hybritprojektet.

2 Sverige bör investera i flera stora elektrolysör-anläggningar för att få i gång en storskalig produktion av grön vätgas i många industrianläggningar i Sverige. På så sätt kan utvecklingen av världens första klimatneutrala raffinaderi påskyndas.

3 Sverige behöver investera i väg-el genom att lägga ut elledningar till de större Europavägarna. På så sätt skapas förutsättningar att sätta upp kraftiga laddstolpar både till ellastbilar som laddar stationärt och överföringssystem till ellastbilar som laddar batterierna under färd.

4 Sverige behöver omgående investera i ett antal bioraffinaderier för att producera mer hållbara biodrivmedel och biogas. Ett snabbt beslut om en ambitiös reduktionsplikt till 2030 för alla drivmedel är förutsättningen för att en sådan marknad snabbt ska utvecklas.

5 Stöd till kapitalintensiv utveckling och tekniksprång som säkerställer att Sverige når klimatmålen, exempelvis genom Industriklivet eller andra satsningar som syftar till att dela på riskerna för stora investeringar för att ställa om exempelvis industrin.

6 Sverige bör omgående investera i koldioxidinfångning och lagring av koldioxid (CCS – carbon capture and storage) för att till exempel utveckla klimatneutral cement på Slite på Gotland. Här krävs också att regeringen verkar för att säkra den framtida elförsörjningen

till och från Gotland, även för att utnyttja potential för mer havsbaserad vindkraft.

7 Sverige behöver bygga ut järnvägen så att en större del av godstransportökningen kan läggas på järnväg.

Rätt utförda kan nya stimulansåtgärder för att dämpa nedstängningens effekter på samhällsekonomin också vara en hävstång för att tidigarelägga transformativa investeringar för ett fossilfritt Sverige. Då kan vi bekämpa två kriser samtidigt och lägga grunden för en mer hållbar framtid.

Svante Axelsson, nationell samordnare, Fossilfritt Sverige

Magnus Hall, vd och koncernchef, Vattenfall

Henrik Henriksson, vd, Scania

Jenny Larsson, vd, ABB Power Grids Sverige

Martin Lindqvist, vd, SSAB

" Tester som säljs på nätet kan vara livsfarliga

DN FREDAG 24 APRIL 2020

Det finns pengar att tjäna på att få fram enkla, snabba men ändå tillförlitliga tester som visar att en person har haft covid-19. Sådana tester finns inte – vad än som påstås på en rad webbsajter. De tester som säljs där kan till och med vara livsfarliga. Läkemedelsverket har redan stoppat försäljningen av några tester och fler är att vänta.

Forskare och företag runt om i världen tävlar om att få fram trovärdiga tester som ger snabbt besked att en person har haft covid-19 och därmed förhoppningsvis är immun.

Forskningscentret SciLifeLab – ett samarbete mellan Karolinska Institutet, KTH, samt Stockholms och Uppsala universitet – har fått en donation från Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse för att bland annat koordinera forskningen runt covid-19 i Sverige.

Det gäller alltifrån alternativa diagnosmetoder till att skapa biobanker där prover kan förvaras för framtida forskning.

– Alla forskare i Sverige fick skicka in ansökningar och där har vi fångat upp intressanta möjligheter och teknologier, berättar professor Janne Lehtiö vid KI.

Han betonar att en viktig sak med donationen är att den snabbt ger forskare och forskarlag finansiering.

– Det kanske inte är så mycket pengar per projekt, men folk kan känna sig trygga med att kasta sig in i den här typen av forskning, säger han. Men för de forskare som tar emot pengarna från donationen är kravet att de ska samarbeta. Janne Lehtiö menar att pandemin i sig gör människor i forskarvärlden mer altruistiska och att prestige får läggas åt sidan.

Men den som kan leverera en sådan produkt, kommer att tjäna pengar?

– Absolut. Alla företag som har möjlighet har ju kastat sig över det här. Men vi behöver också industrin för att massproducera testerna så någon kommer att tjäna pengar.

– Men det kommer att också finnas väldigt många produkter på marknaden – så det kanske bli som med oljepriset. (red anm, oljepriset har rasat till historiskt låga nivåer på grund av coronakrisen)

När får vi enkla, snabba men ändå tillförlitliga antikroppstester?

– Det där är en miljondollarfråga! Det har kommit flera antikroppstester. Enligt min mening är de inte tillförlitliga just nu på grund av en brist på bra publika jämförelsestudier, säger Lehtiö.

Samtidigt menar han att det inte är särskilt svårt att ta fram antikroppstester ("inte rocket science"). Det handlar snarare om tid för förståelse för kroppens antikropsvar på det nya viruset ser ur.

– Det handlar också att de dels är tillräckligt känsliga (testet ska reagera på alla som har haft sjukdomen), dels inte ger falska positiva resultat, säger Lehtiö.

– Jag skulle säga om ett halvår har vi ett bra validerat test, men det kan komma snabbare också, tillägger han.

Det finns redan tester att köpa för hemmabruk, eller för företag som vill testa sina anställda. Men Läkemedelsverket avråder bestämt från att använda dem.

– De är avsedda att användas för hälso- och sjukvårdspersonal, säger Ewa-Lena Hartman, gruppchef på Läkemedelsverket.

Det finns flera skäl till att verket avråder privatpersoner och företag att använda sig av testerna. Ett skäl är att personer tar testerna själva och tolkar dem, men det är svårt och kan lätt leda fel. Den som tro att hen har antikroppar och är immun, men i själva verket inte är det, kan då bli livsfarlig för äldre och människor som tillhör en riskgrupp

Ett annat är flera av de tester som saluförs på olika webbsajter inte uppfyller kraven. Testerna ska ha CE-märkning, det vill säga de är godkända enligt EU:s regelverk.

– Vi tittar på tillverkaren och dennes produkter för att se att de uppfyller kraven i enlighet med det medicinska regelverket. Och när det gäller självtester är det CE-märkningen och en oberoende tredjepartsgranskning som gäller, säger Hartman.

Läkemedelsverket har redan stoppat flera företag som via sajter säljer tester, med hot om vite om de fortsätter. Och frågan är om något av testerna är tillförlitliga.

– Vi har inte kännedom om att det finns tester som uppfyller det medicintekniska regelverket och därmed är okej att sälja på nätet, säger Hartman.

Är det inte dags att sätta stopp för samtliga som gör så här?

– Vi har ett antal liknande sidor under utredning för närvarande. Jag tror att vi kommer att komma med fler förbud i närtid, säger hon.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se "

"Fakta. Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse

Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse bildades 1917 av makarna Knut och Alice Wallenberg. Stiftelsen stödjer grundforskning i huvudsak inom medicin, teknik och naturvetenskap. Stiftelsen är Sveriges största privata forskningsfinansiär och delade i fjol ut nästan två miljarder kronor. Det är också den största av Wallenbergstiftelserna.

Källa: Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse "

"Amina Manzoor: Vi behöver veta mer om immuniteten"

DN FREDAG 24 APRIL 2020

Antikroppstester som visar om du har haft covid-19 börjar dyka upp. De är värdefulla inom forskning och sjukvård, men det behövs mer information innan de kan användas privat, skriver medicinreporter Amina Manzoor.

Analys. DN:s medicinreporter

Coronabrottet har nu pågått i mer än tre månader och än syns inget slut. Fler än 2,5 miljoner människor i världen har hittills bekräftats vara smittade av det nya coronaviruset, men långt fler har smittats men aldrig testats. Nu när länder börjar lätta på de hårda restriktionerna man infört och människor har tröttnat på att stanna hemma börjar många hoppas att nya tester kan visa vem som kan vistas ute i samhället riskfritt.

Det finns nu tester som letar efter antikroppar i blodet som är specifika för det nya coronaviruset, sars-cov2. Förekomsten av antikroppar är ett tecken på att personen tidigare har varit smittad av det nya coronaviruset. De skiljer sig alltså från de så kallade PCR-tester som används inom vården för att ta reda på om någon har en pågående covid-19-infektion.

Antikroppstester är oerhört värdefulla för till exempel Folkhälsomyndigheten och forskare. De kan få en uppfattning om hur många i befolkningen som har varit infekterade av det nya coronaviruset och därmed räkna på smittspridningskurvor och

flockimmunitet. De kan också användas inom sjukvården, för att testa vårdpersonal. Den som har antikroppar kan då arbeta med lägre risk och oro.

Det börjar också dyka upp antikroppstester för enskilda. Intresset är enormt i världen, både bland privatpersoner och bland företag. Men än så länge är antikroppstesterna inte tillräckligt säkra, därför avråder Läkemedelsverket bestämt från den här typen av självtester (men inte de som används inom forskning eller vården).

Dels tar det några veckor innan man utvecklar antikroppar, det gäller alltså att inte testa för tidigt för då får man ett felaktigt svar.

Dessutom är inga tester hundra procent säkra. Det finns en risk för falskt positiva (då testet visar att man har antikroppar trots att man saknar det) och falskt negativa svar (då testet visar att man saknar antikroppar trots att man har det). I nuläget är antikroppstesterna inte tillräckligt träffsäkra. Den som tror att den bär på antikroppar kan i värsta fall invaggas i falsk trygghet och riskera att bli smittad.

Men även om testerna fungerar felfritt kvarstår den stora frågan – vad säger antikropparna om immuniteten?

Vi har bara känt till det nya coronaviruset i drygt tre månader. WHO har påpekat att det i nuläget saknas bevis för att antikroppar i blodet innebär att man är immun. De flesta forskare och experter är ändå överens om att den som har gått igenom en infektion också blir immun mot det nya coronaviruset. Man baserar slutsatserna bland annat på erfarenhet från andra virusinfektioner och preliminär erfarenhet från detta utbrott. Men hur länge immuniteten varar vet ingen i nuläget.

Den är troligtvis inte livslång eftersom andra coronavirus ger en kortare immunitet. Handlar det om månader eller år? Behöver man testas flera gånger och i så fall med vilket mellanrum? Det är oklart.

Men låt oss anta att förekomsten av antikroppar mot det nya coronaviruset i blodet innebär att man är immun. Då blir nästa fråga, vilka nivåer av antikroppar krävs för att få fullgod immunitet? Den som har en lindrig infektion kanske utvecklar lägre nivåer av antikroppar, betyder det också en kortare eller lägre nivå av immunitet? Vi vet inte än. Det finns också preliminära forskningsresultat där ett fåtal personer inte utvecklade antikroppar. Vad innebär det? Vilken roll andra delar av immunförsvaret spelar är inte heller utredda.

Som ni förstår är frågan komplicerad och det krävs fler och längre studier innan ett antikroppstest ger ett frikort att ge sig ut i samhället helt utan restriktioner.

Jag vill också veta om den där slängen av feber jag hade för någon månad sedan var covid-19 så att jag kan krama mina föräldrar och hälsa på mina svärföräldrar, men tills testerna blir bättre och vi vet mer om immuniteten får jag träffa dem via videosamtal och fortsätta hålla distansen.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se "

" Antalet döda har passerat 2 000 – nu skärps tonläget

DN FREDAG 24 APRIL 2020

Antalet människor som dött av covid-19 i Sverige har passerat 2 000 och i går, torsdag, rapporterades den näst högsta ökningen av nya bekräftade fall hittills. – Det är absolut inte en nedgång, tvärtom så ligger det fortsatt högt, säger biträdande statsepidemiolog Anders Wallensten.

Trots att plåtåfasen tycks hålla i sig blir läget i Sverige allt mer kritiskt ju längre tiden går, enligt biträdande statsepidemiolog Anders Wallensten.

– Även om antal fall inte går upp så är det en hög belastning i vården och ju längre tid den håller i sig, desto mer tär det på resurserna. På det sättet når vi hela tiden en allt mer kritisk nivå tills det börjar minska och där är vi inte än, säger han.

Plåtåfasen innebär att antalet smittade ligger på samma, höga, nivå under lång tid. Folkhälsomyndigheten kan inte säga hur länge den fasen kommer att vara innan det vänder nedåt.

– Det kan bli ganska lång tid, riktigt hur lång vet jag inte. Men en sak är jag säker på, och det är att om vi plötsligt börjar leva på som vanligt igen då kan det här få en helt annan utveckling, säger Anders Wallensten och fortsätter:

– Även om det kan verka dåligt med en plåtå så är det mycket bättre än alternativet.

När dödstalen nu passerat 2 000 personer är det fler än Folkhälsomyndigheten som skärper tonläget. Under veckan har både Region Stockholm och regeringen gått ut och inskräpt hos allmänheten vikten av att fortsätta följa rekommendationerna.

– Tro inte för ett ögonblick att vi har tagit oss igenom den här krisen ännu, sade statsminister Stefan Löfven (S) på onsdagen.

Torsdagens ökning av antal smittade var den näst högsta hittills i Sverige. I Stockholm var det den högsta ökningen på ett dygn och regionen är fortfarande hårdast ansatt av epidemin i Sverige.

Per Follin, smittskyddsläkare på Region Stockholm, säger att antalet orosanmälningar om trånga uteserveringar och vittnesmål om trängsel har ökat den senaste veckan.

– Vården är otroligt belastad, personalen är mycket trött och har arbetat intensivt länge. Då är det oetiskt att belasta vården mer. Varje medborgare som förstår hur sjukvården sliter ska bidra så mycket de kan, säger Per Follin.

Han uppmanar medborgarna att leva efter de rekommendationer som finns för de över 70 år.

– Jag ger samma råd till yngre som till äldre. Vi står inför ett vägsval. Vi hoppas på att plåtå ska gå ned. Det är så pass belastat i vården att vi inte vill ha en ytterligare uppgång.

Personer över 70 år uppmanas att hålla sig hemma och minska sina sociala kontakter, för att undvika att bli smittad.

Folkhälsomyndigheten anser att de restriktionerna inte behöver gälla alla.

– Men vi kan inte heller börja tänka att 70-plussarna isolerar sig och vi andra behöver inte bry oss, sade Anders Wallensten på torsdagen. Per Follin tror att många som lyssnat på Folkhälsomyndighetens dagliga lägesrapporter ”hör det de vill höra” och påpekar att myndigheten har ett nationellt perspektiv.

– Det är vi som ser det regionala och det har inte vänt ned här. Då vill vi att man lyssnar mer på oss än Folkhälsomyndigheten. Det är så stor skillnad mellan de olika perspektiven.

Amanda Dahl "

"Fakta. Läget just nu

Dödsfall i Sverige

Totalt har 2 021 dödsfall rapporterats i Sverige och 16 755 har bekräftats smittade.

Drygt 1 200 har vårdats på intensivvårdsavdelning, varav 524 fortfarande får intensivvård.

Folkhälsomyndigheten

Dödsfall i Stockholm

Smittskydd Stockholm har tagit fram underlag för att redovisa andel avlidna med covid-19 fördelat per kommun och stadsdel. Tidigare har regionen redovisat antal smittade.

Totalt har 4,2 personer per 10000 invånare i region Stockholm avlidit. Rinkeby-Kista har högst andel döda med 11,6 avlidna per 10000 invånare. På andraplats hamnar Sundbyberg med 9,3 avlidna och trea är Spånga-Tensta med 9,1 döda.

Lägst andel avlidna har Norrtälje med 1,6 avlidna.

Smittskydd Stockholm. Siffrorna omfattar antal inrapporterade covid-19-fall fram till klockan 11.30 den 23 april.

" Avskedet – så går det till på äldreboenden

DN FREDAG 24 APRIL 2020

Dör gamla ensamma på Sveriges äldreboenden? Coronapandemin skapar svåra frågor. Undantag i besöksförbudet får göras – och görs – i livets slutskede, men anhöriga tvingas också ta avsked av sina nära digitalt.

Att dö ensam, utan nära och kära omkring sig, skrämmer många. Likaså att som anhörig inte ha möjlighet att vara på plats när en familjemedlem går in i livets absoluta slutskede.

Men vad gäller egentligen för covid-19-smittade på landets äldreboenden? Får anhöriga fysiskt ta farväl?

Klart är att det varken går att svara ja eller nej.

– Chansen att få finnas där ger väldigt mycket trygghet och kan ge en väldigt tröst i sorgen, säger Nina Klose, begravningsrådgivare och officiant på begravningsbyrån Lavendla.

– Det är därför det här nu är extra svårt.

Från den 1 april råder ett tillfälligt besöksförbud på Sveriges äldreboenden för att stoppa smittspridningen av det nya coronaviruset. Den 8 april klargjorde Socialstyrelsen vilka omständigheter som kan motivera undantag. Ett av dem: "behov av besök i samband med livets slutskede."

– Varje verksamhet behöver fatta ett beslut utifrån lokala förutsättningar, utifrån möjligheter att undvika smitta och utifrån möjligheter att i första hand kunna ta kontakt på andra sätt, säger Katrin Westlund, rättssakkunnig på Socialstyrelsen.

Personalen på boendet bör så långt som möjligt ge stöd via telefon eller videolänk, skriver Socialstyrelsen i sina allmänna råd. Digitala avsked har därmed blivit vanligare – men i ett snabbt sjukdomsförlopp är det inte alltid det hinns med.

– Många får inte ens den möjligheten, säger begravningsrådgivaren Nina Klose men tillägger om de nya lösningarna för avsked:

– Det digitala farvålet i livets slutskede är för många fruktansvärt tungt, däremot har digitala avsked i form av digital närvaro vid begravningar varit väldigt välkommet och uppskattat.

Det är upp till den som ansvarar för varje boende, kommunal eller privat aktör, att lokalt avgöra vilka rutiner som gäller kring fysiska avsked.

– De flesta har nog ungefär samma ingång i det här, säger Fredrik Sandlund, som sitter i den operativa krisledningen för närsjukvård i Region Stockholm.

– Finns närstående som vill komma och säga farväl så ordnar man det, men man begränsar antalet.

Christian Molnár är verksamhetschef för särskilt boende på Familjeläkarna, vårdgivaren med ansvar för läkarinsatserna på nära hälften av Stockholms äldreboenden.

– Det är inte vi som tar besluten, men vi trycker på att det är viktigt att man som närstående ska kunna närvara i livets slutskede. Det är jätteviktigt för den närstående men också för personen som vårdas, säger han.

– Det kan vara så att man inte kan erbjuda skyddsutrustning till alla anhöriga, men ska man inte vara nära sin närstående – om man bara ska vara i rummet – går det att vara det även utan skyddsutrustning. Sen har vi även exempel på att man har kunnat vara med via videolänk, och då ändå fått säga sakerna man vill ha sagt. Det är ändå bättre än att inte få möjlighet alls.

Hur har det fungerat?

– Digitala kontakter har utvecklats under den här tiden och det finns en större vana nu, säger Molnárs kollega Stefan Amér, verksamhetschef på Familjeläkarna.

– Och det kan ju även komma anhöriga till godo som kanske befinner sig på annat håll i Sverige, eller till och med utomlands.

Trots att äldre på särskilda boenden tillhör de mest sköra i samhället och ofta högsta riskgruppen överlever två tredjedelar covid-19 enligt preliminära siffror, vill Stefan Amér betona.

– Många tror att det alltid är bättre med den högsta vårdnivån, men allt med transporter innebär risker för den här gruppen. Sedan går det även att höja vårdnivån, genom tillgång till ASIH (avancerad sjukdom i hemmet) eller flytt till geriatrika sjukhus.

Men så var det då frågan om att tvingas dö ensam.

När anhöriga inte kan närvara, finns någon som håller ens hand?

– Jag vet att man jobbar väldigt aktivt för att undvika att någon ska dö ofrivilligt ensam, säger Christian Molnár.

– Det är viktigt att ha möjlighet till närhet, till exempel en personal vars röst man känner igen.

Lisa Edwinsson

lisa.edwinsson@dn.se "

Flera artiklar finns i kapitel 3,

Påminnelser om förslag i

Sven Wimmell 17 april 2020:

Planering av världen och Sverige. Vårbudgeten 2020 och anknytande artiklar, Samhällen, hushåll och utbildning i skolorna. Utrikes tidningsartiklar 5-16 april 2020 och inrikes 10-16 april.

<http://wimmell.com/omr36-39zzzzzy.pdf>

Skolorna. Förslag till förbättringar

Här ska betraktas vad www.skolverket.se 13 april 2020 har nu.

Kriminaliteten bland ungdomar kunde ha blivit mindre om alla fått bra utbildning i skolan.

Religionskunskapen bör ändras till **Religion och levnadskunskap** i princip enligt det som står därom i det nyss visade avsnittet om hushåll. Det bör stå om gunddragen om samhällen och hushåll och om laglydighet och kriminalitet. Det som står i skolverkets inledande värdegrund och uppdrag bör finnas med.

Hemkunskapen hsnldar i skolverkets kursplan mest om att laga mat. Men mer finns i ett hushåll. Ämnet bör kompletteras med sådant som står om hushållsverksamheter i avsnittet om hushåll.

Samhällskunskapen behöver förbättras grundligt. I Skolverkets Inledning finns mycket vackert om vad skolorna ska göra, bl a står om skolans uppdrag: "En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang." Men Samhällskunskapen och hela upplägget med alla skolämnen ger ingen överblick och inget sammanhang.

Samhällskunskapen bör klargöra om samhällen och hushåll och utgå från den samhällsbeskrivning som Systemet med mänskliga verksamheter ger. Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A. Huvudroll: allmän levnadsroll lekmanroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få utträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Förbättringarna för grundskolorna bör också göras för gymnasierna.

Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

För bostadsbidrag till enamma utan barn föreslås här samma bidrag som för åldrarn 18-29 år och samma avtrappningsfaktor 33,33%, men inkomstgräns för avtrappningens början som är satt så att bidraget är avtrappat vid inkomst där underskotten är noll. Cirka 18300 kr/månad = cirka 220000 kr/ år för ensam och cirka 13700 kr/månad = 164400 kr/år per make för makar.

Enligt reglerna kan bostadsbidraget bli 90% av hyran mellan 1800 och 2600 kr per månad = 720 kr per månad = 8640 kr per år. Samt 65% av hyran mellan 2600 och 3600= 650/mån = 7800 kr per år. Ensam summa bidrag och makar summa bidrag 16440 kr per år =1370 kr/månad.

16440 är 9,45% av hela levnadskostnaderna 174000 för ensam. 16440 är 6,11% av hela levnadskostnaden 269000 för makar. Då bör man komma ihåg att skattesystemet gynnar makar med 39000kr på året i förhållande till ensam.

Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans $2 \times 39500 \text{kr} = 79000 \text{kr}$ mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Avtrappningssträckan blir 49320 kr per år. Inkomst när bidraget för ensam tar slut om avtrappning sker från inkomst 41000 kr blir: $41000 + 49320 = 90320 \text{kr per år} = 7527 \text{kr/mån.}$

Om man höjer gränsen för avtrappnings början till 220000-49320= 170 680=14223kr/månad ska underskottet bli noll.

Kontroll:

Inkomst 220000 minus skatt cirka 45802= 174198 nästan precis som ensams levnadskostnader 174000

För makarna blir avtrappningsgänsen 164400×2 minus 49320= 279480. 139740 per make.

Kontroll:

Inkomst 164400 minus skatt 29376 =134664 för varje make= 269328 för båda, nästan precis som makars levnadskostnader 269000

Bostadsbidragen bör trappas av från inkomst 170680 kr för ensam och trappas av från inkomst 139740 för make.

De beloppen bör rundas av på lämpligt sätt, förslagsvis inkomstgräns när bostadsbidrag ska börja trappas av med 33,33%:
170 000 för ensam = 14157 kr /månad och
140 000 för make = 11667 kr/månad.

Bidragen är slutavtrappade vid inkomst cirka
För ensam 18300 kr/ månad
För makar 13700 kr/månad för make

Avtrappning sker

För ensam: inkomster mellan 14157 och 18300 kr/ månad.

För make: inkomster mellan 11667 och 13700 kr/ månad.

Marginalskatten är i dessa intervall cirka 29% för ensam och cirka 23% för makar. Med avtrappning 33.33% för bostadsbidrag gör det summa margineffekt cirka 62% för ensam och cirka 56% för makar. Vid kommunal utebitering 33% som är nästan precis som genomsnittet i Sverige.

Om avtrappningseffekt 20% hade valts hade margineffekterna blivit lägre, men avtrappningarna hade börjat vid en lägre inkomst så att bidragen blivit lägre vid lägre inkomster. Därför har faktorn 33,33% valts istället för 20%. 33,33% är också det som gäller för ungdomsbostadsbidragen. Förslaget för äldre har tidigare innehållit 20% och det kanske kan accepteras, men då får man räkna om.

Bostadstillägg och garantipension för pensionärer.

Verkan av kapital

Varken promemorian, regeringen eller utredningarna behandlar inverkan av kapital enligt de gällande reglerna.

De gällande reglerna om att 15 % av kapital ska tas upp som inkomst vid bostadstillägg för pensionärer bör tas bort. Det är särskilt viktigt att taxeringsvärden för pensionärernas fritidshus tas bort.

De gällande reglerna säger att kapital över 100 000 kr för ensam och 200 000 för makar ska inverka på bostadstilläggen så att 15 % ska tas upp som inkomst. Det innebär en förmögenhetsskatt för dem med låga inkomster vilket är synnerligen orättvist eftersom de med högre inkomst inte betalar någon förmögenhetsskatt.

Vid skattereformen 1970 sattes de nuvarande gränserna 100 000 och 200 000 till 75 000 och 150 000 och skulle de ha räknats upp med inflationen enligt KPI skulle de nu ha varit drygt 400 000 och 800 000.

Att de gällande reglerna för bostadstilläggen är mycket krävande och olämpliga för pensionärer med låga inkomster har påpekats under flera decennier och det är anmärkningsvärt att regeringen och utredningarna inte beaktar detta.

Barnfamiljer med bostadsbidrag. Förslag för 2019

Enligt gällande regler för barnfamiljernas bostadsbidrag ska de trappas av med 20 % av den del av inkomsten som överstiger 150 000 kr per år.

Det bör höjas till 200 000 kr per år = 16 666 kr per månad.

För ensamma med 1, 2 och 3 barn räcker då inkomsterna efter skatt till levnadskostnader ungefär enligt konsumentverkets beräknade kostnader mm och hyror för lägenheter enligt boverkets krav.

Enligt beräkningarna i det föregående ligger den lämpliga inkomstgränsen för ensamma på cirka 17 000 kr per månad = 204 000 kr per år

För makar/sambor med 1 barn skulle avtrappningen kunna börja vid cirka 14 000 kr per månad, för 2 barn vid inkomst cirka 16 000 kr och för 3 barn vid cirka 17 000 kr. För enkelhets skull kan man nog sätta gränsen till 16 666 kr per månad = 200 000 kr/år.

Marginalskatten i avtrappningsperioderna är cirka 30 %, bostadsbidragen avtrappas med 20 % och barntillsynsavgifterna ligger kanske på 2-4 % av inkomsterna. Summan blir marginal-effekter cirka 52-54 %.

Om inkomstgränsen för avtrappnings början höjs med 50 000 kr innebär det att avtrappningarna minskar med 100 000 kr under året. Om man behåller gränsen vid 150 000 kr betyder det att levnadskostnad 174 000 kr för ensam förälder minskar till 164 000 kr. För makarna minskar 269 000 till 259 000.

Men vill man ha mer exakt måste man räkna mer exakt.

Kapitel 2: Det behövs bra förteckningar över professorer/ professurer

Politiska aktörer av alla slag, den stora allmänheten och gymnasister både de som utbildar sig till yrken och de som vill in på universitet och högskolor har behov av att få veta vad professorer gör ifråga om utbildning och forskning.

Men det är nu svårt, nära omöjligt att få en översikt över vad professorerna gör. Det bör på internet göras en bra och lätt tillgänglig förteckning över dem med uppgifter om deras vetande och forskning.

För planeringen av världen och Sverige behövs kunskaper.

Det främsta vetandet i Sverige bör finnas hos Sveriges högskolor och universitet, deras professorer/professorer. De kan också forska om det man inte vet. Politiker, myndigheter, organisationer av olika slag och enskilda människor behöver lätt få tag i professorernas kunskaper.

Tyvärr är det mycket svårt att komma åt deras vetande och forskning. I flera decennier har hos regeringen och Universitetskansler-ämbetet och dess föregångar påpekats behov av en bra lättåtkomlig förteckning över professorer, utan resultat. De har inte gjort någon förteckning.

I projektet om samhällsplaneringen problem på wimnell.com har gjorts ett system för mänskliga verksamheter som är lämpligt för en förteckning över professorer.

I Sven Wimmell 20 mars 2018, <http://wimnell.com/omr40zl.pdf>. finns en beskrivning av systemet, se bifogade innehållsförteckning. Kapitel 4: Statliga myndigheter stiftelser och bolag. Professorer vid universitet och högskolor

Avsnitt 105, Övergripande om forskning. Om det mer vetande man vill ha i kapitel 2 bifogas även .

Verksamhetsområden och underavdelningar finns beskrivna på sidorna 10- 38 i Sven Wimmell 17 april 2020:
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf>

Sven Wimmell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
<http://wimnell.com/omr40zl.pdf>.

Innehåll:

- 7 **Kapitel 1: Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter. Systemet för mänskliga verksamheter.**
- 7 Människligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.
- 8 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter
- 11 Utvecklingens krafter.
- 12 Systemet för mänskliga verksamheter
- 15 Den fundamentala påverkanskedjan
- 17 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken.
- 37 Sveriges regeringar under 100 år
- 39 Makthavare i världen efter andra världskriget.
- 41 Världskarta med världens befolkning
- 42 Sven Wimmells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

52 **Kapitel 2: Något om världshistoria och Sveriges historia**

- 53 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.
- 61 World Values Survey
62 Kulturkartan 2015
- 63 Världsarvslistan
63 Världsnaturfonden WWF
- 64 Utrikespolitiska institutet
- 65 Gapminder
65 Exempel på statistik: Choose a graph
- 66 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I SVENSK
UTRIKESPOLITIK
- 67 Afrika söder om Sahara
68 Asien och Oceanien
69 Europa och Centralasien
70 Mellanöstern och Nordafrika
71 Nordamerika Latinamerika och Karibien
- 72 Amnesty. Årsrapport - mänskliga rättigheter 2016/2017
74 Amnestys årsrapport 2016: En politik som demoniserar
skapar rädsla och splittring
- 80 Sveriges historia
85 Vänstervåg. Högervåg
89 Sveriges kungalängd
92 Regeringskansliet genom tiderna
106 Palm, August, "Mäster Palm"

107 **Kapitel 3: Något om områdena 1-5**

110 **SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.**

111 **101 Arkiv och 102 bibliotek. Om det vetande som finns.**

- 111 Kungliga biblioteket - Sveriges Nationalbibliotek.
117 Klassifikationssystemet för verksamheter och biblioteks-
systemen.
118 Om klassifikation
120 LIBRIS/SAB klassifikationssystem
121 Dewey decimalklassifikation

124 **103. Encyklopedier och övergripande värderingar**

- 123 Encyklopedi
125 FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter
126 Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna
127 Medborgerliga fri- och rättigheter

129 **104. Övergripande filosofiska verksamheter om samband**

- 130 Systemet för mänskliga verksamheter
139 Kommentarer till Samhällsplaneringens problem.
142 Kort om skillnader mellan klassifikationssystemet för mänsk-
liga verksamheter och bibliotekssystemen DC, DK och SAB.

148 **105. Övergripande om forskning. Om det mer vetande man vill ha**

- 148 Samhällsplaneringens problem.
150 Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2016
177 Vetenskapsrådet
181 forskning.se
183 Formas

184	Forte
185	Riksbankens Jubileumsfond
186	VINNOVA
186	KK-stiftelsen
187	106-107. Övergripande om ekonomiska och kulturella verksamheter
187	Yrkesverksamheter enligt SSYK 2012. Näringsliv enligt SNI 2007. Utbildning enligt SUN 2000, SCBs statistik om allt.
189	Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 Reviderad 2016
194	Gymnasiet
208	108. Samhällskunskap
208	Klassifikationssystemet för verksamheter. Med några förtydligande kommentarer
214	Mer om verksamheter
216	Sociologi
222	Framtidsplaneringar
223	Schema över påverkans- och förändringsproblem
224	Förteckning över verksamheter
225	109. Filosofins historia. Idé- och lärdoms historia
226	Filosofi
234	Filosofins historia. Bertrand Russell om västerlandets visdom.
235	De stora filosoferna
236	Ludwig Wittgenstein
238	Idé- och lärdoms historia
241	I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.

262	11-19. Individernas inre verkligheter
262	SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter
263	Schema om inre och yttre verkligheter och verksamheter
264	Hjärnan
285	människosyn
287	tro och vetande
288	erfarenhet
289	minne
294	bildning
297	realism
300	idealism
302	förnuft
303	intuition
304	attityd
306	inläring
307	intellektualism
310	antiintellektualism
313	vanföreställning
314	dagdröm
315	hallucination
317	fördom
318	opinion
320	norm
321	institution
323	SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
324	förändring.
354	framstegstanken
327	tradition
328	framtidsforskning
330	Framtidskonventet
332	växthuseffekten

338 **SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.**

339 värdering
340 emotion
341 empati
343 sympati
344 kärlek
352 erotik
353 estetik
358 stress
360 depression

362 **SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.**

363 nätverk
364 världsbild
366 världsåskådning
367 livsåskådning
368 ideologi
370 religion
372 buddhistisk filosofi
374 indisk filosofi
375 islam
382 konservatism
385 liberalism
389 socialism
392 kapitalism
395 globalisering
397 nationalism
399 populism
400 rasism
403 främlingsfientlighet
404 hedersvåld
406 islamisk kvinnoyn.
407 etnicitet
408 integration
409 levnadsnivå
410 livskvalitet
411 politik

413 **SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.**

414 biologisk psykologi
417 personlighetsutveckling
418 personlighetspsykolog
420 perceptionsstörning
421 ADHD
422 psykisk störning
424 psykossjukdom
425 psykiatri
429 socialpsykologi

430 **SW 16 Individens logik. Vetenskapsteori o d.**

431 logik

437 **SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.**

438 etik
443 moral
444 kardinaldygder
445 dödssynd
446 rättvisa
447 brottslighet
448 polisen
454 Tidningsutgivarna
455 dagstidning

460 **SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.**

461 Informationsstress vår nya folksjukdom.
462 Opinionsundersökningar.SOM-institutet

464	2. Religiösa verksamheter.	478	<u>Kapitel 4: Statliga myndigheter stiftelser och bolag. Professorer vid universitet och högskolor</u>
465	31-34. Politiska vetenskaper	479	Kompletteringar med yrken, näringsliv, utbildning m m
466	35. De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter	480	SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.
467	SW . 351 Sveriges riksdag	515	SW 2 Religiösa verksamheter o d.
468	SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige	521	SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
469	Sven Winnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp. http://winnell.com/omr36-39zzzq.pdf	535	SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
470	SW . 353 Sveriges regering	536	SW 5 Naturforsknings - och matematikverksamheter.
471	Politikområden för politiken 28 juli 2017	549	SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
473	Politiska och opolitiska planeringar	550	SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.
474	SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).	551	SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
475	36-39. Politiska partier och organisationer. Politiskt verksamma personer. SOU.	570	SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
475	Politiska partier i Sverige	586	SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske o
475	Statens Offentliga Utredningar, SOU	595	SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
475	Sven Winnell 27 februari 2010 + 3 april 2014: Fackföreningar och arbetsgivareföreningar 2014. Statistik om arbete och näringar. Arbetsförmedlingens hemsida. http://winnell.com/omr658f.pdf	605	SW 65 Administration, distribution
476	4. Sambandsforskningsverksamheter	606	SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
477	5. Matematik och naturvetenskap.	607	SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
		608	SW . 6525-6529 Militära verksamheter o d
		614	SW . 653 Handelsverksamheter.
		623	SW . 654 Telekommunikationsverksamheter
		624	SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
		625	SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
		628	SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
		633	SW . 658 Företagsekonomi, Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.
		642	SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od
		643	SW 66/68 Tillverkning av varor.
		646	SW 69 Tillverkning/ byggande avbyggnader o anläggningar

- 647 **SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.**
 648 SW 70 Allmänt om konst o kultur
- 653 SW 71 Övergripande formgivning/ planering fysiska miljöer.
 SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
 664 SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning
 667 SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål.
 672 SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, tecken 77 Fotografi.
 675 SW 78 Musik (konserter o d 792)
- 681 SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
 683 SW . 7911-7913 Seder och bruk.
 686 SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
 688 SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
 691 SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
 692 SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips
 693 SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
 694 SW . 7951 Socialvård..
 695 SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
 701 SW . 7957 Undervisning o d.
 724 SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet
 725 SW . 7959 Sociala miljöer i allmänna grupper o d.
 726 SW 796/799 Sport, idrott o d.
- 730 **SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur**
 731 SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
 735 SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
 737 SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
- 738 **SW 9 Saklitterära verksamheter. Allmän geografi och historia. Biografi.**
 739 SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
 741 SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
 743 SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
 744 SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Avsnitt 105: Övergripande om forskning. Om det mer vetande man vill ha

[SW . 105 Övergripande om forskning](#)

Från UKÄ 23 oktober 2016

[Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011](#)

[Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011 \(pdf\)](#)

Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011

Uppdaterad augusti 2016

Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2016 Innehåll:

Universitetskanslersämbetets analysavdelning, Ingrid Pettersson och
 Statistiska centralbyråns enhet för statistik över industriindikatorer,
 FoU och IT, Isabelle Söder Grafisk form: AB

Typoform

Universitetskanslersämbetet • Löjtnantsgatan 21 • Box 7703, 103 95

Stockholm tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post

registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Inledning.....	4
Bakgrund	4
Internationell förlaga.....	5
Strukturen i OECD:s klassifikation över forskningsämnen	5
Redovisning och rapportering av forskningsämnen nationellt och internationellt	5
Revideringen av klassifikationen över forskningsämnen	6
Orsaker till att klassifikationen över forskningsämnen reviderades 2011	6
Revidering av standarden augusti 2016.....	6
Nivåer i Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011.....	7
Nivåer	7
Nyckel mellan den nationella förteckningen och den nya standarden	8
Klassningsregler.....	9
Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011	10
Naturvetenskap.....	10
Teknik.....	13
Medicin och hälsovetenskap.....	15
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	17
Samhällsvetenskap	20
Humaniora och konst	21

Inledning

Bakgrund

Standarden för svensk indelning av forskningsämnen 2011 är en statistisk standard för klassificering av forskningsämnen. Den används t.ex. i den officiella statistiken vid redovisningar av doktorander, högskolans personal samt intäkter för forskning och utveckling (FoU-intäkter) efter forskningsämne.

Standarden ersatte 2011 Nationell förteckning över forskningsämnen. Den nya standarden fastställdes av dåvarande Högskoleverket (HSV) och SCB i oktober 2010 och en uppdatering skedde 2012. Sedan dess har Högskoleverket lagts ned och ansvaret för den officiella statistiken för högskoleväsendet tagits över av Universitetskanslersämbetet (UKÄ) som ansvarade för uppdateringen i augusti 2016.

I uppdateringen 2016 ändrades referensen till OECD:s klassifikation från Field of Science and Technology (FOS) till Field of Research and Development (FORD) eftersom klassifikationen bytt beteckning. Samtidigt byts några rubriker på 1-siffernivå i standarden, rubriken Lantbruksvetenskap har bytts till Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin och rubriken Humaniora har bytts till Humaniora och konst. Dessutom har ett förtydligande av att industriell ekonomi ingår under Annan maskinteknik förts in i standarden, se avsnitt Revidering av standarden augusti 2011.

Det finns en översättningsnyckel mellan Nationell förteckning över forskningsämnen och Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011, se avsnitt Nyckel mellan den nationella förteckningen och den nya standarden som också den uppdaterades i augusti 2016.

Arbetet med att ta fram och revidera standarden har bedrivits gemensamt av HSV (numera UKÄ) och SCB. I arbetet deltog ett 30-tal vetenskapliga experter från olika ämnesdiscipliner.
Stockholm augusti 2016

Förfrågningar: Universitetskanslersämbetets analysavdelning Ingrid Pettersson www.uka.se uka@uka.se
Statistiska centralbyråns enhet för statistik över industriindikatorer, FoU och IT Isabelle Söder www.scb.se
fou-statistik@scb.se

Internationell förlaga

Standarden följer en internationell förlaga, OECD:s klassifikation över forskningsämnen. Tidigare hette den Field of Science and Technology (FOS) Classification in the Frascati Manual, men bytte 2015 namn till Field of Research and Development (FORD). I OECD-klassifikationen redovisas forskningsämnen på två nivåer. OECD:s klassifikation över forskningsämnen ingår i OECD:s Frascatimanual, Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development. Manualen och klassifikationen används av statistikorganisationer som OECD, Eurostat och SCB vid redovisning av statistik över forskning och utveckling. Klassifikationen reviderades i mitten av 00-talet och fastställdes i februari 2007. Denna klassifikation användes som underlag till Standarden för svensk indelning av forskningsämnen. När Frascatimanualen uppdaterades hösten 2015 ändrades beteckningen på OECD:s klassifikation till Field of Research and Development (FORD).

I den svenska standarden för indelning av forskningsämnen finns en tredje nivå med cirka 250 forskningsämnen. Denna tredje nivå och en översättningsnyckel mellan den nationella förteckningen över forskningsämnen och den nya standarden har tagits fram i samarbete med ett 30-tal vetenskapliga experter från olika ämnesområden.

Strukturen i OECD:s klassifikation över forskningsämnen

Forskningsämnena i OECD:s klassifikation delas alltså in i två nivåer. Den högsta nivån (1-siffernivån) omfattar sex forskningsämnesområden; naturvetenskap, teknik, medicin och hälsovetenskap, lantbruksvetenskap och veterinärmedicin, samhällsvetenskap samt humaniora och konst. Under var och en av dessa sex forskningsämnesområden finns det på nästa nivå fem till elva forskningsämnesgrupper, totalt 42 grupper. Dessutom finns det under varje forskningsämnesgrupp ett antal exempel på forskningsämnen som kan ingå i respektive grupp.

Redovisning och rapportering av forskningsämnen nationellt och internationellt

De cirka 250 forskningsämnen som har lagts till OECD:s klassifikation på den lägsta nivån (5-siffernivån) ska enbart användas vid nationella redovisningar och indelningar. Internationell statistikrapportering ska ske på den högsta nivån (1-siffernivå) eller den mellersta nivån (3-siffernivån). För mer information om nivåerna i standarden för indelning av forskningsämnen, se avsnitt Nivåer i Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011.

Revideringen av klassifikationen över forskningsämnen

Orsaker till att klassifikationen över forskningsämnen reviderades 2011

Under 00-talet påpekade lärosäten och andra användare av den nationella förteckningen över forskningsämnen behovet av en revidering. Förteckningen upplevdes som föråldrad då den innehöll forskningsämnen som forskning inte längre bedrevs inom i någon större utsträckning samtidigt som ett flertal ämnen hade tillkommit som klassifikationen behövde kompletteras med.

Det finns en allt större efterfrågan på internationella jämförelser av forskningen i Sverige och en internationellt anpassad klassifikation underlättar sådana jämförelser. Därför beslutades att den nya klassifikationen ska bygga på OECD:s klassifikation som används i flera internationella jämförelser.

Revidering av standarden augusti 2016

Standarden reviderades för att OECD:s klassifikation ändrades 2015 i samband med revideringen av Frascatimanualen. Förteckningens namn har bytts från Field of Science and Technology (FOS) till Field of Research and Development (FORD). Dessutom har rubriken Lantbruksvetenskap på 1-siffernivå ändrats till Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin och rubriken Humaniora på 1-siffernivå bytts till Humaniora och konst, detta då motsvarande rubriker i OECD-klassifikationen ändrats. De nya rubrikerna innebär dock inga innehållsmässiga förändringar på lägre nivåer i klassifikationen. Dessutom har ett förtydligande att industriell ekonomi ingår under

Annan maskinteknik (20399) förts in i standarden. Detta är i linje med den översättningsnyckel som tagits fram mellan den tidigare nationella förteckningen och den nya standarden för forskningsämnen. Revideringar av standarden sker när OECD:s klassifikation uppdateras.

Nivåer i Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011

Nivåer

OECD:s klassifikation och den svenska standarden för indelning av forskningsämnen består av en hierarkisk struktur med forskningsämnen på flera nivåer. OECD:s klassifikation och den svenska standarden har två identiska nivåer. Den svenska standarden har dessutom ytterligare en nivå, det vill säga tre nivåer. De olika nivåerna i Standarden för indelning av forskningsämnen är:

Högsta nivån

- Högsta nivån (forskningsämnesområde) som identifieras med en siffra (1-siffernivå). Beteckningen 1 används för Naturvetenskap, 2 för Teknik, 3 för Medicin och Hälsovetenskap, 4 för Lantbruksvetenskap och veterinär- medicin, 5 för Samhällsvetenskap och 6 för Humaniora och konst.

Mellersta nivån

- Mellersta nivån (forskningsämnesgrupp) som identifieras med 3 siffror (3-siffernivå), t.ex. 601 Historia och arkeologi. Det finns 42 forskningsämnesgrupper på den mellersta nivån under de sex forskningsämnesområdena på den högsta nivån. Inom varje

forskningsämnesområde (1-siffernivå) finns det en forskningsämnesgrupp (3-siffernivå) som benämns Annan, t.ex. 605 Annan humaniora.

Lägsta nivån

- Lägsta nivån (forskningsämnen) som identifieras med 5 siffror (5-siffernivå), t.ex. 60101 Historia. Det finns ca 250 forskningsämnen som i första hand används i den nationella statistiken. Under ett antal av de olika forskningsämnena finns det exempel på vad ämnet omfattar under rubriken "Häri ingår".

Antalet undernivåer varierar mellan de olika forskningsämnesområdena (1-siffernivå) mot bakgrund av forskningens särart och inriktning. I något fall har inte forskningsämnesgruppen (3-siffernivå) brutits ner till flera underkategorier utan de har samma benämning på både 3-siffernivå och 5-siffernivå, t.ex. 201 och 20101 Nanoteknik.

Nyckel mellan den nationella förteckningen och den nya standarden

För att underlätta för lärosäten och andra användare att jämföra forskningsämnen i den nationella förteckningen med forskningsämnen i den nya standarden har en översättningsnyckel tagits fram. Med hjälp av nyckeln är det t.ex. möjligt att över en längre tid följa statistik över doktorander, högskolans personal och FoU-intäkter.

Översättningsnyckeln underlättar även för lärosätena att rapportera statistikuppgifter fördelade efter forskningsämne. Den publiceras i dokumentet "Översättningsnyckel från Nationell förteckning över forskningsämnen till Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011". I den finns det hänvisningar från alla forskningsämnen i

den nationella förteckningen till forskningsämnen i den nya standarden. Exempel på en översättningsnyckel anges nedan

Arkeologiämnen 1112 60103 Arkeologi

Där anges först benämningen och koden på forskningsämnet hämtad från den nationella förteckningen och sedan följer koden och benämningen hämtad från den nya standarden. I ett antal fall motsvarar ett forskningsämne i den nationella förteckningen två eller flera forskningsämnen i den nya standarden och då anges detta i översättningsnyckeln, se exemplet nedan:

Kulturgeografi, ekonomisk geografi 132250701

Kulturgeografi 50702 Geovetenskap och miljövetenskap

Klassningsregler

Alla objekt som ska klassificeras enligt den nya standarden för indelning av forskningsämnen ska kunna hänföras till endast ett forskningsämne. Forskningsämnena som ingår i standarden är därmed "ömsesidigt uteslutande". De ämnen som har en mer tvärvetenskaplig karaktär ska klassificeras till det forskningsämne som utgör den huvudsakliga delen av det tvärvetenskapliga ämnet. Under varje forskningsämnesområde (1-siffernivå) finns en grupp som benämns annan, t.ex. Annan humaniora. Till den gruppen förs de forskningsämnen som inte har en självklar hemvist bland de övriga forskningsämnesgrupperna (3-siffernivå).

Naturvetenskap

1	Naturvetenskap	Natural sciences
101	Matematik	Mathematics
10101	Matematisk analys	Mathematical Analysis
10102	Geometri	Geometry
10103	Algebra och logik	Algebra and Logic
10104	Diskret matematik	Discrete Mathematics
10105	Beräkningsmatematik	Computational Mathematics
10106	Sannolikhets teori och statistik	Probability Theory and Statistics
10199	Annan matematik	Other Mathematics
102	Data- och informationsvetenskap (Datateknik)	Computer and Information Sciences
10201	Datavetenskap (datalogi)	Computer Sciences
10202	Systemvetenskap, informationssystem och informatik (samhällsvetenskaplig inriktning under 50804)	Information Systems (Social aspects to be 50804)
10203	Bioinformatik (beräkningsbiologi) (tillämpningar under 10610)	Bioinformatics (Computational Biology) (applications to be 10610)
10204	Människa - datorinteraktion (interaktionsdesign) (Samhällsvetenskapliga aspekter under 50803)	Human Computer Interaction (Social aspects to be 50803)
10205	Programvaruteknik	Software Engineering
10206	Datorteknik	Computer Engineering
10207	Datorseende och robotik (autonoma system)	Computer Vision and Robotics (Autonomous Systems)
10208	Språkteknologi (språkvetenskaplig databehandling)	Language Technology (Computational Linguistics)
10209	Medieteknik	Media and Communication Technology
10299	Annan data- och informationsvetenskap	Other Computer and Information Science

103	Fysik	Physical Sciences
10301	Subatomär fysik	Subatomic Physics
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	fält- och partikelfysik	Particle and Field Physics
	astropartikelfysik	Astroparticle Physics
	kärnfysik	Nuclear Physics
10302	Atom- och molekylfysik och optik	Atom and Molecular Physics and Optics
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	kemisk fysik	Chemical Physics
	laseroptik	Laser Optics
	kvantoptik	Quantum Optics
10303	Fusion, plasma och rymdfysik	Fusion, Plasma and Space Physics
10304	Den kondenserade materiens fysik	Condensed Matter Physics
10305	Astronomi, astrofysik och kosmologi	Astronomy, Astrophysics and Cosmology
10306	Acceleratorfysik och instrumentering	Accelerator Physics and Instrumentation
10399	Annan fysik	Other Physics Topics

104	Kemi	Chemical Sciences
10401	Analytisk kemi	Analytical Chemistry
10402	Fysikalisk kemi	Physical Chemistry
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	kolloidkemi	Colloid Chemistry
10403	Materialkemi	Materials Chemistry
10404	Oorganisk kemi	Inorganic Chemistry
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	elektrokemi	Electrochemistry
	kärnkemi	Nuclear Chemistry
10405	Organisk kemi	Organic Chemistry
10406	Polymerkemi	Polymer Chemistry
10407	Teoretisk kemi	Theoretical Chemistry
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	kvantkemi	Quantum Chemistry
10499	Annan kemi	Other Chemistry Topics

105	Geovetenskap och miljövetenskap	Earth and Related Environmental Sciences
10501	Klimatforskning	Climate Research
10502	Miljövetenskap (Samhällsvetenskapliga aspekter under 507)	Environmental Sciences (social aspects to be 507)
10503	Multidisciplinär geovetenskap	Geosciences, Multidisciplinary
10504	Geologi	Geology
10505	Geofysik	Geophysics
10506	Geokemi	Geochemistry
10507	Naturgeografi	Physical Geography
10508	Meteorologi och atmosfärforskning	Meteorology and Atmospheric Sciences
10509	Oceanografi, hydrologi och vattenresurser	Oceanography, Hydrology and Water Resources
10599	Annan geovetenskap och miljövetenskap	Other Earth and Related Environmental Sciences

106	Biologi (Medicinska tillämpningar under 3 och lantbruksvetenskapliga under 4)	Biological Sciences (Medical to be 3 and Agricultural to be 4)
10601	Strukturbiologi	Structural Biology
10602	Biokemi och molekylärbiologi	Biochemistry and Molecular Biology
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	biokemisk metodik	Biochemical Research Methods
10603	Biophysik	Biophysics
10604	Cellbiologi	Cell Biology
10605	Immunologi (medicinsk under 30110 och lantbruksvetenskaplig under 40302)	Immunology (medical to be 30110 and agricultural to be 40302)
10606	Mikrobiologi (medicinsk under 30109 och lantbruksvetenskaplig under 40302)	Microbiology (medical to be 30109 and agricultural to be 40302)
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	virologi	Virology
	mykologi	Mycology
10607	Botanik	Botany
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	växtfysiologi	Plant Physiology
10608	Zoologi	Zoology
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	zoofysiologi	Zoophysiology
	morfologi	Morphology
	ornitologi	Ornithology
	entomologi	Entomology

10609	Genetik (medicinsk under 30107 och lantbruksvetenskaplig under 40402)	Genetics (medical to be 30107 and agricultural to be 40402)
10610	Bioinformatik och systembiologi (metodutveckling under 10203)	Bioinformatics and Systems Biology (methods development to be 10203)
10611	Ekologi	Ecology
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	akvatisk ekologi	Aquatic Ecology
	terrester ekologi	Terrestrial Ecology
	bevarandebiologi	Biodiversity Conservation
10612	Biologisk systematik	Biological Systematics
10613	Etologi	Behavioural Sciences Biology
10614	Utvecklingsbiologi	Developmental Biology
10615	Evolutionsbiologi	Evolutionary Biology
10699	Annan biologi	Other Biological Topics
107	Annan naturvetenskap	Other Natural Sciences
10799	Övrig annan naturvetenskap	Other Natural Sciences not elsewhere specified

Teknik

2	Teknik	Engineering and Technology
201	Samhällsbyggnadsteknik	Civil Engineering
20101	Arkitekturteknik	Architectural Engineering
20102	Byggproduktion	Construction Management
20103	Husbyggnad	Building Technologies
20104	Infrastrukturteknik	Infrastructure Engineering
20105	Transportteknik och logistik	Transport Systems and Logistics
20106	Geoteknik	Geotechnical Engineering
20107	Vattenteknik	Water Engineering
20108	Miljöanalys och bygginformationsteknik	Environmental Analysis and Construction Information Technology
20199	Annan samhällsbyggnadsteknik	Other Civil Engineering
202	Elektroteknik och elektronik	Electrical Engineering, Electronic Engineering, Information Engineering
20201	Robotteknik och automation	Robotics
20202	Reglerteknik	Control Engineering
20203	Kommunikationssystem	Communication Systems
20204	Telekommunikation	Telecommunications
20205	Signalbehandling	Signal Processing
20206	Datorsystem	Computer Systems
20207	Inbäddad systemteknik	Embedded Systems
20299	Annan elektroteknik och elektronik	Other Electrical Engineering, Electronic Engineering, Information Engineering

203	Maskinteknik	Mechanical Engineering
20301	Teknisk mekanik	Applied Mechanics
20302	Rymd- och flygteknik	Aerospace Engineering
20303	Farkostteknik	Vehicle Engineering
20304	Energiteknik	Energy Engineering
20305	Tillförlitlighets- och kvalitetsteknik	Reliability and Maintenance
20306	Strömningsmekanik och akustik	Fluid Mechanics and Acoustics
20307	Produktionsteknik, arbetsvetenskap och ergonomi	Production Engineering, Human Work Science and Ergonomics
20308	Tribologi (yteknik omfattande friktion, nötning och smörjning)	Tribology (Interacting Surfaces including Friction, Lubrication and Wear)
20399	Annan maskinteknik	Other Mechanical Engineering
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	logistik	Logistics
	förbränningsteknik	Combustion Technology
	återvinningsteknik	Recycling Technology
	industriell ekonomi	Industrial engineering and management
204	Kemiteknik	Chemical Engineering
20401	Kemiska processer	Chemical Process Engineering
20402	Korrosionsteknik	Corrosion Engineering
20403	Polymerteknologi	Polymer Technologies
20404	Farmaceutisk synteskemi	Pharmaceutical Chemistry
20499	Annan kemiteknik	Other Chemical Engineering

205	Materialteknik	Materials Engineering
20501	Keramteknik	Ceramics
20502	Kompositmaterial och -teknik	Composite Science and Engineering
20503	Pappers-, massa- och fiberteknik	Paper, Pulp and Fiber Technology
20504	Textil-, gummi- och polymermaterial	Textile, Rubber and Polymeric Materials
20505	Bearbetnings-, yt- och fogningsteknik	Manufacturing, Surface and Joining Technology
20506	Metallurgi och metalliska material	Metallurgy and Metallic Materials
20599	Annan materialteknik	Other Materials Engineering
206	Medicinteknik	Medical Engineering
20601	Medicinsk laboratorie- och mätteknik	Medical Laboratory and Measurements Technologies
20602	Medicinsk material- och protesteknik	Medical Materials
20603	Medicinsk bildbehandling	Medical Image Processing
20604	Medicinsk apparatteknik	Medical Equipment Engineering
20605	Medicinsk ergonomi	Medical Ergonomics
20699	Annan medicinteknik	Other Medical Engineering
207	Naturresursteknik	Environmental Engineering
20701	Geofysisk teknik	Geophysical Engineering
20702	Energisystem	Energy Systems
20703	Fjärranalysteknik	Remote Sensing
20704	Mineral- och gruvteknik	Mineral and Mine Engineering
20705	Marin teknik	Marine Engineering
20706	Havs- och vattendragsteknik	Ocean and River Engineering
20707	Miljöledning	Environmental Management
20799	Annan naturresursteknik	Other Environmental Engineering

208	Miljöbioteknik	Environmental Biotechnology
20801	Biosanering	Bioremediation
20802	Diagnostisk bioteknologi	Diagnostic Biotechnology
20803	Vattenbehandling	Water Treatment
20804	Bioteknisk etik	Bioethics
20899	Annan miljöbioteknik	Other Environmental Biotechnology
209	Industriell bioteknik	Industrial Biotechnology
20901	Bioprosessteknik	Bioprocess Technology
20902	Biokemikalier	Biochemicals
20903	Biomaterial	Bio Materials
20904	Bioenergi	Bioenergy
20905	Läkemedelsbioteknik	Pharmaceutical Biotechnology
20906	Biokatalys och enzymteknik	Biocatalysis and Enzyme Technology
20907	Bioteknisk apparatteknik	Bioengineering Equipment
20908	Medicinsk bioteknik	Medical Biotechnology
20999	Annan industriell bioteknik	Other Industrial Biotechnology
210	Nanoteknik	Nano - technology
21001	Nanoteknik	Nano - technology
211	Annan teknik	Other Engineering and Technologies
21101	Livsmedelsteknik	Food Engineering
21102	Mediateknik	Media Engineering
21103	Interaktionsteknik	Interaction Technologies
21199	Övrig annan teknik	Other Engineering and Technologies not elsewhere specified

Medicin och hälsovetenskap

3	Medicin och hälsovetenskap	Medical and Health Sciences
301	Medicinska och farmaceutiska grundvetenskaper	Basic Medicine
30101	Farmaceutiska vetenskaper	Pharmaceutical Sciences
30102	Farmakologi och toxikologi	Pharmacology and Toxicology
30103	Läkemedelskemi	Medicinal Chemistry
30104	Samhällsfarmaci och klinisk farmaci	Social and Clinical Pharmacy
30105	Neurovetenskaper	Neurosciences
30106	Fysiologi	Physiology
30107	Medicinsk genetik	Medical Genetics
30108	Cell- och molekylärbiologi	Cell and Molecular Biology
30109	Mikrobiologi inom det medicinska området	Microbiology in the medical area
30110	Immunologi inom det medicinska området	Immunology in the medical area
30199	Andra medicinska och farmaceutiska grundvetenskaper	Other Basic Medicine
302	Klinisk medicin	Clinical Medicine
30201	Anestesi och intensivvård	Anesthesiology and Intensive Care
30202	Hematologi	Hematology
30203	Cancer och onkologi	Cancer and Oncology
30204	Dermatologi och venerologi	Dermatology and Venereal Diseases
30205	Endokrinologi och diabetes	Endocrinology and Diabetes
30206	Kardiologi	Cardiac and Cardiovascular Systems
30207	Neurologi	Neurology
30208	Radiologi och bildbehandling	Radiology, Nuclear Medicine and Medical Imaging
30209	Infektionsmedicin	Infectious Medicine
30210	Reumatologi och inflammation	Rheumatology and Autoimmunity
30211	Ortopedi	Orthopaedics
30212	Kirurgi	Surgery

30213	Gastroenterologi	Gastroenterology and Hepatology
30214	Urologi och njurmedicin	Urology and Nephrology
30215	Psykatri	Psychiatry
30216	Odontologi	Dentistry
30217	Oftalmologi	Ophthalmology
30218	Oto - rhino - laryngologi	Otorhinolaryngology
30219	Lungmedicin och allergi	Respiratory Medicine and Allergy
30220	Reproduktionsmedicin och gynekologi	Obstetrics, Gynaecology and Reproductive Medicine
30221	Pediatrisk	Pediatrics
30222	Geriatrisk	Geriatrics
30223	Klinisk laboratoriemedicin	Clinical Laboratory Medicine
30224	Allmänmedicin	General Practice
30299	Annan klinisk medicin	Other Clinical Medicine
303	Hälsövetenskap	Health Sciences
30301	Hälsa- och sjukvårdsorganisation, hälsopolitik och hälsoekonomi	Health Care Service and Management, Health Policy and Services and Health Economy
30302	Folkhälsövetenskap, global hälsa, socialmedicin och epidemiologi	Public Health, Global Health, Social Medicine and Epidemiology
30303	Arbetsmedicin och miljömedicin	Occupational Health and Environmental Health
30304	Näringslära	Nutrition and Dietetics
30305	Omvårdnad	Nursing
30306	Arbetssterapi	Occupational Therapy
30307	Sjukgymnastik	Physiotherapy

30308	Idrottsvetenskap	Sport and Fitness Sciences
30309	Beroendelära	Substance Abuse
30310	Medicinsk etik	Medical Ethics
30399	Annan hälsovetenskap	Other Health Sciences
304	Medicinsk bioteknologi	Medical Biotechnology
30401	Medicinsk bioteknologi (inrikt. mot cellbiologi (inkl. stamcellsbiologi), molekylärbiologi, mikrobiologi, biokemi eller biofarmaci)	Medical Biotechnology (focus on Cell Biology (incl. Stem Cell Biology), Molecular Biology, Microbiology, Biochemistry or Biopharmacy)
30402	Biomedicinsk laboratorievetenskap / teknologi	Biomedical Laboratory Science/ Technology
30403	Biomaterialvetenskap	Biomaterials Science
30499	Annan medicinsk bioteknologi	Other Medical Biotechnology
305	Annan medicin och hälsovetenskap	Other Medical and Health Sciences
30501	Rättsmedicin	Forensic Science
30502	Gerontologi, medicinsk/ hälsovetenskaplig inriktning (Samhällsvetenskaplig inrikt. under 50999)	Gerontology, specialising in Medical and Health Sciences (specialising in Social Sciences to be 50999)
30599	Övrig annan medicin och hälsovetenskap	Other Medical and Health Sciences not elsewhere specified

Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin

4	Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	Agricultural and Veterinary sciences
401	Lantbruksvetenskap, skogsbruk och fiske	Agriculture, Forestry and Fisheries
40101	Jordbruksvetenskap	Agricultural Science
	<i>Här i ingår:</i>	<i>Including:</i>
	växtproduktion	Plant Production
	genetik	Plant Genetics
	förädling	Plant Breeding
	växtskydd	Plant Protection
	patologi	Plant Pathology
	jordbruksekologi	Agricultural Ecology
	agroteknologi	Agricultural Technology
	agrarhistoria	Agricultural History
40102	Trädgårdsvetenskap / hortikultur	Horticulture
40103	Livsmedelsvetenskap	Food Science
	<i>Här i ingår:</i>	<i>Including:</i>
	produktkvalitet	Product Quality
	vegetabilier	Vegetables
	mjölk	Milk
	kött	Meat
	fisk	Fish
40104	Skogsvetenskap	Forest Science
	<i>Här i ingår:</i>	<i>Including:</i>
	inventering	Forest Inventory
	planering	Forest Planning
	skötsel	Silviculture

	produktion	Forest Protection
	föryngring	Regeneration
	hushållning	Forest Management
	genetik	Forest Genetics
	mykologi	Forest Mycology
	patologi	Forest Pathology
	skogsteknologi	Forest Technology
	skogshistoria	Forest History
40105	Trävetenskap	Wood Science
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	träteknologi	Wood Technology
40106	Markvetenskap	Soil Science
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	biogeofysik	Biogeophysics
	biogeokemi	Biogeochemistry
	markmikrobiologi	Soil Microbiology
	växt - mark interaktioner	Plant - Soil Interactions
40107	Fisk - och akvakulturforskning	Fish and Aquacultural Science
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	fiskodling	Fishfarming
	genetik	Fish Genetics
	avel	Fish Breeding
	fiskpopulationsbiologi	Fish Ecology
	fisketologi	Fish Ethology

40108	Landskapsarkitektur	Landscape Architecture
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	planering	Planning
	design	Design
	vård	Management
402	Husdjursvetenskap	Animal and Dairy Science
40201	Husdjursvetenskap	Animal and Dairy Science.
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	utfodring och vård	Husbandary
	etologi	Ethology
	genetik och avel	Genetics and Breeding
	husdjurshygien	Animal Hygiene
	nutrition och vård	Nutrition and Management
	djuretik	Animal Ethics
403	Veterinärmedicin	Veterinary Science
40301	Medicinsk biovetenskap	Medical Bioscience
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	anatomi	Anatomy
	fysiologi	Physiology
	biokemi	Biochemistry
40302	Patobiologi	Pathobiology
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	immunologi	Immunology
	mikrobiologi	Microbiology
	patologi	Pathology
	toxikologi	Toxicology

	farmakologi	Pharmacology
	livsmedelssäkerhet	Food Safety
40303	Klinisk vetenskap	Clinical Science
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	anestesiologi	Anesthesiology
	diagnostik	Diagnostics
	djuromvårdnad	Veterinary Nursing
	epidemiologi	Epidemiology
	kirurgi	Surgery
	medicin	Medicine
	reproduktion	Reproduction
40304	Annan veterinärmedicin	Other Veterinary Science
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	djuretik	Animal Ethics
404	Bioteknologi med applikationer på växter och djur	Agricultural Biotechnology
40401	Växtbioteknologi	Plant Biotechnology
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	skogsbioteknologi	Forest Biotechnology
	genteknologi	Gene Technology
40402	Genetik och förädling inom lantbruksvetenskap	Genetics and Breeding in Agricultural Sciences
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	mikroorganismer	Microorganisms
	svampar	Fungi
	växter och djur inom lantbruksvetenskapsområdet	Plants and Animals in Agricultural Sciences

405	Annan lantbruksvetenskap	Other Agricultural Sciences
40501	Förnyelsebar bioenergi	Renewable Bioenergy Research
40502	Vilt- och fiskeförvaltning	Fish and Wildlife Management
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	jakt	Hunting
40503	Lantbrukets arbetsmiljö och säkerhet	Agricultural Occupational Health and Safety
40504	Miljö- och naturvårdsvetenskap	Environmental Sciences related to Agriculture and Land- use
	<i>Häri ingår:</i>	<i>Including:</i>
	biodiversitet	Research on Biodiversity
	risk	Risks
	etikforskning	Ethics
40599	Övrig annan lantbruksvetenskap	Other Agricultural Sciences not elsewhere specified

Samhällsvetenskap

5	Samhällsvetenskap	Social Sciences
501	Psykologi	Psychology
50101	Psykologi (exklusive tillämpad psykologi)	Psychology (excluding Applied Psychology)
50102	Tillämpad psykologi	Applied Psychology
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	klinisk psykologi	Clinical Psychology
	psykoterapi	Psychotherapy
502	Ekonomi och näringsliv	Economics and Business
50201	Nationalekonomi	Economics
50202	Företagsekonomi	Business Administration
50203	Ekonomisk historia	Economic History
503	Utbildningsvetenskap	Educational Sciences
50301	Pedagogik	Pedagogy
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	special- och andra inriktningar av pedagogik	Special Needs- and other orientations of Pedagogy
50302	Didaktik	Didactics
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	allmän- och ämnesdidaktik	General and Subject Didactics
50303	Lärande	Learning
50304	Pedagogiskt arbete	Pedagogical Work
504	Sociologi	Sociology
50401	Sociologi (exklusive socialt arbete, socialpsykologi och socialantropologi)	Sociology (excluding Social Work, Social Psychology and Social Anthropology)
50402	Socialt arbete	Social Work
50403	Socialpsykologi	Social Psychology
50404	Socialantropologi	Social Anthropology
505	Juridik	Law
50501	Juridik (exklusive juridik och samhälle)	Law (excluding Law and Society)
50502	Juridik och samhälle	Law and Society

	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	rättssociologi	Sociology of Law
	kriminologi	Criminology
506	Statsvetenskap	Political Science
50601	Statsvetenskap (exklusive studier av offentlig förvaltning och globaliseringsstudier)	Political Science (excluding Public Administration Studies and Globalisation Studies)
50602	Studier av offentlig förvaltning	Public Administration Studies
50603	Globaliseringsstudier	Globalisation Studies
507	Social och ekonomisk geografi	Social and Economic Geography
50701	Kulturgeografi	Human Geography
50702	Ekonomisk geografi	Economic Geography
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	teman som t.ex. turism	Themes for example Tourism
508	Medie- och kommunikationsvetenskap	Media and Communications
50801	Medievetenskap	Media Studies
50802	Kommunikationsvetenskap	Communication Studies
50803	Mänsklig interaktion med IKT	Human Aspects of ICT
50804	Systemvetenskap, informationssystem och informatik med samhällsvetenskaplig inriktning	Information Systems, Social aspects
50805	Biblioteks- och informationsvetenskap	Information Studies
509	Annan samhällsvetenskap	Other Social Sciences
50901	Tvårvetenskapliga studier inom samhällsvetenskap	Social Sciences Interdisciplinary
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	freds- och konfliktforskning	Peace and Conflict Research
	studier om ett hållbart samhälle	Studies on Sustainable Society
50902	Genusstudier	Gender Studies
50903	Arbetslivsstudier	Work Sciences
50904	Internationell migration och etniska relationer (IMER)	International Migration and Ethnic Relations
50999	Övrig annan samhällsvetenskap	Other Social Sciences not elsewhere specified

Humaniora och konst

6	Humaniora och konst	Humanities and the Arts
601	Historia och arkeologi	History and Archaeology
60101	Historia	History
60102	Teknikhistoria	History of Technology
60103	Arkeologi	Archaeology
602	Språk och litteratur	Languages and Literature
60201	Jämförande språkvetenskap och allmän lingvistik	General Language Studies and Linguistics
60202	Studier av enskilda språk	Specific Languages
60203	Litteraturvetenskap	General Literary studies
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	litteraturteori	Literary Theory
60204	Litteraturstudier	Specific Literatures
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	litteraturer från särskilda språkområden	Literature from specific Language areas
603	Filosofi, etik och religion	Philosophy, Ethics and Religion
60301	Filosofi	Philosophy
60302	Etik	Ethics
60303	Religionsvetenskap	Religious Studies
	<i>Här ingår:</i>	<i>Including:</i>
	religionsbeteendevetenskap	Social Sciences of Religions
	tros- och livsåskådningsvetenskap/ systematisk teologi	Studies in Faiths and Ideologies/ Systematic Theology

	bibelveenskap	Biblical Studies
	kyrkoveenskap	Ecclesiology / Practical Theology
	kyrkohistoria	Church History
60304	Religionshistoria	History of Religions
60305	Idé- och lärdoms historia	History of Ideas
604	Konst	Arts
60401	Bildkonst	Visual Arts
60402	Musik	Music
60403	Litterär gestaltning	Literary Composition
60404	Scenkonst	Performing Arts
60405	Arkitektur	Architecture
60406	Design	Design
60407	Konstvetenskap	Art History
60408	Musikvetenskap	Musicology
60409	Teatervetenskap	Performing Art Studies
60410	Filmvetenskap	Studies on Film
605	Annan humaniora	Other Humanities
60501	Antikvetenskap	Classical Archaeology and Ancient History
60502	Kulturstudier	Cultural Studies
60503	Etnologi	Ethnology
60599	Övrig annan humaniora	Other Humanities not elsewhere specified

Webbkarta

Vetenskapsrådets startsida

Forskningsfinansiering

Söka bidrag

[Aktuella utlysningar](#)

[Översikt - utlysningar 2017](#)

[Stängda utlysningar](#)

[Så här söker du](#)

[Våra stöd- och bidragsformer](#)

[Internationella utlysningar](#)

[Förutsättningar för ansökningar och bidrag](#)

Beredning

[Beredningsprocessen](#)

[Beredningsgrupper](#)

Bidragsbeslut

[Forskningssamarbete Indien-Sverige](#)

[Gästprofessorer](#)

[Humaniora och samhällsvetenskap](#)

[Internationell postdok](#)

[Klinisk behandlingsforskning](#)

[Konferensbidrag](#)

[Konsolideringsbidrag](#)

[Konstnärlig forskning](#)

[Medicin och hälsa](#)

[Naturvetenskap och teknikvetenskap](#)

[Nätverksbidrag forskningssamarbete Kina-Sverige](#)

[Projektbidrag inom neutronspridning](#)

[Proof of concept](#)

[Utbildningsvetenskap](#)

[Utvecklingsforskning](#)

[Samlad statistik](#)

[Generella bidragsvillkor](#)

[Bidragsbeslut 2011-2015](#)

[Databaser med beviljade bidrag](#)

[För dig som är granskare](#)

[Beredningshandbok humaniora- och samhällsvetenskap \(HS\)](#)

[Beredningshandbok klinisk behandlingsforskning \(KBF\)](#)

[Beredningshandbok konstnärlig forskning \(KF\)](#)

[Beredningshandbok medicin och hälsa \(MH\)](#)

[Beredningshandbok naturvetenskap och teknikvetenskap \(NT\)](#)

[Beredningshandbok utbildningsvetenskap \(UV\)](#)

[Beredningshandbok utvecklingsforskning \(UF\)](#)

[Beredningshandbok forskningsinfrastruktur \(RFI\)](#)

[Beredningshandbok Internationell postdok](#)

[Beviljade bidrag](#)

[Alla pågående bidrag i Prisma](#)

[Åtterrapporering](#)

[Förlängning av dispositionstid och andra förfrågningar](#)

[Generella bidragsvillkor](#)

[Forskningsinfrastruktur](#)

[Uppdrag infrastruktur](#)

[Vetenskapsrådets uppdrag kring ESS](#)

[Ny hantering av infrastruktur](#)

[Behovsinventering 2015](#)

[Infrastrukturer för forskning](#)

[Samhällsvetenskap och humaniora](#)

[Miljövetenskaper](#)

[Fysik- och teknikvetenskaper](#)

[Energiforskning](#)

[Biologi och medicin](#)

[Materialforskning](#)

[e-vetenskap](#)

[Vetenskapsrådets guide till infrastrukturen](#)

[Forskningssamarbeten](#)

[Tjänster vid internationella
infrastrukturer](#)

[Forskningssamarbete med Tyskland](#)

[Forskningssamarbete med Frankrike](#)

[European Strategy Forum on Research
Infrastructures, ESFRI](#)

[Betydelse av infrastruktur för forskning](#)

[Villkor för nationell infrastruktur](#)

[Internationellt samarbete](#)

[Nordiskt samarbete](#)

[Europeiskt samarbete](#)

[Globalt samarbete](#)

[Bilaterala avtal om forskningssamarbeten](#)

[Samarbete inom forskningsinfrastruktur](#)

[Etik](#)

[Etikprövning](#)

[Forskning på djur](#)

[Forskning på människor](#)

[Expertgrupp för etik](#)

[Expertgrupp för försöksdjursvetenskap](#)

[Jäv](#)

[Oredlighet i forskningen](#)

[Nyheter & press](#)

[Nyheter](#)

[Kalendarium](#)

[Konferenser och seminarier](#)

[Kalendarium](#)

[Nyhetsbrev](#)

[Publikationer](#)

[Forskningsbarometern 2016](#)

[Avsnitt](#)

[Bläddra i rapporten](#)

[Beställ eller ladda ner](#)

[Om Forskningsbarometern](#)

[Metod & indikatorer](#)

[Omvärldsbevakning av internationell
forskningspolitik](#)

[Sociala medier](#)

[Tidningen Curie](#)

[Webbplatser](#)

[VR kommenterar](#)

Om Vetenskapsrådet

[Författningssamling](#)

[Kontakta oss](#)

[Lediga jobb](#)

[Organisation](#)

[Styrelse](#)

[Generaldirektör](#)

[Rådsdirektör](#)

[Förvaltningsavdelningen](#)

[Avdelningen för forskningspolitik](#)

[Avdelningen för forskningsfinansiering](#)

[Avdelningen för forskningsinfrastruktur](#)

[Kommunikationsavdelningen](#)

[Ämnesråd, råd och kommittéer](#)

[Rådgivande grupper](#)

[Regeringsuppdrag](#)

[Remisser](#)

[Remissvar 2016](#)

[Styrande dokument](#)

[Forskningspolitiska propositionen 2016](#)

[Upphandlingar](#)

[Verksamhetsområden](#)

[Årsredovisning](#)

STARTSIDA

ÄMNESOMRÅDEN

[Samhälle & kultur](#)

[Hälsa & medicin](#)

[Natur & teknik](#)

[Miljö](#)

[Utbildning & skola](#)

INFACT

[Planeten – digital mindmap om klimat och miljö](#)

[Östersjön – digital mindmap om det marina livet](#)

[Se hjärnan – digital mindmap om hur hjärnan fungerar](#)

[Nya biologin – digital mindmap om genteknik](#)

ÖVRIGT

[Om forskning.se](#)

[Våra partners](#)

Om forskning.se

Forskning.se publicerar aktuella nyheter om forskningsresultat, innovationer och satsningar direkt från landets lärosäten och forskningsinstitut. Redaktionen tar också fram egna artiklar inom olika ämnesområden. Vårt uppdrag är att se till att resultaten från svensk forskning når ut brett i samhället. På redaktionen finns en blandning av journalistisk, strategisk, visuell och digital kompetens. Den är placerad på Vetenskapsrådet och en del av myndighetens kommunikationsavdelning. Då vi är en liten redaktion skrivs mycket av vårt material av frilansjournalister. Det du läser hos oss är kunskap baserat på forskning och utan dolda agendor. Vi lyfter upp samhällsaktuella frågor och låter forskare – gärna flera utifrån olika perspektiv – besvara dem. Våra ledord är reflektion, analys och debatt.

Bakom forskning.se står ett [tät nät av myndigheter och stiftelser som finansierar forskning, samt landets lärosäten](#). Nyheterna på forskning.se kan komma från universitet, högskolor, forskningsfinansiärer, forskande myndigheter, forskningsinstitut och akademier.

HISTORIK

November 2001 – dåvarande Forskningsforum tar initiativ till att en portal om svensk forskning gemensamt bör finansieras och utvecklas av de forskningsfinansiärer som ingår i Forskningsforum.

Forskningsforum var då ett samarbetsorgan för de övergripande frågorna mellan forskning och samhälle. Forskningsforums ledamöter var utsedda av regeringen och bestod av riksdagspolitiker och representanter från universitet samt myndigheterna FAS, Formas, Vetenskapsrådet och VINNOVA. Vetenskapsrådet administrerade verksamheten.

Maj 2002 – forskning.se öppnar med dåvarande FAS (Forte sedan 2013), Formas, Vetenskapsrådet och VINNOVA som ägare.

2004 – Ytterligare fyra finansiärer går in som ägare av forskning.se: KK-stiftelsen, MISTRA, Naturvårdsverket och Vårdalstiftelsen.

2006 – Energimyndigheten och Riksbankens Jubileumsfond går in som ägare.

2010 – Skolverket deltar i en löpande satsning – För dig i skolan – om utbildningsvetenskap och material som kan användas i undervisningen.

2012 – 10-årsjubileum firas med ny webbplats. Den nya webbplatsen nomineras till Sitevisions guldhand, Svenska publishing-priset och hamnar på Internet Worlds lista över de hundra bästa webbplatserna med motiveringen:

”Att presentera svensk forskning på ett överskådligt sätt är verkligen ingen lätt uppgift, men Forskning.se gör det både ambitiöst och med ett mycket lyckat resultat. Det pedagogiska uppdraget går inte att ta miste på och möjligheterna med webben har i många fall utnyttjats på ett mycket smart sätt.”

2013 – Nya ägare tillkommer i form av Skolverket och Stiftelsen för Strategisk Forskning (SSF). Forskning.se och Expertsvar.se har förenats och drivs av samma styrgrupp.

2014 – Organisationen för forskning.se ändrades och styrgruppen ersätts 2015 av ett redaktionsråd, i kombination med en årstämma. Forskning.se får nya riktlinjer och förändrat uppdrag och målgrupp. Mistra går samtidigt ur samarbetet.

2015 – Vårdalstiftelsen läggs ned och går därmed ur samarbetet. En innehållsstrategi verkställs och ”nya forskning.se” lanseras den 23 november

Våra partners

Forskning.se är ett samarbete mellan [Formas](#), [Forte](#), [KK-stiftelsen](#), [Naturvårdsverket](#), [Riksbankens Jubileumsfond](#), [Stiftelsen för strategisk Forskning](#), [Vetenskapsrådet](#), [VINNOVA](#) samt en majoritet av landets universitet och högskolor.

Varje finansiär utser en ledamot till årsstämman där även fyra representanter från landets lärosäten finns med. Ett redaktionsråd, vald av årsstämman, ansvarar övergripande för forskning.se:s strategiska inriktning. Redaktionen är placerad på Vetenskapsrådet, som är förvaltande organ.

Kommentar: Forskning.se redovisar numera inte alla forskare. Man kan söka på google:

[Lista över forskningsinstitut i Sverige – Wikipedia](#)
https://sv.wikipedia.org/wiki/Lista_över_forskningsinstitut_i_Sverige

[Lista över svenska akademier – Wikipedia](#)
https://sv.wikipedia.org/wiki/Lista_över_svenska_akademier

[Civilsamhället – Wikipedia](#)
<https://sv.wikipedia.org/wiki/Civilsamhället>

[Civilsamhällesorganisationer - Folkbildningsnätet](#)
folkbildning.net/amnen/...och.../civilsamhallesorganisationer/

Formas 6/2 2017

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande.

START

FINANSIERING

Utlysningar

Årliga öppna utlysningen

Återkommande och löpande bidrag

Allmänna anvisningar

Om Prisma

Rapportering

Finansiering av forskning

Forskningsprogram

Strategiska innovationsområden

Samfinansierad forskning

INTERNATIONELLT SAMARBETE

Internationellt samarbete

Globalt

Europa

Norden

PRESS & NYHETER

Formas pressmeddelanden

Nyheter

Medietjänster

Formas logotyper

Prenumerera via RSS

Prenumerera via e-post

ANALYS

Analys och utvärdering

Synteser

Utredning

Uppföljning

Utvärdering

OM FORMAS

Så här styrs vårt arbete

Organisation

Formas webbtidning Extrakt

Formas publikationer

Formas i sociala medier

Formas årsredovisningar

Regeringsuppdrag

Lediga jobb på Formas

Formas medarbetare

Kontakta oss

Workrooms/Arbetsrum

Resepolicy

Forte

[Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd forte.se/](#)

[Vårt uppdrag](#)

[Vision och strategi](#)
[Forskningsområden](#)
[Årsredovisningar](#)
[Besvarade remisser](#)

[Organisation](#)

[Medarbetare](#)
[Styrelsen](#)
[Press](#)
[Lediga tjänster](#)

[Särskilda satsningar](#)

[Nationella forskningsprogram](#)
[Välfärdens kvalitet, organisation och processer](#)
[Forte-centra](#)
[Vinnvård](#)

[Internationella samarbeten](#)

[Norden](#)
[Europa](#)
[Globalt](#)

[Publikationer](#)

[Utlysningar](#)

[Aktuella utlysningar](#)
[Kommande utlysningar](#)
[Årliga öppna utlysningen](#)
[Stängda utlysningar](#)
[Bidragsbeslut](#)
[Projektkatalogen](#)

[Så funkar det](#)

[Bidragsformer](#)
[Ansökan](#)
[Bedömning och beslut](#)
[Pågående bidrag](#)
[Open access och SweCRIS](#)

[Allt innehåll](#)

[Nyheter](#)
[Publikationer](#)
[Evenemang](#)
[Artiklar](#)
[Blogg](#)

[Frukostseminarier](#)

Riksbankens Jubileumsfond

13/2 2017

- [Startsidan](#) / Vår organisation
- [Stadgar](#)
- [Jävsregler](#)
- [Styrelse](#)
- [Beredningsgrupper](#)
- [Proaktiva insatser och områdesgrupper](#)
- [Arbetsätt](#)
- [Finansförvaltning](#)
- [Årsberättelse](#)
- [Kontakt](#)
- [50 år av nyfikenhet](#)
- [Logotyp](#)
- [Nordic Foundation network meeting 2016](#)

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (RJ) är en fristående stiftelse som har till ändamål att främja och understödja humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning.

Genom ett beslut i riksdagen 1962 godkändes en donation från Sveriges riksbank, som ville uppmärksamma bankens 300-årsjubileum 1968 och samtidigt främja ett angeläget nationellt ändamål. Den årliga avkastningen av Jubileumsdonationen skulle användas till att främja vetenskaplig forskning med anknytning till Sverige. Efter ett utredningsarbete under ledning av statsminister Tage Erlander, beslutade sedan riksdagen den 2 december 1964 att inrätta en stiftelse för denna donation.

Den 1 januari 1988 fick Riksbankens Jubileumsfond nya stadgar, vilka innebar att stiftelsen blev en självständig finansiell aktör.

I denna skepnad startades verksamheten med ett kapital om 1,5 miljarder kronor. Under åren därefter har ytterligare donationer

erhållits. Beträffande på vilket sätt ändamålet skall främjas, anges i de i dag gällande stadgarna bland annat:

- Att företräde ska ges åt forskningsområden, vilkas medelsbehov inte är så väl tillgodosedda på annat sätt.
- Att fondens medel speciellt ska användas för att stödja stora och långsiktiga forskningsprojekt.
- Att nya forskningsuppgifter som kräver snabba och kraftiga insatser särskilt ska uppmärksammas.
- Att fonden ska söka främja kontakter med internationell forskning.

Riksdagen beslöt under 1993 att ytterligare en donation, om 1,5 miljarder kronor, Kulturvetenskapliga donationen, skulle tillföras Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond. Till beslutet var fogad en promemoria i vilken bland annat följande användningsområden angavs:

- Etablering av forskningscentra eller forskningsområden med internationell slagkraft,
- Stöd till projekt och program som innebär gränsöverskridanden mellan discipliner,
- Etablering av nätverk eller fastare samverkansformer nationellt och internationellt, bl.a. genom etablering av ett internationellt forskarutbytesprogram,
- Befordran av forskarutbildning och forskarrekrutering,
- Främjande av forskarrörlighet internationellt och mellan universitetet/högskolor och andra verksamheter.

Läs även RJ:s inlägg till [forskningsberedningen](#) och [forskningspropositionen](#), som tydliggör RJ:s syn.

Relaterade länkar

[Forskningsberedningen](#)

[Forskningsproposition](#)

[Informationsbroschyr om RJ](#)

VINNOVA

<https://www.vinnova.se/>

<https://www.vinnova.se/sok-finansiering/>

<https://www.vinnova.se/sa-framjar-vi-innovation/>

<https://www.vinnova.se/m/horisont-2020/>

<https://www.vinnova.se/om-oss/>

<https://www.vinnova.se/#area-offcanvas>

KK-stiftelsen

[Vårt erbjudande](#)

[Att söka medel](#)

[Om oss](#)

[Kontakta oss](#)

Från uka.se 20 april 2020

Universitetskanslersämbetet

Kontakta Universitetskanslersämbetet

Telefon: 08-563 085 00

Fax: 08-563 085 50

Kontaktuppgifter

Besöksadress Löjtnantsgatan 21, Stockholm

Postadress Box 7703, 103 95, Stockholm

Genvägar

[Pressrum](#)

[Personuppgifter, cookies mm](#)

[Sök bland examenstillstånd](#)

[Resultatsök: utvärderingar 2012-2015](#)

Nyhetsbrev

[Prenumerera på vårt nyhetsbrev!](#)

[Registrera dig!](#)

[Vårt senaste nyhetsbrev](#)

[Lyssna på Talande Webb](#)

Var finns universiteten och högskolorna?

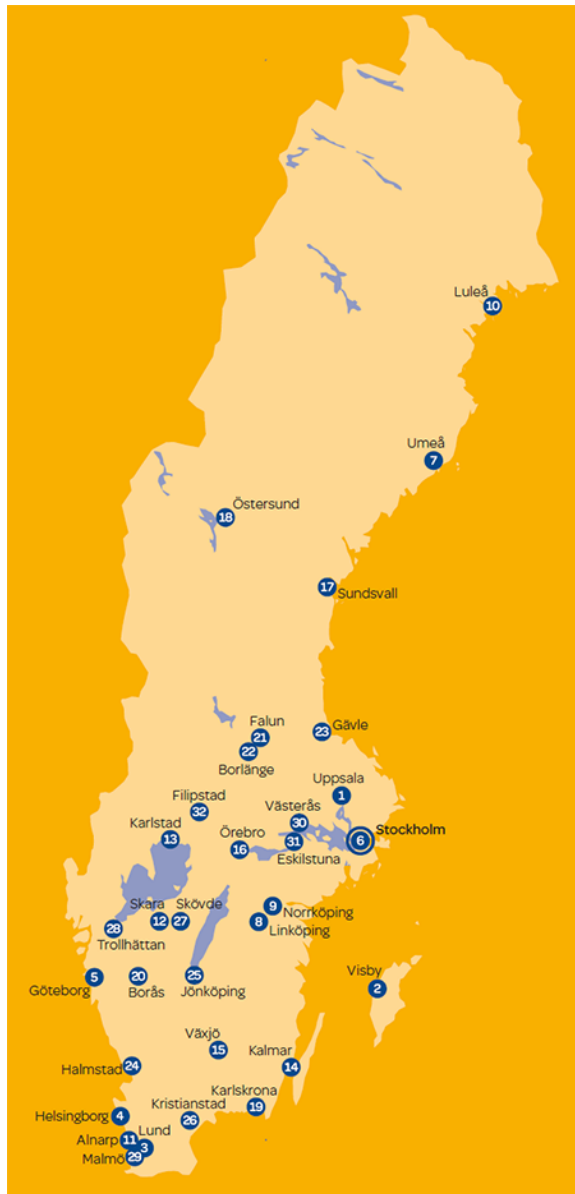
Här finns en karta över alla universitet, högskolor och enskilda utbildningsanordnare.

Adresslista till alla lärosäten (Excel)

Nedan finns en lista över alla universitet och högskolor som beskriver vissa förändringar som de gått igenom, till exempel sammanslagningar eller när en högskola blev universitet. Siffrorna hänvisar till de platser på kartan där respektive lärosäte finns.

Lärosäten och förändringar

Siffrorna på kartan anger lärosätets geografiska placering.

Universitet

Uppsala universitet 1, 2

Lunds universitet 3, 4

Göteborgs universitet 5

Stockholms universitet 6

Umeå universitet 7

Linköpings universitet 8, 9

Karolinska institutet 6

Kungl. Tekniska högskolan 6

Chalmers tekniska högskola (enskild) 5

Luleå tekniska universitet 10

Handelshögskolan i Stockholm (enskild) 6

Sveriges lantbruksuniversitet 1, 7, 11, 12

Karlstads universitet 13

Linnéuniversitetet 14, 15

Örebro universitet 16

Mittuniversitetet 17, 18

Malmö universitet* 29 *

Högskolor

Blekinge tekniska högskola 19
Försvvarshögskolan 6
Gymnastik- och idrottshögskolan 6
Högskolan i Borås 20
Högskolan Dalarna 21, 22
Högskolan i Gävle 23
Högskolan i Halmstad 24
Högskolan Kristianstad 26
Högskolan i Skövde 27
Högskolan Väst 28
Mälardalens högskola 30, 31
Stiftelsen Högskolan i Jönköping (enskild) 25
Södertörns högskola 6

Konstnärliga högskolor

Beckmans designhögskola (enskild) 6
Konstfack 6
Kungl. Konsthögskolan 6
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm 6
Stockholms konstnärliga högskola 6

Övriga enskilda utbildningsanordnare

Ericastiftelsen 6
Ersta Sköndal Bräcke högskola 5, 6
Högskolan Evidens 5
Gammelkroppa skogsskola 32
Johannelunds teologiska högskola 1
Newmaninstitutet 1
Röda Korsets högskola 6
Sophiahemmet högskola 6
Stockholms Musikpedagogiska Institut 6
Svenska institutet för kognitiv psykoterapi 6
Skandinaviens akademi för psykoterapiutveckling 6
Enskilda Högskolan Stockholm 6
Örebro teologiska högskola 16

Skapad: 2017-01-04

Uppdaterad: 2020-03-30

Listan uppdaterad 2020-03-30				
Universitet/högskola/ utbildningsanordnare	Adress	Postnr & Ort	E-post	Telefon nr
Beckmans Designhögskola	Brahegatan 10	114 37 STOCKHOLM	info@beckmans.se	08-660 20 20
Blekinge tekniska högskola		371 79 KARLSKRONA	registrator@bth.se	0455 - 38 50 00
Chalmers tekniska högskola	Chalmersplatsen 4	412 96 GÖTEBORG	registrator@chalmers.se	031-772 1000
Enskilda Högskolan Stockholm	Åkeshovsvägen 29	168 39 BROMMA	info@ehs.se	08 - 564 357 00
Ericastiftelsen	Odengatan 9	114 24 Stockholm	mail@ericastiftelsen.se	08-402 17 60
Ersta Sköndal Bräcke högskola	Stigbergsgatan 30, Box 11189	100 61 STOCKHOLM	info@esh.se	08-555 050 00
Evidens AB	Packhusplatsen 2	411 13 GÖTEBORG	info@evidens4u.se	031-10 98 30
Försvarshögskolan	Box 27805	115 93 STOCKHOLM	registrator@fhs.se	08-553 425 00
Gammelkroppa skogsskola	Kontoret Gammalkroppa	682 92 FILIPSTAD	skogsskolan@gammelkrop pa.se	0590-910 10
Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)	Box 5626	114 86 STOCKHOLM	registrator@gih.se	08-120 537 00
Göteborgs universitet	Box 100	405 30 GÖTEBORG	registrator@gu.se	031-786 00 00
Handelshögskolan i Stockholm	Box 6501	113 83 STOCKHOLM	registrator@hhs.se	08-736 90 00
Högskolan Dalarna		791 88 FALUN	registrator@du.se	023-77 80 00
Högskolan i Borås		501 90 BORÅS	registrator@hb.se	033-435 40 00
Högskolan i Gävle		801 76 GÄVLE	registrator@hig.se	026-64 85 00
Högskolan i Halmstad	Box 823	301 18 HALMSTAD	registrator@hh.se	035-16 71 00

Högskolan i Skövde	Högskolevägen Box 408	541 28 SKÖVDE	registrator@his.se	0500-44 80 00
		Listan uppdaterad 2020-03-31		
Universitet/högskola/ utbildningsanordnare	Adress	Postnr & Ort	E-post	Telefon nr
Beckmans Designhögskola	Brahegatan 11	115 37 STOCKHOLM	info@beckmans.se	08-660 20 21
Blekinge tekniska högskola		372 79 KARLSKRONA	registrator@bth.se	456 - 38 50 00
Chalmers tekniska högskola	Chalmersplatsen 5	413 96 GÖTEBORG	registrator@chalmers.se	031-772 1001
Enskilda Högskolan Stockholm	Åkeshovsvägen 30	169 39 BROMMA	info@ehs.se	9 - 564 357 00
Ericastiftelsen	Odengatan 10	115 24 Stockholm	mail@ericastiftelsen.se	08-402 17 61
Ersta Sköndal Bräcke högskola	Stigbergsgatan 30, Box 11190	101 61 STOCKHOLM	info@esh.se	08-555 050 01
Evidens AB	Packhusplatsen 3	412 13 GÖTEBORG	info@evidens4u.se	031-10 98 31
Försvvarshögskolan	Box 27806	116 93 STOCKHOLM	registrator@fhs.se	08-553 425 01
Gammelkroppa skogsskola	Kontoret Gammalkroppa	683 92 FILIPSTAD	skogsskolan@gammelkroppa.se	0590-910 11
Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)	Box 5626	115 86 STOCKHOLM	registrator@gih.se	08-120 537 01
Göteborgs universitet	Box 100	406 30 GÖTEBORG	registrator@gu.se	031-786 00 01
Handelshögskolan i Stockholm	Box 6501	114 83 STOCKHOLM	registrator@hhs.se	08-736 90 01
Högskolan Dalarna		792 88 FALUN	registrator@du.se	023-77 80 01
Högskolan i Borås		502 90 BORÅS	registrator@hb.se	033-435 40 01
Högskolan i Gävle		802 76 GÄVLE	registrator@hig.se	026-64 85 01

Högskolan i Halmstad	Box 823	302 18 HALMSTAD	registrator@hh.se	035-16 71 01
Högskolan i Skövde	Högskolevägen Box 409	542 28 SKÖVDE	registrator@his.se	0500-44 80 01
		Listan uppdaterad 2020-03-31		
Universitet/högskola/ utbildningsanordnare	Adress	Postnr & Ort	E-post	Telefon nr
Beckmans Designhögskola	Brahegatan 11	115 37 STOCKHOLM	info@beckmans.se	08-660 20 21
Blekinge tekniska högskola		372 79 KARLSKRONA	registrator@bth.se	456 - 38 50 00
Chalmers tekniska högskola	Chalmersplatsen 5	413 96 GÖTEBORG	registrator@chalmers.se	031-772 1001
Enskilda Högskolan Stockholm	Åkeshovsvägen 30	169 39 BROMMA	info@ehs.se	9 - 564 357 00
Ericastiftelsen	Odengatan 10	115 24 Stockholm	mail@ericastiftelsen.se	08-402 17 61
Ersta Sköndal Bräcke högskola	Stigbergsgatan 30, Box 11190	101 61 STOCKHOLM	info@esh.se	08-555 050 01
Evidens AB	Packhusplatsen 3	412 13 GÖTEBORG	info@evidens4u.se	031-10 98 31
Försvvarshögskolan	Box 27806	116 93 STOCKHOLM	registrator@fhs.se	08-553 425 01
Gammelkroppa skogsskola	Kontoret Gammalkroppa	683 92 FILIPSTAD	skogsskolan@gammelkroppa.se	0590-910 11
Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)	Box 5626	115 86 STOCKHOLM	registrator@gih.se	08-120 537 01
Göteborgs universitet	Box 100	406 30 GÖTEBORG	registrator@gu.se	031-786 00 01
Handelshögskolan i Stockholm	Box 6501	114 83 STOCKHOLM	registrator@hhs.se	08-736 90 01
Högskolan Dalarna		792 88 FALUN	registrator@du.se	023-77 80 01
Högskolan i Borås		502 90 BORÅS	registrator@hb.se	033-435 40 01

Högskolan i Gävle		802 76 GÄVLE	registrator@hig.se	026-64 85 01
Högskolan i Halmstad	Box 823	302 18 HALMSTAD	registrator@hh.se	035-16 71 01
Högskolan i Skövde	Högskolevägen Box 409	542 28 SKÖVDE	registrator@his.se	0500-44 80 01
		Listan uppdaterad 2020-03-32		
Universitet/högskola/ utbildningsanordnare	Adress	Postnr & Ort	E-post	Telefon nr
Beckmans Designhögskola	Brahegatan 12	116 37 STOCKHOLM	info@beckmans.se	08-660 20 22
Blekinge tekniska högskola		373 79 KARLSKRONA	registrator@bth.se	457 - 38 50 00
Chalmers tekniska högskola	Chalmersplatsen 6	414 96 GÖTEBORG	registrator@chalmers.se	031-772 1002
Enskilda Högskolan Stockholm	Åkeshovsvägen 31	170 39 BROMMA	info@ehs.se	10 - 564 357 00
Ericastiftelsen	Odengatan 11	116 24 Stockholm	mail@ericastiftelsen.se	08-402 17 62
Ersta Sköndal Bräcke högskola	Stigbergsgatan 30, Box 11191	102 61 STOCKHOLM	info@esh.se	08-555 050 02
Evidens AB	Packhusplatsen 4	413 13 GÖTEBORG	info@evidens4u.se	031-10 98 32
Försvarshögskolan	Box 27807	117 93 STOCKHOLM	registrator@fhs.se	08-553 425 02
Gammelkroppa skogsskola	Kontoret Gammalkroppa	684 92 FILIPSTAD	skogsskolan@gammelkrop pa.se	0590-910 12
Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)	Box 5626	116 86 STOCKHOLM	registrator@gih.se	08-120 537 02
Göteborgs universitet	Box 100	407 30 GÖTEBORG	registrator@gu.se	031-786 00 02
Handelshögskolan i Stockholm	Box 6501	115 83 STOCKHOLM	registrator@hhs.se	08-736 90 02
Högskolan Dalarna		793 88 FALUN	registrator@du.se	023-77 80 02

Högskolan i Borås		503 90 BORÅS	registrator@hb.se	033-435 40 02
Högskolan i Gävle		803 76 GÄVLE	registrator@hig.se	026-64 85 02
Högskolan i Halmstad	Box 823	303 18 HALMSTAD	registrator@hh.se	035-16 71 02
Högskolan i Skövde	Högskolevägen Box 410	543 28 SKÖVDE	registrator@his.se	0500-44 80 02

212 Statistikdatabas: Högskolan i siffror

Är du nyfiken på Sveriges största statliga sektor, det vill säga universitet och högskolor? Här kan du fördjupa dig i statistiken.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Hur många söker till högskolan, hur många registrerar sig på en kurs eller ett program och hur många tar examen?

Sökande och antagna

- [Förstahandssökande till yrkesexamensprogram](#)
- [Antagna till yrkesexamenprogram](#)
- [Förstahandssökande till generella program](#)
- [Antagna till generella program](#)
- [Sökande utan tidigare högskolestudier](#)

Nybörjare

- [Högskolenybörjare per studieform](#)
- [Högskolenybörjare per kommun](#)
- [Nybörjare på yrkesexamensprogram](#)
- [Nybörjare på högskola per studieform](#)
- [Nybörjare på högskola per kommun](#)

Registrerade

- [Registrerade studenter](#)
- [Registrerade studenter på yrkesexamensprogram](#)
- [Registrerade studenter per studieform](#)
- [Registrerade studenter per utbildningsnivå](#)
- [Studenter med kursregistreringar efter omfattning](#)
- [Registrerade på basårutbildningar](#)

Internationell studentmobilitet

- [Inresande nybörjare](#)

- [Inresande studenter](#)
- [Inresande utbytesstudenter per program](#)
- [Utresande studenter](#)
- [Utresande utbytesstudenter per program](#)

Examina

- [Examina \(läsår\)](#)
- [Examina \(år\)](#)
- [Samtliga lärarexamina \(läsår\)](#)
- [Samtliga lärarexamina \(år\)](#)
- [Generella examina enligt SUN](#)

Helårsstudenter (HST)

- [HST per studieform och ämnesgrupp](#)
- [HST per utbildningsnivå och ämnesgrupp](#)
- [HST per studieform och utbildningsnivå](#)
- [HST per yrkesexamensprogram](#)
- [HST i distansutbildning per studieform och utbildningsnivå](#)
- [HST i distansutbildning per utbildningsnivå och ämnesområde](#)
- [HST i distansutbildning per studieform och ämnesområde](#)

Helårsprestationer (HPR)

- [HPR per studieform och ämnesområde](#)
- [HPR per utbildningsnivå och ämnesgrupp](#)
- [HPR per studieform och utbildningsnivå](#)

Utbildning på forskarnivå

Hur många doktorander finns det? Hur många tar ut en forskarexamen?

Nybörjare

- [Doktorandnybörjare enligt forskningsämnesindelning](#)
- [Utländska doktorandnybörjare enligt forskningsämnesindelning](#)
- [Doktorandnybörjare \(helårs\) enligt forskningsämnesindelning och per försörjningsform](#)

Registrerade

- [Doktorander enligt forskningsämnesindelning och försörjningsform](#)
- [Doktorander \(helårs\) enligt forskningsämnesindelning och försörjningsform](#)
- [Utländska doktorander enligt forskningsämnesindelning](#)

Examina

- [Doktorsexamina enligt forskningsämnesindelning](#)
- [Licentiatexamina enligt forskningsämnesindelning](#)
- [Forskarexamina avlagda av utländska doktorander enligt forskningsämnesindelning](#)

Publiceringsplan

Se vilka datum som gäller för ny officiell statistik

Uppdragsutbildning

UKÄ:s uppgifter om poänggivande uppdragsutbildning vid svenska universitet och högskolor.

- [UKÄ:s statistik om uppdragsutbildning](#)

Internationell doktorandmobilitet

Statistik om internationell mobilitet bland forskarstuderande.

- [UKÄ:s statistik om internationell doktorandmobilitet](#)

Etablering på arbetsmarknaden

Statistik om etablering på arbetsmarknaden efter studier på högskolan.

- [Etablering på arbetsmarknaden 1-1,5 år efter examen för läsåret 2015/16](#)

Ekonomi

Vilka intäkter har Sveriges universitet och högskolor? Hur fördelar sig kostnaderna?

- [Totala intäkter, översikt](#)
- [Intäkter till utbildning på grundnivå och avancerad nivå](#)
- [Intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå per intäktsslag](#)
- [Intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå per finansier](#)
- [Resultaträkning](#)
- [Balansräkning](#)
- [Takbeloppsuppföljning](#)
- [Utfall: Helårsstudenter \(HST\) och helårsprestationer \(HPR\) per utbildningsområde](#)

Personal

Hur många anställda finns i den svenska högskolan? Hur många av dem forskar eller undervisar?

- [Personal \(heltidsekvivalenter\)](#)
- [Personal \(Individer\)](#)
- [Personal \(Individer\) med forskarexamen](#)
- [Forskande och undervisande personal \(heltidsekv\) enl. forskningsämnesindelning](#)
- [Forskande och undervisande personal med forskarexamen \(heltidsekv\) enl. forskningsämnesindelning](#)
- [Forskande och undervisande personal \(individer\) enl. forskningsämnesindelning](#)
- [Forskande och undervisande personal med forskarexamen \(individer\) enl. forskningsämnesindelning](#)

Nyckeltal

Enklare uppgifter som på olika sätt beskriver lärosätena och studenterna.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

- [Förstahandssökande \(%\) till yrkesexamensprogram](#)
- [Nybörjare \(%\) på förstahandsval](#)
- [Medianålder för högskolenybörjare](#)
- [Medianålder för nybörjare på yrkesexamensprogram](#)
- [Högskolenybörjare med högutbildade föräldrar \(%\)](#)
- [Högskolanybörjare med högutbildade föräldrar \(%\)](#)
- [Nybörjare på yrkesexamensprogram: andel med högutbildade föräldrar](#)
- [Utländsk bakgrund \(%\) bland högskolenybörjare](#)
- [Utländsk bakgrund \(%\) bland högskolanybörjare](#)

- [Utländsk bakgrund \(%\) bland nybörjare på yrkesexamensprogram](#)
- [Förstagångsexaminerade](#)
- [Förstagångsexaminerade \(%\)](#)
- [Examinerade från yrkesexamensprogram med tidigare examen](#)
- [Återkommande efter examen \(%\)](#)
- [Återkommande i utbildning \(%\)](#)
- [Utlandsstudier bland examinerade \(%\)](#)
- [Utlandsstudier bland examinerade från yrkesexamensprogram](#)
- [Utlandsstudier bland förstagångsexaminerade](#)
- [Utlandsstudier bland förstagångsexaminerade från yrkesexamensprogram](#)
- [Utlandsstudier bland samtliga examinerade](#)
- [Genomsnittspoäng efter 3 år](#)
- [Kvarvarande år 2 \(%\)](#)
- [Kurser med jämn könsfördelning \(%\)](#)
- [Normalstudietid på yrkesexamensprogram](#)
- [Nationell mobilitet](#)

Utbildning på forskarnivå

- [Medelaktivitet för doktorander](#)
- [Medianålder för aktiva doktorander](#)
- [Rekrytering till utbildning på forskarnivå från egen högskola](#)

Personal

- [Disputerad \(%\) forskande och undervisande personal](#)
- [Professorer \(%\) av forskande och undervisande personal](#)

37 800

inresande studenter läsåret 2017/18

86 650

nya studenter läsåret 2017/18

Publikationer

- UKÄ:s publikationer med statistik
- [UKÄ:s årsrapport om universitet och högskolor 187 sidor](#)

Läs mer om statistiken

- Detaljerade beskrivningar av statistiken i UKÄ:s databas Höskolan i siffror
- Vanliga statistikbegrepp, ämneslistor, huvudområden med mera
- Publiceringsplan för officiell statistik
- Ställ en fråga om UKÄ:s statistik Så fungerar det att bädda in/ visa statistiken på din egen webbplats

Fakta om högskolan

Här beskriver vi det svenska högskolesystemet och berättar hur det fungerar att studera på ett universitet eller en högskola.

Ska du söka till högskolan?

Du hittar all information om antagning på antagning.se och studera.nu.

Universitet och högskolor

Det finns cirka 50 högskolor, universitet och enskilda utbildningsanordnare.

Vad är en högskoleutbildning?

Den kan omfatta både hela utbildningsprogram och enstaka kurser.

Så styrs högskolesektorn

Riksdag och regering har det övergripande ansvaret för högre utbildning och forskning.

Bolognaprocessen

Europa ska vara ett sammanhållet område för högre utbildning.

Forskning

Forskning är den största verksamheten vid universitet och högskolor.

Den svenska högskolans historia

Kyrkan, krigsmakten och universitet är de tre samhällsinstitutioner som har överlevt sedan medeltiden.

Forskning

Forskning är den största verksamheten vid universitet och högskolor.

Forskningen har en central betydelse för lärosätena och samhället genom att berika undervisningen och bidra till samhällsutvecklingen.

Var bedrivs forskning?

Den största delen av den statligt finansierade forskningen utförs vid universitet och högskolor. En mindre del av den bedrivs vid statliga forskningsinstitut, till exempel RISE, Sveriges forsknings- och innovationspartner för näringsliv och samhälle.

Vem forskar?

- Den forskande och undervisande personalen uppgick år 2015 till 35 000 personer och består av ungefär lika många män som kvinnor. Doktorander med anställning är den största personalkategorin som forskar.
- Alla som gått en högskoleutbildning på forskarnivå och som antingen har en licentiatexamen (120 poäng) eller en doktorsexamen (240 poäng).
- Alla lärartjänster på högskolan ska normalt innehålla både forskning och utbildning. Men i vilken utsträckning personalen forskar och undervisar varierar mellan och inom högskola/institut och olika anställningskategorier.
-

Hur finansierar högskolan sin forskning?

Lärosätenas intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå uppgick 2015 till 38,8 miljarder kronor. 43 procent utgörs av direkta statsanslag, som lärosätena till stor del själva bestämmer hur de ska

användas. Resten kommer huvudsakligen från forskningsbidrag. Sverige avsätter nästan fyra procent av bruttonationalprodukten (BNP) till forsknings- och utvecklingsarbete.

Mellan 2005 och 2015 har medlen till forskning ökat från de flesta finansiärer: från staten som ger stöd både via de direkta statsanslagen och via forskningsråd och olika myndigheter, samt från privata stiftelser och icke vinstdrivande organisationer. Även forskningsmedlen från EU har ökat under perioden.

[Läs våra publikationer om forskning](#)

Skapad: 2017-01-04

Uppdaterad: 2018-03-27

Relaterad läsning

- [Läs mer om forskning i Vetenskapsrådets rapport Forskningsbarometern](#)
- [Utforska UKÄ:s statistik om utbildning på forskarnivå](#)

Forskningspropositionen 2016

Enligt förslag forskningspropositionen 2016 ska UKÄ även ansvara för kvalitetssäkring av forskning. Regeringen planerar att ge oss uppdraget efter riksdagens beslut om propositionen i vår.

Ledande i forskning

I propositionen presenterar regeringen sin syn på forskningspolitikens inriktning i ett tioårigt perspektiv, med särskilt fokus på satsningar år 2017–2020. Målet för forskningspolitiken är att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation och ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer.

Höjning av basanslag

Regeringen föreslår en höjning av universitets och högskolors basanslag med 1,3 miljarder kronor till 2020. Syftet är höja kvaliteten samt att ge större utrymme för forskning inom anställningarna och en tydlig karriärstruktur.

Fler kvinnliga professorer

Ett nytt nationellt jämställdhetsmål sätts upp i propositionen: Senast 2030 ska hälften av alla nyrekryteringar till professorstjänster utgöras av kvinnor. 2015 utgjorde andelen kvinnliga professorer 25 procent.

UKÄ:s arbetsområde växer

Regeringen ser ett behov av att utvärdering och uppföljning av svensk forskning utvecklas i förhållande till regeringens mål och till utvecklingen i omvärlden. Dessa utvärderingar och uppföljningar bör komplettera varandra och ge en bred och mer heltäckande bild av forskningens kvalitet och bidra till kvalitetsutveckling. Det innebär att

UKÄ:s arbetsområde kan komma att omfatta kvalitetssäkringsarbetet på lärosätena, tematiska utvärderingar liksom uppföljningar av regeringens mål för forskningspolitiken.

Skapad: 2017-12-21

Relaterad läsning

- [Läs mer i regeringens forskningsproposition](#)

Sidan kan inte hittas.

Det kan bero på att sidan tagits bort eller att du skrivit en felaktig adress i adressfältet. Prova gärna att använda sökfältet.

<http://www.uka.se/arsrapport> 187 sidor

UNIVERSITETSKANSLERSÄMBETETS ÅRSRAPPORT 2019

ger en bred översikt över det aktuella läget samt utvecklingen i ett längre perspektiv för Sveriges universitet och högskolor. Tillsammans omsatte Sveriges universitet och högskolor nästan 74 miljarder kronor 2018, varav 58 miljarder var statliga medel. Med över 400 000 studenter och anställda är detta en sektor som engagerar många. Mätt i antalet anställda är högskolan den största statliga sektorn. Med Årsrapporten vill Universitetskanslersämbetet bidra med ett uppslagsverk till alla dem som söker fakta om denna stora och samhällsviktiga sektor.

Rapporten inleds som vanligt med en sammanfattande bild av de viktigaste trenderna och tendenserna inom högskolesektorn. Sedan följer en introduktion till den svenska högskolan och därefter kapitel som beskriver olika delar av högskolan: utbildning på olika nivåer, internationell studentmobilitet, relationen mellan utbildning och arbetsmarknad, högskolans personal, verksamhetens ekonomi, högskolans forskning och ett kapitel där vi sätter den svenska utvecklingen i ett internationellt perspektiv.

Nytt för i år är att vissa kapitel avslutas med en tabell över lärosätes-specifika uppgifter för att underlätta jämförelser lärosäten emellan. För den som vill ha fördjupad information om högskolesektorn rekommenderas ett besök på UKÄ:s webbplats, uka.se. På uka.se/arsrapport kan man även gräva djupare i alla de uppgifter som ligger till grund för årsrapporten samt ladda ned alla tabeller och figurer. Ett särskilt tack vill vi rikta till alla våra uppgislämnare! Jag önskar er en givande läsning!

Anders Söderholm Generaldirektör

Innehåll

Trender och tendenser i högskolan
En introduktion till den svenska högskolan
Universitet, högskolor och andra utbildningsanordnare
Högskolans styrning
Finansiering
Forskningen vid universiteten och högskolorna Högskoleutbildningen
Flexibelt högskolesystem i Sverige
Behörighet för högre studier
Kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning
Lärosäten
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
Sökande och antagna
Nybörjare i den svenska högskolan
Det totala antalet studenter i svensk högskoleutbildning
Utbildningsvolym mätt i helårsstudenter
Examinerade
Genomströmning
Lärarutbildningen
Breddad rekrytering
Utbildning på forskarnivå
Nybörjare på forskarnivå
Breddad rekrytering till utbildning på forskarnivå
Doktorander
Examina på forskarnivå
Genomströmning
Internationell studentmobilitet
Skillnaden mellan antalet inresande och utresande studenter fortsätter att öka
Något färre nya inresande studenter höstterminen

Nya inresande studenter läsåret
Totala antalet inresande studenter läsåret
Utresande studenter
Utbildning och arbetsmarknad
Etablering efter examen på grundnivå och avancerad nivå Etablering efter kompletterande utbildning - personer med utländsk utbildning
Uppdrag om samverkan kring kompetensförsörjning i hälso- och sjukvård
Högskolans personal
Den forskande och undervisande personalen
Personal med andra än forskande och undervisande uppgifter
Högskolans ekonomi och finansiering
Lärosätenas ekonomi
Finansiering av utbildning på grundnivå och avancerad nivå
Finansiering av forskning och utbildning på forskarnivå
Högskolans forskning Forskningsintäkterna
Den forskande och undervisande personalens arbetstid och utbildningsnivå
Vetenskaplig produktion
Internationella jämförelser Högskolesektorn i Europa
Villkoren för eftergymnasial utbildning
Nybörjarna i eftergymnasial utbildning
Befolkningens utbildningsnivå i OECD-länderna
Finansiering av eftergymnasial utbildning
FN:s utbildningsmål

Årsrapport 2019 <http://www.uka.se/arsrapport> 187 sidor

Innehåll på regeringen.se

[Sveriges regering](#)
[Regeringens politik](#)
[Veckans regeringssammanträde](#)
[Kalendarium](#)
[Så styrs Sverige](#)
[Sverige i EU](#)
[Rättsliga dokument](#)
[Om Regeringskansliet](#)
[Om webbplatsen](#)
[Prenumerera via e-post](#)
[Press](#)
[Kontakt](#)
[Jobba hos oss](#)
[Regeringens utlysningar](#)
[UD:s reseinformation](#)
[Other languages](#)

Departement

[Statsrådsberedningen](#)
[Arbetsmarknadsdepartementet](#)
[Finansdepartementet](#)
[Försvarsdepartementet](#)
[Infrastrukturdepartementet](#)
[Justitiedepartementet](#)
[Kulturdepartementet](#)
[Miljödepartementet](#)
[Näringsdepartementet](#)
[Socialdepartementet](#)
[Utbildningsdepartementet](#)
[Utrikesdepartementet](#)

Ansvariga statsråd

[Anna Ekström](#) Utbildningsminister

[Matilda Ernkrans](#) Minister för högre utbildning och forskning

Kontakt

Regeringskansliet 103 33 Stockholm Växel 08-405 10 00

[Generellt kontaktformulär](#)

Regeringskansliet

Det här är regeringens och Regeringskansliets gemensamma webbplats.

- [Om Regeringskansliet](#)

Från Matilda Ernkrans hemsida 24 april 2020

Artikel från [Statsrådsberedningen](#)

Ny kunskap viktig för att lösa samhällsutmaningar

Publicerad 25 november 2019

Forskning och forskningsbaserad innovation spelar en avgörande roll för omställningen till ett hållbart samhälle. Lösningar på samhällets utmaningar inom till exempel klimat, energi, transporter och hälsa är därför beroende av ny kunskap. Sverige är och ska vara en ledande kunskapsnation. På Innovationsrådets möte diskuterades den kommande forskningspolitiska propositionen.

Vilka satsningar behöver göras för att stödja omställningen till ett hållbart samhälle? Hur ska Sverige säkra kompetensförsörjningen och utveckla samarbetet med näringslivet när det gäller investeringar? Vilka åtgärder skulle kunna öka det svenska deltagandet i EU:s forsknings- och innovationsprogram? Det var några av de frågor som togs upp när Nationella innovationsrådet diskuterade viktiga prioriteringar i den kommande forsknings-politiska propositionen.

Generaldirektör Jean-Eric Paquet från Generaldirektoratet för Forskning och innovation inom EU-kommissionen inlednings-talade på mötet. Han fokuserade på Sveriges roll som forsknings- och innovationsnation, kopplat till det kommande ramprogram-met Horizon Europe (Horisont Europa). Horizon Europe är ett EU:s nästa investeringsprogram för forskning och innovation för åren 2021–2027. Programmet har en föreslagen budget på 100 miljarder Euro.

Regeringens forskningspolitiska proposition ska presenteras hösten 2020

Parallellt med arbetet med Horizon Europe i EU pågår arbetet med regeringens forskningspolitiska proposition just nu i Regeringskansliet. Den ska presenteras hösten 2020 och pekar ut den

forskningspolitiska inriktningen för de kommande åren. Det är ett omfattande arbete och forskningspolitiken berör alla delar av samhället. Fokus för propositionen är olika samhällsutmaningar som till exempel klimatutmaningen. En viktig utgångspunkt med arbetet är att det är viktigt att värna den fria forskningen samtidigt som forskningspolitiken ska svara mot globala och nationella samhällsutmaningar.

Samtliga departement är i större eller mindre utsträckning inblandade i arbetet med forskningspropositionen och kopplingen till EU:s ramprogram är viktig.

Matilda Ernkrans, minister för högre utbildning och forskning, och Sylvia Schwaag Serger, professor och prorektor för Lunds universitet är båda ledamöter i Innovationsrådet och deltog i mötet.

Matilda Ernkrans, vad har du pratat om på Innovationsrådet idag?

– På Innovationsrådet har vi diskuterat det spännande arbetet inför forskningspropositionen som kommer att läggas fram nästa år. Här har vi ett viktigt jobb att göra, både för att försvara Sveriges position som en ledande forskningsnation men också för att forskningspolitiken ska svara mot de nationella och globala utmaningar som vi ser, exempelvis inom klimat och hälsa.

– En annan viktig ingång är aktivt arbeta emot den forskningsresistensen som vi idag ser breda ut sig i delar av samhället som exempelvis manifesterar sig i klimatförnekelse. Vi behöver värna hur forskningsbaserad kunskap sprids i samhället för att kunna bemöta de samhälls- och klimatutmaningar vi ser. I grund och botten handlar det om att värna vårt demokratiska samhälle.

Vad ser du är de viktigaste delarna för att genom forskning och innovation bidra till ett hållbart samhälle?

– Det står alltmer klart att klimatförändringarna är vår tids största utmaning. Att vi löser det är en av politikens viktigaste uppgifter.

På flera håll i världen ser vi redan nu att klimathot begränsar människor i deras vardag, där kan forskning och innovation leda till att begränsa och vända den utvecklingen. Genom svensk forskning och innovation kan vi bit för bit bidra till ett klimatsmart samhälle.

– Forskning och innovation bidrar också till kompetensförsörjningen i hela landet. Genom att stärka forskningsanknytningen till exempelvis vård- och lärarutbildningen kan vi säkra framtidens kvalitativa vård och skolans kunskapsresultat, säger Matilda Ernkrans.

Sylvia Schwaag Serger, du som arbetar i ledningen för ett av Sveriges stora universitet. Varför är det viktigt att Sverige håller sig framme internationellt?

– Sverige är ett litet land, sett till antalet invånare, men är trots det världsledande inom många forskningsområden och innovation. För att vara världsledande krävs ständig strävan efter excellens i forskning, utbildning och innovation, och det krävs internationella samarbeten. Forskare och näringslivet söker samarbeten med de bästa forskarna inom respektive område, oavsett var i världen dessa finns, säger Sylvia Schwaag Serger. Hon fortsätter:

– För att få avsättning för innovationer och forskning krävs marknader även utanför Sverige. Internationellt framstående lärosäten är också centrala för Sveriges förmåga att kunna attrahera världsledande forskare och ambitiösa studenter. Med ambitionen att lösa de stora frågorna inom klimat och hållbarhet är globalt samarbete ett måste – dessa frågor löses inte inom ett lands gränser.

Den forskningspolitiska propositionen 2020

Sverige är och ska fortsatt vara en ledande forskningsnation. För att stärka den positionen har arbetet med nästa forskningspolitiska proposition nu börjat.

Regeringen presenterar varje mandatperiod en samlad proposition för att peka ut den forskningspolitiska inriktningen. Nästa forskningspoli-

tiska proposition planeras till hösten 2020. Inriktningen på arbetet är att den fria forskningen ska värnas samtidigt som forskningspolitiken ska svara mot globala och nationella samhällsutmaningar.

Propositionen ska peka ut riktningen för forskningspolitiken under de kommande åren. En forskningsberedning är utsedd som expertgrupp knuten till arbetet och uppdrag är skickade till berörda myndigheter. Cirka 200 organisationer har också ombetts inkomma med inspel till innehållet i propositionen.

Uppdrag till forskningsfinansiärerna att inkomma med analyser som underlag till regeringens forskningspolitik

Diarienummer: U2019/01906/F

Publicerad 15 november 2019

Här kan du ta del av inspel som har kommit till Utbildningsdepartementet från forskningsfinansiärerna som har ombetts att göra analyser och lämna rekommendationer som kan bidra till regeringens forskningspolitik. Övriga yttranden finns tillgängliga i departementet.

Remissinstanser:

- [Uppdrag till forskningsfinansiärerna att inkomma med analyser till regeringens forskningspolitik \(pdf 119 kB\)](#)

Remissvar:

- [Energimyndigheten \(pdf 1 MB\)](#)
- [Formas \(pdf 3 MB\)](#)
- [Forte \(pdf 841 kB\)](#)
- [Rymdstyrelsen \(pdf 5 MB\)](#)
- [Vetenskapsrådet \(pdf 574 kB\)](#)
- [Vinnova \(pdf 1 MB\)](#)
- [Forskningsfinansiärernas gemensamma rapport \(pdf 433 kB\)](#)
-

Svaren är tillsammans cirka 12 MB och kan inte införas helt här nu, bara förord. För att se hela: klicka på adresserna ovan.

Accelerera energiomställningen för ett hållbart samhälle Underlag för forskning och innovation på energiområdet 2021–2024

Energimyndighetens analys som underlag till regeringens forskningspolitik

Förord

Världen behöver ta betydligt rejälare språng för att lösa den globala klimatutmaningen, och Sverige har satt upp som mål att bli det första fossilfria välfärdssamhället. Energisystemet behöver ställas om och systemförändringar krävs för att nå hela vägen. Forskning och innovation är en nyckelfaktor som leder till nya lösningar och accelererar omställningen till ett hållbart samhälle.

Omställningen av energisystemet påverkar stora delar av samhället och berör människor i de allra flesta situationer. Därför behövs kunskap, kompetens och lösningar som ser till att framtidens samhälle blir ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart.

Energimyndigheten har ett helhetsansvar för energiomställningen i Sverige, och har alla de verktyg som behövs för framgångsrik forskning och innovation. Den forskning som Energimyndigheten stödjer håller hög kvalitet och relevans, och skapar resultat som bidrar till önskade effekter i samhället. Svenska aktörer ligger långt fram internationellt sett inom flera energirelaterade områden. Genom samverkan och internationellt samarbete skapar Energimyndigheten förutsättningar för näringslivet att nå ut på en global marknad.

Denna rapport innehåller Energimyndighetens analys av förutsättningarna och de långsiktiga behoven av forskning och innovation inom energiområdet. Den är ett komplement till det underlag till regeringens forskningspolitik som lämnas in gemensamt av Formas, Forte, Rymdstyrelsen, Vetenskapsrådet, Vinnova och Energimyndigheten.

Det är min förhoppning att rapporten bidrar till en fördjupad kunskap om hur en uppväxling av svensk forskning och innovation kan skapa en rad nya och nödvändiga lösningar på energiområdet.

Robert Andréén Generaldirektör

Kunskap för hållbar omställning

Ett underlag till Sveriges forsknings- och innovationspolitik 2021–2024

Förord

De kommande tio åren kommer att vara avgörande om världens ska nå en hållbar utveckling. Hela samhällssystem, sektorer och branscher måste ställa om. Det krävs modiga politiska beslut, nya sätt att organisera, styra och planera våra samhällen, nya affärsmodeller och förändrade konsumtionsvanor. Inget av detta är lätt eller uppstår av sig själv.

Vi har en del av den kunskap vi behöver för att ställa om, liksom regelverk, system, metoder, produkter och tjänster som har god effekt.

Men det finns många kunskapsluckor som behöver fyllas, och vi behöver nya innovationer, också på systemnivå. Vi måste bli bättre på att använda den kunskap och de lösningar som redan finns. Vi gör för lite och för långsamt för att bromsa den negativa utvecklingen, inte minst när det gäller klimatförändringarna. Omställningsbehoven ökar för varje år. Vi bygger upp en hållbarhetsskuld.

Situationen ställer stora krav på forsknings- och innovationssystemen. Omställningen måste accelereras, det är bråttom, men vi behöver ha både kort- och långsiktiga perspektiv. Genom breda program främjar vi samskapande med aktörer från såväl offentlig som privat sektor och stimulerar innovativa lösningar. Samtidigt stärks näringslivets konkurrenskraft och transaktionskostnaderna minskar. Tydligt - program, där också finansieringssystem och regelgivning inkluderas, ska öka samhällsrelevansen och implementeringstakten. Genom att investera i forskarinitierad forskning rustar vi oss för framtiden genom att stimulera nya genombrott inom områden som kanske ännu inte

är i samhällets absoluta fokus. Satsningar på forskning och innovation bidrar till samhällets kompetensförsörjning och stärker vår förmåga att hantera både dagens och morgondagens utmaningar.

Hållbarhetsproblemen är globala, liksom forsknings- och -. Det internationella samarbetet behöver förstärkas. Global utveckling och hållbar utveckling ska gå hand i hand. De band som knutits med forskare i länder som Sverige tidigare har haft utvecklingssamarbete med bör tas tillvara och utvecklas. För global hållbar utveckling är internationella policydokument ett viktigt verktyg. Vi behöver förbättra svenska forskares möjligheter att bidra med vetenskapliga underlag i dessa internationella policyprocesser. EU:s kommande ramprogram,

Horisont Europa, erbjuder stora möjligheter för svenska aktörer att bidra till en hållbar omställning internationellt, särskilt inom partnerskapsprogrammen och missions. Sverige bör fortsätta satsa på den europeiska arenan som är central för svensk forsknings internationalisering.

Denna rapport är **Formas** svar på regeringens uppdrag att göra analyser och lämna rekommendationer som kan bidra till regeringens forsknings- och innovationspolitik. Jag vill tacka alla som bidragit i arbetet och då inte minst alla Formas kunniga och engagerade medarbetare. Vi ser det som vår uppgift att bidra med vår kompetens, vår framtidstro och våra nätverk för att genom breda partnerskap uppnå Formas vision Kunskap bygger en hållbar värld.

Stockholm den 28:e oktober 2019

Ingrid Petersson Generaldirektör "

FORSKNING FÖR SOCIALT HÅLLBAR UTVECKLING Fortes bidrag till rege- ringens forskningspolitik fr.o.m. 2021

Förord

Forte har fått i uppdrag av regeringen att utifrån våra ansvarsområden, hälsa, arbetsliv och välfärd, göra analyser och lämna rekommendationer som kan bidra till regeringens forskningspolitik (U2019/01906/F). I denna rapport presenteras Fortes bild av angelägna och långsiktiga forskningsbehov inom våra områden. Vi presenterar också en bedömning av hur pågående riktade satsningar fungerar och kan utvecklas, samt hur nya satsningar kan bidra till att finna lösningar på de samhällsutmaningar vi står inför.

De globala målen i Agenda 2030 pekar ut riktningen för att ställa om och säkra förutsättningarna för en hållbar samhällsutveckling. För att leva upp till målen krävs både ekonomiska investeringar och miljömässiga framsteg. Men denna omställning är också helt beroende av vår egen förmåga att genomföra och få acceptans för samhällsreformer. Fortes underlag till regeringens forskningspolitik tar därför fasta på betydelsen av en socialt hållbar utveckling, både därför att de sociala målen är viktiga i sig och för att de kan skapa bättre förutsättningar för framgångar också på andra hållbarhetsområden.

Fortes ansvarsområden, hälsa, arbetsliv och välfärd, är viktiga byggstenar för en socialt hållbar samhällsutveckling. Sverige har i många avseenden kommit långt, men inom Fortes områden finns fortfarande brister och hinder som står i vägen för ett jämlikt och hållbart samhälle. Många av utmaningarna är också globala.

Klimatförändringarna utgör den mest angelägna frågan på den globala agendan. Det är tydligt att mänskligheten här står inför en svår gemensam utmaning. En utmaning till vilken vi själva inte bara utgör

problemet utan också lösningen. Samtidigt har vi att möta stora utmaningar inom arbete, hälsa och välfärd. Svensk forskning har synnerligen goda förutsättningar att främja vår förmåga att samlat reformera samhället i en mer hållbar inriktning. Det kräver dock en kraftsamling kring forskning och samhällsinnovation. Rapporten anger inriktningen på en sådan kraftsamling.

Fortes arbetsgrupp har bestått av Inger Jonsson (projektledare), Tommy Dahmén, Antonia Hallberg, Tove Hammarberg och Thomas Jacobsson. Stort tack till alla som har bidragit med kunskap och värdefulla synpunkter.

Stockholm den 30 oktober 2019

Joakim Palme Styrelseordförande, Forte
Ethel Forsberg Generaldirektör, Forte "

RYMDSTYRELSENS ANALYS OCH FÖRSLAG TILL REGERINGENS FORSKNINGSPOLITIK 2019-10-28 Dnr 220/19

Inledning och sammanfattning

En ambitiös, samordnad nationell rymdverksamhet bidrar till Sveriges möjligheter att uppnå FN:s globala hållbarhetsmål, Agenda 2030 och upprätthålla en plats som en ledande kunskapsnation. En satsning på rymden är en satsning på jorden – för vårt samhälle, vår miljö och vår framtid.

Samhället är beroende av en väl fungerande rymdverksamhet för nyttor och tjänster vi tar för givna, som navigation, väderprognoser och global kommunikation. I kriser och katastrofer är rymdinfrastrukturen och rymddata en omistlig strategisk resurs som bidrar till att skydda utsatta samhällen och till att reducera mänskligt lidande i betydande omfattning. Forskning och innovation inom rymdområdet påverkar människors vardag och framtid på ett genomgripande sätt, och är oersättliga för att förstå och åtgärda globala utmaningar som klimatförändring, miljöförändring och förlust av biodiversitet.

Rymdstyrelsen presenterar med detta underlag flera förslag för att genomföra den svenska nationella rymdstrategin. Här är rymdverksamheten ett medel för att möta samhällsutmaningar, hållbarhetsmålen och Agenda 2030, stimulera tillväxt, stärka konkurrenskraft och stärka Sveriges position som ledande kunskapsnation. Dessutom leder förslagen till en stärkt samverkan i samhället för att ta tillvara hela samhällets intressen i rymdverksamheten.

Forskning för framtiden Vetenskapsrådets analys som underlag till regeringens forskningspolitik Redovisning av regerings- uppdrag (U2019/01906/F)

Förord

Denna rapport är ett svar på regeringens uppdrag U2019/01906/F att göra analyser och lämna rekommendationer som kan bidra till regeringens forskningspolitik. Uppdraget gavs till de sex statliga forskningsfinansiärerna att dels göra en gemensam analys, dels en individuell analys utifrån respektive myndighets ansvarsområde.

Denna rapport är Vetenskapsrådets individuella analys och inspel till den kommande forskningspolitiska propositionen.

Vetenskapsrådet utgår i sina rekommendationer från sitt uppdrag att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden samt de särskilda uppgifter som myndigheten har i sin roll som forskningsfinansiär och forskningspolitisk rådgivare. Många av de rekommendationer som läggs fram har sin grund i Vetenskapsrådets rapport från april 2019 Vägval för framtidens forskningssystem, Kunskap, kvalitet och integritet.

Föreliggande rapport innehåller rekommendationer ställda till regeringen om vad Vetenskapsrådet menar behövs för att uppnå det övergripande forskningspolitiska målet, i relevanta fall görs en bedömning av behov av finansiering.

Stockholm, 28 oktober 2019

Sven Stafström Generaldirektör, Vetenskapsrådet

Systeminnovation för en hållbar framtid **Vinnovas underlag och förslag till** **regeringens forskningsproposition**

Förord

Regeringens övergripande mål för svensk forskningspolitik är att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

För att möta de stora samhällsutmaningar vi står inför krävs ny kunskap och innovation i hela samhället. Vår förmåga att lösa dessa utmaningar är avgörande för vår framtid som konkurrenskraftig kunskapsnation, för vårt näringsliv och för vår välfärd. Här spelar forsknings- och innovationspolitiken en avgörande roll.

I detta inspel presenterar Vinnova de förslag som regeringen har efterfrågat som underlag till den kommande forskningspolitiska propositionen. Vi har genomfört ett omfattande arbete där vi involverat många aktörer och medarbetare. Den kompletta analysen som ligger till grund för Vinnovas inspel presenteras i vår analysbilaga ”Förutsättningar för systeminnovation för en hållbar framtid”.

Vinnovas inspel kompletterar det gemensamma underlaget som Vinnova tagit fram tillsammans med Vetenskapsrådet, Energimyndigheten, Forte, Formas och Rymdstyrelsen.

Vinnova i oktober 2019

Darja Isaksson

Generaldirektör

Göran Marklund

Direktör och ställföreträdande generaldirektör

Forskning och innovation för framtiden **Gemensam analys som underlag till** **regeringens forskningspolitik från** **Energimyndigheten, Formas, Forte,** **Rymdstyrelsen, Vetenskapsrådet och** **Vinnova**

Förord

Regeringen har gett Energimyndigheten, Formas, Forte, Rymdstyrelsen, Vetenskapsrådet och Vinnova i uppdrag att göra en gemensam analys och komma med rekommendationer som kan bidra till regeringens forskningspolitik U2019/01906/F). I uppdraget ingick att identifiera områden där svensk forskning är eller har potential att bli internationellt ledande samt områden där svenska satsningar ger forskare ökade möjligheter att vara framgångsrika i EU:s ramprogram.

I uppdraget ingick också att identifiera områden där forskningen kan bidra till samhällets utveckling, näringslivets konkurrenskraft eller att finna lösningar på de samhällsutmaningar vi står inför.

Rapporten har tagits fram gemensamt av finansörerna, med Vetenskapsrådet som samordnande myndighet, och baseras på diskussioner mellan myndigheternas generaldirektörer, samt på ett stort antal analyser och utvärderingar. Myndigheterna har tagit fasta på Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen som vägledande för sina rekommendationer. Under arbetets gång har fyra huvudsakliga områden identifierats där insatser behövs för att svensk forskning ska leva upp till sin fulla potential. De har samlats i fyra kapitel som rör satsningar på forskning och innovation som en drivkraft för ett hållbart samhälle, satsningar på forskningsinfrastruktur, insatser för att

effektivisera forskningssystemet samt insatser för att främja europeiskt och internationellt forskningssamarbete. Med dessa förändringar är vi övertygade om att svensk forskning och innovation kan utvecklas mot högre kvalitet och främja en hållbar samhällsutveckling.

Stockholm, 28 oktober 2019

Ethel Forsberg

Generaldirektör Forte

Anna Rathsman

Generaldirektör Rymdstyrelsen

Darja Isaksson

Generaldirektör Verket för innovationssystem

Ingrid Petersson

Generaldirektör Formas

Robert André

Generaldirektör Energimyndigheten

Sven Stafström

Generaldirektör Vetenskapsrådet

Kapitel 3: DN-artiklar 17 - 24
april 2020 om utrikes och inrikes
förhållanden

Utrikes DN-artiklar 17 - 24 april 2020

Inrikes artiklar sid 620

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar

Samhällellas arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter. Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdoms historia.

Individernas inre verkligheter.

Tänkar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.

Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.

Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.

Politiska partier o d om individernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.

Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.

Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforskning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälsö- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.

Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommunikationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företagsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.

Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvård. Världsplaner. Rikspaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.

Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.

Litteraturvetenskap.

Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historiekrivande verksamheter, allmän historia.

Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistoria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden..

17 april 2020

Stora skillnader i länders sätt att redovisa statistik

FREDAG 17 APRIL 2020

Vad som räknas som ett dödsfall i covid-19 är inte enkelt att definiera. Olika länder har därför valt olika sätt att

registrera sina dödsfall på – vilket gör ländernas dödssiffror svåra att jämföra.

Vad räknas egentligen som ett dödsfall i covid-19? Är det när covid-19 är orsaken till dödsfallet, eller räknas alla fall där någon avlidit med bekräftad covid-19 med i statistiken? Det är en fråga världens länder besvarat på olika sätt.

Den statistik som Folkhälsomyndigheten publicerar dagligen baserar sig på en samkörning av bekräftat smittade fall av covid-19 med Skatteverkets dödsstatistik. Man fastställer

alltså inte huruvida covid-19 är den faktiska dödsorsaken, och personer som inte kliniskt testas men ändå avlider finns alltså inte med i statistiken. Det tillvägagångssättet skiljer sig åt från den metod man använder i till exempel USA. Där registreras i stället dödsfall i covid-19 utifrån dödsintygen. Ett covid-19-dödsfall registreras om den bekräftade eller sannolika dödsorsaken är själva sjukdomen. USA:s och Sveriges sätt att registrera dödssiffror på är dock inte de enda tillvägagångssätten som används.

De siffror som dagligen publiceras av Storbritannien registrerar i stället de personer som avlidit på sjukhus och som har bekräftad covid-19. Så räknar även till exempel Italien, Tyskland och Hongkong. Parallellt med detta tar Storbritanniens motsvarighet till Statistiska centralbyrån, ONS, fram siffror utifrån dödsintyg. Då inkluderar man alla fall där personer avlidit och där covid-19 står med i intyget. Även hur man gör i våra nordiska grannländer skiljer sig något åt. Danmarks sätt att redovisa siffror påminner om Sveriges, genom att

en person som dör inom 30 dagar efter att denna testat positivt för covid-19 räknas som död i covid-19. I Norge rapporterar i stället läkare in dödsfall direkt till Folkehelseinstituttet, Norges motsvarighet till Folkhälsomyndigheten, per telefon.

– Det är möjligt att Norge kunde ha ett högre antal registrerade dödsfall om vi räknade som Sverige, sa Trine Hessevik Paulsen, läkare på Folkehelseinstituttet, till Svenska Dagbladet tidigare i april.

En stor skillnad mellan länder, och som innebär skillnader i antalet redovisade dödsfall, är huruvida dödsfall utanför sjukhus räknas in i statistiken, något som Sveriges radio rapporterade under torsdagen. Flera länder – som Nederländerna, Italien och Spanien – inkluderar till exempel inte personer som avlidit på äldreboenden i sin officiella statistik, varför antalet döda egentligen kan vara betydligt högre än vad siffrorna ger sken av.

Siffran över antalet som avlider på till exempel äldreboenden kan

ofta vara stor. I till exempel Region Västernorrland har 8 av de hittills 12 dödsfallen man registrerat i länet skett på äldreboenden, alltså två tredjedelar. I Stockholm uppgår siffran till runt 50 procent, och i Sverige rör det sig om ungefär en tredjedel av dödsfallen.

Sveriges Radio tar i sin genomgång upp dödsfallen i de två grannländerna Nederländerna och Belgien som ett exempel på denna potentiella diskrepans. Nederländerna, där man i en mindre grad rapporterat in dödsfall som sker på

äldreboenden, har hälften så många döda sett till befolkningen. Samtidigt har man från Belgiens sida berättat att nästan hälften av alla dödsfall i landet skett på just äldreboenden.

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Tuffa tag under pandemin gör ”kriskanslern” till vinnare igen

FREDAG 17 APRIL 2020

**Samtidigt som Tyskland
förbereder en exit ur
coronakrisen, väntar andra på**

**Angela Merkels exit ur
politiken. Men från att ha varit
uträknad som förbundskansler
växer hennes popularitet och
spekulationerna om hon
kommer att ställa upp för en
femte mandatperiod går varma.
Hos männen som tävlar om att
ta över efter henne tryter
tålamodet.**

Allt går att delas in i ett före och
ett efter. Före coronakrisen
kretsade tysk inrikespolitik kring
frågan om vem som ska axla arvet
från Angela Merkel som efter
knappt 15 år som Tysklands
förbundskansler snart ska gå i

pension. Efter förbundsdaysvalet hösten 2021 kommer hon inte att ställa upp för fler politiska uppdrag och den växande skaran kritiker har otåligt räknat dagarna fram till dess. Merkel anklagades för att ha gjort sig osynlig, försatt sitt parti i fritt fall och lämnat Europa i sticket.

Men det var som sagt före coronakrisen och regeringens beslut att stänga ner landet på ett sätt som fört tankarna till krig: förbud mot att samlas fler än två personer i offentligheten. Stängda gränser och igenbommade skolor, restauranger och butiker. Poliser

på gatorna som kontrollerar identitetshandlingar och att människor håller det föreskrivna säkerhetsavståndet om 1,5 meter till varandra.

Angela Merkel, som styrt sitt land genom fler kriser än någon annan sittande regeringschef i Europa, fick nu hantera den ”värsta krisen sedan andra världskriget”, för att citera kanslern själv.

Nedstängningen av kärnkraften, räddningspaketen till Grekland och flyktingkrisen 2015 framstår som en västanfläkt jämfört med den mänskliga och ekonomiska

katastrof som hotar i
coronaviruses spår.

Plötsligt var ”kriskanslern” Angela Merkel tillbaka med besked. Själv har hon testats negativt för covid-19, men faktum är att coronakrisen varit positiv för hennes förtroendesiffror som är de högsta under hela mandatperioden. Två av tre tyskar känner stort förtroende för Merkel, och nyligen uppgav hela 93 procent att de stöttar de hårda restriktionerna som regeringen har infört (se faktaruta).

I coronakrisens spår hoppas allt fler att Merkel, som fyller 66 i

sommar och har en bakgrund som forskare i fysik, ska lägga planerna på att snart gå i pension på hyllan. Hennes pedagogiska förklaringar av varför det är så viktigt att hålla nere det så kallade R-talet hyllas även av kritikerna och får tyska medier att spekulera i huruvida hon kommer att ställa upp för en femte mandatperiod. Andra går ännu längre och vädjar till henne om att *weiter machen*. Hon skulle i så fall bli den ledare som styrt Tyskland längre än någon annan i modern tid.

Men bland de herrar som drömmer om att ta över efter

henne, först som ledare för Kristdemokraterna CDU och sedan som Tysklands förbundskansler, tryter tålamodet. Den 25 april skulle partiet ha röstat fram en ny partiledare efter Annegret Kramp-Karrenbauer ("AKK") som kastade in handduken i februari. De tre huvudkandidater som räckte upp handen var alla "vita, gifta, katolska trebarnspappor från delstaten Nordrhein-Westfalen, med ett gott musiköra", summerade tidningen Politico. De har alla också studerat juridik, på samma

universitet (Bonn) under samma period (1980-talet). Men sedan Tyskland stängt stora delar av samhällslivet har valet fått skjutas fram på obestämd tid, antagligen till i vinter. Precis som coronaviruset ritat om människors tillvaro har den även ritat om spelplanen för politiken. Den tidigare favorittippade Armin Laschet, regeringschef i Nordrhein-Westfalen och Merkelförtroget, har lagt valrörelsen på hyllan för att i stället fokusera på att minska smittspridningen och samtidigt

rädda ekonomin. Hans delstat var länge värst drabbad i Tyskland. Finansmannen Friedrich Merz, som själv smittats med covid-19, har vunnit föga gehör för sin tilltro till marknadens förmåga att lösa samhällsproblemen. Krisen har snarare fått allt fler att ropa efter en stark stat. Och utrikespolitikern Norbert Röttgen? Honom har knappt någon hört av.

Vem som kommer ta över som CDU-ledare är alltså en öppen fråga. Men när det gäller kanslerposten riktas blickarna nu mot Markus Söder,

regeringschefen i Bayern som tidigare har lanserat ett rymdfararprogram i eget namn. Tidigt stängde han ner sin delstat med 13 miljoner invånare, införde utgångsförbud och spärrade av lekplatser och parker.

Söder leder CDU:s systerparti CSU som bara finns i Bayern och hyllas nu på hemmaplan som en landsfader. Om inte Merkel låter sig övertalas att ställa upp för en femte mandatperiod har nog Söder goda chanser att axla arvet. Men vem vet, kanske väntar ett *weiter so*, i fem år till?

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Fakta. Angela Merkel

65-åringen Angela Merkel har varit Tysklands förbundskansler sedan 2005. Hennes budskap är att efter nästa ordinarie förbundsdagsval, hösten 2021, kommer hon inte att ställa upp för fler politiska ämbeten.

2018 lämnade Angela Merkel posten som partiledare för Kristdemokraterna CDU.

Efterträdaren Annegret Kramp-Karrenbauer avgick ett drygt år senare efter intern kritik och

sjunkande opinionssiffror. En ny partiledare skulle ha utsetts i april, men valet har på grund av coronakrisen fått skjutas på framtiden.

Efter en tid av minskande förtroendesiffror får Angela Merkel nu stöd av 64 procent av tyskarna och är återigen landets populäraste politiker, enligt en opinionsmätning från ARD Deutschland Trend.

Fakta. Så ska Tyskland öppna igen

På torsdagskvällen presenterade Angela Merkel regeringens plan för att stegvis öppna samhället. Åtgärderna skiljer sig något åt mellan delstaterna, men i allmänhet gäller (i urval):

Små butiker

Från och med måndag får affärer med en mindre butiksyta än 800 kvadratmeter öppna på nytt, liksom större cykelreparatörer och bokhandlare.

Skolor

Skolor för de äldre årskurserna får öppna stegvis från 4 maj, medan förskolor fortsatt ska hålla stängt.

Förlängt förbud

Förbudet mot att samlas fler än två personer (med undantag för personer som delar samma bostad) förlängs till 3 maj.

Barer

Restauranger, barer och kaféer ska hålla fortsatt stängt, liksom hotellverksamhet för turister.

Större evenemang

Inga större evenemang får hållas före den 31 augusti.

Munskydd

Allmänheten uppmanas att bära munskydd när de handlar i butiker och reser med kollektivtrafiken.

De kan ta över efter Merkel:

Armin Laschet, 59, regeringschef i Tysklands största delstat Nordreihn-Westfalen. Nära förtrogen till Merkel och står till mitten i politiken.

Främsta stryka: Har ett starkt internt stöd och anses vara en sympatisk och folklig politiker.

Friedrich Merz, 64, finansman och tidigare gruppledare i förbundsdagen. Uttalad Merkelkritiker. Konservativ när det gäller värdefrågor och migration, liberal när det kommer till näringsliv och marknadslösningar. Äger tre flygplan.

Främsta styrka: En outsider som av många betraktas som en frisk fläkt.

Norbert Röttgen, 54, ordförande i förbundsdagens utrikesutskott. Gick med i CDU redan under högstadiet och företräder en mittenpolitik. Ganska okänd i bredare folklager.

Främsta styrka: Anses vara en gentleman och går hem hos CDU:s gamla kärna.

Markus Söder, 53, partiledare för CSU i och regeringschef i delstaten Bayern. Har satsat på miljö- och klimatfrågor och slutit fred med systerpartiet CDU. Det märks att han gillar att leda.

Främsta styrka: Åtnjuter starkt stöd på hemmaplan i Bayern där han av många betraktas som en landsfader.

Italienska maffian skor sig på krisen

FREDAG 17 APRIL 2020

Coronakrisen är som klippt och skuren för att den italienska maffian ska kunna lägga under sig nya stora delar av landets lagliga ekonomi. Varje ekonomisk kris innebär en stor möjlighet för Italiens tre stora maffiaorganisationer.

Rom

– Det finns ingen kris som inte också samtidigt är en stor möjlighet för vårt lands maffiaorganisationer, säger Italiens nationella antimaffia-åklagare Federico Cafiero de Raho in en intervju i tidningen La Repubblica.

Han har sedan två år tillbaka det svåra jobbet att koordinera kampen mot maffian. Italien har tre stora maffiaorganisationer som finns spridda över hela landet och inte bara i södern. Maffians representanter finns förstås också i det rika och välmående Norditalien.

Som åklagare betonar Federico Cafiero de Raho att maffian också fungerar som ett serviceorgan för kriminell expansion. Maffian är stark där staten inte finns eller där staten kommer fram för sent. Det syns tydligt i regionen Kampanien med Neapel där maffians matpaket kommer fram långt tidigare än statens hjälpkuponger. Att få socialt stöd av befolkningen är basen för maffians expansion och är något som de kriminella organisationerna prioriterar. Men samtidigt kommer maffian med egna affärsuppgörelser som ska rädda företag som håller på att gå

i konkurs. I Neapeltrakten slutar det vanligtvis med att den lokala maffian Camorran tar över företagen. Förundersökningsdomaren Francesco Lo Voi har arbetat på åklagarämbetet i Palermo på Sicilien sedan 1981. Han beskriver utförligt hur maffian tar över företag vid en ekonomisk krissituation, som den som nu står för dörren i Europa. Maffians män vet exakt vilka företagare som har ekonomiska problem. Kontakten kommer ofta genom en vän.

Men det handlar inte bara om ett lån. Det hela förvandlas till ett beroende, där en skuldsatt ägare i längden inte kan säga nej till maffians förslag. Skulderna växer och mafioson som lånat ut pengarna blir på kort tid den nye ägaren. Givetvis utan att synas offentligt.

Maffian har också andra problem betonar Francesco Lo Voi och ger DN ett exempel:

– Vi tar hypotesen att en restaurangägare har bestämt sig för att gå i pension. Låt oss säga att restaurangen är värd 100. Ägaren lägger ut den till

försäljning och får flera erbjudanden mellan 90 och 100. Men sedan kommer en maffiaboss och erbjuder dubbelt så mycket, 200. En dålig affär, utom för en maffiaboss som behöver en laglig fasad för kunna tvätta sina svarta pengar som i regel kommer från narkotikahandel.

Roberto Saviano, författare, har i dag en enorm kunskap om såväl den italienska maffian som internationell narkotikahandel. Till DN säger han att maffian bara väntar på den ekonomiska kris som nu kommer i coronavirusets spår.

– Maffian räds inte den ekonomiska krisen. Pengar har de så att det räcker. Maffian har sina pengar säkra i Lichtenstein, Luxemburg, Andorra, Holland och Schweiz, säger Roberto Saviano.

– Om Italien inte omedelbart ingriper så kommer maffians svarta pengar att öka enormt. Problemet är globalt och berör hela världen. Om övriga länder lämnar Italien i sticket så gäller det att komma ihåg att de organiserade kriminella organisationerna redan finns på plats i Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Spanien och

Portugal, säger Roberto Saviano och tar en andningspaus innan han tillägger:

– Och så har vi London som är huvudstaden för de kriminella element som vill tvätta svarta pengar.

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

Italiens maffia - fyra olika grupperingar

'Ndranghetan

Italien har fyra maffior som alla har sitt eget karaktäristiska namn. Störst i dag är 'Ndranghetan – ett

ord som kommer från grekiskan och betyder "en god man". Den kommer från Kalabrien och har inom några decennier blivit Italiens mäktigaste. En anledning är att de har ett internationellt nätverk över hela världen. Detta tack vare den stora utvandringen från Kalabrien. 'Ndranghetan omfattar 166 klaner och har cirka 4 000 medlemmar.

Den årliga omsättningen uppskattas till 55 miljarder euro.

Camorran

Denna starka maffia är till stor del koncentrerad kring Neapel-

området. Familjerna och klanerna är många. Något som bidragit till många blodiga maffiakrig mellan familjer som blivit dödsfiender. Uppskattad omsättning 20 miljarder euro.

Cosa nostra

Betyder "vår sak". Denna maffia dominerade länge på Sicilien med direktkontakter i USA. De har genomfört mängder med mord och kidnappningar. Men de två bombattentaten 1992 mot domarna Giovanni Falcone och Paolo Borsellino blev en vändpunkt. Folket i Palermo

startade en framgångsrik revolt i protest mot det ökande våldet. I dag är Palermo en lugn stad, där maffian finns, men som inte syns. I dag har intäkterna sjunkit till rekordlåga 1,8 miljarder euro.

Sacra corona unita
Betyder "Den heliga förenade kronan". Denna lilla maffia finns huvudsakligen i regionen Apulien. Den är betydligt mindre än sina kriminella syskon. På senare år har ett mindre antal våldsdåd och mord skett som kan härröras till lokala konflikter och gräl huvudsakligen i jordbruksmiljö.

Men förtjänster kommer även från narkotika och prostitution. Årlig omsättning cirka 2,2 miljarder euro.

Politiska dödsfiender enas i skuggan av coronakrisen

FREDAG 17 APRIL 2020

I skuggan av coronakrisen håller något hittills otänkbart på att hända på Irland. Landets två stora partier Fine Gael och Fianna Fáil – politiska

dödsfiender sedan hundra år tillbaka – är redo att regera tillsammans.

Det 22-sidiga dokumentet som publicerades i onsdags, underskrivet av premiärministern och Fine Gael-ledaren Leo Varadkar och Fianna Fáils Micheál Martin, betecknas redan som historiskt i Dublin.

I manifestet slår ledarna för Irlands två dominerande partier fast att coronakrisen är ”ett unikt ögonblick i vårt lands historia”. De lägger fram riktlinjerna för en ny, gemensam regering, och

uppmanar andra partier att ansluta sig.

För en utomstående är det svårt att se särskilt stora skillnader mellan Fine Gael och Fianna Fáil. Båda parterna står till höger och skulle kunna jämföras med svenska Moderaterna. De är EU-positiva och har återförening med Nordirland som långsiktigt mål. När Jackie Healy-Rae, en nu avliden parlamentsledamot, en gång skulle förklara skillnaden mellan partierna sa han så här: – De som vet det behöver inte fråga, och de som frågar kommer aldrig att förstå.

Sanningen är att fiendskapen mellan partierna går tillbaka till det irländska inbördeskriget 1922–23, som utkämpades mellan anhängare och motståndare till det anglo-irländska avtalet 1921 – en kompromiss som gjorde Irland självständigt men samtidigt fortfarande en del av det brittiska imperiet.

Fine Gael och dess föregångare var på den vinnande sidan, som var för avtalet. Fianna Fail var emot.

Och så länge Irland har existerat som självständigt land har ett av de två partierna regerat. Längre var

partiernas mest framträdande politiker veteraner från det uppslitande inbördeskriget, och vissa av deras barn och barnbarn sitter nu på inflytelserika positioner.

I valet i februari i år förlorade såväl Fine Gael som Fianna Fáil röster. Vinnaren var i stället Sinn Féin, nationalistpartiet som tidigare hade band med terrororganisationen IRA men som i dag betraktas som ett mer traditionellt vänsterparti.

Valresultatet betraktades av många som ett underkännande av ”det gamla vanliga” i irländsk

politik – att de två stora turas om att sitta vid makten.

Att dessa två nu gör gemensam sak är därför en riskfylld taktik som väljarna kan straffa dem för senare, enligt många kommentatorer. De behöver dessutom få med sig ytterligare ett parti – troligen Labour eller De gröna – för att få majoritet.

”Både Fine Gael och Fianna Fáil närmar sig ett kritiskt ögonblick i sin historia, just när de är som svagast. De kan inte ens uppbåda en majoritet tillsammans och går nu med mössan i hand till andra

partier”, skriver Fiach Kelly i Irish Times.

Ingmar Nevéus

30 rohingyer döda på drivande båt

FREDAG 17 APRIL 2020

Bangladesh. Minst 30 rohingyer har hittats döda på en båt de klev ombord på för två månader sedan. Ytterligare nästan 400 rohingyer har kunnat räddas från fartyget. Bangladeshisk kustbevakning fick ett tips om flyktingarna, som tillhör en muslimsk minoritet från grannlandet Myanmar, och kunde

efter tre dagars sökande undsätta dem. De hade försökt ta sig till Malaysia från flyktingläger i Bangladesh, men vänt.

TT-Reuters

Ny politisk turbulens i Israel

FREDAG 17 APRIL 2020

Israel. Den politiska osäkerheten i Israel fortsätter, med ökande risk för ett fjärde val på bara drygt ett år.

Partiledarna Benjamin Netanyahu och Benny Gantz kunde inte enas om samregerande inom den senaste tidsfristen, som löpte ut på onsdagskvällen. Därmed

meddelar president Reuben Rivlin att det nu är upp till parlamentet, knesset, att utse en regeringsbildare. Om detta inte sker inom tre veckor, eller om den utsedde sedan inte kan bilda regering inom två veckor, väntar ännu ett nyval.

TT-Reuters

20

FREDAG 17 APRIL 2020

miljoner kronor i extra stöd får sex länder i Afrika av svenska biståndsmyndigheten Sida för att säkra tillgången på preventivmedel och abortutrustning. Stängda gränser för att hejda coronasmittan har försvårat leveranserna. Enligt Sida kan det leda till fler oönskade graviditeter och osäkra aborter samt en ökad mödradödlighet bland de mest utsatta flickorna och kvinnorna i länderna.DN

Jair Bolsonaro sparkar sin hälsominister

FREDAG 17 APRIL 2020

Jair Bolsonaro, Brasiliens president, har sparkat sin hälsominister, som tidigare har sagt att smittspridningen i Brasilien är en tickande bomb. Brasilien.

Ända sedan coronaviruset kom till Brasilien har högernationalisten Bolsonaro negligerat viruset och

menat att det inte är dödligare än en vanlig snuva. Han har torkat näsan med armen, skakat hand med äldre personer och vägrat använda munskydd.

I ett sådant turbulent politiskt klimat har regeringens nu sparkade hälsominister, läkaren Luiz Henrique Mandetta, trotsat Bolsonaros uppmaning om att alla borde gå tillbaka till jobbet och i stället bett befolkningen att stanna hemma. Mandettas agerande har gjort honom till regeringens mest omtyckta minister. Ny hälsominister väntas

bli den före detta cancerläkaren
Nelson Teich.

Henrik Brandão Jönsson

Smittspårning via app i Norge

FREDAG 17 APRIL 2020

Norge. Nu har norska Folkehelseinstituttets app för smittspårning lanserats. Appen ska ge användarna information om de har befunnit sig i närheten av en person som sedan konstaterats smittad. Syftet är att förbättra smittspårning och få en bättre av bild av smittspridningen.

Appen, som är frivillig att ladda ner, ska först testas i tre kommuner och därefter ska den testas i 15 kommuner innan den ska kunna användas över hela landet i maj.

TT-NTB

Storseger för Moons parti

FREDAG 17 APRIL 2020

Sydkorea Den sydkoreanske presidenten Moon Jae-ins parti vann en jordskredsseger i onsdagens parlamentsval. Resultatet är ett kvitto på att majoriteten av sydkoreaner är nöjda med hur landet har hanterat coronakrisen, och har bidragit till att stärka Moons ställning som inte såg lika ljus ut i januari. Då handlade debatten om

en försämrad ekonomi,
havererade samtal med
Nordkorea och en rad politiska
skandaler i regeringen.
Trots viruset blev valdeltagandet,
66 procent, det högsta på 18 år.
En bidragande orsak är att 18-
åringar för första gången fick
rösta, tidigare gick åldersgränsen
vid 20 år.

Marianne Björklund

Fler arbetslösa i USA

FREDAG 17 APRIL 2020

Arbetslösheten i USA fortsätter att
stiga i snabb takt, visar nya siffror
från amerikanska myndigheter.
Totalt ansökte 5,2 miljoner män-
niskor om arbetslöshetsstöd
under den senaste veckan. Veckan
innan var siffran 6,6 miljoner
personer.

Stora delar av USA har mer eller
mindre stängts ner i
coronapandemins spår.

TT-Reuters

Corona kan ge global kaffebrist

FREDAG 17 APRIL 2020

Världens lager av kaffe är de minsta på två år. Och när skördetid väntar i världens kaffecentrum oroas branschen av att coronakrisen gör det svårt att få tag på arbetskraft.

– Det ser ut att bli väldigt goda skördar, men ett orosmoment är om det kommer att finnas

arbetskraft. Colombia är i stor utsträckning nedstängt, säger Emma Frödå, lantbruksansvarig på Danske Bank.

En annan osäkerhet är om transporterna från Sydamerika till Europa kan genomföras på vanligt sätt. Det innebär att kaffepriset rusar. Sedan februari har priset på en arabicaböna ökat med drygt 20 procent.

TT

Toyota öppnar fransk fabrik igen

FREDAG 17 APRIL 2020

Toyota återupptar produktionen i Onnaing-fabriken i norra Frankrike den 21 april, skriver fordonstillverkaren i ett pressmeddelande. Japanska Toyota kommer gradvis öppna den sedan i mitten på mars stängda fabriken. Stängningen kom sig av viruspandemin och de

karantänsrestriktioner som infördes av regeringen i Frankrike.

Jannike Kihlberg: - Utsläppen minskar om de kostar pengar

FREDAG 17 APRIL 2020

Pengar talar. Utsläppen minskar om de kostar pengar, det syns tydligt i världen. I EU, som satt ett pris på utsläpp, minskar kolet kraftigt. Samtidigt ökar det i Asien som inte har prislapp på koldioxid.

Att sätta ett pris på koldioxid är det mest effektiva sättet att få ner utsläppen, säger såväl forskare som ekonomer. Världsbanken och Internationella valutafonden har länge verkat för att få världens länder att införa ett pris på koldioxidutsläpp, antingen via skatt eller genom utsläppshandel.

Ekonomi är också en av orsakerna till att Värtaverket nu stänger sin kolpanna. Ändrade skatteregler har gjort det dyrare att elda med kol. ”Det blev ännu påtagligare att vi borde ersätta kolet snabbare”, säger Anders Egelrud, vd på Stockholm Exergi.

För ett par veckor sedan kom siffror som visar att utsläppen från industrin inom EU som omfattas av handeln med utsläppsrätter minskat med 8,7 procent på ett år. En oväntat kraftig minskning, till stor del beroende på att kolkraften under

2019 minskade med nära en fjärdedel, 24 procent.

En förklaring är att kolkraft inte är tillräckligt lönsamt när priset på utsläppsrätter stiger. Förra året låg priset mellan 270 och 320 kronor per ton koldioxid, det gör att utsläppen från kolkraftverk kostar många miljoner kronor och knaprar i sig vinster.

Men coronakrisen påverkar allt just nu, även utsläppshandeln. Priset på utsläppsrätter har i det närmaste halverats. Vad prissänkningen innebär för kolet i Europa återstår att se. Kolkraftverken står fortfarande

där. Blir de mer lönsamma finns risken att de startas upp igen. I USA har kolet minskat, trots kolkramaren Donald Trump som gjort allt för att hjälpa den fossila industrin. Orsaken är att kolet är inte står sig i konkurrensen av bland annat billigare naturgas. Trots stora naturkatastrofer kopplade till klimatförändringen satsar Australien och länder i Asien på kol. När det brann som värst i Australien i vintras försvarade premiärministern Scott Morrison landets satsning på kol. Orsaken för honom och andra länders ledare är att kolet

är lönsamt. De använder kolkraften inom landet och tjänar pengar på att exportera såväl kol som teknologier till andra länder. På FN:s stora klimatmöte, COP25, i Madrid i december förra året hörde jag Japans miljöminister Shinjiro Koizumi hålla en utläggning om att han inte förstår varför kolkraft skulle vara problematiskt. Lite udda på ett möte vars mål var att minska utsläpp. Japan planerar att bygga 22 nya kolkraftverk. Kina planerar hundratal nya kolkraftverk. Med ett globalt pris på koldioxid skulle

sådana satsningar vara svårare att räkna hem. Och än så länge ingår inte kostnader för katastrofer, utdöda arter och människoliv i kalkyler för fossila satsningar.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

18 april 2020

2020 Coronakoden kickstartade vaccinjakten

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Internationell kraftsamling för vaccin mot covid-19

Minst 20 forskningsprojekt för att utveckla ett vaccin mot covid-19 pågår i världen. Tre av dem har redan börjat testas på människor. Resten är fortfarande i den prekliniska fasen.

● **Preklinisk fas** (försök på djur eller celler): Företag baserade i Kina, USA, Sverige, Japan, Italien, Indien, Storbritannien, Australien, Malaysia, Ryssland, Kanada, Danmark, Frankrike, Spanien, Belgien och Tyskland.

● **Testas på människor:** Företag baserade i Kina och USA.

Grafik: Johan Andersson
Fakta: Emma Marouf
Källor: WHO och PubMed

Snabb publicering av studier av nya coronaviruset

Antal studier i det vetenskapliga arkivet PubMed som innehåller ordet "coronavirus". (Det finns massor av coronavirus, men bara sju kan smitta människor. Sarsutbrottet 2003 ledde till en ökning av studier på coronavirus, även en viss uppgång efter att coronaviruset mers dök upp. Utbrottet av det nya coronaviruset har dock lett till en explosionsartad ökning av studier.)

Den genetiska koden satte igång vaccinutvecklingen

1

Identifiering

Kinesiska forskare lade ut en kartläggning av virusets rna-kod den 10 januari. Det blev startskottet för att utveckla ett vaccin.

2

Utveckling

Flera vaccinkandidater tas fram.

3

Prekliniska studier

Efter att forskargruppen fått tillstånd kan vaccinkandidaten testas på djur. Oftast börjar man med mindre djur, sedan apor.

Grafik: DN

4

Kliniska studier

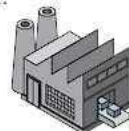
Efter godkännande från myndigheter kan vaccinkandidaten testas på människor. Detta görs i flera faser där vaccinets säkerhet och effekt undersöks.

5

Godkännande

När det finns ett färdigt vaccin behöver det godkännas av ansvariga myndigheter.

6

Produktion

Nu kan vaccinet produceras i större skala enligt en särskild standard. Många vacciner produceras i hönsägg, men vaccin mot till exempel coronavirus kommer troligen att framställas på ett annat sätt.

7

Leverans

Detta måste ske på ett säkert sätt – vanliga vacciner kräver en obruten kylledja.

8

Vaccinering

När vaccinet sprutas in i kroppen får immunförsvaret en reaktion, det kan ta några veckor. Det skapar ett minne som gör att immunförsvaret snabbt kan aktiveras om man blir infekterad av viruset.

Politiker stänger gränser och sätter nationen främst i coronakrisens spår.

Då går världens forskare i motsatt riktning.

Aldrig tidigare har den internationella forskarvärlden samarbetat lika mycket och lika intensivt kring en enda sak, att hejda coronautbrottet.

– Jag har bara gjort det jag kunnat göra som forskare, för den globala hälsan, säger Yong Zhen-Zhang, som publicerade den genetiska koden – startskottet för vaccineracet.

Det är tisdagen den 14 april och president Donald Trump stegar ut till sin dagliga presskonferens på Vita husets gräsmatta. Han ska just utdela ett hårt slag mot det internationella samarbetet för att hejda det världsomspännande utbrottet av det nya coronaviruset. – I dag har jag instruerat min administration att stoppa stödet till WHO, säger presidenten. Pengarna dras in omedelbart i väntan på en utredning om WHO:s påstådda missgrepp under pandemin. Mitt under coronakrisen, mitt under arbetet med att hejda den globala

smittspridningen och understödja jakten på behandlingar och vaccin, förlorar

Världshälsoorganisationen sin största bidragsgivare. I fjol gav USA omkring 4 miljarder kronor till WHO:s budget.

Omvärlden reagerar med bestörtning. FN:s generalsekreterare António Guterres, EU:s utrikeschef Josep Borrell och en lång rad regeringschefer uttalar sig i vanda och vanmakt.

”Inget kan rättfärdiga detta”, twittrar Borrell, ”krisen känner inga gränser”.

”Detta är inte rätt tid att dra ner på resurserna till WHO”, vädjar FN-chefen Guterres. ”Viruset saknar motstycke i vår livstid och kräver ett svar utan motstycke.”

Det politiska samarbetet under coronakrisen gnisslar, globala institutioner vacklar.

Samtidigt pågår ett frenetiskt kunskapsutbyte mellan forskare, i en takt som världen aldrig skådat tidigare.

○ ○ ○

Det är morgon den 11 januari.

Professor Jeremy Farrar i London skickar ut en lyrisk tweet:

”Potentiellt ett riktigt viktigt ögonblick för den globala hälsan. Detta måste firas, alla inblandade i Wuhan, Kina och annorstädes måste få erkännande och bli tackade.”

Jeremy Farrar är chef för den brittiska forskningsfonden Wellcome Trust. Han har just läst en ny kinesisk studie som publicerats öppet dagen innan på specialistsajten virological.org. Ett forskarlag under ledning av professor Yong Zhen-Zhang vid Fudanuniversitetet i Shanghai har lyckats kartlägga den genetiska koden för ett nytt coronavirus,

genom prover på en 41-årig lungsjuk man som arbetade på en stor inomhusmarknad i Wuhan, där levande djur såldes.

Professor Yong har arbetat i mer än ett decennium med att upptäcka och kartlägga virus, berättar han i ett mejl till DN. Det är första gången han svarar på frågor från europeiska journalister.

– Vi har hittat mer än 2 000 nya virus från djur. Under den processen har mitt labb utarbetat ett system för att upptäcka virus. Det har aldrig funnits en större mångfald av virus i naturen, men

vi vet inte när, var och hur de kommer att dyka upp. Det vi kan göra är upptäcka, identifiera och beskriva virusen, så att vi kan förhindra dem och behandla de nya sjukdomar de orsakar med precision, säger Yong Zhen-Zhang.

Vad tänker du om om de globala effekter som ert arbete haft?

– Jag har bara gjort det jag kunnat göra som forskare, för den globala hälsan, säger Yong Zhen-Zhang.

Jan Albert, professor i smittskydd vid Karolinska institutet, betonar att professor Yongs insats var ”jätteviktig”:

– Det var snabbt, men om Kina hade reagerat redan i december kanske vi hade fått tillgång till informationen ännu tidigare. Det var ändå superviktigt för att man skulle kunna få till stånd tester, som sedan infördes väldigt fort i många länder. Själva grunden är att man har den genetiska koden, annars går det inte att göra tester, säger Jan Albert, professor i smittskydd vid Karolinska institutet.

Den nya genetiska koden började analyseras omedelbart. Redan samma dag, den 11 januari, presenterades ny forskning från

universitet i Edinburgh, New York och North Carolina, enligt en sammanställning i tidskriften Science.

Sedan dess har hundratals studier publicerats i ett så högt tempo att till och med WHO har svårt att hinna med att läsa alla.

Kunskapsinsamlingen har aldrig gått så fort förut.

Men mycket återstår att lösa.

○ ○ ○

Fram till för några månader sedan var Jan Albert känd som en aktad hiv-forskare. Han studerade också den mindre kända mikroben

enterovirus D68, som orsakar luftvägssjukdomar. Numera leder han Karolinska institutets särskilda covid-19 grupp och ägnar nästan all tid åt det nya coronaviruset, liksom många andra akademiska medicinska forskare.

– Jag har pausat min andra forskning nästan helt. Mycket annan forskning står still nu. Men jag tror att de flesta forskare är eniga om man gärna pausar annat, om man kan bidra till kunskapen kring coronaviruset, från smittspridning till

behandling och vaccin, säger Jan Albert.

Han berättar om hur coronapandemin skapat en starkare samarbetsanda bland forskarna.

– Till exempel vad gäller delandet av genetisk information om viruset. Och forskningsrapporter blir tillgängliga väldigt fort, på ett sätt som inte alls varit brukligt tidigare, säger han.

Den här nationalismen man ser på politisk nivå – att gränser stängs och att man sätter nationen främst – hur ser man på den i forskarsamhället?

– Det slår inte igenom i forskarvärlden. Vi har ju alltid inspirerats av och samarbetat med internationella forskargrupper som kan finnas i helt andra länder. Att man stänger gränser har inte påverkat utbytet av information och data, säger han. Jan Albert berättar att coronapandemin förändrat en utbredd praxis i forskningsvärlden – att forskarna ofta hemlighåller sina resultat, i väntan på att rapporterna ska granskas av andra experter inför offentliggörandet i en etablerad

tidskrift, som exempelvis Lancet eller Nature.

– Den processen kan vara ganska långdragen. Nu har det blivit vanligare att man lägger ut manus som ännu inte är bedömda av andra experter på något som kallas preprintserver, säger Albert.

De två största preprintserverna heter BioRxiv och MedRxiv (de studentikost vitsiga namnen ska uttalas "bioarchive" och "medarchive").

– Det är där man tittar på nya grejer, i och med att kunskapsutvecklingen kring

coronaviruset är väldigt snabb, säger Albert.

Den vetenskapliga diskussionen kring dessa halvfärdiga forskningsrapporter sker numera ofta på Twitter.

– Ska man ha koll på det som människor tänkt i går och i natt, då är Twitter definitivt en sådan källa. Inte minst när det gäller vetenskaplig diskussion om forskningsrapporter som har lite brister, säger han.

Det blixtsnabba kunskapsutbytet har också en baksida. Den normala processen, där experter granskar varandras rapporter och

ger varandra bakläxa, ger helt enkelt mer gedigen forskning. – I och med att data delas och diskuteras så otroligt snabbt, så finns det en risk att det blir lite slarvigt ibland. På preprintservrarna kommer resultat ut ganska okritiskt. En del rapporter som fått genomslag också medialt, har sedan visat sig inte hålla måttet, berättar Jan Albert.

Det finns flera exempel på forskningsresultat som har fått spridning, trots att de senare visat sig vara felaktiga. Albert nämner en tidig rapport om att viruset

skulle komma från ormar, vilket inte stämmer. Liksom forskning om att patientens blodgrupp kunde spela roll.

– Ibland har det blivit fort och fel. Detta ställer större krav på läsarna att bedöma om en forskningsrapport eller ett fynd håller måttet. Det kan vara svårt för specialister att göra. Det är ännu svårare för er i massmedierna, säger Albert.

○ ○ ○

Det finns ingen människa i världen som inte blivit påverkad av det nya coronavirusets

framfart. Miljoner människor sitter i isolering, gränser har stängts.

Ett vaccin skulle förändra spelplanen.

Men ett helt nytt vaccin kan ta många år att utveckla och det är inte säkert att det lyckas.

Samarbete är nu en av de viktigaste faktorerna för att skynda på arbetet.

– Det är många svåra frågor när man ska utveckla ett helt nytt vaccin mot något som vi inte har jobbat så mycket med förut, säger Ali Mirazimi, adjungerad

professor vid Karolinska institutet.

Han forskar vanligtvis på ett vaccin mot Krim-Kongo-blödarfeber. När det nya coronaviruset dök upp drog hans forskargrupp ner på takten för det vaccinet, och använde sig samtidigt av kunskapen för att börja utveckla ett vaccin mot covid-19.

Vanligtvis måste forskarna vänta på att konkurrenterna publicerar sina studieresultat i vetenskapliga tidskrifter, en process som kan ta månader, om inte år. Den tiden finns inte nu. Därför har WHO

tagit initiativ till ett virtuellt återkommande möte för alla som forskar kring vaccin mot covid-19. Ali Mirazimi representerar det svenska vaccinförsöket. Varje vecka kopplar han upp sig via Skype och diskuterar vaccinforskning med hundratal forskare världen över.

– WHO bjöd in alla som forskar kring vaccin att delta. Vi har skrivit på ett sekretessavtal innan om att inte dela med oss av det som sägs till obehöriga. Det är olika ämnen för mötena och när det är mer relevant är man med och delar erfarenheter. Men man

måste inte berätta om allt. Vi säger till exempel inget om sådant som vi bara lyckats med en gång, vi måste upprepa resultaten för att de ska vara pålitliga, säger han. I dagsläget finns åtminstone 70 vaccinförsök. Tre av dem har precis börjat testas på människor, övriga är fortfarande i den prekliniska fasen. Ali Mirazimi och hans kollegor ska precis börja testa sitt experimentella vaccin på kaniner. Vilka djur man ska använda för att studera vaccinet skyddseffekt är den stora knäckfrågan.

Innan ett vaccin kan testas på människor testas det vanligtvis på flera olika typer av djur. Helst vill man att djuren ska få ett immunsvär som liknar människans.

– För att viruset ska kunna ta sig in i cellen så måste det finnas en receptor på cellens yta. I det nya coronavirusets fall handlar det om ett specifikt enzym som heter ACE2. Djur har ACE2, men det kan se annorlunda ut än hos människor. Infekterar man möss med det nya viruset blir de inte sjuka, säger han.

Det finns lite olika sätt att ta sig förbi problemet, till exempel att använda genmodifierade möss. De flesta forskare använder sig av olika djurmodeller.

– Då är de här mötena väldigt bra, för då kan vi få höra om vad som har fungerat eller inte i andras försök utan att behöva vänta på publicerade resultat. Så slipper vi slösa tid på samma djurmodell, säger Ali Mirazimi.

Det svenska vaccinprojektet ligger ändå en bra bit efter det som drivs av det amerikanska läkemedelsföretaget Moderna. Bara 42 dagar efter att

arvsmassan lades ut offentligt började testerna på människor. Det är fortfarande många steg kvar, men förhoppningen är att ett vaccin ska vara färdigt inom 12–18 månader.

Så snabbt har det aldrig gått förut. – I den bästa av världar kan vi ha ett vaccin inom 12–18 månader. Men då måste allt rulla på utan problem. Normalt brukar vi säga att det kan ta fem till tio år från labbänken till att vaccinet kan säljas. Nu har man haft användning av tidigare forskning från sars-utbrottet 2003 och av att man kan tillämpa ett snabbspår,

vilket innebär en kortare väg innan man börjar testa på människor, säger Ali Mirazimi.

Att det kanske blir Modernas vaccinkandidat som blir först stressar inte Ali Mirazimi och hans kollegor.

– För företag handlar det generellt om att få patent och tjäna pengar, för oss forskare om att vara först med något resultat och kunna publicera data i finare tidskrifter. Men nu har vi passerat det. Vi har ett problem som måste lösas.

Konkurrensen på forskarsidan har övergått till samarbete, det är bara

bra om vi kan komma fram så fort som möjligt, säger han.

Men om alla samarbetar, behövs verkligen 70 olika typer av vaccinkandidater?

– Om vi visste vad som fungerade hade jag sagt nej. Men nu vet vi inte vad som ger tillräckligt med skydd och få biverkningar. När alla arbetar parallellt slipper världen förlora tid om något inte fungerar, utan man kan gå vidare till något av de andra försöken, säger Ali Mirazimi.

Det finns också andra fördelar med att så många utvecklar vaccin. Ali Mirazimi tror att

Modernas vaccinkandidat enbart kommer att fungera mot det nya coronaviruset.

– Vi, och säkert också andra, forskar på ett vaccin med bredare skydd. Om ett annat coronavirus hoppar från fladdermöss och börjar smitta människor, då kan vi ha ett vaccin även mot det. Det tar lite längre tid, men kan bli användbart ändå, säger han.

När forskarnas arbete är klart tar politiken över. Och då är det långt ifrån säkert att den solidariska inställningen finns kvar. När alla länder vill ha vaccinet finns det en

risk att de köpstarka länderna vinner.

○ ○ ○

Kan solidaritet trumfa nationalism?

Den 16 april, två dagar efter Trumps presskonferens, kom ett nytt besked.

Bill och Melinda Gates stiftelse, WHO:s näst största bidragsgivare, mer än fördubblar sin insats – från 1 miljard till 2,5 miljarder kronor.

”Att minska stödet till WHO är helt orimligt. Vi behöver ett

globalt koordinerat stöd”, ansåg Melinda Gates.

Jan Albert tror att den nya samarbetsandan kommer att leva vidare också efter coronakrisen, åtminstone när det gäller forskningen.

– Öppenheten, att man försöker dela med sig av sin kunskap så fort som möjligt, det är en av de saker som kommer att bestå, tror jag, säger han.

Han tystnar kort i telefonen, och fortsätter sedan:

– Det är viktigt att förstå att ingen ensam kan lösa alla delar, vare sig som forskare, forskningsinstitut

eller land. Det är många små pusselbitar som behöver fogas samman. Då behövs det att hela världen samarbetar.

Johar Bendjelloul

johar.bendjelloul@dn.se

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se

Så blev USA ”pandemins problembarn”

LÖRDAG 18 APRIL 2020

I kampen mot det nya coronaviruset har USA blivit ett ”problembarn” med över 30 000 döda och 22 miljoner nya arbetslösa.

En del av skulden faller på presidenten Donald Trump, som i veckor ignorerade -

varningar från sin personal om smittans risker.

Helen Ouyang heter en akutläkare verksam vid ett universitetssjukhus på Manhattan. Doktor Ouyang, som också är professor i medicin vid Columbia University, har erfarenhet av medicinskt arbete i kenyanska flyktingläger, krigssjukhus i Liberia och fältkliniker i Sydsudan och Somalia.

Sjukhuset som hon arbetar på i New York kunde vara ett fint köpcentrum att döma av den eleganta glas- och stenasaden. Men insidan framstår som en

nedre krets i Dantes helvete – med överbelastning av döende patienter, stort underskott av medicinsk skyddsutrustning och lager som snabbt sinar.

I en lågmäld och detaljerad dagbok publicerad i New York Times skriver Helen Ouyang att villkoren för henne som läkare var bättre på de afrikanska fältsjukhusen.

”Människor refererar nu till oss (USA) som ett ’tredjevärldenland’, men vad gäller tillgången på skyddsutrustning under den här pandemin, är det värre här än på de sjukhusen”, skriver hon.

Helen Ouyangs skildring är inget undantag. Akutläkaren Steven McDonald, verksam vid samma sjukhus, säger till tidskriften New Yorker att tillströmningen av coronasmittade patienter är så strid att urvalsprocessen är stenhård. Om patienter har så svårt att andas att de inte kan uttala en hel mening, eller hostar upp en matsked med blod, bör de komma in till sjukhuset. Människor med mildare symtom får stanna hemma. Dödskurvan i New York City, pandemins amerikanska epicentrum, tycks visserligen ha

planat ut något under den senaste veckan. Men fortfarande lider till exempel Montefioresjukhuset i stadsdelen Bronx sådant underskott av munskydd att läkarna inte kan byta mellan behandling av smittade patienter, enligt uppgift från en läkare vid sjukhuset.

I mer normala tider hade den rutinen varit ett brott mot yrkesföreskrifterna och ett möjligt skäl för uppsägning.

Enligt en enkätstudie genomförd i en förening som representerar 42 000 sjuksköterskor verksamma i New York säger tre fjärdedelar av

sköterskorna att de saknar nödvändig skyddsutrustning.

Det tyska nyhetsmagasinet Der Spiegel kallar USA för ”världens problembarn” i den globala kampen mot det nya coronaviruset. Washington Post skriver att USA på papperet borde ha varit det land som stod bäst rustat mot viruset, räknat i antal akademiska experter, resurser och krisplaner.

Men statistiken blottar en annan verklighet: Över 30 000 personer hade den 16 april dött i USA till följd av viruset, mer än i något annat land. Och över 22 miljoner

människor har registrerat sig som arbetslösa under de senaste fyra veckorna.

Någon omedelbar återgång till normalitet är inte att räkna med. Vita husets egen specialstyrka mot coronaviruset bedömer att uppåt 240 000 människor kan dö till följd av viruset. En federal centralbank i Missouri förutspår att 47 miljoner amerikaner kan förlora sina arbeten fram till och med juni.

Vissa av Trumpregeringens åtgärder är kraftfulla.

Inreseförbud råder från två kontinenter. Näringslivet är helt

satt på paus i stora delar av landet. 230 miljoner människor uppmanas att hålla sig hemma. Staten har mobiliserat privata industrier för att producera skyddsutrustning och annan materiel.

Men åtgärderna kom anmärkningsvärt sent, bland annat på grund av att landets president vägrade att ta till sig rapporter från sin egen personal om smittans dödliga potential. Genom att sticka huvudet i sanden tog det bland annat onödigt lång tid för USA att framställa ett test, vilket hade

kunnat underlätta myndigheternas kartläggning av smittan och lämpliga motåtgärder. Amerikanska medier belyser Trumps inledande passivitet på en rad olika sätt. Men Alex Azars öde är talande. Azar är USA:s hälsominister, ansvarig för landets väldiga hälso- och socialdepartement. I en mer konventionell regeringshierarki hade Azar haft stor betydelse under krisen. Men ministrar som talar klarspråk med Trump i ämnen som presidenten finner besvärande blir ofta kortlivade eller marginaliserade.

När smittan bröt ut i Kina strax före årsskiftet informerade amerikansk underrättelsetjänst Alex Azar. Ministern insåg allvaret i uppgifterna. Ändå dröjde det nästan tre veckor, till den 18 januari, innan Azar fick en chans att tala direkt med Trump om coronaviruset.

Trump mottog inte Azars information med tacksamhet. I stället avfärdade presidenten ministern som "alarmist". Tre dygn senare, den 21 januari, bekräftades Azars oro, då den första personen på amerikansk

mark registrerades som smittad, en inresande från Wuhan.

Trump var eller spelade fortfarande oberörd. Dagen efter, den 22 januari, sade presidenten i intervju från Världsekonomiskt forum i Davos att den smittade var ett undantagsfall. "Allt kommer bli bra", försäkrade presidenten.

Alex Azar försökte stå på sig. Den 5 februari uppmanade han Vita huset att äska fyra miljarder dollar från kongressen för att kunna förbereda landet för smittan. Trumpregeringen uppfattade summan som en

provokation, som omedelbart skulle sända en signal om förestående kaos och äventyra världens börskurser.

Ett möte i Vita huset den 5 februari där Azar försökte plädera för pengarna urartade till en ”skriktävling”, enligt Washington Posts källor.

Vita huset bedömde att 2,5 miljarder dollar var en mindre skräckinjagande summa. Till slut ignorerade kongressen Vita huset och tillgängliggjorde åtta miljarder dollar i skattemedel. Men då hade det hunnit bli mars.

Februari i Vita huset präglades av inre strider och verklighetsflykt.

Under den perioden golfade Trump vid sex tillfällen och höll åtta kampanjtal inför publik runt om landet. Den 10 februari sade han från en scen i New Hampshire att coronaviruset mirakulöst skulle försvinna när våren anlände med varmare väder.

Presidentens avfärdande av Alex Azar fick ödesdigra konsekvenser, enligt Washington Posts bedömning:

”Dispyterna innebar att USA missade ett smalt fönster att bygga upp ett förråd av

respiratorer, munskydd och annan skyddsutrustning”, skriver tidningen. USA fick i stället buda mot andra nationer för att få fatt i materiel. Samma sak för landets delstatsregeringar.

Andrew Cuomo, New Yorks guvernör, har liknat jakten på skyddsutrustning vid en budgivning på auktionssajten Ebay. Delstaterna konkurrerade om samma varor och drev upp priserna till skyhöga nivåer alltmedan människor började dö. Priset för Trumpregeringens passivitet. Om Trump överlever sina inledande felbedömningar

och blir omvald i höst är det en unik bedrift. Goldman Sachs förutspår 34 procents nedgång av bnp under årets andra kvartal.

”Aldrig tidigare i amerikansk historia har en president med så svag ekonomisk data blivit omvald”, säger Michael Green, tidigare tjänsteman i George W Bush regering och nu verksam vid Georgetownuniversitetet i Washington DC.

Sent omsider verkar presidenten själv ha förstått att valet i höst avgörs inom ramen för pandemin. Nyligen sade presidenten till republikanska allierade att den

planerade återvalskampanjen helt saknar betydelse.

Men det finns fortfarande lite av konsekvens i Trumps krishantering. I början av denna vecka flexade presidenten sina auktoritära muskler och upplyste landets guvernörer om att det är Trump och ingen annan som bestämmer när USA:s näringsliv och offentlighet ska återgå till det normala.

Under natten till fredagen meddelade han tvärtom att det är upp till delstaterna själva att avgöra när de vill lätta på förbuden.

Vita huset erbjuder nu icke bindande riktlinjer till delstater utifrån hur hårt drabbade dessa är av smittan, där delstater i syd och väst gradvis kan öppna upp sina ekonomier från första maj även om regeringen rekommenderar att människor håller ”social distans” i skolor, kyrkor och andra offentliga utrymmen.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Fakta.

1 januari: USA:s hälso- och socialdepartement informeras om

situationen i Kina av
folkhälsomyndigheten.

3 januari: En tjänsteman från Kina
informerar den amerikanska
folkhälsomyndighetens chef, som
i sin tur informerar hälsominister
Alex Azar. Azar informerar Vita
husets säkerhetsråd.

8 januari: USA:s
folkhälsomyndighet varnar
allmänheten för utbrottet i Kina
och ber amerikaner att vara
försiktiga om man reser till staden
Wuhan.

17 januari: Amerikanska
folkhälsomyndigheten håller

inkommande resenärer från Kina
under uppsikt.

21 januari: USA registrerar sitt
första fall coronafall i delstaten
Washington på nordvästkusten.

22 januari: Trump kommenterar
för första gången viruset: "Vi har
det under total kontroll..."

27 januari: Tjänstemän i Vita
huset försöker få dåvarande
stabschefen Mick Mulvaney att ta
smittan på större allvar.

30 januari: Alex Azar varnar
Trump för en möjlig pandemi.
Trump säger att han inte oroar sig
men inför dagen efter
begränsningar i resandet från
Kina.

24 februari: Trump säger att viruset är "under väldigt god kontroll i USA".

29 februari: USA rapporterar sitt första dödsfall till följd av coronaviruset.

10 mars: Donald Trump säger om viruset: "Behåll lugnet. Det kommer att försvinna."

12 mars: USA inför inreseförbud för resenärer från Schengenområdet.

13 mars: Trump utlyser nationellt nödläge. Tre dagar senare säger han för första gången att viruset inte är under kontroll.

Bolsonaro: De försöker störta mig

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Brasiliens president Jair Bolsonaro hävdar att landets underrättelsetjänst har bevis för att kongressens ordförande och ett antal domare i Högsta domstolen konspirerar för att störta honom.

Rio de Janeiro.

– Avsikten verkar vara att få bort mig från regeringen, säger Jair Bolsonaro till CNN Brasil. Tillsammans med statscheferna i Nicaragua, Belarus och Turkmenistan tillhör Bolsonaro den så kallade ”strutsalliansen” som inte tar coronapandemin på allvar. I Brasilien har det lett till att landets högerpartier enat sig mot nationalisten Bolsonaro och ifrågasätter om han är rätt person att leda landet genom denna kris. Den konservativa guvernören i delstaten São Paulo – södra halvklotets största ekonomiska region med nästan 50 miljoner

invånare – menar att Bolsonaro är fel ute när han ber befolkningen att inte stanna hemma för att ekonomin inte ska mattas av. – Hela världen håller sig hemma och Bolsonaro är den ende som har rätt? har guvernören João Doria sagt. Bolsonaro påstår att guvernören i São Paulo, som tidigare varit en av hans allierade, ingår i planerna på att få bort honom från makten. Presidenten menar att även ett antal domare i Högsta domstolen är involverade i konspirationen. Något bevis för sina påståenden har han inte lagt fram, utan det

han sagt till några kongressledamöter är att han fått en samling dokument av under-
rättelsetjänsten som tyder på en konspiration.

Bolsonaro har också rykt ihop med kongressens ordförande, högerpolitikern Rodrigo Maia, och gillar inte att denne lagt fram ett förslag om ett statligt räddningspaket på 150 miljarder kronor till delstaterna.

– Så behandlar man inte vårt Brasilien. Detta är brist på patriotism och avsaknad av ett gult och grönt hjärta. Det är brist

på humanism gentemot vårt vackra land, har Bolsonaro sagt. Presidenten vill hellre att pengarna stannar i huvudstaden Brasília där han bestämmer. Att Brasilien hamnat i en maktkamp mellan konservativa politiker och högernationalister gör att fokus tas från coronaepidemin. Regeringens före detta hälsominister, som avskedades på torsdagen, har varnat för att coronaspridningen i Brasilien är en tickande bomb. Han tror att bomben kommer att brisera i maj och att det därför är nödvändigt att folk fortsätter att hålla sig

inomhus. Brasilien hade den 17 april 30 425 smittade och 1 924 dödsfall i covid-19.

Henrik Brandão Jönsson

Länders försök att spruta bort viruset ifrågasätts

LÖRDAG 18 APRIL 2020

**Många coronadrabbade länder
världen över befinner sig i ett
moln av desinfektionsmedel.
Virusmittan jagas bort med
trycksprutor – hoppas man.**

Men metoden är ifrågasatt. Den kan till och med vara skadlig, säger en svensk professor.

Vi har sett bilderna, i tidningar och på tv. Män klädda i skyddsmasker och overaller, utrustade med trycksprutor. De går målmedvetet fram i ett moln av desinfektionsmedel och smittrenar allt som kommer i deras väg: templen i iranska Qom, Istanbuls gatumarknader. Shanghais trottoarer, tågstationen i Sevilla.

Tankbilar eller lastbilar utrustade med större sprutaggregat av typen

vattenkanoner kommer också till användning, liksom drönare.

Det som sprutas eller sprejas ut är i regel natriumhypoklorit eller det som i Sverige marknadsförs som Klorin utspätt med vatten.

Är detta ett effektivt sätt att bekämpa det nya coronaviruset? Frågar man experter inom det svenska forskarsamhället blir svaret ett entydigt nej.

”Onödigt”, säger Agnes Wold, professor i klinisk bakteriologi.

”Helt verkningslöst”, anser den tidigare statsepidemiologen Johan Giesecke.

Vari består det meningslösa, och varför har metoden trots allt såpass stor utbredning? DN låter frågan gå vidare till Åsa Melhus, professor i klinisk bakteriologi vid Uppsala universitet och överläkare vid Akademiska sjukhuset.

– Viruset bärs av små droppar i luften som bildas när man hostar, nyser eller pratar. Dropparna smittar när de kommer i kontakt med ögon och slemhinnor i näsa och mun. Det är mycket liten risk att smitta skulle överföras från föremål utomhus, i synnerhet inte från trottoarer, gator, buskar och

nedre delen av dörrar där man huvudsakligen sprutar. De klorblandningar man använder är inte heller speciellt effektiva för den miljön de används i; organiskt material gör att de inte fungerar så bra, och de bryts ner av solens UV-ljus, säger Åsa Melhus.

– Dessutom är klor i sig skadligt både för miljön och för människokroppen. Jag kan tänka mig att de som går runt och sprutar får i sig ångor av det här bekämpningsmedlet, även om de bär skyddsutrustning, och det är verkligen ohälsosamt.

Åsikten att den utbredda desinficeringen av offentliga platser kanske inte är hundra procentigt effektiv har framförts även i länder där sprutandet är i svang. Nyligen sände det kinesiska statliga tv-bolaget CCTV en intervju med Zhang Liubo, expert på desinfektion vid Kinas motsvarighet till Folkhälsomyndigheten. Han manade till måttlighet med klorsprutandet. Om metoden används alltför ymnigt riskeras allvarliga miljöskador, fastslog Zhang Liubo.

Och borgmästaren i den lilla sydspanska staden Zahara de la Sierra, där gatorna besprutas två gånger i veckan, medger i en intervju med CNN att åtgärden är mer ”trygghetsskapande” än effektiv.

– Det bidrar till att skapa lugn hos våra invånare, säger borgmästaren Santiago Gálvan till CNN.

Professor Åsa Melhus konstaterar att förvånansvärt mycket av smittbekämpning världen över styrs av ritualer och traditioner.

– Som forskare och expert vill du vara ”pk”, du går inte gärna emot

en sedvana. Och det finns ju förnuftiga skäl till att gator och trottoarer nattetid spolas med vatten i länder där klimatet är varmare än här och där befolkningen lever mer tätt inpå varandra. Man håller gatorna rena från skräp, urin, avföring och annan smuts helt enkelt. Men det betyder inte att detta är en effektiv metod för att bekämpa ett virus som sprids med hjälp av droppar. – Dessutom är nog besprutningen ett sätt att demonstrera handlingskraft, att visa att man gör något konkret och kraftfullt. När det i själva verket är

förnuftigare att lägga pengarna på att undervisa i handhygien, hur man håller avstånd till andra och se till att det finns tillräckligt med sjukhussängar, säger Åsa Melhus.

Erik Ohlsson

”EU var för långsamt i början av pandemin”

LÖRDAG 18 APRIL 2020

EU:s insats i inledningen av coronakrisen var alltför saktfärdig, anser Europeiska rådets ordförande Charles Michel. EU-systemet måste kunna fatta beslut snabbare, säger han i en intervju med DN.

Och han undrar varför inte fler skyddsmasker produceras i Europa, när det är tyska maskiner som Kina använder för att tillverka maskerna.

Som ordförande för Europeiska rådet är det Charles Michels uppgift att försöka jämka samman åsikterna hos EU:s 27 stats- och regeringschefer. Michel håller i de toppmöten där ledarna omväxlande är rasande på varandra eller (mer sällan) rörande eniga om vilken policy som ska gälla för EU i olika frågor. Coronakrisen har blottlagt den spricka som fanns efter finans-

krisen mellan länderna i norra Europa och de i söder. Hur Charles Michel klarar att överbrygga sprickan får vi en vink om på torsdag. Då ska stats- och regeringscheferna ses i ett nytt videomöte. De ska ha vad Michel kallar ”en strategisk diskussion” om vilken gemensam strategi som behövs för att stärka ekonomierna efter pandemin.

– Alla 27 medlemsstater vill visa sin solidaritet, men det är ingen överraskning att åsikterna skiljer sig åt när det gäller hur solidariteten ska verkställas på riktigt, säger Charles Michel.

Ett tvisteämne handlar om att skapa en ”recovery fund”, en ekonomisk återställare av gigantiska mått, efter att den akuta krisen är över. Hur stor fonden ska bli och hur den ska finansieras är oklart. EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen har sagt att för de investeringar som måste göras efter krisen räcker det inte med miljarder euro – det behövs biljoner.

Michel är förtegen om fonden. Den är en mycket het potatis i medlemskretsen. Han talar i stället om att det behövs medel

från flera olika håll, som EU:s långtidsbudget och Europeiska investeringsbanken. Var pengarna ska investeras är tydligare.

– Enligt min åsikt är vår digitala agenda och den europeiska gröna given mer betydelsefull än tidigare, säger han.

Den digitala agendan handlar om att utnyttja möjligheterna med artificiell intelligens, 5G med mera. Gröna given är en del av planen för att ställa om ekonomierna för att EU ska vara klimatneutralt 2050.

– Det är viktigt att vi hanterar detta rationellt den närmaste

tiden. Alla är eniga om att vi behöver massiva investeringar och en strategi, både på nationell och på europeisk nivå. Vad summan blir vet vi inte än.

Charles Michel tillägger att coronaviruset dessutom visat att nya strategiska investeringar behövs.

– När det gäller medicinsk utrustning är det märkligt att Tyskland tillverkar maskinerna som Kina behöver för att tillverka skyddsmasker. En fundamental fråga är varför vi inte producerar maskerna i Europa.

Intervjun med DN och tre andra europeiska medier görs via video. Charles Michel sitter vid ett mötesbord med sex EU-flaggor bakom sig. Framför sig har han en stor flaska desinfektionsmedel. Michel är diplomatisk i sina svar. Han vill till exempel inte anklaga Nederländerna för att sakna empati, vilket min nederländska kollega undrar om. Hennes fråga hör ihop med att Portugals premiärminister António Costa sagt att Nederländerna är osolidariskt för att landet inte vill att euroländerna gemensamt garanterar varandras skulder.

Italiens regering är oense om vilka lån man ska söka i det krispaket som nu finns tillgängligt. Charles Michel konstaterar att nu finns pengar från Europeiska centralbanken, från Europeiska investeringsbanken och från euroländernas krisfond ESM. – Det som vi bestämt tillsammans, medlemsstaterna och EU-institutionerna, representerar 3,8 procent av EU:s gemensamma bnp. Det är stort. Det hanterar den ekonomiska pressen kortsiktigt, men det är inte tillräckligt för återhämtningsfasen.

I krisens inledning reagerade flera EU-länder med att stänga sina gränser och Italien fick inte hjälp med skyddsutrustning. Charles Michel beklagar att det tog lång tid för EU att hitta en samordnad strategi.

– Men glöm inte bort att EU inte är ansvarigt för hälsofrågor. Det är ländernas ansvar. I framtiden måste vi dock utveckla ett starkare och mer framgångsrikt angreppssätt för att motverka en kris.

Han vill också hitta nya metoder för att snabbare kunna fatta beslut i EU-systemet.

– I den värld vi lever nu tar arbetet inom EU för lång tid, så var det även före covid-19. Vi måste ändra våra procedurer. Att vi inte snabbare kunde få fram skyddsmasker till Italien har fått stora konsekvenser, säger han och syftar på EU-kritiken som florerar i landet.

Det är bland annat för att motverka den som Charles Michel vill att toppmötet på torsdag visar sin solidaritet.

– Jag är själv övertygad om, och jag ska försöka övertyga Europeiska rådet, att det är nödvändigt att visa en gemensam allians. Den

handlar om empati, om solidaritet för alla europeiska medborgare, för invånarna i Spanien och Italien. För dem som är allra värst utsatta just nu måste vi visa riktig och påtaglig solidaritet.

Pia Gripenberg

Fakta. Europeiska rådet

Europeiska rådet är en EU-institution för samråd mellan de 27 medlemsländernas stats- och regeringschefer. I vardagligt tal kallas deras sammanträden för EU-toppmöten.

Europeiska rådet fungerar främst som policyskapande och problemlösande instans.

Arbetet leds av ordföranden.

Sedan den 1 december 2019 är det Charles Michel, som då ersatte Donald Tusk.

Charles Michel är liberal politiker, född 1975.

2014–2019 var han Belgiens premiärminister.

Cyklisterna vinner mark i coronans tid

LÖRDAG 18 APRIL 2020
Jorden runt

Berlins cyklister har länge tvingats kryssa mellan bilister, felparkerade turistbussar och allehanda bråte som dumpats på cykelbanan. Men coronakrisen har vänt upp och ner på maktförhållandena i trafiken. Sedan antalet bilister minskat kraftigt har hela körbanor målats om till cykelstråk.

På papperet ser Berlins flacka landskap och spikraka boulevarder ut att vara ett paradiset för cyklister. Det är lätt att orientera sig i stan och avsaknaden av backar gör att även

en otränad cyklist kan rulla fram utan större fysisk ansträngning. Men den som hoppat upp på sadeln vet att det ofta sker med livet som insats.

Även om ansträngningar har gjorts på senare år för att bygga ut cykelinfrastrukturen (bland annat har den kommunistiska paradgatan Karl-Marx-Allee fått nya breda cykelbanor) innebär en cykeltur ett ofrivilligt äventyr. Den som försöker ta sig fram längs Friedrichstrasse som korsar staden från norr till söder löper stor risk att bli klämd mellan en

turistbuss och en felparkerad AMG-Mercedes.

På andra sträckor upphör cykelmarkeringarna utan förvarning och cyklisten befinner sig plötsligt mitt ute i en fyrfilig väg där bilarna kör i 70 kilometer i timmen. Paketleverantörer och gammal bråte som dumpats mitt i cykelbanan gör inte saken bättre. Inte undra på att ett antal cyklister får sätta livet till varje år. Under årets två första månader omkom fem Berlincyklister i trafiken, enligt cykelorganisationen ADFC. Året dessförinnan var siffran sex, lika

många som antalet bilister och långt ifrån den nollvision som satts upp.

Men sedan coronakrisen ledde till att Tyskland stängde ner stora delar av samhället har de dödliga cykelolyckorna lyst med sin frånvaro. Biltrafiken har minskat kraftigt och de lokala myndigheterna har låtit måla om hela körfält och förvandlat dem till cykelboulevarder.

På platser där cyklister tidigare fick trängas med bilar, bussar och lastbilar har de nu en egen bred fil. På så sätt avlastas kollektivtrafiken och cyklisterna

kan hålla det på grund av coronaviruset föreskrivna säkerhetsavståndet om 1,5 meter, även på sadeln.

De nya cykelvägarna kom på plats inom loppet av ett par dagar vilket ses som en sensation jämfört med hur lång tid det brukar ta att driva igenom även mindre infrastrukturprojekt i den tyska huvudstaden. Planen är dock att cyklister ska flytta på sig när coronakrisen väl är över och biltrafiken kommer i gång som vanligt.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Japaner får över 9 000 kronor som stöd av staten

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Japan. Alla invånare i Japan kommer att få 100 000 yen, motsvarande cirka 9 200 kronor, av staten. Förhoppningen är att åtgärden ska begränsa

coronaviruset's negativa inverkan på landets ekonomi.

– Vi skyndar oss för att ge kontanter till alla människor, säger premiärminister Shinzo Abe.

Tidigare har nödläge utlysts för sju av landets regioner, men det utökas nu till att gälla hela Japan. Enligt Abe är syftet att begränsa resandet under den så kallade - gyllene veckan som består av en rad nationella helgdagar. Då brukar många japaner vanligtvis resa för att träffa släktingar i andra delar av landet. Regionala guvernörer har under det utlysta

nödläget rätt att kräva att
människor stannar inomhus.
Myndigheterna ska bedöma
situationen igen den 6 maj,
meddelar premiärministern.
TT-AFP

Torbjörn - Petersson: Rasen i Kina historiskt slag mot ledningen i Peking

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Kommentar.

Kinas redovisning på fredagen var historisk av ett slag som ledningen i Peking inte hade tänkt sig.

Ekonomi minskade under första kvartalet med 6,8 procent, jämfört med samma tid förra året – de värsta siffrorna sedan kvartalsstatistik infördes för 28 år sedan och högst sannolikt de sämsta sedan i slutet av 70-talet. År 2020 har länge setts som en milstolpe för den kinesiska ekonomin. Ledningen i Peking hade tänkt sig att i år fira den

stora framgången av att ha fördubblat landets ekonomi under det senaste decenniet.

Utbrottet av det nya coronaviruset kom emellan.

Statistiken från den nationella statistiska byrån ger en vink om hur abrupt den 40-åriga tillväxten i Kina nu skakas – men den ger bara en antydning.

Det stora problemet för Kina är inte att få igång fabrikerna igen. De verkliga svårigheterna består i att stora delar av resten av världen nu är drabbade av pandemin och för en okänt lång tid framöver inte

efterfrågar de kinesiska varorna som tidigare.

Därför visar inte den senaste statistiken från Kina – som är baserad på produktionen (och som alltid ska tas med en nypa salt) – hela vidden av problemet. Nya svårigheter kan visa sig under andra kvartalet när de stora exportmarknaderna i USA och Europa fortsätter att bekämpa virusutbrottet.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

**Patrick Radden
Keefe. ”Jag
ville skildra
lockelsen till
politiskt våld –
utan att
romantisera”**

LÖRDAG 18 APRIL 2020

I den amerikanska journalisten Patrick Radden Keefes nya reportagebok får läsaren en oförglömlig bild av konflikterna i 1970-talets Nordirland.

Boklördags Martin Gelin träffar honom i New York för ett samtal om politiskt våld, moraliska gråzoner och irländsk poesi. New York.

Patrick Radden Keefes "Säg inget" är den mest fängslande reportagebok jag har läst det senaste året. Det är berättelsen om en ung kvinna som kidnappas i Belfast 1972, under de våldsamma år som för evigt är

kända som "The troubles" i Nordirland. Men boken handlar inte bara om våldets Belfast, utan om människans natur, om politisk idealism som går alldeles snett, om hur våld förvränger både offer och förövare, om de omständigheter som krävs för att vi ska vilja ta kål på våra egna grannar.

När vi träffas i New York i början av det här året är staden fortfarande öppen.

Han föreslår att vi ses på stadsbiblioteket, den klassiska byggnaden på Femte avenyn, där det finns ett avspänt litet fik som

är bra för intervjuer. Dessutom är det nära till tågstationen Grand Central, dit han pendlar sedan han flyttade ut till villaförorten Westchester med fru och två barn. Det är ingen självklar adress för den här stadens författare, ett kluster av välbärgade villaförorter där tandläkare kör Audi – New Yorks Täby. Men det går att föreställa sig Patrick Radden Keefe i Westchester. Han är prydligt klädd, artig, en rejäl person som kommer i tid och svarar direkt på mejl. Hans reportage skildrar mörkare världar: Mexikos drogkarteller,

opioidkrisen i USA, massskjutningar på skolor. I hans nya, hyllade reportagebok "Säg inget" skildras våldet, drömmarna och tragedierna som präglade Belfast under det tre decennier långa inbördeskriget då omkring 4 000 personer dog. Efter fyra års research skrev han till slut klart denna berättelse om politiskt våld, bittra minnen och sönderslitna familjer medan han var huserad i en renässansvilla vid Comosjön i Norditalien, på Rockefeller Foundations prestigefulla *fellowship*.

– Det var en absurd kontrast mot den naturliga skönheten, att jag ägnade 18 timmar om dagen åt att skriva om tortyr. Men jag har nog aldrig varit mer fokuserad. Inte så mycket för omgivningen som för det faktum att det var första gången sen vi fick barn som jag var utan dem, säger han.

”Säg inget” blev hans internationella genombrott. Boken tilldelades det prestigefulla Orwellpriset förra året och New York Times listade den som en av årets fem bästa reportageböcker. Harvardhistorikern Maya Jasanoff kallar den

”samtidshistoria när den är som bäst”.

Jag köpte ”Säg inget” omedelbart när den kom ut på engelska, för att alla jag känner sade att den var oförglömlig. Men det dröjde innan jag faktiskt läste den. Jag var inte säker på att det mitt liv mest av allt behövde var en berättelse om tortyr och kidnappningar i Belfasts 1970-tal, och jag oroade mig lite över paketeringen som rafflande *true crime*, en genre jag utvecklat en mild allergi mot efter femtusen poddar med samma berättartekniska knep. Men när

jag väl började läsa slukades jag omedelbart.

Mot bokens slut visar det sig, liksom i förbifarten, att han lyckats lösa ett av de mest kontroversiella mordfallen i Nordirlands moderna historia.

– Det som oroade mig med boken var just att den inte tillhör någon traditionell kategori, att den skulle falla mellan stolarna. De som förväntade sig true crime skulle slänga ifrån sig boken för att det var alldeles för mycket politisk historia, medan den som ville ha en renodlad historiebok skulle bli frustrerad av alla personporträtt.

Ett motto som upprepas av många i boken är ”peace through silence”, att fred bara kan skipas genom att inte tala om problemen. För en journalist låter det kanske som ett dödsdömt projekt att skriva en muntlig historia om våldet i en stad präglad av en världsberömd tystnadskultur. Men Radden Keefe lyckas sakta men säkert få intervjupersonerna att öppna dörren, sjunka ner i vardagsrumssoffan och berätta allt.

– Jag tror att det handlar om tid och tålamod, att inte bara dyka

upp en eftermiddag för några snabba citat, utan att jag faktiskt återvände gång på gång.

Processen tog fyra år och sju resor till Belfast och jag lärde mig väldigt mycket nytt under arbetets gång. Tidigare var min metod under intervjuer att försöka sudda ut skillnaden mellan mig och den jag pratade med. Jag imiterade språk och gester, försökte liksom smälta ihop med dem. Men jag har lärt mig att det inte alltid är det som bygger förtroende, säger han och fortsätter:

– Du har kanske sett filmen om Truman Capote, med Philip

Seymour Hoffman? Där blir det så tydligt att Capote var en fullkomlig outsider när han reste till Kansas och skrev ”In cold blood”, men han bejakade just det som gjorde honom annorlunda. Han bekräftade säkert alla kliché-bilderna i Kansas av en besvärlig New York-intellektuell, men det var just det som fick dem att släppa garden och berätta allt. Det ironiska med en bok om irländsk tystnadskultur är att intervjupersonerna, när de väl börjar prata, inte bara är öppenhjärtiga utan också extremt välartikulerade. Poesin verkar

gömma sig i varje citat, det sjunger om sidorna.

Bokens titel är hämtad från en dikt av Seamus Heaney, som handlar just om den mur av tystnad som uppstod efter våldsamheterna. Samtidigt finns förstås få kulturer i världen som har gett oss fler oförglömliga röster än den irländska, oavsett om det gäller musik, poesi eller teater.

– Det finns gott om människor som gör extraordinära saker i livet men som inte kan artikulera varför. Sport är det mest uppenbara exemplet. Du kan se

någon som beter sig som Mozart på spelplanen, men när du frågar efteråt hur de lyckades vinna kommer det bara klichéer: ”Jag gav verkligen allt.” Men många jag intervjuade hade ett nästan litterärt förhållande till sina egna tragedier. De kunde artikulera sina trauman med ord jag aldrig själv skulle ha kunnat föreställa mig.

Han tror att den irländska kulturens språkkänsla till viss del bottnar i en klassisk dynamik, där ett förtryckt folk anammar förtryckarens språk och förvandlar det till en egen

konstform – som svarta har gjort i USA, eller som i Paris höghusförorter där migranter från tidigare franska kolonier förnyar modersmålet.

– Irländare använder engelskan nästan som en subversiv remix, där de vänder ut och in på ett språk som prackades på dem under koloniala förhållanden. Folk i Belfast kan recitera Seamus Heaney utantill på ett sätt som aldrig händer med poeter här. Man hör inte vanliga amerikaner på en bar recitera Walt Whitman. Radden Keefes reportage har en mästerlig förmåga att få läsaren

att känna empati för krångliga och djupt problematiska personer.

2014 tilldelades han USA:s National Magazine Award för en artikel där han beskrev ett mord utifrån tre personers vitt skilda perspektiv. Även i "Säg inget" lyckas han svepa med sig läsaren in i karaktärernas liv så att vi förstår dem som hela människor, känner sympati för dem och lider med dem efteråt.

Särskilt svårt är det att släppa berättelsen om Dolours Price, en ung idealist som lockas in i IRA, först övertygad om att ickevåld är den enda metoden, inspirerad av

medborgarrättsrörelsen i USA. Men efter hand slukas hon upp av våldsamheterna och på ålderns höst börjar hon tvivla på det våld hon brukade.

Om bokens första hälft bitvis är rusig av adrenalin, som början på en Hollywoodfilm om ett rockband, är den andra hälften desto mer sorgsen, full av ambivalens, tvivel, bitterhet, ånger och grumliga minnen.

– Utmaningen var att skildra den romantiska lockelse de kände för det politiska våldet, utan att själv romantisera. Jag ville inte blunda för orsakerna till att unga lockas

till våldsam radikalism, men var mån om att även visa baksмлиan efteråt. Vad händer med en martyr som faktiskt överlever? I dagens offentliga debattklimat kan det vara riskabelt att presentera den sortens moraliska gråzoner, att beskriva människor med både goda och onda sidor. På vägen till intervjun läser jag att författaren Yuval Noah Harari länge hade mottot ”omfamna moralisk tvetydighet” vid sitt skrivbord. Men han plockade nyligen ner lappen, för att ”det var för tvetydigt”. Det känns symboliskt för en tid där det

offentliga samtalet präglas av bergsäkra utlåtanden på sociala medier.

– Jo, vi lever väl i en tid där många blir alldeles berusade av det moraliskt glasklara. Mycket av vårt offentliga samtal är svartvitt. Som journalist är jag mer attraherad av det moraliskt grumliga. Personerna i boken var inte psykopater, utan vanliga personer som du och jag. Men de levde under omständigheter som var så extrema att det slutade med att de utförde handlingar som vi aldrig skulle kunna föreställa oss. Det vill jag skildra.

I slutet av boken skriver Radden Keefe om ”fredens spöken”. Decennierna av våldsamheter har satt djupa spår även i dagens Nordirland. I en undersökning 2008 sade 39 procent av befolkningen att de haft traumatiska erfarenheter under ”The troubles”. I dag har Nordirland högst andel invånare med psykiska problem i Storbritannien. De har även högre siffror för självmord, alkoholism och konsumtion av antidepressiv medicin än resten av landet. I en scen mot slutet av boken får vi följa hur Michael McConville,

en av sönerna till Jean McConville, den mördade mamman som utgör bokens kärnberättelse, hoppar in i en taxi och ser att chauffören är en av de män som kidnappade hans mamma för många år sedan. Kvar hängande i luften blir frågan om hur det går att leva fredligt i en sådan miljö, där offer och förövare fortfarande möts på gatorna. Under brexitförhandlingarna förra året kom en rad oroande rapporter från Nordirland om nya våldsincidenter. Tror du att brexit ökat risken för att våldet återvänder?

– Jag tror det finns en sådan risk, men det kommer att vara isolerade fall här och där, inte alls som tidigare. De förhållandena finns helt enkelt inte kvar. Det finns fortfarande en spänning, men den där scenen med Michael i taxin är ganska talande. Han startar inte bråk med mannen. Han säger ingenting.

Martin Gelin

Patrick Radden Keefe.

Författare och journalist, bosatt i Westchester utanför New York. Utbildad på Columbia University, Cambridge University, London

School of Economics och Yale Law School.

Fast medarbetare på The New Yorker. Tilldelades 2014 USA:s National Magazine Award för ett reportage om massskjutningar. Har även tilldelats Guggenheim Fellowship och Rockefeller Foundation's Fellowship.

Aktuell med boken "Säg inget. En sann historia om mord och terror på Nordirland" som tilldelades Orwellpriset och National Book Critics Circle Award för bästa fackbok 2019, och som ges ut på svenska på Albert Bonniers förlag i översättning av Bengt Ohlsson.

**Sydkorea. I
hans hemliga
sekt var man
tvungen
att delta i
gudstjänsten.
Även om man
hade feber.**

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Över hälften av alla sydkoreanska fall av covid-19 kan härledas till en kristen sekt där medlemmarna sitter tätt ihop under gudstjänsterna. Sjukdom räknas inte som giltigt skäl att skippa mässan. Det fick förödande konsekvenser när en kvinna i församlingen blev smittad.

DN:s Marianne Björklund har pratat med en avhoppare från den hemlighetsfulla sekten.

Den 38-åriga fru Park, som hon vill kalla sig, var mamma till två barn, tre och fem år gamla, när

hon letade efter sätt att lära dem saker genom bilderböcker. När en vän till hennes man presenterade henne för en lärare som specialiserade sig i bilderbokspedagogik blev hon därför genast entusiastisk. Snart kom hon att delta i en undervisningsgrupp med föräldrar och barn.

– Det var en liten grupp på tre personer där vi fick hjälp av en lärare att lära våra barn saker genom bilderböcker. Vi sågs varje vecka och jag tyckte det var väldigt kul. Vi var alla i samma ålder, hade liknande intressen och

vi var kristna, berättar hon för DN på telefon via tolk.

När läraren en dag föreslog att de skulle ha bibelstudier tänkte hon därför, varför inte? Hon tyckte om personerna och var själv kristen.

Först en bit in i studierna insåg hon att de andra tillhörde den kristna rörelsen Shincheonji. Det blev början på ett fem år långt medlemskap för Park, som nu har lämnat rörelsen.

Sättet som Park blev värvad på är typiskt för Shincheonji-kyrkan som ofta kallas hemlighetsfull. Medlemmar närmar sig människor utan att berätta att

syftet är att locka dem in i en kristen församling. I stället kan de erbjuda en kurs i att läsa tarotkort, personlighetstest eller, som i Parks fall, att undervisa barn genom bilderböcker.

Den senaste månaden har dock sekten inte kunnat gömma sig från strålkastarljuset. Det började 18 februari när Sydkorea fick sitt 31:a bekräftade fall i det nya coronaviruset. Den 61-åriga kvinnan visade sig vara medlem i den kristna sekten. Efter intensiv spårning kunde myndigheterna se hur hon trots hög feber hade besökt flera gudstjänster där

hundratals andra deltog i 2,5-miljonersstaden Daegu, som är centrum för smittan i Sydkorea. På bara några dagar ökade antalet smittade i Sydkorea till 156. Nu kan en majoritet av de runt drygt 10 300 smittade i Sydkorea härledas till rörelsen, som nu anklagas för att ovarsamt ha spridit viruset.

Vilka är de då? Shincheonji Kyrkan av Jesus, som är det fullständiga namnet, grundades 1984 av Lee Man-hee, en man med ett förflutet i flera kristna rörelseinriktningar som bildades i Sydkorea på 1960-talet efter

kriget när många sökte efter något att tro på. Lee Man-hee, som i dag är 88 år, har enligt kyrkans hemsida ett enkelt förflutet. Han föddes i en fattig familj i Cheongdo, sydvästra Sydkorea, som den sjätte av tolv söner, och har inte någon högre utbildning. Däremot får de som åker på en guidad kyrklig tur i hans födelsestad Chengdu veta att dagen innan han föddes fick hans morfar en syn: himlen blev mörk, ett gudomligt ljus kom och sken direkt på Lees gravida mamma. I dag påstår Lee Man-hee att han är en andra Jesus på jorden som

ska ta med sig 144 000 frälsta själar i församlingen till himlen när domedagen kommer. Han är den som är utvald för att möta Jesus själ i himlen. Siffran 144 000 är tagen ur uppenbarelsboken kapitel 7:4 där det står: ”Jag fick höra hur många som hade blivit märkta med sigill. Det var 144 000, och de kom från alla Israels stammar.”
– I Shincheonji tror de på Lee Man-hee. Det är han som är Messias, han har Jesus ande och själ. De tror att när jordens undergång är här kommer bara utvalda medlemmar i Shincheonji att

komma till himlen, berättar fru Park som lämnade församlingen eftersom hon inte håller med om dess tolkning av bibeln med Lee Man-hee utmålad som en inkarnation av Jesus.
I dag har Lee Man-hee lämnat sin enkla bakgrund och tycks leva ett gott liv. Trots att han uppmanar medlemmar att avhålla sig från det materialistiska verkar han själv ha en förkärlek för märkesvaror, som slipsar från lyxmodehuset Hermès.
Medlemmar uppmanas enligt Wall Street Journal att ge sina jordliga tillgångar till kyrkan och

tvingas bland annat köpa Lees inspelade predikningar inspelade på cd.

Lee Man-hee har setts anlända till församlingen i en Mercedes Maybach S600, samma modell som Nordkoreas diktator Kim Jong Un föredrar, ackompanjerad av livvakter.

Vad är det då som lockar människor in i denna rörelse som har 245 000 medlemmar, varav 31 000 i utlandet?

Park vittnar om en stämning där medlemmarna kommer varandra nära. Det finns många grupper att

gå med i, många anhängare är unga och de flesta är vänliga.

– Du känner en typ av samhörighet som är svår att känna i andra kyrkor. Du umgås mycket med andra medlemmar. Man ses för att studera, värva nya medlemmar, grupperas med personer i samma ålder.

Yoon Jae Duk, missionär som driver ett forskningscenter i eskatologi (läran om de yttre tingens mening), stämmer in i hennes analys och menar att Shincheonji erbjuder unga människor socialt umgänge som

är en bristvara i dagens moderna samhälle.

– De får medlemmarna att känna att de hör till, att kyrkan behandlar dem väl. Kyrkan ger dem goda vänner som värderar dem på ett sätt de inte känner i andra delar av samhället. De ger också unga ledarroller i högre utsträckning än traditionella kyrkor.

Andra kristna kyrkor i Sydkorea, där runt 30 procent av befolkningen på 51 miljoner är kristna, ser inte med blida ögon på Shincheonji. De anklagar dem för att infiltrera andra

församlingar för att värva nya medlemmar. En del kyrkor har till och med satt upp lappar på dörren där det står att medlemmar ur Shincheonji inte är välkomna. Park bekräftar att uppdraget att hitta nya medlemmar är viktigt. Är du duktig och lockar in många kommer det förbättra dina chanser att bli en av de utvalda 144 000.

– De räknar allt, hur många gudstjänster du går på, hur många medlemmar du värvat. Det senare är avgörande för att komma till den ”vita gruppen” av 144 000 som kommer direkt till himlen

när domedagen är här. Kan du inte värva medlemmar kräver de att du betalar pengar, berättar Park.

Dessutom måste de som vill tillhöra den utvalda skaran genomgå ett prov. De som inte klarar det hängs ut med namn, bild och telefonnummer som sätts upp på stora skärmar i församlingens lokaler.

Högre upp i hierarkin är inte kyrkan särskilt trevlig, konstaterar Park. De kontrollerar allt. Alla måste dra ett id-kort med streckkod när de ska delta i en gudstjänst. Sjukdom accepteras

inte som ett giltigt skäl att utebli, vilket kan förklara varför patient 31 närvarade vid gudstjänster trots hög feber.

Det var också när hon smittades som det blev tydligt att medlemmarna inte vill skylta med sin trosuppfattning. Sydkorea har utmärkt sig som ett land med intensiv spårning när nya smittade i det nya coronaviruset upptäcks. Det tillsammans med intensivt testande, befolkningen har kunnat kolla om de har coronavirus bland annat genom drive-in-stationer, har gjort landet till ett av de mer lyckosamma i att

få ner spridningen av det nya coronaviruset. Landet har också stängt skolorna och sydkoreanerna är vana att ha på sig munskydd efter att ha drabbats hårt av sjukdomen mers 2015.

Men när patient 31 påträffades blev spårningen en utmaning. Shincheonji fick kritik för att dröja med att lämna ut telefonnummer till medlemmar och för att inte ge korrekta adresser till sina lokaler. Förklaringen är Shincheonjis dåliga rykte. Det gör att många till

och med inte berättar för sin närmaste familj att de är med. – Andra kristna koreaner ser Shincheonji som en ond sekt som lurar bort deras medlemmar, de hatar dem. De som inte är kristna förstår inte varför någon vill vara medlem. Om du identifierar dig som medlem i Shincheonji är det uppenbart att folk kommer se dig som galen, säger Yoon Jae Duk. När Shincheonji – som betyder ny himmel, ny jord – håller gudstjänst sitter medlemmarna på golvet packade som sillar. Alla är klädda i vitt och prästen syns på

stora bildskärmar i varje hörn, berättar Park.

– Vi skrek amen i kör efter nästan varje mening och vi sjöng.

Att en av gudstjänstdeltagarna i Daegu hade viruset var som att ”spraya virus inne i kyrkan”, har en talesman för Daegu sagt senare.

Direkt efter att viruset smittat delar av församlingen gick Lee Man-hee i försvarsställning. Han kallade viruset ett djävulens verk som kommit för att testa deras tro. Medlemmar uppmanades förneka att de var en del av

församlingen och fortsätta sitt värvningsarbete som vanligt. Sedan dess har kritiken mot Shincheonji varit massiv. Ett upprop som kräver att kyrkan upplöses har skrivits under av över en miljon sydkoreaner och anmälan som begär en förundersökning om huruvida Lee Man-hee genom oaktsamhet har bidragit till mord har gjorts. Kritikstormen har fått den vanligtvis skrytsamme Lee Man-hee att inta en mer ödmjuk inställning. Han har sagt att kyrkan samarbetar med myndigheterna och att man

lämnat över en lista på hela församlingen. När han höll en pressträff vid sin herrgård utanför Seoul med guldklocka runt handleden och gul Hermès-slips gick han ner på knä och bugade ursäktande två gånger.

– Vi gjorde vårt bästa men kunde inte stoppa viruset, sade han och donerade samma vecka över 10 miljoner dollar, 104 miljoner kronor, som ska gå till virusbekämpning i Daegu.

Det var inget som imponerade på borgmästaren i Daegu, som vägrade ta emot pengarna.

– Shincheonji borde aktivt samarbeta för att förhindra viruset, inte donera pengar, sade borgmästaren.

Park kan dock till viss del hålla med dem som tycker att kyrkan orättvist har utsetts till syndabock för spridningen av viruset i Sydkorea.

– Det är sant att det sätt medlemmar närmar sig varandra och hemlighetsfullheten underlättar för viruset att sprida sig. Men jag undrar om det inte skulle ha varit likadant i en församling som inte är en kult, jag tror det skulle kunna hända i

vilken kyrka som helst i Sydkorea. Vi har många megakyrkor som kan bilda kluster. Samtidigt anklagar jag delvis Shincheonji, de borde ha varit öppnare i början.

I dag när hon tittar på Shincheonji utifrån ser hon grundaren Lee Man-hee som en ”galen gammal man”.

– Vi har alla lurats av honom. Han är inte någon speciell person.

Yoon Jae Duk tror att fokuset på kyrkan i samband med viruset har fungerat som en ögonöppnare för många medlemmar.

– Nu uppmanas anhängare till exempel att inte använda internet för att undvika att exponeras för oheliga kommentarer. Det kan vara ett tecken på att rörelsen är rädd för att förlora medlemmar.

Marianne Björklund

19 april 2020

Ledare: Välkommen till en kinesisk världsordning

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Det har länge talats om ett pågående skifte i världspolitiken. Är den amerikanska dominansen

på väg att ersättas av en kinesisk tidsålder?

Coronakrisen visar med all skrämmande tydlighet vad en sådan utveckling skulle innebära. Att viruset kommer från Kina råder mycket små tvivel om. Men hur kunde det uppstå och spridas? Tesen om att det skulle ha sin härkomst på någon av landets barbariska djurmarknader börjar nu bli ifrågasatt: Kanske har det läckt ut från ett kinesiskt laboratorium?

Den sunda reaktionen från en regering när sådana frågor ställs är att iaktta full transparens och

välkomna alla försök att kasta ljus över virusets uppkomst – allt för att kunna bekämpa det så bra som möjligt och förhindra att liknande utbrott sker igen. Men regimen i Peking reagerar som diktaturer gör, man skyller ifrån sig och lägger locket på.

Så har landets diplomater från början spritt konspirationsteorier om att det nya coronaviruset kanske rentav planterats i landet av USA. Och så har kinesiska propagandakanaler försökt trumma in budskapet att de värsta skurkarna är västerländska

regeringar, inte minst Sveriges, som tacklat virusutbrottet helt fel. Öppen forskning och samarbete mellan universitet och sjukhus är av största vikt för att hejda epidemier. Men Peking ser inte information som en hjälp utan som ett vapen. Därför belägger man sina egna universitet med munkavle.

CNN rapporterar nu om hur regimen stryper informationsflödet; vetenskapliga arbeten om virusets ursprung måste godkännas politiskt innan de får publiceras externt.

”Jag tror att det är en koordinerad åtgärd från den kinesiska regeringen för att kontrollera skildringen och måla upp det som att utbrottet inte skedde i Kina”, säger en kinesisk forskare i TT:s översättning. ”Och jag tror inte att de riktigt tolererar objektiva studier som undersöker sjukdomens uppkomst.”
Lägg därtill hur regimen från början mörkat rapporter om virusets ursprung och spridning, samt tystat obekväma visseblåare. Kina har också exporterat defekt skyddsutrustning som riskerar

livet på vårdpersonal och utvisat västerländska journalister som hade kunnat rapportera om det nya coronaviruset.

I miljödebatten ropas det ibland på totalitära metoder för att motverka klimathotet.

Demokratin skulle enligt detta resonemang vara otillräcklig för att bemöta den globala uppvärmningen. Kinas agerande under coronakrisen blottlägger de stora riskerna med en sådan ”klimatdespoti”.

Mest av allt påminner det om kärnkrafthaveriet i Tjernobyl, där kompetenta avvikande röster

tystades, alarmerande fakta
ignorerades och partiloyalitet och
rädsla tog över medan värmen och
radioaktiviteten ökade i reaktorn.
Tidskriften Economist
uppmärksammar i veckan hur
president Xi Jinping på
Kommunistpartiets kongress år
2017 talade om att Kina skulle bli
en global ledare vad gäller
internationellt inflytande. Kanske
ska vi vara tacksamma för att
landets regim och dess
diplomater, inte minst här i
Sverige, nu under coronakrisen så
tydligt och pedagogiskt visar hur
en sådan värld skulle se ut.

Men det kräver att vi ser och drar
lärdom. Peking investerar inte i
väst för sitt goda hjärtas skull. Så
länge kommunistregimen sitter i
orubbat bo kommer mer kinesiskt
inflytande alltid att leda till
mindre demokrati, mindre frihet.
DN 19/4 2020

Digital konferens om klimatet

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Coronakrisen har stoppat de avgörande globala möten som tillsammans skulle göra 2020 till "supermiljöåret". Men en stor internationell samling för klimatet blir av som planerat – Jordens dag, Earth day.

Earth day som är instiftad för att uppmärksamma världens

miljöproblem firas vanligen den 22 april. Men eftersom den i år fyller 50 år pågår arrangemang hela veckan, från och med måndag den 20 april till och med fredag 24 april, samt klimathackaton lördagen den 25 april.

Arrangemanget är en digital och helt flygfri konferens där ett hundratal experter, företagsledare och andra deltar och talar om miljö- och klimatfrågor. Bland årets talare finns; Christiana Figueres med lång erfarenhet av klimatarbete i FN-organ och som har kallats Parisavtalets chefsarkitekt.

Nationalekonomen Jeffrey Sachs, professor och chef för Centrum för hållbar utveckling, Columbia University. Nigel Topping, tidigare chef för "We mean business", och utsedd av den brittiska regeringen för att hjälpa till att driva klimatarbetet inför FN:s stora klimatmöte COP26 som skulle ha hållits i Glasgow i november. Även John Kerry, USA:s tidigare utrikesminister, kommer att delta.

Konferensen är öppen för alla, intresserade kan anmäla sig på wedonthavetime.org.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Inget är sig likt under ramadan

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Mitt i coronaepidemin infaller muslimernas stora högtid - ramadan. Men inte mycket - kommer att vara sig likt. De flesta moskéer är stängda och böner och festligheter får hållas bara med de närmaste.

Den 23 april inleds muslimernas heliga fastemånad ramadan. Men

i år kommer firandet att behöva bli väldigt annorlunda, konstaterar svenska imamer.

– Smittan fortsätter att spridas och det innebär att ramadan i år kommer att vara mycket olik ramadan tidigare. Moskéer är mer eller mindre stängda och vi är beordrade till social distansering. Firandet kommer att bli oerhört begränsat, säger Awad Olwan, imam i moskén i Fisksätra utanför Stockholm.

Några stora sammankomster för bön kommer inte att kunna hållas, framhåller imamen Abd al Haqq

Kielan, som är verksam vid stora moskén i Eskilstuna.

– Att gå bort till folk eller att bryta fastan gemensamt på kvällen i moskén, det kommer inte att gå. Man kommer inte heller att kunna ha stora nattböner som man normalt brukar ha under ramadan. Man får hålla sig hemmavid och undvika att vistas i större grupper. Det blir en stor skillnad, säger Abd al Haqq Kielan.

Den som blir sjuk behöver inte fasta, betonar han. Själv är han, som tillhörande gruppen äldre,

inne på sin femte vecka av frivillig isolering.

– Tidigare år har jag ofta gått ut och varit bjuden till folk och så, men blir jag bjuden i år kommer jag inte att tacka ja till det, säger han.

Redan är åtgärder vidtagna, som att stora moskéer har stängt. I områden där många muslimer bor håller vanligtvis en del kaféer och liknande stängt under högtiden. Salahuddin Barakat, imam vid Islamakademin i Malmö, tror att de allra flesta kommer att anpassa sig efter omständigheterna.

– Mycket av det som normalt görs i moskéerna kommer att göras hemma i stället. Mycket av det som kretsar kring kunskap – föreläsningar, utbildning och koranläsning – kommer att göras online, säger han.

Att inte kunna fira tillsammans fysiskt är samtidigt smärtsamt, - säger han.

– Det är jobbigt såklart, det är svårt. Men man är tvungen som muslim att göra det som är bäst för människorna och mänskligheten. Vi ser det som en del av praktiserandet, säger Salahuddin Barakat.

TT

Fakta. Infaller i år mellan den 23 april och den 23 maj

Det muslimska året följer månen och är därför flyttar sig ramadan varje år.

I år infaller högtiden mellan den 23 april och den 23 maj.

Man fastar under de timmar då solen är uppe.

Genom att avstå från mat, dryck och sex från gryning till skymning, ska muslimer lära sig tålamod och ödmjukhet, rena själen och begrunda religionens bud.

Det är också en tid för umgänge med familj och vänner.

Den som är sjuk eller har något annat hälsotillstånd som gör fastan skadlig behöver inte fasta. Förutom sjuka kan även gravida, barn och äldre undantas.

”Jag är övertygad om att vi kommer att få se enorma förändringar”

SÖNDAG 19 APRIL 2020

**Författaren Naomi Klein har
bråda dagar. Medier från hela -
världen vill veta hur den**

**världsberömda debattören ser
på coronakrisen. Själv tror hon
att den kan starta en folkrörelse
för ett mer jämlikt och hållbart
samhälle: ”Om jag kan bidra är
jag nöjd. Mer än nöjd: glad!”
säger hon till DN:s Sandra
Stiskalo.**

Det är en massiv tragedi men det
är också en brottsplats!

Naomi Klein svarar på frågan hur
hon ser på coronavirusets
utbredning i USA och Trump-
administrationens hantering av
det.

När vi talar med varandra är det
den 2 april. Vid denna tidpunkt

har 5 300 amerikaner dött av smittan. Samma dag kommer rapporter som visar att 6,6 miljoner amerikaner ansökt om arbetslöshetsersättning senaste veckan, siffror som pekar mot en ekonomisk kollaps.

Journalisten och aktivisten Naomi Klein bor med sin man, dokumentärfilmaren Avi Lewis och deras sjuåriga son Toma i New Jersey, en av de värst drabbade delstaterna. Hon har skjutit upp Skypeintervjun flera gånger på grund av feber och svår hosta. Symtomen stämmer, men

säker är hon inte, tester för allmänheten finns inte att tillgå.

– Massor av människor kommer att dö som inte hade behövt dö om Trumpadministrationen bara hade gjort de mest grundläggande förberedelser. För till skillnad från Kina överrumplades vi inte av det här. Vi hade månader på oss att bli redo: massproducera masker och skyddsutrustning, bemanna sjukhus och ta fram tester. Det gjordes inte, jag tycker det är kriminellt.

Det finns inget trevande i Naomi Kleins sätt att tala. Hennes svar är långa och precisa men utsägs i

rasande hastighet. Hon gör en kort paus, tar sats och fortsätter: – Det är problemet med att ha en *reality star* som president. Han tror att det är hans ord och handlingar som alstrar verkligheten, men nu har verkligheten hunnit ifatt honom. Naomi Klein är en av den amerikanska progressiva vänsterns skarpaste röster. Hon är vad språkvetaren Noam Chomsky och historikern Howard Zinn var för 30 år sedan, som tidskriften *The New Yorker* formulerar det i ett stort uppslaget porträtt från 2017.

Att hon fått den rollen är en smula ironiskt. Hon är i själva verket från Kanada, har visserligen dubbelt medborgarskap eftersom föräldrarna var amerikaner men har bara bott i USA de senaste två åren.

29 år gammal slog hon igenom internationellt med boken ”No logo” om varumärken och multinationella företags makt över världen och kulturen.

Dessförinnan hade hon jobbat som reporter bland annat på *The Globe and Mail*, en av Kanadas största dagstidningar.

2007 följdes framgången upp med ”Chockdoktrinen: katastrofkapitalismens genombrott”. Det skulle egentligen ha blivit en bok om 11 september, terrorism och krig men under researcharbetets gång ändrades riktningen.

Klein åkte till Irak för att rapportera om USA:s invasion, 2004 inträffade tsunamin i Sydostasien och året därpå orkanen Katrina. Klein såg hur nyliberala krafter medvetet utnyttjade de chocktillstånd som utlöstes av katastroferna. I boken skriver hon om hur USA under sin

ockupation av Irak bidrog till att driva igenom lagar om långtgående privatisering av landets ekonomi, privatiseringar som man tänkte sig att amerikanskt kapital skulle kunna dra nytta av. Hon beskriver också hur återuppbyggnaden av New Orleans lades ut på entreprenad, vilket ledde till gigantiska vinster för storföretag, samtidigt som offentliga skolor och sjukhus stängdes.

Det är till stor del på grund av denna bok som Naomi Klein nu har bråda dagar på Skype och Zoom. Alla vill veta om hon redan

ser chockdoktriner under coronakrisens täckmantel.

– Ja, de är i full gång. Ungern är förmodligen det tydligaste exemplet. Premiärministern - Viktor Orbán har under förevändning av coronaviruset skaffat sig makt att styra landet på obestämd tid utan inblandning från parlamentet. Det är en djupgående attack på demokratin. Hur ser chockdoktrinerna ut i USA?

– De är inte lika extrema. De största företagen, främst inom olje- och gasindustrin, har länge lobbats för en lättnad av utsläpps-

och föroreningsrestriktioner. Det har man nu gett efter för. Förra veckan meddelade EPA – den federala miljöskyddsmyndigheten – att de inte verkställer miljölagar under pandemin. Men det skedde så tystlåtet att det gick de flesta förbi, säger hon och fortsätter: – Vi ser också regeringen stötta näringslivet med enorma summor. Min rädsla är att det kommer att berika de redan ofattbart rika och i längden slå hårt mot den offentliga sektorn, mot sjukvården till exempel, som, om den var väl utbyggd, nu skulle kunna rädda oss.

Att det inte råder brist på pengar har den senaste tiden blivit tydligt.

I slutet av mars presenterade Vita husets chefsekonomiska rådgivare Larry Kudlow det största stödpaketet i amerikansk historia. 20 000 miljarder kronor, av dem öronmärktes 130 miljarder för vården.

Demokraterna har kritiserat paketet för att bidrag ges till företag utan medföljande krav på hur pengarna ska användas eller ens redovisas. Naomi Klein instämmer i den kritiken.

– Det finns så många enklare och säkrare sätt att få ut pengar till människor. Staten skulle kunna gå in och betala hyror, skriva ner eller upphäva studie- och sjukvårdsskulder och sörja för en basinkomst. Flera av dessa förslag var en del av Bernie Sanders presidentkampanj. Han är den enda amerikanska presidentkandidat hon öppet stöttat. Hon deltog i hans primärvalskampanj, representerade honom på möten och talade för hans anhängare om klimathot och klimatpolitik. Hon

säger att hon aldrig jobbat så hårt som då.

– Om den här pandemin hade drabbat USA bara tre veckor tidigare och därmed blottlagt brutaliteten i en vinstdrivande vårdsektor så hade Bernie Sanders förmodligen vunnit. Jag tror uppriktigt det.

Vad bottnar amerikaners motvilja mot kollektiva lösningar, som exempelvis offentlig sjukvård, egentligen i?

– Jag kämpar själv med att försöka förstå vad den motviljan handlar om, särskilt nu. De flesta opinionsundersökningar visar att

demokrater vill att alla ska ha rätt till något slags sjukvård men anti-vänsterkulturen i det här landet är otroligt djup. Många människor stödde Bernie Sanders politik men röstade inte på honom. De var rädda för att han skulle slaktas av Trump för att han kallar sig demokratisk socialist. Rädslan för ordet socialism är så stark. Jag vet allt om den. Min familj lämnade USA på grund av den.

Tre år innan Naomi Klein föddes i Montréal 1970 hade hennes föräldrar kommit till Kanada.

Mamman Bonnie Sherr Klein, en feministisk dokumentärfilmare,

och pappan Michael Klein, blivande läkare, var båda motståndare till Vietnamkriget. Naomi Klein har beskrivit dem som hippies. Hennes eget föräldrauppror tog sig uttryck via klädseln. Hon framträder uteslutande i enfärgade, välskräddade plagg; hon har en djupt liggande aversion mot luftiga mönstrade bomullsplagg. När Michael Klein hade ett år kvar av sina medicinstudier inkallades han till Vietnamkriget. Han försökte hitta en utväg, anmälde sig som vapenvägrare och föreslog vapenfri tjänst. Det lyckades inte.

Till slut hade han att välja mellan ett fängelsestraff eller att inställa sig. Föräldrarna bestämde sig då för att emigrera.

Men familjens vänsterpolitiska sympatier går längre bak än så. Naomi Kleins farfar var animatör på Walt Disney. Han var också fackligt engagerad och efter en strejk 1941 avskedades han, svartlistades i branschen och började arbeta i varvsindustrin. Jag undrar hur hon själv, som på många sätt framstår som en solitär person med stor integritet, hanterar den kollektivism som

ofta följer med aktivism och politiskt engagemang.

– Hehe, det har varit dubbla känslor. När jag först blev en del av en social vänsterrörelse efter att jag hade skrivit ”No logo” kände jag mig inte helt bekväm, de flesta som skriver är väl i grunden ensamvargar, eller?

Jag antar det, men det låter som att du är annorlunda nu?

– Ja, i viss mån. Jag sörjer när jag ser världens resurser krympa och jag sörjer att min son som älskar naturen kommer att växa upp i en tid präglad av utrotning av fantastiska arter. Jag vet att inget

av det förändras av att jag skriver böcker, det kan bara förhindras av starka och målmedvetna folkrörelser. Om jag kan bidra med något till en sådan rörelse är jag nöjd. Mer än nöjd: glad!

Hur har den progressiva vänstern förändrats sedan du blev en del av den?

– Ett år efter att ”Chockdoktrinen” kom ut inträffade finanskrisen, då handlade det mycket om att påtala bankernas girighet och få stater att hålla dem ansvariga. Vänstern var vid den tidpunkten ett ”nej!” Det saknades ett djärvt, rättvist

och hållbart alternativ till nyliberalismen. Det har vi nu. Hon syftar på den gröna given eller *green new deal* som den heter på engelska. Det är ett klimatpolitiskt reformpaket som populariserats av bland andra den demokratiska kongressledamoten Alexandria Ocasio-Cortez och före detta vicepresidenten och klimataktivisterna Al Gore. Den bakomliggande tanken är att utnyttjande och förtryck av människor respektive exploatering av jordens ändliga resurser är två sidor av samma mynt. Syftet med *green new deal*

är alltså att samtidigt fasa ut USA:s användning av fossila bränslen och minska den ekonomiska ojämlikheten. Pengar och arbetskraft från fossilbränslebranschen ska överföras till förnybara energikällor – en sektor som man menar kommer att skapa många fler jobb än olje- och gasindustrin. Men det handlar också om att begränsa konsumtion generellt, något som är svårt att förena med en världssyn där tillväxt är måttet på framgång och utveckling. – Vi kommer att behöva nya mätverktyg för en framgångsrik

ekonomi. Framgång bör mätas utifrån om den skyddar och upprätthåller de cykler som är livgivande och förnybara. Det kommer att finnas tillväxt, men inte urskillningslös tillväxt. Den här pandemin, till exempel, visar hur viktiga vård- och omsorgsyrkena är. De är ”gröna jobb” och därmed en sektor som kan tillåtas tillväxt utan att förstöra jorden.

Själv namnet *green new deal* refererar till *new deal*, de sociala och ekonomiska reformer som Franklin D Roosevelt lanserade som ett svar på den stora

depressionen som följde på börskraschen 1929.

I sin senaste bok ”I lågor. Ett brandtal till världen för en green new deal”, som nyss kommit på svenska, beskriver Klein hur hon själv gick från att betrakta världen och dess katastrofer utifrån ett ekonomiskt perspektiv till en mer holistisk syn. Brytpunkten kom när hon för femton år sedan, med vatten upp till midjan, rapporterade från ett orkandrabbat New Orleans.

– Katrina var en naturkatastrof men skälet till att den blev så förödande i New Orleans var att

staden var försummad på grund av att invånarna till stor del är fattiga och afroamerikaner. Jag insåg då att det inte är möjligt att skilja klimatkrisen från andra problem som jämlikhet och diskriminering.

Reformpaketet har kritiserats från flera håll. Många republikaner menar att *green new deal* är ett slags förklädd socialism. Från demokratiskt håll har kritiken handlat om att reformen är för omfattande för att alls kunna genomföras. Joe Biden, som nu blir Demokraternas presidentkandidat, har kallat den

för ”ett viktigt ramverk” men stöttar den inte i sin helhet.

– Det är sant att *green new deal* inte är en smal klimatpolicy. Den är ett helt nytt paradigm, en plan för en ekonomi post fossila bränslen. Men det är absolut nödvändigt med en radikal förändring, vi har inte längre tid med en stegvis, säger Naomi Klein.

Enligt FN:s klimatpanel IPCC kommer temperaturen med nuvarande utsläppstakt att öka med drygt tre grader till nästa sekelskifte. En så kraftig uppvärmning är ett hot mot en

stor andel av jordens ekosystem och kan trigga en skenande växthuseffekt bortom mänsklig kontroll.

För att begränsa uppvärmningen till 1,5 grader måste den globala utsläppsnivån halveras till 2030. Dessa siffror ligger till grund för Parisavtalet som Trump lämnat. Ändå är Naomi Klein försiktigt förtröstansfull.

– Den ursprungliga *new deal* genomdrevs när USA befann sig i en depression. I kriser är människor villiga till stora förändringar. Det är logiskt, varför skulle människor vilja förändra

samhället dramatiskt när arbetslösheten är låg och ekonomin blomstrar? Det är inte enkelt, men jag tror att våra chanser att få igenom något så progressivt som *green new deal* är större nu än före pandemin. Hon kallar det för ett evolutionärt språng. En kris eller en katastrof behöver inte följas av chockdoktriner. De kan lika gärna ge upphov till en längtan efter något annat och på så sätt bli starten för ett mer jämlikt och hållbart samhälle.

– Status quo är inte längre ett alternativ. Jag är övertygad om att

vi efter pandemin kommer att få se enorma samhälleliga förändringar.

För två år sedan flyttade hon och familjen från Toronto till New Jersey. Skälen var flera. Naomi Klein fick en treårig professorstjänst instiftad i feministen Gloria Steinems namn och anda vid Rutgers University sydväst om New York.

Ett annat skäl till flytten var sonen Tomas autism. I en intervju med amerikanska Elle berättar hon att hans kanadensiska klass bestod av 29 elever. I New Jersey fann de en skola som kunde erbjuda en klass

på fem. Hon säger att hon känner sig något illojal men medger att det individanpassade skolsystemet i USA passar barn som Toma bättre.

Dessutom ville Naomi Klein vara i USA under valet och stötta Bernie Sanders. Några dagar efter vårt Skypesamtal kommer nyheten att han avslutar sin kampanj för att bli Demokraternas presidentkandidat.

Jag undrar vad hon ska göra om Trump vinner valet i höst.

– Jag har ingen plan. Om Bernie hade blivit president skulle jag ha

stannat, nu måste vi sätta vårt hopp till Biden.

Naomi Klein skrattar. Det är ett uppgivet skratt.

– Jag tror att jag flyttar hem. Det är inte trevligt att befinna sig i USA för tillfället. Jag saknar Kanada extra mycket just nu.

Sandra Stiskalo

Född 1970 i Montréal, studerade filosofi och litteratur vid University of Toronto innan hon började jobba som reporter.

Är gift med dokumentärfilmaren Avi Lewis, tillsammans har de sonen Toma, född 2012.

Debuterade 1999 med boken "No logo" om varumärkens makt. Har därefter gett ut

"Chockdoktrinen" (2007), om hur nyliberala krafter utnyttjar kriser, samt "Det här förändrar allt" (2014) om den globala uppvärmningen och kapitalismen. Skriver regelbundet för tidningar som The Guardian and The Intercept.

Sedan 2018 innehar hon en professur i media, kultur och feministiska studier vid Rutgers University i New Jersey.

Har varit en del av Bernie Sanders primärvals- kampanj.

Aktuell med "I lågor. Ett brandtal till världen för en green new deal", som ges ut på svenska av Ordfront.

Sagt om Naomi Klein.

"Naomi Klein tar sig an vår tids största och mest angelägna frågor med ett finstämt, djärvt och noggrant intellekt. Jag håller henne för en av våra mest inspirerande, nu levande tänkare." Den indiska författaren Arundhati Roy om Kleins bok "Det här förändrar allt".

"Naomi Kleins arbete har alltid berört och väglett mig. Hon är vår

tids stora skildrare av den akuta klimatkrisen."

Greta Thunberg i samband med att hon besökte USA 2019 och samtalade med Naomi Klein.

"I sin bok förvränger hon genomgående citat. Till exempel framställer Klein det som att Milton Friedmans idéer bidrog till invasionen av Irak men underlåter att nämna att Friedman själv var emot invasionen."

Författaren och debattören Johan Norberg i en intervju på den libertarianistiska tankesmedjan Cato Institutes Youtubekanal. 2008 publicerade han och Boris

Benulic boken "Allt om Naomi Kleins nakenchock", en skarp kritik av Kleins chockdoktrins-teorier.

Foto: Tomas Ohlsson, Roger Turesson, Eli Sverlander

Livet i karantän är inte på lika villkor – där det redan råder nöd kan det bli katastrof

SÖNDAG 19 APRIL 2020

**Under halva sitt liv har
journalisten och författaren
Åsne Seierstad rapporterat från**

olika platser i världen. Den här våren har hon levt karantänsliv med familj och vänner i Oslo. I ett specialskrivet reportage för DN Kultur berättar hon om normmännens oro och naturens tröst – och undrar om det här kanske är början på ett nytt sätt att leva.

En gång under det förra århundradet blev jag utbjuden av en kinesisk affärsman.

Långtradarchauffören Zhao hade blivit rik på pvc-rör, och njöt girigt av allt som livet kunde erbjuda en framåtsträvande ung man i Guangzhou, miljonstaden i

södra Kina där mottot var ”några måste bli rika först”. Genom fönstret i den dyra bilen pekade han stolt ut byggnader han försett med rör.

Vid restaurangen möttes vi av hesa skall, kacklanden, ylanden och blod. Bakom galler, i hinkar, fjättrade med rep och tågvirke, trängdes vilda och tama djur med varandra. Katter och kaniner i samma bur, hyllmetrar med knubbiga valpar. Där fanns grodor, sorkar, änder, gäss, strutsar och en påfågel. Ugglor satt uppflugna på en pinne. I ett tråg på golvet kröp skalbaggar, i

ett annat myror, i nästa larver.
Gott som snacks, grillade eller
stekta, fick jag veta.
”Välj du!” log Zhao.
Valpstek. Ugglebröst. Kattlår. En
flygande ekorre?
Först när jag kom till bassängerna
klarade jag av att peka. Fisk,
hummer, krabba. I hopp om att
rädda en sköldpadda valde jag en
orm. Slaktaren som ledsagade oss
grep djuret om strupen med
tummen och pekfingret, pressade
ner huvudet mot huggkubben och
höjde yxan till hugg. Huvudlös
ringlade den feta ormen sig i
våldsamma krampryckningar

medan blodet forsade ner i en
balja.
En bred trappa ledde från
djurmarknaden upp till en matsal
där folk mumsade på
delikatesserna. Vi blev visade
ytterligare en trappa upp, till
nästa våning där Zhao hade
reserverat ett chambre séparée.
Kyparen skänkte upp något rött
från en karaff, brännvin blandat
med blodet från ormen vars död
jag några minuter tidigare
beordrat. Glasen fylldes på nytt,
nu med en gyllene vätska med
grönskimrande stråk; risvin
spetsat med droppar av galla från

samma djur. Ormens bittra hämnd.

Det är fladdermusen från Wuhan som får mig att minnas ormen i Guangzhou. Fladdermusen vi skulle ha lämnat ifred. De levde i godan ro i sina träd och grottor och med sina coronavirus. Först när de blev fångade, flådda och uppättna spred sig viruset till människan. Det är inte första gången naturen hämnas: hiv, sars, mers och ebola är alla virus som har spritt sig från djur till människor.

Vi tvingar oss in i de vilda djurens revir. Apor sprider malaria till

människor när regnskogen brinner ner. För att kunna föda allt fler på klotet likriktar vi produktionen och pumpar ut antibiotika som skapar resistenta bakterier. Vi. Oss. Alltid i första hand.

Via våra skärmar ser vi hur viruset sprider sig över världen. Kylbilar med lik i New York, sjuka på korridorgolv i Madrid, ett avspärrat Rom där karabinjärer stoppar dem som misstänks sakna ett ärende. Vi läser om utgångsförbud på kontinenten och öppna ölkranar och gym i Stockholm. Myndigheterna agerar

på skilda sätt och sätter in sina åtgärder vid olika tidpunkter. Men detta virus som drar fram över jordskorpan och tar sig in i vårt medvetande vid en och samma tidpunkt, vad gör det med oss?

”Viruset är enväckarklocka”, säger en läkarvän där hon står i vit bikini i fyra plusgrader. Vi har just doppat oss i havet och låter oss torkas av solen och vinden. ”Vi har stört naturen. Vi har trängt oss in och utnyttjar den på ställen där vi inte ska vara.”

I klubben för vinterbadare träffas vi allt oftare, mer än någonsin förr behöver vi hettans rusning genom

kroppen efteråt, den inre värmen som håller kylan borta resten av dagen. Vi följer hälsomyndigheternas regler, är fem och håller meteravstånd.

”Vi kommer ju alla förr eller senare att drabbas av coronan”, säger Johanna, som är kirurg, specialiserad på bröstcancer och arbetar på ett privatsjukhus. Hennes klinik tar emot allt fler patienter från den offentliga sjukvården som vill frigöra sängplatser. ”Det är bara en fråga om när. Regeringens strategi är tydlig: Norge vill dämpa

hastigheten på smittspridningen, fördela de sjuka över tid.”

Hege, vår maratonlöpare, hon som också simmar längst, är chef för ett sjukhus i Oslo som har tömt hundra sängar för att kunna ta emot den förväntade anstormningen av patienter. Än så länge dröjer den.

”Hur ser ni på munskydd”, frågar hon samtidigt som Gunhild, läkaren i den vita Chanel-bikinin, bryter in i samtalet: ”Det räcker inte att bara hålla avstånd, tvätta händerna, förstärka sjukvården, det räcker inte ens att satsa allt för att få fram ett vaccin – vi måste

ändra våra matvanor, vi måste ändra vår livsmedelsproduktion, så att både vi och jorden kan överleva.” *We have no Planet B*, står det på t-shirten hon drar på sig. ”Vi hugger ner regnskogen för att få mer kött, palmolja och biobränsle. Virus i vilda djur kommer att hitta nya värdar: Det är vårt eget fel.”

Vi dricker kaffe från egna termosar. Någon glömmer sig och bjuder på sin kanelbulle. Alla skakar på huvudet.

Never waste a good crisis, är ett valspråk i diplomatins värld. En kris kan skapa momentum. I vilka

branscher ska vi nu pumpa in miljarder. Olja? SAS? Norwegian? Kryssningsindustrin? Eller ska vi göra allvar av ett grönt skifte? Vi diskuterar innan elbilarna rullar hemåt.

Själv cyklar jag den trekvarts milen från bryggan vid Oslofjorden. Jag passerar Folkemuseet, skylten vid vikingaskeppen, kungsgården. Stängt. Tyst. Inne i stan är några butiker öppna. Det ställs ut stolar på trottoaren utanför ett kafé. Men allt är ändå annorlunda. Det första som spred sig i mitt grannskap när vi insåg att också vi

var i riskzonen var oron. Vi kände oss sårbara och sörjde att livet aldrig mer skulle bli som förr. Snabbt tog sig oron uttryck i en enorm längtan efter naturen. Med ångest och adrenalin pumpande i kroppen sökte vi oss ut i markerna. För norrmän är naturen trygghet. Den är pålitlig och lugn. Så som vi gärna tror att vi själva är. Formade av gråsten. Uthuggna ur fjäll. Naturen är trädstammar vi kan omfamna, grenverk vi kan söka skydd under. Ett av de starkaste minnen av sorgearbete som jag har är en far som hade förlorat sin son i

terrordådet på Utøya och berättade för mig att han hela tiden längtade till fjällen. Det var hoppet om att stenmassiven skulle kunna lyfta av honom något av sorgen, hjälpa honom att bära den.

Vi visste ju egentligen att vi inte är en kulturnation utan en naturnation. Så snart operan, konserthuset och teatrarna hade stängt stormade vi ut. Vi spred ut oss, hittade nya stigar, såg solen gå ner från stenar vi aldrig tidigare suttit på, tvingade bort barnen från Fifa och Fortnite och Tiktok. Det var som om vi alla

ville sticka ner fingrarna i jorden och få svar på vilka vi var i det som skedde och vad som skulle hända med oss.

Under halva mitt liv har jag rest runt jorden för att ta reda på saker och ting. Den tiden är förbi.

Eftersom myndigheterna vill att vi ska hålla oss till vår närmiljö och undvika onödiga resor blir jag hänvisad till att studera en flik av verkligheten: några gator i Oslo, mina grannar och mig själv. Vi som, än så länge, inte är direkt drabbade.

När vi oftare är ensamma, och inte är på väg någonstans,

kommer vi närmare dem vi egentligen är. Cathrine är trettonfaldig norsk mästare i karate. Hon tar 120 kilo i marklyft och halvannan gång sin egen vikt i knäböj. Jag tror ingen vill sätta emot om jag slår vad om att hon är Skandinaviens starkaste förlagschef. Hennes liv är en ständig balansakt mellan kropp och intellekt, redigering och intervaller.

Isoleringen viruset förde med sig var perfekt för läsning, men hennes kropp skrek när Sats stängde. Efter en vecka hade hon lagt konstgräs i hela trädgården

och hennes man, den norska nationalbibliotekarien, hade byggt en sarg som barnen kunde spela fotboll mot. På ett nylagt trädäck står hennes senaste kelgris, en enorm träningsställning för styrkelyft med bänk, stänger, lösa vikter och viktskivor.

Hon är den personliga tränaren från helvetet när hon demonstrerar *front squats*, *hip thrusts*, *pull-ups*, *pec flies* och *dips*. Samtidigt oroar hon sig över att hennes egen personliga tränare inte har fått arbetslöshetsersättning ännu. Ingen av oss vet vilken grundlön

tränarna på Sats har och hur deras intressen tas tillvara.

”Den här tiden lär oss hur pass utjämnande vårt samhälle är i vardagslag”, säger Cathrine. ”De som har en säker inkomst, rymlig bostad, bil och bredband kan uppleva att de har det väldigt bra nu. Man får dra ner på tempot, upptäcker nya sätt att umgås på. Men de som saknar detta har det tuffare än tidigare. Nu säger vi att de har samhällsviktiga arbeten; de som sitter i kassan, jobbar på lager, städare, transportarbetare och de som arbetar på golvet i sjukvården. Det är fint med

applåder från balkongen, men det borde märkas under löneförhandlingarna också”, säger hon.

Hunden står lydigt och ser på.

”Han där är coronans vinnare”, ler hon medan hon spänner fast en viktskiva vid midjan. ”Han har aldrig fått springa så mycket som nu.”

Hur letar man fram scheman för fjärdeklassare, samtidigt som man läser nekrologer från New York? Hur loggar man in sitt barn på den digitala klassträffen samtidigt som flyktingläger spärras av? Hur installerar man Zoom och Teams

och It's learning och klassens chatt samtidigt som man studerar kurvor, prognoser och skilda strategier mot pandemin? Dämpa, bromsa, trycka tillbaka, total nedstängning.

Från en dag till en annan blev vi våra barns lärare. Jag hade tidigare ofta lått barnen hoppa över de digitala läxorna, vardagen var ändå full av skärmar. Det innebar att jag hade stora kunskapsluckor i ämnet digitala plattformar. Den första dagen gick åt till att få in skolans system i barnens paddor som jag panikköpt när det meddelades att

skolorna stängde. Nya lösenord, glömda lösenord, vill du uppdatera nu?

Under rasten utväxlar jag en hälsning med grannen på andra sidan staketet. Det är som om sådana småsaker – ett leende, en vinkning, en blick – har fått en djupare mening. Vi sätter större värde på varandra nu när ingenting längre kan tas för givet. ”Välj ett djur. Ladda ner en bild. Berätta om det.” Nioåringen väljer hund. Enligt instruktionerna ska hon gå in på Wikipedia för att hitta information. Om hon ändå hade valt fladdermus. Då hade vi

kunnat göra research tillsammans. Den förbaskade fladdermusen som ju är orsak till att vi sitter här vid köksbordet och stökar runt utan att riktigt veta vad vi ska göra. Men hund blir det alltså. Vi använder det mesta av timmen till att ladda ner en bild. Det finns så många att välja mellan.

Vi bor mitt i stan, på en höjd i ett område med en blandning av villor, småhus och låga flerfamiljshus. Här ser man cyklar från loppmarknaden vid sidan av Teslor och gatans enda Jaguar. Tittar man på resultatet från det

senaste stortingsvalet placerar sig St Hanshaugen ganska nära genomsnittet. En aning grönare än resten av Oslo, lite mindre blått. Arbeiderpartiet fick en något mindre andel av de röda rösterna, socialisterna och Rødt en något större. Men våra skilda uppfattningar om viruset följer inte de vanliga politiska skiljelinjerna, speglar inte heller kunskapsnivåer, utan är snarare uttryck för djupare personlighetsdrag. En av mina grannar är rädd för allt. Studsmattor. Kolhydrater. Fallande aktiekurser. Bank-

kollapser. Att förlora kontrollen. Men ingen fruktar han mer än Anders Tegnell.

”Vad vill du helst ha, Åsne, ett land styrt av en regering som lyssnar på professionella råd, väger för och emot innan de tar ett beslut som de tar på sig ansvaret för? Eller ett expertvälde på tunn och sprucken vetenskaplig is?”

Han svarar själv. ”Viruset har funnits i världen några få månader och vi vet inte mycket om det. Att låta någon med begränsad empiri och kunskap fatta avgörande beslut som påverkar så många områden och

dimensioner tycker jag är en dålig idé.”

Restriktionerna har varit i kraft ett par veckor och för första gången strålar vi samman i en trädgård. Vi följer reglerna om att träffas ute, inte inomhus, för att minska risken för smitta. Vi har tagit med oss egna glas och värden har hämtat upp kallt vitt vin från källaren. Trots att vi kom varmt klädda visar sig sex plusgrader vara i kyligaste laget även för norrmän och vi lånar sovsäckar av värdparet, fjällmänniskor som har en särskild garderob för friluftsutrustning.

”Vad är solidaritet?” frågar den räddhågsne grannen och svarar själv: ”Jo, att vi som är privilegierade ska respektera reglerna. Vi kan inte kosta på oss att göra egna värderingar. Och är det så illa att sitta i soffan några veckor? Kan vi inte bara vara lite försiktiga? När har det någonsin skadat?”

Han hämtade hem barnen från skolan redan *innan* den stängdes och poängterar att kvarterets överläkare, som arbetar på Rikshospitalets intensivvårdsavdelning gjort detsamma. För i mitten av mars

såg kurvorna i Norge ut som kurvorna i Italien.

Smittspridningen var lika snabb. Men våra kurvor planar ut. Vi har varit duktiga. Vi höll oss hemma under påsken. Grannen med friluftsgarderoben ordnade skidlopp för barnen i huset.

”Skidor funkar faktiskt mycket bra på gräs”, slog han fast. ”Det är bara att tvätta bort all valla och sedan köra med höga knän, som Klæbo.” Det var självklart idealtid som gällde för loppet, så att ingen skulle flåsa sig fram till seger. I dessa tider finns det också ett ideal vi försöker närma oss. Att

hålla sig lugn hemma. Visa hur idealiskt vi har det när vi myser med familjen. Men sanningen är att om du var rädd tidigare så är du räddare nu. Var du ensam tidigare, så är du ensammare nu. Hade du det fint med dina närmaste, i din trädgård med studs matta, så har du det kanske ännu bättre nu när du slipper träffa så många andra. Solen skiner utan värme. Vi bjuds på chips. Varsin påse. ”Ta med resten hem om ni inte vill äta allt nu”, säger värdinnan och ler. *Wipes med antibac, anyone?*

Coronakilon, klagar någon. Men i de här kvarteren är adrenalinnivån för hög för att någon ska kunna lägga på sig ens ett gram. Vi springer som hade vi djävulen i hasorna. Vi springer av oss neuroser och nattvak medan vi lyssnar till poddar om pandemin. Längre. Snabbare. Oftare. Hälsenan värker. Ont under foten. En smärta hugger i knät. Jag köper nya skor. Två par. Men vet aldrig. Sådan är Norges författarkår. Medan äldre tiders skribenter träffades berusade över vin och cigarrer på Theatercafeen möts vi

som hastigast på stigarna ute i naturen. Eller vid klätterväggarna, på tennisbanorna eller längs joggingstråket vid Frognerstranda. Vi plågas inte längre av skrumplever utan av löparknän. Jag slår mina egna rekord på träningsappen Strava i ett förtvivlat försök att bevisa för mig själv att jag inte har nedsatt lungfunktion. Men koncentrationen räcker knappt till mer än ett par sidor i en bok. Albert Camus får ge vika för nyhetssvajpandet på min Mac. En morgon är jag så stel efter Apocalypse Gym att jag nästan

inte kommer ur sängen. Telefonen piper i soluppgången. ”Ska du med på en löprunda?” Det återstår fortfarande några timmar innan våra familjer vaknar.

Marte, grannskapets modigaste, jobbar med konfliktlösning i Mellanöstern. I vintras reste hon till Teheran bara några dagar efter att den iranske generalen blivit dödad av amerikanerna i Bagdad. När delegationen krympte i fruktan för hämndaktionen hävdade hon att vi skickade fel signaler till iranierna om vi höll oss hemma. Norge får inte ge efter för rädslan, sa hon när ett

passagerarplan sköts ner på flygplatsen hon snart skulle resa från.

Nu springer hon. Med en klump i magen.

Klumpen utgörs av fruktan för vad som kommer att ske när viruset sprider sig i bombkratrarna i Syrien, i lägren i Libanon, Turkiet, Gaza. I områden där det inte finns något vatten, inte någon tvål. I delar av världen där sjukvården inte är byggd som vår, där det inte finns utrustning, där infrastrukturen saknas. ”Där nöden finns sedan länge är

coronan inte bara en ny kris utan en katastrof”, säger hon.

Hennes eget jobb har smulats sönder. Skype och Zoom är bara teoretiska möjligheter. ”Alla som suttit i videomöten de senaste veckorna vet att de inte kan användas i konflikter där ingen litar på någon annan. Folk är rädda för att det de säger spelas in, för att det kan finnas andra i rummet. Digitaliseringen lämpar sig inte för diplomati, förhandlingar och förtroendeskapande arbete.”

Den ljusa, långa flätan dansar längs ryggen medan bekymren

väller ut ur henne. Men viruset lyckas samtidigt där diplomatin har misslyckas. Några parter håller avstånd till varandra. Det har utlysts coronavapenvila i Colombia, Filippinerna, Kamerun, det kurdiska Syrien... medan utvecklingen i Libyen har gått åt motsatt håll. När ingen följer med i vad som sker slåss de värre än någonsin.

”En sväng där borta?” frågar jag, ”Uppför den där stigen”, flåsar hon.

Vi dövar rädslan med en spurt. När vi är på väg ut från stadsdelen Løkka ser jag en bekant som

faktiskt har haft corona. Ryktet har gått om ett middagssällskap som i mars smittade ett helt grannskap, det vill säga vårt eget grannskaps grann-grannskap. Vi ser honom komma gående längs gatan med sin son och vi ropar hej på tjugo meters håll. Torbjörn är ute för första gången efter karantänen.

Hans fru testade positivt, så då behövde de inte testa honom också, hade smittskyddsläkaren sagt. Om man har varit närmare en coronasjuk än två meter i mer än 15 minuter har man garanterat smittats, hade läkaren förklarat.

Men annars, jo han hade läst romaner av Dag Solstad. Varit trött. Hostat lite. Inget luktsinne. Som Solstad som aldrig sätter punkt förrän ”den kommer av sig själv” hade Torbjörn lugnt domnat bort när sömnen kommit av sig själv. Tre romaner av Solstad hade han tagit sig igenom. Den sjuke hade haft längre koncentrationsspann än jag. Vi stretchar spända muskler utanför det lokala bageriet, där vi möter Hårvard, den snygge överläkaren från Rikshospitalets intensivvårdsavdelning, han som i mitten av mars ville ha en total

nedstängning av Norge. Han är på väg in genom sin egen port, i löpartajts.

”Det är nästan så att man måste nypa sig i armen”, säger han när han kommer bort till oss. Han har ett rött märke över näsan efter maskerna på intensiven. ”Efter krislägen och kraftig överbeläggning börjar patienttillströmningen avta. Vi har lyckats rida ut den första stormen. Och vi har klarat livet på de flesta.”

Han verkar nästan glad, innan den osynliga, stränga vita rocken kommer på igen. ”Det är inte över

än. Det kan blossa upp igen. Naturen är så pressad att det kommer att uppstå nya virus. Det här måste bli en ögonöppnare.” Kön in till bageriet rör sig sakta framåt. Folk står med en meters avstånd en bit ifrån oss. Bara en kund i taget får gå in. Som i påskens skidtävling är det idealtid som gäller för oss – i grenarna handtvätt, desinficering, enmetersregeln, tvåmetersregeln. Men vi är inte representativa. Vi är alltför lyckligt lottade. Vi har så många stötdämpare. Det här är inte en insats på lika villkor. Där

det redan råder nöd kan det bli en katastrof.

”Vi måste värna naturen bättre och vara beredda”, insisterar överläkaren. ”Så att den inte vänder sig mot oss och hämnas.” Vårt ansvar och vårt samvete kan inte lösas upp i tvållödder. Vår sårbarhet kan inte sköljas bort med Antibac. Vi dövar den existentiella ångesten med det som står oss till buds. En spurt. Styrkelyft. En ny stig.

”Välj du”, sa Zhao till mig vid burarna,

Nu är det dags att ta ut kursen.
Det håller inte att bara plåstra om
skadan, lindra smärtan.
Vi måste välja en ny väg.
Åsne Seierstad

Åsne Seierstad
Journalist och författare. Född
1970 och bosatt i Oslo.
Slog igenom med "Bokhandlaren i
Kabul" (2002).
Har därefter bland annat gett ut
reportageboken "Ängeln i -
Groznyj" (2008), om Tjetjenien,
och "En av oss" (2013), om
Anders Behring Breivik och terror-
dådet på Utøya.

Hennes senaste bok "Två systrar"
(Albert Bonniers förlag, 2016) -
handlade om två norska systrar
som radikaliserades och ansluter sig
till terrorsekten IS.

Den banala biografin om en motsägelsefull tänkare

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Hannah Arendt var en av 1900-talets mest inflytelserika intellektuella. Hon skrev om kärlek, totalitära ideologier och ondska. Men de kontroversiella

sidorna i hennes tänkande slätas över i Ann Heberleins nya biografi. Den påminner om en skolbok för gymnasister, skriver Elisabeth Åsbrink.

Ann Heberlein

”Hannah Arendt – om kärlek och ondska”

Mondial, 234 sidor

Varför är det så svårt att älska världen? Frågan formuleras i

”Denktagebuch”, den

tankedagbok som den politiska tänkaren Hannah Arendt förde.

Amor mundi – warum ist es so schwer, die Welt zu lieben?

Det är en djupt privat och därmed allmängiltig fråga – och just nu skrämmande akut. De flesta av oss är alltför medvetna om världens brister, från ekonomisk ojämlikhet, rasistiskt och sexistiskt våld, klimatfrågan och viruspandemi till ledare som Donald Trump, för att nämna några. Frågan säger också något om Arendts aktualitet, om varför hon fortfarande, snart femtio år efter sin död, kan tillföra något i varje diskussion om kärlek, totalitära ideologier och ondska. Hannah Arendt föddes 1906 i en assimilerad tysk-judisk familj och

studerade filosofi för Martin Heidegger. När den tyska antisemitismen tilltog efter Hitlers makttillträde 1933 började hon samla bevis för förföljelser mot de tyska judarna men tvingades fly till Frankrike. Där arbetade hon med att hjälpa judiska barn till Palestina. Hon internerades 1940, men lyckades ta sig till New York 1941. I USA undervisade hon på olika universitet och deltog i den offentliga debatten fram till sin död 1975. Ett av hennes mest omdiskuterade begrepp – den banala ondskan – myntades när

hon skrev om rättegången mot nazisten Adolf Eichmann i Jerusalem 1961. Hon sysslade med vår tids mörker och maktens mekanismer. Och hon insisterade på att själva tänkandet var det enda pålitliga skyddet mot att nittonhundratalets ohyggligheter upprepades.

I ögonblick av nöd vänder vi oss ofta till poeter och tänkare för att finna ett slags känslomässigt hem och tröst. Det är ingen slump att både George Orwells och Hannah Arendts texter säljer mer än på länge. Det verkar som om många verkligen vill förstå den tid, just

detta kulturella och historiska ögonblick, som vi befinner oss i. Kanske är det en anledning till att det redan utkommit två böcker om Hannah Arendt på svenska i år? Den ena av ekonomen och författaren Kenneth Hermele, "Åter har ni missförstått den banala ondskan". Den andra av lektorn i etik och författaren Ann Heberlein. Medan Kenneth Hermele har skrivit en dramatisk text samt en essä där han brottas med Arendts syn på ondska, har Ann Heberlein valt att skriva om Arendts liv.

Arendts grundläggande betydelse för Ann Heberlein framgår av hennes egen hemsida, där hon motiverar hela sitt skrivande med just ett Arendt-citat.

”Kultursidorna har förfallit åt identitetspolitik och kulturrelativism och i akademien dominerar postmoderna och genusvetenskapliga perspektiv. De stora förlagshusen premierar politiskt korrekta pamfletter framför intellektuella resonemang och i radio och tv dominerar moralisk fostran, ytlighet och rent trams. (...) Mitt motto och min programförklaring har jag hämtat

från Hannah Arendt: Må sanningen yppas om så världen går under.” Sannerligen ord att leva upp till.

I förordet till ”Hannah Arendt – om kärlek och ondska” skriver Heberlein också att Arendt varit hennes vän genom tillvaron och att hennes liv är ”en berättelse fylld av hinder och segrar, ondska och kärlek, bakslag och framgångar”. Det lovar alltså gott. Här finns en författare med ett starkt förhållande till den hon ska skildra och ett objekt med ett dramatiskt liv. Dessutom har objektet lämnat en rad

provokativa texter efter sig – texter som fortfarande väcker debattlust, hyllningar och tolkningar och som genererar nya tankar, nya frågor och nya Arendt-kurser på all världens universitet.

Biografin består av 234 luftigt satta sidor. Den är indelad i förord, inledning samt 26 kapitel som skildrar Arendts liv i kronologisk ordning, med undantag av enstaka kapitel som stannar till vid några utvalda begrepp. Inledningen tar fasta på den där frågan om varför världen är svår att älska. Ann Heberlein

kan förklara den med två meningar: ”Hannah kopplar kärleken till världen – amor mundi – till ansvarstagande, reflektion och omdömesförmåga. Det är en kärlek som förutsätter reflektion över sina egna handlingar och förståelse för dess konsekvenser.” En skolbok för gymnasister kunde inte uttryckt det bättre.

Sedan följer berättelsen om Hannahs liv (Heberlein använder genomgående bara Arendts förnamn). Hon föds, växer upp, förlorar sin far, förlorar sin morfar, börjar läsa böcker, blir

student, förälskar sig i sin lärare, den filosofiske giganten Martin Heidegger. Heidegger (som i boken kallas Martin) har makten över deras relation och det hela slutar smärtsamt för Arendts del. Börskraschen 1929 inträffar. Hon gifter sig. Hitler tar makten. Det tyska riksdagshuset sätts i brand och Hitler använder händelsen för att avveckla demokratin. Arendt dras till sionismen. Tjugosju år gammal åtar hon sig ett antinazistiskt uppdrag, blir arresterad men frisläppt och inser att hon och hennes mor måste fly Tyskland.

Så fortskrider denna berättelse om Arendts liv utan att texten nämnvärt avspeglar vare sig kontraster eller dramatik. Det ena avlöser det andra i ungefär lika långa stycken.

Kapitlet "Hur kunde det hända" består av tre sidor som förklarar hur Tyskland blev en helt igenom nazistisk nation. Här nämns Versaillesfredens bittra eftersmak och det slås fast att "antisemitismen föddes inte i trettiotalets Tyskland, den fanns långt tidigare." Här nämns avhumanisering av både offer och soldater och det korta kapitlet

avslutas med slutsatsen att Förintelsen blev möjlig på grund av den stora massans likgiltighet snarare än enstaka förövares ondska. Kort sagt, de mest elementära förklaringar upprepas utan varken eftertanke eller fördjupning, och frågeställningen ”hur blev Tyskland nazistiskt” sammanblandas sömlöst med ”hur kunde Förintelsen äga rum”. Det är inte bara dunkelt tänkt, det är en banalisering av oerhörda mått.

Personligen har jag aldrig kunnat läsa Hannah Arendt utan att bli både smått euforisk och

skitförbannad. Hon var en motsägelsefull tänkare och troligen en lika motsägelsefull människa. Först arbetade hon för sionismen, sedan tog hon avstånd från den. Hon utnämnde den opportunistiske och målmedvetne nazisten Adolf Eichmann till symbol för någon som inte tänker utan bara anpassar sig till ett maskineri, trots att hon troligen var helt klar över att han var en ideologiskt driven judehatare och hon anklagar i samma veva (i boken ”Den banala ondskan”) de judiska råden för delaktighet i Förintelsen.

Om Ann Heberlein har utkämpat någon intellektuell kamp i sin livslånga relation med Hannah Arendt syns det inga spår av den i biografen. Alla hinder i tankebanorna tycks undanröjda. Det gör att biografen här och där antar formen av en föreläsning. Det kan en tålmodig läsare nog leva med. Värre är när det övergår i en självhjälpsbok i mognadsprocesser, som i resonemangen kring förlåtelse. "Förlåtelse är både ett känslomässigt och moraliskt arbete. Det tar tid att förlåta, och det gör ont. En brusten relation,

en förlorad vän eller älskad innebär en större smärta – och om den brustna relationen, den förlorade vännen innebär en större smärta än det svek som föranledde brustenheten så finns all anledning att förlåta." Slutorden återvänder till resonemanget om kärleken till världen, amor mundi, och Heberlein sammanfattar vad Arendt kan lära "oss", nämligen "att älska världen så mycket att vi tror att förändring är möjlig". Amen. Så kan en av nittonhundratalets mest intressanta individer, och hennes

motsägelsefulla tankegods,
förpackas och förmedlas i den
banala biografen.

Elisabeth Åsbrink
kulturdebatt@dn.se

20 april 2020

Ledare: Demokratin ska hållas frisk i coronans tid

MÅNDAG 20 APRIL 2020

En meters säkerhetsavstånd i kön till vallokalen. Ansiktsmask på. Handsprit vid röstningsbåset, därefter skyddshandskar. Mätning av kroppstemperatur: alla med över 37,5 grader fick förflytta sig till en egen lokal. De som satt i karantän fick chansen att gå efter ordinarie stängningstid. Visst var det en logistisk utmaning, men Sydkorea lyckades på onsdagen hålla sitt parlamentsval i skuggan av coronaviruset – därtill på ett rättvist sätt. Av 44 miljoner

röstberättigade deltog över 66 procent, mer än det brukar vara. Demokratin var den stora segraren, men även president Moon Jae-In kunde känna sig tillfreds. Hans parti säkrade egen majoritet. Så blev valet också en folkomröstning om hur Sydkoreas makthavare har hanterat coronakrisen, snarare än om korruptionsskandaler och utlovade reformer. Kinas kommunistparti har hyllat diktaturen som medel mot spridningen av covid-19. Sydkorea har haft framgång med att hålla tillbaka viruset utan att låsa in

befolkningen, ja till och med utan att stänga samhället som på många håll i Europa. Receptet har varit att testa så många som möjligt, följa upp smittades kontakter och isolera sjuka. Samt noggrannhet med social distansering, liksom i valprocessen.

Erfarenheter från tidigare epidemier som sars och mers har studerats och utnyttjats. Antalet dödsfall är hittills cirka 230 mot Sveriges över 1 500. Invånarna har förklarat sig nöjda, även om ekonomin nu tar stryk på grund

av den kollapsande globala efterfrågan.

Dessvärre finns det också exempel på hur val inte ska skötas.

Skräckexemplet är Iran, där ayatollorna höll ett riggat parlamentsval i februari utan att ens berätta att viruset grasserade i landet. Frankrike ordnade lokala val den 15 mars med bristfälliga förberedelser (andra omgången ställdes in).

I Polen insisterar den nationalkonservativa regeringen på att genomföra presidentvalet den 10 maj efter att med knapp marginal ha baxat igenom en ny

lag som möjliggör enbart poströstning. Titelinnehavaren Andrzej Duda är den ende som kan driva en vettig kampanj i det igenbommade landet, tack vare att stats-tv gjorts till propagandakanal.

USA har nu flest dödsfall orsakade av coronan i världen, samtidigt som presidentvalet i höst närmar sig. I förra veckan gav delstaten Wisconsin en sorglig föraning om de ilskna procedurgräl som hotar. Demokraterna ville skjuta upp både sitt eget primärval och ett antal avgöranden om lokala poster, men Republikanerna

vägrade och konservativt färgade domstolar gav dem rätt. Långa köer av maskerade väljare och diverse organisatoriska problem blev följden.

President Donald Trump hävdar att poströstning gynnar Demokraterna och därför ska begränsas. Tidigare har han i strid med alla fakta påstått att fusket är utbrett i amerikanska val, och republikaner har i årtal försökt göra det svårare för mindre bemedlade medborgare att rösta. Detta är ovärdigt en demokrati. En pandemi får inte strypa folkviljan. Och politikernas

uppgift är aldrig att manipulera val så att det egna partiet favoriseras, utan att tillhandahålla resurser för ett opartiskt system som låter alla som vill rösta göra det. En viktig del är att det kan ske på ett säkert sätt för både individ och väljarkår. Eventuell smittspridning måste givetvis beaktas, och ingen ska behöva riskera livet för att utnyttja sina rättigheter. Post- och ombudsröstning ska finnas som alternativ som är enkla att använda.

Sydkorea har visat att coronaviruset inte har någon

rösträtt. Andra länder borde inte vara sämre.

DN 20/4 2020

EU kan inte acceptera Ungerns skamlösa utnyttjande av pandemin

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Under pandemin har staternas makt över människors liv stärkts i hela världen, men för demokratier finns ändå vissa gränser. När Ungern inför undantagstillstånd som gäller tills vidare måste EU reagera. Har ni tänkt på hur snabbt det gick att driva igenom omfattande inskränkningar av människors fri- och rättigheter i Europa? I land efter land har människor förbjudits att lämna sina hem, samlas i grupper eller att hålla butiker öppna. Inte ens i frivillighetens Sverige tillåts större offentliga

tillställningar eller allmänna sammankomster, vilket tvingar till exempel teatrar att stänga och innebär förbud mot demonstrationer.

Allt detta kanske behövs för att stoppa smittan, men EU borde reagera när medlemsländerna utnyttjar krislagarna för annat än att bekämpa pandemin.

När till exempel regeringspartiet i Polen försöker driva igenom totalförbud mot aborter är det ett skamlöst försök att utnyttja krisen.

Tidigare har omfattande protester stoppat de återkommande

försöken att skärpa de polska abortlagarna, men när människor inte får demonstrera gjordes ett nytt försök.

I torsdags sköt parlamentet lyckligtvis upp beslutet, men regeringspartiet Lag och rättvisa har säkert inte gett upp.

Det som har hänt i Ungern borde inte heller vara möjligt i EU.

Premiärminister Viktor Orbán har fått rätt att styra med hjälp av dekret och det extraordinära beslutet gäller tills vidare.

Parlamentet är inte upplöst, men ska bara höras i frågor som rör smittspridning. Och Orbán har

redan utnyttjat sina nya befogenheter till att driva igenom andra typer av lagar.

Enligt ett nytt dekret ska till exempel politiska partier i Ungern betala 50 procent av sina tillgångar till en statlig fond som ska finansiera bekämpningen av corona. Sådan brandskattning slår förstås hårt mot den politiska oppositionen.

Det ungerska parlamentet kan dra tillbaka undantagstillståndet, men eftersom Orbáns parti har två tredjedels majoritet behöver premiärministern inte oroa sig över det. Och

konstitutionsdomstolen, som kan granska undantagstillståndet, domineras numera av regeringstroga domare.

Under sina tio år som premiärminister har Viktor Orbán successivt försvagat demokratins fundament i Ungern. Risken är uppenbar att han inbillar sig att landet inte klarar sig utan honom och att han inte tänker släppa ifrån sig möjligheten att styra med dekret, på egen hand.

Man behöver inte vara överdrivet känslig för historiska paralleller för att rysa av det där ordet: dekret.

Det var när Tysklands president fick rätt att utfärda sådana nödförordningar som den bräckliga Weimarrepubliken på allvar började falla sönder för snart 100 år sedan. Vi vet alla hur det slutade.

Historien upprepar sig förhoppningsvis inte, men det minsta man kan begära av dagens europeiska politiker är att de erinrar sig vilka dyrköpta slutsatser som drogs när andra världskriget var slut.

Efter kriget enades västra Europas länder om att det behövdes ett

övernationellt skydd för mänskliga fri- och rättigheter. Tanken var att ett land i Europa aldrig mer – så som Nazityskland hade gjort – skulle kunna inskränka demokratin och människans fri- och rättigheter utan att det fick konsekvenser. Det var därför Europarådet inrättades, Europakonventionen utformades och Europadomstolen för mänskliga rättigheter fick säte i Strasbourg.

Europarådet förvaltar därför ett viktigt arv som ska värnas.

Också EU, Europarådets kaxiga och mer framgångsrika yngre

syster, som från början enbart brydde sig om fri rörlighet på den inre marknaden, måste komma ihåg att grunden för det europeiska samarbete som växte fram efter andra världskriget handlade om att skydda demokratin och de mänskliga fri- och rättigheterna.

Därför borde alla EU-ledare läsa de anvisningar om demokratiska principer under coronakrisen som Europarådet publicerade förra veckan.

I kort sammanfattning kan budskapet formuleras ungefär så här: Under en allvarlig kris kan vissa

tidsbegränsade inskränkningar av demokratin göras, men det är inte helt fritt fram.

Enligt Europarådet är det till exempel inte tillåtet att införa undantagstillstånd utan tidsgräns. Det ska finnas en så kallad "sunset clause" även om den kan omprövas.

EU måste alltså ryta till ordentligt mot Ungern. Om det inte sätts en gräns för hur länge Viktor Orbán får styra med hjälp av dekret kan EU-landet inte längre ens låtas vara en demokrati.

Sverige borde också studera Europarådets riktlinjer. Krav på

proportionalitet, alltså ett slags rimlighetsprövning, gäller för alla inskränkningar som görs i ett land som vill respektera demokratin och skydda mänskliga fri- och rättigheter.

Därför borde det finnas en tidsgräns för förbudet mot allmänna sammankomster med fler än 50 deltagare. Det verkar inte rimligt att ett sådant demonstrationsförbud ska gälla tills vidare i Sverige.

Annika Ström Melin är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Annika Ström Melin

Portugals dödstal sticker ut i Sydeuropa

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Medan Spanien hittills har den högsta rapporterade dödligheten av covid-19 i Europa har grannlandet Portugal en av de lägsta. Vattendelaren i grannländernas politik anses vara hur deras respektive myndigheter hanterade demonstrationerna

under den internationella kvinnodagen den 8 mars.

Spanien hade då i en månad haft konstaterade fall av covid-19, medan Portugal fick sitt först konstaterade fall den 2 mars.

Myndigheterna i Madrid tillät ändå att över 100 000 personer samlades för att demonstrera, medan myndigheterna i Lissabon förbjöd alla folksamlingar.

Veckan efter stängde Portugal alla skolor och införde utgångsförbud, trots att landet då endast hade 245 konstaterade fall av covid-19. Spanien hade 2 140 konstaterade smittade när

deras myndigheter införde liknande åtgärder.

Sex veckor senare har Spanien rapporterat 429 döda per en miljon invånare, medan motsvarande siffra i Portugal var 67.

Portugals regering förtjänar beröm, menar den spanske läkaren Rodríguez Artalejo.

– De agerade effektivt och samtidigt som oss, men när deras epidemi ännu inte var så utbredd, säger han till New York Times.

Det som också gör att de låga rapporterade dödstalen i Portugal sticker ut är att landet är det EU-

land, förutom Grekland och Italien, med flest antal åttioåringar per invånare. Portugal har också det lägsta antalet intensivvårdsplatser inom EU – 4,2 intensivvårdsplatser per 100 000 invånare medan grannlandet Spanien har över nio intensivvårdsplatser per invånare. – Med tanke på vår undermåliga sjukvård borde vi vara värre än Spanien och Italien, säger smittskyddsläkaren Ricardo Baptista Leite, riksdagsledamot för det oppositionella högerpartiet PSD till webbtidningen Politico.

Han menar att Portugals invånare visat en enastående solidaritet.

– Det portugisiska folket förstod att om vi ville överleva detta så skulle vi behöva vara bättre än andra på att pressa ned kurvan genom att förlänga den, säger han.

Portugals premiärminister António Costa, som tillhör socialistpartiet PS, hyllas för att han även ändrat reglerna för flyktingar och snabbat på processen att få uppehållstillstånd så att asylsökande kan ta del av landets sjukvård och socialförsäkringssystem.

Han har även benådat 10 procent av landets interner för att minska smittspridningen på landets fängelser. Att Costa hittills lyckats undvika det coronakaos som råder i grannländerna gör honom till en av Europas populäraste vänsterledare just nu.

– Jag tycker att han är en ansvarsfull och mänsklig politiker som oroar sig på riktigt, säger den portugisiska skådespelerskan Elsa Maurício Childs till DN.

Det som också hjälpt till att minska smittspridningen, menar hon, är att den portugisiska befolkningen ställt upp och litat

på vad myndigheterna sagt. Enda undantaget från utgångsförbudet är hundägare som får rasta sina hundar max två kilometer från hemmet och motionärer som tillåts vara utomhus högst en gång om dagen.

– Jag har två hundar och går ut minst en gång om dagen i Lissabon för att rasta dem. Nästan ingen annan är ute. De flesta accepterar karantänen, säger hon. Att grannlandet Spanien i nuläget har rapporterat över sex gånger så många dödsfall per invånare som Portugal tror hon beror på att de spanska myndigheterna dröjde

med att införa restriktioner och att få följde dem.

– Den spanska kulturen är annorlunda. De är mycket mer sociala än vi och umgås hela tiden, säger Elsa Maurício Childs.

Henrik Brandão Jönsson

Fakta. 714 döda hittills

Portugal har 10,3 miljoner invånare, alltså ungefär lika många invånare som Sverige. På söndagen redovisade Portugal 20 206 konstaterade fall, och totalt 714 döda.

Spanien har 47 miljoner invånare och redovisade på söndagen 195

944 konstaterade smittade och 20 453 döda.

Flest antal rapporterade dödsfall i Europa finns i Italien. Landet har 60 miljoner invånare, på söndagen hade man 175 925 rapporterade smittade och 23 227 döda.

Antalet konstaterade fall i olika länder kan vara svåra att jämföra, då principerna för att testa för covid-19 varierar stort. Även sättet att redovisa dödsfall kan variera mellan olika länder.

Källa: Johns Hopkins University

Dela

FN varnar för växande fattigdom i Afrika

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Johannesburg. Det råder stor osäkerhet kring siffrorna över coronavirusets spridning i Afrika. Men FN-organet Uneca varnar för att de ekonomiska effekterna av nedstängningen

kan kasta miljoner afrikaner tillbaka i fattigdom.

På grund av kontinentens relativt stora isolering från internationellt resande tog det längre tid för det nya coronaviruset att få fäste i Afrika söder om Sahara och det finns därför en eftersläpningseffekt på uppemot en månad för de flesta afrikanska länder, jämfört med omvärlden. Enligt den afrikanska smittskyddsenheten Africa CDC, som är en myndighet inom den Afrikanska unionen, AU, har i dagsläget 21 000 fall av covid-19 bekräftats i Afrika men

mörkertalet tros vara mycket stort. Siffror från Brasilien, som har ett tropiskt klimat, indikerar att det kan röra sig om betydligt fler fall än vad som syns i statistiken.

Eftersläpningen gjorde att länderna kunde agera fortare med sina "lockdowns", utgångsförbud, som i regel varit starkare i Afrika än på andra håll, men samtidigt inte efterlevs i samma utsträckning på landsbygden där de flesta människor bor.

Runt 20 av 54 länder har infört de striktaste formerna av

rörelseförbud, enligt Oxford-universitetet, medan lika många har liknande förbud med vissa undantag. Bara en handfull länder har inte genomfört några åtgärder eller har inte rapporterat dem.

Uneca, FN:s ekonomiska kommission för Afrika, spår i en färsk rapport att mellan 300 000 och 3,3 miljoner afrikaner kan dö i covid-19. Men uträkningarna baseras på en kontroversiell studie från Imperial College i London, som underkänts av svenska experter.

När det gäller det ekonomiska avtrycket är siffrorna mycket

dystra. Uneca räknar med ett kontinentalt bnp-fall på i snitt 1,8 procent i det bästa scenariot och 2,6 procent i det värsta scenariot. I reella termer skulle effekten bli stor eftersom befolkningen växer med mer än 2,5 procent om året. Uppemot 30 miljoner människor kan drabbas av fattigdom på grund av krisen, enligt Uneca. Barn leker på en grusplan i Alexandra i Johannesburg. Skolorna är stängda tills vidare.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

30 miljoner människor i Afrika kan drabbas av fattigdom på grund av coronasmittan, enligt FN-organet Uneca.

Utegångsförbudet har fått motsatt effekt i kåkstäderna

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Coronaviruset har fått fäste i Afrika och regeringarna har svarat med samma hårda metoder som använts i en rad länder över hela världen. Men nu börjar dessa "lockdowns" bita för invånare som redan är hårt pressade ekonomiskt. Sveriges statsepidemiolog

Anders Tegnell anser att den svenska "mjukare" modellen borde gå på export söderut. Det var tänkt att denna fredag skulle bli en dag av fest och firande. Den 17 april var slutdatumet för den "lockdown" som aviserats av Sydafrikas president Cyril Ramaphosa i ett tv-sänt tal drygt tre veckor tidigare. Men i stället meddelade presidenten dagarna före påsk att det blir en förlängning med två veckor. Så gatorna i kåkstaden Alexandra i Johannesburg ligger inte tomma, som man kunde tänka sig – utan

förblir fyllda av människor.
Effekten av det nationella
utgångsförbudet är nämligen att
det är trängre i gränderna än
vanligt, då vuxna inte längre kan
gå till jobbet och barnen måste
stanna hemma från skolorna och i
stället sparkar boll på asfalten.
Glest är det däremot på den lokala
marknaden.

– Vi har vårt tillstånd från
myndigheterna så vi får fortsätta
vår försäljning och vi håller
avståndet mellan stånden, säger
Alice, en migrant från grannlandet
Moçambique, som säljer

grönsaker tillsammans med
vännen Tina från samma land.
– Men affärerna går trögt för folk
har inga pengar, säger Tina.
Hur klarar ni er själva?

– Vi reder oss, säger Tina, men
det är svårt. Vi har inte rätt till
hjälppaketet med mat för vi är
inte sydafrikanska medborgare
och de frågar om legitimation vid
utdelningen.

Men att åka tillbaka till hemlandet
är inget alternativ för de två
kvinnorna – gränsen mot
Moçambique är stängd.
Sydafrika var, jämte Egypten,
tidigt ute bland de afrikanska

länderna att drabbas av det nya coronaviruset. Landets regering agerade också fort, med en total nedstängning av samhället som alltså ska pågå i minst fem veckor. Skolorna är igenbommade, bara anställda i samhällsviktiga verksamheter tillåts röra sig ute. Mindre livsmedelsbutiker är öppna och de större kedjorna har tvingats spärra av alla sektioner som säljer annat än mat. Av rädsla för ökat våld i nära relationer har även försäljning av alkohol förbjudits, liksom tobak (av folkhälsoskäl). Polisen försöker stoppa illegal försäljning av dessa

droger genom slumpvisa kontroller av de få fordon som syns på de större vägarna. Därefter har hälsoministeriet satt upp ett antal kriterier för vilken nivå av smittspridning som ska gälla för att samhället ska kunna öppnas igen. Om antalet nya fall per dag överstiger 90 kommer nedstängningen att fortsätta, vilket är fallet i dagsläget. Det ekonomiska priset har redan varit katastrofalt högt. IMF och den sydafrikanska centralbanken räknar båda med ett bnp-fall på runt 6 procent. En lång rad afrikanska länder har bett om att

få skjuta upp avbetalningar på sina statsskulder och G20-gruppen har kommit överens om ett första räddningspaket för världens fattigaste länder. Men privatekonomiskt är läget om möjligt värre för miljoner människor i Sydafrika och på andra håll på kontinenten. Sveriges statsepidemiolog Anders Tegnell har själv tillbringat delar av sin barndom i Etiopien och har arbetat mot ebola i dåvarande Zaire på 1990-talet. På senare år har han gjort nedslag i Sydafrika, Kongo och Etiopien. Så sent som i mars besökte han Somalia där han

bistår i arbetet med att bygga upp en smittskyddsmyndighet.

Tegnells position är välkänd för svenskar och han menar att den linje som valts i Sverige borde gå på export.

– De skulle behöva den mjukare svenska modellen, så att folk kan få någon typ av inkomst, det tror jag skulle vara en mycket mer framgångsrik strategi. Det är svårt att klara sig i en afrikansk miljö där man lever ur hand i mun, säger han.

Hur spridningen kommer att se ut framöver i Afrika är svårt att sia om i dagsläget. Det finns en rad

faktorer som är unika. Färre bor i städer, men städerna är tätbefolkade. Människor bor trångt, men tillbringar samtidigt mer tid utomhus. Klimatet är i regel varmare, men många av kontinentens metropoler, som Johannesburg, Nairobi och Addis Abeba, ligger på hög höjd där det råder tempererade förhållanden. Befolkningen är också betydligt yngre och bara en bråkdel är i det åldersspann som betraktas som en riskfaktor i Europa.

– Det är svårt att veta vad som kommer att hända. Covid-19 är en oförutsägbar sjukdom i sitt

spridningsmönster och det är en del som vi inte förstår.

Svininfluensapandemin drabbade Afrika ganska lindrigt. Sedan vet vi inte hur äldre påverkas, om det är reella kalenderår som spelar roll eller den biologiska åldern, säger Anders Tegnell.

Han pekar ut just Sydafrika som ett land som är utsatt. På fredagen hade landet närmare 2 800 bekräftade fall, varav 50 hade avlidit. Drygt 100 000 tester har genomförts.

– Sydafrika verkar redan problematiskt. Där har du stora delar av befolkningen som rör på

sig, arbetskraften rör på sig. Om något land i Afrika kommer att drabbas riktigt allvarligt så är det Sydafrika, men de har också en annan beredskap, säger Tegnell. Det är ett arv från apartheidtiden som har gjort Sydafrika sårbart för infektionssjukdomar. Den vita apartheidregimen ville kontrollera den svarta majoritetsbefolkningen genom att förbjuda dem att permanent bosätta sig i städerna. I stället bodde gästarbetare i baracker kring gruvor och industrier medan familjerna blev kvar i hemprovinserna.

Detta system med migrerande arbetskraft blev förödande när hiv-epidemin slog till på 1980- och 1990-talet. Sydafrika är också hårt drabbat av resistent tuberkulos, även om malaria i princip inte förekommer utanför de tropiska gränsområdena mot Moçambique.

Sjukdomarna kan påverka befolkningens förmåga att överleva covid-19, men innebär också att det finns en vana i hälsosystemet vid smittsamma sjukdomar.

– Jag har varit i Sydafrika som del i en grupp som utvärderat deras

beredskap och den håller verkligen en hög nivå, de är väldigt motiverade och har en hög medvetenhet. Det är likadant i Kongo, det är uppenbart att de har ett system på plats, det finns en medvetenhet inom vården om hur farligt det är med smitta. Sedan handlar det om volymen, de har ingen kapacitet att ta hand om stora volymer, säger Tegnell. Det är här som frågan om "lockdowns" blir central. I Europa kan man argumentera för att nedstängningarna har vunnit tid för regeringar och myndigheter att ställa om vårdapparaterna till

akutläge, men denna kapacitet finns ändå inte i många länder i Afrika. Enligt FN-organet Uneca har afrikanska länder i snitt en tredjedel så många vårdplatser per 1 000 invånare som ett land som Frankrike, och när det gäller akutvård är behovet ännu mer skriande.

– Jag är ju minst sagt jävig i frågan, men jag tror att man skulle kunna få till det (utan nedstängning). Jag tror inte på total nedstängning för man skjuter bara problemet framför sig.

Tegnell tror att en nedstängning av den ekonomiska aktiviteten kan leda till en social oro som kan bli "väldigt destruktiv", något som skett i östra Kongo där ett envist utbrott av ebola pågått under de senaste två åren.

Redan har det börjat koka på sina håll – i den nigerianska megastaden Lagos har oroligheter brutit ut i den fattigare fastlandsdelen av staden. I Kenya har minst 12 personer dött av polisvåld under nedstängningen av landet, vilket är lika många som avlidit i covid-19. Även Sydafrikas "lockdown" har

skördat dödsoffer. Tre personer ska ha fallit offer för polisens kulor i det inledande skedet. Men när DN tre veckor efter nedstängningen, på fredagsnatten, följer en insats med polis och militär (som assisterar polisen) är det lugnt och tyst på Johannesburgs gator. En och annan busschaufför får en skarp tillsägelse om att bege sig hem, de hemlösa som inte sover blir ombedda att lämna stadens gator.

Det uppstår en diskussion mellan poliserna om huruvida en insats är lyckad utan att några

arresteringar har gjorts, men inspektör Sithole säger att man nu visar återhållsamhet för att återvinna allmänhetens förtroende.

Två av hans underlydande undrar hur det är i Sverige och efter att DN redogjort för landets ”öppna” strategi säger en av dem att det aldrig skulle fungera i Sydafrika.

– Om du bara ber folk att stanna hemma kommer de aldrig att göra det, du måste ha ett strikt förbud, säger polisen som inte får citeras med namn.

Han är inte den första att uttrycka den åsikten. Skulle det vara möjligt att åstadkomma samma

effekt på frivillig basis i länder med lägre förtroende mellan stat och medborgare? Ja, tror statsepidemiolog Tegnell.

– Det gäller att hitta vägar att kommunicera. Att hitta talespersoner som folk lyssnar på. Det är rätt intressant att titta på kurvorna under ebolautbrottet i Västafrika. Många modellerare sade att det kommer att bli fruktansvärt. Men man arbetade med att skapa en dialog med befolkningen och då vände epidemin i Västafrika, säger han.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Iran vill återuppta pilgrimsresor trots smittorisk

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Internationella Rödakors-
kommittén uppmanar länder i
Mellanöstern att förbereda sig
för en ”social och ekonomisk

jordbävning” på grund av
coronaviruset.

Samtidigt vill Iran återuppta
pilgrimsresor till
shiamuslimska helgedomar i
Syrien och Irak.

Ali Reza Rashidian, chef för den
iranska myndighet som ansvarar
för besök och resor till heliga
platser, sade i veckan att landet
förbereder sig för att skicka
pilgrimer till helgedomar i både
Syrien och Irak, enligt den iranska
nyhetsbyrån Fars. Detta trots att
shiamuslimska helgedomar
misstänks vara en av de stora

smitthärdarna för coronaviruset i de länderna.

Tjänstemannen tillade att vissa ”hälsokrav” måste uppfyllas för att någon ska få göra en resa.

Iran står på topp tio-listan av de mest covid-19-drabbade länderna.

Fram till i lördags hade närmare 81 000 rapporterats smittade av coronaviruset och drygt 5 000 avlidit.

Irak, som hittills har 1 482 bekräftade fall och 81 döda, säger dock nej till att släppa in iranska pilgrimer. Guvernörerna i provinserna Najaf och Karbala, där de viktigaste irakiska

helgedomarna finns, uppger att inga pilgrimer från Iran kommer att tillåtas innan coronakrisen är över.

Däremot är det osannolikt att den syriska regimen skulle kunna förhindra att iranska pilgrimer reser in i landet. Särskilt eftersom Iran har stor makt i Syrien efter stödet till president Bashar al-Assad under krigsåren. I regimkontrollerade områden rapporteras hittills 39 coronasmittade och tre dödsfall. Men flera ickeofficiella källor, bland annat vårdpersonal som pratar anonymt i oppositionella

medier, hävdar att antalet är mycket större. Syrien har infört kraftiga åtgärder mot epidemin, endast arbete inom samhällsnyttiga sektorer tillåts, vilket drabbar många syrier hårt. Åtgärder som utgångsförbud gör det redan svårt eller omöjligt för många att försörja sig själva och sina familjer, enligt Internationella Röda kors-kommittén.

Saeed Alnahhal

saeed.alnahhal@dn.se

Hit reser USA:s rikaste för att fly från coronaviruset

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Natursköna och välbärgade Jackson Hole i Wyoming har fått en enorm tillströmning av tillfälliga besökare den senaste månaden, då välbärgade familjer anländer i privata plan på flykt från pandemin.

Nu har smittotalen börjat öka i staden och servicepersonal på hotell och flygplatser är oroadе. New York.

När oron över pandemin började spridas i USA i början av mars utfärdade delstat efter delstat uppmaningar om att invånarna skulle stanna hemma och undvika folksamlingar. I den lilla bergsorten Jackson Hole i Wyoming, en av USA:s mest förmögna städer, hände däremot det motsatta. På flygplatsen började det i stället välla in privata jetflygplan från Texas, Kalifornien och New York.

Restriktionerna för social rörlighet omfattar nu mer än 300 miljoner amerikaner, men många av USA:s mest förmögna familjer såg i stället varningarna för pandemin som en bra ursäkt att fly storstäderna.

– Flygplatsen har varit full av folk, säger Christie Watts, en av de drygt 10 000 permanenta invånarna i Jackson Hole, till New York Times.

Jackson Hole i Wyoming har länge varit en samlingspunkt för USA:s mest förmögna, ett slags Davos i Klippiga bergen. Här ordnas årliga konferenser som

lockar moguler från finanssektorn och Silicon Valley.

Det är en elegant semesterort, känd för natursköna bergsområden, två nationalparker och världsberömda lyxhotell.

Jackson Hole kan även betraktas som ett litet skatteparadis inne i USA, då Wyoming inte har någon inkomstskatt.

Medelinkomsten är 251 000 dollar om året, två och en halv miljon kronor, den högsta i landet. Bland den rikaste procenten i staden var medelinkomsten 2015 drygt 22 miljoner dollar om året, enligt Economic Policy Institute.

I början av april blev Wyoming den sista delstaten i USA som utfärdade rekommendationer att stanna hemma efter pandemins utbrott.

Delstaten hade på söndagen 309 bekräftat smittade och två dödsfall, med en befolkning på drygt 300 000 på en yta som är större än Storbritannien.

Enligt Unacast, ett techföretag som kartlägger amerikaners geografiska rörelser utifrån mobildata, var Wyoming den enda delstaten i USA där rörligheten ökade efter pandemin. Överlag började befolkningen lämna sina

hem oftare och de rörde sig längre hemifrån än de gjorde innan varningarna för pandemin utfärdats.

I alla andra delstater minskade rörligheten kraftigt under mars, men i Wyoming ökade den i stället med 6 procent. Det var den enda delstat som fick det sämsta betyget, F, för sina åtgärder mot rörlighet under pandemin, enligt Unacast.

Bland lokalbefolkningen i Jackson Hole har tillströmningen av välbärgade resenärer stärkt bilden av att de rikaste amerikanerna inte respekterar restriktionerna.

De senaste veckorna har smittotalen i den lilla bergsorten ökat kraftigt. De har nu 57 bekräftade fall, vilket är i särklass högst per capita i delstaten.

Vissa välbärgade har flugit in med egen sjukvårdspersonal och i ett fall även med en privat respirator i bagaget, enligt New York Times. Deras städare, kökspersonal och chaufförer har dock inte samma förmåner. Bland serviceanställda ökar nu oron över smittan.

– Det är skamligt att se hur många som inte förstår allvaret i situationen. Det känns obekvämt att tillhandahålla tjänster för de

här personerna. Jag lever på det jag tjänar varje månad och har inte mycket besparingar om något skulle hända, säger en anställd på flygplatsen till New York Times. 13 procent av befolkningen i Wyoming saknar sjukförsäkring, vilket är högre än det nationella genomsnittet. Delstatens republikanska regering har stoppat expansionen av Medicaid, den statliga sjukförsäkringen för låginkomsttagare inom Barack Obamas sjukvårdsreform 2010.

Martin Gelin

Fakta. Smittan finns i samtliga delstater

På söndagen hade drygt 734 000 fall av coronavirus konstaterats i USA. Smittan finns i alla 50 delstater och i huvudstadsområdet District of Columbia.

Omkring 38 800 människor har avlidit i covid-19. New York är värst drabbat med 13 400 döda, därefter kommer New Jersey med 4 070 och Michigan med 2 300.

TT

Förskolebarn först ut i Norge

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Norge.

Från och med måndag kommer norska regeringen sakta men säkert lätta på restriktionerna som införts på grund av coronaviruset och som är de mest dramatiska åtgärder som Norge har tagit till under fredstid. Ett av regeringens mål är att alla barn

ska vara tillbaka i skolan innan sommaren. Förskolebarn får återvända från och med måndag och elever i årskurs 1–4 sätter sig åter i skolbänken en vecka senare. Försiktighet gäller även vid öppnandet av verksamheter som frisörsalonger och psykologmottagningar som kommer att ske successivt under de kommande veckorna. Även det så kallade hytteförbudet, som förbjudit norrmännen att åka till sina lantställen i andra kommuner, hävs.

TT

Hongkongs agerande fördöms

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Hongkong.

Fördömandena av Hongkongs gripanden av 15 framstående demokratiaktivister är samstämmiga. Rätten till fredliga protester är grundläggande för Hongkong och myndigheterna bör ”undvika handlingar som leder till spänningar”, heter det exempelvis

i ett uttalande från Storbritanniens utrikesdepartement.

I Washington DC fördömer USA:s utrikesminister Mike Pompeo gripandena av aktivisterna, bland dem mediemogulen Jimmy Lai och den 81-årige advokaten Martin Lee som grundat Demokratiska partiet.

TT-Reuters

”Epidemin på nedgång i New York”

MÅNDAG 20 APRIL 2020

USA. Coronautbrottet i delstaten New York – som är epidemins epicentrum i USA – är på nedgång, vågade guvernör Andrew Cuomo slå fast vid en pressträff på söndagen.

– Vi är förbi kulmen och allt pekar på att vi är på nedgång. Huruvida denna nedgång ska fortsätta beror

på vad vi gör, men just nu är det nedgång, sade Cuomo.

Mer än 13 000 människor har avlidit i sviterna av coronaviruset i delstaten och över 226 000 personer har bekräftats smittade.

TT-AFP

Rekordökning av nya coronafall

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Ryssland.

Ryssland rapporterar 6 060 nya coronavirusfall det senaste dygnet. Det innebär att det sammanlagda antalet smittade når över 42 000 i landet som de senaste veckorna sett en stor ökning av rapporterade fall.

Under lördagen rapporterade myndigheterna drygt 4 000 fall. Tidigare har Ryssland meddelat betydligt färre smittofall än många västeuropeiska länder, efter att ha stängt gränsen mot Kina redan i januari.

TT-Reuters

Tänk inte ens tanken att restriktionerna ska lyftas.

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Michael Gove, minister för statsrådsberedningen, till tv-kanalen Sky News, angående den fortsatta spridningen av coronaviruset i Storbritannien.

Migranter isolerade på färja

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Italien.

Omkring 180 migranter som räddats ur Medelhavets vågor hålls isolerade på en italiensk färja utanför Sicilien, meddelar landets kustbevakning. Italien har de senaste veckorna vägrat att ta emot migranter med hänvisning till att man inte utgör en säker

hamn på grund av
coronaviruspandemin.

Ombord på färjan Rubattino, som
ligger ankrad utanför Palermo,
finns sedan i fredags 146
migranter som räddats av den
tyska organisationen Sea Eye.

TT-AFP

Amerikansk dragkamp om den svenska stortalangen

MÅNDAG 20 APRIL 2020

**Han har både längden och
muskelstyrkan som krävs för
att lyckas i amerikansk fotboll.
Men lika viktigt är att Theodor
Melin Öhrström är snabb. Den
kombinationen som ska föra**

16-åringen till sportens hemland USA.

**Trots att det dröjer drygt två år
tills han är klar med gymnasiet
har två amerikanska universitet
visat intresse för honom.**

– Det var nästan lite överkligt när
den första skolan hörde av sig,
berättar den 197 centimeter långa
och 104 kilo tunga Theodor Melin
Öhrström.

– Min dröm och min plan har
visserligen varit att komma till
USA, och tanken var att jag skulle
åka dit nästa sommar för att hälsa
på några universitet och vara med
på ett ”uppvisningsläger”. Så det

var naturligtvis väldigt, väldigt kul
när de tog kontakt redan nu.

16-årige Theodor Melin Öhrström,
som spelar i Tyresö Royal Crowns
U17-lag, började med amerikansk
fotboll så sent som för fyra år
sedan.

Fram tills dess hade han spelat
fotboll.

– Jag fick upp ögonen för
amerikansk fotboll via Youtube.

Det behövdes bara en träning
innan jag visste att det var det här
som jag ville göra, berättar han.

Vad är det med amerikansk
fotboll som är så roligt?

– Det är en sport där det finns plats för alla, oavsett hur stor eller hur liten du är. Men det som jag tycker bäst om är lagandan. Den är enorm, och nog svår att jämföra med någon annan sport, säger Theodor.

– Alla spelare är viktiga och beroende av varandra. Om någon gör något fel funkar ingenting. Det gör att alla är lika viktiga, och att man måste känna en stor tillit till varandra.

Theodor Melin Öhrström visade tidigt att han var en stor talang i den sport som han snabbt kom att älska.

I höstas fick han därför en plats på Riksidrottsgymnasiet (RIG) på Celsiusskolan i Uppsala där ytterligare två spelare från Tyresö, Erik Elfving och Robin Lindgren, går.

Andreas Ehrenreich, som var med och startade Tyresö Royal Crowns, är en av skolans två heltidsanställda tränare.

– Många av våra elevers yttersta dröm är att spela på college i USA. Uppdraget som vi på RIG har är att skapa internationell elit av de ambitiösa killarna och tjejerna som blir antagna, säger Andreas Ehrenreich.

– Målet är att de ska representera Sverige, och en spelare som är tillräckligt bra för spel på hög collegenivå kommer vara tillräckligt bra för att representera Sverige. Så därför är spelarnas dröm en prioritet för oss. För Theodor Melin Öhrström ser drömmen ut att kunna förverkligas. Dragkampen om honom har redan startat. Den första skolan som hörde av sig för att visa sitt intresse var University of Central Florida med laget UCF Knights. Men även Florida Atlantic University (FAU Owls) har anmält

sitt intresse för den svenske talangen.

– Jag tänker göra allt jag kan för att drömmen ska bli verklighet, säger tonåringen med en bestämd ton i rösten.

I USA är collegeidrotten stor. Och collegematcherna i amerikansk fotboll lockar storpublik.

University of Central Florida (UCF) Knights hemmaarena har till exempel plats för drygt 44 000 åskådare.

– Är man inte intresserad av amerikansk fotboll tror jag det är svårt att ens föreställa sig vilket drag det är på läktaren under

matcherna, säger Theodor och får något längtansfullt i rösten när han pratar om det som han hoppas blir hans framtid.

Hur många brukar vara och titta när du spelar matcher i Sverige?

– På den nivån som jag är brukar det i stort sett vara ett gäng föräldrar som är på plats. Så det kommer att bli en stor kontrast, säger tonåringen och skrattar.

Möjligheten att få spela amerikansk fotboll i USA må vara den största drivkraften, men på köpet kommer Theodor också få en riktigt bra utbildning.

– Det känns väldigt bra. Min mamma har alltid lagt stor vikt vid skolan, och varit noga med att jag sköter den. Så hon är väldigt nöjd, säger tonåringen med ett nytt skratt.

Men innan det är dags att lämna Sverige för att uppnå drömmen väntar ytterligare två år på gymnasiet.

Hur bra Theodor trivs på riksidrottsgymnasiet i Uppsala blir tydligt under hela vårt samtal. Gång på gång kommer han tillbaka till hur bra träningsmöjligheterna är och hur

mycket han utvecklats under det här första läsåret.

– Vi erbjuds den bästa träningen som går att tänka sig, säger han. Trots att Theodor redan är 197 centimeter lång, tyder det mesta på att han kommer att vara ännu längre den dagen han slutar gymnasiet.

– Ja, jag har nog inte vuxit färdigt än. Bara det senaste halvåret har jag växt tre centimeter.

Även antalet kilo är också tänkt att ha ökat när han lämnar gymnasiet.

– Mitt mål när jag slutar gymnasiet är att jag ska väga

någonstans mellan 108 och 110 kilo. Men vikten är inte det som spelar mest roll nu utan det jag vill fortsätta att jobba med är min snabbhet. För min ålder och min storlek är jag visserligen ganska snabb redan, men det finns alltid utrymme för förbättring.

Malin Fransson

malin.fransson@dn.se

Pesten 1679. I Wien har ett barockt monument fått ny aktualitet

MÅNDAG 20 APRIL 2020

**Wienarna bryter karantänen
och vallfärdar till den nobla
affärsgatan Graben. Där tänder
de ljus vid en barock staty som**

**restes till minnet av pestens
härjningar i Österrike 1679.**

År 1679 hemsöktes Wien av en av de sista stora pestepidemierna i Europa. Nästan 80 000 wienbor uppskattas ha fallit offer för böldpesten som frodades bland råttor och avfallshögar. Liksom många andra makt- och handelsmetropoler på den tiden var det tysk-romerska rikets huvudstad överbefolkad och saknade ett ordentligt avloppssystem. Social distansering och god handhygien var inte att tänka på.

Inte konstigt då att kejsaren Leopold I ville bort. Men innan han flydde det habsburgska husets allra mest prunkande palats lovade han att resa ett monument till Guds barmhärtighet – om bara pestens härjningar hejdades och han själv kunde återvända.

Nästan 15 år senare stod så ett av den wienska högbarockens finaste verk färdigt, *die Pestsäule*, Pestkolonnen vid Graben, mitt i stan. Den värsta pestplågan varade bara något år, men därefter följde turkarnas belägring 1683 och sedan en lång rad estetiska utkast och konstnärliga

koncept. Slutresultatet, som invigdes 1693, är en intrikat ikonografisk berättelse vars huvudpoäng är att både pesten och hotet från osmanerna var Guds straff för människornas synder och bara kunde avvärjas tack vare kejsar Leopolds dygd och dådkraft.

Även om minnet av den stora wienska pesten har bleknat något efter 350 år har dess monument fått ny aktualitet i coronans tid. Epidemi som epidemi. Wienarna har brutit karantänen, trotsat förbudet att vistas på offentlig plats och vallfärdat till den nobla

affärsgatan i stadens historiska centrum. Iakttagna av ingen, förutom de igenbommade lyxbutikernas övervakningskameror, har de tänt ett ljus eller deponerat en bön vid pestmonumentets fot.

”Käre Gud, hjälp oss!” står det i stora bokstäver på en pastellblek barnteckning. ”Skydda oss från coronaviruset!” skriver en flicka på en annan. Hon har signerat bilden föreställande Jesus på korset med sitt namn: Magdalena. Kanske är en av de skräckslagna och sörjande människofigurerna vid korsets fot Magdalena själv?

Alltså inte Maria Magdalena, utan flickan i Wien denna coronavår 2020. Det ryms i alla fall mycket barnångest i de naivt kritröda, neddragna mungiporna. Från en hotfull himmel regnar det törnetaggiga coronavirusceller.

Religionsprogrammen i österrikisk radio och tv har dessa dagar lyssnar- och tittarsiffror som får varje streamingtjänst att blekna i jämförelse. Ändå verkar de flesta wienare ha satt sitt hopp till en mer profan kult: konsumismen.

Förbundskansler Sebastian Kurz – som särskilt av tyska medier be-

skrivits som en politikens Messias – har på fullt allvar talat om en ”uppståndelse” när han nu, efter påsk, öppnar butikerna igen. Efter en månad av hårda restriktioner tar Österrike ett försiktigt steg tillbaka till något som åtminstone påminner om den normalitet som rådde före Wuhan och Ischgl, skidorten i de tyrolska alperna som blev en av Europas värsta smitthärdar.

Det handlar om att lätta på trycket. Att få de medborgare som så uppoffrande och framgångsrikt hjälpt till att platta ut kurvan att tro på en framtid som liknar det

som en gång var. Och om att rädda det som räddas kan av ekonomin. Att få fart på hjulen igen. Visst varnar epidemiologerna om att man mycket väl kan få en andra virusvåg på köpet – men då står kansler Kurz beredd att med dygd och dådkraft dra i nödbromsen. Trots att köerna nu ringlar långa utanför Wiens byggvaruhus, biltvättar och boklådor kommer påskundret att låta vänta på sig. Shoppingstråket Graben ligger nästan lika öde nu som för en vecka sedan. För här är det inte främst wienare som brukar

handla, utan ryssar, kineser,
italienare...

Bara på nyårsafton brukar en
knapp miljon besökare strosa
förbi Pestkolonnen och mer än 15
procent av Österrikes
bruttonationalprodukt kommer
från turismen. Det är nog inte
förrän *das Riesenrad*, det stora
pariserhjulet i nöjesparken
Pratern, börjat snurra på allvar
igen och de utländska gästerna
återvänt till både Graben och
Tyrolen som man kan börja tänka
på att resa en Coronakolonn.

Till den postpandemiska
normaliteten är det fortfarande
långt. Det vet också kansler Kurz.

Carl Henrik Fredriksson

21 april 2020

Trump eldar på vreden för att bli återvald

TISDAG 21 APRIL 2020

**En kombination av
högerradikala
konspirationsteoretiker och
etablerade republikaner i Vita
husets närhet har iscensatt
landsomfattande protester mot
de amerikanska
delstatsregeringarna.**

I slutet av förra veckan gav Donald Trump sitt uttryckliga stöd till grupper av missnöjda amerikaner som protesterar mot sina delstatsregeringars inskränkningar i rörelsefriheten. Presidentens stöd tycks ha givit proteströrelsen vind i seglen. Denna vecka väntas demonstrationerna fortsätta runt om i USA. En Facebookgrupp för demonstranter i Pennsylvania utlyste ett nytt protestmöte vid lunchtid på måndagen utanför regeringsbyggnaden i delstatshuvudstaden Harrisburg.

Gruppen, som har över 65 000 medlemmar, skriver att politikerna försöker ”kontrollera våra liv, förstöra våra företag och instifta lagar bakom ryggen på oss för att tvinga oss att ge ifrån oss vår frihet och (vårt) levebröd”.

Desperationen som demonstranterna ger uttryck för bottnar i en verklig ekonomisk och social kris.

Arbetslösheten i USA är på väg mot 17 procent. Köerna ringlar långa till soppköken i vissa stora amerikanska städer.

Demonstranterna riktar sin vrede mot demokratiska delstats-

politiker, men också mot filantroper som Bill Gates och stora medier. De upplever att dessa institutioner spekulerar i viruset för egen vinnings skull. I Facebookgruppen för demonstranter i Pennsylvania skriver en medlem på måndagsmorgonen, under ett inlägg om demokraten Nancy Pelosi, att det är hög tid att ”släpa ut dem ur sina herrgårdar och hitta närmaste träd”; en våldsfantasi som tycks uppmana till lynchning av politiker. Ett annat inlägg varnar medlemmar för att ta coronatest,

eftersom testen enligt den medlemmen riskerar att sprida smittan (snarare än att bidra till att stävja den).

En annan medlem har styrt ut Pennsylvanias demokratiska guvernör Tom Wolf till en diktator med Hitlermustasch.

”Guvernören” i montaget vill inrätta en socialiststat i Pennsylvania och beskatta människor till döds.

Internet är fullt av knäppgökar och några tusen demonstranter utgör en försvinnande liten minoritet i ett land med 320 miljoner invånare. Merparten av

amerikanerna, också republikanska väljare, ställer sig bakom politikernas restriktioner. Men anhängarna till proteströrelsen har stöd av Donald Trump och andra personer med direkt koppling till Vita huset. I slutet av förra veckan tog Trump demonstranternas parti under en presskonferens i Vita huset.

– Jag tror att de lyssnar på mig. De tycks vara demonstranter som gillar mig, sade presidenten. På Twitter uppmanade presidenten sedan anhängarna att ”BEFRIA” delstaterna Michigan,

Minnesota och Virginia, där några av de största demonstrationerna ägde rum. Flera av grupperingarna har formats av radikala vapenförespråkare. Fotografier från förra veckans protester visar män utrustade med tunga vapen. Mot bakgrund av detta skriver Mary McCord, gästprofessor vid Georgetown University Law Center, att man kan tolka Trumps tweets som direkta uppmaningar till medborgare att gripa till vapen mot delstatspolitiker. I Virginia samlades tungt beväpnade vapenförespråkare

tidigare i år utanför regeringsbyggnaden i protest mot striktare vapenlagar, vilket tvingade den demokratiska guvernören Ralph Northam att utlysa nödtillstånd och tillfälligt förbjuda skjutvapen omkring regeringsbyggnaden. ”BEFRIA VIRGINIA, och rädda vårt andra tillägg”, twittrade Trump i förra veckan. Flera andra individer med nära band till Vita huset har legitimerat och personligen engagerat sig i proteströrelsen. Här finns ekonomen Stephen Moore, som ingår i Vita husets egen

rådgivargrupp i frågor som rör återuppbyggnaden av ekonomin efter coronakrisen.

Moore jämför demonstranterna med Rosa Parks, den svarta sömmerskan som vägrade ge upp sin plats på bussen för en vit man i Alabama 1955, en startpunkt för den amerikanska medborgarrättsrörelsen.

– De protesterar mot orättvisor och inskränkta friheter, säger Stephen Moore.

I Michigan, där medborgare uppmanats att hålla sig inomhus, har demonstrationerna arrangerats av sammanslutningen

Michigan Conservative Coalition, som grundats av en lokal republikansk kongresspolitiker och dennes hustru Meshawn Maddock. Maddock är till vardags medlem av en rådgivargrupp som assisterar Trumps återvalskampanj samt föreningen ”Kvinnor för Trump”.

Facebookannonser för demonstrationerna har finansierats av Michigan Freedom Fund, som leds av en politisk aktör vid namn Greg McNeilly. McNeilly har länge arbetat för familjen DeVos, en av Michigans mest politiskt inflytelserika

släkter. Betty DeVos är USA:s utbildningsminister sedan 2017. (McNeilly har förnekat att DeVos skulle ha något att göra med demonstrationerna).

Varför tar Trump demonstranternas parti? Han upplever sig kanske inte ha något val. Höstens presidentval lär äga rum mitt i en ekonomisk depression. Coronakrisen har knappast fått Trumps gräsrotsrörelse att växa. Kärnväljarnas vrede mot det demokratiska etablissemangen kan bli användbart.

I förra valrörelsen lyckades Trump rikta anhängarnas allmänna vrede mot Hillary Clinton och finansmän som filantropen George Soros. Denna gång kanske Bill Gates får spela rollen som internationell skurk i Trumps föreställningsvärld. Många som nu är arga på inskränkningarna tror att Microsoftgrundaren ytterst ligger bakom förbuden. Bill Gates, som i årtal varnat för en pandemi till följd av ett virus, och skänkt stora pengar till världshälsoorganisationen genom sin stiftelse, attackeras tusentals

gångar per dygn på sociala medier. De inbillar sig att Gates personligen framställt det nya viruset för att kunna kapitalisera på ett vaccin.

Enligt New York Times har över 16 000 budskap om Gates förekommit på Facebook som tillsammans resulterat i över 900 000 kommentarer. På Youtube har de tio mest populära konspirationsfilmerna om Bill Gates visats nästan fem miljoner gånger. Den 7 april sade Laura Ingraham, en av Fox News mest populära programledare, att det alltid varit en dröm för

”globalister” att övervaka världens medborgare.

Hon syftade på Bill Gates.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Viruset kan utlösa global protestvåg

TISDAG 21 APRIL 2020

Kanske ser vi nu början på en våg av protester över hela världen, lik en "arabisk vår" i globalformat. Folk går ut på gatorna i så vitt skilda länder som Israel, Tyskland och Nigeria.

Denna gång riktas vreden inte främst mot korrumperade

regimer, utan mot den fattigdom och arbetslöshet som följer i pandemins spår.

2019 var ett år av protester. Från Hongkong via Iran till Chile gick stora folkmassor ut och demonstrerade mot maktfullkomliga ledare och sociala orättvisor.

2020 hotar att bli än mer omskakande. Men de protester som nu börjar synas i hela världen har alla koppling – direkt eller indirekt – till den världsomspännande pandemin. Coronavirusets framfart har förändrat livet för en stor del av

jordens befolkning. För de flesta inte på grund av viruset i sig, utan som en följd av de åtgärder som världens regeringar har satt in för att stoppa smittan.

Många nationella ledare har sett sina opinionssiffror skjuta i höjden när medborgarna i stort sett tycker att utgångsförbud, stängda skolor och reserestriktioner är motiverade. Ändå är många skeptiska till vad de ser som klåfingrighet från statens sida i kampen mot viruset. I flera städer i Tyskland hölls under helgen demonstrationer i protest mot regeringen. I Berlin

fick polisen köra bort de omkring 500 personer som slöt upp utanför teatern Volksbühne för att protestera mot inskränkningar av mänskliga rättigheter.

Och i Tel Aviv samlades 2 000 demonstranter – iklädda ansiktsskydd och med två meters avstånd – i protest mot antidemokratiska åtgärder som de menar att Israels premiärminister Benjamin Netanyahu har infört med pandemin som förevändning. I vissa länder, som Tyskland och USA, finns antivaccinationsaktivister och extremhöger bland

demonstranterna. Men det handlar också om vanliga människor som oroar sig för att ledare roffar åt sig ökad makt, och för vad ökad övervakning av medborgare kan leda till.

Och inte minst handlar det om ekonomi.

För i takt med att restriktionerna förlängs börjar de ekonomiska följderna märkas. Och här är vi bara i början av vad de flesta ekonomer ser som en global recession.

I en ny rapport från konsultgruppen McKinsey förutspås den kommande krisen

hota försörjningen för 59 miljoner européer – om nedstängningar och andra restriktioner blir kvar över sommaren. Arbetslösheten i EU kan fördubblas i år, enligt rapporten, och inte förrän 2024 kan kontinenten återgå till dagens läge.

Detta gäller alltså Europa, världsdelen med det mest utbyggda skyddsnätet för medborgarna. I exempelvis USA hamnar långt fler arbetslösa på bar backe i krisens spår.

Och i utvecklingsländerna är förstås situationen än mer explosiv. Här lever många

arbetande fattiga ur hand i mun och har inget att falla tillbaka på när samhället stänger ned. Enligt FN-organet ILO är två miljarder, eller uppåt en fjärdedel av jordens befolkning, daglönare utan inkomstskydd. De flesta av dem bor i Afrika eller Asien.

– Om folk inte jobbar får de inga pengar, och då riskerar de att gå utan mat. Den naturliga responsen på det är oroligheter, säger Cátia Batista, professor i ekonomi vid Novauniversitetet i Lissabon, till Washington Post. I megastaden Lagos i Nigeria utbröt kravaller när president

Buhari för en vecka sedan meddelade att utgångsförbudet i två delstater skulle förlängas med två veckor. Fyra stadsdelar sattes i brand.

Sydafrika var ett av Afrikas första länder att införa ett nationellt utgångsförbud och drygt tre veckor senare har det börjat koka bland fattiga i metropolernas kåkstäder, som Alexandra i Johannesburg.

– Vi ser lastbilarna komma med matpaketen som vi lovats av regeringen men sedan ser vi inga ransoner, de försvinner hos korrupta ledare som ger maten till

sina vänner, säger Patience Nxumalo till DN.

I Indien, världens näst folkrrikaste land med 1,3 miljarder invånare, pågår världshistoriens mest omfattande nedstängning av samhället. När åtgärderna infördes i mars tog sig hundratusentals arbetare från storstäderna till sina hembyar på landsbygden, många av dem till fots.

Och när premiärminister Modi meddelade att undantagstillståndet förlängs till den 3 maj samlades tiotusentals migrantarbetare utanför en

järnvägsstation i Bombay och krävde att transporteras till sina hem.

– De var arga eftersom det inte går några bussar eller tåg. För att skingra dem fick vi använda batonger, säger ett polisbefäl till Reuters.

I takt med att den ekonomiska krisen förvärras i fattiga länder kan protesterna väntas bli allt våldsammare, liksom myndigheternas reaktion mot dem.

I Kenya har polisens aktioner för att få folk att respektera

utgångsförbudet redan skördat
fler dödsoffer än själva pandemin.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Ingmar Nevéus

Viruset står i centrum när årets ramadan inleds

TISDAG 21 APRIL 2020

**I Iran har den högste religiösa
ledaren sagt att det är tillåtet att
avstå från att fasta av hälsoskäl
och i Saudiarabien uppmanas
människor att be i hemmet när
moskéerna hålls stängda.
Fastemånaden ramadan, som**

inleds på torsdag, kommer helt att präglas av den pågående coronapandemin.

Inte mycket kommer att vara som det brukar under årets ramadan, som inleds den 23 april och pågår en månad.

I nästan alla länder i Mellanöstern med stor muslimsk befolkning är moskéerna stängda eller har kraftigt reducerad verksamhet för att begränsa spridningen av coronaviruset. Påbuden om social distansering och utgångsförbud i några länder är inte förenliga med att bryta fastan tillsammans med

vänner och släktingar vid solnedgången.

I Saudiarabien har stormuftin Abdul Aziz al-Sheikh slagit fast att alla troende ska be i sina hem under ramadan. Sedan flera veckor har fredagsbönen varit inställd i landets moskéer.

Saudiarabien har också stoppat alla visum till pilgrimer från hela världen som vill besöka de heliga platserna Mecka och Medina.

Irans andlige ledare ayatolla Ali Khamenei har med anledning av coronasmittan utfärdat en fatwa om att troende kan avstå från att

fasta om det äventyrar deras hälsa.

”Fastan är en religiös nödvändighet och en pelare i islamisk lag. Det är inte tillåtet att avstå från att fasta ... såvida man inte har rationella skäl att tro att fastan kan orsaka sjukdom, förvärra en sjukdom eller förlänga den”, skriver ayatollan på sin webbsida.

I Egypten har myndigheterna gång på gång upprepat att alla religiösa sammankomster är förbjudna under ramadan. Stormuftin Shawki Allam uppmanar sina landsmän att

försöka reparera dåliga relationer inom familjen i en situation när ”vi alla sitter i samma båt”.

”Vi måste försöka se till de positiva aspekterna i dessa exceptionella tider som tvingar så många människor att sitta i karantän i sina hem. Vi ska förvandla det här till en möjlighet att knyta band och ge förlåtelse och försöka skapa lugn”, säger stormuftin.

Pakistan, som med 200 miljoner invånare har den näst största muslimska befolkningen i världen, går mot strömmen när man lättar på restriktionerna inför ramadan.

Den senaste månaden har som mest fem personer tillåtits att besöka moskéer samtidigt i landets moskéer. Vid ett möte med president Arif Alvi och religiösa ledare beslutades att begränsningen ska ersättas av en mängd säkerhetsrutiner. De troende måste bära ansiktsmask och hålla ett avstånd på minst två meter till varandra.

Beslutet är omdiskuterat, men myndigheterna befارade att restriktioner mot moskéerna under ramadan skulle leda till sociala oroligheter. Den senaste veckan har stoppade moskébesökare flera gånger

drabbat samman med polis i Pakistans största stad Karachi. I det folkrrikaste muslimska landet Indonesien har president Joko Widodo hittills stått emot pressen att stoppa allt resande inom landet. Inför slutet av fastemånaden väntas miljontals indonesier resa till sina hembyar och riskerar att sätta fart på smittspridningen.

Enligt sajten The Arab Weekly finns det i många länder en oro för att coronakrisen leder till matbrist när fastemånaden ska brytas i festen eid al-fitr, som

inleds den 23 maj och pågår i fyra dagar.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Fakta. Fastemånaden

Ramadan är en helig fastemånad och en av islams fem pelare.

Den infaller den nionde månaden i den muslimska kalendern, vilket blir olika datum varje år enligt västerländsk tideräkning.

I år inleds ramadan den 23 april och avslutas den 23 maj med festen eid al-fitr.

Under ramadan ska rättrogna muslimer fasta, alltså helt avstå

från mat och dryck, från gryning till soldnedgång.

När fastan bryts samlas i normala fall människor i moskéer för nattbön och umgänge.

Klev ombord före pandemin – nu går de i land

TISDAG 21 APRIL 2020

De klev ombord före corona-pandemin var ett faktum. Nu närmar sig resan sitt slut för passagerarna ombord på Costa Deliziosa – ett av de sista kryssningsfartyg som har varit kvar till havs.

Flera kryssningsfartyg har förvandlats till rena coronafällor sedan viruset fått fäste ombord. Men för spanske Carlos Payá har de 15 veckorna ombord på Costa Deliziosa snarare varit en lättnad. Medan viruset spridit sig som en löpeld genom världen har inga fall av covid-19 bekräftats ombord på det lyxiga fartyget som gav sig av från Venedig i Italien i början av januari.

”Nyheterna hemifrån har orsakat mycket oro och sorg. För oss har det varit ren tur att vi befunnit oss här” skriver Carlos Payá, som

reser tillsammans med sin fru, i ett sms till nyhetsbyrån AP.

När WHO klassade virusutbrottet som en pandemi den 11 mars hade fartyget just lämnat hamnen i Fremantle i Australien. Sedan dess har det bara stannat för att tanka eller av andra tekniska skäl – och de över 1 800 passagerarna har inte fått gå i land.

Men nu närmar sig resan sitt slut för Costa Deliziosa. På måndagen gick spanska resenärer i land i Barcelona och resten ska släppas av i Genua i Italien på onsdag.

Ursprungsplanen var att fartyget skulle återvända till Venedig den 26 april.

TT

General vill stoppa kritik mot regeringen

TISDAG 21 APRIL 2020

Ett par ord av civilgardets befälhavare har störtat den spanska regeringen i blåsväder. Generalen José Manuel Santiago deklarerade på söndagen att gardets uppgift är att "motarbeta atmosfären av

motstånd mot regeringens krishantering".

Generalens ord, som föll då han förklarade hur säkerhetstjänsterna bekämpar falska nyheter på nätet, hälsades med ilskna protester från högeroppositionen, men också från civilgardisternas fackförbund Jucil, som uttryckte "missnöje och irritation". Jucils ordförande Ernesto Vilariño:

– Santiagos ord skadar de tusentals kvinnor och män som tjänar författningen och rättsstaten. De går inga partiers eller regeringars ärenden.

Civilgardet, Guardia Civil, grundades 1844 och är en paramilitär polisstyrka med en rad befogenheter. Under diktaturen 1939–1975 spelade gardet en central roll under förföljelserna av oppositionella. Några personer i generalens närhet har påpekat att han är ovan vid presskonferenser och att den olyckliga formuleringen inte speglar några djupare avsikter. Men kritikerna har noterat att generalen under sitt framförande hela tiden konsulterade ett skrivet dokument.

Under ett virtuellt möte mellan premiärminister Pedro Sánchez och oppositionsledaren Pablo Casado på måndagen krävde Casado att Sánchez förklarar ”om han har givit säkerhetstjänsterna order att inskränka medborgarnas frihet på sociala medier för att mörklägga sina egna misstag”. Den spanska vänsterkoalitionens hantering av coronakrisen har kantats av kontroversiella beslut. Fram till för tio dagar sedan sållades alla besvärande frågor bort vid regeringens presskonferenser. I torsdags upphörde regeringen att svara på

frågor på den sajt, Portal de Transparencia, som upprättades 2013 för att ge medborgare möjlighet att kommunicera med myndigheter.

En besläktad stridsfråga gäller den ekonomiska politiken i epidemins skugga. Vänsterpartiet Podemos, vars konsumtionsminister Alberto Garzón kommer från kommunistpartiet, har infört prisstopp på ansiktsmasker och andningsskydd för att bekämpa spekulation. Oppositionen menar att denna åtgärd har bromsat import och produktion av de begärliga artiklarna, medan rege-

ringen hävdar att prisregleringen gynnar konsumenterna.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

”Misstänkte mördaren var besatt av polisprylar”

TISDAG 21 APRIL 2020

**Den 51-årige man som
misstänks för massskjutningen i
Nova Scotia i Kanada på
söndagskvällen var enligt
grannar besatt av den lokala
poliskåren.**

**17 personer plus han själv
miste livet i den värsta mass-
skjutningen i landet på 30 år.**
Under två dygn ska den 51-årige
man som misstänks för
massakern ha rest runt på
landsbygden i Nova Scotia och
mördat 16 personer. Han var
utklädd till polis och färdades i en
begagnad polisbil. På söndags-
eftermiddagen sköts han till döds
av polisen under en konfrontation
på en bensinmack. Hittills har 18
personer bekräftats döda,
inklusive gärningsmannen.
– Det här är en fruktansvärd dag
för Nova Scotia och den kommer

att etsa sig fast i våra minnen i många år framöver, sade Lee Bergerman, chef för poliskåren i Nova Scotia, till nyhetsbyrån Reuters.

Den misstänkte gärningsmannen drev en tandvårdsmottagning i Dartmouth i Nova Scotia, i sydöstra Kanada. Tre olika grannar och bekanta beskriver honom som besatt av polisen. Han hade en omfattande samling med gamla polisuniformer och polisutrustning hemma och hade även köpt två begagnade polisbilar på auktion. På gräsmattan utanför hans hus stod

det alltid en begagnad polisbil, enligt grannarna.

– Han var en av de där killarna som är besatta av polisprylar, sade Nathan Staples, en granne, till kanadensiska dagstidningen The Globe and Mail.

Chris Leather, poliskommissarie i Nova Scotia, sade till nyhetsmedier att den misstänkte gärningsmannens polisuniform och polisbil tyder på att massakern var överlagd.

– Det faktum att den här individen bar uniform och hade en polisbil till förfogande tyder

onekligen på att det inte var en spontan handling, sade Leather. Ett av offren var en polis, Heidi Stevenson, som arbetat för Nova Scotias poliskår i 23 år. Den misstänkte gärningsmannens grannar sade även att han haft problem med alkohol och att hans tandvårdsmottagning stängts efter restriktionerna under coronapandemin. I mitten av mars beordrade Nova Scotias myndigheter alla tandvårdsmottagningar att stänga, med undantag för akutvård.

Skottdåd med flera dödsoffer är sällsynta i Kanada. Efter en massaker på ett college i Montreal 1989, där en gärningsman dödade 15 kvinnor, införde Kanada hårda restriktioner för vapeninnehav. För att köpa ett vapen i Kanada måste du ha licens, vilket kräver träning, en utvärdering av personliga risker, två personliga referenser, ett tillkännagivande från en partner och en kontroll av tidigare brottsregister. Sedan restriktionerna infördes 1989 har Kanada vid fyra tillfällen drabbats av skottdåd där flera personer mördats, som mest nio

personer i British Columbia 1996. Helgens massaker var den första på 30 år där fler än tio personer dödades i Kanada.

I USA kommenterade aktivister för vapenrättigheter massakern som ett tecken på att masskjutningar kan äga rum trots hårda vapenlagar. Men enligt experter på skottlossningar tyder statistiken från Kanada på motsatsen. Sedan restriktionerna infördes 1989 har totalt 34 personer dött i masskjutningar i landet. I USA dör i genomsnitt 33 000 personer om året av skjutvapen.

Restriktionerna för social distans har tillfälligt minskat antalet skottlossningar i USA. Det här är än så länge den första våren sedan 2002 då det inte skett någon masskjutning i en skola i USA.

Martin Gelin

Netanyahu och Gantz ense om ny regering

TISDAG 21 APRIL 2020

Efter tre val och tolv månaders politiskt limbo ser Israel ut att ha fått en regelrätt regering. Premiärminister Benjamin Netanyahu och general Benny Gantz mittparti Blåvitt skrev på

måndagskvällen under ett koalitionsavtal.

Förutom Blåvitt och Netanyahus Likud väntas också extremnationalistiska Yamina och det israeliska arbetarpartiet ansluta sig. Efter nära en månads bittra och segslitna manglingar enades Netanyahu och Gantz om följande: Netanyahu fortsätter som premiärminister, med Gantz som vice regeringschef och försvarsminister. Gantz allierade, den förre överbefälhavaren Gabi Ashkenazi, blir utrikesminister. Hösten 2021, om koalitionen stått rycken så länge, skall Netanyahu

och Gantz byta roller, så att Gantz blir regeringschef och Netanyahu vice premiärminister.

I tre val höll Gantz allians Blåvitt jämna steg med Netanyahus Likud. Men i dag är Blåvitt inte längre namnet på en bred allians med 33 knesset-mandat, utan på ett parti med 15 mandat. Resten av det tidigare Blåvitt vägrar medverka i en Netanyahu-regering.

Nathan Shachar

**Vi befinner oss
i början av
pandemin och
det är
fortfarande en
lång väg kvar
innan vi är ute
ur krisen.**

TISDAG 21 APRIL 2020

Förbundskansler Angela Merkel uppmanar invånarna att inte slappna av alltför mycket i samband med att restriktionerna börjar lätta den här veckan, och varnar för att det är långt kvar till att utropa seger mot coronaviruset.

Alla med symtom ska coronatestas i Danmark

TISDAG 21 APRIL 2020

Mystiska vita tält har rests över hela Danmark – men regeringen har vägrat att svara på syftet med dem.

Nu berättar hälsominister Magnus Heunicke att tälten ska användas till att testa alla

invånare som uppvisar symtom på covid-19.

– Ring om du har symtom. Så kan vi testa, och så kan vi stoppa smittkedjorna, säger
hälsominister Magnus Heunicke (S) på en pressträff.

Syftet är dels att stoppa epidemin, dels att få en överblick av hur viruset sprider sig i befolkningen. Invånare med symtom ska dock inte bege sig direkt till tälten om de uppvisar symtom, i stället ska de inledningsvis ringa till sin läkare för vägledning.

TT-Ritzau

Nystart för brexitsamtal via webben

TISDAG 21 APRIL 2020

EU/Storbritannien.

Förhandlingarna om framtida handelsavtal, fiske och annat samarbete mellan EU och Storbritannien återupptas efter coronaavbrott i nästan en månad. Tills vidare kommer förhandlingsgrupperna inte att mötas direkt, utan bara via

webben. Storbritannien lämnade formellt EU den 31 januari, men lyder under övergångsregler året ut.

TT

Lesothos omstridde ledare avgår

TISDAG 21 APRIL 2020

Lesotho. Regeringen har gått med på att premiärminister Thomas Thabane ska avgå, enligt ett uttalande. Avgången beskrivs som en "värdig pensionering" av Thabane. Premiärministern har pressats hårt att lämna sin post eftersom han och hans fru misstänks för att vara inblandade

i mordet på hans tidigare fru, 58-åriga Lipolelo Thabane, i juni 2017.

Mordet inträffade två dagar innan Thomas Thabane svors in som premiärminister.

TT-Reuters

Stugfolk oroar coronafria kommuner

TISDAG 21 APRIL 2020

Norge. Drygt en fjärdedel av Norges 356 kommuner har klarat sig undan coronaviruset hittills, fem veckor efter att regeringen införde åtgärder för att stoppa smittspridningen i landet. När det så kallade hyttförbudet hävdes på måndagen var det många som

jublade, men från vissa håll är tongången en annan.
– De kunde ha väntat lite längre. Människor här är skeptiska och rädda för att det kommer att ramla in stugfolk. Vi blir inte lika säkra längre, säger Marte Eide Klovning, ordförande i Utsira kommun – en av 98 kommuner som inte har någon bekräftad smitta – till NRK.

TT

Oljepriset nere på minusnivåer

TISDAG 21 APRIL 2020

Priset på amerikansk råolja rasade under måndagen och var under en tid nere på mer än minus 37 dollar fatet. Detta sedan producenternas lager blivit överfulla och efterfrågan fallit till noll.

– Det är helt tokigt, det betyder att producenterna nu är villiga

att betala för att bli av med sin olja, säger Thina Saltvedt, oljeanalytiker på Nordea.

Det var den så kallade WTI-oljan, West Texas Intermediate, som föll till synes bottenlöst under de sista timmarna av handeln på måndagen. Det kraftiga priset kom när de nya kontrakten för maj månad gick ut den 20 april. Råolja som ska levereras i maj var tvungen att beställas under måndagen.

Vid 22-tiden på måndagen stod priset på minus 37 dollar men såg inte ut att stanna där.

– Det betyder att producenterna nu är villiga att betala för att bli av med sin olja, säger Thina Saltvedt, oljeanalytiker på Nordea.

Totalt rörde det sig om ett fall på mer än tre gånger av ursprungsvärdet under dagen. Thina Saltvedt säger att kollapsen går att koppla direkt till coronakrisen, som fått oljeanvändningen i världen att minska. Ingen vill längre köpa olja och USA har fullt i sina lager.

– Det är helt tokigt och jag har aldrig varit med om något liknande. Men på tisdagen kommer priset att gå upp igen för

då börjar man handla med brentolja med leverans i juni. Brentolja är en typ av råolja med lägre svavelhalt som utvinns ur Nordsjön.

Vid årsskiftet kostade ett fat WTI-olja runt 60 dollar. Under måndagen fick fallet oljan att hamna långt under 0 dollar. Det är det klart lägsta priset sedan det började handlas med WTI-olja 1983.

Thina Saltvedt förklarar det snabba fallet med att det just nu produceras för mycket olja som helt enkelt inte har några köpare:

– Det går inte bara att skruva av kranen, det kan skada oljekällan. Och det här är olja som produceras och transporteras och måste ta vägen någonstans. Men det finns ingen plats. Så nu måste säljarna bli av med den. Och i USA finns det inget utrymme att lagra oljan på kort sikt eftersom både lager i land och fartyg som fått användas som tillfälliga lager är fulla.

Johan G Andersson, vd för Svenska Petroleum- och Biodrivmedelinstitutet, säger att prisrasen beror på den kraftigt

sjunkande efterfrågan på olja i världen:

– I Europa och stora delar av världen försörjer man sig på brent, som inte går på minus. Men även detta pris är historiskt lågt, och det finns ett tryck neråt med tanke på den låga efterfrågan.

– Gapet mellan brent och WTI har ökat. I normala fall ligger skillnaden på 7–8 dollar per fat. Nu ligger brent på 21 dollar och WTI på minussiffror. Det är också historiskt, säger Johan G Andersson.

Det kraftiga fallet inträffade trots att produktionen under maj och

juni kommer att dras ned med 9,7 miljoner fat om dagen med början i maj vilket motsvarar 10 procent av den globala produktionen.

Detta efter en överenskommelse mellan Opec och andra oljeproducerade länder för drygt en vecka sedan.

Analytiker förutser att oljekonsumtionen under april kommer att falla med tre gånger så mycket, skriver New York Times.

– Den överenskommelsen var inte i närheten av att förhindra att vi skulle bli utan lagerutrymmen,

säger analytikern Hani Redha till Wall Street Journal.

Måndagskvällens ras fick också Wall Streets Dow Jones-industri-index att falla omkring 2 procent.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Åklagare: Bröllopskonflikt ledde till dödsskjutning en

TISDAG 21 APRIL 2020

Vännerna i det kriminella nätverket misstänks ha vänt sig mot varandra efter en konflikt på ett bröllop i Gambia, enligt åklagaren. Kränkta och hotade

**till livet misstänks två av
männen ha öppnat automateld
mot lägenheten i Råcksta –
varpå den tänkta måltavlans
fru, 18-åriga Ndella Jack, blev
skjuten.**

**På måndagen inleddes
rättegången i Stockholms
tingsrätts säkerhetssal.**

På grund av coronaepidemin och
kravet på domstolarna att inte ta
in fler människor än vad som är
säkert är det glest på
åhörläktaren när de fyra åtalade
männen förs in i säkerhetssalen
vid Stockholms tingsrätt på
måndagsmorgonen. Två av dem –

en 23-åring och en 30-åring – är
misstänkta för mordet på 18-åriga
Ndella Jack, som sköts ihjäl med
19 kulor den 28 augusti förra året.
De är också åtalade för
mordförsök på Ndella Jacks man,
en tungt kriminell 33-årig man,
som två gånger har undkommit
kulor som har varit menade att
träffa honom.

Trots anklagelserna mot männen
är de lugna och uttryckslösa.

Deras advokater uppger i
inledningen av förhandlingen att
männen förnekar brott.

Fallet har väckt stor
uppmärksamhet, inte minst på

grund av det våldsamma tillvägagångssättet och det faktum att Ndella Jack av allt att döma inte var det egentliga målet för kulorna som avlossades in i det rum hon befann sig i.

När rättegången nu drar igång står det klart att bakgrunden till skjutningen, enligt åklagaren Maria Hävermark, är en konflikt som har uppkommit inom en kriminell gruppering i södra Stockholm, i vilken 33-åringen har haft en ledarposition. 33-åringen och Ndella Jack gifte sig i Gambia i augusti förra året och flera av personerna i

grupperingen var då med på bröllopet.

– Då uppkommer det en konflikt mellan dem och (33-åringens namn). Det som händer är att (33-åringen) börjar bete sig illa mot (23-åringen). Det blir så illa att de åker hem i förtid, säger Maria Hävermark.

När männen är tillbaka i Sverige verkar konflikten inom grupperingen eskalera. Efter ett möte mellan 33-åringen och två andra i gruppen på en restaurang på Södermalm urartar situationen.

– Det här mötet är viktigt. Det är bakgrunden till vad som sen händer i Råcksta, säger åklagaren under rättegången.

Utredningen visar att någon drog pistol mot 33-åringen – som ska ha valt att fly från situationen.

– Det slutar med tumult och man jagar varandra längs Ringvägen, säger Maria Hävermark.

Efter mötet ska 33-åringen ha varit upprörd. I en ljudmeddelande som han skickade ska han ha hotat att ”jaga och döda” de andra.

33-åringen påpekade också att den som hade pistolen av någon

anledning inte hade skjutit: ”Om jag hade den på mig, ingen av er hade kommit därifrån. Jag hade inte väntat.”

Bara timmar senare beskjuts lägenheten där Ndella Jack och 33-åringen befinner sig med automateld. Totalt hittar polisens tekniker 38 tomhylsor på platsen. 19 skott träffar Ndella Jack, som senare dör av sina skador. 33-åringen befann sig vid skjutningen på toaletten.

En dryg vecka senare, den 8 september, överlevde han ytterligare ett mordförsök när han

blev beskjuten i ett bostadsområde i Sickla.

Vid tillfället råkade två oskyldiga personer bli träffade av kulorna: en taxichaufför som träffades i nedre delen av ryggen, och en musikstudent som blev av med sitt ena öga. 33-åringen hade vid mordförsöket även sin yngre bror med sig på platsen – en bror som därför nu också befinner sig i rättssalen som målsägande eftersom även han blev beskjuten. I samband med detta brott är även två andra personer misstänkta, en för mordförsök,

och en för försök till grovt vapenbrott.

När åklagaren beskriver hur skotten i Råcksta verkar ha avlossats från en plats mycket nära fönstret till lägenheten och slår in i sängen där Ndella Jack och 33-åringen hade sin sovplats sitter de misstänkta männen fortsatt avslappnat och ser lugnt framför sig i rättssalen. 33-åringen och hans bror tittar vid beskrivningen direkt på de misstänkta.

Majoriteten av de närvarande är av allt att döma anhöriga till Ndella Jack – när delar av

ljudmaterialet spelas upp torkar många sina tårar. Samtidigt är det många som inte har fått plats, berättar Fatou Ceesay, som kände Ndella Jack väl, för DN.

– Den här rättegången handlar om kriminella individer. Vi skiter i dem. Vi är här för Ndella. Det här är deras gängkrig, men det är inte därför vi är här, säger hon.

En annan av Ndellas vänner, som vill vara anonym, ger samma bild.

– Just nu är jag bara arg. Jag kan inte tänka klart nu, säger hon.

Rättegången är planerad att pågå i ytterligare elva dagar.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

Nytorrgsgatan 23.41. Det onormala är det normala för så många människor

TISDAG 21 APRIL 2020

För drygt tjugo år sedan flyttade jag och familjen till Moskva. Vi hamnade i ett samhälle i sönderfall. Rubeln rasade, folk hamstrade; allt från burktomater till tamponger försvann från butikshyllorna. Utanför bankerna skockades förtvivlade människor som krävde att ta ut besparingarna innan pengarnas värde raderats ut helt. Några år senare skickades jag till New Orleans, den amerikanska storstaden som kollapsat efter orkanen "Katrina". Där fanns varken mat eller vatten. Skyskrapor i glas och betong hade

rämnat. Stans invånare hade flytt i panik.

Ytterligare snabbspolning framåt i tiden och jag befinner mig i Tripoli, Libyens huvudstad, i konvulsionerna efter diktatorn Khaddafis fall. Medelhavssol, palmkantade strandpromenader, höghus i fonden – men inte en människa ute, och knäpptyst. Det enda som hördes var de torra knallarna från krypskyttarnas automatkarbiner.

Genom mitt jobb har jag fått se en skymt av omvärldens kaos. Livet har också lärt mig att många familjer i Sverige, i Stockholm,

har en tillvaro där ”vanligheten” lyser med sin frånvaro: en mammas missbruk, en dödssjuk pappa, en bror som tagit sitt liv, en systers depression.

Nu har pandemin rubbat tillvaron för nästan alla människor och alla samhällets strukturer. Vi önskar bara att allt ska bli normalt igen. Och tänker kanske inte på att ångest och förvirring är det ”normala” för så många.

Erik Ohlsson

Erik Ohlsson är DN:s Mellanösternkorrespondent och har tidigare varit korrespondent i

Ryssland och i USA. Läs också hans texter om öltälten i Kungsträdgården och intresset för Hasse och Tages skivarestuga i Vita bergen.

Nu tävlar Europa igen – med gamla Eurovisionpro- gram

TISDAG 21 APRIL 2020

Varje lördag samlas tittare över hela världen för att se ett gammalt Eurovision song contest tillsammans – och utse en ny vinnare. Brittiske Rob

Holley drog i gång projektet Eurovision again, som på bara några veckor blivit en succé. Eurovision song contest är inställt i år – men den som har abstinens kan titta sig igenom schlagerhistorien varje lördag. Sedan några veckor tillbaka liveströmmas ett gammalt Eurovision song contest varje lördag klockan 21, och Europa får en ny chans att håna klädval, hylla favoriter – och rösta. Bakom Eurovision again står brittiska frilansjournalisten Rob Holley, som drog i gång projektet i mars.

– Jag är ett gigantiskt Eurovisionfan, och skriver också om tävlingen för Gay Times och The Independent, och hade planerat att åka till Rotterdam i år. När det ställdes in blev jag förkrossad. Men det fick mig att tänka på vad det egentligen är jag tycker om med tävlingen: småsnacket, festerna, gemenskapen. Och en del av det går att återskapa utan själva tävlingen, säger Rob Holley. Först var tanken bara att han själv och några kompisar skulle titta synkroniserat på en gammal tävling och twittra om den – men

det blev en snöbollseffekt. Efter två veckor trendade hashtaggen #EurovisionAgain i Storbritannien, veckan därpå även i Nederländerna och Sverige, och sedan började amerikanska tittare haka på. Då hörde EBU, som ligger bakom Eurovision, av sig och ville hoppa på tåget – och nu plockar EBU varje vecka fram ett gammalt program och liveströmmar det på sin officiella Youtubekanal. Enligt Rob Holley twittrade ungefär 27 000 personer om programmet i lördags – och på Youtube har programmen fått

runt 150 000 visningar när de lagts upp. Samtidigt samlar Eurovision again också in pengar till hbtq-organisationer.

Vilket program som visas varje lördag avslöjas först en kvart innan sändning.

– Det är en del av det roliga, säger Rob Holley.

Hanna Fahl

hanna.fahl@dn.se

Venedig planerar för filmfestival trots allt

TISDAG 21 APRIL 2020

Film.

Filmfestivalen i Venedig verkar räkna med att coronapandemin har lagt sig till september.

Planeringen för årets upplaga den 2–12 september pågår för fullt, skriver Variety.

Tidningen hänvisar till en intervju med Roberto Cicutto, ordförande för Venedigbiennalen som också rymmer filmfestivalen, gjord av den italienska nyhetsbyrån Ansa. Han spår att det blir en mindre internationell andel deltagare på årets festival och att digital teknik kommer att bli av vikt för internationell press.

Venedigbiennalen ska komma med mer konkreta besked senast den sista maj.

TT

22 april 2020

Vi kan alla lära av den amerikanska miljörörelsen

ONSDAG 22 APRIL 2020

Det amerikanska firandet av Earth Day, jordens dag, den 22 april har aldrig riktigt slagit rot på vår sida av Atlanten. Den första arrangerades för 50 år sedan med

bland annat teach-ins, alltså frivilliga extralektioner, på universiteten. Andra aktiviteter var trädplantering och städning av nedskräpade områden.

Kanske inte lika lockande som skolstrejker, men satsningen på att sprida kunskap och goda exempel har varit uthållig.

Första året deltog hela 20 miljoner amerikaner i någon av aktiviteterna, en tiondel av den dåvarande befolkningen. Samma år, 1970, bildades den amerikanska miljövårdsmyndigheten och ett antal viktiga lagar stiftades om

skydd mot luft- och vattenföroreningar.

USA var också länge ledande på miljöområdet, och exempelvis betydligt mer pådrivande bakom Montrealprotokollet från 1987 för att fasa ut freoner än Europa (undantaget Skandinavien).

Det som kom att kallas Clean air act har utvecklats med tiden, som när George HW Bush sjösatte den första större handeln med utsläppsrätter för svavel, vilket till oväntat låga kostnader minskade utsläppen.

Problem som väckte miljöengagemanget för 50 år

sedan – som försurande svavelutsläpp, oljeläckage i haven och obekymrad kemikalieanvändning – har ofta minskat sedan dess. Andra har tillkommit. I år uppmärksammas klimatfrågan under Earth Day. Miljöreformerna har vårdats och under 2000-talet har kolindustrins utsläpp minskat markant. Mellan 2004 och 2014 mer än halverades den beräknade dödligheten från kolkraftverkens utsläpp, från 24 000 amerikaner per år till 7 500 per år. Dels för att kolkraftverk konkurrerats ut och stängts, men också för att de

största utsläpparna var dyrast i drift och fick stängas först. Trots att Donald Trump ignorerat klimatfrågan och aktivt gynnat kolindustrin, så var 2019 det år då näst flest kolkraftverk fick stänga. Fler kolkraftverk kommer sannolikt att ha stängt under Trumps tid som president än under Barack Obama, särskilt med nuvarande energipriser. Tyvärr sätter coronaviruset stopp för många av 50-årsdagens aktiviteter, men desto större anledning att vara med i tanken. I det amerikanska miljöengagemanget finns utöver

handlingskraften viktiga stråk av teknikoptimism och framtidstro som ofta saknas hos Europas gröna rörelser.

Earth Day fick sitt namn efter de bilder på vår blå, livfulla planet som kunde tas under rymdfärderna till och runt månen. De har förstärkt känslan av att jorden rymmer något omåttligt värdefullt och gjort aktivismen utåtriktad och global.

Mattias Svensson

mattias.svensson@dn.se

Nio år försenad kan Berlins nya flygplats öppna

ONSDAG 22 APRIL 2020

**Nio år efter att Berlins nya
storflygplats skulle ha invigts
är skandalbygget äntligen
färdigt. Men glädjebeskedet
kommer samtidigt som**

coronakrisen lett till att flygtrafiken närmast sig noll och behovet av en ny flygplats är begränsat.

Berlins nya storflygplats BER skulle bli Europas modernaste och sätta den tyska huvudstaden på världskartan. Det var ambitionen när de första spadtagen togs ute på en åker sydost om Berlin i början av 2000-talet. Men efter att bygget kantats av oräkneliga skandaler och invigningen fått skjutas upp inte mindre än fem gånger har byggprojektet snarare gett den tyska självbilden en törn.

Problemen har framför allt kretsat kring brandskyddet som inte uppfyllt de stränga regler som tyska myndigheter har satt upp. Dessutom har det rått oklarhet om vilken sorts ström som löpt genom de milslånga kablarna som installerats i flygplatsbyggnaden, och otaliga bygg- och konstruktionsfel har upptäckts allt eftersom åren gått. Därför kom det som en överraskning när FBB, bolaget som ansvarar för BER och Berlins två övriga flygplatser Tegel och Schönefeld, kom med beskedet att

den nya flygplatsen i princip är färdigbyggd.

– Vi ser inga risker för att den inte kan tas i bruk som planerat, sade flygplatschefen Engelbert Lütke Daldrup inför Berlins lokala parlament i början av veckan.

Nio år efter den planerade invigningen har flygplatsbygget äntligen fått grönt ljus från den kontrollorganisation (TÜV) som testat de olika tekniska funktionerna. Det innebär att flygplatsen faktiskt väntas öppna för trafik den 31 oktober i år. Men om det verkligen kommer att lyfta några flygplan i höst är en

öppen fråga. Under coronakrisen har antalet flygpassagerare minskat med 98–99 procent, enligt Lütke Daldrup.

Behovet av en ny flygplats är, åtminstone för stunden, minimalt.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Fakta. Kapacitet för 34 miljoner passagerare

Berlins nya storflygplats ligger i Brandenburg sydost om Berlin och har fått namnet BER – Willy Brandt, uppkallad efter den tidigare förbundskanslern.

Planen är att flygplatsen ska öppna den 31 oktober i år och att den då ska ha kapacitet att ta emot 34 miljoner passagerare om året.

Den intilliggande flygplatsen Schönefeld som härstammar från DDR-tiden ska vara i bruk ytterligare några år framöver, medan Tegel som ligger i de västra delarna av staden stängs för trafik.

DN

Nathan Shachar: Coronaviruset gav Netanyahu chansen att spräcka oppositionen

ONSDAG 22 APRIL 2020

Israels nya regering, om det går som planerat, blir ett lapptäcke av motsatser, med allt från socialdemokratiska fredsvänner till extremnationalister och ultraortodoxa judiska partier. Över denna mångfald råder, för elfte året i rad, premiärminister Benjamin Netanyahu.

Hans partner, oppositionspartiet Blåvitts ledare general Benny Gantz, har i koalitionsavtalet tvingat Netanyahu till flera eftergifter. Bland annat har Gantz säkrat justitieministerposten åt sitt parti, ett nyckelämbete för

Netanyahu under dennes kamp för att skjuta upp eller lägga ned den korruptionsrättegång som stundar för hans del.

Men Gantz har gjort smärtsamma eftergifter, i synnerhet i fråga om Västbankens framtid. Netanyahu har i avtalet skrivit in möjligheten att annektera stora delar av de ockuperade palestinska områdena före USA-valet i november.

För första gången på sexton månader får landet nu en ordinarie regering. När Netanyahu utlyste nyval i december 2018 gjorde han det i hopp om att pressa

åklagarämbetet att skjuta upp det väntade korruptionsåtalet mot honom – en manöver som lyckades. (Åtalet väcktes i sin slutgiltiga form först i december 2019.)

Valet i april 2019, liksom det i september, slutade med dött lopp: Netanyahus högernationalistiska Likud och den nybildade oppositionsfronten Blåvitt fick ungefär lika många mandat och ingendera parten kunde bilda regering. Också det tredje raka valet, den 2 mars i år, slutade på samma sätt.

För att bryta dödläget förklarade Blåvitts Gantz att han var redo att bilda en minoritetsregering med stöd från de arabiska partiernas förenade lista, något han dittills vägrat. Men två av Gantz egna knesset-medlemmar, Zvi Hauser och Yoaz Hendel, torpederade det djärva projektet. Den arabiska listan innehåller ett parti, Balad, som öppet hyllat palestinska terrorister, och Hauser och Hendel vägrade samröre med dem.

Den regering som nu i stället tillträder är en märklig skapelse, ett resultat av förvecklingar som

ingen kunde förutse då världens dagordning tumlades om dagarna efter valet den 2 mars.

Så snart virusepidemin slog igenom i det allmänna medvetandet insåg Netanyahu att den gav honom unika möjligheter, dels att visa handlingskraft och mobilisera nationell enighet; dels att spräcka det oppositionsblock som neutraliserat hans expeditonsminister i över ett år. Under överläggningar med Gantz vädjade Netanyahu till dennes nationella ansvar: Det var Gantz plikt att ge landet en funktionsduglig regering under

och efter krisen, och hindra ett fjärde val.

Netanyahus popularitet har stigit under krisen – liksom de flesta ledares. Israels dödstal, färre än 190 avlidna, är genuint lågt och inte som på många håll resultatet av ickebokförda coronafall.

Men de liv som sparats har köpts dyrt. 800 000 nya arbetslösa har registrerats de senaste sex veckorna, och långt fler företag än personer har dukat under för epidemin. De svårast drabbade kommer från den lägre medelklassen och de fattiga – Netanyahus politiska bas.

Netanyahu vill inte ha någon valkampanj när bitterheten och protesterna från det hållet slår ut i full blom.

För tre veckor sedan vek sig Gantz för Netanyahus övertalningskampanj. Han spräckte den framgångsrika oppositionsfronten Blåvitt och gick med på att föra sina femton knesset-mandat i koalition med Netanyahus Likud. Gantz blir nu försvarsminister och vice premiärminister, men det skulle förvåna om han lyckas skaffa sig något avgörande inflytande över regeringens kurs.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta. Blåvitt är numera Benny Gantz parti

Blåvitt, som hittills refererat till en allians av tre olika oppositionsrörelser, är efter Benny Gantz sidbyte namnet på dennes parti.

Den största beståndsdelen i det forna Blåvitt, förre journalisten Yair Lapid's parti Yesh Atid, förblir i opposition.

Dela

EU: Hopp om resande redan i sommar

ONSDAG 22 APRIL 2020

Coronastängda gränser, hotell och restauranger skapar katastrofläge i turistindustrin. EU-kommissionen hoppas på resande redan i sommar – men flaggar samtidigt för en helt förändrad turism.

EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen har uttalat

sitt hopp om ”intelligenta lösningar” för semestrandet i en portugisisk intervju för tidningen Expresso och tv-kanalen Sic i helgen.

– Kanske blir det lite annorlunda, med andra hygienåtgärder, med lite mer socialt avstånd. Men det är imponerande att se att vi har hittat lösningar. Därför är jag optimistisk när det gäller sommarsemestrarna, svarar von der Leyen på frågan om folk åtminstone ska kunna semestra i sina egna länder.

Om turister även ska kunna åka till andra länder hänger på de

olika medlemsländerna och deras restriktioner.

– Vi kommer med riktlinjer, men vi är inte där ännu. Men vi uppmuntrar medlemsländerna att diskutera sinsemellan om hur man kan lätta upp resandet, sade talesmannen Eric Mamer på kommissionens dagliga pressbriefing.

I Österrike hoppas förbundskansler Sebastian Kurz åtminstone kunna öppna för tyska turister i sommar. Och i Kroatien förs diskussioner om att ta emot tjeckiska turister.

Kommissionären för inre marknaden, Thierry Breton, hoppas för sin del att turism- och reseindustrin ska kunna få minst 20 procent av de mångmiljardstöd som EU och EU-länderna lagt fram för att möta coronakrisens ekonomiska effekter.

TT

Kim Jong-Un försvunnen – rykten om hjärtproblem

ONSDAG 22 APRIL 2020

Efter att ha varit "försvunnen" i över tio dagar kommer rapporter om att Nordkoreas ledare Kim Jong-Un ska ha genomgått en hjärtoperation och nu återhämtar sig. Senast han sågs i offentligheten var

den 12 april. Från den slutna diktaturen är det dock locket på.

Spekulationer om att Nordkoreas ledare Kim Jong-Uns hälsa vacklar började läcka ut efter att han varit frånvarande vid firandet av sin farfars födelsedag den 15 april. Att hylla Kim Il-Sung, nationens grundare, är en av de viktigaste dagarna på året i Nordkorea och Kim Jong-Un brukar självklart närvara vid festligheterna.

Hans frånvaro ledde därför omedelbart till rykten innehållande uppgifter om

alltifrån att hans läge är ”kritiskt” till att han ”återhämtar sig från en operation”.

Vad som är sant eller inte är i stort sett omöjligt att veta. Nordkorea är en sluten diktatur som sällan släpper ifrån sig information.

Mest alarmerande är uppgifterna i amerikanska medier som citerar uppgifter från amerikanska underrättelsetjänstemän som hävdar att Kim Jong-Uns läge är kritiskt efter en hjärtoperation. Även Daily NK, en nyhetssajt som drivs av avhoppade nordkoreaner, påstår att den 36-årige diktatorn

har genomgått en hjärtoperation. Enligt deras uppgifter vårdas han nu i hemmet och läget är stabilt. Också från Sydkorea och Kina tonas allvaret i Kim Jong-Uns hälsotillstånd ned. Ingen förnekar dock att den nordkoreanske ledaren ska ha genomgått en hjärtoperation.

Att Kim Jong-Un har problem med hälsan är inte något nytt. ”Den unga ledaren ser ut som en hjärtattack i vardande”, skriver Washington Posts Anna Fifield i boken ”The Great Successor” som handlar om Kim Jong-Un.

Nordkoreas ledare är inte känd som någon frisksportare. Han röker trots att hans fru försökt få honom att sluta, enligt Anna Fifields bok, och han gillar att äta, bland annat ost. När han första gången träffade den sydkoreanske presidenten Moon Jae-In skulle de båda skyffla jord över ett träd de planterat. Medan 65-årige Moon inte hade några större problem med uppgiften syntes Kim Jong-Un pusta och flämta. Kim Jong-Un har nu inte setts till i de statliga medierna sedan den 12 april. Inte ens när Nordkorea genomförde test av robotmissiler i

förra veckan lät han sig fotograferas som brukligt. Det är inte första gången spekulationer uppstår kring ledaren i den slutna diktaturen. 2014 försvann han i 40 dagar vilket ledde till rykten om att han kanske hade avsatts i en kupp. När han återkom stödde han sig på en käpp. Enligt statliga medier led han av ett "obekvämt fysiskt tillstånd". Något mer fick inte medborgarna veta. Men enligt ryktet hade han gikt. Vem som tar över om Kim Jong-Un går bort är oklart. Närmast till hands ligger hans syster Kim Yo-

Jong som nyligen valdes in i Nordkoreas mäktiga politbyrå och på senare tid har synts mer i de statliga medierna.

Marianne Björklund

Fakta. Diktatorn är 36 år gammal

Kim Jong-Un föddes den 8 januari 1984.

Han tillträdde som Nordkoreas ledare efter att hans far Kim Jong-Il avlidit den 17 december 2011.

Hans farfar, Kim Il-Sung, är grundare till Nordkorea och kallas i grundlagen republikens evige president.

Trump stoppar all invandring

ONSDAG 22 APRIL 2020

Donald Trump avser att strypa all invandring till USA, meddelade presidenten i ett Twittermeddelande tidigt på tisdagsmorgonen svensk tid.

Trump väntas underteckna ett så kallat exekutivt dekret inom kommande dygn.

Syftet med förbudet är att rädda amerikanska arbetstillfällen och skydda USA från den "osynliga

fienden”, Trumps benämning på det nya coronaviruset, som hittills skördat omkring 42 000 amerikanska liv.

Tjänstemän i Vita huset säger till Washington Post att lagen väntas vara i kraft under en begränsad tidsperiod. Beslutet kan påverka människor med visum och så kallade green cards som under normala omständigheter kan åka in och ut ur landet obehindrat. Många av dessa är familjemedlemmar till amerikanska medborgare.

I fjol utfärdade USA omkring 460 000 invandringsvisum och 580 000 green cards.

Experter säger att Trump kan använda sig av lagtext som gör det möjligt att förbjuda invandring med motivet att skydda det amerikanska folkets hälsa. Men det skulle vara en politisk handling som aldrig tidigare tagits i bruk i amerikansk historia. Presidentens kritiker anser dock att han med invandringsstoppet försöker avleda uppmärksamheten från sitt eget agerande under pandemin.

”Medan vårt land bekämpar pandemin, medan arbetare riskerar sina liv, angriper presidenten invandrare och beskyller andra för sina egna misslyckanden”, twittrar den demokratiska senatoren Amy Klobuchar från Minnesota.

Under coronakrisen har möjligheten att ansöka om visum redan varit starkt begränsad, då utrikesdepartementet endast behandlat en bråkdel av alla ärenden på sina beskickningar utomlands. Det har varit i princip omöjligt för människor att söka visum vid gränsen mot Mexiko.

Men bland andra gästarbetare i den amerikanska jordbruksindustrin har kunnat resa in i landet, då deras arbete har betraktats som samhällsviktigt.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Fakta. 788 000 fall av covid-19 i USA

På tisdagen hade över 788 000 fall av smittade av coronaviruset konstaterats i USA. Smittan finns i alla 50 delstater och i huvudstadsområdet District of Columbia.

Omkring 42 000 människor har avlidit i covid-19. New York är värst drabbat med 14 600 döda.
Källa: The New York Times

Högst 500 kan samlas i sommars

ONSDAG 22 APRIL 2020

Danmark. Danmark fortsätter återöppnandet av samhället, och aviserar att folksamlingar på upp till 500 personer kan komma att tillåtas från och med den 11 maj. Beskedet ska ses som taket för vad som kan bli möjligt i sommar, enligt hälsodepartementet. Just nu gäller ett beslut om högst tio

personer fram till och med i början av maj. Men regeringen vill redan nu ge bland annat nöjeslivet klara besked om att det inte blir tal om fler än 500 personer åt gången förrän tidigast i september.

TT-Ritzau

Munskyddskrav i Berlins lokaltrafik

ONSDAG 22 APRIL 2020

Tyskland. Det tyska förbundslandet Berlin inför krav på munskydd för de som reser med lokaltrafiken.

Berlin, som både är ett eget förbundsland och Tysklands huvudstad, ansluter sig därmed till andra förbundsländer som har infört liknande regler, däribland

Baden–Württemberg, Hamburg och Hessen.

Borgmästare Michael Müller säger att regeln träder i kraft den 27 april, och att den innebär att det kommer att vara obligatoriskt att bära skydd för munnen och näsan vid färd med tunnelbanan, spårvagnar och bussar.

TT-AFP

Brittisk coronadöd oant hög

ONSDAG 22 APRIL 2020

Storbritannien. Virusdöden i delar av Storbritannien är ungefär 40 procent högre än vad som framkommit, enligt nya siffror från statistikmyndigheten ONS. Det samlade antalet dödsattester i England och Wales visar enligt ONS att 13 121 personers död fram till den 10 april kan hänföras till

covid-19. Regeringens tidigare siffra över covid-19-döda, som i första hand omfattar dödsfall på sjukhus, låg på 9 288.

Detta innebär också att covid-19 åtminstone tidvis nu är den vanligaste dödsorsaken på en del håll. I London förekommer covid-19 i över hälften av dödsattesterna som är daterade veckan fram till den 10 april. För England och Wales som helhet är motsvarande andel en tredjedel.

TT-Reuters

Krogarna öppnar den 15 maj

ONSDAG 22 APRIL 2020

Österrike. Den 15 maj kommer österrikarna att kunna gå på restaurang igen efter coronakrisen. Samtidigt räknar Österrike även med att öppna sina skolor och kyrkor på nytt, meddelar landets regering på en presskonferens i Wien.

– Vi har tagit rätt åtgärder vid rätt tillfälle. Och det beror också på att österrikarna har hjälpt till på ett bra sätt, säger hälsominister Rudolf Anschober enligt tidningen Kurier.

Redan från den 1 maj kommer massörer, fotvårdsspecialister och frisörer att få öppna igen. För samtliga gäller dock att de anställda måste bära ansiktsmask medan kunderna behöver hålla sig minst en meter från varandra, skriver nyhetsbyrån APA.

TT

Dämpat på drottningens 94-årsdag

ONSDAG 22 APRIL 2020

Storbritannien. Inga fanfarer, ingen salut och få flaggor i topp. Trots att hon i går nådde den aktningsvärda åldern av 94 år hade Storbritanniens drottning Elizabeth inför bemärkelsedagen undanbett sig hyllningar. Drottningen lät meddela att firande skulle vara opassande mot

bakgrund av coronavirusets brutala framfart i landet.

Monarken uppges i stället ha firat födelsedagen tillsammans med sin 98-årige make prins Philip på Windsor Castle väster om London.

TT-Reuters

Stor ökning av dödsfall i Finland

ONSDAG 22 APRIL 2020

Finland.

Det finska folkhälsoinstitutet rapporterade 43 nya dödsfall till följd av coronaviruset på tisdagen, vilket med finländska mått mätt är en kraftig ökning. Totalt har därmed 141 människor i Finland avlidit i sviterna av viruset.

Enligt folkhälsoinstitutet beror det högre dödstalet på att Helsingfors och Nylands (landskapet där Helsingfors är beläget) sjukvårdsdistrikt nu också rapporterar coronadödsfall på äldreboenden.

Nyland som varit centrum för det finländska coronautbrottet, återöppnades den 15 april eftersom smittan då hade spridits till andra landskap, därmed saknades juridisk grund för att upprätthålla isoleringen.

TT-SPT

Prisspelet på oljemarknaden

Handeln med olja består av leveranser på olika tider och olika oljesorter.
Utvecklingen senaste månaden:

Oljerysaren fortsätter men bensinpriset väntas ligga fast

ONSDAG 22 APRIL 2020

**Dramatiken på oljemarknaden
fortsatte på tisdagen med
kraftigt fallande priser.**

**Branschen är under mycket
hård press, menar bedömare,**

**och i Norge kommer krav på
statliga räddningsåtgärder. Men
bilister ska inte räkna med så
mycket billigare bensin när
oljepriset går ned.**

**– Det är redan tokbilligt, säger
Johan G Andersson, vd på
SPBI.**

Måndagens chockartade
minuspriser för den amerikanska
WTI-oljan ökade pressen på
marknaden på tisdagen. Priset för
Nordsjöolja, Brent, rasade med
över 20 procent till den lägsta
nivån sedan 1999.

Coronakrisen har snabbt fått
användningen av olja att minska

när människor stannar hemma i stället för att flyga och köra bil världen över, samtidigt som fabrikena har minskat sin produktion.

Måndagens ras för den amerikanska WTI-oljan (West Texas Intermediate) där priset föll till minus 40 dollar fatet, hängde ihop med att den 20 april var sista dagen att beställa råolja för leverans i maj. Till det ska läggas att lagringen blivit ett stort problem.

Thina Saltvedt, chefsanalytiker på Nordea i Norge, påpekar att skifferoljerevolutionen i USA har

gått väldigt snabbt. Det har redan lett till problem med infrastrukturen inom industrin och förvärrar krisen.

– Man har inte tillräckligt med pipelines och lagringskapacitet – eller raffinaderier som kan ta emot all olja, säger hon.

Enligt Thina Saltvedt går det inte bara att ”skruva av kranarna” för att begränsa produktionen.

Oljeproduktion planläggs under lång tid och att stänga av produktionen är kostsamt.

– Därför säger oljebolagen att de hellre tar en förlust under några

veckor än att skruva ner produktionen, säger hon. Thina Saltvedt räknar med att krisen kommer att slå först hos de amerikanska skifferoljeproducenterna, som behöver ett pris på runt 45 dollar per fat för att vara lönsamma. Det har redan skett konkurser och fler är att vänta, med stigande arbetslöshet i branschen som följd. För oljelandet Norge är prisutvecklingen plågsam. Oslobörsen tappade över 2 procent under tisdagen. Olje- och gasbolaget DNO och BW Offshore föll runt 8

procent. Aker BP tappade 6 procent och statliga Equinor nästan 3 procent, enligt Dagens Næringsliv.

Oljetankerredet Frontlines aktie rusade dock kraftigt på börsen med knappt 9 procent och var bland börsens mest omsatta aktier. Detta är, enligt Dagens Næringsliv, ett tecken på att många nu kommer att köpa på sig olja för att kunna sälja senare. Den lagringen kommer i en allt högre grad att ske på tankfartyg i samband med att landlager börjar fyllas upp.

– Vi lever i ett vakuum när det gäller vilken typ av förutsägelser man kan ha om framtiden. Normalt skulle investerare titta närmare på siffrorna i kvartalsrapporterna som kommer ut i dag, men som det är nu, när saker är så oroande, hör du mer om vad företagen säger om sina ekonomiska utsikter, säger Leif-Rune Rein, investeringschef på Nordea Liv, till Dagens Näringsliv. Nu kommer också krav på att den norska staten måste hjälpa till. I ett öppet brev till bland andra statsminister Erna Solberg, olje-

och energiminister Tina Bru och finansminister Jan Tore Sanner kräver borgmästare i 32 norska kommuner åtgärder från regeringen för att säkra industrin, framför allt i form av skattelättnader. ”Flera norska kommuner står för närvarande inför en dubbel kris, både covid-19-pandemin och den globala oljekrisen. De flesta människor upplever redan hög arbetslöshet, men för kommuner som har ett näringsliv med betydande olje- och gasindustri är situationen ännu allvarligare”, skriver borgmästarna, enligt NTB.

Råoljepriset är en faktor som också påverkar utvecklingen för bensinpriset och dagens bensinpriser på omkring 12 kronor per liter är det lägsta på fyra år. Men att en eventuell bilsemester skulle bli väsentligt billigare av den rådande turbulensen på oljepriset tror inte Johan G Andersson, vd på Svenska Petroleum- och Biodrivmedelinstitutet.

- Det är redan tokbilligt, säger han och fortsätter:
- Det är redan extremt låga nivåer på drivmedelspriserna. Visst, det finns lite luft. Om oljepriset

sjunker ytterligare och om den svenska kronan stärks mot dollarn kan priset påverkas nedåt men vi pratar inga enorma förändringar. Det finns ett golv, säger han.

Han lyfter fram att det finns flera faktorer som avgör vad en liter bensin kostar. Även om oljepriset skulle vara noll kostar det att få produkten från att vara råolja till att bli något som kan användas i bilen. Oljan ska raffineras, fraktas och tas till en depå där personal ska säkerställa att den kan hamna i fordonet.

- Och omkring 10 kronor av pumppriset i Sverige är skatter,

avgifter och moms, säger Johan G Andersson.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Ida Yttergren

ida.yttergren@dn.se

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Fortsatt prisras pressar börserna

ONSDAG 22 APRIL 2020

**Krisen kring oljeindustrin
pressar världens börser. Det
var minus på bred front på
tisdagen på de flesta stora
marknader.**

Stockholmsbörsen inledde
tisdagens handel med fallande

aktiekurser. Därefter fortsatte nedgången under dagen, bland annat påverkad av fortsatt press på oljepriset.

Oljeprisets ras under måndagen följdes upp av fortsatta nedgångar. Nordsjöoljan Brent hamnade under 20 dollar per fat – den lägsta nivån på nästan 20 år.

Även om priset på den amerikanska WTI-oljan återhämtade sig något, är det tydligt att pressen fortsätter. WTI-kontrakt för leverans i juni föll med 30 procent under tisdagen.

President Donald Trumps löfte om att ”aldrig svika den stora amerikanska olje- och gasbranschen”, hade dock liten inverkan när de amerikanska börserna öppnade på tisdagseftermiddagen, svensk tid. New York-börsens Dow Jones-index föll med 2,4 procent och det breda S&P 500 med 1,8 procent. Även de stora europeiska börserna visade samma tendens. Londonbörsens FTSE 250 var nere 1,7 procent, Parisbörsens CAC40 hade fallit med 3 procent och Frankfurtbörsens Dax-index var ner 3,1 procent.

I Stockholm hade OMXSPI vid 16-tiden fallit med 1,9 procent. Bland förlorarna finns

handelskoncernen Beijer Ref vars aktie rasade med 11,6 procent.

Även Lundin Energy tillhörde förlorarna med ett fall på 6,1 procent, liksom Tele2 som föll med 5,9 procent.

Bland vinnarna fanns dagligvarujätten ICA Gruppen, vars aktie vid 15.45-tiden hade stigit med 3,9 procent. Där fanns även skogskoncernen Holmen vars aktie steg med 2,3 procent, Husqvarna (2,1 procent) och

massa- och papperstillverkaren Stora Enso (1,9 procent).

Stora Enso rapporterade en vinst på 209 miljoner euro för första kvartalet, långt över analytikernas förväntningar.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Kursfall från den 1 januari till 21 april.

Köpenhamn –3

Nasdaq, USA –6

Hongkong –16

Stockholm –6

Amsterdam –17

Helsingfors –20

Oslo –21
Paris –22
New York –22
Paris –26
Italien –28
London –29
Brasilien –32
Moskva –39 Källa: Infront
Dela

**Anna-Lena
Lauren:
Ryssland kan
också få fulla
lager – och
stora hål i
budgeten**

ONSDAG 22 APRIL 2020

Att oljepriset hamnade på minus i USA försvagar dess skifferoljeindustri. Kreml har länge betraktat den som sin största fiende. Men nu väntar samma problem i Ryssland.

Analys. DN:s korrespondent

Det har aldrig tidigare i historien hänt att oljepriset faller med 40 dollar på en enda dag. Det är delvis ett resultat av finansmarknadens algoritmer. De fysiska lagren är inte överfulla, säger den ryska energiexperten Jekaterina Grusjevenko till den oberoende ryska affärstidningen

Vedomosti om det dramatiska raset för amerikanska oljepriser. USA är ett av de värst drabbade länderna i coronakrisen och klarar nu inte av vare sig att själva konsumera eller göra sig av med sina lager. Krisen gäller framför allt den amerikanska skifferoljeindustrin, som de statliga ryska oljebolagen länge har försökt lägga krokben för. Ur den synvinkeln borde ledningen i Kreml vara nöjd. Men det är de knappast, eftersom samma problem snart kommer att drabba dem själva. Coronapandemin har

lett till att efterfrågan på olja har minskat i hela världen.

I början av mars inledde Ryssland och Saudiarabien ett priskrig, då Ryssland vägrade gå med på saudiernas förslag att dra ner på oljeproduktionen. Som en följd rasade oljepriset och därmed värdet på den ryska rubeln. Drygt en månad senare kom till sist Opec, Ryssland och flera andra länder överens om att dra ner på produktionen.

USA och president Donald Trump välkomnade beslutet, men det visade sig alltså inte vara

tillräckligt för att stoppa det amerikanska prisfallet.

Avtalet träder i kraft i början av maj. Det innebär att den totala produktionen minskar med ca 10 procent. Kring 20 procent av oljan kommer att sakna efterfrågan, så nedskärningarna leder inte till att priserna stabiliseras – bara att lagren fylls lite långsammare.

Enligt uppgifter i ryska Forbes överskrider produktionen för tillfället efterfrågan med 25–30 miljoner fat per dag. Om det här fortsätter kommer lagren att vara fulla i mitten av maj och då står Ryssland inför ett stort problem.

Brentpriset, som Ryssland och Saudiarabien följer, ligger just nu på under 20 dollar fatet. Analytikerna spekulerar i att Brent inom kort ligger på 10 dollar. Den ryska statsbudgeten är utformad efter ett oljepris på 42,4 dollar fatet och nedskärningar kommer att bli oundvikliga. Samtidigt har coronaepidemin gått fram som en ångvält över stora delar av den ryska ekonomin, framför allt över de små och medelstora företagen. Än så länge har Ryssland buffertfonder som regeringen kan stabilisera ekonomin med. Men

eftersom en tredjedel av den ryska statsbudgetens inkomster är beroende av olje- och gaspriser kan den här konstellationen inte hålla särskilt länge till.

Anna-Lena Laurén

Expert: ”Trumps lösning håller i tre dagar”

ONSDAG 22 APRIL 2020

Det är fullt i alla oljelager och det finns ingen efterfrågan på olja till maj månad. Trumps lösning är att lagra en del av oljan i amerikanska statens oljereserv.

– Han pratar om 70 miljoner fat olja, men det dagliga överskottet är 20–30 miljoner. Statens reserv är full på tre dagar, säger råvaruanalytikern Christian Kopfer.

Den låga efterfrågan på olja efter att coronakrisen stoppat verksamheter över hela världen gjorde att botten gick ur priset på den amerikanska WTI-oljan som ska levereras i maj.

Uppköpare som satt på leveransavtalen, och som inte kunde ta emot oljan för att alla lager är fulla, betalade för att bli av med beställningen, och priset

på ett fat olja gick för första gången i historien under noll, ned mot minus 40 dollar fatet.

– Man blev överraskad av att lagren fylldes på i så pass snabb takt, och livrädd för att den leveransen som man får i maj inte går att förvara. Annars hade man kunnat tjäna enkla pengar på att förvara den en månad och sälja i juni, eftersom priset på junioljan ligger på drygt 20 dollar fatet, säger råvaruanalytikern Christian Kopfer på banken Nordea. Christian Kopfer tror att den rådande obalansen mellan överproduktionen av olja och den

extremt låga efterfrågan kommer att balanseras, men att det tar ett par månader.

Under tiden brottas USA med problemet att lagra oljan. Den amerikanska oljeknutpunkten Cushing i Oklahoma, dit WTI-oljan levereras och lagras i gigantiska cisterner för vidare transport till raffinaderier och energibolag, är överbelastad och har snart fullt i alla cisterner. Donald Trump gick på måndagen på en presskonferens ut med att den amerikanska staten eventuellt kan ta hand om en del av överskottsoljan och lagra den i sin

oljereserv. Reserven rymmer 70 miljoner fat olja. Det är dock en inte särskilt långvarig lösning, enligt Christian Kopfer.

– Överproduktionen är 20–30 miljoner fat per dag, det skulle bli fullt på tre dagar, säger han.

Vart oljan ska ta vägen därefter är oklart. Enligt vad Trump uppger på presskonferensen skruvar Ryssland, Mexiko och Opec-länderna åt oljekranarna nu.

Juan Flores

juan.flores@dn.se

Utländska kulturprofiler i ny virtuell samtalsserie

ONSDAG 22 APRIL 2020

Nicole Krauss, Jonathan Safran Foer och Gloria Steinem deltar från sina vardagsrum i den nya virtuella samtalsserien J!

Home. Bakom videosatsningen med svenska moderatorer står

Institutionen för Judisk kultur i Sverige.

Projektet är resultatet av att Judisk kultur i Sveriges hela säsongsprogram ställdes in till följd av pandemin. Planerade Sverigebesök av Jonathan Safran Foer, Gloria Steinem med flera gick om intet. Tillika en planerad konferens och ett arrangemang på Thielska galleriet.

– Det fanns inget vi kunde göra åt den nya situationen. Men sedan började vi tänka på alla vänner och institutioner som vi har kontakt med och insåg att vi kunde göra en satsning online. Vi

fick positiv respons på det direkt, säger Lizzie Scheja, vd för Judisk kultur i Sverige.

– Alla ställde upp och den här samtalsserien fortsätter att växa. Det är klart att vi helst skulle ha velat att alla medverkande kunde ha framträtt på plats i stället för online, men det här är ett mycket bra alternativ. Vår ambition är att göra fler satsningar av det här slaget med forskare, musiker och konserter ända tills coronakrisen är över.

Lizzie Scheja ser J! Home-projektet som en möjlighet att kunna samla människor för

samtal i en tid när fysiska
sammankomster inte kan tillåtas.
– Via Skype, Facetime och Zoom
blir ju världen mindre. Vi har
dessutom en publik där trettio
procent är i riskgruppen för
coronasmittan och de är helt
isolerade nu.

Först ut, torsdag den 23 april, i
den virtuella samtalsserien talar
författaren David Grossman med
förläggaren Daniel Sandström.

Georg Cederskog

georg.cederskog@dn.se

Abortmotstånd- dare vädrar morgonluft under pandemin, skriver Anna Dahlqvist

ONSDAG 22 APRIL 2020

Det är en tid av solidaritet och medmänsklighet. En tid då de flesta av oss gräver ned stridsyxan och försöker göra det svåra så enkelt det bara går. För andra är coronapandemin ett lysande tillfälle att sätta in dödsstöten för kvinnors rätt till sina kroppar. Till exempel för Texas guvernör, republikanen Greg Abbott. Med hjälp av en rad finurliga lagar har han under flera år kämpat för att begränsa aborträtten i sin delstat. Från hans horisont har resultatet varit ganska lyckat. Flera abortkliniker har tvingats stänga och de som finns kvar har

mängder av hinder att förhålla sig till. Abbott berömmar sig med att leda en stat som går i frontlinjen som försvarare av ”oskyldiga liv”. I slutändan har ändå Högsta domstolens beslut i fallet Roe vs. Wade från 1973, som slår fast att abort ingår i den grundlagsskyddade rätten till privatliv, satt käppar i hjulen för hans ambitioner. Men när spridningen av corona var ett faktum i USA meddelade Texas guvernör att abort i hans delstat endast ska utföras vid fara för kvinnans liv eller hälsa. Precis som höftkirurgi och operation av

grå starr hamnade abortvården i limbo som "icke-nödvändig vård" i coronatider. Abortklinikerna hotades med böter eller fängelse. Abortmotståndarna mässade euforiskt tills de 280 tecknen på Twitter tog slut: Abort är inte nödvändig vård. Abort är inte nödvändig vård. Abort är inte nödvändig vård. Och från stater som Louisiana, Iowa, Oklahoma, Mississippi, Tennessee och Kentucky kom samma budskap. Aborterna måste vänta. Men en abort kan inte vänta. Till skillnad från vid operationer av höfter, knän och ögon är tiden

helt avgörande. Och abortklinikerna vägrar, med stöd från den amerikanska läkarföreningen för gynekologi och obstetrik, böja sig. Förutom att abort är nödvändig vård krävs sällan skyddsutrustning och knappast några respiratorer, konstaterar de. Abortmotståndarna lyssnar inte på det örat. "Ni vill alltså döda såväl bebisar som de gamla och sjuka", svarar de för att på så sätt framställa fiendelägreets representanter som grymma dubbelmördare.

Abortkliniker i ett antal stater har de senaste veckorna drivit rättsliga processer för att upphäva de nya föreskrifterna. I flera fall har de bedömts ha rätten på sin sida, i alla fall delvis, men inte i alla. Ännu har vi inte sett slutet på matchen ”aboträtt vs. coronavård”. Och medan de juridiska striderna utkämpas tickar klockan. En okomplicerad tidig abort blir en mer komplicerad sen abort och i värsta fall en osäker abort – utanför vården. För vi vet mycket väl vad som händer när människor nekas abort. Det finns varken en tid eller

en plats då kvinnor har bitit ihop, gillat läget och på något magiskt vis omvandlat en oönskad graviditet till en önskad.

Anna Dahlqvist är journalist och författare till boken ”I det tysta – resor på Europas abortmarknad” (Bokförlaget Atlas).

Anna Dahlqvist

Ingen Oktoberfest i München i år

ONSDAG 22 APRIL 2020

Festival. Oktoberfest i München är världens största ölfestival och brukar locka omkring 6 miljoner besökare varje år. Nu ställs höstens festival in till följd av covid-19, rapporterar DW. I Tyskland råder sedan tidigare förbud mot stora evenemang fram till den 31 augusti. Även om

Oktoberfest var planerad att invigas kort därefter, den 19 september, har Bayerns regeringschef Markus Söder, tillsammans med Münchens borgmästare, nu beslutat att blåsa av årets festival.

– Med tanke på den rådande situationen kan jag inte föreställa mig att ett så stort evenemang skulle vara möjligt att genomföra vid denna tid, säger Söder till DW.
Kajsa Haidl

Muskler, explosivitet och uthållighet – så blir du snabbast i världen

ONSDAG 22 APRIL 2020

**Världsrekordet för hur snabbt
en människa springer på 100**

**meter har inte slagits sedan
2009.**

**Vad krävs för att bli så snabb?
Hur tränar eliten i dag jämfört
med tidigare?**

**Och hur snabb kan en
människa bli?**

**– Vad stannar klockan på? Nio
femtioåtta!**

**Kommentatorn på TV4 skriker
siffrorna. Det är friidrotts-VM i
Berlin 2009 och en 22 år gammal
Usain Bolt har just slagit
världsrekord på 100 meter. I
loppet springer han snabbare än
någon annan människa någonsin**

uppmätts springa – allt är över på 9,58 sekunder.

Fotografer försöker springa ikapp honom för att ta bilder när han fortsätter springa längs med stadions löpbana inför en publik som ger honom stående ovationer.

Nästan 100 år tidigare, 1912, pågår OS på Olympiastadion i Stockholm. En snart 19-årig amerikan sätter där det som räknas som det första världsrekordet på 100 meter.

Donald Lippincott springer då distansen på 10,6 sekunder.

Tidsskillnaden på världsrekordet som sattes 1912 och 2009 är strax

över en sekund. Det låter kanske inte som så mycket – men i sprintvärlden är det en evighet. Kommer någon annan någonsin att kunna slå Bolts rekord? Och vad gör en människa så extremt snabb?

En elitsprinter som Usain Bolt befinner sig ”på marken” 42 till 43 procent av tiden under ett 100-meterslopp, enligt forskaren Peter G Weyer som New York Times talat med. Fyrbenta djur, som den ultrasnabba geparden, har å andra sidan markkontakt två tredjedelar av tiden djuret springer.

För tvåbenta löpare är kraften i ”från”-steget viktigt, men det handlar också om hur snabbt vi kan byta fot, det vill säga hur snabbt det högra benet kastar sig förbi det vänstra innan vi landar igen.

– I ett sprintlopp krävs mycket styrka i de första 30–40 meterna, så att man får upp farten och accelerationen. Det kräver muskelmassa och explosivitet i de muskler som skjuter ifrån, säger Carl Johan Sundberg, professor i molekylär och tillämpad arbetsfysiologi vid Karolinska institutet.

I mitten av loppet gäller det sedan att upprätthålla maxfart. Bolts topphastighet under hans världsrekordlopp på 100 meter mättes mellan meter 60 och 80. Då kom han upp i otroliga 44,72 kilometer i timmen. (Som jämförelse lät man 2012 en gepard springa samma distans, och där är människan chanslös. Den kom upp i dubbla hastigheten.) Beroende på hur ens muskelfibrer och biomekanik ser ut är vi olika bra på att hålla maxhastigheten. Biomekanik är hur leder, senor och muskler är sammankopplade och hur de arbetar med varandra.

Under de sista 30 meterna krävs en så kallad snabb uthållighet.

– Det vill säga: klarar man av att hålla farten. De allra flesta saktar in mätbart, även om det inte syns för blotta ögat, förklarar Carl Johan Sundberg.

För att bli så snabb att man kan tävla bland världseliten krävs givetvis extrema mentala och fysiska förmågor.

Ska man sammanfatta vad som avgör hur snabb man kan bli som individ bottnar det mesta i genetikens lotteri, berättar Carl Johan Sundberg.

– Det krävs att du har de arvsanlag som ger dig de här förutsättningarna. Men exakt vilken eller vilka gener det rör sig om vet vi inte. Dessutom sitter väldigt mycket i skallen – att man mentalt klarar att träna och ägna hela sitt liv åt det.

Även om hela kroppen är involverad i löpning sitter de viktigaste resurserna en löpare har i benen och musklerna kopplade till dem.

Musklerna består av muskelfibrer och det finns två huvudtyper av muskelfibrer. Förenklat är typ 1 långsamma och typ 2 snabba.

Även inom den snabba gruppen finns olika typer: snabba och uthålliga eller ultrasnabba.

– Kompositionen av fibrerna spelar stor roll förstås. En sprinter har ingen nytta av alltför många långsamma muskelfibrer. Det är väldigt få sprintrar som har det. Sannolikt är andelen olika muskelfibrer till mycket stor del medfött.

– Hur man kan förskjuta fibertypsammansättning över tid är en omstridd fråga, men det är förmodligen så att en människa inte kan göra det lika lätt som andra djur.

De vinnande elitidrottarna har blivit snabbare och snabbare sedan man började mäta. Det gäller även på långa distanser. 1908 sprang den snabbaste manliga maratonlöparen loppet på två timmar och 55 minuter. 2018 sattes rekordet för herrar på 2.01 av Eliud Kipchoge. På damsidan är trenden likadan, och dessutom är skillnaderna mellan herr- och damrekorden inte lika stora nu som förr. 1926 sprang Violet Piercy maraton i London på tre timmar, 40 minuter och 22 sekunder. 2019 sprang Brigid Kosgei på två

timmar, 14 minuter och fyra sekunder.

Torbjörn Eriksson är tidigare sprinter och har i sin tränarkarriär följt stjärnor som Susanna och Jenny Kallur. Han är grengruppschef för sprint och häck på Svenska friidrottsförbundet och arbetar på prestationscentrum i Falun. Hur tränar eliten i dag jämfört med när sporten var ny?

– Rent fysiologiskt har man inte utvecklats så mycket egentligen. Man sprang snabbt redan på 1950- och 60-talen och skulle de ha samma förutsättningar som i

dag kanske de också skulle springa nästan lika fort, säger han.

Hur stor betydelse har då teknik och skor?

– Det har en viss betydelse.

Skorna är lättare i dag än de var tidigare, materialet är bättre. Jag tycker också att teknik är viktigt, men jag tycker mig se att fysiken alltid är överordnad. Med en bättre fysik blir även tekniken bättre, säger han.

– Erfarenhetsmässigt känns det som att du måste ha rätt hästkrafter i motorn, så att säga.

Det är viktigare än att man sätter ned foten på precis rätt sätt.

Han ser dock en skillnad i dagens träning jämfört med tidigare – i dag fokuserar man bredare än bara på den gren som idrottaren utför.

– Nu försöker man se andra bitar också, som styrka. Volymen på all typ av träning blir större, säger Torbjörn Eriksson.

Dessutom tränar man också på olika mentala strategier. Ett exempel är visualisering, som många duktiga idrottare är väldigt bra på, berättar han.

Torbjörn Eriksson beskriver tränarens jobb som en kock som ska hitta rätt recept. Varje individ har olika förutsättningar. Vad som krävs för att få ut så mycket som möjligt av träningen – för att springa så snabbt som möjligt – är en kod som behöver knäckas för respektive idrottare.

Vi vet ju faktiskt inte om det fanns någon för tusentals år sedan som sprang snabbare än elitlöparna springer i dag.

– Men urvalet i dag är så stort – vi har sju miljarder människor – med vissa som ägnar sig heltid åt en specifik uppgift. Jag tror inte

att det är evolutionen som gjort oss snabbare, för de flesta människor i dag har inte potentialen att springa snabbare än man kunde tidigare skulle jag tro, säger Carl Johan Sundberg. Kan man säga något rent teoretiskt om hur snabbt framtidens snabbaste människor kommer kunna springa?

- Teoretiskt kan man säkert försöka beräkna det men det blir på väldigt lösa boliner, säger han.
- Jag skulle tro att det kommer fortsätta att utvecklas åtminstone en bit till. En del av det är betingat av att det är ännu fler talangfulla

personer som kommer in i idrotten, men det hänger också på att underlagen och material i skorna förändras. Sådant spelar roll i de här sporterna, säger Carl Johan Sundberg. Bolts världsrekord har stått sig i elva år. Kommer vi någonsin se någon slå det? Torbjörn Eriksson tror att det kommer ta lång tid.

- Hur han sprang, hans kroppssammansättning plus hans explosivitet – jag har svårt att se hur någon ska kunna ha samma förutsättningar. Kanske föds någon med ännu större potential,

men jag tror att rekordet kommer
stå sig ett bra tag.

Sofie Österström

sofie.osterstrom@dn.se

Kim Jong-Un försvunnen – rykten om hjärtproblem

ONSDAG 22 APRIL 2020

**Efter att ha varit ”försvunnen” i
över tio dagar kommer
rapporter om att Nordkoreas
ledare Kim Jong-Un ska ha
genomgått en hjärtoperation
och nu återhämtar sig. Senast
han sågs i offentligheten var**

den 12 april. Från den slutna diktaturen är det dock locket på.

Spekulationer om att Nordkoreas ledare Kim Jong-Uns hälsa vacklar började läcka ut efter att han varit frånvarande vid firandet av sin farfars födelsedag den 15 april. Att hylla Kim Il-Sung, nationens grundare, är en av de viktigaste dagarna på året i Nordkorea och Kim Jong-Un brukar självklart närvara vid festligheterna.

Hans frånvaro ledde därför omedelbart till rykten innehållande uppgifter om

alltifrån att hans läge är ”kritiskt” till att han ”återhämtar sig från en operation”.

Vad som är sant eller inte är i stort sett omöjligt att veta. Nordkorea är en sluten diktatur som sällan släpper ifrån sig information.

Mest alarmerande är uppgifterna i amerikanska medier som citerar uppgifter från amerikanska underrättelsetjänstemän som hävdar att Kim Jong-Uns läge är kritiskt efter en hjärtoperation. Även Daily NK, en nyhetssajt som drivs av avhoppade nordkoreaner, påstår att den 36-årige diktatorn

har genomgått en hjärtoperation. Enligt deras uppgifter vårdas han nu i hemmet och läget är stabilt. Också från Sydkorea och Kina tonas allvaret i Kim Jong-Uns hälsotillstånd ned. Ingen förnekar dock att den nordkoreanske ledaren ska ha genomgått en hjärtoperation.

Att Kim Jong-Un har problem med hälsan är inte något nytt.

”Den unga ledaren ser ut som en hjärtattack i vardande”, skriver Washington Posts Anna Fifield i boken ”The Great Successor” som handlar om Kim Jong-Un.

Nordkoreas ledare är inte känd som någon frisksportare. Han röker trots att hans fru försökt få honom att sluta, enligt Anna Fifields bok, och han gillar att äta, bland annat ost. När han första gången träffade den sydkoreanske presidenten Moon Jae-In skulle de båda skyffla jord över ett träd de planterat. Medan 65-årige Moon inte hade några större problem med uppgiften syntes Kim Jong-Un pusta och flämta. Kim Jong-Un har nu inte setts till i de statliga medierna sedan den 12 april. Inte ens när Nordkorea genomförde test av robotmissiler i

förra veckan lät han sig
fotograferas som brukligt.
Det är inte första gången
spekulationer uppstår kring
ledaren i den slutna diktaturen.
2014 försvann han i 40 dagar
vilket ledde till rykten om att han
kanske hade avsatts i en kupp.
När han återkom stödde han sig
på en käpp. Enligt statliga medier
led han av ett ”obekvämt fysiskt
tillstånd”. Något mer fick inte
medborgarna veta. Men enligt
ryktet hade han gikt.
Vem som tar över om Kim Jong-
Un går bort är oklart. Närmast till
hands ligger hans syster Kim Yo-

Jong som nyligen valdes in i
Nordkoreas mäktiga politbyrå och
på senare tid har synts mer i de
statliga medierna.

Marianne Björklund

**Fakta. Diktatorn är 36 år
gammal**

Kim Jong-Un föddes den 8 januari
1984.

Han tillträdde som Nordkoreas
ledare efter att hans far Kim Jong-
Il avlidit den 17 december 2011.

Hans farfar, Kim Il-Sung, är
grundare till Nordkorea och kallas
i grundlagen republikens evige
president.

Trump stoppar all invandring

ONSDAG 22 APRIL 2020

Donald Trump avser att strypa all invandring till USA, meddelade presidenten i ett Twittermeddelande tidigt på tisdagsmorgonen svensk tid.

Trump väntas underteckna ett så kallat exekutivt dekret inom kommande dygn.

Syftet med förbudet är att rädda amerikanska arbetstillfällen och skydda USA från den ”osynliga

fienden”, Trumps benämning på det nya coronaviruset, som hittills skördat omkring 42 000 amerikanska liv.

Tjänstemän i Vita huset säger till Washington Post att lagen väntas vara i kraft under en begränsad tidsperiod. Beslutet kan påverka människor med visum och så kallade green cards som under normala omständigheter kan åka in och ut ur landet obehindrat.

Många av dessa är familjemedlemmar till amerikanska medborgare.

I fjol utfärdade USA omkring 460 000 invandringsvisum och 580 000 green cards.

Experter säger att Trump kan använda sig av lagtext som gör det möjligt att förbjuda invandring med motivet att skydda det amerikanska folkets hälsa. Men det skulle vara en politisk handling som aldrig tidigare tagits i bruk i amerikansk historia.

Presidentens kritiker anser dock att han med invandringsstoppet försöker avleda uppmärksamheten från sitt eget agerande under pandemin.

”Medan vårt land bekämpar pandemin, medan arbetare riskerar sina liv, angriper presidenten invandrare och beskyller andra för sina egna misslyckanden”, twittrar den demokratiska senatoren Amy Klobuchar från Minnesota. Under coronakrisen har möjligheten att ansöka om visum redan varit starkt begränsad, då utrikesdepartementet endast behandlat en bråkdel av alla ärenden på sina beskickningar utomlands. Det har varit i princip omöjligt för människor att söka visum vid gränsen mot Mexiko.

Men bland andra gästarbetare i den amerikanska jordbruksindustrin har kunnat resa in i landet, då deras arbete har betraktats som samhällsviktigt.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Fakta. 788 000 fall av covid-19 i USA

På tisdagen hade över 788 000 fall av smittade av coronaviruset konstaterats i USA. Smittan finns i alla 50 delstater och i huvudstadsområdet District of Columbia.

Omkring 42 000 människor har avlidit i covid-19. New York är värst drabbat med 14 600 döda.
Källa: The New York Times

23 april 2020

2020Kinas brutala djurhållning måste få ett slut

TORSDAG 23 APRIL 2020

Den mest sannolika teorin tycks vara att det nya coronaviruset har sitt ursprung på djurmarknaden Huanan i Wuhan, Kina.

På Kinas djurmarknader säljs, liksom i resten av världen, färsk fisk, kyckling, kött och frukt. Ofta helt problemfritt och ett nödvändigt tillskott till landets livsmedelsförsörjning. Men på en

del marknader säljs också vilda djur, döda och levande.

Medier rapporterar om ett skräckmenageri från just marknaden Huanan: salamander, bäver, igelkott, grävling, bamburått, hund, vargvalpar samt, om än omdiskuterat, de myrkottar som tillsammans med fladdermöss pekats ut som misstänkt källa för coronaviruset.

Efter sjukdomsutbrottet stängde Kina djurmarknaderna. När de vanliga marknaderna nu öppnas igen finns farhågor att också handeln med vilda djur ska återupptas. Det vore vansinnigt

om kinesiska myndigheter och omvärlden inte tog denna chans att sätta stopp för ett barbari som pågått länge nog och som utsätter såväl kineser som omvärlden för stora risker.

Ofta kommer vittnesmål om att människor av östasiatiskt ursprung nu möts av fördomar och rasism på grund av coronakrisen. Det är ett stort underbetyg på den mänskliga rasen att vi inte kan avhålla oss från att attackera andra på grundval av hur de ser ut och varifrån de kommer.

Samtidigt verkar en annan kraft; en ovilja att kritisera traditioner och sedvänjor i andra länder även om de är omänskliga och livsfarliga. Vilka är vi att ställa krav på fattiga människor, på den kinesiska landsbygden och i städernas slum, och deras livsstil? Men om den livsstilen innebär inte bara plågsam behandling av djur utan också stor fara för människor är det snarare omvärldens plikt att reagera. Eftersom vi sett flera dödliga viruspandemier uppstå genom kontakt mellan människor och vilda djur är det tvärtom märkligt

att hanteringen har kunnat fortsätta så länge.

Men vår egen djurhållning då, kontrar någon. Är vi inte lika sadistiska mot våra grisar, kor och fjäderfän? Och har vi rätt att döma när denna hantering ger upphov till sjukdomar som galna ko-sjukan?

En relevant invändning. Så pågår just nu i västvärlden en het diskussion om etik och hälsa kring köttätandet som kommer att påverka vår matproduktion och våra måltider i grunden.

Coronakrisen får gärna bli ett skäl

att låta denna debatt fördjupas än mer.

Men framför allt sänder det nya viruset ett kristallklart budskap om den brutala behandlingen av vilda djur, i Kina liksom i andra delar av världen. Det ska inte behövas fler pandemier för att vi ska inse: det räcker nu.

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

Därför ger folket sina regeringer en skjuts uppåt under krisen

TORSDAG 23 APRIL 2020

**Coronakrisen har orsakat
förskräckande dödstal, spöklika
städer och slagit Europas
ekonomier i spillror. Men i land
efter land sluter folket samtidigt**

**upp bakom sina rege-
ringschefer.**

**Oavsett politisk färg, och
oavsett om man vidtagit
rigorösa eller milda åtgärder för
att minska smittspridningen.**

Stängda gränser, igenbommade
fabriker, tomma butikshyllor och
militär på gatorna har för många
européer blivit det nya normala
sedan coronakrisen vänt upp och
ner på tillvaron.

Samtidigt som samhällen stängt
ner och ekonomierna befinner sig
i fritt fall har många av Europas
ledare mött ett historiskt uppsving

vad gäller väljarnas stöd och sympatier. Sverige är inget undantag. Så sent som i februari i år låg Socialdemokraterna på den lägsta nivån någonsin i opinionsinstitutet Ipsos drygt 40-åriga historia av väljarmätningar. Ännu betraktades det nya coronaviruset som ett kinesiskt fenomen och i Sverige bedömde Folkhälsomyndighetens experter risken för en inhemsk smittspridning som mycket liten. Resten är historia. Trots att det rasat en högljudd debatt om Sveriges coronastrategi

och att smittan har tagit sig in på många äldreboenden har S gått framåt kraftigt. Flera av opinionsinstituten uppger att de inte varit med om något liknande sedan de startade sina mätningar. Men den uppgång som de svenska Socialdemokraterna kunnat glädja sig åt bleknar i jämförelse med det uppsving som regeringspartier i andra europeiska länder noterat. Oavsett politisk färg, och oavsett hur hårda eller lätta restriktionerna som vidtagits för att minska spridningen av det nya coronaviruset varit, tycks de

européiska väljarna sluta upp bakom sin regeringschef.

I Danmark och Finland, där man bland annat stängt skolor, restauranger och butiker och låtit polis kontrollera att medborgarna inte bryter mot de nya reglerna, har stödet för de S-ledda regeringarna rusat i höjden. De danska socialdemokraterna är uppe på 35 procent (jämfört med knappt 26 procent i valet för ett år sedan) och i Finland har statsminister Sanna Marins SDP med god marginal gått om Sannfinländarna som största parti för första gången på ett år.

Ännu bättre går det för de konservativa regeringspartierna i bland annat Tyskland, Österrike och Storbritannien. Angela Merkels tyska Kristdemokrater CDU/CSU når närmare 40 procent i opinionsmätningarna och förbundskanslerns egen popularitet har ökat så mycket att vissa hoppas att hon ska ställa upp för en femte mandatperiod. I Österrike närmar sig den unge kanslern Sebastian Kurz och hans ÖVP egen majoritet och få hela 48 procent enligt de senaste mätningarna.

Även i Storbritannien vinner konservativa Tories ökat stöd och premiärminister Boris Johnson, som friskförklarats efter att ha vårdats för covid-19 på intensivvårdsavdelning, har fått beröm även av oppositionen. Samma mönster av att väljare sluter upp bakom det största regeringspartiet syns i bland annat Norge, Nederländerna, Portugal, Ungern, Slovakien och Rumänien. Även stödet för Frankrikes president Emmanuel Macron ökar. För att nämna några exempel.

– Den här typen av stöd bygger ofta på känslor snarare än politik, säger Li Bennich-Björkman, professor i statsvetenskap vid Uppsala universitet.

– Det är samma psykologiska mekanism som kan uppstå under krig, då människor enas och svetsas samman mot en gemensam fiende och andra frågor läggs åt sidan. Ibland används det statsvetenskapliga begreppet ”sluta upp kring flaggan”. Det myntades ursprungligen för att beskriva hur krig och krissituationer ofta leder till ett

kortsiktigt uppsving för den sittande amerikanske presidenten. Coronakrisen har också flyttat fokus från de frågor som dominerade före krisen. I Tyskland är klimatfrågan som bortblåst. Om debatten tidigare handlade om vikten av att få folk att flyga mer sällan, åka mindre bil och minska konsumtionen, kretsar diskussionen i dag om hur man ska få i gång flygtrafiken, öppna de stillastående fabrikerna och förmå folk att börja handla igen. Kanske är det inte en slump att de flesta gröna partierna i

Europa backar, vilket märks även i Sverige och Tyskland. Medan tyskarna, åtminstone tillfälligt, lagt klimatoron på hyllan tycks den svenska diskussionen om bland annat brott och straff ha tystnat. Även om skjutningarna och sprängningarna fortsätter är det nu jobben, ekonomin och sjukvården som konkurrerat ut de vanliga politiska trätoämnena. ”Det är som en katastrofövning, men det är på riktigt” säger en läkare i DN:s uppmärksammade reportage inifrån

intensivvårdsavdelningen på Nya Karolinska i Solna.

Att mitt i en pågående kris bråka om andra politiska sakfrågor kan uppfattas som oanständigt, påpekar Li Bennich-Björkman.

– Det är lite som att svära i kyrkan, säger hon.

Framför allt har den annars så infekterade invandringsfrågan hamnat i skymundan under krisen. Sedan EU:s medlemsländer stängt sina gränser anländer nu försvinnande få asylsökande till EU:s medlemsländer. Berövad sin viktigaste fråga tappar även

många högernationalistiska partier i Europa stöd. Alternativ för Tyskland (AFD), vars frågor och framflyttade positioner har präglat den politiska agendan i landet sedan flyktingkrisen 2015, når för första gången på tre år bara ensiffrigt stöd (9 procent). Samma mönster syns i Österrike där det tidigare regeringspartiet FPÖ är nere på 13 procent. Även i Sverige backar SD och i Danmark når Dansk Folkeparti sitt lägsta stöd sedan de kom in i parlamentet för mer än 20 år sedan.

Om trenden kommer att hålla i sig även efter att coronapandemin är över återstår att se.

Tidigare europeiska kriser har snarare lärt eftervärlden att ekonomisk depression och social oro tenderar att gynna missnöjespartier och extremister. I Tyskland, där minnena från mellankrigstidens massarbetslöshet och nazisternas maktövertagande lever vidare, växer oron för vad som väntar runt hörnet. Det är mot den bakgrunden man ska förstå varför regeringen har sjösatt de största ekonomiska stödpaketet i modern

tid och sagt adjö till den annars heliga svarta nollan, principen om att inte uppta några nya skulder. Oroligt blickar man mot Italien, där de höga dödstalen förskräcker och rapporterna inifrån från överbelastade sjukhus skakat omvärlden. Där går också väljarna mot strömmen vad gäller partisympatierna. Även om stödet för den partilösa premiärministern Giuseppe Conte ökat under krisen är det oppositionsledaren Matteo Salvini och högernationalistiska och EU-kritiska Lega som är klart

största parti i
opinionsmätningarna.
Redan före krisen var Italiens
ekonomi pressad och efter att
landet har varit nedstängt i över
en månad är utsikterna ännu
sämre. Salvini får draghjälp av att
många italienare känner sig
lämnade i sticket av EU. I ett
historiskt uttalande bad
kommissionens ordförande
Ursula von der Leyen Italien om
ursäkt för att unionen agerat så
sent.

Frågan är om det räcker.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

EU-toppmöte i dag – strid väntar om pandemi- pengar mellan nord och syd

TORSDAG 23 APRIL 2020

**Vem ska betala för
återhämtningen efter
pandemin? Det är den heta**

**frågan inför EU:s
videotoppmöte i dag, torsdag.
Det hårt drabbade Sydeuropa
vill att hela unionen ska betala
gemensamt. Men det ”snåla”
Nordeuropa säger nej.**

Coronakrisen sätter EU:s
sammanhållning på spel som
kanske aldrig tidigare. När
pandemin skördar dödsoffer och
förlamar ekonomier över hela
kontinenten – då om någonsin
borde det väl vara dags för
unionens 27 medlemsländer att
agera solidariskt och samordnat.
Det trodde och hoppades många.

Men i stället stängde flera länder
sina gränser när krisen slog till.
Italien fick ingen hjälp att tala om.
Tyskland och Frankrike införde
tillfälligt exportstopp på
skyddsutrustning.

Och när det gäller ekonomin tycks
virusets framfart snarast ha
förvärrat polariseringen mellan
rika länder i norr och fattigare i
södra och östra Europa.

Så när Stefan Löfven sätter sig
framför sin skärm för att möta
övriga 26 stats- och
regeringschefer är det en splittrad
skara han möter.

Vad alla är överens om är att enorma summor pengar behövs för att ta Europa ur det som väntas bli den djupaste ekonomiska krisen sedan andra världskriget. Det handlar om belopp som räknas i biljoner euro, inte miljarder.

Men hur ska pengarna tas fram? Därom råder stor oenighet.

En grupp sydeuropeiska länder, bland dem de hårdast coronadrabbade Italien och Spanien, vill att hela eurozonen eller hela EU lånar pengar gemensamt i stället för var och en för sig.

Italiens premiärminister Giuseppe Conte har exempelvis en tid krävt att EU ger ut gemensamma ”coronaobligationer”. Det skulle ge de skuldtungda länderna i söder möjlighet att låna till samma låga kostnad som exempelvis Tyskland.

Härom dagen läckte ett radikalt förslag från Spaniens vänsterregering till tidningen El País. Det går ut på att unionen lånar ihop en återhämtningsfond på svindlande 1,5 biljoner euro – motsvarande 15000 miljarder kronor – med EU:s långtidsbudget som säkerhet.

Enligt den här modellen, som premiärminister Pedro Sánchez kommer att driva på toppmötet, ska utbetalningarna från fonden dessutom ske i form av bidrag, inte lån.

Frankrikes president Emmanuel Macron ger sina sydliga grannländer eldunderstöd. I en intervju för Financial Times nyligen slog han fast att rika länder som Tyskland och Nederländerna måste visa större solidaritet med de värst drabbade länderna – annars hotas hela EU av kollaps. Och att hjälpen bör

komma i form av just gemensamma lån.

Men Macron, Sánchez och Conte kommer att få svårt att övertyga länder som Nederländerna, Österrike, Sverige och Danmark – som kallas ”den snåla fyran” och som alla motsätter sig att gå i borgen för Sydeuropa.

Och ännu mer betydelsefull är naturligtvis Tysklands förbundskansler Angela Merkel. På en presskonferens i måndags verkade hon öppna för någon variant av gemensamt uppbackade lån.

– Jag kan tänka mig sådana instrument vid ett senare tillfälle, sa hon.

Samtidigt vet alla att idén att tyska skattebetalare ska stå som garantier för dåliga sydeuropeiska lån är lika svårsåld nu som den var under eurokrisen.

De båda lägren står alltså långt från varandra.

Toppmötets onlineformat gör det dessutom ännu svårare att komma överens, eftersom det omöjliggör nattligt korridorsnack och informella sidomöten – sådant som annars ofta är

avgörande för att nå kompromisser.

Det troliga är därför att varken nord eller syd går vinnande ur striden.

Diplomatkällor uppger för Reuters att de väntar sig att stats- och regeringscheferna till sist bara kan enas om att bolla tillbaka frågan om en gigantisk återhämtningsplan till EU-kommissionen, som får i uppgift att ta fram ett mer detaljerat förslag.

Ingmar Nevéus

Fakta. Ledarna träffas online

Det som till vardags kallas EU-toppmöten är sammanträden där alla de 27 EU-ländernas stats- och regeringschefer möts. Normalt sker det minst två gånger per halvår i Bryssel. Torsdagens möte inleds klockan 15.00 och det leds av Europeiska rådets ordförande Charles Michel. Senast ledarna träffades fysiskt var i slutet av februari. Därefter har coronapandemin gjort det omöjligt att mötas fysiskt, och

dagens möte sker därför, liksom ett möte i slutet av mars, via videolänk.

Trump fryser ansökningar om uppehållstill- stånd i 60 dagar

TORSDAG 23 APRIL 2020

Donald Trump fryser alla nya ansökningar om uppehållstillstånd i två månader. Det

är ytterligare ett utspel som tyder på att Trump ser hårdare invandringslagar som ett viktigt redskap i hanteringen av coronapandemin.

New York.

Donald Trump väckte i måndags oro och förvirring efter kommentarer om att stoppa alla ansökningar om uppehållstillstånd och arbetstillstånd, på grund av coronapandemin. På onsdagen förtydligade han utspelet. I 60 dagar ska alla ansökningar om permanent uppehållstillstånd, så kallade green cards, frysas.

Däremot påverkas inte ansökningar om tillfälliga arbetstillstånd, med motiveringen att de är viktiga för att hålla landet rullande. Många i sjukvårdsyrken och jordbruk har exempelvis tillfälliga arbetstillstånd.

Flera experter på invandringspolitik avfärdar utspelet som en symbolisk gest, ämnat att tillfredsställa Trumps nationalistiska kärnväljare. I praktiken har de flesta ansökningar om uppehållstillstånd inte hanterats sedan i februari, då myndigheten som behandlar ansökningar

mestadels stängt under pandemin.

Utspelet tyder på att Trump prioriterar att fortsätta en hård för invandringspolitik under krisen.

Hans första åtgärder mot pandemin var nya restriktioner för inresande till USA.

Många federala myndigheters arbete har tagit en paus under pandemin, men myndigheten som ansvarar för utvisningar, ICE, verkar däremot ha trappat upp sitt arbete. Längs gränsen till Mexiko rapporterar lokala nyhetsmedier och hjälporganisationer att det sker

fler razzior mot hem och arbetsplatser där det misstänks finnas papperslösa. Även i New York, som har drabbats värst i världen av pandemin, fortsätter ICE-agenter att besöka lägenheter på jakt efter papperslösa. Antalet ICE-agenter som själva har smittats har ökat kraftigt i New York under mars och april, vilket tyder på att smittan kan spridas av det fortsatta arbetet med utvisningarna.

Tusentals personer har även utvisats vid den mexikanska gränsen sedan i mars, trots risken för att de för med sig smittan.

Bland gränsvakter och hjälparbetare är det många som oroar sig över att det kan förvärra pandemins spridning i latinamerikanska länder, enligt Washington Post.

– Vi är oroliga för att vi alla på sikt kommer att smittas, med alla utvisningar, säger Ricardo Calderón Macias, direktör för ett invandringscenter i norra Mexiko. Hälsoministern i Guatemala, ett av de länder som flera smittade papperslösa utvisats till, varnar även för att ökningen av utvisningar från USA kan göra landet till ”Latinamerikas Wuhan”.

2019 varmaste året som uppmätts i Europa

TORSDAG 23 APRIL 2020

År 2019 var det varmaste året som har uppmätts i Europa. Elva av de tolv varmaste åren har inträffat sedan år 2000, enligt en ny rapport från europeiska klimattjänsten Copernicus.

Den nya rapporten som sammanfattar det europeiska klimatåret 2019 är ännu en bekräftelse på en trend med allt högre temperaturer i Europa. Medan 2019 globalt var det näst varmaste år som har uppmätts, var året det varmaste som har uppmätts i Europa. Förra året var alla årstider varmare än genomsnittet. Året ligger temperaturmässigt nära åren 2014, 2015 och 2018. Elva av de tolv varmaste europeiska åren som har uppmätts har inträffat sedan år 2000.

I delar av Europa låg sommartemperaturerna 3 till 4 grader högre än normalt. Och under flera intensiva värmeböljor i juni och juli sattes en rad nya temperaturrekord, det gäller bland annat Frankrike och Tyskland.

Värmen ledde också till torka i Centraleuropa, men under hösten drog kraftiga regn in över västra och södra Europa – de bidrog till att nederbörden sett över året var nära genomsnittet.

Antalet soltimmar var det högsta sedan mätningarna startade 1983, något högre än 2015 och är en del

i en trend av ökande antal soltimmar som noterats i Europa de senaste 40 åren. Spanien, delar av Frankrike, Centraleuropa och större delen av Östeuropa var de områden som låg mest över genomsnittet när det gäller soltimmar.

I de europeiska delarna av Arktis låg temperaturen något lägre än de höga temperaturer som har uppmätts de senaste åren.

Lufttemperaturen i regionen låg i genomsnitt 0,9 grader högre än genomsnittet.

Men i slutet av juli spred sig en värmebölja från

Kontinentaleuropa norrut och gav rekordhöga temperaturer i norra Skandinavien och bidrog till en rekordhög ytsmältning av isen på Grönland.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Fakta. Flera källor

Rapporten "European State of the Climate 2019" är sammanställt av Copernicus från en rad datakällor, med bidrag från aktörer inom klimatvetenskap.

Rapporten innehåller översikt över årliga och säsongsbetonade

väderförhållanden över hela Europa och europeiska Arktis. Dessa jämförts med det långsiktiga genomsnittet.

Tre soldater gripna för att ha dödat civila

TORSDAG 23 APRIL 2020

Kamerun. Tre soldater tillhörande Kameruns armé har gripits, misstänkta för att ha dödat civila. Soldaterna är en del av en styrka som bekämpar separatister i den västra delen av det centralafrikanska landet. I samband med en skottväxling i byn Ngarbuh i februari upptäckte

soldaterna att tre kvinnor och tio barn hade dödats.

De ska då ha försökt att dölja sina spår genom att i panik bränna ner delar av byn, uppger regeringen.

TT-Reuters

Trump vill beskjuta iranska fartyg

TORSDAG 23 APRIL 2020

USA/Iran. USA:s president Donald Trump har beordrat flottan att beskjuta iranska fartyg som uppträder provocativt i Persiska viken. Beskedet kommer sedan elva av revolutionsgardets fartyg för en vecka sedan närmat sig amerikanska örlogsfartyg i regionen ”på ett farligt och

provokativt” sätt. ”Jag har instruerat USA:s flotta att beskjuta och tillintetgöra samtliga iranska stridsfartyg som trakasserar våra skepp till havs”, skriver Trump på Twitter. En talesperson för den iranska militären kallar det hela för ”översitteri”.

TT-Reuters

Storbritannien ska kontaktspåra i stor skala

TORSDAG 23 APRIL 2020

**Enligt den brittiske
hälsoministern Matt Hancock
kommer regeringen att dra i
gång omfattande
kontaktspårning när läget med
coronaviruset har stabiliserats.**

– När vi nått toppen, när vi fått ner antalet nya fall, kommer vi att introducera kontaktspårning i stor skala, säger han i parlamentet. Enligt brittiska myndigheter har omkring 133 500 bekräftat smittade personer registrerats i Storbritannien.

18 100 personer som smittats av covid-19 har avlidit på sjukhus i landet. Men enligt en sammanställning av statistik som Financial Times gjort av dödsfall som inträffat även utanför sjukhusen kan det faktiska antalet döda vara så högt som cirka 41 000.

Samtidigt kritiserar oppositionella Labourpartiets nye ledare Keir Starmer regeringen för senfärdigt agerande.

– Vi var långsamma med nedstängning, långsamma med testning, långsamma med skyddsutrustning, säger han. Men utrikesminister Dominic Raab, som leder regeringens arbete medan premiärminister Boris Johnson återhämtar sig från covid-19, avfärdar Starmers kritik och säger att regeringen följt experternas råd.

– Om han (Starmer) anser att han vet bättre än dem, med fördelen

av efterklokhet, då är det hans beslut, säger Raab.

TT-AFP-Reuters

**Det finns en risk
att virusets attack
mot vårt land
nästa vinter
faktiskt blir ännu
svårare än den vi
precis har gått
igenom.**

TORSDAG 23 APRIL 2020

Robert Redfield, chefen för USA:s smittskyddsmyndighet CDC, uppger i en intervju med Washington Post att han befarar att en andra våg av corona-smitta kan slå till i samband med influensavågen.

Hårdare inreseregler till kinesisk storstad

TORSDAG 23 APRIL 2020

Kina. Ytterligare reserestriktioner införs i mångmiljonstaden Harbin i nordöstra Kina, där flera nya coronavirusutbrott kopplas till kinesiska medborgare som återvänder hem.

Besökare och fordon som har registrerats på andra platser får inte komma in i bostadsområden, rapporterar statliga medier. Sedan tidigare har en fyra veckor lång karantänstid införts för människor som anländer från andra länder eller orter med stor smittspridning.

TT-Reuters

Nu lyfter kinesiskt flyg igen

TORSDAG 23 APRIL 2020

Kinesiska flygindustrin börjar ta fart igen efter att coronapandemin lamslagit landet. Enligt landets flygmyndighet steg passagerarsiffrorna med 7,9 procent under den senaste månadsperioden som sträcker sig fram till och 21 april. Dock är det knappt en tredjedel (29 procent)

av det passagerarantal som uppmättes för ett år sedan. Antalet dagliga inrikesflyg steg också bara en procent i april och ligger nu på 42 procent av det antal som flög innan coronapandemin. Många flygbolag har i spåren av bristande efterfrågan på grund av restriktionerna, valt att i stället satsa få fraktflyg.

TT-Reuters

Baksmälla för Heineken

TORSDAG 23 APRIL 2020

Inte heller världens näst största ölbryggeri, nederländska Heineken, kommer undan - coronapandemins ekonomiska effekter. Försäljningen minskade med 14 procent under mars månad i spåren av stängda barer och restauranger. Heineken ser också utmaningar inför andra kvartalet då vissa restriktioner visserligen kan lyftas

men de ekonomiska effekterna av coronapandemin lär kvarstå.
TT-Reuters

24 april 2020

Allsmäktiga får skylla sig själva

FREDAG 24 APRIL 2020

Det är något som inte stämmer. Officiellt hade på onsdagen 2 200 människor i Turkiet avlidit i coronapandemin. De som jämför siffran med normala tider konstaterar dock en kraftig underrapportering. I till exempel

megastaden Istanbul kan det verkliga dödstalet vara tre gånger så högt.

Inte förrän den 17 mars erkändes det första dödsfallet i covid-19, men då hade smittan säkert varit i farten ett tag. President Erdogan hyllar landets beredskap och sina egna tidiga insatser. Han har dock agerat ytterst selektivt och undvikit att stänga landet. Skälet är ekonomin. De senaste årens inflation och arbetslöshet har han skyllt på en ”internationell räntelobby”. För att hålla kreditexpansionen under armarna och blåsa på

konjunkturen har han tvingat centralbanken att sänka räntan kraftigt. Coronakrisen kräver mer motmedel, men hans tidigare politik gör det svårare.

Erdogans första instinkt är alltid att stoppa korrekt information och tysta kritiker, men pandemin skapar en ny dimension. Dåliga nyheter måste strypas, budbärare kvävas. "Alarmister" spärras in, oppositionella borgmästare åtalas för att ha samlat in pengar till sårbara grupper. Våldtäktsmän och rånare får amnesti, medan politiska fångar blir kvar i sina celler.

Samtidigt försöker presidenten hålla ryggen fri. Inrikesministern införde förra helgen utegångsförbud i städerna med någon timmes varsel, varvid kaos uppstod utanför matbutikerna. Erdogan fick träda in som en räddare och skjuta upp det beslut han själv beordrat.

Problemet är att Erdogan ändå äger sitt auktoritära system. Rättsväsendet är helt i hans händer, liksom de ekonomiska besluten. Kritiker må jagas som "terrorister", eller varför inte virus. Men den som kapar åt sig all makt, likt en Xi Jinping eller

Vladimir Putin, har faktiskt ingen annan att skylla på när allt går snett.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Äntligen ställs diktatorns medhjälpare inför rätta

FREDAG 24 APRIL 2020

Somliga solskenshistorier är grå-daskigare än andra. Det gäller även den om Anwar Raslan,

underrättelsepolischefen som under drygt ett och ett halvt år sägs ha beordrat tortyr av minst 4 000 personer i Syrien.

De ska ha hängts i fötterna från taket, elchockats, misshandlats medvetslösa, bränts med järn, utsatts för sexuella övergrepp och fått sina ben sönderslagna. Minst 58 av offren dog.

2013 ville Anwar Raslan bort, och hjälptes då ut ur Syrien av ledare för oppositionen. De hoppades dels inspirera fler av regimens hantlangare att lämna, dels få värdefull information: Enligt källor till Foreign Policy (20/4)

hade han utlovat dokumentation över vad som hänt med 20 000 av de personer som fängslats i Syrien.

Ett kort tag umgicks han verkligen med exiloppositionen, och följde bland annat med en delegation till ett FN-lett fredssamtal om Syrien. Men strax tog han sig till Tyskland, för att slå sig till ro med sin familj.

Redan på flyktingförläggningen kände andra syrier igen honom, och några av dem började samla in bevis mot honom. I höstas greps han av tyska myndigheter,

misstänkt för brott mot mänskligheten.

Nu blir han den första statliga representant att åtalas för krigsbrott i Syrien, tillsammans med en lägre tjänsteman som först kallades som vittne, men snart visade sig ha misstänkt detaljerade kunskaper om tortyr. Det är förstås goda nyheter. Men verkligheten är en snårig plats, och alla är inte glada.

Å ena sidan är det förstås bra att krigsförbrytare åtalas. Å andra sidan hade han ju faktiskt lämnat regimen, påpekar vissa. Å den tredje misstänker en del av

oppositionen att han bluffade, och i själva verket är den syriska regimens infiltratör, för någon verklig, användbar information lär han inte ha delat med sig av. Å den fjärde oroar sig många nu för att hela den här historien ska avskräcka framtida dissidenter. Det är förståeligt att alla inte firar. Men till syvende och sist kan man förstås inte väga och balansera upp tillvaron på det sätt som många nu vill. Man kan inte ta med i bedömningen att en massmördare kanske har bättrat sig. Eller att det kan verka demotiverande för andra

krigsförbrytare, om han döms för sina brott.

En förtryckarregim görs ofta synonym med sin ledare. Men en diktator som Bashar al-Assad vore ingenting utan alla händer och fötter som verkställer hans vilja.

Det är underhuggarna som möjliggör hans tyranni, och de ska inte komma undan.

Det enda rimliga är därför att låta den demokratiska rättvisan ha sin gång. Dess käkar mal långsamt, och ofta långtifrån tillräckligt.

Men de mal.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

Här tvingas Parisbor köa för att få mat

FREDAG 24 APRIL 2020

I Paris förorter växer köerna snabbt vid soppköken och matutdelningarna. Efter drygt fem veckor av utegångsförbud är pengarna på väg att ta slut på många bankkonton.

– Våra grannar, våra släktingar, alla har det lika illa, säger Aurore Kadouri, som mot sin

vilja måste be om mat för att ha något att ge sina barn.

Samtidigt är det också här som flest insjuknar i covid-19.

Kön ringlar flera hundra meter på trottoaren. Den sträcker sig runt halva kvarteret, i skuggan av femtonvåningshusen i

Parisförorten Clichy-sous-Bois.

Längst fram står de som var här i ottan.

I fickorna: två blanketter. Dels den som poliser kräver för att man ska få gå ut, med ikryssad ruta för ”införskaffande av basvaror”. Dels ett papper med namn och adress,

och plats för dagens stämpel på matutdelningen.

Strax före klockan elva börjar volontärerna ge ut tygkassar. De innehåller det allra nödvändigaste. Pasta, ägg, ris, grönsaker, socker, matolja. Ett kakpaket till barnen.

Ibland lite fisk eller kött.

– Det är stressigt att behöva gå hit. Men så är det nu. Man vet ju att det kommer att vara tajt på bankkontot nästa månad. Extremt tajt, säger 33-åriga Aurore Kadouri.

Hon jobbar som kassabiträde i ett lokalt snabbköp. Men lönen räcker inte till.

– Min man är visstidsanställd och sedan den 14 mars har han inte kunnat arbeta alls. Han har inte rätt till a-kassa – så han får in noll euro. Jag tjänar omkring 1 100 euro i månaden (12 000 kronor) som kassabiträde. Jag har tre barn, jag är gravid, och jag har en hyra på 780 euro (8 500 kronor). Efter att alla räkningarna är betalda blir det väldigt lite kvar. Så ja, det är en komplicerad situation, säger Aurore Kadouri sammanbitet.

Utegångsförbudet som infördes i Frankrike den 17 mars har tvingat många branscher att stänga ned.

Tiotusentals har förlorat anställningar i hotellnäringen, på kaféer och restauranger och i byggsektorn.

– Våra grannar, våra familjer – alla har det lika illa nu, säger Aurore Kadouri.

Den franska regeringen ger fördelaktiga lån till storföretag och har infört möjlighet till korttidspermitteringar, liksom ett engångsstöd på 1 500 euro till småföretagare.

Socialbidragstagare ska få ett

extra tillskott på 150 euro (1 600 kronor), och 100 euro per barn. Men den franska byråkratins kvarnar mal långsamt. De som DN talar med har inte sett röken av satsningarna. Däremot vittnar många om att priset på grönsaker och andra dagligvaror stiger i spåren av krisen.

29-åriga Fatime Younous är änka, kom till Frankrike från Tchad för två år sedan, och får nu 600 euro per månad i social- och barnbidrag. Hon bor tillsammans med sina tre barn på ett enkelt lägenhetshotell, där hon delar kök

och toaletter med de andra boende.

– Det är trångt. Jag försöker studera på distans, men det är svårt att koncentrera sig med barnen i samma rum. Nu när de inte får skolmat måste jag också betala för tre mål mat om dagen, i stället för två, säger hon.

Fem miljoner invånare i Frankrike lever trångbott, enligt en ny rapport. Det ökar risken för smittspridning – inte minst i arbetarklassförorter som Clichy-sous-Bois.

Hittills har fler än 20 000 avlidit i covid-19 i Frankrike, varav minst

5 000 i Parisregionen Île-de-France. Och i departementet Seine-Saint-Denis, som Clichy-sous-Bois och flera andra fattiga Parisförorter tillhör, är överdödligheten markant högre än i centrala Paris, enligt preliminära siffror.

– Här i Clichy-sous-Bois är det få som kan jobba hemifrån. Många är kassabiträden, busschaufförer, vårdbiträden – jobb där man utsätter sig för hög smittorisk. Och de som blir arbetslösa hamnar ofta i en akut ekonomisk situation. Vi står inför en social

katastrof nu, säger Mohamed Mechmache.

Han är talesperson för den förening som sköter matutdelningen, med stöd av kommunen. Lokala företagare skänker stora mängder livsmedel, som ett 30-tal volontärer förmedlar två gånger i veckan.

– Första gången vi gjorde detta kom 190 personer. Andra gången kom 490 personer. Tredje gången 750. Och nu... ja, du ser ju hur det är, säger Mohamed Mechmache och slår ut med armarna. Kön ringlar fortfarande lång trots att volontärerna jobbar intensivt

med att dela ut maten. Inne på kontoret sitter psykologistudenten Oussila Galoul och försöker mobilisera mer proviant. Senaste nytt: ett bageri har gått med på att bjuda på två baguetter per dag och familj i en månad, för dem som registrerat sig hos föreningen.

– Det känns bra att kunna hjälpa till med något, säger Oussila innan hon ringer nästa samtal. Det höga tempot till trots är stämningen lugn. Bortsett från kön på trottoaren är det minst lika tomt på gatorna här, som i centrala Paris.

– Vi har inte något annat val än att acceptera utegångsförbudets regler. Vi förstår ju situationens allvar, säger 37-åriga Badiallo Diallo som precis fått en tygkasse full med livsmedel.

– Det här är viktigt. Nu vet jag att min ettåring har något att äta ett tag till, lägger hon till.

Polisen håller sig på avstånd.

I flera förorter till Paris har oroligheter utbrutit nattetid de senaste dagarna, efter ett antal omstridda polisingripanden. En skola har satts i brand och ungdomsgäng har skjutit fyrverkeripjäser mot polisbilar.

Borgmästaren i Clichy-sous-Bois, socialisten Olivier Klein, är oroad av utvecklingen.

– Brytpunkten är nära. Här fanns en social kris redan tidigare, men nu har den exploderat. Det kommer att krävas mycket mer satsningar än de som regeringen lovat hittills, säger han.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Fakta. Måste fylla i blankett

I Frankrike har ett partiellt utegångsförbud varit i kraft i mer än fem veckor. Skolor,

restauranger, kaféer och de flesta affärsinrättningar är stängda.

För att få gå ut krävs att man har med sig en blankett där man intygar att man har ett giltigt skäl – som att handla mat, besöka läkaren eller åka till arbetet – och att man inte vistas utomhus i mer än en timme.

Den som bryter mot utegångsförbudets regler kan få 135 euro i böter. Hittills har polisen gjort minst 2,6 miljoner kontroller och bötfällt fler än 760 000. Om förseelsen upprepas kan den ge upp till sex månaders fängelse.

Corona- pandemin kan bli en hunger- pandemi

FREDAG 24 APRIL 2020

Analys

Coronaviruset skiljer inte mellan fattig och rik. Men pandemin och den kollapsade ekonomiska världsordningen blottlägger på ett brutalt sätt de sociala klyftorna i världen,

såväl mellan som inom länderna. Inom några månader kan vi stå inför svältkatastrofer ”av bibliska proportioner”, varnar FN.

Som framgår av Erik de la Regueras reportage från Paris är det de fattigaste i de så kallade problemområdena som får ta de värsta smällarna av covid-19.

Scener utspelar sig som påminner om hur det såg ut vid två av 1900-talets största globala kriser: den stora depressionen i början av 1930-talet och vid andra världskrigets slut 1945.

Det handlar i detta fall om vår rika del av världen, som hittills har drabbats mest direkt av coronaviruset och av alla restriktioner mot smittspridningen. Bara i Europa har under den senaste månaden 18 miljoner anställda blivit permitterade eller uppsagda från sina arbeten. Motsvarande siffra i USA är 22 miljoner anställda. De har ändå fördelen att leva i länder som, än så länge, har råd att lägga ut hundratals miljarder euro och dollar på statsbidrag för att rädda företag och individer från att gå under.

Ännu har smittan av flera olika skäl inte fått lika stor spridning i de flesta av världens utvecklingsländer. Hur hårt coronaviruset till slut kommer att slå till i de fattigaste länderna är det för tidigt att spå om. Tedros Adhanom Ghebreyesus, chef för Världshälsoorganisationen (WHO), varnar dock för en ”uppåtgående trend” av epidemin i delar av Afrika och Sydamerika. Många länder befinner sig bara i början av sina epidemier, betonar Tedros. Vad som redan står klart är att följderna av coronakrisen –

främst en paralyserad produktion, handel och samfärdsel i världen – blir förödande för många samhällen i Sydamerika, Asien och Afrika.

Själva viruset skiljer inte på fattig och rik. Även om trångboddhet, avsaknad av vatten och dålig hygien ökar smittrisken kan vem som helst insjukna och dö, oavsett ställning i samhället. Däremot är konsekvenserna av den globala hälsokrisen allt annat än jämlika. Främst handlar det om tillgången på födoämnen, som redan tidigare är en bristvara i många av världens fattigaste länder. De som

i dag går hungriga riskerar nu att svälta.

Enligt FN-organet World Food Programme (WFP) har 135 miljoner människor sedan tidigare levt under akut matbrist; bland orsakerna finns krig, flyktingvågor, torka, klimatförändringar. Ovanpå detta tillkommer coronapandemin, som i värsta fall kan öka antalet med ytterligare 130 miljoner människor. Det betyder att sammanlagt 265 miljoner kan stå inför svält under slutet av detta år. – Miljontals civila som lever i nationer ärrade av konflikter,

varav en stor andel kvinnor och barn, kan komma att pressas till svält, säger WFP-chefen David Beasley och han tillägger:

- Inom några få månader kan världen drabbas av flera hungerkatastrofer av bibliska proportioner. Fler människor kan dö av de ekonomiska följderna av covid-19 än av själva viruset.

I de fattiga länderna är en stor del av arbetskraften daglönare som skrapar ihop pengar till sin matförsörjning dag för dag. De har inga marginaler och saknar de sociala skyddsnät som finns i större delen av den rika världen.

De minst 65 miljoner människor i världen som lever som flyktingar från konflikter, naturkatastrofer och krig drabbas särskilt hårt. Det är därför inte förvånande att Jemen, Afghanistan, Venezuela och Syrien återfinns bland de mest utsatta länderna.

Med WFP-chefens ord: Världen måste handla snabbt för att coronapandemin inte också blir en hungerpandemi.

Michael Winiarski

Expert: Vägrade vika mig för Trumps påtryckningar

FREDAG 24 APRIL 2020

Kriget mellan forskarsamhället och Vita huset har skördat ett nytt offer. Läkaren Rick Bright, chef för den federala myndighet i USA som har till uppgift att ta

fram ett vaccin mot coronaviruset, har tvingats bort efter att ha motsatt sig politiska påtryckningar från regeringen. Doktor Bright har omplacerats till en mindre prestigefull tjänst på det nationella hälsoinstitutet. Anledningen är att Bright vägrade använda myndighetens resurser till malariamedicin, säger läkaren själv. Donald Trump har gång på gång framhållit malariamedicin som ett möjligt läkemedel mot coronaviruset. "Pröva det", har Trump uppmanat det

amerikanska folket under presskonferenser och på Twitter. Men inga studier har lyckats bevisa att malariamedicin faktiskt biter på det nya coronaviruset. Tvärtom antyder flera mindre studier att malariamedicin kan äventyra coronapatienters hälsa ytterligare.

Trots detta säger Bright att han fick påtryckningar ovanifrån att avsätta tid och pengar till malariamedicin. När han vägrade använda skattemedel till medicin som riskerar att förvärra sjukdomsförloppet fick han gå. ”Politik och vänskapskorruption”

hämmar den amerikanska statens insatser mot coronaviruset, skriver Bright i skarpt uttalande skickat från hans advokatbyrå. Trump avfärdar inte att Bright fick sparken från sin tjänst som vaccinchef efter att ha ställt sig kritisk till malariamedicinen.

– Kanske, kanske inte, säger presidenten.

Bright är inte ensam om att ha råkat illa ut efter att ha trotsat Trumpregeringens ovetenskapliga prioriteringar. Hela det amerikanska smittskyddsinstitutet, Centers for disease control and prevention

(CDC), har kommit att spela en sekundär roll under den amerikanska coronakrisen, som skördat över 40 000 dödsoffer. Centret höll sin senaste presskonferens den 9 mars. I stället har Vita huset iscensatt sina egna presskonferenser, där Trump själv spelar en dominant huvudroll.

Enligt Washington Post har Trump pratat under 63 procent av tiden som presskonferenserna pågått. Medan Anthony Fauci, den vetenskapliga experten i Vita husets specialstyrka mot coronaviruset, endast har talat

under fem procent av tiden. Mediekritiker uppmanar tv-kanaler att sluta direktsända presskonferenserna eftersom presidenten sprider desinformation.

Enskilda vetenskapliga experter som markerar mot presidenten marginaliseras eller förflyttas. Utöver Rick Bright har Nancy Messonnier tvingats lämna sin tjänst. Messonnier var chef för det nationella centret för immunitet och luftvägssjukdomar. Hennes brott var att hon allt för tidigt förklarade att coronaviruset riskerade att utlösa sjukdomar

och kräva stora omställningar i amerikanskt samhällsliv.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Antal döda.

46 785 bekräftade covid-19-dödsfall har hittills rapporterats från USA.

CSSE

Unik rättegång om tortyr

FREDAG 24 APRIL 2020

Den första rättegången om misstänkt statlig tortyr i Syrien inleddes i Tyskland på torsdagen. Den syriska tidigare underrättelseofficeren "Anwar R" anklagas för att ha övervakat tortyr på över 4 000 motståndare till Bashar al-Assad's regim, samt för 58 dödsfall och flera fall av våldtäkter och sexuella övergrepp.

”Anwar R” och hans medåtalade assistent ”Eyad A” greps i februari 2019 i Tyskland, och är åtalade för brott mot mänskligheten.

Anwar R pekas ut som chef för en förhörsenhet inom underrättelsetjänsten som har ett uppdrag att bekämpa oppositionen, skriver TT. Eyad A anklagas i sin tur för att ha deltagit i gripandena av regimkritiker.

Mansour Omari var på plats i domstolen. Han är en syrisk jurist och del av ett nätverk som har dokumenterat övergrepp så att de

ansvariga ska kunna ställas inför rätta.

– Det har känts omöjligt att få till stånd en rättegång. Att den nu inleds är tillfredsställande, säger han.

Utöver de åtalade fanns det också fyra vittnen i domstolen.

Att rättegången hålls i Tyskland möjliggörs av principen om universell jurisdiktion som ger en utländsk stat rätt att pröva allvarliga internationella brott.

Mansour Omari har själv torterats av den syriska säkerhetstjänsten. Han är en av nio syrier boende i Sverige som har polisanmält 25

högt uppsatta personer inom den syrisk underrättelsetjänsten för brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

Saeed Alnahhal

saeed.alnahhal@dn.se

Georgiens tidigare president satsar på comeback – i Ukraina

FREDAG 24 APRIL 2020

Analys

**Micheil Saakasjvili kan liknas
vid en evighetsmaskin. Han gör**

alltid comeback. Nu ser han ut att bli Ukrainas nya vice premiärminister.

När Micheil Saakasjvili kastades ut ur Ukraina skedde det – som vanligt – inför rullande kameror. Det var i december 2017 som han klättrade upp på taket till ett hus i Kiev och tvingades ner av ett tiotal poliser. Därefter deporterades han.

Saakasjvili, Georgiens före detta president, hade år 2015 rekryterats av Ukrainas president Petro Porosjenko, fått ukrainskt medborgarskap i expressfart och blivit guvernör för Odessa i södra

Ukraina. Han gjorde sig snabbt till ovän med Porosjenko eftersom han sade högt det som alla visste, nämligen att presidenten inte gjorde något åt korruptionen. I juli 2017 då han befann sig på resa utanför Ukraina blev han främtagen sitt ukrainska pass. Två månader senare marscherade han över den ukrainsk-polska gränsen och gjorde omgiven av supportrar ett triumferande återintåg i Kiev. Några månader senare blev han deporterad. Så fort Volodymyr Zelenskyj hade blivit vald till Ukrainas president återbördade han Saakasjvili

dennes ukrainska medborgarskap. Och nu har han alltså erbjudit den oförutsägbara georgiern att bli vice premiärminister, med ansvar för reformerna.

– Om Zelenskyjs team förlorar är det Ukraina som förlorar och korruptionen som vinner.

Zelenskyj blir aldrig en del av det här systemet. Han kan besegra det eller förlora mot det, säger Saakasjvili i en intervju med den ukrainska tv-kanalen Ukraina 24. Saakasjvili låter med andra ord förstå att Zelenskyj, i motsats till Porosjenko, står utanför korruptionen. Men Zelenskyj har

haft stora problem med att driva igenom reformer i Ukraina. Det ledde till att hela regeringen avgick i början av mars och att en ny regering nu håller på att bildas. Att rekrytera Saakasjvili är ett säkert sätt att få internationell uppmärksamhet, frågan är hur samarbetat ska löpa i praktiken. Saakasjvili var Georgiens president 2004–2013. Han genomförde mycket omfattande reformer, vilket gjorde honom både populär och hatad. Han lämnade sedan landet på grund av en rättsprocess och förlorade sitt

georgiska medborgarskap då han blev ukrainsk medborgare 2015. Det ukrainska parlamentet Rada röstar om Saakasjvilis kandidatur som vice premiärminister på fredag.

Anna-Lena Laurén

Det här är rekord när det gäller lastvolym och kan hamna i Guinness rekordbok.

FREDAG 24 APRIL 2020

Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj efter att världens största lastplan levererade mer än 100

ton vårdutrustning från Kina till Ukraina.

TT-Reuters

50 000

FREDAG 24 APRIL 2020

albanska säsongsarbetare ska kunna komma till Grekland i mitten av maj – det har Albanien och Grekland kommit överens om. Gränsen mellan länderna är stängd till följd av coronapandemin, men grekiska bönder behöver omkring 50 000 säsongsarbetare för skörden. Inkomster från säsongsarbetare är också viktig för Albaniens ekonomi.

TT-Reuters

”Amerikanska fartyg kan bli måltavlor”

FREDAG 24 APRIL 2020

Det hårda tonläget mellan ärkefienderna Iran och USA fortsätter. Sedan president Donald Trump beordrat amerikanska örlogsfartyg att beskjuta och ”tillintetgöra” iranska stridsskepp som uppträder provokativt kommer nu Teherans svar.

– Vi har också beordrat vår flotta att göra dem (amerikanska skepp och styrkor) till måltavlor om de försöker utsätta våra fartyg eller stridsbåtar för fara, sade generalmajor Hossein Salami vid det iranska revolutionsgardet på torsdagen.

De båda ländernas uttalanden kommer efter en händelse för en dryg vecka sedan, då iranska stridsbåtar närmade sig amerikanska örlogsfartyg som övade på internationellt vatten i Persiska viken. Ländernas redan spända relation förvärrades då USA dödade den iranske

toppgeneralen Qassem Soleimani i en dröñarattack i Irak den 3 januari. Iran svarade med att beskjuta militärbaser i Irak där amerikanska soldater var stationerade.

TT-AFP-Reuters

Statsministern jobbar hemifrån

FREDAG 24 APRIL 2020

Finland.

Finlands statsminister Sanna Marin (socialdemokratiska SDP) jobbar från och med torsdagen på distans från sitt tjänsteresidens, Villa Bjälbo i Helsingfors.

Beslutet fattades sedan en person som arbetat på residenset i förra veckan meddelat att en

närstående testat positivt för covid-19, rapporterar Hufvudstadsbladet. Personen ska inte ha träffat Marin, hennes familj eller hennes stab. Statsministern har inte visat symtom men ska nu testas för coronaviruset.

TT

Jurij Dmitrijev får svenskt pris

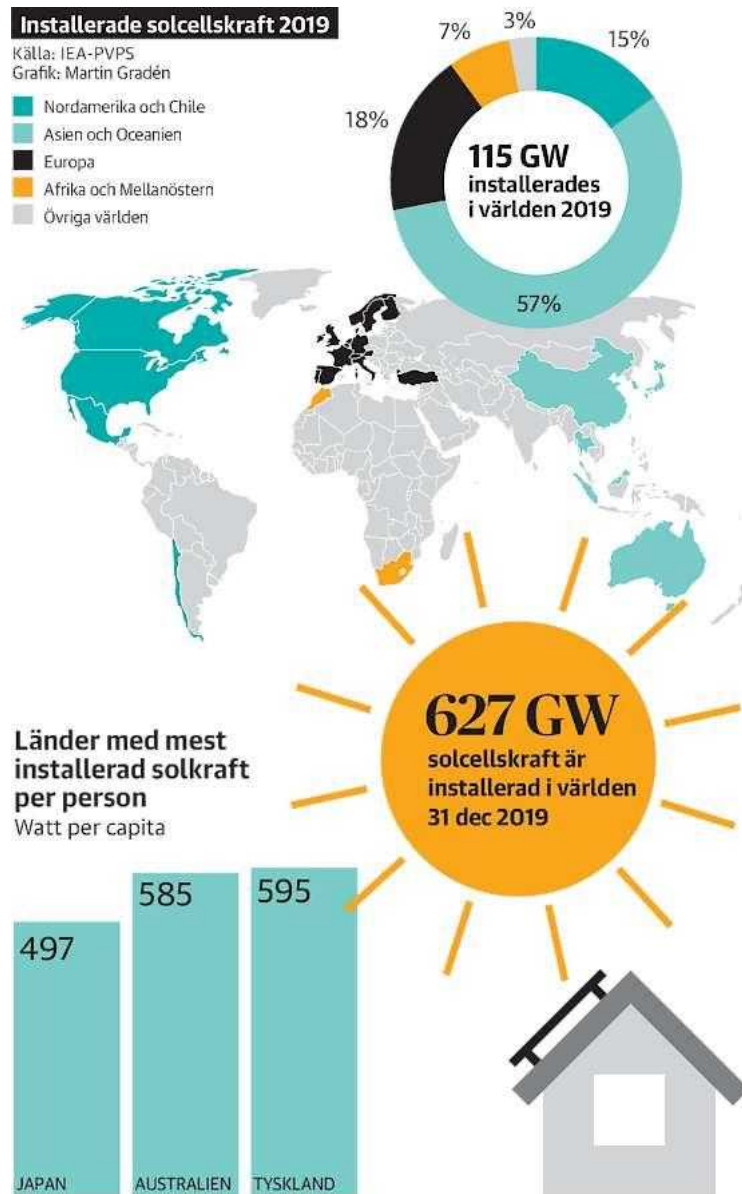
FREDAG 24 APRIL 2020

Ryssland.

Den ryska historikern Jurij Dmitrijev får ett stipendium på 50 000 kronor ur Stiftelsen Anna Dahlbäcks minnesfond. Stipendiet utdelas till personer som "visat prov på betydande engagemang och civilkurage". Jurij Dmitrijev är lokalhistoriker i Petrozavodsk

som i trettio år har kartlagt Stalins massgravar i ryska Karelen. Han sitter häktad sedan juni 2018, anklagad för sexuella övergrepp mot sin adoptivdotter. Allt tyder på att anklagelserna är fabricerade.

Anna-Lena Laurén

Solceller ökade globalt förra året

FREDAG 24 APRIL 2020

Installationer av solceller ökade globalt med 12 procent förra året. Kina backade för andra året i rad. Inom EU ökade Spanien mest, medan Sverige hamnade på åttonde plats, visar

preliminära siffror från internationella energiorganet IEA.

Solcellsmarknaden fortsätter att växa. Under 2019 växte den globalt då 114,9 GW installerades, det är en ökning med 12 procent jämfört med 2018, då 102,2 GW installerades. Det innebär att det i slutet av 2019 totalt fanns 627 GW installerad solcellskapacitet, det visar preliminära siffror från IEA PVPS, det internationella energiorganets solcellsgrupp. Kina, som är landet med mest installerad solcellskapacitet, backade för andra året i rad.

Under 2019 installerades 30,1 GW, en minskning jämfört med 2018 då det handlade om 43,4 GW, som i sin tur var en minskning från 53,0 GW år 2017. Kina är ändå i särklass och står för nästan en tredjedel av den globala installerade kapaciteten med totalt 204,7 GW.

– Kina backar för att de håller på att ställa om sina regelverk rörande solceller. Från direkta stöd, så som inmatningstariffer, till mer marknadsorienterade styrmedel, så som auktionssystem. I denna process uppstår så klart en osäkerhet

bland investerare, säger Johan Lindahl, svensk representant i det internationella energiorganets solcellsgrupp.

Den globala tillväxten utanför Kina ökade kraftigt, 44 procent, jämfört med året innan och stod för en ökad installation för minst 84,9 GW.

– Generellt var 2019 ett positivt år. Att marknaden utanför Kina kunde växa så mycket beror delvis på att priserna gått ner så pass mycket att det i många länder nu sker en utbyggnad som inte är beroende av stöd. Ett exempel är Spanien där en majoritet av de 4,4

GW som installerades inte mottog några subventioner, säger Johan Lindahl.

Spanien var den största marknaden i EU med 4,4 GW, följt av Tyskland, 3,9 GW, Nederländerna 2,4 GW och Frankrike 0,9 GW. Sverige kom på åttonde plats med 287 MW. Inom EU installerades nära 16 GW, och i resten av Europa cirka 5 GW.

Andra länder där solcellskapacitet ökade kraftigt är Vietnam, 4,8 GW, Australien, 3,7 GW, Sydkorea 3,1 GW, Brasilien, 2,0 GW, Förenade arabemiraten 2,0 GW,

Egypten 1,7 GW, Taiwan 1,4 GW, Israel 1,1 GW, Mexiko 1,0 GW. Bland de tio länder med störst solcellskapacitet installerad finns nu Kina, Indien, Japan, Vietnam, Australien, Sydkorea, Spanien, Tyskland, USA och Ukraina. Solcellskapaciteten står nu för cirka 3 procent av elproduktionen globalt och 5 procent i EU. Enligt IEA, så bidrog solelenergin till att globalt minska utsläppen av växthusgaser med motsvarande 720 miljoner ton koldioxidekvivalenter.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Briljant om terrorns brutala baksmälla

FREDAG 24 APRIL 2020

I hybridboken "Säg inget" lyfter Patrick Radden Keefe på tystnadstäcket kring den blodiga och bittra konflikten på Nordirland Nicholas Wennö läser en lika fängslande som

gripande bladvändare om "The troubles".

Patrick Radden Keefe

"Säg inget – en sann historia om mord och terror på Nordirland"

Övers. Bengt Ohlsson Albert
Bonnier förlag, 389 sidor

"Another head hangs lowly/ Child is slowly taken/ And the violence, caused such silence/ Who are we mistaken?".

Dolores O'Riordan protestsång

"Zombie" blev genast en monsterhit när den kom 1993.

Den irländska Cranberries-sångerskan hade snabbskrivit låten i ett heligt raseri över ett av

IRA:s terrordåd samma år där bland annat två barn fick sätta livet till. Då hade "The troubles", den våldsamma konflikten på Nordirland, pågått i nära ett kvarts sekel inbäddad i en epidemisk tystnadskultur.

En som, trots sina irländska familjerötter, inte hade ägnat "The troubles" något större intresse var den amerikanska journalisten och författaren Patrick Radden Keefe. Allt skulle ändra sig när han 2013 läste en dödsruna om den ikoniska IRA-kvinnan Dolours Price. Stjärnskribenten på prestigemagasinet The New

Yorker blev djupt tagen av hennes tragiska öde.

Price var en ung och karismatisk idealist som kom från en familj av militanta IRA-aktivister med en pappa som hellre läste bombmanualer än godnattsagor för sina döttrar. Ändå började Price sin motståndskamp som en övertygad ickevåldsförespråkare innan hon radikaliserades och blev en av IRA:s mest hängivna fotsoldater. Hon var också ett slags omslagsflicka för 70-talets terrorromantik. Senare i livet drabbades hon av terrorns tunga baksmälla, traumatiserades av

sina upplevelser och blev svårt alkoholiserad.

Hennes öde var en starkt bidragande orsak till att Radden Keefe kom att ägna "The troubles" samma fanatiska intresse som några av dem som befann sig i dess centrum. Den kompakta mur av tystnad som mötte honom under hans första resa till Belfast triggade honom bara ännu mer att få människor att börja prata. "Säg inget" är ett resultat av fyra års journalistiskt arbete och ändlösa intervjuer. Titeln är hämtad från Nobelpristagaren Seamus Heaneys dikt "Whatever

you say, say nothing” – ett mantra som genomsyrar hela den långa, infekterade konflikten som förstummade ett helt samhälle och krävde nära 4 000 dödsoffer. Det har skrivits otaliga böcker om Belfast som en laglös krigszon av sektaristiskt våld mellan paramilitära gäng och den brittiska armén, tvångsförflyttningar av familjer, no-go-zoner, bombattentat, tortyr och hungerstrejker. Men få är lika fängslande eller mer gripande än denna bladvändare. ”Säg inget” är en ovanligt lyckad hybrid mellan personbiografi,

undersökande reportage, politisk samtidshistoria och en true crime-berättelse kring en känd mordgåta som fortfarande hemsöker Nordirland – en katolsk änka som fördes bort av IRA inför sina tio barn i Belfast 1972. Författaren använder hennes hjärtskärande öde för att fånga in läsaren redan i första meningen: ”Jean McConville var trettioåttan när hon försvann, och hon hade tillbringat halva sitt liv antingen gravid eller nyförlöst...”. Det finns ett starkt sug i hela boken där Keefe elegant väver ihop McConville, Dolours Price

och några andra individers öden med den större politiska historien. Keefes skönlitterära manér gör att det ofta känns mer som en fiktiv roman med en spinnande dramaturgisk motor.

Tidsmässigt rör sig boken från studentupprorens 60-tal till fredsuppgörelsen 1998 och dess efterspel. Men Keefe blir aldrig slav under plikten att göra en heltäckande historieredovisning. I stället låter han de handplockade huvudpersonerna leda oss genom historien. Som exempel berörs den historiskt avgörande ”Blodiga söndagen” 1972 – då brittiska

soldater öppnade eld mot katolska demonstranter – bara kortfattat eftersom ingen av hans protagonister var närvarande. Det finns förstås vissa uppenbara risker med att använda fiktionens suggestionskraft för att skildra verkliga människor som ett slags romanfigurer, men Radden Keefe klarar balansakten utan att det blir sensationssökande. Han är visserligen både en lysande stilist och berättare, men hans stora styrka är förmågan att leva sig in i komplexa människor som ofta gör katastrofala val i moraliska gråzoner.

”Säg inget” är en bok om lidande som inger samma sorts känsla som en vemodig och melankolisk irländsk poplåt. Samtidigt skildrar Radden Keefe mekanismer som går att tillämpa på de flesta konflikter som kretsar kring sektaristiskt våld.

Som många andra uttolkare framställer han religionen mer som ett slags identitetsmarkör i en konflikt som i grunden handlar om klass, kolonialism, förtryck och utanförskap – där en grupp (katolikerna) upplever sig vara andra klassens medborgare. En lättantändlig mix som kan bli

livsfarlig om man lyckas radikalisera tillräckligt många unga människor som fattar impulsiva beslut som får ödesdiga konsekvenser för all framtid.

Synd att inte de brittiska väljarna läste ”Säg inget” innan de tryckte på brexit-knappen. Med dagens sköra fred och pyrande konflikter är boken en blinkande varningslampa inför framtiden. Fast mer än något annat är den en påminnelse om att det aldrig går att tåga ihjäl det förflutna – hur desperat man än försöker.

Nicholas Wennö

nicholas.wenno@dn.se

Inrikes DN-artiklar 17 - 24 april 2020

Artklarna 21-24 april i kapitel 1 är inte med här

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar

Samhällenas arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter. Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdomshistoria.

Individernas inre verkligheter.

Tankar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.

Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.

Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.

Politiska partier o d om individernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.

Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.

Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforskning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälsö- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.

Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommunikationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företagsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.

Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvård. Världsplaner. Rikspaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.

Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.

Litteraturvetenskap.

Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historiekrivande verksamheter, allmän historia.

Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistoria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden..

17 april 2020

Endast tillväxt är hållbart

FREDAG 17 APRIL 2020

Världens länder har tryckt på pausknappen i arbetet mot klimatförändringarna. En rad internationella klimatomöten har skjutits upp – inklusive det som

skulle ha hållits i Skottland i höst, och som räknats som det viktigaste sedan Paris 2015 (DN 16/4).

Det är en klen tröst att koldioxidutsläppen temporärt har minskat i och med att ekonomi efter ekonomi har stängt ner. För coronakrisen har samtidigt visat att det inte är ett hållbart sätt att möta klimatförändringarna.

Den ekonomiska kollaps som vi just nu upplever innebär utbredd arbetslöshet. I länder utan ordentliga socialförsäkringssystem betyder det fattigdom och svält. I länder

där det finns ett skyddsnät är detta möjligt just tack vare ett högt bnp.

Social distansering må vara nödvändigt för att bromsa coronaviruset, men som Finlands hälsosäkerhetsdirektör Mika Salminen konstaterar så medför långvariga karantänåtgärder ”stora skador på samhället”.

Det går självklart heller inte att långsiktigt stänga ner ekonomin för att bekämpa den tilltagande växthuseffekten.

Miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP) slår i DN fast att arbetet med klimatomställningen

måste fortsätta så snart covid-19 har betvingats.

Det har hon rätt i. Vi har förlorat viktig tid. Och dessutom fokus. Nyss stod klimatet högst upp på agendan. När pandemin dragit förbi och lämnat oss i en djup recession lär ekonomi och jobb vara där i stället.

Det betyder att någonting som borde ha varit självklart hela tiden blir ännu tydligare: klimatomställningen måste kombineras med ekonomisk tillväxt.

Det får inte finnas något motsatsförhållande mellan de två

– det är bara det att tillväxten
måste vara grön.

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

Ledare: Volontärerna hör till coronakrisens verkliga hjältar

FREDAG 17 APRIL 2020

”Det har varit många frivilliga
som ställt upp och vill hjälpa till.”

Det berättar Saja Al-Rawi, enhetschef på Folktandvården Skåne, om kliniken i Limhamn för patienter som misstänks ha smittats av det nya coronaviruset. Hans ord i Aftonbladet är en bra beskrivning av Sverige under coronakrisen. För trots riskerna som det innebär att arbeta med smittade och sjuka, trots umbäranden och osäkerhet, fortsätter frivilliga och volontärer att anmäla sig.

Det är en vacker syn, och en nödvändig motvikt till alla som älskar att upprepa att samhällskontraktet är brutet,

sammanhållningen något från det förflutna, Sverige existerar knappt längre, allt är misstro och misstankar.

När Gävle kommun efterlyser volontärer för att hjälpa äldre med matinköp och samtal hör ett 50-tal personer av sig direkt: "Man blir glad av att hjälpa andra", säger Marie Höglund från Röda korsets Gävlekrets till Arbetarbladet.

Även på Kungsholmen i Stockholm avlastas äldreomsorgen av frivilliga från Röda korset och Västermalms församling som handlar mat till

de äldre. Anställda inom barnomsorgen, där behoven av förklarliga skäl minskat, erbjuds omskolning till att arbeta med de äldre. ”Det avlastar hemtjänsten på ett väldigt bra sätt”, säger Pia Lindman vid äldreomsorgen till Mitt i Kungsholmen.

Liknande berättelser flödar in från hela landet. Behovet är stort, men det är också beredvilligheten att gripa in och underlätta för medmänniskan. Volontärbyrån, förmedlare av ideella uppdrag, talar i ett pressmeddelande om hur föreningar ställer om sin verksamhet för att rikta in den

mot dem som är särskilt utsatta av epidemin.

Det kanske mest imponerande är hur frivilliga söker sig direkt till fronten, till den sjukvård som är hårt belastad och vars personal tvingas ta stora risker i kampen mot viruset. I Stockholm hade enligt SvD i slutet av mars 6 500 människor anmält sig för att hjälpa till i sjukvården. Det är en makalös siffra. När Karolinska universitetssjukhuset satte in en annons riktad till ”vårdnära personal” tog det bara drygt en vecka att få in fler än tusen ansökningar.

På Södersjukhuset i Stockholm höll skyddsförklädena på att ta slut: nu medverkar volontärer till att tillverka 500 förkläden om dagen.

Viljan att hjälpa till i vården gäller dessutom inte bara det akuta virusutbrottet. På torsdagen presenterades ansökningarna till universitet och högskolor:

Ansökningarna till sjuksköterskeprogrammet ökade med 33 procent, enligt Sveriges Radio. Till höstens läkarutbildningar ökade ansökningarna med en fjärdedel.

Varje kris föder sina hjältar. Det är svårt att tänka på 11 september-dåden utan att se amerikanska brandmän framför sig; från terrorattentatet på

Drottninggatan för tre år sedan minns vi de Stockholmspoliserna som otillräckligt utrustade sprang rakt mot faran.

Det är mycket troligt att vi redan nu vet vilka som skriver in sig i historieböckerna när vi ska summera coronautbrottet år 2020. Det är inte kändisarna som sitter i sina villor och gnäller på att karantänen är krävande, det är inte konspirationsteoretikerna

som försöker använda krisen till att öka polariseringen i Sverige och västvärlden.

Vi kommer att minnas undersköterskor, sjuksköterskor och läkare i provisoriska skyddskläder och gasmasker som ser ut att höra hemma i science fiction eller ett världskrig. Och vi kommer att minnas de som frivilligt gav upp vardagstrygghet och bekvämlighet för att efter bästa förmåga hjälpa till att stoppa coronaviruset.

DN 17/4 2020

**Mycket i
människors
liv är viktigt
– men
människoliv
är viktigare**

FREDAG 17 APRIL 2020

I början av coronapandemin hade människor kommit olika långt mentalt. Medan en del bunkrade toalettpapper, tvättade sönder händerna och ville att Sverige skulle vidta snabbare och kraftfullare åtgärder, planerade andra att resa till fjällen. Ju längre tiden gick, desto mer verklighetsfrånvända kändes de som kränkta lät sig intervjuas av tidningarna.

”Nu plötsligt så duger vi inte längre”, sa en kvinna med sommarstuga på Österlen, efter att kommunalrådet betonat att

Folkhälsomyndigheten sagt att alla bör undvika onödigt resande (Kvällsposten 28/3).

Samma (spelade?) oförståelse kom från gravida, som fått reda på att partnern enbart fick vara med på sjukhuset under förlossningen. Sedan var det, på grund av smittorisk, bara de med direkta behov (mamman och bebisen) som fick vara kvar (Göteborgs-Tidningen 17/3).

”Det känns helt sjukt.

Barnmorskorna har hela graviditeten pratat om och lärt ut vikten av att känna trygghet för att få hormonet oxytocin som

hjälp vid förlossningen och för att få i gång amningen. Allt de sagt under hela graviditeten gäller inte längre.”

Läs den sista meningen igen. Det är den som är central. Men inte på det sätt som den blivande mamman menar.

Trygghet, amning och första tiden med en nyfödd är viktigt. Men att prioritera liv och hälsa, vilket är motiveringen till att så få som möjligt ska vara på sjukhusen, är viktigare.

Orsaken till barnmorskornas fokus har aldrig varit att trygghet trumfar säkerhet. Tvärtom är

säkerhet en förutsättning för att känna trygghet. Men lyckligtvis behöver föderskor i Sverige i regel inte tänka på det. Då kan man lägga vikten på nästa steg i behovstrappan, men det fokuset gäller bara så länge steget innan är stadigt, vilket det inte är i dag. Det vore fel att säga att förflyttningen nedåt i skalan leder till omprioriteringar. Liv har alltid haft hög prioritet. Däremot var det länge sedan det gemensamma hotet på samhällsnivå var lika påtagligt och resurskrävande som nu, vilket gör att det krävs hårt

jobb för att uppnå det vi är vana vid att kunna ta för givet.

Anna Nachman, chef för begravningsverksamheten vid Judiska församlingen i Stockholm, uttrycker det med att ”någonting som är superviktigt har plötsligt blivit oviktigt i kristid”, efter att ortodoxa rabbiner ändrat flera regler med hänvisning till att ”livet måste alltid gå först” (SvD 11/4).

Samma sak gäller i politiken. Från att debatter om symbolfrågor, som slöj- och tiggeriförbud, har sugit upp oproportionerligt mycket av syret i offentligheten,

lyser luftsvingarna med sin frånvaro till förmån för - diskussioner om människoliv och näringsliv.

Det uppskattas sannolikt av väljarna, för vilka områdena sjukvård, landets ekonomi och sysselsättning snabbt har ökat i betydelse, medan exempelvis invandring och integration sjunker, enligt en ny Sifomätning (Expressen 15/4).

Det är också i den här sortens situationer som populister i bästa fall blir irrelevanta, eftersom deras frågor hamnar i skymundan. I värsta fall (i alla fall

för dem själva) blottar de sin inkompetens, som när Vitrysslands president Alexander Lukasjenko spelade en jippomatch i ishockey, samtidigt som han slog fast att det inte finns något virus i landet och att sport är den bästa antivirusmedicinen (SVT 29/3).

De nya förutsättningarna märks även i opinionen, där de enda partier som under våren har ökat sitt stöd i Kantar Sifos väljarbarometer är Moderaterna och Socialdemokraterna. Övriga backar eller står stilla och mest krymper Sverigedemokraterna.

Det vittnar om att allt fler, när det verkligen gäller, söker sig till statsbärande partier som de har förtroende för i framför allt ekonomiska frågor och som inte tänker röra om i grytan. Men det vittnar också om att de flesta i Sverige, allt prat om systemkollaps till trots, under de senaste åren har haft det ganska bra.

Annars hade vi inte kunnat lägga sådant som förut var superviktigt åt sidan, nu när något som faktiskt riskerar att bli en kollaps står för dörren.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

”Satsning på äldreomsorg kunde ha stoppat smitta”

FREDAG 17 APRIL 2020

DN. DEBATT 20200417

Det var de äldsta och sköraste som särskilt skulle skyddas från covid-19. Att svensk äldreomsorg inte skulle klara

det gick att förutsäga.

Regeringen kunde ha åtgärdat en del av problemen redan år 2016, men prioriterade i stället kommunernas ekonomi.

Coronapandemin måste bli väckarklockan som får oss att ta bättre hand om de äldre, skriver Thord Eriksson.

Covid-19 sprids bland Sveriges äldsta och sköraste, trots att det var just de som skulle skyddas. De framtida förklaringarna till att tragiken är möjlig kommer sannolikt att handla om oklara riktlinjer om användning av skyddsutrustning, bristen på

dessa skydd samt om äldreomsorgens bemanning och kompetens.

De två sistnämnda faktorerna hänger ihop och var något regeringen kunde ha gjort något åt redan våren 2016 genom att ge grönt ljus för bemanningsföreskrifter från Socialstyrelsen. I stället prioriterades kommunernas ekonomi och föreskrifterna kastades i papperskorgen.

Tre år tidigare hade hela riksdagen stått bakom beslutet att styra upp problemet med låg bemanning i omsorgen om de

äldre. Riksdagens önskan om detta bottnade från början i ett tv-program som sänds i september 2010. Det var då SVT:s ”Uppdrag granskning” visade reportaget ”De inlåsta” som avslöjade att demenssjuka lämnades ensamma om natten och irrade runt i korridoren på ett kommunalt äldreboende i Piteå. Detta väckte indignation och vrede – men hur representativa var egentligen bilderna?

Några veckor efter sändningen blev inspektörer från Socialstyrelsen in på 94 demensboenden i 48 kommuner i

hela landet för att ta reda på svaret. Rapporten efteråt visade att tv-reportaget hade speglat äldreomsorgens vardag.

På drygt 60 procent av de besökta boendena låstes de gamla in och lämnades ensam, som i Piteå.

På 40 procent av de besökta boendena ansåg personalen att bemanningen var så låg att de inte kunde garantera trygghet och säkerhet nattetid. Socialstyrelsens gjorde dock en annan bedömning och kom fram till att bemanningen var för låg på nästan 70 procent av boendena. (Andelen som kommunicerades

var dock lägre. Felräkningen upptäcktes först ett par år senare av tidningen Kommunalarbetaren).

Senare samma höst röstade riksdagen för att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram bemanningsregler för demensboenden. Den borgerliga regeringen var inte med på noterna utan kördes över av en ohelig allians av rödgröna partier och Sverigedemokraterna som nyss kommit in i riksdagen. Beslutet resulterade i föreskrifter som bland annat innebar krav på att avdelningar på

demensboenden inte skulle kunna tömmas på personal om nätterna. Det mest centrala var dock att varje person som beviljades äldreomsorg skulle få sina individuella behov utredda för att det alltid skulle gå att avgöra om rätt insatser gavs.

När Socialstyrelsen i början av 2012 fick uppdraget att ta fram motsvarande bemanningsregler för hela äldreomsorgen, stod hela riksdagen enad bakom beslutet. Men en omständighet skulle snart luckra upp den politiska beslutsamheten: föreskrifterna skulle enligt Socialstyrelsen leda

till kostnadsökningar för kommunerna på mellan fyra och tio miljarder kronor per år – och då omfattade den beräkningen bara demensboenden.

Samma bemanningsregler för all äldreomsorg skulle kunna leda till nästan dubbelt så höga kostnader, enligt dåvarande Sveriges kommuner och landsting.

Snart hördes klagomål från kommunpolitiker av alla kulörer. Och det jublades inte direkt hos finansminister Anders Borg (M) på finansdepartement. Där gjordes i stället upptäckten att det inte gick att göra en överprövning

av kostnadsdrivande myndighetsföreskrifter, som de från Socialstyrelsen, eftersom möjligheten råkat lagstiftas bort tidigt under regeringsinnehavet. Strax före valet 2014 återinfördes denna rättighet vilket innebar att det blev Stefan Löfvens (S) nytillträdde regering som fick ta slutlig ställning till bemanningsreglerna. Socialstyrelsen bollade nu inte längre med tvåsiffriga miljardbelopp. Enligt prognosen skulle den årliga kostnadsökningen i stället landa på mellan ett par hundra miljoner

och lite drygt en miljard kronor, trots att reglerna avsåg hela äldreomsorgen. Socialstyrelsen hade en förklaring till den synbart bristande logiken: De tidigare höga siffror som bara gällt omsorgen om demenssjuka, hade omfattat en mindre kostnad för att införa reglerna. Större delen av beloppet motsvarade i stället kostnaderna för att leva upp till socialtjänstlagens minimikrav, något Socialstyrelsen hävdade att många kommuner inte gjorde på grund av sin bristfälliga äldreomsorg.

I den förklaringen doldes ett katastroflarm om Sveriges oförmåga att värna den äldsta delen befolkningen.

Men detta gjorde inget starkare intryck på den nya regeringen.

Trots att Socialdemokraterna och Miljöpartiet stått bakom de båda beslut som lett till

bemanningskraven, kastades dessa i soptunnan våren 2015.

Regeringen gjorde i stället ett tolkningsbart tillägg i socialtjänstförordningen om att äldreomsorgen ska ha ”tillgång till personal”.

Mellan 2015 och 2018 har regeringen tillfälligt anslagit sju miljarder kronor till bemanning i äldreomsorgen. Jämfört med Socialstyrelsens bedömning av vad det skulle kosta att få äldreomsorgen att leva upp till lagens minimikrav är det en liten summa – av regeringen dock lanserad som en stor välfärdssatsning.

Mitt i coronakrisen kom häromveckan Socialstyrelsens årliga lägesrapport om vård och omsorg om äldre. Där konstateras att det tillfälliga stödet haft positiv

effekt, men helhetsbilden är ändå långtifrån lugnande:

Mellan 2007 och 2019 ökade antalet personal som en äldre med hemtjänst möter under två veckor, från i genomsnitt 12 till 16 personer.

Brister i kunskap och samordning innebär risk för att de äldre utsätts för vårdskador.

Undersköterskor och annan personal i hemtjänst, hemsjukvård och på äldreboenden är sjukskrivna dubbelt så mycket som snittet i den totala arbetskraften vilket påverkar äldreomsorgens kvalitet.

Andelen av personalen som inte följer korrekta hygienrutiner uppgår till 44 procent medan 34 procent inte följer riktlinjerna om desinfektion vid patientnära arbete.

Antalet sjuksköterskor i äldreomsorgen – centrala för att sprida kompetens och rutiner kring exempelvis hygien till övrig personal – sedan 2015 sjunkit från en redan låg nivå.

Det är inte äldreomsorgens personal som ska lastas för bristerna utan ansvariga politiker på alla nivåer och i synnerhet regeringen. De senaste tio årens

larm har sopats undan och aldrig lett till varaktiga förbättringar. De som smittas av covid-19 på landets äldreboenden eller genom hemtjänsten, betalar det högsta priset för det.

Thord Eriksson, journalist och författare. Har skrivit boken "Folk dör här – en pappa, två äldreboenden och välfärdens framtid" (Natur & Kultur 2014).

Efter osäkerheten – rätt dödstal ska nu tas fram

FREDAG 17 APRIL 2020

Det verkliga antalet svenskar som dött till följd av det nya coronaviruset kan vara högre eller lägre än de siffror som hittills redovisats. Det säger

Mona Heurgren, chef på Socialstyrelsen, som nu ska ta fram statistik baserat på den i vården dokumenterade dödsorsaken.

– Möjligen kommer det att bli några fler, säger hon.

Den dagliga presentationen av antalet dödsfall i covid-19 har väckt frågor. Räknesätt och vilka som inkluderas i statistiken har diskuterats tillsammans med hur väl det går att jämföra olika länders dödstal.

Nu står det klart att alla covid-19-relaterade dödsfall ska undersökas på nytt. Detta genom

det som annars är standardförfarandet när det kommer till inrapportering av dödsorsaker.

– I en pandemi vill man rapportera dödsfall med så kort fördröjning som möjligt. Därför kompletterar statistiken på myndigheterna varandra, säger Mona Heurgren, chef för avdelningen för register och statistik på Socialstyrelsen. Socialstyrelsens vanliga förfarande för redovisning av dödsorsaker har ännu inte har använts. I stället har Folkhälsomyndigheten fått

löpande rapporter om laboratoriebekräftade fall och avlidna via sitt register för smittade.

– Det vi kommer göra nu är att titta på hur läkarna själva dokumenterat dödsorsak för varje patient i enlighet med det regelverk som finns, säger Mona Heurgren.

Dödsorsaksintygen – som en läkare fyller i i samband med att en person avlidit – har hittills inte beaktats i statistiken kring covid-19. Enligt Socialstyrelsen kan det i intygen stå antingen att det finns en ”stark misstanke” om

att personen har det nya coronaviruset eller att smittan är bekräftad. I den nya statistiken kommer båda dessa kategorier att kodas som covid-19, enligt Mona Heurgren.

– Vi kommer, genom att använda fler faktorer, ytterligare kunna kvalitetssäkra processen. Bland annat eftersom vi tar in uppgifter direkt från den ansvariga läkaren. Vi kommer kunna lära oss mer om vad vården anser har varit dödsorsaken.

Enligt Mona Heurgren har materialet med dödsintygen hittills visat på att de nuvarande

siffrorna verkar stämma hyfsat med hur den ordinarie dödsorsaksstatistiken kommer att falla ut.

– Vår bedömning av det vi fått in, är att vi nog hamnar ganska lika, men med vissa förskjutningar. Det kommer sannolikt finnas både personer som tillkommer i statistiken, men även de som faller bort, enligt Mona Heurgren.

– Vi kommer kanske att hitta exempelvis en multisjuk cancerpatient där covid-19 inte varit huvudanledning till dödsorsaken.

Mona Heurgren säger att WHO under onsdagen kom med nya riktlinjer om hur de nya koderna kopplade till covid-19 ska tolkas och användas, som Socialstyrelsen kommer att följa. Enligt henne sticker Sverige ut genom att vi redan från början redovisat alla som bekräftats smittade som dött, även utanför sjukhusen.

– I den internationella statistiken finns det exempelvis tveksamheter i hur de som dör på äldreboenden räknas, säger hon. Socialstyrelsens statistik planeras börja publiceras under nästa vecka.

– Det vi sett hittills är att siffrorna stämmer ganska väl överens. Möjligen kommer det att bli några fler, säger Mona Heurgren.

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

Dela

”Skyddet för de äldre borde ha varit bättre”

FREDAG 17 APRIL 2020

Locka tillbaka personal som har lämnat äldreomsorgen med förmånliga löner. Det föreslår KD för att stärka den hårt belastade verksamheten. Flera partier efterlyser tydligare nationella riktlinjer för smittskyddet.

– Skyddet borde ha varit bättre, säger statsminister Stefan Löfven om dödstalen på äldreboendena.

Hälften av dödsfallen i covid-19 i Stockholm är kopplade till äldreboenden, enligt Folkhälsomyndigheten. Detta trots att huvudspåret i strategin mot smittan har varit att skydda de äldre.

Situationen i äldreomsorgen toppade agendan när samtliga åtta partiledare hade överläggningar om coronakrisen på torsdagen. Kristdemokraternas Ebba Busch förde fram ett konkret

förslag för att avlasta den pressade omsorgspersonalen. Personer med adekvat erfarenhet ska lockas tillbaka genom att de får behålla 80 procent av sin gamla lön, utöver den nya lönen, och staten täcker den extra kostnaden.

– Alla de undersköterskor och vårdbiträden som i dag säger att ”jag vet inte om jag mäktar med en vecka till”, de måste få höra nu att de får fler kollegor, säger Ebba Busch.

Vänsterpartiet anser också att det behövs mer personal för att man ska kunna lägga om scheman så

att inte brukarna får besök av för många olika personer. Jonas Sjöstedt pekar på att en för stor del av personalen är utbildad och går på tillfälliga anställningar. Det gör att kunskaperna om smittskydd är för låga, menar han. – Det är en kamp mot klockan för att se till att det som har hänt i Stockholm och Borlänge och andra ställen inte händer i resten av Sverige.

Socialstyrelsen har dragit i gång en webbaserad distansutbildning i grundläggande smittskydd som enligt Centerpartiets vikarierande partiledare Anders W Jonsson har

fallit väl ut. Men både han och SD:s Jimmie Åkesson efterlyser entydiga nationella riktlinjer om hygienrutiner och skyddsutrustning i äldreomsorgen.

– Det skapar mycket oro att man på olika äldreboenden har olika rutiner. Man jämför med varandra och blir rädd när det skiljer. Det måste regeringen förtydliga, säger Anders W Jonsson.

Statsminister Stefan Löfven (S) hänvisar till att Socialstyrelsen arbetar med upphandling av mer skyddsutrustning. Men han

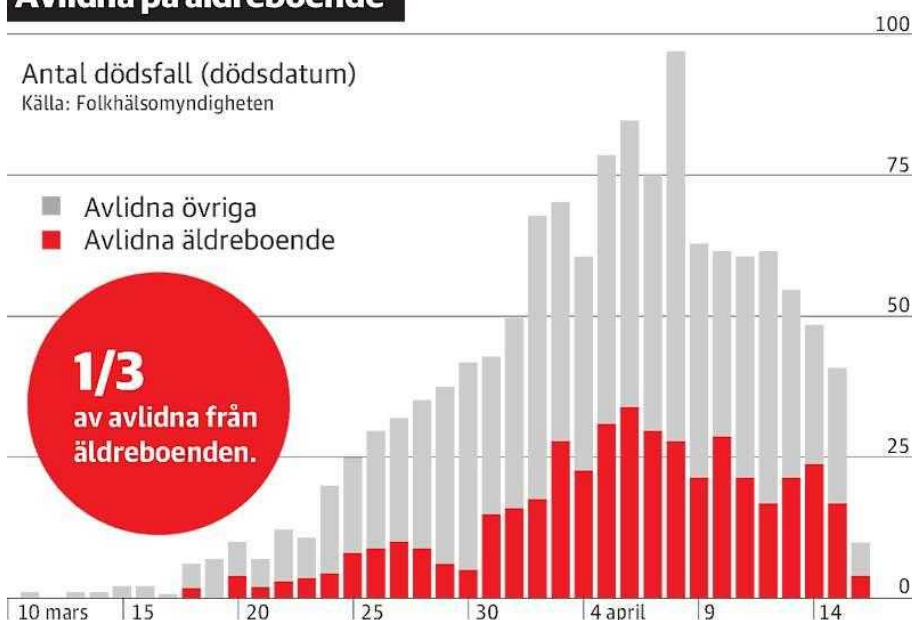
medger att smittspridningen på boendena är ett misslyckande – Skyddet för de äldre i äldreomsorgen borde ha varit bättre. Vad som har gått fel det behöver vi titta närmare på. Det kan vara både att människor har kommit till äldreboenden och att personal har varit smittade. Därför vi jobbar så hårt med att se till att det finns skyddsutrustningen och kunskap om hur man använder skyddsutrustningen, säger Stefan Löfven.

Carl Cato
carl.cato@dn.se

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Avlidna på äldreboende

Antal dödsfall (dödsdatum)
Källa: Folkhälsomyndigheten

Nästan hälften av dödsfallen sker inom äldre vården – ”allvarligt”

FREDAG 17 APRIL 2020

Spridningen av covid-19 på äldreboenden fortsätter att vara det absolut största problemet i Sverige, säger Anders Tegnell.

En tredjedel av alla smittade och nästan hälften av dödsfallen finns inom äldre vården.

– Det är väldigt allvarligt.

Totalt har nu 1333 personer avlidit i Sverige till följd av sjukdomen covid-19, enligt Folkhälsomyndigheten. 12540 fall av sjukdomen har konstaterats.

En tredjedel av alla smittade finns inom svensk äldre vård och nästan hälften av alla dödsfall, enligt nya analyser som

Folkhälsomyndigheten gjort.

– Det ligger nu ganska konstant men vi ser ingen avtagande trend.

Vi måste fundera mer på vad vi kan göra för att skydda de äldre ännu bättre än vi gör nu, säger statsepidemiolog Anders Tegnell. En avtagande trend bland antalet nya fall syns även i samhället i stort. Den ökning som befarades komma efter påskhelgen uteblev. Den ”blå kurvan”, som på Folkhälsomyndigheten grafer symboliserar den nivå som sjukvården kan hantera, tycks bli verklighet.

– Det ser ut som vi, i alla fall i Stockholm med omnejd, lyckas hålla oss till den. Vi har inte ens varit i närheten av den streckade

linjen som visar vår sjukvårdskapacitet, säger Anders Tegnell.

Att hålla smittospridningen så pass långsam att sjukvården inte överbelastas har varit Folkhälsomyndighetens mål från start. Anders Tegnell tycker att det har gått som myndigheten hoppades.

– Ganska nära. Vi har inte alls nått taket då sjukvården får stora problem utan hela tiden säger Socialstyrelsen att vi har ungefär 20 procent kvar, säger han och fortsätter:

– Jag tycker det känns väldigt hoppfullt och det känns väldigt bra att svenska befolkningen har kunnat göra det här tillsammans. Att vi, med de här relativt enkla åtgärderna, har fått ungefär samma effekter som många andra länder.

Det enda som inte följer myndigheternas plan är just situationen inom svensk äldreomsorg. Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och region Stockholm har genomfört en undersökning inom äldreomsorgen för att se om något kan förbättras.

– Det här är vårt stora problemområde medan mycket annat verkar fungera ganska bra, säger Anders Tegnell och fortsätter:

– Det är väldigt allvarligt. Vi måste fundera mer på vad vi kan göra för att skydda de äldre ännu bättre.

Amanda Dahl

Inreseförbudet förlängs ytterligare en månad

FREDAG 17 APRIL 2020

Regeringen förlänger inreseförbudet fram till den 15 maj. Svenska medborgare får fortsatt återvända hem samtidigt som säsongsarbetare inom jordbruket undantas.

– Vi hoppas att behovet av förbudet blir kortvarigt, säger statsminister Stefan Löfven (S).

För en månad sedan fattade regeringen beslut om att stoppa icke nödvändiga resor till Sverige från länder utanför EU. Vid en presskonferens på torsdagen meddelade statsminister Stefan Löfven att inreseförbudet förlängs ytterligare en månad, fram till den 15 maj. Beskedet kommer efter ett videomöte med de andra partiledarna.

– Det här är en exceptionell åtgärd, säger han.

Svenska medborgare och personer bosatta i Sverige får fortsatt återvända hem. Även hälso- och sjukvårdspersonal, diplomater och personer som transporterar varor till Sverige undantas.

Personer med trängande familjeskäl och de som behöver internationellt skydd kan också ha skäl att få komma in i landet.

Enligt EU-kommissionens vägledning bör dessutom säsongsarbetare inom jordbruk undantas, eftersom de anses fylla en viktig samhällsfunktion.

– Har man personer som viktiga för svensk livsmedelsindustri så är

gränspolisens tolkning att de har rätt att komma till Sverige och arbeta här, men också följa de svenska reglerna förstås, säger inrikesminister Mikael Damberg. Han menar att det är viktigt att vi fortsätter att agera samordnat inom EU.

– Det är helt centralt att varuflöden och leveranser, inte minst av medicinteknisk utrustning, inte försenas eller hindras av ländernas gränskontroller. Hittills har gränspolisen bara nekat ett 60-tal personer från inresa. Mikael Damberg menar att effekten måste ses utifrån att

Europa skickat en signal till resten av världen om att det inte är möjligt att resa hit.

– Väldigt många flyglinjer är inställda. Den effekten har redan skett, det är väldigt få flyg in till Europa nu. Men det finns också personer som nekas inträde nu från länder utanför Europa och det är dem den här lagstiftningen gäller, säger han.

Hur viktigt är det för att begränsa smittspridningen att man stoppar resorna?

– Folkhälsomyndigheten har varit tydlig med att säga till oss att det inte är resorna i sig som sprider

smittan i Sverige i dag. Däremot såg vi att vi hade inresa från Italien i början som spred smittan. Så Folkhälsomyndigheten har inte rekommenderat att vi stänger våra gränser, men med ett väldigt ansträngt läge i hälsa och sjukvården så är det inte rätt läge nu att till exempel ha turister som reser in i Sverige från länder utanför Europa. Gränspolisen ser en 85–90-procentig minskning av inresor. – Det är otroligt liten belastning vid gränsen. Vi har ju flygplatser som helt har stängt och inte har

någon trafik alls. Det vi ser är att det är många svenskar som kommer tillbaka i de få reguljärflyg som går och i en del repatrieringsflyg som genomför till exempel av UD, säger gränspolischef Patrik Engström. Statsminister Stefan Löfven betonar samtidigt att läget i landet är fortsatt allvarligt, det är alldeles för tidigt att lätta på rekommendationerna. Han kan dock inte säga hur länge de kommer att gälla. – Det finns inget datum specifikt, tänk månader.

Löfven menar att det finns fler verktyg att ta till för att få skjuts på ekonomin, men att de inte kan göra allt på en gång. På en fråga om regeringen väntar med åtgärder i kampen mot smittspridningen, säger han:
– Jag kan inte säga att det ligger några i skrivbordslådan och väntar. Men vi har förberett för stängda skolor om myndigheterna skulle ge oss ett besked att vi har stora problem med smittspridning i skolor.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Carl Cato

carl.cato@dn.se

Varslade får ny chans till omskolning

FREDAG 17 APRIL 2020

Regeringen lägger 300 miljoner kronor på vidareutbildning eller omskolning för dem som blivit varslade eller permitterade under coronakrisen.

– Det här är ett tillfälle att rusta sig med kompetens inför att ekonomin vänder, säger

arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S).

Antalet varslade under mars var mer än tolv gånger så stort som samma månad i fjol, över 42 000 i år jämfört med dryga 3 000, enligt Arbetsförmedlingen. Samtidigt permitteras personal runtom i landet, det vill säga de anställda går ner i arbetstid för att företagen ska spara pengar. På torsdagen hade Tillväxtverket beviljat statligt stöd för sådant korttidsarbete rörande mer än 150 000 anställda.

Nu öppnas en ny möjlighet för de här personerna att förkovra sig

medan permitteringen pågår eller innan varslen omsätts i direkta uppsägningar. Regeringen fattade på torsdagen beslut om att omfördela 298 miljoner kronor ur Europeiska socialfonden till detta ändamål. Det har blivit möjligt tack vare ett EU-beslut om att lätta på reglerna till följd av coronakrisen.

– Det här är ett sätt att bidra till att stärka den enskildes ställning på arbetsmarknaden. I det här läget är det angeläget att man kan stärka sin kompetens och rusta sig, säger arbetsmarknadsminister Eva Nordmark.

Det kan enligt henne handla om distansutbildning eller att man får sina erfarenheter och utbildningar validerade. Pengarna söks från Svenska ESF-rådet, en myndighet som förvaltar EU-fonder.

Ansökningar kan enligt Eva Nordmark komma från enskilda företag men också från de organisationer som hjälper folk att ställa om på arbetsmarknaden, som Trygghetsrådet och Trygghetsfonden.

För dem som arbetar i branscher där chansen är stor att företag och jobb finns kvar efter krisen är det kanske mest aktuellt att bygga på

sina kunskaper. Andra kan behöva fundera i nya banor, menar Eva Nordmark.

– Alla jobb kommer inte att finnas kvar och vet man med sig att man jobbar i en sådan bransch och har funderat på att ställa om så är det här ett tillfälle.

Arbetsmarknadsministern pekar på handeln som en bransch där det redan före krisen syntes en nedgång på grund av ökad handel via nätet.

I vårändringsbudgeten lägger regeringen också nästan 2 miljarder kronor på universitet,

yrkeshögskolor, yrkesvux med
mera.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Region Stockholm: Bara vårdpersonal bör åka kollektivt

FREDAG 17 APRIL 2020

**94 nya dödsfall har registrerats
senaste dygnet i Stockholm,
samtidigt som antalet**

bekräftade coronafall ökar ytterligare. Nu uppmanas så många invånare som möjligt att helt sluta åka kollektivt.

Region Stockholms hälso- och sjukvårdsdirektör, Björn Eriksson, påtalar vikten av att människor fortsätter att följa myndighetens råd. Resandet i kollektivtrafiken måste minska, enligt Björn Eriksson som menar att den i princip ska vara ett färdmedel enbart för vårdpersonalen.

Hur ska ni gå tillväga för att bara vårdpersonal ska åka kollektivt? – Jag tänker främst på vårdpersonal, det finns säkert

andra delar av samhällsstrukturen som måste åka också. Men vi vill att det ska minska utifrån vad det är nu. Det är ganska många som åker i kollektivtrafiken, säger Björn Eriksson.

Kommunikationschefen på trafikförvaltningen Suss Forssman Thullberg påpekar att SL har gått ut med en maning om att i första hand de med samhällsviktiga funktioner välkomnas ombord i kollektivtrafiken.

Björn Eriksson säger att regionen framöver ska bli ännu tydligare med att påtala vikten av social distansering. Han menar att

stockholmarna i största möjliga mån ska hålla två meters avstånd mellan varandra, både utomhus och inomhus.

– Det innebär att man ska försöka hålla det avståndet mellan varandra så mycket som det bara går, säger han.

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

Kalle Holmberg

kalle.holmberg@dn.se

Smittstädaren Blanca: ”Jag blir arg när jag ser folk sitta tätt i solen”

FREDAG 17 APRIL 2020

Larmet går: Virussmitta på ett kontor i city. Smittstädningsexperten Blanca Ramos och hennes team packar skyddsmasker och overaller. Medan

**många svenskar arbetar
hemifrån för att undvika viruset
är det 44-åriga Blancas jobb att
söka upp och sanera
smitthärdar på äldreboenden,
sjukhus och kontor.**

Blankis! Nu har det hänt en grej!
Du måste komma med här!
44-åriga smittstädningsexperten
Blanca Ramos står i ett
lysrörsupplyst rum på
serviceföretaget ISS huvudkontor
i Liljeholmen. Framför henne
ligger ett batteri av
specialprodukter för att städa
miljöer med virussmitta.

Ansiktsmask. Skyddsoverall.
Desinficeringsvätska. Handskar i
hundrapack.

– Blankis!

Det är Blanca Ramos chef, Ann
Adolfsson, som ropar på henne.
Blanca ler åt smeknamnet
”Blankis”, som hängt med sedan
Ann och hon jobbade på
Danderyds sjukhus. Det var där,
för snart tio år sedan, som Blanca
lärde sig att städa smittade
miljöer.

Ann tar med sig Blanca in i ett
rum och stänger dörren.

– Vi har fått ett uppdrag, en
smittstädning. Och jag har pratat

med Dimitris, så vi tar den. Det blir efter klockan 13 i dag, jag gör upp om exakt tid med kunden.

Dimitris tar smittstädningstrustningen.

Blanca nickar.

– Är det bara Dimitris och jag?

– Ja, bara ni två i dag. Han följer med mig till Cityakuten först, och så tar ni smittstädningen sedan.

Blanca Ramos inser att det blir en lång arbetsdag innan hon kan åka hem till sin man Jorge och dottern Bianca i lägenheten i Rinkeby.

Smittstädning är en tidsödande och svettig process. Det blir varmt i skyddsoverallen och bakom

masken. Alla ytor – verkligen ALLA – måste först noga torkas av, sedan torkas en gång till med desinficeringsvätska. Virus kan gömma sig under smutspartiklar. – Och allt måste kastas. I vanliga fall har vi moppar i mikrofiber som vi tvättar och använder igen. Vid smittstädning har vi engångsmoppar som slängs, säger Blanca.

På händerna: Dubbla engångshandskar, alltid. Hela tiden tänka på att byta den yttre handsken och slänga den. Annars riskerar Blanca att föra smittan vidare.

– Jag kan göra av med ett hundrapack handskar under en smittstädning. Blanca Ramos är en av dem som DN följer i serien Samhällsbärarna. De har alla viktiga roller när det svenska samhället tacklar coronakrisen. Blancas och hennes kollegors arbete handlar om att hejda virussmittan från att sprida sig ännu mer i samhället. Man vet ännu inte hur länge smittan kan överleva på ytor utanför kroppen – men man vet att rengöring och desinfektion kan döda viruset. Så Blanca och hennes team åker runt

på äldreboenden, vårdcentraler och kontor och släcker smitthärdar som börjat pyra. Häromdagen slet Blanca och två kollegor i åtta timmar i sträck i sina overaller på ett avstängt, smittat bankkontor i city.

– Egentligen ska man kasta allt löst när man smittstädar. Men kunden vill inte alltid det. Så vi plastar in. Papper, paraplyer, jackor, koftor – allt plastar vi in. Blanca Ramos team med totalt 25 anställda är specialister på att städa vårdmiljöer. Blanca är teamets chef, och hoppar själv in

och städar vid särskilt svåra uppdrag.

Under coronautbrottet blir somliga städare oroliga. Några vill helst inte jobba bland covid-19-patienter.

– De frågar: ”Blanca, kommer jag att bli smittad?”. ”Ska vi städa rum där det finns smittade?”

Blanca försöker lugna och förklara: Var noga med hygien, ha dubbla handskar, prata med vårdpersonalen.

– Vi är både kvinnor och män i teamet, och har många olika bakgrunder. Det är folk från Eritrea, Thailand, Sydamerika,

Grekland... Vid jul tar vi med mat från våra hemländer och bjuder varandra.

Blanca brukar ta med empanadas, köttpiroger, så som de serveras i hennes gamla hemland Bolivia.

Blanca var 24 år när hon tröttnade på livet i Bolivia. Hon jobbade som undersköterska, men pengarna räckte inte. Det var likadant för hennes sju syskon. Ständig brist på pengar, ett osäkert liv ur hand i mun. Blanca bodde hos sina föräldrar.

Tillsammans med en vän drömde Blanca om ett bättre liv i USA. När USA-planerna rann ut i sanden

kom Blanca på att hon hade en kusin i Sverige. I Norsborg.

– På den tiden var det lätt att komma hit. Det var 2001. Mina föräldrar sa att det var jättekallt i Sverige, de trodde inte jag skulle stanna länge.

Men Blanca gillade Sverige – och friheten som kom med en ordentlig lön. De första åren varvade hon städjobb med annat, som att vara frukostvärdinna på hotell Amaranten på Kungsholmen.

– Jag hann inte gå på SFI, jag jobbade så mycket. Lärde mig svenska på jobbet.

Varje månad skickade hon hem pengar till föräldrarna i Bolivia.

– Det gör jag än. Ibland skickar jag pengar till syskonen också. I Bolivia måste landets invånare nu stanna inne. Skolor och affärer är stängda. Regeringen anklagas för att utnyttja coronakrisen till att tysta oliktankande. Den som anses sprida felaktig information om regeringens åtgärder kan fängslas.

Blancas mamma och pappa är 70 respektive 75 år. Hon pratar ofta i telefon med dem.

– De är vana att träffa grannar och hälsa på alla. Folk lever närmare varandra än i Sverige.

Sverige har långt fler coronadödsfall än Bolivia. Blanca får frågor från syskon och föräldrar.

– De säger ”Varför har ni inte stängt?” och ”Hur kan ni jobba som vanligt?”. Jag svarar att vi i Sverige har bra sjukhus och kloka myndigheter.

Blanca litar på de svenska myndigheterna.

– Men jag litar inte på folk! I går jobbade jag på Sabbatsbergs sjukhus. Utanför satt folk i solen,

tätt tillsammans. Jag blir arg när jag ser det.

Varken Blanca eller hennes man Jorge har möjlighet att jobba hemifrån. Jorge, med rötter i Chile, är rivare på byggen. Självt rör sig Blanca nästan bara ute när hon jobbar.

– Kanske har jag smittan. Jag vet inte. Ingen vet.

Blancas trettonåriga dotter Bianca går i Engelska skolan i Kista, men är hemma sedan fyra veckor tillbaka.

– Skolan är öppen, men jag har bestämt att hon ska vara hemma. Hon har fått alla läxor hem.

Järvaområdet, där Blanca bor, är hårt drabbat av smittan. Dottern åker kommunalt till skolan, och Blanca tycker att det är säkrast att ha henne hemma. Alltför få tar smittan på allvar, anser Blanca. – En del i Järva säger att de inte fått information. Då undrar jag vilken tv-kanal de ser på. Det har ju varit i alla världens medier. Det är dags att åka ut på smittstädningenslarmet. Ett kontor vid Kungsträdgården ska saneras. Tillsammans med sin kollega Dimitris Koprantzelas tar Blanca Ramos på sig overall och munskydd och skrider till verket.

De börjar längst in, och arbetar sig utåt, skrivbord efter skrivbord. Torka alla ytor, även väggarna, sen desinficera med sprit. Ständigt byta handskar. Plasta in papper, muggar, häftapparater. Efter fyra svettiga timmar är Blanca och Dimitris färdiga. De slänger overaller och engångsmoppar i plastsäckar med gula klistermärken och texten ”smittförande avfall”. Medan solen går ner kör Blanca norrut, hem till Rinkeby. Tar en dusch. Slänger kläderna i tvätten.

– Sedan coronautbrottet gör jag alltid så: Duschar direkt när jag kommit hem.

Nästa dag väntar nya äldreboenden, vårdcentraler, sjukhus och kontor. Nya smitthärdar att kväsa.

I vanliga fall, tror Blanca, tänker inte människor så mycket på städare. Nu är det annorlunda.

Blanca och hennes team möter mer uppskattning än vanligt.

– Jag tror att alla ser vilket viktigt arbete vi gör.

Niklas Orrenius

niklas.orrenius@dn.se

Om/Samhällsbärarna

Pandemin sveper över Sverige.

De som står längst fram när samhället ska möta hotet är vanliga människor, i viktiga roller.

De är sjuksköterskor och läkare.

Hemtjänstpersonal och volontärer.

Smittosanerare och militärer.

I reportageserien

Samhällsbärarna berättar de om sin vardag mitt i en kris som saknar motstycke i historien.

På dn.se/om/samhallsbararna kan du se deras videodagböcker och läsa alla delar i serien.

Samhällsbärarna berättar inifrån vården

FREDAG 17 APRIL 2020

**”Stor oro att vi ska smitta
människorna vi vårdar”**

Namn: Medo Manetheren. Ålder:
36.

Yrke: Undersköterska inom
hemtjänsten i Linköping och
fackligt arbetsplatsombud.

En stor oro för oss är att vi
oavsiktligt ska smitta

människorna som vi vårdar och
har känt i flera år. Inför påsken
fick vi äntligen skyddsutrustning
för att skydda oss och
vårdtagarna.

En effekt av viruset är att en del
brukare har av sagt sig att få
besök, eller minskat på det som
inte är väsentligt. Men folk
behöver fortfarande hjälp att
komma i gång på morgonen, gå på
toa, få rena kläder och äta
frukost.

Det blev tyvärr en ensam påsk för
många av våra brukare. Annars
brukar många få besök eller åka
till släkt. Jag vill uppmana

människor att ta kontakt med nära och kära. Många äldre som är oroliga över smittan. I tv och på radio pratas det om viruset konstant. De behöver få höra mänskliga röster som lyssnar och bryr sig.”

”Ibland är det lugnt, sedan kommer det sex larm på en gång”

Namn: Johanna Kronkvist.

Ålder: 27 år.

Yrke: Sjuksköterska på akuten på epidemisjukhuset Östra i Göteborg.

Jag har fått ta en semesterdag mitt i veckan för att kunna vila upp mig, eftersom vi fortfarande troligtvis inte nått peaken här i Göteborg. Man pratar om att den ska komma den 20 april, men det är ett datum som liksom bara är taget ur luften, kan man känna. Hittills är det hur som helst stabilt på epidemisjukhuset Östra. Det går upp och ner. Ibland är det lugnt, men sedan timmen efter kommer det sex larm på en och samma gång.

Själv fick jag tyvärr ont i halsen i går, och har fått en tid genom min chef för att testa mig eftersom jag

är schemalagd i helgen. Jag tror att det är allergi, men man vill ju veta säkert, jag vill absolut inte vara den som går till jobbet med ett positivt svar.”

”Jag känner stolthet – men också frustration”

Namn: Mattias Bergström.

Ålder: 43 år.

Yrke: Intensivvårds- och anestesiläkare vid Skånes universitetssjukhus i Malmö. Jag kommer precis från invigningen av en ny intensivvårdsavdelning här i Malmö, och jag går därifrån med

lite dubbla känslor. Dels känner jag en enorm stolthet över det arbete som mina kollegor som har jobbat med detta har lagt ned, och den beslutsamhet som de har visat.

Men jag känner också lite frustration. Och det är frustrationen över hur det är i vanliga fall. Under mina tolv år här på kliniken har jag inte sett en enda ny intensivvårdsplats öppnas. Däremot har vi backat en plats. Nu har vi lyckats öppna nästan trettio nya platser inom loppet av två veckor. Det säger något om hur exceptionell den här

situationen är. Men det säger också något om hur vi har det i vanliga fall.”

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Niklas Orrenius

niklas.orrenius@dn.se

Unicef: ”Det måste märkas att barnkonventionen är lag nu”

FREDAG 17 APRIL 2020

Inom kort ska en 3,5-årig pojke i Skåne flyttas till sin biologiska pappa efter att ha levt hela sitt liv i familjehem. Unicefs generalsekreterare i Sverige,

**Pernilla Baralt, kräver att
beslutsfattare utreder – och
dokumenterar – barnets bästa.
– Det måste märkas att
barnkonventionen är lag nu,
säger hon.**

Pojken omhändertogs när han var fem veckor gammal och placerades i familjehem. Han hade då svåra fysiska och psykiska skador. I dagarna ska socialtjänsten i den skånska kommunen verkställa beslutet att återföra den i dag 3,5-årige pojken till hans biologiska pappa.

I ett mejl från en handläggare på socialtjänsten framgår att pojken

saknar anknytning till sin pappa och att han är rädd för honom. Varken verksamhetschefen på socialtjänsten eller socialnämndens ordförande har velat svara på hur beslutet efterlever barnkonventionens tredje paragraf: "Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn".

Pernilla Baralt, generalsekreterare för Unicef i Sverige, har följt rapporteringen om fallet med den 3,5-årige pojken. Hon påpekar att hon inte är insatt i alla delar av ärendet. Men hon anser att Sveriges kommuner behöver se

över och ta fram tydliga rutiner för hur barnets bästa ska utredas.

– Det måste märkas att barnkonventionen är lag nu. Den här pojken och alla andra barn har rättigheter. Vi vill vara säkra på att kommuner och myndigheter noga utrett och dokumenterat hur man kommit fram till vad som är barnets bästa – utredningarna är grunden för ett rättssäkert beslut, säger Pernilla Baralt.

Hon uppmanar regering och riksdag att försäkra sig om att rutiner för att utreda barnets

bästa finns på plats både i kommuner och på myndigheter.

– Vilken skillnad har det gjort att barnkonventionen är lag? Det har våra folkvalda en möjlighet att ta reda på och ställa krav därefter, säger Pernilla Baralt.

Förra veckan beslutade socialutskottet att gå vidare med Moderaternas förslag för lex Lilla hjärtat – lagändringar som ska stärka tvångsvårdade barns rättigheter.

Pernilla Baralt på Unicef anser att riksdag och regering måste ta ett helhetsgrepp och göra om LVU-

lagstiftningen och socialtjänstlagen från grunden.
– Båda lagarna måste få ett starkare barnperspektiv. Förbättrar man bara LVU-lagstiftningen glömmer man helt bort en stor grupp barn som är frivilligt placerade enligt socialtjänstlagen. Även deras rättigheter måste tas tillvara. Ett exempel är att alla barn, även då föräldrarna gått med på att de placeras i exempelvis familjehem, ska ha rätt till ett ombud om placeringen ska upphöra. Enligt ett beslut från kommunen skulle pojken flyttas till sin

biologiska pappa på fredagen. Huruvida beslutet står fast, eller om det skjuts upp, har kommunens företrädare ännu inte svarat på.

Kommunens agerande granskas just nu av Inspektionen för vård och omsorg, Ivo.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Ubåtar till Polen kan försena svensk upprustning

FREDAG 17 APRIL 2020

Regeringen vill sälja två av marinens ubåtar till Polen, vilket kan underlätta ubåtstillverkaren Saabs export. Samtidigt kan den föreslagna

svenska upprustningen från fyra till fem ubåtar försenas.

Polen vill ersätta en sovjetiskbyggd ubåt från 1980-talet samt tre slitna norska ubåtar från 1960-talet med modernare ubåtar.

– Om det blir så skapar det förutsättningar för polskt ubåtsvapen att överleva. Det är klart att det är en säkerhetspolitisk faktor i Östersjön. Om de köper ubåtar av oss och vi utbildar personal, så blir det ett närmare samarbete, säger försvarsminister Peter Hultqvist (S) till DN.

Det var i onsdags som regeringen i sin vårproposition begärde riksdagens bemyndigande att sälja två av försvarets ubåtar till Polen. Om affären går i lås ska Försvarets Materielverk (FMV) sluta avtal med Polen. Ubåten HMS Södermanland, som skulle tagits ur drift 2021, ska fortsätta segla under svensk flagg som utbildningsplattform för polackerna. Samtidigt kan Saab Kockums sätta HMS Östergötland i stand. Den togs ur drift 2011 men har sedan dess plundrats på reservdelar.

FMV:s avtal med Polen ska vara ”affärsmässigt” och ”garantera” att svenska staten får täckning för kostnaderna.

Omkring år 2025 kan båda ubåtarna tas över av Polen. Om affären blir av så innebär det en fördel för Saab som i hård konkurrens försöker sälja sin nya ubåt A 26 till Polen och Nederländerna.

För ett år sedan föreslog Försvarsberedningen en upprustning av ubåtsvapnet genom att öka antalet ubåtar från dagens fyra till fem. Detta genom

att modifiera den tredje ubåten i Gotlandsklassen, HMS Halland. Om Saab Kockums, som bygger två A26-ubåtar till Sverige, samtidigt ska sätta två ubåtar till Polen i fullgott skick så riskerar modifieringen av HMS Halland att bli försenad.

– Det blir inte ett tapp i förmågan jämfört med var vi står i dag. Men det blir inte heller den snabba utbyggnad av ubåtskapaciteten som Försvarsberedningen föreslog, befarar en DN-källa med insyn.

Men försvarsminister Peter Hultqvist säger att ambitionen är

att modifieringen av HMS Halland ska genomföras.

– Försvarsberedningen har tydliggjort att fem ubåtar ska ingå i den framtida ubåtsdivisionen. Den planering som finns ligger i linje med den ambitionen. Det kommer att hanteras i försvarsförhandlingar och slutligen bli föremål för ett riksdagsbeslut, säger ministern.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Fakta. Sveriges ubåtar

Två ubåtar av Södermanlandklass från slutet av 1980-talet. Bägge kan nu säljas till Polen.

Tre av Gotlandklass från 1990-talet, HMS Gotland och HMS Uppland, är nyligen modifierade med den senaste elektroniken.

Försvarsberedningen föreslog att också HMS Halland modifieras så att Sverige får fem ubåtar.

Två av Blekingeklass, också kallad A26 byggs av Saab Kockums för planerad leverans 2024 av HMS Blekinge och 2025 av HMS Skåne. De ska ersätta Södermanlandklassen.

Polisen söker ägare till flera kilo amfetamin

FREDAG 17 APRIL 2020

När flera kilo narkotika hittades i Kalmar gick polisen ut med en efterlysning av ägaren till partiet. ”Lokalpolisområde eftersöker dig som förlagt flera kilo amfetamin i centrala Kalmar. Vi har nu anträffat detta och godset kanske kan återfås mot beskrivning. Välkommen till Polishuset.

Medtag id-kort”, skriver polisen i Kalmar och Öland på sin Facebooksida.

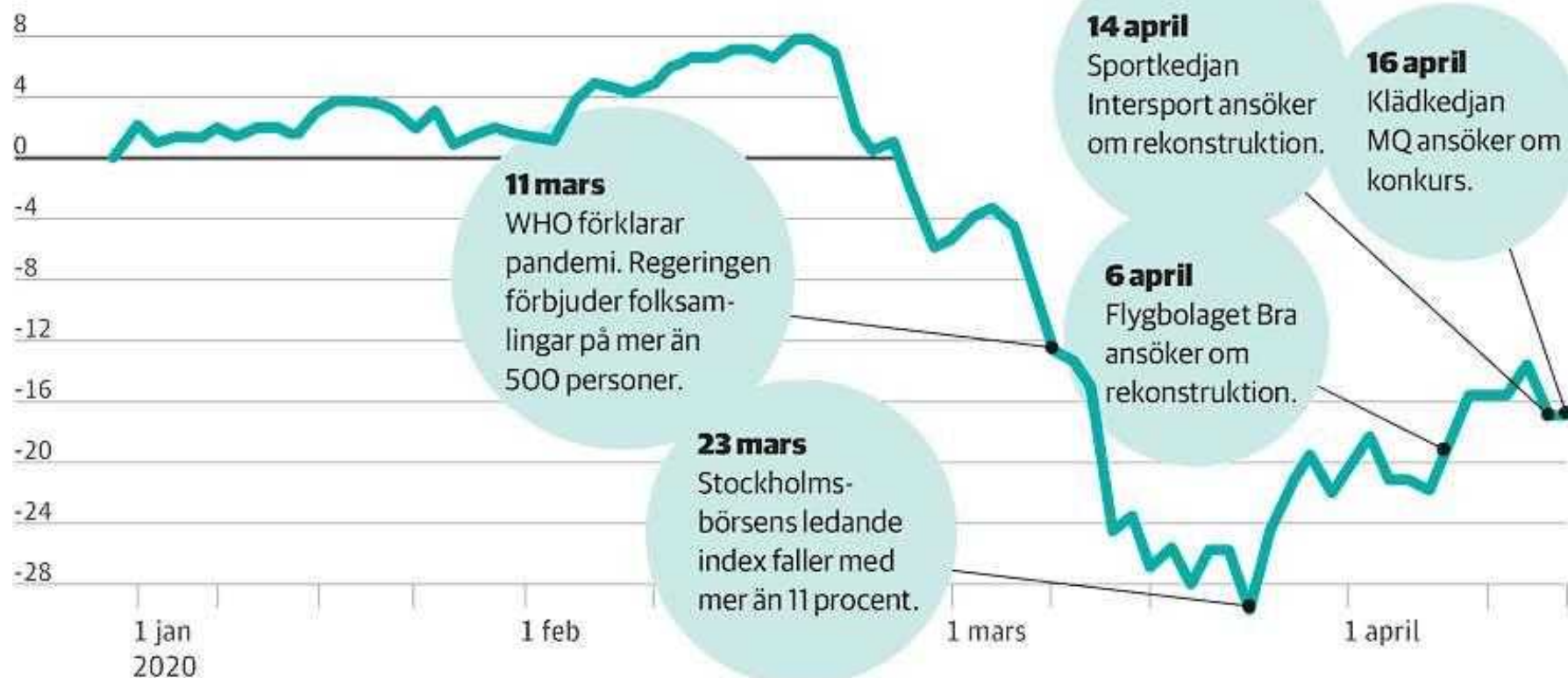
– Vi var skämtsamma den här gången. Det kan behövas i dessa tider, säger Olof Bråve, lokalpolisområdeschef för Kalmar och Öland, till Barometern.

TT

Tungt fall för Stockholmsbörsen i år

Utvecklingen för indexet OMXSPI under 2020.

Källa: Infront

Krisen kan ge långvarig effekt på handeln

FREDAG 17 APRIL 2020

**Konkurser och
rekonstruktioner duggar tätt
inom stora delar av
sällanköpshandeln, dit kläder
och sporthandeln hör. Senast
ut bland krisföretag är MQ, som
har lämnat in en**

**konkursansökan. Men vilka blir
framtidens vinnare?**

Knappt en månad efter att MQ kastat in handduken för dotterbolaget Joy meddelas att även moderbolaget sätts i konkurs. Klädkedjan har länge haft stora problem med försäljningen och efter pandemins påverkan ville banken inte längre hjälpa till med finansieringen. – Det känns oerhört sorgligt att hamna i den här situationen. Vi hade mycket positivt på gång, säger MQ:s vd Ingvar Larsson till DN.

I november lanserades klädkedjans nya koncept Marqet – ett försök till att förnya varumärket där butiker och sortiment skulle fräschas upp. Men projektet hann knappt ta fart.

– Vi såg fram emot höstens sortiment och hade mycket på gång inom ramen för Marqet. Det är långa ledtider inom vår bransch. Tyvärr har vi inte visat upp det, säger Ingvar Larsson. Konkursen följer efter Mellby Gård-ägda kedjorna Flash och Dea Axelssons och The Shirt Factory i vågen av konkurser.

Dessutom ska flera stora företag genomgå rekonstruktioner, däribland Intersport, Polarn och Pyret, Digital Inn, Löplabbet och Lindex-ägaren Stockmann (som inte ska påverka Lindex). Ola Nevander, detaljhandelsanalytiker på HUI Research, säger att krisen driver på den utveckling som redan fanns med färre aktörer och större andel näthandel. Han tror att landskapet inom handeln efter utbrottet av covid-19 kommer präglas av färre aktörer.

– Företag med stort kapital som har råd att investera i att uppdatera affärsmodeller för att

hålla sig relevanta har ett försprång. Det är också viktigt att ha skalfördelar i inköp och centrala funktioner, säger Ola Nevander.

I UC:s konkursstatistik som baseras på den första halvan av april framgår att 3,1 detaljhandelsbolag per dag väntas gå i konkurs under april, 74 procent fler än under samma månad i fjol.

– Just nu är situationen lurig. Inom framför allt modehandeln har man tappat så mycket försäljning att fullt friska och livskraftiga företag riskerar att

slås ut på grund av likviditetsbrist, säger Ola Nevander.

Vilka aktörer överlever?

– De som länge har arbetat med att uppdatera affärsmodeller för att anpassa sig till bland annat digitaliseringen och som har lyckats hitta en tydlig nisch, där de är relevanta för en viss typ av konsumenter, säger Ola Nevander.

Delar av e-handeln har en bra framtid men också den växande lågprishandeln, säger han.

– Om vi går in i en lågkonjunktur blir konsumenterna mer priskänsliga. Det är troligt att vi

får se en ökad polarisering, där mellanprissegmentet blir ännu mer pressat, säger Ola Nevander. Var fjärde butik inom sällanköpshandeln har tappat 60 procent av försäljningen, enligt Svensk handel. Tre av tio företag anger att de bara klarar två månader till med nuvarande förutsättningar.

Heminredning, byggvaruhandel och de delar av elektroniksortimentet som kan kopplas till hemarbete har klarat sig bättre medan kläder, skor, sport- och fritid och elektronik i stort klarat sig sämre, enligt

Svensk handels chefsekonom Johan Davidson. I en enkät som arbetsgivarorganisationen gjort svarar över en tredjedel av hushållen att de minskat konsumtionen av sällanköpsvaror i fysisk butik. Var femte konsument anger att förändringarna i köpmönster kan bli bestående.

– Det indikerar att förändringarna kan bli mer långsiktiga än själva krisen. Vad det troligen betyder är att många kommer fortsätta handla mer på nätet. I det ligger också att resandet kan förändras

och att möten sker på annat sätt, säger Johan Davidson.

Med statligt stöd kan företagen överleva längre. Men regeringens krispaket med

korttidspermitteringar och hjälp att täcka hyreskostnaden, där staten går och och betalar 25 procent av hyran, har brister, anser Johan Davidson.

– I de rapporter vi får in från handlare framgår att både systemet för korttidspermitteringar och hyreslättnader har kraftiga problem att nå fram. Det är allvarligt när omsättningen

fortsätter vara låg och likviditetsproblemen stora, säger han.

Ida Yttergren

ida.yttergren@dn.se

Dan Lucas: Fler konkurser är att vänta

FREDAG 17 APRIL 2020

**Fondsparandet sjunker i värde,
företag går i konkurs och
svenskarnas**

**konsumtionsmönster
förändras.**

**DN:s Dan Lucas svarar på
frågor om varför vi ändrat vårt
köpbeteende.**

**1. MQ ansöker om konkurs och
Intersport går genom en rekonstruktion.
Är klädkedjor särskilt illa ute när det är
ekonomisk kris?**

Ja, i varje fall nu under coronakrisen när människor arbetar hemifrån. Att köpa kläder och skor är inte det första folk tänker på då.

Det brukar höra till en lågkonjunktur, för att inte tala om

en ekonomisk kris, att detaljhandeln drabbas.

2. Kommer vi att se fler konkurser och rekonstruktioner i branschen?

Ja, med all sannolikhet. Krisen slår hårdast mot resebolag – flygbolaget Bra försöker ju också rädda sig genom en rekonstruktion – och besöksnäringen, hotell och restauranger till exempel. Men därefter är det detaljhandeln som känner av ras i försäljningen. Detaljhandeln är dock delad i sällanköpshandeln och dagligvaruhandel. Det förstnämnda handlar om sådant

vi inte köper dagligen, som kläder, skor, leksaker, elektronik och böcker. Det är också den som drabbas först och hårdast när pengar tryter hos hushållen.

Kontrasten är ju dagligvaruhandeln där livsmedel dominerar helt. Icas totala försäljning ökade med 11 procent under mars månad, jämfört med motsvarande i fjol.

3. Så livsmedelsbutiker går bra och andra går dåligt?

Nja, ingen regel utan undantag. Ica totalt sätt går bra, men det betyder inte att alla livsmedelsbutiker gör det. Ta

gränshandeln med Norge till exempel – den har ju näst intill upphört då norrmän som åker till Sverige för att handla riskerar att få sitta två veckor i karantän när de passerar gränsen hem igen. Samtidigt går vissa delar av sällanköpshandeln bra, som bygghandel och trädgårdshandel till exempel. Det har säkert med att så pass många är permitterade.

4. Men har vi blivit så mycket fattigare egentligen?

Visserligen är det många som är permitterade, men de flesta får ju ut merparten av lönen. Samtidigt är signalerna hotfulla. Aldrig

tidigare har antalet varsel ökat så snabbt. Regeringen varnar för en arbetslöshet på upp emot 13,5 procent – högre än under 1990-talskrisen. Självklart slår det mot lusten att köpa. Intressant nog kom Fondbolagens förening på torsdagen med en rapport som visade att värdet på den samlade fondförmögenheten under mars sjönk med nästan 600 miljarder kronor, till knappt 4 300 miljarder. Samtidigt var nettouttaget – skillnaden mellan uttag och insättning – 98,3 miljarder kronor. Det är det största nettouttaget som gjorts

under en enda månad. Du har inte blivit fattigare bara för att ditt sparande och din bostad har fallit i värde. Det sker endast om du säljer. Men för många betyder minskat värde på tillgångarna att de drar åt sin konsumtion än mer – vilket slår mot hela ekonomin.

5. Så vi kommer att se ett ras för den privata konsumtionen framöver?

Det beror helt på hur långvarig krisen blir. Man ska komma i håg att det inte är coronaviruset i sig som skapat en ekonomisk kris, utan det är motåtgärderna som gjort det. Det finns inga

strukturella brister i ekonomin som utlöst krisen.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Bankman misstänks ha tagit miljoner från kunder

FREDAG 17 APRIL 2020

En tidigare anställd på Swedbank är åtalad för att ha tagit 35 miljoner kronor från konton utan deras medgivande. Rättegången mot bankmannen började på torsdagen i Stockholms tingsrätt. Fälls han

riskerar han upp till sex års fängelse.

I början av september i fjol ringer en kund till Swedbanks telefonbank. Kunden är bekymrad; han menar att det saknas pengar på hans konto. Följande dag börjar Swedbanks säkerhetsavdelning en granskning och kommer fram till att allt pekar på att kunden har utsatts för ett bedrägeri.

Samma dag åker en anställd vid säkerhetsavdelning till det aktuella kontoret i Stockholm, arbetsbefriar en av tjänstemännen och tar ifrån honom jobbdatorn

och telefonen. De beslagtar även ”en bunt papper som han försöker göra sig av med”, som det står i anmälan från banken.

Detta blir början på ett smått otroligt avslöjande.

Bankmannen var kundrådgivare och hade byggt upp ett stort förtroende hos många kunder. Ändå lyckades han under knappt tre år, från början av 2017 till september i fjol, föra över sammanlagt drygt 35 miljoner kronor från 14 kunders konton till konton han själv disponerade. Summorna varierade mellan 100

000 och 2,7 miljoner kronor per gång, enligt åtalet.

Bankmannen kunde genomföra brotten genom att han missbrukade den behörighet han hade att använda bankens system. Han skaffade till och med ett mobilt bank-id i en kunds namn. Vid 22 tillfällen förde han tillbaka knappt 18,8 miljoner kronor, men nettot på 16,3 miljoner kronor har Swedbank fått ersätta kunderna för.

Dessutom har Swedbank tvingast ersätta fyra kunder för kursförluster i fonder på sammanlagt nästan en miljon

kronor. Swedbank kräver därför sin tidigare anställde på 17,3 miljoner i skadestånd.

I ett första förhör med Swedbanks säkerhetsavdelning medger bankmannen att han begått brotten av ekonomiska skäl.

Enligt åklagarens stämningsansökan har mannen och hans hustru låtit bygga ett hus i en kranskommun till Stockholm för 7,2 miljoner kronor. Parets ekonomi tillät dock inte att de kunde låna till bygget och därför användes kundernas pengar.

Parhuset såldes senare för 10,5 miljoner kronor och åklagaren

anser därför att även hustrun gjort sig skyldig till ”vinning av brott”. Hon ska därför, menar åklagaren, dömas till förverkande av drygt tre miljoner kronor.

Hennes man är åtalad för grovt bedrägeri och riskerar vid fällande dom sex års fängelse. DN har sökt bankmannens advokat som avböjer att kommentera fallet. I polisförhör har bankmannen medgett att han tagit pengar från kunders konton, men han ifrågasätter summan.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Storbanker tappar andelar till småbanker

FREDAG 17 APRIL 2020

Svenska storbanker fortsätter att tappa marknadsandelar till mindre konkurrenter, enligt Finansinspektionens bankbarometer som visar utvecklingen under andra halvåret 2019.

Nyutlåningen på bolånemarknaden under andra

halvan av 2019 uppgick till 72 miljarder kronor. Med 32 procent av nyutlåningen av bolån stod retailbankerna (SBAB, Länsförsäkringar, Skandiabanken och Landshypotek) för första gången för en större andel än storbankerna vars andel låg på 30 procent.

De tre svenska storbankerna Handelsbanken, SEB och Swedbank stod för 54 procent av alla utlåning på den svenska bankmarknaden vid årsskiftet. De så kallade retailbankernas andel låg då på 13 procent.

I rapporten konstateras att de svenska bankernas lönsamhet minskade något under det andra halvåret i fjol. Konkurrensen på bolånemarknaden med lägre marginaler på bolån som följd anges som en orsak.

TT

Räknar med fortsatt konkursvåg

FREDAG 17 APRIL 2020

Antalet konkurser fortsätter att öka inom många branscher i spåren av coronakrisen. Totalt väntas 3,6 bolag per dag gå i konkurs i den krisdrabbade branschen, mot 1,2 bolag per dag 2019. UC gör den nya prognosen baserat på inrapporterade konkurser under perioden 1–14

april i år, jämfört med hela april månad i fjol. Totalt bedöms antalet konkurser öka med 28 procent i april, enligt UC.

TT

Shell ska bli koldioxidneutralt 2050

FREDAG 17 APRIL 2020

Trycket från samhället på klimatanpassning får den brittisk-holländska oljekoncernen Shell att följa i konkurrenten BP:s spår och sätta upp ett mål att bli koldioxidneutralt till 2050, eller tidigare. Målet innebär att koldioxidutsläppen från

verksamheten ska sänkas till netto noll.

”Samhället och våra kunder förväntar sig inget mindre än det”, säger Shells vd Ben van Beurden i en kommentar.

TT-Reuters

Sjukvårdsmaterial når inte fram till USA

FREDAG 17 APRIL 2020

Nya kinesiska exportrestriktioner har medfört att amerikanska företags import av viktig medicinsk utrustning för att bekämpa coronaviruspandemin har fastnat i kinesiska lager. Det rapporterar Wall Street Journal och hänvisar till uppgifter från företag och amerikanska diplomatiska meddelanden.

PerkinElmer inc, ett företag som tillverkar sjukvårdsutrustning, kan för närvarande inte leverera 1,4 miljoner testkit för covid-19 från sin fabrik i Sozhou eftersom dessa saknar den certifiering som krävs enligt de nya reglerna. 3M har fått besked av en vice borgmästare i Shanghai att staden behöver företagets lokalt producerade respiratorer, eftersom det saknas alternativ. Kina införde de nya reglerna tidigare i april, och företrädare för landet har uppgett att de avser att säkra kvalitén på medicinsk utrustning som exporteras samt

att säkra att varor som behövs i Kina inte skickas ur landet.

Direkt

Luftfartsverket varslar 500

FREDAG 17 APRIL 2020

Luftfartsverket varslar 500 av sina 1 100 anställda om uppsägning.

Varslet omfattar anställda i Norrköping, Stockholm, Malmö och Göteborg och motiveras med den kraftiga nedgången i flygtrafiken med anledning av coronapandemin. Det gäller både administrativ och operativ personal. Luftfartsverket arbetar

med att leda civil och militär luftfart.

Eftersom Luftfartsverket är ett statligt affärsverk innefattas det inte av de nya reglerna kring korttidspermitteringar.

Ivan Solander

”Många valde frivillig karantän efter skidresan”

FREDAG 17 APRIL 2020

Svar till Maria Uddgren (13/4):
Det är väl inte 1177 och
Folkhälsomyndighetens fel om
din son, som varit i Alperna
tillsammans med kompisar, kom
hem, visade och smittade andra?

De har sagt hela tiden ”du som är sjuk, stanna hemma”. Många valde frivillig karantän på grund av att de varit på skidresa.
Ewa Tuneback, 70-plussare,
Kungsängen

Värtaverket stänger koleldningen för gott

FREDAG 17 APRIL 2020

Eldningen av kol har gjort Värtaverket i Stockholm till en av landets värsta klimatbovar, jämförbar med hela inrikesflyget. Men nu stängs kolpannan för gott. Det speglar en utveckling i Europa mot allt

mindre kolanvändning, men i andra delar av världen bygger man i stället nytt.

Denna vecka är den sista för kolet i Värtaverket, som förser Stockholm med el och värme. Enligt en tidigare plan skulle kolpannan stängas år 2022, men nu blir det alltså tidigare.

Därmed försvinner en mycket stor klimatbov i Sverige. Kolet som har eldats i Värtaverket har många år orsakat koldioxidutsläpp på runt 500 000 ton per år, om än något lägre vissa varma vintrar. Det är mer än Kirunagruvan och lika mycket som hela det svenska

inrikesflyget, om man inte räknar med höghöjdseffekter.

Det sker efter en ovanligt varm vinter. Faktum är att koleldningen aldrig behövde startas.

– Vår andra bioeldade anläggning i Värtan och andra investeringar var en förutsättning för att vi skulle kunna fasa ut kolet, säger Anders Egelrud, vd på Stockholm Exergi som driver bland annat Värtaverket.

Även om framtida vintrar blir kallare ska kapaciteten räcka utan fossila drivmedel, enligt Anders Egelrud. Blir kolet kvar i någon form? Möjligen för extra säkerhet

vid en större kris, när behovet är stort och biodrivmedel inte kan levereras.

– Man kanske kommer kräva att det finns ett beredskapslager av kol i Stockholm i händelse av en total logistisk härdsvälta och en jättekall vinter. Det är det läge jag kan se.

”Klart för kolkraft i Värtan”, löd rubriker i Dagens Nyheter den 12 december 1986. Industriborgarrådet Carl Cederschiöld gjorde segertecken på bilden och pratade nöjt om de låga utsläppen i närområdet. Klimatfrågan togs inte upp, inte från något håll – i

en artikel intill beklagade en lokal naturskyddsförening kolet, men förespråkade i stället olja och naturgas.

Men i takt med att klimatfrågan hamnade högre på agendan så växte kritiken. Det är en utveckling som har fått olika effekt i olika delar av världen. Europa har minskat sin användning. Inom EU minskade den kolgenererade elkraften med 30 procent mellan 2012 och 2018. Storbritannien har till de som går snabbast fram. Under två veckor i fjol stod faktiskt samtliga kolkraftverk i landet stilla – för

första gången sedan den industriella revolutionen. Även i USA ses en nedgång. Men bilden är helt annorlunda i Asien. Skillnaden är så stor att världens totala användning av kol ökade, efter att ha gått ner under ett par år, enligt Internationella energimyndigheten IEA:s årsrapport. Tillväxtekonomierna Kina och Indien spelar en mycket viktig roll i detta. Men även Japan. Landet planerar att bygga 22 nya kolkraftverk under de kommande fem åren och räknar, enligt New York Times, med att få

en fjärdedel av sin elektricitet från kol så sent som 2030.

Även Fortum, som äger Stockholm Exergi tillsammans med kommunen, har fått kritik för att dess dotterbolag Uniper ska öppna ett nytt kolkraftverk i Tyskland.

Att Värtaverkets koldrift nu kan läggas ner beror inte bara på att kapaciteten nu ska räcka ändå. Stockholm Exergi hänvisar också till ändrade skatteregler, som gör det mindre lönsamt att elda med kol.

– Det blev ännu påtagligare att vi borde ersätta kolet snabbare. Det

är klart att beslutet inte blev svårare att ta när skatten ökade, säger Anders Egelrud.

Så det handlade inte bara om att kunna tillgodose behovet av el och värme utan om att ni var ute efter att tjäna pengar på kolet så länge som möjligt?

– Vi ska tjäna pengar, det är vår skyldighet som bolag. Vi måste leverera en konkurrenskraftig produkt.

Nu börjar delar från kolpannan, KVV6 som den egentligen heter, monteras bort. Platsen där den står kan komma att användas för infångning av koldioxid från

förbränning av biobränslen.
Sådan teknik ska, om den kommer på plats i stor skala, ge negativa utsläpp.

– Anläggningen skulle kunna ta bort lika mycket koldioxid som Stockholms hela biltrafik. Vår plan är att åstadkomma en kolsänka som gör att Stockholm kan bli den första klimatpositiva staden i världen. Planen är att den infångade koldioxiden ska hamna i Norge, där det finns planer på att öppna storskalig lagring av koldioxid redan i höst.

– År 2024 skulle vi kunna ha en sådan här anläggning i gång, i full skala. Det är inte tekniken som är problemet, utan snarare att hitta styrmedel och affärsmodell, säger Anders Egelrud.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

18 april 2020

Ledare: Regeringen visste – varför bytte

den inte strategi?

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Ett misslyckande ska kallas för ett misslyckande. Och Sverige har misslyckats med att skydda äldre. Särskilt de som bor på äldreboenden, dit coronaviruset absolut inte fick komma, men som nu står för en tredjedel av alla virusrelaterade dödsfall. Men det gäller även pensionärer med hemtjänst.

Smittspridningen är inte ett olycksfall i arbetet bland flera. Förutsättningen för att Sveriges coronastrategi ska vara legitim, med mildare restriktioner och ett större mått av frivillighet än i många andra länder, har hela tiden varit att riskgrupperna ska skyddas. Om det visar sig att det inte går måste man välja en annan strategi, vilket mycket just nu tyder på att man borde ha gjort. Åtminstone tills alla skyddsåtgärder varit på plats. Men det är inte så Sverige har valt att göra. Trots att Socialstyrelsen, som i mitten av mars fick i

uppdrag av regeringen ”att säkerställa tillgången till skyddsutrustning och annan sjukvårdsmateriel”, redan dagen efter meddelade MSB att den inte skulle lyckas förse alla kommuner med sakerna, fortsatte Sverige på den inslagna vägen (DN 17/4). Först i mitten av april sjösattes ett nytt system för att hjälpa kommunerna. Alltså en månad efter att det var tänkt att det planerade systemet skulle ha varit i bruk. Då uppstår frågan varför man inte åtminstone tillfälligt bytte coronastrategi. För det råder

ingen tvekan om att regeringen kände till bristerna, eftersom många kommuner vände sig direkt till den för att få besked om skyddsutrustning.

Dessutom har flera skyddsombud under våren begärt skyddsstopp, när exempelvis munskydd och förkläden har saknats.

Bristerna inom äldreomsorgen är dock inte bara regeringens ansvar. I veckan rapporterade SVT att det på flera håll har uppstått konflikter när chefer har avvisat krav på bättre skyddsutrustning och coronatester.

I reportaget berättar en undersköterska att de fått information om att arbetsgivaren väljer att inte testa personalen, eftersom de skulle visa att de flesta är smittade, vilket i så fall skulle innebära att i princip ingen kan jobba. En annan konstaterar att det rent krasst är personalen som drar in smittan.

Det visar att man inte ska inbilla sig att situationen på äldreboendena löser sig bara för att regeringen på fredagen meddelade att antalet tester för covid-19 ska utökas, även om personal inom vård och omsorg är

en av de prioriterade grupperna. Tanken är att de som är hemma med lindriga symtom ska kunna återgå i arbete om det visar sig att de inte är smittade, vilket dock inte räcker om man ska minska smittspridningen. För att nå dit måste arbetsgivarna vara generösa med testerna och inte dra sig för att hellre kontrollera en gång för mycket än en för lite och då även anställda som inte har symtom.

Här kan en av konsekvenserna bli att äldreomsorgen blir underbemannad, eftersom det troligtvis är svårt att få in

tillräckligt med vikarier när alla coronasmittade är hemma.

Samtidigt är antalet volontärer som är redo att rycka in för att avlasta ordinarie personal större än någonsin.

Dessutom måste man vara tydlig med alternativen. Om de äldre får välja mellan att under en period få lite mindre stöd, eller att hjälpas av personer som bär på en smitta som kan leda till döden, är valet sannolikt inte särskilt svårt.

DN 18/4 2020

**Det är
åldringarna,
inte läkarna,
som har**

**skäl att vara
rädda**

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Smittan inom äldreomsorgen är ett skäl till verklig oro. Men läkarfackets insinuanta utspel ser jag mer som en förhandlingsstrategi: Titta här hur vi riskerar våra liv.

På nätet cirkulerar en video från antivaccinationsrörelsen. Eller, nja, inte från rörelsen kanske.

Kvinnan flyger i väg så långt i sina paranoiskt färgade föreställningar

(om mikrochip i vaccinsprutor och om statsmakternas strävan att göra robotar av oss alla) att jag förmodar att de flesta antivaxare griper den ekologiska tallbarrstválen för att två sina händer.

Men hur vet jag egentligen att kvinnan har fel? Möjligen skulle jag kunna invända att det knappast finns chip som är så små att de kan passera genom en ultratunn kanyl. Fast vad vet jag om det? *Egentligen*.

Vad konspirationsteorier kokar ned till är rimlighetsbedömningar och tillit. Jag känner mest

medlidande när jag trillar över sajter som frossar i föreställningar om kemikalieangrepp och statsmakternas påstådda strategier för att göra oss spaka, sjuka eller döda. Så tungt att varje dag själv behöva ta ställning till om det välsmakande vattnet i kranen egentligen inte är förgiftat. Och om den friska luften utanför dörren *egentligen* inte är radioaktiv.

I denna era av "fakenews" och "vet-bäst-själv" ser jag på tv hur enskilda vårdanställda valt den tunga vägen och överprövat råden om skyddsklädsel från

myndigheten Smittskydd Stockholm. En sköterska har köpt en gasmask. En läkare har slagit till på en uppsättning regnrockar. Johan Styrud, ordförande i Stockholms läkarförening, är en av de många som upprepat att sjukhuspersonalen måste ”känna sig trygg”. Personligen tycker jag att det är viktigare att personalen är trygg. Om någon känner sig trygg med en vargtandsamulett runt halsen, foliehatt på huvudet eller Stålmannendräkt från Buttericks: Är det då i den munderingen som den anställda ska jobba?

Och hur vet jag att det går alldeles utmärkt att arbeta i kortärmat, vanligt munskydd och visir utom vid de särskilt riskfyllda moment som listats i Vårdgivarguiden? Ja, det vet ju inte jag. *Egentligen*. Men det är så jag jobbar i alla fall. För jag känner mig trygg med att de sex expertläkarna på smittskyddet tillsammans är bättre på att bedöma smittorisk än jag. Och jag har svårt att tro att en svensk myndighet med berätt mod skulle utsätta tusentals anställda för livsfara på samma sätt som skedde med brandmännen i Tjernobyl.

Johan Styrod hävdar inte att smittskyddsexperterna inte vet. Han gör i stället som nättrollen – han sår misstro: ”Att man nu ändrar reglerna efter tillgången är inte så tryggt för oss som står på golvet”.

Minns ni hiv-epidemin? Hur infektionsläkarna under hela processen höll huvudet kallt och hjärtat varmt. Och hur det i stället var de som befann sig längst bort, allmänläkare i någon avlägsen avkrok där det inte fanns en enda hivpositiv, som var mest skräckslagna. Och som argumenterade för tvångstestning

och inlåsning. Är det samma fenomen vi ser nu?

”Sannolikheten är stor att de läkare och sjuksköterskor som nu insjuknat i covid-19 har blivit smittade i arbetet”, hävdar Johan Styrod. Är han seriös? Gäller detsamma även vårdbiträden inom hemtjänst och äldreomsorg? Är det verkligen landets åldringar som, efter att ha tokshottat på afterskin i Ischgl, nu smittar personalen?

Eller finns något gyllene skimmer som gör att personer med legitimationsyrken – till skillnad från andra vårdanställda – inte

kan smittas av familj, vänner och sociala kontakter? För det kan inte vara så att yrkesgrupper som utgör en betydande del av befolkningen ofta smittas på samma sätt som en betydande del av befolkningen?

Styrud har under sitt fackliga orosspridaruppdrag förstås också hänvisat till de många döda italienska läkarna. Däremot har han inte sagt det som journalisten Jennifer Wegerup kunnat berätta. Som när hon i mars rapporterade att de döda – och som det fanns data kring – var män i åldersspannet 67 till 91 år. Att

majoriteten hade jobbat som familjeläkare och gått hem till sjuka. Tragiskt förstås. Men vad säger det om smittrisen för sjukhusanställda i betydligt yngre ålder?

Smittan inom äldreomsorgen är ett reellt och stort bekymmer. Och det går inte att runda kopplingen: låg status, låg lön, låg utbildningsnivå och timanställning.

Vad göra? Testa mer, menar många. Och hur skulle det hjälpa? När jag arbetade på Sös i påskas var väntetiden mellan virusprov och svar 13 timmar (något

antikroppstest finns ännu inte). Även om det fanns labb på alla äldreboende, vilket det förstås inte gör, skulle alltså den personal som kommer in klockan sju på morgonen behöva sitta i karantän till minst åtta på kvällen, innan ett negativt provsvar ger grönt ljus för att gå på ett pass. Ett potentiellt falskt grönt ljus dessutom, eftersom ett nytt prov klockan åtta skulle kunna generera ett annat svar 13 timmar senare.

Debatt och ifrågasättande är bra. Att på svajiga grunder så misstro och gödsla oro är inte bra.

Och man ska minnas hur mycket det är som Johan Styrud och jag inte vet. *Egentligen.*

Hanne Kjöllér är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Hanne Kjöllér

hanne.kjoller@outlook.com

Dela

Löfven om äldreboendena : Nu är inte rätt tid att peka finger åt varandra

LÖRDAG 18 APRIL 2020

**Var tredje svensk som har
avlidit i covid-19 har vårdats
inom äldreomsorgen. Rege-**

**ringen säger att arbetet för att
stoppa smittspridning bland
äldre måste intensifieras, men
statsminister Stefan Löfven (S)
vill inte diskutera vem som bär
ansvar för den svåra
situationen.**

**– Just nu kanske inte är rätt tid
att peka finger åt varandra.**

Vid regeringens presskonferens på fredagen lyfte Stefan Löfven och socialminister Lena Hallengren (S) den allvarliga situation som har uppstått inom den svenska äldreomsorgen.

**– I så gott som samtliga län finns
nu covid-19 på äldreboenden och**

många dödsfall har ju skett just där, säger statsministern. En tredjedel av alla svenska dödsfall i covid-19 har skett på äldreboenden. Att jämföra antalet redovisade dödsfall i olika länder kan vara vanskligt, menade Stefan Löfven, som trots det konstaterade att insatserna för att skydda äldre måste intensifieras. Statsministern vände sig direkt till personal och chefer inom äldreomsorgen med en uppmaning om att ta ansvar för att ingen som kan misstänkas bära på smittan arbetar med patienter och omsorgstagare. Han

bad även anhöriga att också fortsättningsvis respektera de besöksförbud som gäller.
– Jag förstår att det är svårt. Det är frustrerande att inte kunna besöka sina nära och kära på äldreboenden och att inte kunna vara nära dem i en så här tuff stund – men det är livsviktigt. Stefan Löfven lovade de anställda inom äldreomsorgen att alla ansträngningar görs för att säkra tillgången till skyddsutrustning. DN har dock kunnat rapportera om hur flera kommuner runt om i landet riktar kritik mot regeringen

sedan de själva tvingats tillverka skyddsvisir och handsprit.

I flera kommuner har särskilda åtgärder vidtagits för att hindra spridningen av det nya coronaviruset bland äldre, men någon nationell samordning av det arbetet har inte funnits. Sett till antalet drabbade är Stockholm värst utsatt, även om fler äldre har insjuknat i Sörmland räknat per capita.

Hur har den här situationen kunnat uppstå, och hur ser statsministern på vem som bär ansvaret?

– Ytterst finns en ansvarsfördelning i vårt samhälle, vad kommuner, regioner och staten ansvarar för. Men det är också så att vi har sett att det här inte fungerar tillräckligt bra, det var därför som Socialstyrelsen fick det uppdrag som de fick, att identifiera behovet av skyddsutrustning, men också att samordna uppköpen.

Socialminister Lena Hallengren (S) kallar smittspridningen inom äldreomsorgen för ”väldigt allvarlig och oroande” och medger att det är och har varit en

utmaning att få fram skyddsutrustning till de anställda.
– Framför allt är det en huvuduppgift för arbetsgivaren, men det är något som vi gör allt för att hjälpa till med genom att underlätta för inköp och distribution. Men det är inte så att det har funnits lager runt om i landets kommuner av skyddsutrustning, säger hon. Men frågan var: Varför har situationen uppstått och vem bär ansvaret för den?
– Vi kan väl säga så här, att just nu kanske inte är rätt tid att peka finger åt varandra. Jag tror att det

kommer en tid när vi får göra en riktig utvärdering. Jag tror att det viktigaste vi kan göra nu – staten, kommuner, regioner, andra aktörer och myndigheter – det är att se till att hjälpas åt att lösa den uppgift vi har, säger Stefan Löfven.

En konkret åtgärd är det uppdrag som regeringen på torsdagen gav till inspektionen för vård och omsorg, Ivo. 1 000 tillsynsinsatser ska genomföras i äldreomsorgen runt om i landet för att säkerställa att anställda följer rekommendationer gällande bland annat basala hygienrutiner.

– Jag vill understryka att målet inte främst är att leta fel i en ansträngd situation utan att bidra till förbättring, säger Lena Hallengren.

I uppdraget till Ivo ingår också att samla in information om brister inom äldreomsorgen.

– På torsdagen gav regeringen instruktioner till Inspektionen för vård och omsorg att särskilt analysera vilka risker som utbrottet av covid-19 har inneburit för kvaliteten och säkerheten i vården och omsorgen. Ivo ska sedan återföra

den kunskapen till berörda aktörer, säger Hallengren.

Carl Cato

carl.cato@dn.se

Fakta.

Läget i världen:

2 159 000 personer har bekräftats vara smittade av det nya coronaviruset. Av dessa har 145 500 personer dött, enligt Johns Hopkins-universitetets siffror på fredagsmorgonen.

UD avråder: Från "icke nödvändiga resor" till alla länder. Avrådan gäller till den 15 juni, då nytt beslut ska fattas.

Läget i Sverige:

1 400 personer har avlidit efter att ha insjuknat i covid-19, 606 kvinnor och 794 män, enligt Folkhälsomyndighetens sammanställning (senast uppdaterad klockan 14 på fredagen).

Antal sjuka i Sverige är liksom i alla andra länder i praktiken oklart, men 13 216 har testats positivt för det nya coronaviruset. 1 024 patienter har behövt intensivvård.

Folkhälsomyndigheten säger att Sverige har en allmän spridning i stora delar av landet.

100 000 ska testas varje vecka

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Antalet tester för coronaviruset ska utökas kraftigt med upp till 100 000 varje vecka. Vid sidan av sjuka inom vård och omsorg ska andra samhällsviktiga funktioner som poliser och anställda inom räddningstjänsten testas. Målet är att nyckelpersoner ska

kunna återvända till sina arbetsplatser.

– Det handlar inte om masstestning utan om en noga prioriterad ordning, sade Karin Tegmark Wisell, överläkare och chef för avdelningen för mikrobiologi vid Folkhälsomyndigheten, på fredagens presskonferens.

– Tanken med den utökade testningen är att identifiera vårdpersonal som är hemma med ganska milda symtom, som huvudvärk, och som i en normal situation skulle ha gått till jobbet. Det är den gruppen som vi vill ha

tillbaka i arbete så snabbt som möjligt, säger Karin Tegmark Wisell.

Samtidigt ska statistiskt utvalda delar av befolkningen testas för att få en bild av smittspridningen och ringa in vilka symtom de covid-19-sjuka har. En första undersökning har redan gjorts på 700 personer i Stockholm. Enligt Karin Tegmark Wisell testade 2,5 procent av deltagarna positivt för covid-19.

– Symtom som stack ut bland de som bekräftades sjuka var lukt bortfall, smak bortfall och -diarré. De som insjuknat var

jämnt fördelade i befolkningen, den yngsta var två år och den äldsta 86 år.

Nästa vecka ska 4 000 personer testas över hela landet. Militären kommer att hjälpa till att samla in testerna.

När blir det aktuellt att genomföra antikroppstester för att se vilka som varit smittade och är immuna mot sjukdomen?

– Vi börjar närma oss ett läge där det är relevant att genomföra bredare tester. Nästa vecka kommer vi att påbörja den första immunitetsstudien för att se hur antikroppsnivåerna ser ut i

samhället. Genom att samla in prover från blodcentraler från personer som är friska ser vi hur många av dem som har antikroppar. Det kommer att ge oss ökad förståelse om sjukdomens utbredning och vad vi kan vänta oss av de kommande veckorna, säger Karin Tegmark Wisell.

Sverige har 13 216 fall av coronaviruset. 1 400 personer har avlidit i covid-19.

– Vi ser en nedgående trend. Det är fortfarande ett stort antal avlidna per dag men vi ser inte en uppgång utan snarare en

avmattning, säger Karin Tegmark
Wisell.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Internationell kraftsamling för vaccin mot covid-19

Minst 70 forskningsprojekt för att utveckla ett vaccin mot covid-19 pågår i världen. Tre av dem har redan börjat testas på människor. Resten är fortfarande i den prekliniska fasen.

Snabb publicering av studier av nya coronaviruset

Antal studier i det vetenskapliga arkivet PubMed som innehåller ordet "coronavirus". Det finns massor av coronavirus, men bara sju kan smitta människor. Sarsutbrottet 2003 ledde till en ökning av studier på coronavirus, även en viss uppgång efter att coronaviruset mers dök upp. Utbrottet av det nya coronaviruset har dock lett till en explosionsartad ökning av studier.

Coronakoden kickstartade vaccinjakten

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Politiker stänger gränser och sätter nationen främst i coronakrisens spår.

Då går världens forskare i motsatt riktning.

Aldrig tidigare har den internationella forskarvärlden samarbetat lika mycket och lika

Den genetiska koden satte igång vaccinutvecklingen

1

Identifiering

Kinesiska forskare lade ut en kartläggning av virusets rna-kod den 10 januari. Det blev startskottet för att utveckla ett vaccin.

2

Utveckling

Flera vaccinkandidater tas fram.

3

Prekliniska studier

Efter att forskargruppen fått tillstånd kan vaccinkandidaten testas på djur. Oftast börjar man med mindre djur, sedan apor.

Grafik: DN

4

Kliniska studier

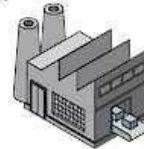
Efter godkännande från myndigheter kan vaccinkandidaten testas på människor. Detta görs i flera faser där vaccinets säkerhet och effekt undersöks.

5

Godkännande

När det finns ett färdigt vaccin behöver det godkännas av ansvariga myndigheter.

6

Produktion

Nu kan vaccinet produceras i större skala enligt en särskild standard. Många vaccin produceras i hönsägg, men vaccin mot till exempel coronavirus kommer troligen att framställas på ett annat sätt.

7

Leverans

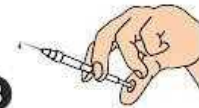
Detta måste ske på ett säkert sätt – vanliga vaccin kräver en obruten kylkedja.

8

Vaccinering

När vaccinet sprutas in i kroppen får immunförsvaret en reaktion, det kan ta några veckor. Det skapar ett minne som gör att immunförsvaret snabbt kan aktiveras om man blir infekterad av viruset.

intensivt kring en enda sak, att hejda coronautbrottet.

– Jag har bara gjort det jag kunnat göra som forskare, för den globala hälsan, säger Yong Zhen-Zhang, som publicerade den genetiska koden – startskottet för vaccintracet.

Det är tisdagen den 14 april och president Donald Trump stegar ut till sin dagliga presskonferens på Vita husets gräsmatta. Han ska just utdela ett hårt slag mot det internationella samarbetet för att hejda det världsomspännande utbrottet av det nya coronaviruset.

– I dag har jag instruerat min administration att stoppa stödet till WHO, säger presidenten. Pengarna dras in omedelbart i väntan på en utredning om WHO:s påstådda missgrepp under pandemin. Mitt under coronakrisen, mitt under arbetet med att hejda den globala smittspridningen och understödja jakten på behandlingar och vaccin, förlorar Världshälsoorganisationen sin största bidragsgivare. I fjol gav USA omkring 4 miljarder kronor till WHO:s budget.

Omvärlden reagerar med bestörtning. FN:s generalsekreterare António Guterres, EU:s utrikeschef Josep Borrell och en lång rad regeringschefer uttalar sig i vånda och vanmakt.

”Inget kan rättfärdiga detta”, twittrar Borrell, ”krisen känner inga gränser”.

”Detta är inte rätt tid att dra ner på resurserna till WHO”, vädjar FN-chefen Guterres. ”Viruset saknar motstycke i vår livstid och kräver ett svar utan motstycke.”

Det politiska samarbetet under coronakrisen gnisslar, globala institutioner vacklar.

Samtidigt pågår ett frenetiskt kunskapsutbyte mellan forskare, i en takt som världen aldrig skådat tidigare.

○ ○ ○

Det är morgon den 11 januari. Professor Jeremy Farrar i London skickar ut en lyrisk tweet: ”Potentiellt ett riktigt viktigt ögonblick för den globala hälsan. Detta måste firas, alla inblandade i Wuhan, Kina och annorstädes

måste få erkännande och bli tackade.”

Jeremy Farrar är chef för den brittiska forskningsfonden Wellcome Trust. Han har just läst en ny kinesisk studie som publicerats öppet dagen innan på specialistsajten virological.org. Ett forskarlag under ledning av professor Yong Zhen-Zhang vid Fudanuniversitetet i Shanghai har lyckats kartlägga den genetiska koden för ett nytt coronavirus, genom prover på en 41-årig lungsjuk man som arbetade på en stor inomhusmarknad i Wuhan, där levande djur såldes.

Professor Yong har arbetat i mer än ett decennium med att upptäcka och kartlägga virus, berättar han i ett mejl till DN. Det är första gången han svarar på frågor från europeiska journalister.

– Vi har hittat mer än 2 000 nya virus från djur. Under den processen har mitt labb utarbetat ett system för att upptäcka virus. Det har aldrig funnits en större mångfald av virus i naturen, men vi vet inte när, var och hur de kommer att dyka upp. Det vi kan göra är upptäcka, identifiera och beskriva virusen, så att vi kan

förhindra dem och behandla de nya sjukdomar de orsakar med precision, säger Yong Zhen-Zhang.

Vad tänker du om om de globala effekter som ert arbete haft?

– Jag har bara gjort det jag kunnat göra som forskare, för den globala hälsan, säger Yong Zhen-Zhang.

Jan Albert, professor i smittskydd vid Karolinska institutet, betonar att professor Yongs insats var ”jätteviktig”:

– Det var snabbt, men om Kina hade reagerat redan i december kanske vi hade fått tillgång till informationen ännu tidigare. Det

var ändå superviktigt för att man skulle kunna få till stånd tester, som sedan infördes väldigt fort i många länder. Själva grunden är att man har den genetiska koden, annars går det inte att göra tester, säger Jan Albert, professor i smittskydd vid Karolinska institutet.

Den nya genetiska koden började analyseras omedelbart. Redan samma dag, den 11 januari, presenterades ny forskning från universitet i Edinburgh, New York och North Carolina, enligt en sammanställning i tidskriften Science.

Sedan dess har hundratals studier publicerats i ett så högt tempo att till och med WHO har svårt att hinna med att läsa alla.

Kunskapsinsamlingen har aldrig gått så fort förut.

Men mycket återstår att lösa.

○ ○ ○

Fram till för några månader sedan var Jan Albert känd som en aktad hiv-forskare. Han studerade också den mindre kända mikroben enterovirus D68, som orsakar luftvägssjukdomar. Numera leder han Karolinska institutets särskilda covid-19 grupp och

ägnar nästan all tid åt det nya coronaviruset, liksom många andra akademiska medicinska forskare.

– Jag har pausat min andra forskning nästan helt. Mycket annan forskning står still nu. Men jag tror att de flesta forskare är eniga om man gärna pausar annat, om man kan bidra till kunskapen kring coronaviruset, från smittspridning till behandling och vaccin, säger Jan Albert.

Han berättar om hur coronapandemin skapat en

starkare samarbetsanda bland forskarna.

– Till exempel vad gäller delandet av genetisk information om viruset. Och forskningsrapporter blir tillgängliga väldigt fort, på ett sätt som inte alls varit brukligt tidigare, säger han.

Den här nationalismen man ser på politisk nivå – att gränser stängs och att man sätter nationen främst – hur ser man på den i forskarsamhället?

– Det slår inte igenom i forskarvärlden. Vi har ju alltid inspirerats av och samarbetat med internationella forskargrupper

som kan finnas i helt andra länder. Att man stänger gränser har inte påverkat utbytet av information och data, säger han. Jan Albert berättar att coronapandemin förändrat en utbredd praxis i forskningsvärlden – att forskarna ofta hemlighåller sina resultat, i väntan på att rapporterna ska granskas av andra experter inför offentliggörandet i en etablerad tidskrift, som exempelvis Lancet eller Nature.

– Den processen kan vara ganska långdragen. Nu har det blivit vanligare att man lägger ut manus

som ännu inte är bedömda av andra experter på något som kallas preprintserverar, säger Albert.

De två största preprintserverarna heter BioRxiv och MedRxiv (de studentikost vitsiga namnen ska uttalas "bioarchive" och "medarchive").

– Det är där man tittar på nya grejer, i och med att kunskapsutvecklingen kring coronaviruset är väldigt snabb, säger Albert.

Den vetenskapliga diskussionen kring dessa halvfärdiga

forskningsrapporter sker numera ofta på Twitter.

– Ska man ha koll på det som människor tänkt i går och i natt, då är Twitter definitivt en sådan källa. Inte minst när det gäller vetenskaplig diskussion om forskningsrapporter som har lite brister, säger han.

Det blixtsnabba kunskapsutbytet har också en baksida. Den normala processen, där experter granskar varandras rapporter och ger varandra bakläxa, ger helt enkelt mer gedigen forskning.

– I och med att data delas och diskuteras så otroligt snabbt, så

finns det en risk att det blir lite slarvigt ibland. På preprintservrarna kommer resultat ut ganska okritiskt. En del rapporter som fått genomslag också medialt, har sedan visat sig inte hålla måttet, berättar Jan Albert.

Det finns flera exempel på forskningsresultat som har fått spridning, trots att de senare visat sig vara felaktiga. Albert nämner en tidig rapport om att viruset skulle komma från ormar, vilket inte stämmer. Liksom forskning om att patientens blodgrupp kunde spela roll.

– Ibland har det blivit fort och fel. Detta ställer större krav på läsarna att bedöma om en forskningsrapport eller ett fynd håller måttet. Det kan vara svårt för specialister att göra. Det är ännu svårare för er i massmedierna, säger Albert.

○ ○ ○

Det finns ingen människa i världen som inte blivit påverkad av det nya coronavirusets framfart. Miljoner människor sitter i isolering, gränser har stängts.

Ett vaccin skulle förändra spelplanen.

Men ett helt nytt vaccin kan ta många år att utveckla och det är inte säkert att det lyckas.

Samarbete är nu en av de viktigaste faktorerna för att skynda på arbetet.

– Det är många svåra frågor när man ska utveckla ett helt nytt vaccin mot något som vi inte har jobbat så mycket med förut, säger Ali Mirazimi, adjungerad professor vid Karolinska institutet.

Han forskar vanligtvis på ett vaccin mot Krim-Kongo-

blödarfeber. När det nya coronaviruset dök upp drog hans forskargrupp ner på takten för det vaccinet, och använde sig samtidigt av kunskapen för att börja utveckla ett vaccin mot covid-19.

Vanligtvis måste forskarna vänta på att konkurrenterna publicerar sina studieresultat i vetenskapliga tidskrifter, en process som kan ta månader, om inte år. Den tiden finns inte nu. Därför har WHO tagit initiativ till ett virtuellt återkommande möte för alla som forskar kring vaccin mot covid-19.

Ali Mirazimi representerar det svenska vaccinförsöket. Varje vecka kopplar han upp sig via Skype och diskuterar vaccinforskning med hundratal forskare världen över.

– WHO bjöd in alla som forskar kring vaccin att delta. Vi har skrivit på ett sekretessavtal innan om att inte dela med oss av det som sägs till obehöriga. Det är olika ämnen för mötena och när det är mer relevant är man med och delar erfarenheter. Men man måste inte berätta om allt. Vi säger till exempel inget om sådant som vi bara lyckats med en gång,

vi måste upprepa resultaten för att de ska vara pålitliga, säger han. I dagsläget finns åtminstone 70 vaccinförsök. Tre av dem har precis börjat testas på människor, övriga är fortfarande i den prekliniska fasen. Ali Mirazimi och hans kollegor ska precis börja testa sitt experimentella vaccin på kaniner. Vilka djur man ska använda för att studera vaccinet skyddseffekt är den stora knäckfrågan.

Innan ett vaccin kan testas på människor testas det vanligtvis på flera olika typer av djur. Helst vill man att djuren ska få ett

immunsvar som liknar människans.

– För att viruset ska kunna ta sig in i cellen så måste det finnas en receptor på cellens yta. I det nya coronavirusets fall handlar det om ett specifikt enzym som heter ACE2. Djur har ACE2, men det kan se annorlunda ut än hos människor. Infekterar man möss med det nya viruset blir de inte sjuka, säger han.

Det finns lite olika sätt att ta sig förbi problemet, till exempel att använda genmodifierade möss. De flesta forskare använder sig av olika djurmodeller.

– Då är de här mötena väldigt bra, för då kan vi få höra om vad som har fungerat eller inte i andras försök utan att behöva vänta på publicerade resultat. Så slipper vi slösa tid på samma djurmodell, säger Ali Mirazimi.

Det svenska vaccinprojektet ligger ändå en bra bit efter det som drivs av det amerikanska

läkemedelsföretaget Moderna.

Bara 42 dagar efter att arvsmassan lades ut offentligt började testerna på människor. Det är fortfarande många steg kvar, men förhoppningen är att

ett vaccin ska vara färdigt inom 12–18 månader.

Så snabbt har det aldrig gått förut.

– I den bästa av världar kan vi ha ett vaccin inom 12–18 månader.

Men då måste allt rulla på utan problem. Normalt brukar vi säga att det kan ta fem till tio år från labbänken till att vaccinet kan säljas. Nu har man haft användning av tidigare forskning från sars-utbrottet 2003 och av att man kan tillämpa ett snabbspår, vilket innebär en kortare väg innan man börjar testa på människor, säger Ali Mirazimi.

Att det kanske blir Modernas vaccinkandidat som blir först stressar inte Ali Mirazimi och hans kollegor.

– För företag handlar det generellt om att få patent och tjäna pengar, för oss forskare om att vara först med något resultat och kunna publicera data i finare tidskrifter. Men nu har vi passerat det. Vi har ett problem som måste lösas.

Konkurrensen på forskarsidan har övergått till samarbete, det är bara bra om vi kan komma fram så fort som möjligt, säger han.

Men om alla samarbetar, behövs verkligen 70 olika typer av vaccinkandidater?

– Om vi visste vad som fungerade hade jag sagt nej. Men nu vet vi inte vad som ger tillräckligt med skydd och få biverkningar. När alla arbetar parallellt slipper världen förlora tid om något inte fungerar, utan man kan gå vidare till något av de andra försöken, säger Ali Mirazimi.

Det finns också andra fördelar med att så många utvecklar vaccin. Ali Mirazimi tror att Modernas vaccinkandidat enbart

kommer att fungera mot det nya coronaviruset.

– Vi, och säkert också andra, forskar på ett vaccin med bredare skydd. Om ett annat coronavirus hoppar från fladdermöss och börjar smitta människor, då kan vi ha ett vaccin även mot det. Det tar lite längre tid, men kan bli användbart ändå, säger han.

När forskarnas arbete är klart tar politiken över. Och då är det långt ifrån säkert att den solidariska inställningen finns kvar. När alla länder vill ha vaccinet finns det en risk att de köpstarka länderna vinner.

○ ○ ○

Kan solidaritet trumfa
nationalism?

Den 16 april, två dagar efter
Trumps presskonferens, kom ett
nytt besked.

Bill och Melinda Gates stiftelse,
WHO:s näst största bidragsgivare,
mer än fördubblar sin insats –
från 1 miljard till 2,5 miljarder
kronor.

”Att minska stödet till WHO är
helt orimligt. Vi behöver ett
globalt koordinerat stöd”, ansåg
Melinda Gates.

Jan Albert tror att den nya
samarbetsandan kommer att leva
vidare också efter coronakrisen,
åtminstone när det gäller
forskningen.

– Öppenheten, att man försöker
dela med sig av sin kunskap så
fort som möjligt, det är en av de
saker som kommer att bestå, tror
jag, säger han.

Han tystnar kort i telefonen, och
fortsätter sedan:

– Det är viktigt att förstå att ingen
ensam kan lösa alla delar, vare sig
som forskare, forskningsinstitut
eller land. Det är många små
pusselbitar som behöver fogas

samman. Då behövs det att hela världen samarbetar.

Johar Bendjelloul

johar.bendjelloul@dn.se

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se

Personer med fetma klassas som riskgrupp för covid-19

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Personer med BMI över 40 räknas som riskgrupp gällande covid-19. Det framgår i en ny utredning från Socialstyrelsen. – Riskfaktorerna är inte orsaken till sjukdomen, men det kan vara sådant som ökar risken att

man blir extra sjuk, säger Urban Nylén, medicinsk sakkunnig på Socialstyrelsen, till DN.

”Rapporterade data talar för att kraftig övervikt och fetma är en oberoende riskfaktor för allvarlig sjukdomsutveckling vid covid-19. Den viktnivå som förekommer i rapporter är BMI 40 och däröver”, skriver Socialstyrelsen i en utredning som presenterades för regeringen på fredagen. Riskgrupper löper enligt Socialstyrelsen förhöjd risk för att få en mer allvarlig form av sjukdomen covid-19.

– I uppdraget som vi har fått så handlar det om att se om det finns några grupperingar av människor som har en större risk att bli allvarligt sjuka eller avlida av covid-19 säger Urban Nylén, läkare och medicinskt sakkunnig på Socialstyrelsen.

För att ta fram riskgrupper har utredarna tittat på de vetenskapliga publikationer som finns hittills och de bedömningar som myndigheter gjort i andra länder:

– Och då hittar vi det som Folkhälsomyndigheten pekar på sedan tidigare: som hjärt-

kärlsjukdom, diabetes, men också till exempel fetma. Och då är det alltså kraftig fetma som det rapporterats om.

Den data man använt för att komma fram till riskgrupperna kommer från andra länder – mestadels från Kina, säger Urban Nylén.

– Från Sverige finns egentligen ingen säker data ännu. Det kommer, men finns inte sammanställt än.

Varför har personer med fetma inte klassats som riskgrupp tidigare?

– Det är väl så att det behövs ett antal sjukdomsfall, observation över tid och sammanställning av data innan det klarnar.

Han poängterar samtidigt att riskfaktorerna inte är orsaken till sjukdomen, utan att det handlar om riskhöjare som förekommer oftare hos dem som blir svårt sjuka.

– Men det är inte som att alla som är svårt sjuka eller avlider har någon av de faktorerna. Det finns de som är friska, unga och pigga som drabbas hårt ändå.

Riskfaktorerna är inte orsaken till sjukdomen, men det kan vara

sådant som ökar risken att man blir extra sjuk, säger Urban Nylén. På torsdagen flaggade statsepidemiolog Anders Tegnell i en intervju med DN för att personer med fetma skulle kunna komma att klassas som riskgrupp.

– När vi har analyserat vårt svenska patientmaterial lite bättre så tror jag mycket väl att det här kommer att dyka upp som en riskgrupp, sade han då till DN. Anders Tegnell pekade då på att personer med fetma också har större risker när det kommer till intensivvård.

– Det handlar om att man får mindre lungvolym och svårare att expandera lungorna på grund av tryck mot lungorna. Det är rent mekaniskt ett problem.

Socialstyrelsens utredning presenterades för regeringen på fredagen. Urban Nylén säger att den som tillhör en riskgrupp ska följa de råd som Folkhälsomyndigheten tagit fram för hur man ska minska risken för att bli smittad.

Men klassificeringen är också ett underlag för socialdepartementet.

– Det är en pusselbit för deras arbete med att fundera på om

man ska få ersättning för att inte gå till arbete om man tillhör en riskgrupp. Hur de kommer hantera det här vet inte vi, säger Urban Nylén.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Amanda Dahl

De hjälper sjukhusperso- nalen att hålla skägget i trim

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Barberaren Al Mocika trimmar vårdpersonalens skägg för att de ska kunna bära skyddsmasker i sitt arbete. Under fredagen var den stora "barbertrucken" parkerad utanför Södersjukhuset.

– Vårdpersonalen som sliter och tar hand om andra blir nu i stället ompysslade av oss, säger han.

Utanför Sös förlossningsenhet har Al Mocika parkerat sin röda ”barbertruck”. Flera barberare är på plats tidigt på morgonen för att förbereda den mobila salongen. Under de senaste veckorna har sjukhusets personal fått nya restriktioner och för att munskydden ska sitta säkert krävs en speciell trimning. Den nya skäggfrisyr som vårdpersonalen får kallas för ”coronaskägg”, berättar Al Mocika

som är ägare till barberarsalongen ”Honest Al”.

– Det handlar inte om att vi gör jobbet bättre, för det är klart att vårdpersonalen kan raka sig själva. Men det här innebär en stund för dem att slappna av när de annars jobbar ihjäl sig under jättelånga pass, säger han.

Efter att en tidigare kund från Huddinge sjukhus tipsat om att personalen behöver hjälp med att trimma sitt skägg beslutade sig Al Mocika för att ställa upp.

– Gamle Bettan behövde få komma ut och röra lite på sig,

säger han med ett leende och pekar på trucken.

Under de senaste veckorna har han besökt Huddinge sjukhus ett par gånger tillsammans med sin personal. Läkare och sjuksköterskor flockades snabbt utanför den röda trucken.

– Jag har velat göra någonting länge som inte är vinstdrivande. När coronapandemin drabbade Sverige och folk måste skydda sig så fick vi mindre att göra och har mer att erbjuda.

– Första gången vid Huddinge sjukhus var det snöstorm och vi frös, men stämningen var god.

Vårdpersonalen som sliter och tar hand om andra blev istället ompysslade av oss, säger han.

Mark Slight är läkare på Sös och klev just av sitt arbetspass för en kortare rast. Arbetsdagarna är för tillfället långa och krävande. När Mark Slight såg erbjudandet på intranätet om att få sitt skägg trimmat var han tvungen att titta förbi hos Al Mocika.

– Det är jättefint att de åker ut och hjälper oss på det här viset. Jag har aldrig fått en liknande behandling förut, men jag tror att jag rakar av allt, det blir spännande, säger han.

Läkaren får luta sig tillbaka i en av salongens stolar innan barberaren tar fram rakapparaten.

Behandlingen liknar något mer av ett spa när Edward Gunnarsson löddrar Mark Slight i ansiktet.

– Det här är väldigt avkopplande, säger Mark Slight.

– Vi drar vårt hårstå till stacken, säger barberaren och skrattar.

Till en början var Al Mocika oroad över säkerheten gällande närkontakt med vårdpersonal.

När de utför skäggtrimningen har han och kollegorna munskydd, handskar och ibland skyddsglasögon på.

– Vi är ordentligt utrustade. Vi insåg ganska snabbt när vi pratade med vårdpersonalen att de är professionella och vet vad de gör. Så vi upplever att vi tar en större risk när vi tar hand om våra kunder på shoppen än när vi klipper sjukhuspersonal, säger han.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

Dela

Ivo inleder tillsyn av hur patienter prioriterats på Karolinska

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Ivo har startat en tillsyn av Karolinska universitetssjukhuset. Det sker efter att vårdpersonal larmat om att patienter kan ha

prioriterats bort från intensivvård – trots att det finns plats, skriver SVT.

– Vi har särskilda prioriteringar som är aktuella vid resursbrist. Och där är vi inte nu, säger Johan Bratt, chefsläkare i Region Stockholm till DN.

Det är efter flera anonyma tips till Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) om hur man gör prioriteringar kring vilka som får intensivvård på Karolinska universitetssjukhuset som myndigheten beslutat att starta en tillsyn. Enligt ett av tipsen som SVT tagit del av handlar det om

att man prioriterat bort patienter som skulle kunna behöva respiratorvård under lång tid – eftersom en annan patient med bättre prognos kan komma att behöva platsen om några dagar. – Några tips handlar om prioriteringen av njursjuka till intensivvård. Utifrån de indikationerna väljer vi att starta en tillsyn på Karolinska universitetssjukhuset. Vi kommer nu att granska verksamheten, säger Linda Almqvist, chefsjurist på Ivo, till SVT. Enligt SVT gäller tipsen även andra sjukhus i regionen, där man gör

olika prioriteringar när det kommer till vilka patienter som ska få intensivvård. Med anledning av anmälningarna kallade Ivo in chefsläkare i regionen till ett möte i förra veckan. I går, fredag, hölls ett uppföljande möte. – Då fick vi information om tillsynen gällande de njursjuka patienterna och så berättade vi för Ivo hur vi hanterat den information vi fått. Vi har beskrivit för Ivo hur vi arbetar och hur vi fördelar intensivvårdsresurserna, säger

Johan Bratt, chefsläkare i Region Stockholm, till DN.

Johan Bratt säger att det i dag inte finns någon resursbrist, och att det finns gott om intensivvårdsplatser.

– Det som gäller då är normal prioritering. Det vill säga att den som behöver intensivvård ska få det enligt de vanliga kriterierna. Hur ser du på att patienter kan ha prioriterats bort?

– Jag kan inte de fallen i detalj förstås. Men är det så är det naturligtvis inte bra och det är bra att Ivo tar initiativ till en tillsyn.

DN har tidigare berättat om de prioriteringslistor som tagits fram på Karolinska universitetssjukhuset för att bedöma vilka patienter som ska få intensivvård.

– Vi har ett beslutsstöd från Socialstyrelsen kring prioriteringar som är aktuella vid resursbrist. Och där är vi inte nu, säger Johan Bratt.

Johan Bratt menar att man kommer att fortsätta att informera om vilka prioriteringar som är aktuella i regionen.

– Det gör vi genom att ha tät kontakt med IVA-chefsnätverket

och våra chefsläkare. Vi klargör hela tiden vad som gäller och har varit tydliga vid flera tillfällen med att det just nu är normal prioritering.

Hur ser läget ut gällande intensivvårdsplatser i dag?

– Det har skett en fenomenal ökning av intensivvårdsresurser, från 90 till 335 platser på kort tid. Och det är tack vare en fantastisk personalinsats, säger Johan Bratt. Filippa Nyberg, chefsläkare på Karolinska, skriver i ett mejl till DN att sjukhuset inte har tagit emot någon information om tillsyn från Ivo, men att man

välkomnar en sådan i det läge som sjukvården befinner sig i.

”Det är medicinska prioriteringar och framför allt den individuella patientens prognos att överleva intensivvård som avgör beslut för behandling i detta för intensivvården extraordinära läge”, skriver hon.

Inspektionen för vård och omsorg har också fått regeringens uppdrag att genomföra 1 000 tillsynsinsatser inom äldreomsorgen i alla län med bekräftade covid-19 fall. Det handlar bland annat om att granska basala hygienrutiner, som

är viktiga för att undvika smittspridning. Insatserna kommer att göras digitalt eller via telefon de kommande veckorna.

– Vi letar inte fel och vi vet att det är en rådande kris, men vi vill att vårt arbete ska bidra till förbättringar där det behövs, sade Ivos generaldirektör Sofia Wallström på myndigheternas gemensamma presskonferens på fredagen.

Den senaste månaden har Ivo fått ungefär 200 indikationer på risk inom äldreården som är relaterad till covid-19. I de flesta

fallen handlar det om bristande hygien.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Akuterna undrar vart alla vanliga patienter tagit vägen

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Göteborg. När det nya coronaviruset gjorde entré försvann stora grupper av andra akut vårdsökande på landets sjukhus.

Oron är stor för att allvarligt sjuka inte vågar söka den vård de faktiskt behöver och nu vädjar flera verksamheter till dem som undvikit akuten: Kom tillbaka!

Sahlgrenska universitetssjukhuset hör till de vårdinstanser som sett ett minskat inflöde av patienter till kardiologi- och strokevården efter utbrottet av det nya coronaviruset. I en direkt uppmaning till befolkningen vill chefläkaren Per-Olof Hansson be fler att söka hjälp.

– Det är väldigt viktigt att våra medborgare söker vård vid

symtom på akuta tillstånd som till exempel stroke och hjärtinfarkt där varje minut är viktig. Vi har full beredskap för att ta hand om dessa och andra patienter, säger han.

Ann Söderström, hälso- och sjukvårdsdirektör i Västra Götalandsregionen, var inne på samma spår vid en pressträff på fredagen.

– Vi är oroliga för att man inte vågar söka vård, sade Söderström och betonade att regionen har kapacitet att vårda både de som insjuknat i covid-19 och ”vanliga” patienter.

– Det är jätteviktigt det här, så att vi inte får en ökad sjuklighet hos personer som inte söker vård.

En liknande appell kommer från överläkaren vid hjärtkliniken på Akademiska sjukhuset i Uppsala, Stefan James, som bara vårdar hälften så många infarktpatienter i år, jämfört med förra året.

– Utvecklingen är mycket oroande. Det är ytterst viktigt att alla med symtom på hjärtinfarkt snabbt söker vård, säger han till Upsala Nya Tidning.

Det nationella kvalitetsregistret Swedeheart, som registrerar patienter med hjärtproblem,

uppger att antalet hjärtpatienter i Sverige sjunkit med 25 procent under perioden 24 februari till 5 april i år, jämfört med samma period under tidigare år.

– I rimlighetens namn borde det innebära att man inte får den hjälp man skulle ha kunnat få och det borde gå sämre för de patienter som inte söker, säger Peter Vasko, tf ordförande för Swedeheart till TT.

Också andra patientgrupper verkar dra sig för att söka hjälp under epidemin. Även om det inte finns samlad statistik ännu vittnar anställda på akutmottagningarna i

Göteborg och Stockholm som DN talat med om stora patienttapp. En vanlig uppskattning från golvet är att hälften av alla sökande försvann kring virusutbrottet. Såväl Region Stockholm som Västra Götalandsregionen arbetar med att ta fram exakta siffror. Att katastrofer tränger undan andra vårdinsatser är ett känt fenomen. Professorn i katastrofmedicin Johan von Schreeb, vid Karolinska institutet, har studerat effekterna på vanlig vård under ebolautbrottet i Sierra Leone.

– Vi såg att kirurgiska ingrepp minskade med 50 procent och inläggningar på sjukhus minskade med 70 procent. Vår bedömning är att de indirekta effekterna som ebola hade på sjukvården sannolikt ledde till fler dödsfall än vad själva ebolaviruset krävde, säger Johan von Schreeb till DN.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Dela

Framdörrar stängs även på bussarna i Skåne

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Skånetrafiken måste stänga de främre bussdörrarna för att skydda chaufförer från att smittas av coronaviruset, efter beslut från Arbetsmiljöverket. Myndigheten har runt tio liknande ärenden på sitt bord,

men kommer inte att fatta ett generellt förbud som gäller hela landet.

Tidigare har Arbetsmiljöverket tagit samma beslut för busstrafiken i Region Dalarna och i Sundsvall. Myndigheten har runt tio liknande ärenden på sitt bord för olika orter eller regioner runt om i landet.

Ärendena väcks efter att skyddsombud har lämnat in en framställan till myndigheten om en arbetsmiljöåtgärd i enlighet med arbetsmiljölagen.

– Eftersom det är en skyddsombudsframställan så

fattar vi beslut i varje enskilt ärende. Men eftersom skyddsombudsframställan har sett likadana ut runt om i landet så har vi fattat i princip samma beslut för alla ärenden, säger Ulrika Scholander, sektionschef på Arbetsmiljöverket. I Stockholmsområdet fattades ett lokalt beslut om stängda framdörrar, utan att Arbetsmiljöverket var inblandat. Beslutet för Skånetrafiken kom på fredagen och innebär de främre bussdörrarna inte får öppnas för på- och avstigning. Myndigheten har även beslutat att de två

främsta stolsraderna ska vara avspärrade så att det finns ett säkert avstånd mellan bussförare och passagerare.

– Vi har även lagt ett föreläggande om att Skånetrafiken ska undersöka och riskbedöma arbetsmoment och arbetsförhållanden för att bussförarna ska ha en säker arbetsmiljö, säger Ulrika Scholander.

TT

Efter slöjförbudet – rektor lämnar Skurup

LÖRDAG 18 APRIL 2020

**Den rektor som ifrågasatte
slöjförbudet i skånska Skurup
lämnar sin post.**

Under påskhelgen stängdes rektor Mattias Liedholm på Prästamosse skolan av och Skurups kommun meddelade att

han skulle utredas för ”allvarliga brister i ledarskap”. Men nu meddelar Liedholm, som hårt kritiserat kommunens beslut att införa slöjförbud i skolan, att han och kommunen går skilda vägar. Beskedet lämnas via ett inlägg på sociala medier, rapporterar SVT Nyheter Blekinge.

”Det är med sorg men samtidigt lättnad jag meddelar att Skurups kommun och jag i dag går skilda vägar”, skriver Liedholm på sin Facebooksida.

”Arbetsgivaren vill att jag ska lämna. Fortfarande finns ingen formell orsak för mig att bemöta,

och visst hade jag kunnat driva den här processen hela vägen. Men det kommer till en punkt när man inte orkar mer”, fortsätter Liedholm.

Skurups kommun skriver i ett pressmeddelande att Mattias Liedholm slutar som rektor den 19 april. Biträdande förvaltningschef Ulrika Fridh ska tillträda som tillförordnad rektor.

I december beslutade Skurups kommunfullmäktige i enlighet med en SD-motion att införa förbud i skolan mot huvudduk, burka, niqab och andra

klädesplagg som har till syfte att dölja elever eller personal. Debatten har rasat i medierna. Rektor Mattias Liedholm vägrade följa beslutet och fick stöd av Skolverket, som anser att förbudet strider mot religions- och yttrandefriheten. Ärendet om slöjförbud ska prövas i förvaltningsrätten.

TT

Dela

Kommunen skjuter upp hemflytt för 3,5-årig pojke – igen

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Kommunen skjuter upp hemflytten för den 3,5-årige pojken i väntan på Inspektionen för vård och omsorgs granskning.

Det uppger verksamhetschefen på socialtjänsten.

– Vi kommer inte att verkställa beslutet fullt ut innan vi fått Ivo:s bedömning, säger chefen till DN.

Två handläggare på Inspektionen för vård och omsorg granskar just nu den skånska kommunens handläggning av ärendet med den 3,5-årige pojken som skulle ha flyttats till sin biologiska pappa i början av april.

Pojken omhändertogs enligt LVU när han var fem veckor gammal och saknar, enligt socialtjänstens uppgifter, anknytning till sin

biologiska pappa – som han också uppges vara rädd för. Så sent som i december vittnade pojken om att han blivit slagen i ryggen under ett umgänge, men polisutredningen lades ned.

Pojken hade inte träffat sin pappa på flera månader när familjehemmet plötsligt fick besked om att han skulle flytta. I samband med DN:s granskning av ärendet i slutet av mars sköts beslutet upp och Ivo inledde ett tillsynsärende efter att en anmälan inkommit till myndigheten.

Pojken skulle ha flyttats till sin biologiska pappa på fredagen, men hemflytten kommer nu att skjutas ytterligare på framtiden. Verksamhetschefen på socialtjänsten:

– Vi inväntar Ivo:s beslut. Vi arbetar med hemgång hela tiden, men vi kommer inte att verkställa beslutet fullt ut innan vi fått Ivo:s bedömning.

Om Ivo kommer fram till att ni har gjort fel – hur agerar ni då?

– Finns det brister utreder vi ärendet på nytt.

Socialnämndens ordförande skriver till DN att hen inte vill

kommentera ärendet. Till Helsingborgs Dagblad säger ordföranden dock att kommunen generellt sett följer Ivo:s beslut, men hur det blir i det här fallet är inte klart.

– Vi får se, säger ordföranden till tidningen.

Joonas Terje, enhetschef på Ivo, säger att myndigheten nu granskar hur socialtjänsten beaktat barnets bästa och vilket underlag de har för den bedömningen.

– Vi har träffat socialtjänsten och vi kommer att ställa kompletterande frågor.

Granskningen kommer att pågå ett par veckor till, säger Joonas Terje.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Narkotikabelagen har minskat kraftigt efter att gränser stängts

LÖRDAG 18 APRIL 2020

De stängda gränserna har effektivt strypt införseln av narkotika till Sverige, visar nya

data från Tullverket. De senaste veckorna har beslagen av narkotika och dopningsmedel minskat med 30 procent.

– Då styr vi om och granskar containertrafiken och postflödena noggrannare, säger Lars Kristoffersson, chef för Tullverkets brottsbekämpning.

Beslagen av narkotika och dopningsmedel har minskat från 2 335 till 2 270 från första januari till 15 april. Det ser Tullverket som en övergripande bra trend för året.

Men de senaste två veckorna har nedgången accelererat kraftigt,

enligt Lars Kristoffersson, som är chef för Tullverkets brottsbekämpande verksamhet. – Generellt har vi haft ett bra år rörande våra beslag. Mycket beror på att vi har anställt fler tulltjänstemän, vi är fler ute på gränsen och gör kontroller. Men naturligtvis är det en minskning nu i coronatider, det är en normal företeelse i och med att resandeflödena ser helt annorlunda ut jämfört med för ett par veckor sedan, säger han. Flygflöden och färjetrafiken har mer eller mindre upphört, för att inte tala om trafiken över

Öresundsbron. Det är väldigt få resenärer som kommer de vägarna i dagsläget.

– Däremot jobbar vi vidare med de andra trafikflödena som existerar, godsflödet och postflödet. Vi ställer om vår personal att göra fler kontroller i trafikflödet av lastbilar, containrar, postflödet och fartygskontroller, säger Lars Kristoffersson.

Även om man ser en viss överflyttning av smuglingen från person- och biltransporter till post- och frakttrafiken, är resultatet hittills alltså en kraftig

minskning av beslagen av narkotika.

– Tittar vi på de senaste två veckorna bara i april ser vi ju att våra beslagssiffror exempelvis på narkotika och dopning minskat med ungefär 30 procent. För oss är det en stor minskning men det har att göra med att det är svårare att transportera den illegala narkotikan emellan olika länder, säger Lars Kristoffersson.

Det visar sig också i att antalet beslag av narkotika- och dopningsmedel minskar som andel av det totala antalet beslag,

som hittills i år ökat från 3 005 till
3 439.

Juan Flores

juan.flores@dn.se

Länders försök att spruta bort viruset ifrågasätts

LÖRDAG 18 APRIL 2020

**Många coronadrabbade länder
världen över befinner sig i ett
moln av desinfektionsmedel.
Virusmittan jagas bort med
trycksprutor – hoppas man.**

Men metoden är ifrågasatt. Den kan till och med vara skadlig, säger en svensk professor.

Vi har sett bilderna, i tidningar och på tv. Män klädda i skyddsmasker och overaller, utrustade med trycksprutor. De går målmedvetet fram i ett moln av desinfektionsmedel och smittrenar allt som kommer i deras väg: templen i iranska Qom, Istanbuls gatumarknader. Shanghais trottoarer, tågstationen i Sevilla.

Tankbilar eller lastbilar utrustade med större sprutaggregat av typen

vattenkanoner kommer också till användning, liksom drönare.

Det som sprutas eller sprejas ut är i regel natriumhypoklorit eller det som i Sverige marknadsförs som Klorin utspätt med vatten.

Är detta ett effektivt sätt att bekämpa det nya coronaviruset? Frågar man experter inom det svenska forskarsamhället blir svaret ett entydigt nej.

”Onödigt”, säger Agnes Wold, professor i klinisk bakteriologi.

”Helt verkningslöst”, anser den tidigare statsepidemiologen Johan Giesecke.

Vari består det meningslösa, och varför har metoden trots allt såpass stor utbredning? DN låter frågan gå vidare till Åsa Melhus, professor i klinisk bakteriologi vid Uppsala universitet och överläkare vid Akademiska sjukhuset.

– Viruset bärs av små droppar i luften som bildas när man hostar, nyser eller pratar. Dropparna smittar när de kommer i kontakt med ögon och slemhinnor i näsa och mun. Det är mycket liten risk att smitta skulle överföras från föremål utomhus, i synnerhet inte från trottoarer, gator, buskar och

nedre delen av dörrar där man huvudsakligen sprutar. De klorblandningar man använder är inte heller speciellt effektiva för den miljön de används i; organiskt material gör att de inte fungerar så bra, och de bryts ner av solens UV-ljus, säger Åsa Melhus.

– Dessutom är klor i sig skadligt både för miljön och för människokroppen. Jag kan tänka mig att de som går runt och sprutar får i sig ångor av det här bekämpningsmedlet, även om de bär skyddsutrustning, och det är verkligen ohälsosamt.

Åsikten att den utbredda desinficeringen av offentliga platser kanske inte är hundra procentigt effektiv har framförts även i länder där sprutandet är i svang. Nyligen sände det kinesiska statliga tv-bolaget CCTV en intervju med Zhang Liubo, expert på desinfektion vid Kinas motsvarighet till Folkhälsomyndigheten. Han manade till måttlighet med klorsprutandet. Om metoden används alltför ymnigt riskeras allvarliga miljöskador, fastslog Zhang Liubo.

Och borgmästaren i den lilla sydspanska staden Zahara de la Sierra, där gatorna besprutas två gånger i veckan, medger i en intervju med CNN att åtgärden är mer ”trygghetsskapande” än effektiv.

– Det bidrar till att skapa lugn hos våra invånare, säger borgmästaren Santiago Gálvan till CNN.

Professor Åsa Melhus konstaterar att förvånansvärt mycket av smittbekämpning världen över styrs av ritualer och traditioner.

– Som forskare och expert vill du vara ”pk”, du går inte gärna emot

en sedvana. Och det finns ju förnuftiga skäl till att gator och trottoarer nattetid spolas med vatten i länder där klimatet är varmare än här och där befolkningen lever mer tätt inpå varandra. Man håller gatorna rena från skräp, urin, avföring och annan smuts helt enkelt. Men det betyder inte att detta är en effektiv metod för att bekämpa ett virus som sprids med hjälp av droppar. – Dessutom är nog besprutningen ett sätt att demonstrera handlingskraft, att visa att man gör något konkret och kraftfullt. När det i själva verket är

förnuftigare att lägga pengarna på att undervisa i handhygien, hur man håller avstånd till andra och se till att det finns tillräckligt med sjukhussängar, säger Åsa Melhus.

Erik Ohlsson

”EU var för långsamt i början av pandemin”

LÖRDAG 18 APRIL 2020

EU:s insats i inledningen av coronakrisen var alltför saktfärdig, anser Europeiska rådets ordförande Charles Michel. EU-systemet måste kunna fatta beslut snabbare, säger han i en intervju med DN.

Och han undrar varför inte fler skyddsmasker produceras i Europa, när det är tyska maskiner som Kina använder för att tillverka maskerna.

Som ordförande för Europeiska rådet är det Charles Michels uppgift att försöka jämka samman åsikterna hos EU:s 27 stats- och regeringschefer. Michel håller i de toppmöten där ledarna omväxlande är rasande på varandra eller (mer sällan) rörande eniga om vilken policy som ska gälla för EU i olika frågor. Coronakrisen har blottlagt den spricka som fanns efter finans-

krisen mellan länderna i norra Europa och de i söder. Hur Charles Michel klarar att överbrygga sprickan får vi en vink om på torsdag. Då ska stats- och regeringscheferna ses i ett nytt videomöte. De ska ha vad Michel kallar ”en strategisk diskussion” om vilken gemensam strategi som behövs för att stärka ekonomierna efter pandemin.

– Alla 27 medlemsstater vill visa sin solidaritet, men det är ingen överraskning att åsikterna skiljer sig åt när det gäller hur solidariteten ska verkställas på riktigt, säger Charles Michel.

Ett tvisteämne handlar om att skapa en ”recovery fund”, en ekonomisk återställare av gigantiska mått, efter att den akuta krisen är över. Hur stor fonden ska bli och hur den ska finansieras är oklart. EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen har sagt att för de investeringar som måste göras efter krisen räcker det inte med miljarder euro – det behövs biljoner.

Michel är förtegen om fonden. Den är en mycket het potatis i medlemskretsen. Han talar i stället om att det behövs medel

från flera olika håll, som EU:s långtidsbudget och Europeiska investeringsbanken. Var pengarna ska investeras är tydligare.

– Enligt min åsikt är vår digitala agenda och den europeiska gröna given mer betydelsefull än tidigare, säger han.

Den digitala agendan handlar om att utnyttja möjligheterna med artificiell intelligens, 5G med mera. Gröna given är en del av planen för att ställa om ekonomierna för att EU ska vara klimatneutralt 2050.

– Det är viktigt att vi hanterar detta rationellt den närmaste

tiden. Alla är eniga om att vi behöver massiva investeringar och en strategi, både på nationell och på europeisk nivå. Vad summan blir vet vi inte än.

Charles Michel tillägger att coronaviruset dessutom visat att nya strategiska investeringar behövs.

– När det gäller medicinsk utrustning är det märkligt att Tyskland tillverkar maskinerna som Kina behöver för att tillverka skyddsmasker. En fundamental fråga är varför vi inte producerar maskerna i Europa.

Intervjun med DN och tre andra europeiska medier görs via video. Charles Michel sitter vid ett mötesbord med sex EU-flaggor bakom sig. Framför sig har han en stor flaska desinfektionsmedel. Michel är diplomatisk i sina svar. Han vill till exempel inte anklaga Nederländerna för att sakna empati, vilket min nederländska kollega undrar om. Hennes fråga hör ihop med att Portugals premiärminister António Costa sagt att Nederländerna är osolidariskt för att landet inte vill att euroländerna gemensamt garanterar varandras skulder.

Italiens regering är oense om vilka lån man ska söka i det krispaket som nu finns tillgängligt. Charles Michel konstaterar att nu finns pengar från Europeiska centralbanken, från Europeiska investeringsbanken och från euroländernas krisfond ESM.

– Det som vi bestämt tillsammans, medlemsstaterna och EU-institutionerna, representerar 3,8 procent av EU:s gemensamma bnp. Det är stort. Det hanterar den ekonomiska pressen kortsiktigt, men det är inte tillräckligt för återhämtningsfasen.

I krisens inledning reagerade flera EU-länder med att stänga sina gränser och Italien fick inte hjälp med skyddsutrustning. Charles Michel beklagar att det tog lång tid för EU att hitta en samordnad strategi.

– Men glöm inte bort att EU inte är ansvarigt för hälsofrågor. Det är ländernas ansvar. I framtiden måste vi dock utveckla ett starkare och mer framgångsrikt angreppssätt för att motverka en kris.

Han vill också hitta nya metoder för att snabbare kunna fatta beslut i EU-systemet.

– I den värld vi lever nu tar arbetet inom EU för lång tid, så var det även före covid-19. Vi måste ändra våra procedurer. Att vi inte snabbare kunde få fram skyddsmasker till Italien har fått stora konsekvenser, säger han och syftar på EU-kritiken som florerar i landet.

Det är bland annat för att motverka den som Charles Michel vill att toppmötet på torsdag visar sin solidaritet.

– Jag är själv övertygad om, och jag ska försöka övertyga Europeiska rådet, att det är nödvändigt att visa en gemensam allians. Den

handlar om empati, om solidaritet för alla europeiska medborgare, för invånarna i Spanien och Italien. För dem som är allra värst utsatta just nu måste vi visa riktig och påtaglig solidaritet.

Pia Gripenberg

Fakta. Europeiska rådet

Europeiska rådet är en EU-institution för samråd mellan de 27 medlemsländernas stats- och regeringschefer. I vardagligt tal kallas deras sammanträden för EU-toppmöten.

Europeiska rådet fungerar främst som policyskapande och problemlösande instans.

Arbetet leds av ordföranden.

Sedan den 1 december 2019 är det Charles Michel, som då ersatte Donald Tusk.

Charles Michel är liberal politiker, född 1975.

2014–2019 var han Belgiens premiärminister.

Cyklisterna vinner mark i coronans tid

LÖRDAG 18 APRIL 2020
Jorden runt

Berlins cyklister har länge tvingats kryssa mellan bilister, felparkerade turistbussar och allehanda bråte som dumpats på cykelbanan. Men coronakrisen har vänt upp och ner på maktförhållandena i trafiken. Sedan antalet bilister minskat kraftigt har hela körbanor målats om till cykelstråk. På papperet ser Berlins flacka landskap och spikraka boulevarder ut att vara ett paradiset för cyklister. Det är lätt att orientera sig i stan och avsaknaden av backar gör att även

en otränad cyklist kan rulla fram utan större fysisk ansträngning. Men den som hoppat upp på sadeln vet att det ofta sker med livet som insats.

Även om ansträngningar har gjorts på senare år för att bygga ut cykelinfrastrukturen (bland annat har den kommunistiska paradgatan Karl-Marx-Allee fått nya breda cykelbanor) innebär en cykeltur ett ofrivilligt äventyr. Den som försöker ta sig fram längs Friedrichstrasse som korsar staden från norr till söder löper stor risk att bli klämd mellan en

turistbuss och en felparkerad AMG-Mercedes.

På andra sträckor upphör cykelmarkeringarna utan förvarning och cyklisten befinner sig plötsligt mitt ute i en fyrfilig väg där bilarna kör i 70 kilometer i timmen. Paketleverantörer och gammal bråte som dumpats mitt i cykelbanan gör inte saken bättre. Inte undra på att ett antal cyklister får sätta livet till varje år. Under årets två första månader omkom fem Berlincyklister i trafiken, enligt cykelorganisationen ADFC. Året dessförinnan var siffran sex, lika

många som antalet bilister och långt ifrån den nollvision som satts upp.

Men sedan coronakrisen ledde till att Tyskland stängde ner stora delar av samhället har de dödliga cykelolyckorna lyst med sin frånvaro. Biltrafiken har minskat kraftigt och de lokala myndigheterna har låtit måla om hela körfält och förvandlat dem till cykelboulevarder.

På platser där cyklisterna tidigare fick trängas med bilar, bussar och lastbilar har de nu en egen bred fil. På så sätt avlastas kollektivtrafiken och cyklisterna

kan hålla det på grund av coronaviruset föreskrivna säkerhetsavståndet om 1,5 meter, även på sadeln.

De nya cykelvägarna kom på plats inom loppet av ett par dagar vilket ses som en sensation jämfört med hur lång tid det brukar ta att driva igenom även mindre infrastrukturprojekt i den tyska huvudstaden. Planen är dock att cyklisterna ska flytta på sig när coronakrisen väl är över och biltrafiken kommer i gång som vanligt.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Japaner får över 9 000 kronor som stöd av staten

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Japan. Alla invånare i Japan kommer att få 100 000 yen, motsvarande cirka 9 200 kronor, av staten. Förhoppningen är att åtgärden ska begränsa

coronavirusets negativa inverkan på landets ekonomi.

– Vi skyndar oss för att ge kontanter till alla människor, säger premiärminister Shinzo Abe.

Tidigare har nödläge utlysts för sju av landets regioner, men det utökas nu till att gälla hela Japan. Enligt Abe är syftet att begränsa resandet under den så kallade - gyllene veckan som består av en rad nationella helgdagar. Då brukar många japaner vanligtvis resa för att träffa släktingar i andra delar av landet. Regionala guvernörer har under det utlysta

nödläget rätt att kräva att
människor stannar inomhus.
Myndigheterna ska bedöma
situationen igen den 6 maj,
meddelar premiärministern.

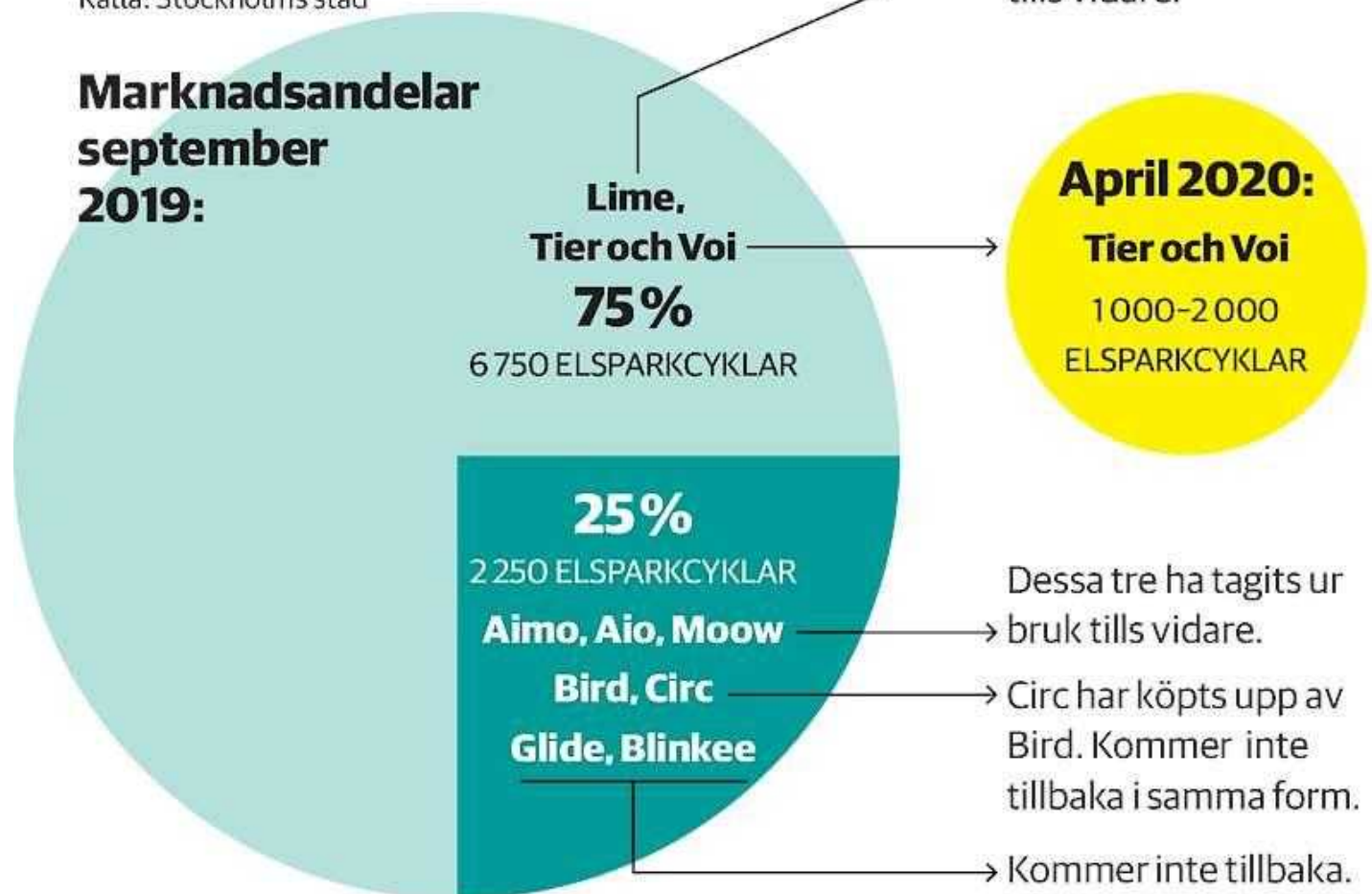
TT-AFP

Så påverkas elsparkcykelföretagen av corona

I september 2019 fanns 9 000 elsparkcyklar på Stockholms gator, fördelat på 10 bolag.

Källa: Stockholms stad

Marknadsandelar september 2019:

April 2020:

Tier och Voi

1 000-2 000

ELSPARKCYKLAR

Marknaden för elsparkcyklar bromsar in

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Majoriteten av uthyrarna av elsparkcyklar har redan tvingats lämna Stockholms gator tills vidare, visar nya siffror som DN tagit del av. Vilka som orkar ta sig tillbaka när coronakrisen är över är ovisst. – Det har varit som att styra ett skepp som seglat väldigt fint -

genom hela vintern, men som nu fått en torped i sin sida, säger Fredrik Hjelm, vd på Voi. När storstädernas invånare plötsligt tvingas jobba hemma och begränsa sin rörlighet slår det hårt mot elsparkcykeluthyrarna. Hittills har åtta av tio bolag satts ur spel i Stockholm, visar nya siffror från Stockholms stads trafikkontor som DN tagit del av. Hur många av bolagen som tror sig kunna komma igen efter krisen är osäkert. Två företag har redan meddelat trafikkontorets samordnare att de definitivt inte

kommer tillbaka men flera har ännu inte gett något besked.
– Jag har full förståelse för att bolagen lägger ner verksamheterna. Är det ingen som rör sig i Stockholm så stänger man, säger Johan Sundman, projektledare på Stockholms stads trafikkontor och ansvarig för kontakten med bolagen. Det finns ingen officiell statistik över marknadsandelar för elsparkcyklar. Bolagen har av konkurrensskäl varit hemlighetsfulla kring det mesta som har med deras storlek eller fordonens prestanda att göra.

Men för Stockholms stad har de ändå gått med på att rapportera saker som antal fordon och planerade förändringar. Av de rapporterna framgår att omkring 80 procent av alla sparkcyklar nu har tagits bort från gatorna jämfört med när haussen var som störst i september förra året. Då fanns det över 9 000 elsparkcyklar att hyra i staden medan antalet i dag är nere på under 2 000, enligt Johan Sundman. De två som fortfarande har verksamheten i gång i Stockholm är tyska Tier och det svenska

flaggskeppet Voi. Tillsammans med San Francisco-baserade Lime hade de överlägset störst bit av marknaden före vintern.

Hur marknadsandelarna fördelas när krisen är över återstår att se.

– Den här tiden kommer att skaka om hela konkurrenssituationen, säger svenskbolaget Vois vd Fredrik Hjelm till DN.

Priset för att ta sig igenom krisen kommer vara högt, menar han, och för den som klarar det kommer konkurrensen vara betydligt mildare efter coronakrisen.

– Det kommer gå snabbare att komma till lönsamhet och det kommer vara färre som konkurrerar om tillstånden. Så länge man kan rida ut den här stormen på ett bra sätt finns det helt klart något positivt i det också, säger Fredrik Hjelm.

Han beskriver det senaste halvåret som att han styrt ett skepp som seglat väldigt fint genom hela vintern, och som nu fått en torped i sin sida.

– Det är både tragiskt och komiskt på samma gång. Vi grundade bolaget i tron att klimatfrågan är det viktigaste vi har, och en sådan

här ovanligt varm vinter är väl bevis på att vi har ett stort problem. Samtidigt har det varit väldigt bra för vår affär, säger Fredrik Hjelm.

Voi har likt många av konkurrenterna en period av riskkapitalpumpad tillväxt bakom sig.

Siktet har hela tiden varit inställt på att växa globalt och sedan få verksamheten lönsam på varje lokal marknad. Hösten 2019 var lönsamheten uppnådd i lite mer än hälften av de 30-talet städer där bolaget finns och planen var att 2020 skulle bli ännu bättre.

– Det var nu från mars–april och sex sju månader framöver som vi skulle leverera riktigt bra siffror. Det kommer inte hända så klart, säger Fredrik Hjelm och fortsätter:

– Nu är det snarare så att man får ta det här skeppet som blivit träffat av en torped mitt i stormen och se till så att vi kommer ut i så bra skick som möjligt.

Han har precis som den stora konkurrenten Lime tvingats permittera och säga upp personal för att kapa kostnader. Den stora skillnaden är att Lime tidigt tog

alla sina sparkcyklar ur bruk helt och hållet.

– Det var ett globalt beslut. De enda städerna vi är i gång i är två i Sydkorea, säger bolagets Nordenchef Niklas Joensen. I amerikanska medier har det rapporterats om hur Lime är i akut behov av pengar. Niklas Joensen vill tona ned uppgifterna. Han menar att bolaget förvisso har det svårt som alla andra med pausade affärer, men säger att de räknar med att ta sig igenom krisen.

– Vi har fortfarande kostnader, löner, hyror och sådant. Men tack

vare vårt fokus det senaste året på att bygga en hållbar verksamhet är vi i en bra position för att komma tillbaka starka efter detta.

Bara drygt ett år efter Vois lansering i Stockholm sensommaren 2018 så fanns det över tio likadana bolag som slogs om kunderna, och numera även i en rad andra större svenska städer.

Först att haka på var Lime. Sedan har nya dykt upp och försvunnit i sådan takt att de knappt gått att hålla koll på.

Prognoserna från branschen och bedömare har hela tiden varit att

det så småningom blir en konsolidering. Större bolag köper upp mindre och de som varken köps eller köper slås ut.

– Det har varit en del sådant i USA än så länge. Men jag har faktiskt ganska svårt att säga om det här blir den riktiga starten på det eller om det nu dröjer, säger Niklas Joensen.

Fredrik Hjelm är däremot övertygad om att utvecklingen kommer snabbas på.

– Alla trender accelereras i tider av kris. Vi ser det hela tiden nu med butiksdöden. Förra veckan var det Polarn O Pyret, i tisdags var det Intersport. Vad det

innebär i vår industri är att trenden mot konsolidering kommer snabbas på, säger han. Varken han eller Niklas Joensen vet ännu när deras verksamheter kan vara i gång som vanligt igen. Men det finns positiva tecken i Asien på att den värsta tiden verkar vara över.

– Vi ser det redan i Sydkorea där man ligger lite före Norden i utvecklingen och precis har börjat öppna samhället. Där är vi i gång och folk åker igen. Efterfrågan är nästan tillbaka där den var före corona, säger Niklas Joensen.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Volvofabriken rullar igen – bonusar behålls trots hårt slag mot resultatet

LÖRDAG 18 APRIL 2020

**Göteborg. Efter 20 dagars
stopp rullar Volvo Cars igen.
Men coronakrisen kommer att**

**slå rejält mot bolagets beslutat,
bekräftar vd:n Håkan
Samuelsson.**

**Hans egen bonus ska dock
betalas ut enligt plan.**

**– Alla medarbetare får en Volvo-
bonus i år, det är de väl värda.**

**Även jag, men det får väl någon
annan bedöma sen, säger han.**

Fabriken i Torslanda har börjat
producera redan beställda XC90
och XC60 liksom till Kina-
marknaden. Inne i karossfabriken
rullar ”skalen” till toppmodellen
förbi.

Omkring 350 anställda återkom
till ett första skift på torsdags-

eftermiddagen och 175 personer har återgått till jobbet i målerifabriken.

– När vi producerar gör vi det i full takt. Nu kör vi med tre skift med en takttid på en bil på under en minut. Sen anpassar vi oss alltid till efterfrågan. Nu blir det långtifrån hundra procent, nästa vecka ligger vi på en tre fyra-dagarsproduktion. Vi lägger in stoppdagar. Men det är definitivt på riktigt, ingen provverksamhet, säger Håkan Samuelsson. När kände du att ni kunde köra i gång nu?

– Vi hade planerat det till den 14 april, men det var väl lite väl optimistiskt. Främst måste man ta människors oro på allvar, man måste se att landet är på väg i en positiv riktning. Lyssnar man nu på experter, så har nog Sverige passerat peaken. Jag har väldigt stort förtroende för de som sköter det här, Tegnell och kompani. Väldigt faktabaserat.

– Nummer två är förstås att kunna ordna säkerheten för personalen i fabriken. Och nummer tre att vi har material. Samuelsson säger att det knepigaste med leveranserna

gäller Italien, särskilt från hårt drabbade Lombardiet.

– Vi får jobba vecka för vecka där för att få leveranser bekräftade.

Till exempel länkar till hjulupphängning och olika metalleder.

Och krisen kommer att slå kraftigt mot halvårsrapporten, bekräftar Samuelsson.

Du fick 37,5 miljoner förra året varav runt hälften i bonus. Ska din egen bonusdel betalas ut, trots det här läget?

– Vårt bonussystem är ju baserat på förra årets resultat. I fjol fick vi ingen bonus för att 2018 inte var

något vidare år. Däremot blev fjolåret fantastiskt, det bästa i företagets historia. Vi har tagit beslutet att betala ut den, det gjorde vi innan coronakrisen blev aktuell. Så alla medarbetare får en Volvobonus i år, det är de väl värda. Även jag, men det får väl någon annan bedöma sen.

– Däremot innebär ju korttidspermitteringar ett visst ekonomiskt avbräck för våra medarbetare. Då har vi sagt att att även vi i ledningen tar lönesänkningar som är av betydligt större omfattning än vad

förlusterna är för våra medarbetare i produktionen. En fråga som kommit upp i samband med coronakrisen är hur Volvo ska göra med utdelningen av vinsten till ägarna.

– Den är uppdelad i två steg, en betalas ut från Volvo och den andra från vårt joint venture i Kina. Vår styrelse beslöt för någon månad sedan att betala ut i ett tvåstegsförfarande med hänsyn till den ekonomiska situation som vi kommer in i nu. Men vi har gjort den utdelningen, på 180 miljoner kronor, utan att riskera

bolagets likviditet eller framtida projekt.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

Fakta. Flera bilindustrier öppnar

I torsdags började man göra karosser och förbereda för att öppna i Volvo Cars Torslandafabrik i Göteborg. Motorfabriken i Skövde och karossfabriken i Olofström förbereder för produktionsstart. Volvo Cars fabrik i Gent i Belgien öppnar på måndag.

Produktionsstarten i South Carolina i USA dröjer till den 11 maj.

Lastbilskoncernen AB Volvo kommer i liten skala att starta produktionen av motorer och växellådor i Sverige och Frankrike på måndag.

Volkswagen-ägda lastbils- och busstillverkaren Scania ska på tisdag starta så smått i Sverige, Nederländerna och Frankrike.

VW:s bilfabriker i Bratislava och tyska Zwickau sätts i gång på måndag. Källa: Di och TT

Källa: Di och TT

**Dan Lucas:
Politisk
naivitet
gjorde
skandalen i
Falcon Funds
möjlig**

LÖRDAG 18 APRIL 2020

**Domen mot huvudmännen
bakom Falcon Fundshärvan
visar hur vidöppet
premiepensionssystemet har
varit för skojs.**

**Pensionsmyndigheten har fått
lappa och laga efter politisk
naivitet på 1990-talet.**

Att det skulle bli fällande domar
var givet med tanke på att de
huvudåtalade fick sitta kvar i
häktet efter att rättegången
avslutades i februari.

De två huvudmännen döms till
fängelse i sju och ett halvt år

respektive sex år och nio månader
för bland annat grovt bedrägeri.

En tredje åtalad döms till fem års
fängelse för trolöshet mot
huvudman och tagande av muta
och en fjärde inblandad till
fängelse i två år för
penningtvättsbrott.

Domen visar tydligt att det statliga
pensionssystemets
premiepensionsdel (PPM) har
legat vidöppen för skojs.

Det var knappast så som 1990-
talets politiker tänkte sig
utvecklingen när de tog fram det
system som skulle ersätta det
gamla ATP.

Dessa politiker såg premiepensionen som ett viktigt komplement till den allmänna inkomstpensionen. De trodde också att spararna skulle vara mer aktiva i att välja fonder och också att de skulle byta bort fonder de blev missnöjda med. På så sätt skulle dåliga fonder rensas bort från fondtorget.

Så skedde inte. I själva verket är de flesta sparare passiva och det är knappast något att undra över. Det är svårt, för att inte säga omöjligt, att hitta rätt bland över 800 fonder.

Det här öppnade dörren för mindre nogräknade rådgivare och förvaltare att mjölka spararna på stora belopp.

Det var precis det som Falcon Funds gjorde. Fonderna köpte med spararnas pengar kraftigt övervärderade värdepapper från bolag som huvudmännen kontrollerade. Med andra ord, pengar strömmade från spararna ner i fickorna på fondbolagets ägare.

Enligt domen var överprissättningen hela 30,7 miljoner dollar, eller över 300 miljoner kronor till dagens

växelkurs. I februari 2016 stoppade Pensionsmyndigheten fortsatta insättningar i Falcon Funds. På hösten samma år polisanmälades huvudmännen, samtidigt som Pensionsmyndigheten konstaterade att det saknades en miljard av pensionsspararnas pengar. Det senare är fortfarande föremål för åklagarens granskning. Skandalen har varit ett starkt bidragande skäl till att PPM kraftigt reformerats. Antalet fonder har begränsats och nästa tänkta steg är att ett mindre antal

fondbolag ska upphandlas av en statlig myndighet. Då blir PPM mer likt de kollektivavtalade tjänstepensionerna. Där är det parternas valcentraler som upphandlar en handfull bolag som spararna kan välja mellan. Då har vi kommit långt från de drömmar 1990-talets pensionsskapare hade om ett folk som valde fritt efter moget övervägande. Men i stället har vi kanske fått ett betydligt mer tryggt sparande där skojare kan hållas borta från vad

som trots allt är ett obligatoriskt statligt pensionssystem.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Riksdagspartier riktar hård kritik mot Vattenfall

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Flera partier är kritiska till att statliga Vattenfall pressar sina underleverantörer.

– I denna allvarliga kris så borde staten vara ett föredöme, säger

M:s näringspolitiske talesperson
Lars Hjalmered.

Hjalmered anser att
näringsminister Ibrahim Baylan
(S) och regeringen brustit i sin
styrning av statliga bolag under
coronakrisen.

Ibrahim Baylan håller med om att
Vattenfall gick över gränsen. Han
träffade ledningen i går, torsdag,
och tycker att det är bra att
energijätten nu ber om ursäkt.

Centerns näringspolitiska -
talesperson Helena Lindahl
tänker i nästa vecka begära att
riksdagens näringsutskott kallar
till sig Vattenfalls ledning för att

få en förklaring till bolagets
agerande.

– Tillvägagångssättet som
beskrivs är helt oacceptabelt. Det
som statens eget företag
underförstått har sagt är att
”sänker du inte priset så får du
inte göra affärer med oss i
framtiden”, säger hon.

TT

IMF ger miljardstöd till Pakistan

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Internationella valutafonden (IMF) har godkänt ett stödpaket på 14 miljarder kronor till Pakistan för att hantera effekterna av coronapandemin.

Cirka 100 coronarelaterade dödsfall har registrerats i Pakistan. Men experter oroas över att landet med, 215 miljoner

invånare, kan få en snabb och förödande ökning av dödsfall.

TT-AFP

Amapola får sköta Norr- landsflyget

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Flygtrafiken till Norrland och Gotland under coronakrisen är säkrad. Det svenska flygbolaget Amapola vann Trafikverkets upphandling och kommer att trafikera linjen vardagar och söndagar. Enligt det nya avtalet, som kan förlängas månadsvis till och med september 2020, ges

flygbolaget möjlighet att trafikera linjerna från och med nästa vecka.
TT

5G-auktioner i november

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Auktionerna av 5G-frekvenser är efterlängtade i telekombranschen som uttryckt frustration över att utbyggnaden av 5G-nät i Sverige drar ut på tiden. Nu bjuder Post- och telestyrelsen (PTS) in till auktion av 5G-frekvenser med start den 10 november.

Auktionen i november ska ge upp till fyra tillståndshavare möjlighet att förvärva 5G-frekvenser i de så

kallade 3,5 GHz- och 2,3 GHz-banden.

TT

643

LÖRDAG 18 APRIL 2020

företag försattes i konkurs under de två första veckorna i april, jämfört med 334 företag samma period i fjol, enligt statistik från Tillväxtanalys. Antalet anställda i företagen som gick i konkurs var 226 personer. Ökningen störst i Stockholms län med 207 företag. I Västra Götalands län försattes 78 företag i konkurs och i Skåne län 116 företag. Siffrorna för 2019 avser ett genomsnitt under april det året.

Lösa hjulbultar försäkrings- dilemma

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Oavsett om du byter till sommarhjul själv eller lämnar bort uppgiften, se till att efterdra hjulmuttrarna. Det bör ske redan efter några mils körning. Enligt Trygg-Hansas statistik drabbas

100–150 av deras försäkringstagare av hjul som lossnar just för att muttrarna inte efterdras. Eftedragning sker med fälgkors eller momentnyckel. Är man osäker på hur man gör kan man alltid kontakta en verkstad, menar försäkringsbolaget.

DN

Antalet insjuknade i covid-19 fortsätter att öka i Stockholm

LÖRDAG 18 APRIL 2020

**Stockholms hälso- och
sjukvårdsregionråd Anna
Starbrink (L) konstaterade på**

**fredagens pressträff att antalet
insjuknade i covid-19 fortsätter
att öka.**

**– Det är ett mycket allvarligt
läge säger hon.**

**Samtidigt måste regionen nu
börja planera för
konsekvenserna av pandemin.**

I fredags rapporterades 67 nya dödsfall i Sverige – totalt har nu 1 400 personer avlidit till följd av covid-19. Region Stockholm är hårt drabbat. Fram till och med torsdagen har 795 personer avlidit i regionen. Under en presskonferens på fredagen konstaterade hälso- och

sjukvårdsregionrådet Anna Starbrink (L) att det är ett allvarligt läge.

– Vi ser fortfarande en ökning av insjuknade och det är dramatiskt att vi har över 1 000 personer som vårdas på sjukhus. Tankarna går också till dem som drabbas av sjukdomen och påverkas. Det är för dem i vår närhet som vi måste följa rekommendationerna, tvätta händerna, hålla avstånd.

Samtidigt som Stockholms sjukvård pressas allt hårdare, och regionen under torsdagen skärpte tonen för fortsatt försiktighet och social distansering, påbörjas

parallellt ett arbete för att analysera de långsiktiga effekterna av pandemin. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen får därför i uppdrag att analysera de kortsiktiga och långsiktiga effekterna av pandemin.

Anna Starbrink talade även om att det nu byggs upp en stor vårdskuld som måste betalas tillbaka.

– Vi har 19 000 vårdtillfällen i månaden i vanliga fall – många ställs nu in. Mammografi, cellprovtagning och annan screening skjuts upp för de som inte är i riskgrupper. En stor skuld

byggs upp som kommer att ta tid att betala, säger Anna Starbrink. Starbrink menar även att i spåren av coronapandemin får utbildning och forskning stå tillbaka – som sedan måste komma ikapp. Samtidigt finns också positiva effekter, som regionen kommer att vilja hålla fast vid när krisen är över.

– Vårdgivare, regionen, kommunerna samverkar på nya och smidiga sätt. Medarbetarna gör fantastiska insatser och så kallad task shifting, arbetsuppgiftsbyte, underlättar

arbetet och ger bättre förutsättningar.

Men när krisen är över räknar regioner med konsekvenser, inte bara för den planerade vården som stått på vänt, effekter på folkhälsan både fysiskt och psykiskt, utan även ekonomiskt. Regeringen har lovat att skjuta till medel till regionerna för att täcka alla kostnader för corona-vården.

– Men jag tror att vi kommer att få ekonomiska effekter på sikt också för vården till följd av pandemin, säger Anna Starbrink. Det ekonomiska läget för regionens sjukvård var kritiskt

redan innan pandemin. När regionstyrelsen i tisdags behandlade den så kallade månadsrapporten för årets två första månader, visade den på ett minusresultat för hälso- och sjukvården, före pandemin, på 372 miljoner kronor.

Regionledningskontoret varnar för stora risker för underskott inom regionens nämnder och bolag som en följd av covid-19-pandemin.

– Redan innan pandemin hade vi ett tufft ekonomiskt läge, som nu byggs på. Men det framtida vårdbehovet måste vi ta höjd för –

det kommer att bli en stor utmaning. Jag tycker att vi kunde slippa bördan av skatteutjämningen – det kanske inte är den region som drabbats hårdast av corona som ska stötta de andra regionerna nu.

Den politiska inriktningen i regionen har länge varit att föra över vård och resurser bort från akutsjukhusen som har strama budgetar, och antalet vårdplatser har minskat över tid, samtidigt som privata vårdgivare i vårdval tillförs resurser. Under pandemin är det akutsjukhusen som drar det stora lasset, och antalet

intensivvårdplatser har utökats kraftigt. Enligt Anna Starbrink kan det bli en lärdom för framtiden.

– Jag tror att vi ska ta tillvara de här erfarenheterna nu, då vi nu har stor kapacitet i intensivvården, när antalet intensivvårdsplatser tripplats och vi har god tillgång på vanliga vårdplatser. Det här är inget normalläge, men jag tror att vi ska fundera på om vi kan organisera på ett annat sätt för att ha ett lite högre vårdkapacitet i normalläget också. Det tror jag blir en viktig fråga, säger Anna Starbrink.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Många vill återvinna i coronatider

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Trycket på återvinningscentralerna i Stockholm är rekordhögt och för att undvika trängsel får besökarna köa utanför i bilarna. På Bromma Åvc har besöken nästan fördubblats på vardagarna de senaste veckorna.

– Det har varit jättemycket besökare, många är ju hemma och har tid att städa förråden, säger Petra Holgersson, pressansvarig på Stockholm vatten och avfall.

Återvinningstrycket är extra stort i vår och många besökare tvingas nu köa utanför återvinningsstationerna i väntan på sin tur. Stockholm vatten och avfall har infört restriktioner som begränsar antal besökare som får vara på anläggningarna samtidigt. Man uppmanar även besökarna att hålla avstånd till varandra och

gärna använda handskar på grund av smittorisen.

– Vi försöker begränsa antalet besökare så att de inte trängs vid containrarna, och därför blir det väldigt långa köer utanför återvinningscentralerna, säger Petra Holgersson på Stockholm vatten och avfall, Svoa.

På Bromma återvinningscentral är det fullt på parkeringen redan vid lunchtid på torsdagen.

Enligt personalen är trycket rekordstort då många passar på att rensa i förråden under coronapandemin.

Vanligtvis är köerna längst på helgerna, men den senaste veckan har man haft mellan 1 200–1 500 fordon på vardagar, jämfört med förra årets cirka 600–900 fordon. För att minska trycket på återvinningscentralerna öppnas nu fler mobila återvinningar, så kallade popup-återbruk, i innerstaden.

– Vi hoppas att folk som inte har bil ska kunna gå eller cykla dit sina saker i stället för att åka till återvinningen. Där kan man slänga mindre saker, exempelvis stolar och sådant man kan bära, säger Petra Holgersson.

I helgen finns mobila stationer på Norr mälärstrand vid Shellmacken och på Södermalm i korsningen Kristinehovsgatan/Brännkyrkagatan.

Vanligtvis kan man även hämta saker där, men den möjligheten kommer inte erbjudas under våren, en åtgärd som också införts på grund av smittorisken vid trängsel.

Att många stockholmare befinner sig i hemmakarantän märks tydligt även på hämtningen av hushållssopor, enligt Stockholm vatten och avfall.

– Många är hemma och lagar mat och så det blir mer i kärlen. Å andra sidan blir det mindre avfall från andra ställen, som restaurangerna. Vi har inte haft några störningar eller problem med hämtningar än, säger Petra Holgersson.

Däremot uppmanas alla stockholmare att sortera ut förpackningar ur hushållssoporna för att minska mängden sopor.

– Det kan bli problem i soprummen, så vi uppmanar folk att sortera ut förpackningar och gå med dessa till återvinningsstationerna. Vi

uppmanar även människor äta upp sin mat ordentligt och inte slänga mat, säger hon. Den som nu behöver hämtning oftare kan justera sitt abonnemang genom att kontakta Svoa.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

Antalet fordon som registrerats på Åvc Bromma.

Mars 2019 28 338 bilar

Mars 2020 32 704 bilar

1–15 april 2019 15 926 bilar

1–15 april 2020 18 401 bilar

Källa: Stockholm vatten och avfall

SL hårt drabbat av klotter och skadegörelse

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Skadegörelse och vandalisering har ökat kraftigt i SL-trafiken de senaste veckorna, med sönderslagna busskurer och krossade fönster på pendeltåg.

– Det är ett växande problem och sätter kollektivtrafiken under hård press. Det riskerar trafikens uthållighet i en tid när den måste fungera, säger trafikregionrådet Kristoffer Tamsons (M).

Det kommer dagligen in rapporter om sönderslagna busskurer och klottret har mer än fördubblats sedan motsvarande tidsperiod förra året. Värst drabbat är spårtrafiken där hela pendeltåg tvingats tas ut trafik efter omfattande krossande av fönsterrutor.

Pendeltågen har mellan den 16 mars och 5 april haft mellan 130–280 procent mer klotter än 2019. Den totala mängden klotter på fordon i den spårburna kollektivtrafiken har ökat mellan 43 och 50 procent. Även busstrafiken är drabbad, då inte minst med angrepp på busskurer. Vad tror du att ökningen beror på?

– Operatörerna tror att det kan vara en kombination av orsaker. Dels är det mindre folk som rör sig runt trafiken och tillfället gör tjuven. Dels kan den som har förlorat jobb eller sysselsättning

på grund av coronakrisen lägga mer tid på ett destruktivt beteende. Och den allmänna oron i samhället kan föra med sig att man tar ut sin oro på till exempel en busskur, säger Kristoffer Tamsons.

Den kraftigt ökade vandaliseringen leder inte bara till ökad otrygghet, menar han, i en tid då trafiken är satt under hård press på grund av höga sjukskrivningar, svåra materielleveranser och stegrande krav riskerar den kollektivtrafikens uthållighet.

– Tåg och bussar tagna ur trafik på grund av klotter eller stenkastning må vara en kortsiktig seger för den som inte förstår bättre, men det är samtidigt en stor förlust för hela samhället och inte minst för den sjukvårdspersonal som är beroende av en fungerande kollektivtrafik för att kunna ta sig till jobbet och för att rädda liv, säger Tamsons.

SL har satt in extra insatser mot vandaliseringen.

– Vi har egendomsväktare som skyddar bussar och tåg.

Insatserna under påskhelgen har

gett resultat, men vi måste fortsätta med dem. Men när väktarna har gripit klottrare har åklagare inte prioriterat ärendena och släppt dem på fri fot, säger Kristoffer Tamsons.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Jezzicas blod hjälper forskarna att hitta test för coronasmittan

LÖRDAG 18 APRIL 2020

**Ett stick i fingret och två
bloddroppar på en pappbit. För
Jezica Sunmo var det en
självklarhet att delta i studien**

för att utveckla nya testmetoder för det nya coronaviruset.

– Man verkar ju kunna smitta utan symtom. Det är det som är otäckt, säger hon.

För en vecka sedan damp det ner ett kuvert i brevlådan. Emblemerna på innehållet signalerar seriositet: Både Karolinska sjukhuset och Kungliga tekniska högskolan står som avsändare.

Men Jezzica Sunmo tar allvarligt på innehållet: utrustning för att skicka lite av hennes blod till forskare som ska ”utveckla, jämföra och validera nya metoder” för att kolla om hon har

varit infekterad av det nya coronaviruset, som det uttrycks i brevet.

– Det är ju jätteviktigt att vara med. Det är ju så få som är med, säger hon.

I brevet framgår att bara 1 000 personer har blivit tillfrågade om att att ”lämna ett litet blodprov”. Deltagandet är frivilligt och det är fullt tillåtet att strunta i studien.

”Om du inte vill delta kommer detta inte att påverka din relation med eller ditt omhändertagande vid Karolinska Universitetssjukhuset eller KTH”, står det i brevet.

Jezzica Sunmo tvivlade aldrig om att delta. Hon har deltagit i flera motsvarande studier.

– Jag brukar få brev från Statistiska centralbyrån till exempel. Det har kommit sådana i många herrans år. Det brukar vara livsstilsundersökningar och annat, säger hon.

Hon håller ut innehållet i kuvertet på bordet hon sitter vid. Förutom brevet trillar ett detaljerat instruktionskort och en liten tvåfärgad plastbit ut.

Det är en nål konstruerad för att sticka sig i fingret.

Jezzica Sunmo följer instruktionerna och lyckas förstå hur plastkonstruktionen med nålen fungerar – och sticker sig till slut i fingret.

– Den var väldigt tunn. Det gjorde ju inte ont direkt, säger hon och börjar trycka fram en liten bloddroppe.

Utan att tveka placerar hon sedan två ytterst små blodavtryck på en filteryta på en pappbit som också följde med.

– Sådär. Det var tydligen allt. In med det här i kuvertet. Sen var det klart, säger hon.

Var det enkelt att följa instruktionerna?

– Jo, men jag blev lite varm av alla steg. Man vill ju inte göra något fel, säger Jezzica Sunmo och ler.

I handen håller hon instruktionskortet där processens 19 olika steg finns beskrivna – inklusive att sätta på ett plåster på fingret.

När blodprovet har skickats in och hanterats kommer resultaten att presenteras för ”myndighet och forskarsamhället”, enligt brevet Jezzica Sunmo fick. Deltagandet är helt anonymt och provet kan

inte spåras tillbaka till deltagarna. Till slut förstörs provet – utan att Jezzica Sunmo själv får reda på om hon har eller har haft sjukdomen som orsakas av coronaviruset: covid-19.

– Jag får inget svar. Det är lite synd, säger hon.

Motiveringen från forskargruppen bakom studien är att man med den nya testmetoden inte med full säkerhet kan avgöra om någon har varit smittad.

Tror du att du har haft viruset?

– Nej, det tror jag inte. Jag är typ aldrig sjuk och det är ju tur när man är småföretagare, säger

Jezzica Sunmo som arbetar som fotograf.

Hur tänker du kring uppgifterna om att man verkar kunna smitta även utan att själv ha symtom?

– Det är lite läskigt. Nu bor ju inte mina föräldrar här så jag träffar dem inte nu. Men det är ju det som man hade varit rädd för annars. Men jag är inte alls rädd för egen del, säger hon.

Deltagarna får inga pengar eller annan ersättning. ”Du har inga personliga fördelar av att delta i studien”, står det i brevet.

Samtidigt understryks hur viktigt deltagandet kan vara: ”Resultaten

från studien kan komma att utgöra ett mycket viktigt underlag för myndigheter och beslutsfattare i kampen mot covid-19”.

Jezzica Sunmo berättar att hon – i likhet med så många andra i Sverige – har dragit ner ordentligt på alla sociala möten. Deltagandet i studien är ytterligare ett litet bidrag för att bekämpa den pågående epidemin.

Hur mycket har du minskat de sociala kontakterna?

– Jag träffar en del folk, men man måste tänka sig för nu. Man har lite distans till alla. Och det är samma fåtal människor jag träffar

när jag väl träffar någon. Jag har
nog minskat kontakten med folk
med 80 procent, säger Jezzica
Sunmo.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

Malin Persson Giolito: Viruset gjorde vad terroristerna inte klarade av

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Jag har ett trettiotal dagböcker sparade från min barndom. Sidenklädda, eller med en kattunge eller hundvalp på framsidan. Men bara en, den jag började på när jag var fem år, är fulltecknad. Den gick att låsa med en nyckel som var så liten att jag lät Barbie ha den som husnyckel. På varje sida finns det något skrivet. Ofta är anteckningarna illustrerade med ett inklistrat bokmärke eller ett fotografi klippt ur en tidning. Jag skriver långa önskelistor, mest av allt i hela världen vill jag ha en

connemaraponny. Min lillasyster skriker ofta och är så söt att främmande människor kommer fram till oss på stan och vill pilla på henne. En dag klipper jag håret, alldeles själv. Då blir inte mamma glad.

Numera är mina dagar, och mina dagböcker, betydligt mer enformiga. Jag går ut med hunden, äter mat, umgås med min familj, läser en bok, blir irriterad på någon jävla idiot, och så går jag ut med hunden igen.

När det blir oroliga tider brukar jag läsa om vad jag har skrivit under andra oroliga dagar i mitt

liv. För att se om jag kanske kan lära mig något, om det finns en gnutta av livserfarenhet gömd mellan raderna.

”Det går inte att skildra sin samtid, vi är för upptagna av vårt eget liv för att kunna betrakta det på avstånd och göra något begripligt av det. Men kanske kan jag läsa det här om tio år och begripa vad det var som hände.” Så skrev jag i min dagbok den 8 januari 2015. Det är dagen efter attacken mot Charlie Hebdo. Den 9 januari står det: ”Livet är satt på paus på något vis. Som dagarna efter Estonia, dagarna efter

Tsunamin. Tryggheten känns lika tunn som en fosterhinna.” Två dagar senare tar min man, våra tre döttrar och jag tåget från Bryssel där vi bor till Paris. Där förenas vi med över en och en halv miljon andra människor för att gå La Marche Republicaine. Så mycket marsch blir det visserligen inte, det är för trångt. Men vi är där. Min åttaåring sammanfattade. ”Några grät, många sjöng. En tant svimmade och alla andra rökte och fimpade på marken.”

I november samma år attackeras Bataclan, i mars året därpå

kommer döden till Bryssels flygplats och till min egen tunnelbanestation. För varje attentat blir säkerhetsåtgärderna allt striktare. Under någon vecka stängs barnens skola. Gatorna töms på människor. Teatrar ställer in, Frankrike inför undantagstillstånd och förbjuder större sammankomster. Men vi fortsätter att säga samma sak. "Même pas peur!" lär vi våra barn. Vi får inte vara rädda, inte vika ner oss, vi ska fortsätta gå på konserter, till kyrkan, moskén och synagogan, julmarknader och fullpackade shoppinggator.

Folksamlingarna, musikfestivalerna, demonstrationerna, gemenskapen, de obekväma och ibland olämpliga åsikterna, friheten. Det är det som gör oss till människor.

Den 12 mars 2020 skriver jag: "Nu har vi fått det bekräftat. Skolorna stängs fr o m måndag. Ungarna firar." Redan dagen därpå börjar vi förstå att nedstängningen kommer att omfatta mycket mer än skolorna. Vi har en liten middag planerad den 14 mars, vi genomför den, men håller avstånden, skrattar lite

åt hur märkligt det känns. När vi säger hejdå försöker en av gästerna skoja. ”Då ses vi till hösten.” Men skrattet tar sig inte riktigt.

”Terroristerna klarade inte av att ta människovärdet ifrån oss.

Viruset gjorde det jobbet.”

Så skrev jag i dagboken för ett par veckor sedan. Jag kan se att det var en dålig dag. Vår granne, en vänlig kvinna som kom med blommor till sjukhuset när min yngsta var nyfödd, har fått flytta till intensiv. Hon har tre döttrar, precis som jag. Nu ligger hon, smittad av covid-19, i koma.

Vi erbjuder oss att åka och handla åt hennes man och deras äldsta dotter, som kommit från Paris. De tackar nej. Drottning Elisabeth håller tal till sitt folk. Hon säger att hon hoppas att vi allesammans kommer kunna titta tillbaka på den här tiden och vara stolta för hur vi agerade. Jag bakar kanelbullar för att kunna ge till grannen, men glömmer en av plåtarna i ugnen. Vad ska jag vara stolt över?

Jag läser en artikel i New York Times där läsarna uppmanas att skriva dagbok. Det ska inte vara något märkvärdigt, säger Herbert

Braun, professor i historia. Syftet ska inte vara att andra ska läsa utan att komma underfund med vad vi känner. Jag frågar mina döttrar om de skriver dagbok. De svarar undflyende. ”Jag skriver om mina drömmar”, säger 13-åringen. Sen pratar vi om annat. Det verkar som om alla instruktioner för hur livet nu ska levas står i direkt motsatsförhållande till det viktigaste. Det är rätt att vara rädd. Vi ska inte träffa de vi saknar. Le Monde skriver: det här är en tid då vi ska agera, inte bedriva politik. Vi ska inte

ifrågasätta makten, inte ens fly från faran. Kanske kan jag läsa det här om tio år och förstå vad det var som hände. Under tiden skriver jag dagbok. I dag tänkte jag klippa mitt hår, alldeles själv.
Malin Persson Giolito

Bildkonstnärer får dela på 65 miljoner kronor

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Bildkonstnärsfonden, en del av Konstnärsnämnden, har beviljat arbetsstipendier till 337 bild- och formkonstnärer. Beslutet omfattar drygt 65 miljoner kronor. Fonden delar sedan tidigare ut arbetsstipendier som varar i ett,

två eller fem år. Det här året har det tillkommit ytterligare 35 ettåriga stipendier, på 100 000 kronor vardera. Dessa har finansierats genom en intern omfördelning av medel.

– Vi vet att det finns ett skriande behov för konstnärer som drabbats av uteblivna inkomster, säger Anna Söderbäck, direktör för Konstnärsnämnden, till DN. Hon utesluter inte att nämnden kommer att kunna omfördela än mer medel, och därmed öppna upp för fler arbetsstipendier under hösten.

Raphael Cano-Felix

”God smak är det värsta jag vet”

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Hans kamp för homosexuellas rättigheter i kyrkan har burit frukt. Men priset för prästen Lars Gårdfeldt blev högt och hans hälsa har fått ta mycket stryk.

Prästen och hbtq-aktivisten Lars Gårdfeldt håller sig hemma i frivillig isolering. Det är

coronatider och han tillhör en riskgrupp med bräcklig hälsa. Men han har det bra i sitt hem. Eller, som han beskriver det, ett ”helhetskonstverk på temat överlastad tantinredning”. Här finns kristallkronor och guld-kornischer, draperier och schäslonger, Jesusstatyetter och byster av Shirley Temple. Det enda som bryter av som modern konst är de stora fotografierna tagna av vännen och fotografen Elisabeth Ohlson Wallin, i maffiga gulddramar förstås.

– Jag får en sådan oerhörd vantrivsel bara jag ser en bild på ett minimalistiskt hem. God smak är det värsta jag vet. Stilrent och sparsmakat – jag vet ju att det är vad man ska tycka är fint, men jag vill att det ska vara så svulstigt som möjligt.

Hemmet är en sorts hyllning till en älskad farmor. Hon städade tåg i västra Värmland, medan barnbarnet Lars satt och läste högt för henne ur Svensk Damtidning. Sedan gick de hem och åt hembakta småkakor. Lars fick sminka sin farmor och välja ut öronclips och matchande

pärilhalsband åt henne ur byrålådan med billiga plastbijouterier. Det var en fristad för ett barn som kallades ”Flick-Lars” i skolan.

– För mig var det ett dagligt arbete att förstå hur man skulle agera för att vara pojke. Och straffen var ju så hårda varje gång man gjorde fel. Det var på det sättet väldigt tufft att växa upp som en fjollig pojke, en som var gay.

Kyrkan drogs han tidigt till. Han hade svårt att identifiera sig med den mansroll som var hans pappas vardag, att som kylmontör

komma hem med blessyrer från ett hårt dagsverke. I kyrkan fanns ett alternativ, där hade männen hela och rena nagelband och en klänningsliknande utstyrsel, och han kände direkt att Jesus hade en nyckel till hans hjärta.

– Det var bara självklart, och så är det fortfarande.

Men som präst levde Lars Gårdfeldt länge i garderoben – ända tills partnerskapslagen kom 1995, den som innebar att två personer av samma kön kunde registrera partnerskap.

Homosexuella par hade länge velat få manifestera sin kärlek på

samma sätt som heterosexuella, med ett praktfullt kyrkbröllop. Men kyrkan sa nej, och Lars insåg snabbt att här skulle det bli en konflikt.

När Lars blev ombedd att viga ett bögpar kunde han inte säga nej. Händelsen nådde medierna. Lars anmälades till Domkapitlet och riskerade att bli av med sitt prästämbete. Så inleddes en kamp som pågick till 2009 när kyrklig vigsel slutligen tilläts mellan samkönade par.

Det har för Lars del varit 25 år av civilt motstånd inifrån kyrkan. Han valde själv att gifta sig med

sin manliga partner 2006 i Kanada, för att sedan ansöka om att få äktenskapet godkänt av svenska myndigheter.

Med list fortsatte han att viga homosexuella par i kyrkan. När biskoparna förbjöd närvaron av en borgerlig vigselförrättare i kyrkorummet under bröllopet, började Lars med ”kyrktrappsbröllop”. Brudparet fick gå ut till en förrättare på kyrktrappan och avge sina löften, för att sedan gå in i kyrkorummet igen och fortsätta bröllopet. Han tipsade medierna, som kunde

rapporterade om de absurda situationerna.

– Då hade jag ju blivit aktivist och också sett vilken nytta man kan ha av medierna.

Hat och hot blev en del av Lars Gårdfeldts tillvaro under dessa år. Det nådde en topp när han försvarade sin avhandling ”Hatar Gud bögar? Teologiska förståelser av homo-, bi- och transpersoner” vid Karlstads universitet 2005.

Hotbilden innebar att 16 poliser bevakade disputationen.

– Dessutom var Säpo där, för att Mona Sahlin var gäst i publiken. Det var en galen dag.

Både Lars och maken, som han levde tillsammans med under 28 år, hade periodvis personlarm. Att samkönade äktenskap till slut tilläts i kyrkan var förstås en seger, men priset för Lars Gårdfeldt blev högt. Han har betalat med sin hälsa, säger han: kärlekskramp, hjärtsvikt, två hjärtoperationer och en stroke, bland annat. Dessutom har han svår epilepsi efter att han drabbades av ett våldsamt hatbrott som 16-åring. Han är nu långtidssjukskriven, men längtar efter att återinträda i tjänst. Prästyrket är hans kall.

– Som präst går man aldrig hem med känslan ”vilken meningslös dag”. Det är hela tiden på liv och död, och det stora i att få vara människor nära när livet är på allvar. Det längtar jag till.

Malin Eijde TT

Lars Gårdfeldt

Gratuleras till: Fyller 55 år den 18 april.

Gör: Teologie doktor och präst i Svenska kyrkan, författare och hbtq-aktivist.

Bor: Högsbo i Göteborg.

Familj: 13-åriga tvillingar, en pojke och en flicka. Mamma och bröder.

Så firar jag: "Jag ska fira den när coronaepidemin är över."

Om att fylla 55: "Varje år är en vinst. Jag blir faktiskt upprörd när vänner talar med fasa om att åldras. Det enda alternativet till åldrandet är ju döden."

Favorithemmasyssla:

Heminredning och matlagning.

"Jag har satt en ära i att mina barn inte ska få halvfabrikat. Det har jag bara som nödlösning i frysen."

Lästips: "Storm över Frankrike" av Irène Némirovsky. Andra favoritförfattare är Hans Fallada och Elisabeth Åsbrink.

Så rensar jag tankarna: "Med Abba, Cher och Birgit Nilsson."

Emma Bouvin: Lärare, förskollärare och barnskötare förtjänar också att hyllas. varenda dag.

LÖRDAG 18 APRIL 2020

**Det är många som kämpar för
vår skull i coronakrisen. Jag vill**

**hylla en grupp som gör det lite
mer i skymundan: alla lärare,
förskollärare, pedagoger och
barnskötare.**

Sexåringen är hemma från skolan. Han har hostat till någon gång per dag och då får han inte gå dit i nuläget, hur påfrestande frisk och pigg han än må vara. Det är bara att acceptera.

Men om man ser det från den ljusa sidan – nu får jag äntligen chansen att se till att mitt briljanta barn får den utmanande undervisning som barn av hans kaliber behöver. All respekt åt lärarna, men de har ju 30 barn var

att ägna sig åt. Dessutom går han i förskoleklass. Det finns inget jag inte kan lära ett förskoleklassbarn.

Viktigast måste vara att ha en struktur. Min man är också hemma, vi kan hjälpas åt. En uppgift var.

– En uppgift kan ju vara att han städar lite på sitt rum, säger min man och kastar sig in i ett videomöte som han hävdar är väldigt viktigt, men som jag tycker låter mest som ett samtal om löpintervaller.

Okej. Vi kan tydligen inte hjälpas åt. Men om min sons lärare klarar

av tjugosex sexåringar bör väl jag kunna hantera en enda. Som dessutom är ovanligt klipsk.

Jag ögnar igenom skoluppgifterna hans lärare har skickat hem och väljer en som är enkel att förklara. Han ska skriva siffrorna 1 till 10, fem gånger var på ett papper. Lätt som en plätt, det kommer han ju att klara på ett par minuter, tänker jag.

Sexåringen återvänder mycket riktigt efter ett par minuter och visar upp sitt papper.

– Du har ju skrivit alla siffrorna bak och fram, säger jag

oförstående. Vänd på pappret och skriv dem åt rätt håll!

Sonen pyser i väg igen och kommer tillbaka efter ytterligare två minuter. Han har återigen skrivit siffrorna på exakt samma sätt. Bak och fram! Jag börjar förstå varför han har fått denna ”enkla” hemuppgift. Det har liksom aldrig slagit mig att man kan behöva träna på att skriva siffror åt rätt håll. Han har ju kunnat räkna sedan han var två år.

Nu skriver jag ner varje siffra åt honom på pappret, så han ska kunna härma. Det går bättre. Men

femmorna skriver han fortfarande åt fel håll. Gör han det för att psyka mig?

Vi går vidare till nästa uppgift: Skriv stora G över ett halvt papper, och lilla g över andra halvan. Jag skriver ett snyggt stort G längst upp på pappret och ett vackert litet g på mitten, nöjd med min egen pedagogiska insats. Detta borde sysselsätta honom en stund.

Det gör det inte. Sexåringen studsar triumferande tillbaka in i vardagsrummet där jag sitter och försöker jobba efter ungefär en halv minut.

Han har skrivit ett enormt stort G över halva sidan. Och ett enormt litet g över andra halvan.

Klipsk, som sagt.

Nästa uppgift: skriv fem ord som börjar på G.

– Mamma, stavas G med G? Alltså bokstaven G. Namnet på den.

Stavas den med G?

Jag ber honom fråga sin pappa, men pappan svarar bara att ”get” börjar på G.

– Man kan ju tro att det börjar på J, men det börjar faktiskt på G, säger min man glatt och stänger in sig för ett nytt videokonferenssamtal.

Jag skriker obscena ord på insidan, men på utsidan ger jag min sexåring ett ark med enkla mattetal som han ska räkna minus på.

Det gör han så gärna. ÅT FEL HÅLL. Eftersom han tydligen har lärt sig läsa just siffror på det arabiska sättet, från höger till vänster.

– Varför pekar siffrorna åt det hållet om man inte ska läsa ditåt? undrar han.

Jag har inget svar på det. Hur ska jag kunna svara på det?!

– Vissa saker bara ÄR på ett visst sätt, försöker jag säga med tillkämpat lugn.

– Du kan väl kolla på internet? föreslår sexåringen.

Lärare är verkligen hjältar.

Det har jag nog alltid tyckt, men aldrig lika mycket som nu, när jag försöker axla deras roll och misslyckas så kapitalt.

Förskollärare och barnskötare förtjänar också att hyllas. Varenda dag. Men särskilt mycket nu.

Mor- och farföräldrar uppmanas att inte träffa sina barnbarn. Mina föräldrar har vi av extra försiktighet inte träffat på flera

veckor. Min treåriga dotters ena pedagog är äldre än mina föräldrar. Hon hälsar treåringen med sitt vanliga leende på mornarna. Sjunger sånger, berättar sagor, tvättar små barnhänder.

Hon kramar min dotter, håller ingen distans. Jag känner det på min dotter när jag hämtar hem henne på eftermiddagarna, hennes kläder har en svag air av pedagogens parfym.

Det luktar fruktigt och tryggt.

Emma Bouvin

emma.bouvin@dn.se

Emma Bouvin började som reporter på Dagens Nyheter 2009. Hon bor i ett radhus i södra Stockholm. Jobbar med granskande journalistik till vardags och har fått höra att hon borde sprudla mer. Hon skriver krönika i DN Lördag varannan vecka.

Politikerna som blev samhällsbä- re

LÖRDAG 18 APRIL 2020

De har hanterat kriser som makthavare. Men i kampen mot corona har Nalin Pekgul, Jan Björklund och Anders Wallner tagit på sig en annan uniform.

För några veckor sedan kallades Nalin Pekgul till krismöte på jobbet.

Det handlade om hur hon och hennes kolleger skulle jobba, för att ta hand om patienter med psykisk ohälsa under coronaepidemin: Att de skulle ha daglig kontakt med människor med svår oro. Att de skulle åka hem till personer som inte kunde ta sig till mottagningen.

Coronakrisen innebär svåra påfrestningar för alla som arbetar i vården. Det kan Nalin Pekgul, sjuksköterska och tidigare

socialdemokratisk riksdagspolitiker, vittna om.

– Men när jag kommer till jobbet och ser mina kollegers engagemang blir jag helt säker på att jag har valt rätt, säger hon.

○ ○ ○

Under flyktingkrisen 2015 var Anders Wallner partisekreterare i Miljöpartiet. Mitt i maktens korridorer, med en stigande känsla av maktlöshet. Sedan knappt ett år är han polis, redo att lyda order. Plötsligt kan hälften av kollegerna vara sjuka.

Semesterdagar plockas bort.

I uniformen är han en ständig representant för polisen, på samma sätt som han förr var en ständig representant för sitt parti. Det kan bli massor av arbete – men på en helt annan nivå, med konkreta resultat direkt.

– Förut kunde regeringsfrågan eller kärnkraftens framtid stå och falla med mina beslut, eller beslut som jag måste hantera. Nu ska man bara göra sitt jobb, för enskilda människor, i enskilda situationer. Det är jätteskönt, säger han.

○ ○ ○

Jan Björklund hann med en försvarsövning i Kungsängen, sedan drog han på sig den orangefärgade paljettskjortan och gled ut på dansgolvet i "Let's dance".

Det blev en vecka och en cha-cha, för Liberalernas tidigare partiledare och hans danspartner Cecilia Ehrling. Sedan tog produktionen paus i några veckor, och dansparet fick hålla kontakt via mobilen.

Det finns små konsekvenser av pandemin. Och det finns stora. När den akuta krisen är över, väntar en lång debatt om

beredskap. Jan Björklund kan delta som före detta toppolitiker och reservofficer.

– Det här visar ju hur galna försvarsbesluten var för femton år sedan. Nu kan försvarsmakten under stort buller och bång sätta upp ett fältsjukhus i Älvsjö. När jag jobbade på heltid i försvaret för 25 år sedan så hade vi 50 fältsjukhus.

När DN någon gång i januari stämde träff med Nalin Pekgul, Anders Wallner och Jan Björklund, kunde ingen av oss ana att coronapandemin skulle svepa in över världen och Sverige, och

ge begrepp som samhällsbärare och samhällsviktig verksamhet en djupare innebörd.

Plötsligt står vi där, med tre politiker som bytt till uniform, mitt i krisen.

Hur hamnade de här?

○ ○ ○

Det var på kvällen den 13 juni 2001 som Anders Wallner och hans kompisar rullade ut sina sovsäckar på Hvitfeldska gymnasiet i Göteborg.

Sovplatserna hade de fixat via Fältbiologerna. De var ett litet gäng som hade åkt från

Hudiksvall för att vara med vid det stora EU-toppmötet och demonstrera för skuldavskrivningar och rättvis handel.

Sedan gick allt snett. Anders Wallner och hans vänner blev instängda på skolgården, ihop med omkring 650 andra aktivister. Polisen spärrade av gymnasiet för att stoppa våldsverkare.

– Vi mötte otrevliga poliser. Osäkra poliser. Poliser som använde våld i situationer där det inte hade krävts, berättar Anders Wallner.

En kompis försökte fråga en polis om hur länge en avspärrning skulle vara, och fick ett batongslag mot armen som respons.

– Det hade verkligen räckt att be den här killen att backa undan. Vi var tonåringar från Hudiksvall. Vi hade gått ickevåldsutbildningar och övat på att hantera konflikter. Men polisen hade inte förmågan att skilja på olika sorters demonstranter. De behandlade oss alla som potentiella terrorister, berättar han.

Striden i Göteborg saknade vinnare. Protesterna ledde till våldsamma kravaller och stor

skadegörelse, samtidigt som unga och fredliga aktivister radikaliserades av mötet med polismakten.

Anders Wallner var också frustrerad och besviken. Men han tänkte att han ville vara med och förändra. Att han kanske borde bli just polis.

○ ○ ○

Liberalernas stora strid om försvarsmakten, den stod redan på kongressen för dåvarande Folkpartiets ungdomsförbund i början på 80-talet. En ung arbetargrabb från Skene i

Västergötland hörde till ombuden som ville skrota Sveriges militära verksamhet.

– Majoriteten var ju för försvaret, och så var vi några som tyckte det var kul att vara tvärtemot, säger Jan Björklund.

Han ändrade sig i lumpen.

– Jag var ju inställd på att bli lärare. I Skene där jag växte upp så var det väl det yrke som man såg framför sig, om man ville ha lite utbildning. Jag hade ingen lust att ställa mig på textilfabriken. Men när jag gjorde värnplikten såg jag att officersyrket innehöll mycket av

läraryrket, med utbildning och ledarskap och pedagogik.

Han tog värvning vid Älvsborgs regemente och ägnade tolv år åt försvarsmakten. På 90-talet tog politiken över och han blev borgarråd i Stockholm, med ansvar för utbildningspolitiken. Major Björklund skulle präglade de kommande decenniernas skoldebatt.

○ ○ ○

Nalin Pegguls plan med att läsa till sjuksköterska var att sedan vidareutbilda sig till läkare och

återvända till Kurdistan. Den drömmen gick i kras.

Samtidigt hände något i familjen, som påverkade henne på djupet. En släkting fick allt svårare att hantera livet i exil.

– Han blev deprimerad. Och jag fick ta ansvar för honom i många år. Ett tag var han hemlös, och jag var ute och letade. Det väckte tankar på att arbeta inom psykiatri, redan när jag var 25. Men när jag gjorde min praktik blev jag så berörd. Jag kände att jag var för ung.

I stället hamnade sjuksköterskan så småningom på riksdagsbänken

för Socialdemokraterna i Stockholm från 1994. Det blev ett sätt att få pondus, efter några år när hon som kvinna haft växande problem med att göra sig hörd bland kurderna.

– Jag kände att, yes, det ger mig auktoritet. Jag kunde använda den positionen till att lyfta fram frågorna. Första muslimen i parlamentet i ett västeuropeiskt land. Det blev jättestort.

Efter åtta år i riksdagen ville hon lämna politiken. I stället blev hon ordförande för Socialdemokraternas kvinnoförbund och adjungerad

ledamot i partiets viktiga verkställande utskott.

– Anna Lindh övertalade mig att fortsätta. Hon tog mig och mina kunskaper om integration på allvar. Speciellt efter 11 september 2001. Då hade vi nästan daglig kontakt. Hon såg problemen med hedersförtryck och islamistisk extremism.

Anna Lindh mördades i slutfasen av EMU-omröstningen i september 2003. Kvar stod Nalin Peggul, ibland ganska ensam, ofta ganska utsatt.

○ ○ ○

Politiken kom emellan, även för Anders Wallner.

Efter gymnasiet pluggade han migration och etniska relationer, och engagerade sig i Miljöpartiet. Karriären som politisk tjänsteman tog fart. År 2011 utsågs han till ny partisekreterare, samtidigt som Åsa Romson och Gustav Fridolin tillträdde som MP-språkrör.

Han stannade i fem turbulenta år. Stora framgångar i EU-valet i maj 2014 följdes av en besvikelse i riksdagsvalet i september samma år. Miljöpartiet fick ändå möjligheten att för första gången

kliva in i regeringen, i en koalition med Socialdemokraterna.

– Det som jag är mest stolt över är att jag var med och sänkte trösklarna till politiken. Att jag lyckades övertyga personer som inte hade sett sig själva som politiker att kandidera till uppdrag, säger han.

Sommaren och hösten 2015 eskalerade flyktingkrisen. Sverige gjorde en tvärvändning med många inskränkningar i asylpolitiken. Det var en plågsam tid för många miljöpartister. Även Anders Wallner.

– Det var ett av få tillfällen som jag fick bära ett budskap internt i organisationen som jag inte trodde på.

Till slut blev frågan: Skulle Miljöpartiet stanna och slåss för att begränsa de nya reglerna? Eller markera att gränsen var nådd? Omröstningarna i partiet blev mycket jämna.

De gröna valde att stanna i regeringen. Det var inte Anders Wallners val.

Han tror att omläggningen av asylpolitiken bidrog till att förskjuta debatten i en mer invandringskritisk riktning.

– Det har ju inte funkat i ett enda land att de etablerade partierna närmat sig högerpopulisterna i retorik eller i sak för att minska stödet för dem. Då kan de tvärtom flytta sina positioner.

Han fick ägna de sista månaderna som partisekreterare åt att ta hand om ett sargat parti, samtidigt som han skulle förbereda sig för antagningsproverna till polishögskolan.

– Jag minns särskilt när jag skulle i väg och göra de fysiska testerna. Då hade jag kommit hem jättesent kvällen före, efter en dag av

krishantering. Som sista punkt hade jag informerat partistyrelsen att jag skulle vara borta dagen därpå. Sedan fick jag börja kolla vad jag skulle ha med mig till provet.

Ändå kom han in på första försöket.

○ ○ ○

Vägarna korsas i debatten. Den sista stora stormen runt Miljöpartiet under Anders Wallners tid som partisekreterare gällde den dåvarande bostadsministern Mehmet Kaplan.

Nalin Pekgul hade, flera år tidigare, anklagat honom för att ha en dold agenda som islamist. Då hade hon egentligen lämnat politiken, efter flera uppslitande strider.

– Man sa att jag var kontroversiell. Man spred ut att jag hade samarbetssvårigheter. Till slut tror man på det själv. På möten ska det vara trevlig stämning och alla ska säga ”jippie”. Om jag hade invändningar blev jag glädjedödare.

Hon är tydlig med att hon begick misstag som politiker. Hon kom

från en flyktingfamilj, en omgivning med många människor i exil. Det var inte en miljö där det saknades konflikter. När hon kom in i SSU och Socialdemokraterna i Stockholm kände hon sig som hemma.

– Det var mycket intriger och konflikter. Jag trodde att vi kämpade för den goda saken, medan de andra var maktspelare. I dag när jag tittar utifrån så ser jag ju att alla bråkade om makten, säger hon.

Hon önskar att hon hade förstått kollegerna bättre, sett bekräftelsebehovet hos

partikamrater och politiska motståndare.

– Vi skrattar åt Trump. Men det finns rätt många små Trump i politiken.

Nalin Pekgul var aktiv i en tid när den som försökte slå larm om hur islamistisk extremism begränsade unga kvinnors frihet kunde stämplas som kontroversiell. Hon upplevde att det som hon försökte beskriva som samhällsproblem, det reducerades till ”Nalins problem”.

– Jag blev utskälld av många i ledningen. Till exempel när jag gick ut och pratade om anti-

semitismen bland muslimer våren 2010. Jag glömmer aldrig det VU-mötet. En efter en efter en. Inte Löfven, som då var ledamot. Men många andra.

Hon fick höra att hon skulle hålla sig till föräldraförsäkring och arbetstidsförkortning, och låta muslimerna vara.

– En och annan av dem som satt där då, de sitter i regeringen nu.

År 2011 fick Nalin Pekgul sluta som ordförande i S-kvinnorna.

Hon hade velat lämna uppdraget flera år tidigare. Nu tänkte hon hålla en låg profil.

○ ○ ○

Jan Björklund, majoren från Skene, fick en lång och framgångsrik karriär. Han var partiledare för Folkpartiet och Liberalerna från 2007 till 2019. Statsråd i regeringen Reinfeldt 2006–2014. Vice statsminister de sista fyra åren.

Han gjorde djupa avtryck i skolpolitiken.

De politiska motståndarna raljerade en hel del över hans militära bakgrund och hur han ville förvandla klassrummet till kaserngård.

– Jag såg det aldrig som en nackdel. Det var ingen som ville ha en kaserngård, men det var många som tyckte att det var rätt med ordning och reda i skolan, säger han.

Han har på många sätt en ljus bild av sina 25 år i toppolitiken. Men han såg också hur politiken förändrades, när Sverige gick igenom den förra stora samhällskrisen för fem år sedan. Så hamnar vi där igen: I ett samtal om invandringen.

– Det är klart att migrationspolitiken och integrationspolitiken borde ha

lagts om tidigare. På den punkten så kan Sverigedemokraterna säga att de hade rätt. Det skapar en trovärdighetskris och det betalar vi pris för i Sverige. Jag satt i alliansregeringen och bär en del av ansvaret.

Jan Björklund såg polariseringen i politiken växa under sina år som partiledare. Med ett tonläge som tidvis kan vara så grovt att anständiga människor skräms bort från politiken.

Just nu har konfliktnivån sänkts, men han tror inte att det kommer att vara för alltid.

– I en akut situation samlas alla, det ser vi i coronahanteringen. Men sedan finns det svåra beslut som inte är akuta, men väldigt impopulära. Många av besluten om ekonomiska reformer som togs i Sverige efter murens fall, till exempel. Jag tror inte att de besluten hade fattats i dag. Vi har fått en så stark polarisering. De regeringsbärande partierna, Moderaterna och Socialdemokraterna, drar åt olika håll.

○ ○ ○

Kollegerna kallade Nalin Pekgul för ”syster Nålen” när hon började

jobba på ett äldreboende efter politiken.

– Jag fick sticka all personal för att lära mig att ta prover igen, berättar hon.

Så småningom sökte hon sig till psykiatrin. Där uppstod komiska situationer med en del patienter, som tyckte sig känna igen sjuksköterskan. En yngre kvinna ringde hem till sin mamma, och berättade att hon nog mådde riktigt, riktigt dåligt, eftersom hon hade sett syner, som att politikern Nalin Pekgul gick och delade ut medicin.

– En annan tant på en depressionsavdelning, hon öppnade dörren och tittade på mig. ”Hur känns det”, sa hon, ”hur känns det att ha en syster som tjänar dubbelt så mycket?” Nalin Pekgul skrattar. Hon älskar sitt arbete inom vården, och känner att hon gör nytta varje dag. Att hjälpa en ung patient med svåra psykiska problem att hitta tillbaka till ett bra liv. Det finns inget större, säger hon.

– När man kommer från den politiska världen så tänker man – kan det finnas så schyssta människor? Så kollegiala? Jag kan

känna att de hejar på mig, när jag tar strider. Det gör mig förvånad.

○ ○ ○

Många hade svårt att ta Anders Wallners planer på att bli polis på riktigt allvar. Är det på riktigt, undrade journalisterna.

– Även mina nuvarande kollegor reagerar ju, när de förstår vilken sorts uppdrag som jag har haft tidigare. Vilken lön som man haft, vilken status, vilka sorts uppgifter. Att man valt något så väsensskilt. Men när man pratar en stund är det många som ser att det är bra

att få in mina erfarenheter i poliskåren, säger han.

Hans partitillhörighet bidrog till förvåningen. Miljöpartiet är inte känt för att prioritera lag och ordning i debatten.

– Det har blivit en del skämt om att andra partier pratar om polisen, medan miljöpartiet skickar sina tidigare medarbetare som konkret förstärkning.

Han fick kämpa hårt för att bli godkänd som aspirant. En del praktiska moment blev jättetuffa. Som när han i en närkampsexamination fick möta

en polisstudent som tränat kampsport i 15 år.

De fick order om att den som höll igen skulle bli underkänd.

– Jag fick så otroligt mycket stryk. Men om det är något jag har lärt mig under den här processen så är det att inte ge upp, trots svårigheter, säger Anders Wallner. Utbildningen gav honom också en möjlighet att återvända till Göteborgskravallerna.

Taktikundervisningen innehåller många exempel på vad som gick snett i kravallerna.

– Det var så skönt att höra att man även inom polismyndigheten

var missnöjd. Det sa man aldrig utåt. I dag har polisen ett helt annat sätt att agera i folksamlingar.

Efter examen har han fått vara i yttre tjänst, och ägnat sig åt utredningsarbete med barnförhör. Cheferna avgör var han behövs bäst. Men han vet var han känner att han gör störst nytta – när han får åka på ett larm till en lägenhet, och möta utsatta människor på platser där samhället saknar insyn i vanliga fall.

– Det är en jättehäftig känsla att vara den som är samhället i den stunden. När samhället lyssnar på

dig som utsatt, och ger dig den stöttning som samhället ska ge.

○ ○ ○

Det var i maj 2019 som Jan Björklund ringde till en bekant inom försvaret. Han hade meddelat att han skulle kliva av politiken, och undrade om han kunde göra något för det militära efter alla år.

– Jag är ju 58 år, så jag trodde att de skulle säga nej. Men de sa ja. Han vill fortsätta göra nytta, säger han. Helst genom ett heltidsjobb där han kan få använda sin långa erfarenhet och förmåga att förstå

politiska processer och samhällsmekanismer. Det är inte alldeles enkelt för en före detta partiledare.

– Många är rädda för att anställa en person som har min bakgrund. Jag tror att det är orsaken till att nästan alla före detta partiledare återfinns i konsultbranschen. Tills vidare är han anställd som reservofficer med krigsplacering som major för Mellersta militärregionen i Stockholm och Mälardalen. Det betyder att han ska tjänstgöra några veckor varje år för att upprätthålla sina färdigheter och kunskaper, och

vara beredd att rycka in, om Sveriges beredskap höjs.

På med uniformen, efter nästan 25 år i kostym eller skjorta.

– Jag har ju blivit äldre, när jag ser mig i spegeln. Men det känns inte onaturligt, jag är ju i en miljö som jag känner mig hemma i. På vissa områden har mycket hänt. Tekniken med radiosamband och radiokommunikationer och vapensystem har utvecklats ett par generationer. Många begrepp har anpassats till språkbruket inom Nato.

– Men principerna för krigföring är nästan densamma. Hur man utbildar och hur man hanterar ledarskap, det är tidlöst. Hur man bygger ett lag, det fungerar ju likadant överallt.

Den stora skillnaden för major Björklund är erfarenheten.

– Jag känner mig mycket mer trygg än när jag var 30. Inte bara i detta, utan i alla roller. Jag hade inte velat ställa upp i "Let's dance" när jag var 30.

Men militärens plats i samhället och samhällsdebatten har också förändrats. När Jan Björklund var

ung officer var försvarsmakten en nedskärningsbransch.

– Försvaret är en expansionsverksamhet för första gången på flera årtionden. Det handlar ju om Rysslandshotet.

○ ○ ○

I dag är det få som raljerar över major Björklund. Tvärtom möts han av stor uppskattning, när han drar på sig uniformen.

– Jag har ju lagt ut några tweets när jag varit inne på olika övningar. Det är positiva reaktioner. Hur många likes som

helst. Från alla håll, höger och vänster.

Historien om politikerna som bytte uniform är varken svart eller vit.

Anders Wallner, Nalin Pekgul och Jan Björklund slutade inte vara samhällsengagerade när de lämnade maktens korridorer.

Deras berättelser säger också något om politikens baksida.

Varför får politiker aldrig samma uppskattning som samhällsbärarna? Det har Anders Wallner reflekterat över.

– Man ser hur förskoleklasser gör tummen upp när man åker förbi i

polisbilen. Något motsvarande hände aldrig när man var politiker. Snarare tvärtom. Och det kan jag tänka på. Även politiker behöver påfyllnad och stöd, säger han.

Nalin Pekgul har funderat på varför hon inte kom till sin rätt i partiet.

– Jag tar strider som sjuksköterska. Jag är bestämd. Jag vågar säga ifrån. I politiken var det negativt att jag hade så mycket åsikter. Men exakt samma egenskaper är det som jag fått mest respekt för inom psykiatrin.

○ ○ ○

Krisvåren 2020 kommer politiken i retur till samhällsbärarna.

Den sociala distanseringen och isoleringen innebär stora påfrestningar för utsatta familjer och barn.

– Under våren är vi många kollegor som har märkt att det är fler jobb med till exempel ensamma människor som blir ännu mer ensamma, med risk för psykisk ohälsa. För att inte tala om dysfunktionella familjer som får ännu mer problem när de blir hänvisade till hemmet i större

utsträckning, säger Anders Wallner.

Han försöker ta vara på sina erfarenheter från partiet och tiden i regeringen. Han vet att det kan finnas en bakgrund till ett beslut som beslutsfattarna helt enkelt inte kan informera om.

Men han lär sig också nya saker om hur politiken fungerar. Som när han har arbetat med barnförhören och juridiken, och försökt förstå vad det innebär i praktiken att Sverige har gjort FN:s barnkonvention till lag.

– De konkreta följderna för oss som arbetar med brottsutsatta

barn är dåligt utredda, och det blir en jättefrustration för den som jobbar med barnutredningar. Då sitter jag där och vet att Miljöpartiet har haft barnkonventionen i alla valmanifest i alla val jag har varit med om. Ofta som punkt ett. Att göra barnkonventionen till svensk lag. Jag har skrivit den meningen många gånger. Men jag har aldrig gått vidare och satt mig in i alla omständigheter som en sådan lagändring kan orsaka. Coronapandemin innebär att Jan Björklund kan ägna sig åt både lite självkritik och åtskilliga ”vad

var det jag sa?” Krisen med smittspridningen riskerar att följas av en utdragen ekonomisk kris, en kris för vissa länder i Europa, en kris för EU-samarbetet och en geopolitisk kris där både Ryssland och Kina flyttar fram sina positioner. Den svenska hanteringen kommer att debatteras i åratal.
– Sveriges totalförsvär och beredskapslager avvecklades under Göran Perssons tid som statsminister. Men även alliansregeringen och jag bär ett delansvar, säger Jan Björklund.

Som partiledare propagerade han i många år för ett starkare försvar.

– Det är klart att man lär sig av varje kris. Det är dyrköpta erfarenheter. Den återuppbyggnad som försvarsberedningen vill se, den kommer nu att ske i snabbare takt och mer kraftfullt.

För Nalin Pekgul är det uppenbart att Sverige saknar beredskap för pandemier. Det finns en vrede i världen, mitt i all kämpaglöd under coronakrisen.

– Det är politiska val som har gjort att världen har raserats, och att resurser flyttats bort från de

fattigaste. Vi har fått mer av privat rikedom, och mer av offentlig fattigdom, säger hon.

Hon tänker inte återvända till politiken på heltid, men lite av politikern finns kvar i sjuk-sköterskan.

– Jag oroar mig jättemycket över det som händer i Sverige i dag. Men jag finns med som debattör. Jag påverkar mer genom att skriva. Jag har kommit fram till det, till slut.

Karin Eriksson

karin.eriksson@dn.se

Anders Wallner, 36 år

Gör: Polis. Stationerad i södra Stockholm.

Gjorde: Hade en rad förtroendeposter och tjänstemannauppdrag inom Miljöpartiet under åren 2006–2016. Partisekreterare 2011–2016.

Jan Björklund, 58 år

Gör: Arbetssökande och reservofficer. Deltagare i "Let's dance" som sattes på paus under första halvan av april.

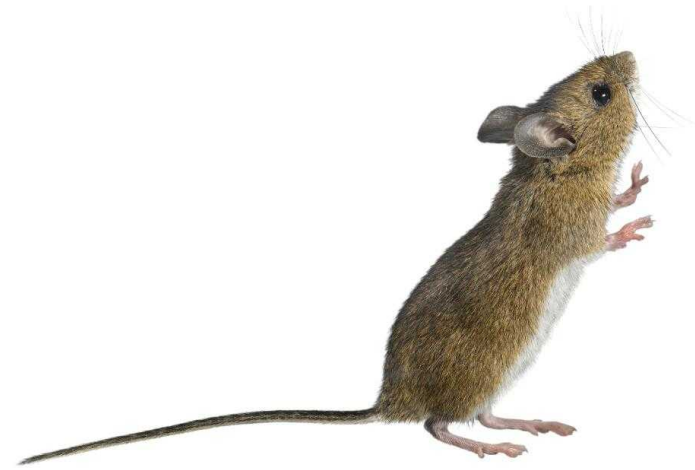
Gjorde: Borgarråd i Stockholm 1994–2006. Partiledare för Folkpartiet och senare Liberalerna

2007–2019. Skolminister, utbildningsminister och vice statsminister i regeringen Reinfeldt 2006–2014.

Nalin Pekgul, 52 år

Gör: Sjuksköterska inom psykiatri. Debattör. Och fullt sysselsatt på fritiden med att ta hand om flera syskonbarn.

Gjorde: Var riksdagsledamot för Socialdemokraterna 1994–2002. Ordförande för S-kvinnor 2003–2011.

Husmus

Tar sig sällan in i bostadshus, utan brukar hålla sig till större byggnader som stall, ladugårdar och hönserier. Håller sig gärna nära människan.

Svans: 7-9 cm Kropp: 7-9 cm

Tassavtryck

6 mm

Spillning

Spetsiga ändar.

Kännetecken

Förhållandevis små fötter och huvud samt små ögon. Oftast enfärgat mörkgrå och något ljusare på undersidan.

Allätare, men tycker mycket om frukt, frön, gryn, spannmål. Föder 3-4 kullar med 4-8 ungar per år.

Skogsmus

Håller oftast till i skogen, men tar sig in i villor och fritidshus för att söka skydd när det blir kallare på hösten. Föder oftast sina ungar när den flyttat ut igen.

Svans: 7-11 cm Kropp: 8-12 cm

Tassavtryck

10 mm

Spillning

Kortare och tjockare än husmusens spillning.

Kännetecken

De har stora öron, utstående ögon och en lång svans. Mörkbrun översida, gradvis gulbrunt till ljusgrå på undersidan.

Gillar nötter, skott och knoppar, kan även livnära sig på stearin och tvål inomhus. Honorna föder fyra kullar om 4-7 ungar per år, men sällan inomhus.

Musfällor

Musfallorna finns i två huvudtyper: dödfångstfällor, levande-fångstfällor. Den första typen är att rekommendera.

Bästa betet: Använd gärna något kladdigt och fett, som choklad, nötkärl eller pastej.

Levande-fångstfällor

Fångar mössen levande. Måste kontrolleras var femte timme. Enligt jaktförordningen måste mössen släppas ut där de fångats – det vill säga oftast inomhus. Man får endast flytta fällan för att döda musen. Så det är egentligen en ganska onödig fälla.

Motmus

När musen går in i buren tappar den och slängs igen.

Pris: cirka 50 kr (stuck.se, sladedjursbutik.se).

Fördel: Enkel att använda. Du behöver inte komma i kontakt med musen. Kan återanvändas många gånger. Säger för barn och husdjur. Musen överlever. Innehåller inga rörliga delar som man kan skada sig på.

Nackdel: Fällan får endast flyttas för att döda musen, annars måste musen släppas ut där den fångats, det vill säga oftast inomhus.

Död-fångstfällor

Den klassiska musfällan med en bygel som dödar musen på en träplatta är antagligen den vanligaste musfällan av alla. Modellen har ett generellt tyggodkännande, om den uppfyller vissa kriterier, till exempel slagstyrka. Typen kallas för slagfälla och finns i flera olika varianter och material. De är billiga och enkla att hantera. Det finns även mer avancerade och dyra fällor som använder el eller kolsyra. De är mer för professionell hantering.

1. Slagfälla/Mus/Gorilla

En bygel spänns och dödar musen när den tar betet.

Pris: exempel: 59 kr (Anticimex webbutik).

Fördelar: Relativt billig. Enkel att gilla och temma. Går att återanvända. Speciella lockbeten finns att köpa till.

Nackdelar: Kan skada husdjur eller barn.

2. Slagfällestation Mus/Gorilla

En bygel spänns och dödar musen när den tar betet.

Pris: exempel: 149 kr (Anticimex webbutik).

Fördelar: Som ovan, samt att den skyddar husdjur och barn från att skada sig på fällan. Speciella lockbeten finns att köpa till.

Nackdelar: Måste öppnas för att se om fällan fångat en mus.

3. Rapp 2

En bygel spänns och dödar musen när den tar betet.

Pris: 83 kr för två stycken (skadedjursstopp.se)

Fördelar: Lätt att använda. Slipper kontakt med musen efter fångst.

Nackdelar: Kan skada husdjur och barn.

4. Giljotti

En bygel spänns och dödar musen när den tar betet.

Pris: 50 kr (Granngården).

Fördelar: Djuret kommer åt betet endast från ett håll och fällan slår igen genast då djuret drar i betet. Uppges döda snabbt och säkert. Kan användas utomhus och inomhus.

Nackdelar: -

5. Victor Multi-Kill elektrisk musfälla

Musen lockas in i fällan med ett betet och dödas av en elektrisk stöt. Efteråt förs musen automatiskt ned i en förvaringslåda.

Pris: 1 150-1 500 kr (Clos Ohlson, Granngården, stick.se).

Fördelar: Enkel att använda. Två vägar in, ingen väg ut. Kan fånga musen innan den behöver tömmas.

Nackdelar: Dyr. Onödigt avancerad för en privatperson.

6. Micky-Mos

En enkel musfälla som dödar med tyngdlagen. I en hållare av plåt placeras två fallande glasflaskor som hålls uppe av gillersticker och betet.

Pris: 70 kr (idéverkstaden.com).

Fördel: Kan fånga två möss åt gången. Enkel att använda.

Nackdelar: Måste laddas om med gillersticker efter användning.

Så blir du av med mössen i stugan

LÖRDAG 18 APRIL 2020

Den här hösten och vintern har varit en rekordsäsong för - mössen. Ovanligt många har tagit sig in i villor och sommarstugor. Det kommer många stugägare att upptäcka nu när de öppnar sina fritidshus efter vintern. Här är

bästa tipsen för hur du blir av med mössen.

Soffdynan är söndergnagd. Av stearinljusen återstår bara små stumpar. Här och var ligger svarta små korvar.

Snart börjar det bli dags för alla sommarstugeägare att öppna sina hus igen efter vintern. Då är det inte ovanligt att man hittar spår av objudna gäster.

Varje år gör Anticimex cirka 35 000 saneringar efter möss.

Hösten och vintern 2019 har varit något av en rekordsäsong för mössen, enligt Anticimex skadedjursexpert. Det har många

husägare redan upptäckt. Och många fler kommer som sagt säkert att bli varse detta när de öppnar sina fritidshus efter vintern.

– Hösten och vintern är bland våra mest arbetsintensiva perioder, och just i år har vi haft ovanligt mycket möss över hela landet, säger Thomas Persson Vinnersten.

Enligt Didrik Vanhoenacker, jourhavande biolog på Naturhistoriska riksmuseet, beror årets musinvasion i stugorna på att det funnits ovanligt mycket möss i år.

– Det fanns extremt mycket ekollon under 2018. Det gjorde att skogsmössen kunde lägga upp stora förråd och att fler överlevde vintern och kunde föröka sig under 2019, säger han.

– Förra året var det inte lika mycket ekollon, men den milda vintern har gjort att många överlevt i alla fall.

Det är framför allt skogsmössen som tar sig in i villorna och sommarstugorna på höstkanten eller under vintern. Större delen av året tillbringar de hellre ute i naturen. Mössen kan ta sig in genom mycket små hål –

öppningen behöver inte vara större än en blyertspennas tjocklek.

– Ju mer skogs- och ängsmarker det finns nära stugan, desto större risk är det att man får besök av möss, säger Thomas Persson Vinnersten, biolog och skadedjursexpert på Anticimex. Husmusen håller sig gärna nära människor. De finns ofta i bondgårdar där de håller till året om i ladugårdar och stall. Även hönserier och förrådslokaler kan få påhälsning av husmöss. En annan skillnad är att skogsmusen normalt sett inte

förökar sig inomhus under sitt vinterviste i bostadshus.

– Nej, det väntar de med tills de kommer ut i naturen igen, säger Thomas Persson Vinnersten.

Och tur är väl det. En mus kan få flera kullar per år med minst fyra ungar varje gång.

Ett tydligt tecken på att man fått möss i huset är som sagt att man hittar spillning lite här och där.

Ett annat spår är att stearinljusen är avgnagda eller uppätta.

Har mössen fått agera ganska fritt under en längre tid är det inte ovanligt med söndergnagda möbler och exempelvis gardiner.

– Mössen gnager inte enbart för att få i sig något att äta, utan för att hålla sina tänder i gång. Som gnagare har de ett behov av det. De äter väldigt lite, något gram per dag.

Mössen kan också förstöra mycket som man inte ser. Till exempel isoleringen i väggar eller golv.

Riktigt farligt kan det bli om mössen gett sig på elledningar.

Det kan leda till kortslutning, elavbrott och i värsta fall brand.

– Men det är inte särskilt vanligt att det går så långt, säger Persson Vinnersten.

Ett annat påtagligt tecken på möss är att man hör ett krafsande, gnagande eller till och med springande ljud från väggarna. Vad ska man då göra om man fått möss i huset? Om det bara verkar vara fråga om någon enstaka mus kan du själv gillra några musfällor. Tycks det däremot vara frågan om en liten musinvasion kanske det blir nödvändigt att kontakta ett saneringsföretag. Musfällorna finns av två huvudtyper: dödfångstfällor och levandefångstfällor. Den klassiska musfällan med en träplatta och en bygel som dödar

musen över nacken är en typisk dödfångstfälla. Det är också den billigaste musfällan och säljs ofta i flerpack. Typen finns i många olika modeller och kallas slagfälla, eftersom en bygel slår ihjäl musen.

Den andra typen av fällor fångar musen levande. Det är helt enkelt en bur med ett lockbete i där en lucka slår igen bakom musen. De som använder dessa fällor tänker antagligen att de gör något bra och släpper ut musen ute i naturen igen. Vad få känner till är att det inte är tillåtet. Fällan får nämligen inte flyttas för att släppa

ut musen. Den måste släppas ut på samma plats där den fångats. Det vill säga oftast inne i huset. Vilket gör fällan ganska meningslös om syftet är att bli av med mössen. Fälla får endast flyttas för att döda musen. Enligt nya direktiv från 2018 måste en levandefångstfälla kollas av var femte timme, vilket gör att den kräver betydligt mer av användaren.

- Det skapar en enorm stress hos musen att bli instängd, säger Per Risberg, viltförvaltare på Naturvårdsverket.

Tester har visat att många möss dött redan efter några timmar av stressrelaterade skador, som blödande magsår. En tredje typ av fälla dödar musen med elektricitet. Dessa fällor är betydligt dyrare och används emellanåt av saneringsföretagen. För konsumenter kan det vara förvirrande att det finns så många olika fällor av olika typer att välja mellan. Dessutom följer det inte alltid med någon instruktion för hur man gillrar fällan. Slagfällor är billigast och oftast mycket bra, enligt Thomas Persson Vinnersten. Använd

gärna flera stycken samtidigt, föreslår han.

– Möss är inte särskilt smarta och reagerar inte på att andra möss ligger döda i en fälla. Men låt inte fällorna ligga utan tillsyn. En död mus kan lukta mycket starkt. Och mössen kan börja äta på sina döda artfränder.

Musfällorna placeras bäst där man sett spår av möss eller där man tror att de tar sig in.

Vad ska man agna fällorna med?

– Mössen älskar choklad, nougatkrem och böcklingpastej. Ost är däremot inte särskilt bra. Den blir snabbt torr och

ointressant. Undvika hårda och torra varor, hellre mjukt och klibbigt, säger Thomas Persson Vinnersten.

Vad använder ni för typ av fällor på Anticimex?

– Vi sätter nästan alltid ut slagfällor. De finns i både trä och plast med metallbygel och är oftast mest pålitliga. Men man måste se upp när man gillrar dem så att de inte slår igen över fingrarna.

Slagfällorna är inte heller särskilt lämpliga om man har husdjur som kan fastna i dem. Därför finns även slagfällor med ett skydd runt

som skyddar katten från att fastna med tassens.

Levandefångstfällor använder Anticimex inte alls. Enligt nya direktiv från 2018 måste dessa fällor kollas var femte timme och det blir en omöjlig uppgift för deras skadedjurstekniker.

En annan nackdel är att man inte får bära i väg fällan för att släppa ut musen. Musen måste släppas ut där den fångats – till exempel under köksbänken. Enligt jaktförordningen är det inte ens tillåtet att släppa ut musen utanför ytterdörren om den fångats inomhus. Däremot får

man bära iväg fällan till en annan plats för att döda musen. Och det är ju ingen större vits för den som av någon anledning vill fånga musen levande.

I dag har det också kommit fällor som dödar mössen med el. De kan kosta en bra bit över tusenlappen, jämfört med en slagfälla, som man får för några tior.

– Vi har en mer avancerad variant som vi använder ibland. Den skickar ett sms när musen är fångad, men inget vi rekommenderar för privatpersoner.

En annan typ av mushinder är en liten apparat som man sätter direkt in i elkontakten och som därefter utsänder ultraljud som ska hålla mössen borta. Men de är ingenting som Thomas Persson Vinnersten rekommenderar.

– För att vara diplomatisk kan jag säga att det inte är något vi använder. Jag har inte sett några studier på att de fungerar.

Ett bra tips för den som ska skaffa sig en musfälla är att kolla att den är godkänd. Fällor som inte är godkända får nämligen inte användas i Sverige. Däremot är

det märkligt nog inte förbjudet att sälja dem.

– Ja, det är en märklig regel, men så ligger det till, säger Thomas Persson Vinnersten.

Det är Naturvårdsverket som låter testa och godkänner musfällor,

liksom alla andra typer av vilt djursfällor. På

Naturvårdsverkets hemsida kan man söka på godkända musfällor.

Skriv in mus i sökfältet.

I skrivande stund finns 22 godkända mus- och råttfällor med fantasifulla namn som Giljotti, Dubbelstöten, Minicat och Happy Ending.

– Vi tittar på att fällorna uppfyller vissa djurvänlighetskrav och djurskyddsaspekter, säger Per Risberg, vilthandläggare på Naturvårdsverket.

För att en dödfångsfälla, vanligen slagfälla, ska få godkänt av Naturvårdsverket krävs att den tar livet av musen omedelbart.

– Det får inte vara så att fällan bara slår till så pass löst att musen överlever och senare återfår medvetandet och då sitter fast i fällan. Det vanligaste skälet att en fälla av den här typen får underkänt är just att bygeln har

för svag slagkraft eller slår fel, säger Per Risberg.

Vad gäller levandefångstfällor tittar man bland annat på att mössen inte far illa i fällan och att den inte fångar andra arter av djur. Ett vanligt skäl till underkännande att detaljer som kan skada musen sticker ut i fångstutrymmet, eller att luckan slår igen så att musen fastnar i luckan.

– Fällorna har mycket olika funktionsduglighet. Vissa fällor vi testat lyckades inte fånga en enda mus, säger Per Risberg.

Enligt Per Risberg är Sverige ganska ensamt internationellt om att göra den här typen av tester på djurfällor, vilka gjorts sedan mitten av 1980-talet, samt att endast tillåta att godkända fällor får användas.

Det är inte särskilt vanligt att gift används mot möss längre. Och det är något som Thomas Persson Vinnersten bestämt avråder privatpersoner ifrån.

– Det kan ta flera dagar innan giftet verkar och har man otur så dör mössen inne i en vägg eller i trossbotten och skapar en mycket dålig lukt. Dessutom finns en risk

att husdjur äter av giftet, säger han.

I december 2019 förbjöd Kemikalieinspektionen privatpersoner att använda musgift som innehåller alfakloralos. Detta sedan privatpersoner och veterinärkliniker under hösten rapporterat om en kraftig ökning av katter som blivit svårt sjuka eller dött av ämnet.

I villa- eller fritidshusförsäkringar brukar det normalt ingå ett skydd mot skadedjur, som möss. Men det kan se lite olika ut mellan

försäkringsbolagen vad som ingår.

– Normalt handlar det om sanering, det vill säga att vidta åtgärder för att bli av med musangreppen. Till exempel genom att sätta ut fällor, säger Andrea Ekeblad Szanto, jurist på Konsumenternas försäkringsbyrå. Försäkringen brukar sällan täcka de skador som mössen orsakat på till exempel mat, kläder och textilier, utan oftast enbart själva saneringen. Dyrare försäkringar kan ha mer omfattande skydd som skador på bostadsbyggnaden.

Andrea Ekeblad Szanto rekommenderar alla att ta kontakt med sitt försäkringsbolag för att få veta som gäller.

Försäkringsbolaget har ofta kontrakt med ett saneringsföretag som man som försäkringskund kontaktar direkt för att få hjälp.

Normalt utan självrisk.

Vanligtvis erbjuder saneringsföretagen i första hand råd om fällor och andra tips. Den som behöver mer hjälp än så kan få besök av en skadedjursbekämpare som gillrar fällor eller hjälper till på andra sätt.

En annan försäkring mot möss i huset kan vara att skaffa katt.

– En katt är en perfekt vakt mot möss. Inte enbart för att de fångar mössen. Även lukten av en katt håller mössen borta. En hund har man inte lika stor nytta av i det avseendet, säger Thomas Persson Vinnersten.

Mössen letar framför allt skydd när de tar sig in i bostadshus på höstkanten. Det viktigaste är att se till att de inte tar sig in, säger Thomas Persson Vinnersten.

– Det är inte särskilt vanligt att de springer in genom en öppen dörr. De kommer in på andra sätt. Rör genomföringar är en klassiker,

eller öppningar i fasaden. Möss är otroliga på att klättra och kan ta sig upp till ventilluckor.

Hur stort är problemet med möss i Sverige?

– Det är en knivig fråga. Vi har som sagt väldigt mycket musrelaterade ärenden. Men det är nog mer en fråga om obehag än att mössen skulle vara ett stort problem.

– Det finns en obefogad rädsla för möss. De är inte aggressiva, inte farliga och bär sällan på några sjukdomar, säger Thomas Persson Vinnersten.

Hans Arbman

hans.arbman@dn.se

Så vet du om du har haft besök av möss

Musspillning här och där, långsmal och svart, cirka 3–6 mm lång.

Avgnagda möbler eller textilier.

Uppättna stearinljus.

Stark ammoniakliknande lukt.

Så håller du mössen borta

Plantera inte växter nära husfasaden. De är perfekta för möss att klättra på.

Stapla inte ved eller förvara utemöbler mot fasaden.

Täta alla springor i väggar och golv. Särskilt rör genomföringar.

Mata inte fåglarna i trädgården.

Frön som faller ned på marken drar till sig möss.

Skaffa katt. Även lukten av katt kan hålla mössen borta.

Källa: Anticimex

Dela

19 april 2020

Förtroende är bättre än förakt

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Stefan Löfvens förtroende rakar i höjden, rapporterar opinionsmätningarna. Plus 19 procentenheter på en månad, meddelade till exempel Demoskop i veckan.

Fast hur imponerande är det att 46 procent säger sig lita på statsministern mitt under brinnande coronakris? Där någonstans ligger även den amerikanske presidenten Donald Trump, trots sina helomvändningar och genomskinliga försök att skjuta skulden på andra.

Jämförelsen haltar. USA var bittert polariserat på förhand. Och Trump är något av ett undantag i världen genom att han knappast gynnats politiskt av coronavirusets attack mot länder och väljare.

Hittills står sig dock Löfven inget vidare i Europa heller.

Nättidningen EUobserver hittar förtroendesiffror för Österrikes Sebastian Kurz på 77 procent, Nederländernas Mark Rutte på 75 och Danmarks statsminister Mette Frederiksen på 79. Samma nivå når Angela Merkel i Tyskland.

Italienarna har genomlidit massdöd i covid-19 och allt annat än ett säkert politiskt handlag. Premiärminister Giuseppe Conte kammar ändå hem 71 procent. I Storbritannien, där regeringen länge intog en sorglös inställning,

steg sympatierna för Boris Johnson som en raket särskilt efter att han själv blivit sjuk. Nästan alla makthavare tjänar således på krisen. Men det verkar bero mindre på vad de faktiskt uträttar än att rädda och vilsna människor gärna vill tro att politikerna gör rätt. Vissa ledare inför närmast undantagstillstånd. Löfven låter Folkhälsomyndigheten bestämma hur regeringen ska agera. Hoppas, hoppas att det fungerar. Stödet har sannolikt gränser. När restriktionerna lättas är det mycket som kan gå fel. Om

ekonomin är trögstartad finns risk
att politiskt ansvar utkrävs.

Några månader utan
slentrianmässigt politikerförakt
vore en god sak. Men
förtroendekapital går sällan att
lägga på hög.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Peter Wolodarski: Ska coronaviruset blåsa bort svenskt flyg?

SÖNDAG 19 APRIL 2020

**Coronapandemin har parkerat
en stor del av världens**

trafikflyg. Svenskar kommer inte att kunna flyga som vanligt igen efter denna kris.

Man påminns om hur onormala - tiderna är när nyheter som i vanliga fall hade dominerat alla medier, numera inte ens hamnar på förstasidorna.

I torsdags varslade statliga Luftfartsverket 500 personer. Det handlar om nästan hälften av alla anställda i denna statliga verksamhet. Varslet motiveras med den kraftiga nedgången i persontrafik med anledning av coronapandemin.

”Flygplatserna får sina intäkter av flygbolagen och vi får våra intäkter från flygplatserna”, sade generaldirektören Ann Persson Grivas till SvD. ”Det här är ju en konsekvens av att det inte finns någon flygtrafik”, konstaterade hon.

Beskedet är dramatiskt. Vi talar inte om något förlusttyngt flygbolag med svag balansräkning. Inte heller om någon aktör som är känd för att ta stora risker.

Luftfartsverket sorterar under näringsdepartementet och har som uppgift att tillhandahålla den civila och militära

flygtrafiktjänsten i Sverige. Vi talar om kärnan i svensk infrastruktur på flygområdet. Min första reaktion på beskedet: varför vill staten bli av med 500 anställda när Sverige och världen drabbats av ett tillfälligt uppehåll i flygtrafiken? Vore det inte klokare att pausa delar av verksamheten? Då skulle medarbetarna fredas från ett destruktivt uppsägningsförfarande. Och det ekonomiska problemet skulle inte bara flyttas till någon annan del av staten. Luftfartsverket hänvisar till att man som statligt affärsverk inte omfattas av

permitteringsreglerna, och därför dragit slutsatsen att man måste varsla. Det är besynnerligt om det ska behöva vara så.

Vi befinner oss i en situation där näringslivet, helt riktigt, uppmanas att så långt det går undvika onödiga uppsägningar. Viruskrisen är inte permanent, det kommer en dag efter pandemin. I detta extraordinära läge har det offentliga gått in med rader av tillfälliga stödinsatser, som förmodligen behöver bli ännu större.

Men samtidigt har vi alltså en statlig verksamhet som närmast

halverar personalstyrkan när intäkterna på grund av krisen störtdyker.

Luftfartsverket säger att man inte har något val, men man kan också fråga sig om de ansvariga ser något mer vid horisonten.

Coronakrisen har parkerat en stor del av världens trafikflyg. Är det självklart att allt kommer att återgå till det normala när vi inte längre behöver oroa oss för smittspridningen?

Tittar vi på Sverige är svaret allt - annat än givet. Inrikesflyget var redan på nedgång före pandemin på grund av tilltagande flygskam

och flygskatt. Det var svårt för alla aktörer att upprätthålla lönsamhet.

Sedan dess har Bra-flyg, som stått för merparten av all trafik till och från Bromma, ansökt om företagsrekonstruktion. Norwegian, som har en betydligt större verksamhet, har varslat all kabinpersonal i Sverige om uppsägning. Och SAS har permitterat 90 procent av sina anställda.

”Vi har aldrig i vår historia upplevt något liknande. För första gången sedan andra världskriget så har vi nu ingen schemalagd internationell flygtrafik”, sade

Torbjørn Wist, finanschef på SAS, till DN häromveckan.

Man måste vara väldigt optimistiskt lagd om man tror att dessa tre aktörer, som fram till nu präglat svensk flygtrafik, kommer att vara uppe och snurra som vanligt så snart coronakrisen blåst över.

Fram till alldeles nyligen handlade debatten om hur vi skulle minska på flygandet för att rädda klimatet. Den fråga som nu väcks är vad för slags trafikflyg vi över huvud taget kommer att ha kvar när denna kris är över.

Jag talar med mångåriga SAS- och senare även Bra-chefen Anders - Ehrling, nestor i branschen. Han är mycket pessimistisk när det gäller inrikestrafiken. Han ser framför sig omfattande nedläggningar av regionala flygplatser och osäkerhet kring Bromma, permanent avbruten trafik samt minskad turtäthet på det som blir kvar. På utrikessidan förutspår han minskad totaltrafik, färre direktlinjer, försvagad - konkurrens och stigande priser. Oavsett om man vill det eller ej - kommer staten att få en nyckelroll i utvecklingen. Hur mycket är vi

beredda att betala för att rädda SAS? Kommer riksdagen acceptera kostnaden för att det ska gå att flyga till platser i Sverige som saknar bra tågförbindelser?

Det är lätt att se framför sig en situation där europeiska stater åter får en aktiv roll i sina traditionella nationella flygbolag. Syftet? Precis som när flyget växte fram efter kriget: att i nära samverkan med näringslivet säkra pålitliga transporter till olika delar av världen.

För vårt välstånd och vår välfärd är det internationella utbytet helt avgörande.

Stefan Löfven talade i fredags om att antalet coronatester kommer att utökas kraftigt. Det är välkommet, men testningen är inte bara en fråga om vår hälsa. Om vi åter ska kunna börja resa till andra länder, ja, om vi på nytt ska fungera i samhället, blir tester centrala för att visa att vi är friska och/eller immuna. Alternativet riskerar att bli lång karantän. Coronakrisen hanteras fortfarande väldigt mycket som en dag för dag-kris. Problemen betas

av när de kommer, och sköts ofta isolerat. Det gör att vi förlorar tid. Kriser rymmer också möjligheter att skapa helt nya strukturer, som är bättre än de gamla.

Coronapandemin råkar sammanfalla med klimatkrisen. Det finns en unik chans att lägga grunden för ett betydligt mer hållbart och klimatvänligt transportsystem, som kommer att gynna Sverige långsiktigt. Staten har som ägare i SAS, SJ, Swedavia, Luftfartsverket och Trafikverket förutsättningar att rita den nya spelplanen.

Det finns inget skäl att vänta till pandemin är över. Det kan dröja till 2021. Ska vi ha goda transporter såväl inrikes som utrikes när krisen är över behöver flera beslut fattas denna vår. Varför inte låta en bred kriskommission på kort tid komma med rekommendationer? Den dagen vi är smittfria vill vi helst att någon ska kunna transportera oss.

Peter Wolodarski

peter.wolodarski@dn.se

”En dag i taget räcker inte – nu behövs långsiktiga planer”

SÖNDAG 19 APRIL 2020

DN. DEBATT 20200419

Alla måste inse att samhället inte kan vara nedstängt någon längre tid, hur mycket stödåtgärder som än sätts in.

Statsministern behöver nu inrätta en självständig krisorganisation direkt under sig själv. Den ska ta fram en långsiktig planering för ekonomi och sjukvård för tiden fram tills epidemin är över och därefter, skriver KG Scherman. Strävan att fördröja virusspredningen har styrt åtgärderna under de första veckorna i coronakrisen. Gång på gång har bilden av hur sjukvårdsbehovet rusar över linjen som anger sjukvårdens kapacitet visats. Varför denna

oro? En del av svaret är att sjukvården inte räcker till. Fördröjning förefaller fortfarande vara den dominerande strategin, successivt kompletterad med stödåtgärder för att lindra skadorna på näringsliv och sysselsättning. Men en fördröjningsstrategi är otillräcklig på sikt.

Alla måste inse att samhället inte kan vara nedstängt någon längre tid, hur mycket stödåtgärder som än sätts in. Den grymma sanningen är att den dag då samhället öppnas måste sjukvården vara i kapp. Så att vi

kan rädda också de särskilt utsatta, som äldre eller multisjuka som även de har glädje av sina liv. Svåra och plågsamma beslut kan komma att behövas. Kraven på regeringen och statsministern själv att planera för en osäker framtid är uppenbara. Även om det kan vara klokt att inte göra politik av frågan om Folkhälsomyndighetens prognoser eller att på politisk grund bestämma vilka som är de bästa åtgärderna mot smittspridningen, går regeringens och statsministerns ansvar utöver

att förmedla myndigheternas budskap.

För frågor om vårdkapacitet, liksom för stödåtgärder för ekonomi och sysselsättning, gäller att de behöver sättas in i en realistisk helhet tillsammans med andra viktiga inslag i utvecklingen. Att göra en avvägning mellan alla åtgärder som blir aktuella. Att planera för tiden fram tills epidemin är över och därefter. Det kan dröja mer än ett år innan vaccin finns framme. Det handlar om en planering under total osäkerhet. Några

viktiga inslag i arbetet måste vara följande.

1 Planeringen är inte betjänt av ”säkra” prognoser. För ingen vet. Däremot behöver den ta hänsyn till hur det kan gå i värsta fall (vilket är något annat än det som Folkhälsomyndigheten hittills har kallat ”worst case scenario”). Dessa teoretiskt värsta fall behöver beskrivas med och utan restriktioner för människors rörlighet, under kortare och lägre tid. Hur lång tid detta kan pågå, det vet vi inte heller. Minst ett år framåt behöver man tänka igenom.

2 Kraven på sjukvården behöver beskrivas realistiskt. Nu får vi höra att ”Det verkar klara sig under de närmaste dagarna”. Men vad betyder det? Över tid? Och vilka skador åsamkas alla dem som inte får den vård som de annars skulle ha fått? Hur många platser skulle kunna komma att behövas, hur många respiratorer, hur många sjuksköterskor?

3 Följderna för samhällets och de enskildas ekonomi och för sysselsättningen behöver belysas. Nu talas det om hundratal miljarder över många månader. Men det spelar ingen roll hur många

miljarder som satsas. Detta måste få ett slut. Någon gång. Ganska snart.

Det är för att undvika domedagen som denna planering bör göras nu. Det är nu som konsekvenserna under punkterna 2 och 3 måste stå klara. Analysen kommer att visa att följderna under 3 riskerar att snart blir katastrofala, helt omöjliga att möta. Och när restriktionerna alldeles nödvändigt lyfts, då flyttas intresset till sjukvården. Vad klarar den när verkligheten tränger sig på, om restriktionerna måste hävas? Och då även annan

sjukvård än för dessa viruspatienter måste fungera? Det är inte rimligt att fortsätta att lämna denna analys därhän i förhoppning att ”allt ordnar sig nog”. För antingen det ordnar sig eller inte så är det varken etiskt eller politiskt acceptabelt att inte göra allt som är möjligt för att vi inte ska tvingas att överge en human vårdetik.

Vidden av de problem som landet står inför kommer att fordra tydliga politiska beslut. Det ansvaret kan inte delegeras. Också krisen i sig fordrar en handlingskraftig nationell

ledning. En sådan ledning bör ligga direkt under statsministern, för att den ska bli synlig och legitim. Den kommission som tillsattes efter tsunamikatastrofen är, som framgår av SOU 2005:104, tydlig i sin rekommendation om detta (bland annat på sidan 308).

Planeringen kommer att ha många inslag:

Ett är en avvägning mellan å ena sidan restriktionernas omfattning i tid, å den andra följderna för ekonomi och sysselsättning. Ett andra är vilka grupper restriktionerna ska omfatta.

Ett tredje är hur stödåtgärderna för näringslivet utformas mer i detalj. Deras utformning har betydelse inte enbart för att lindra dagens kris utan även för hur ”normal verksamhet” sen ska kunna komma i gång.

Ett avgörande inslag i planeringen är, som nämnts, hur sjukvården ser ut den dag restriktionerna måste lyftas, även om det då finns en risk för att smittspridningen kommer i gång igen. Det räcker inte med den dag-till-dag-planering som redovisas på presskonferenserna utan handlar om en förberedelse som kan

behöva vara på plats om ett halvt år, ett år eller längre. Det är omfattande åtgärder som behövs. Det är viktigt att notera att sådana åtgärder ligger väl i linje med vad som är långsiktigt nödvändigt. I jämförelse med andra OECD-länder har Sverige mycket få sjukhussängar per invånare. Det behövs fler. Då fordras hus att ha sängarna i, apparater att sköta patienterna med, intensivvårdsutrustning och mycket annat. Och framför allt personal. Utbildad personal som vill arbeta i sjukvården. Som trivs där, vill och orkar arbeta där.

Det finns uppgifter om att 12 000 utbildade sjuksköterskor nu jobbar med annat än sjukvård. Den viktigaste reserven finns alltså. Det gäller att förmå dessa sjuksköterskor att komma tillbaka. Goda arbetsvillkor, bra lön och en hygglig arbetssituation är vad som fordras. Det är ett samhälleligt ansvar att få tillbaka personalen till sjukvården. Det ansvaret kan inte lämnas till regionerna, inte underordnas ett lönebildningssystem som skapades på nittiotalet för att lösa den tidens problem. Ansvaret är nationellt och bör tas nu. Inte sen.

Respiratorer och skyddsutrustning behöver köpas in och det bör ske utan några ekonomiska eller andra restriktioner. I planen för sjukvården bör också ingå att förbereda krigssjukhus, permanenta sjukvårdskapaciteten i Älvsjö och att fortsatt utnyttja gamla Karolinska, som enligt nu gällande planer ska säljas till bostäder och kontor. Åtgärder som förhoppningsvis inte behövs i denna kris, men som under alla förhållanden behövs för att förbereda en återuppbyggnad av

vår sorgligt försummade civila beredskap.

Stora brister finns också i de administrativa förberedelserna för en kris. Tillfälliga uppdrag har getts. De måste permanentas.

Många invänder: ”Vi måste bereda ärendena, tänka efter, vänta tills vi har kommit i ordning igen, innan vi kan ta såna här långtgående beslut.” Men det är fel. Dels för att en ansvarsfull avvägning måste göras nu. Dels för att ”sen” återgår allt till ”det normala”. I väntan på nästa kris.

KG Scherman, statssekreterare
1976–1979, sjukhusdirektör
Karolinska sjukhuset 1979–1981,
generaldirektör Riksförsäkrings-
verket 1981–1996

Statens hjälp till äldreboenden dröjde en månad

SÖNDAG 19 APRIL 2020

En tredjedel av alla dödsfall kopplade till covid-19 sker på äldreboenden. Redan för en månad sedan fick Socialstyrelsen regeringens

uppdrag att hjälpa kommuner med skyddsutrustning – men frågan fastnade i byråkratin. Nu dömer flera kommuner ut den nationella insatsen.

– Det är så många kockar att det inte ens blir någon soppa av det, säger Östersunds kommundirektör.

Att ”skydda våra äldre” har flera gånger lyfts fram av regeringen och Folkhälsomyndigheten som det viktigaste i kampen mot det nya coronaviruset. Smittan på äldreboenden är också en anledning till de ökande dödstalen i Sverige – en tredjedel av alla

dödsfall har skett på äldreboenden. Kommuner som ansvarar för äldreomsorgen beskriver det som att de är den första linjen i kampen mot viruset.

Trots det har det sedan början av pandemin varit akut brist på skyddsutrustning i många av kommunerna. Skyddsombud i flera kommuner har begärt skyddsstopp när sådant som munskydd och förkläden saknats på bland annat äldreboenden. Redan för en månad sedan, den 16 mars, gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag ”att

säkerställa tillgången till skyddsutrustning och annat sjukvårdsmaterial”. Det beskrevs av regeringen som att Socialstyrelsen skulle bli en ”nationell inköpscentral”.

– Läget är extraordinärt och därför behöver vi extraordinära insatser, sa socialminister Lena Hallengren (S) då.

I uppdraget ingick också att på nationell nivå fördela, prioritera och omfördela resurser till kommuner och regioner.

Men kommunerna har hittills fått klara sig utan det utlovade stödet. Först i onsdags – en månad efter -

regeringens beslut – fick Socialstyrelsen igång systemet för hur kommunerna ska rapportera sina behov av skyddsmaterial. Redan dagen efter att Socialstyrelsen fick uppdraget konstaterade den att man inte skulle klara av en stor del av uppdraget att hjälpa kommunerna. I ett brev till MSB skriver myndigheten ”Socialstyrelsen har ingen möjlighet att vara kontaktpunkt gentemot alla enskilda kommuner och privata aktörer inom området” – något som SVT tidigare rapporterat om.

Socialstyrelsen bad MSB om hjälp, som drygt en vecka senare tog upp frågan med länsstyrelserna – som ytterligare en vecka senare tog frågan tillbaka till regeringen för att få ett nytt beslut som gjorde det möjligt för dem att hjälpa till. Regeringen fattade det nya beslutet den 6 april. Den 15 april kom till sist det nya systemet på plats, så att kommunerna kan rapportera om läget och begära hjälp – en månad efter att Socialstyrelsen fick det ursprungliga uppdraget.

I länsstyrelsernas samlade nationella lägesrapport den 14 april framgår att det fortfarande råder akut brist på skyddsutrustning i kommunerna, men att Socialstyrelsen börjat tilldela utrustning till kommuner i länen Stockholm, Södermanland, Östergötland och Örebro.

I väntan på den nationella hjälpen har desperata kommuner själva fått blanda handsprit och tillverka visir till sin personal. Flera kommuner har också vänt sig direkt till regeringen för att få besked om när och hur de ska få hjälp med skyddsutrustningen.

”Vi behöver klara besked vilken skyddsutrustning som rekommenderas, vem som ansvarar för tillgången, hur den når verksamheterna och när den kommer”, skriver kommunstyrelsens ordförande i Tanum till regeringskansliet och flera andra ansvariga myndigheter.

En rundringning som DN gjort bland kommuner runt om i landet visar en stor frustration med bristen på stöd från de nationella myndigheterna. Östersunds kommun i Jämtland har på egen hand lyckats bygga upp ett litet

lager med skyddsutrustning, men
kommundirektören Anders
Wennerberg säger att det är utan
någon hjälp från nationellt håll.
– Jag är besviken över det måste
jag säga. Vi hade den första
smittade i Sverige den 29 januari,
det första dödsfallet för en månad
sedan, drygt. Jag hade nog
hoppats att man hade kommit lite
längre i den nationella
samordningen. Åtminstone att
man var klar över vem som gör
vad, men inte ens det är ju klart.
Efter påskhelgen är
Socialstyrelsens nya system på
plats men enligt Anders

Wennerberg är det alldeles för
sent och han är mycket kritisk till
hur den nationella samordningen
fungerat.

– Det känns som att det är så
många kockar att det inte ens blir
någon soppa av det. Det finns som
inget resultat av det alls.

Ni har ju löst det ändå, är inte det
tecken på att ni inte behöver den
här hjälpen?

– Vi har löst det själva, absolut.
Men det är inte alla som klarar det
om jag ska vara ärlig. Jag har en
bakgrund inom
medicinteknikbranschen och har
många sådana kontakter vilket

gör att det blir lättare för oss att lösa det. Vi är en grupp som jobbat dygnet runt under påskhelgen och jagat, men alla har inte den kapaciteten eller möjligheten, säger Anders Wennerberg.

Sörmland är den region som drabbats hårdast av det nya coronaviruset sett till befolkningsmängd.

Enligt Folkhälsomyndighetens uppgifter den 16 april har regionen haft 777 bekräftade fall, totalt 71 intensivvårdade och 116 avlidna med covid-19.

I Eskilstuna, regionens största kommun, har Linn Alvé, som är medicinskt ansvarig rehabilitering, och hennes medarbetare jobbat heltid i fyra veckor med att försöka ordna skyddsutrustning till kommunala verksamheter som äldreboenden och hemtjänst.

– Det har varit ett jättejobb att rådda runt det här. Vi har klarat oss med hjälp av egentillverkade visir och har blandat handsprit själva, säger hon.

Ingen av kommunens vanliga - leverantörer har kunnat leverera någon skyddsutrustning den

senaste månaden. Förutom egentillverkad utrustning har kommunen klarat sig på sådant man lyckats köpa in på annat håll.

I tisdags fick kommunen en första leverans av skyddsutrustning från Socialstyrelsen. Då hade man konstaterad smitta på fem av kommunens äldreboenden.

– Det är klart att det hade underlättat om vi fått mer hjälp av Socialstyrelsen tidigare. Och jag kan inte säga att vi fått jättemycket nu heller, vi fick 2 000 handskar och 14 000 munskydd och 150 visir från

Socialstyrelsen. I en ganska stor kommun som Eskilstuna är det inte så mycket, det går åt på en gång, säger Linn Alvé.

Vård- och omsorgsdirektör Magnus Johansson i Norrköpings kommun håller med om att hjälpen från staten inte varit tillräcklig.

– Vi har ett gäng som bara jagar skyddsutrustning. Det enda de ägnar sig åt är att leta kontakter, stämma av med andra kommuner och försöka få tag i utrustning helt enkelt. Det är huggsexa om det i hela riket, alla är ute efter samma saker, säger Magnus Johansson.

Enligt honom hade kommunen egentligen behövt stöd från myndigheterna redan i början av mars – för att bygga upp en beredskap, samordna och fördela skyddsutrustning – men Magnus Johansson säger att staten i stället valde att fokusera på regionerna. – Det är en brist som vi är kritiska mot. Vi har inte fått någon bra förklaring ännu. Man lutar sig mot att det är regionerna som utför sjukvård men så ser verkligheten inte ut. Utanför Stockholm utförs hemsjukvården till mycket större del av kommunerna.

Som DN tidigare rapporterat har regeringen beslutat att Socialstyrelsen ska få hjälp av Länsstyrelsen och Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, att göra gemensamma inköp åt kommunerna. Förhoppningen är att de samordnade inköpen kommer göra att man får en bättre förhandlingsposition på den ansträngda globala marknaden för skyddsutrustning. De första leveranserna är flera veckor bort.

Mattias Carlsson

mattias.carlsson@dn.se

Mikael Delin

mikael.delin@dn.se

Socialminister Lena Hallengren: Ingen kan vara nöjd

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Det är väl ingen som kan vara nöjd, säger socialminister Lena Hallengren om insatserna för att stoppa smittan inom äldre-vården. Nu fruktar hon att

resten av landet får liknande scenario som i Stockholmsområdet.

– Jag känner jättestor oro för att den situation vi har sett i Stockholm skulle kunna ske i landet.

Det har tagit över en månad för socialstyrelsen att komma igång med systemet för att stötta kommunerna med skyddsutrustning. Som DN tidigare rapporterat utsågs Socialstyrelsen att vara nationell inköpscentral åt både kommuner och regioner.

Men för kommunerna fastnade frågan i byråkrati och skyfflades mellan myndigheter i flera veckor. Först i onsdags kom systemet igång. Under tiden har kommuner gång på gång larmat om akut brist på skyddsmaterial och smittan spridit sig på äldreboenden i princip hela Sverige.

Socialminister Lena Hallengren (S) säger att hon självklart inte är nöjd men ger samtidigt Socialstyrelsen sitt stöd och säger att man måste komma ihåg att det normalt sett inte är deras huvuduppgift att fungera som nationell inköpscentral.

– I grund och botten så vill jag säga att Socialstyrelsen arbetat på väldigt bra och väldigt snabbt. På kort tid har de verkligen fått igång en verksamhet som har gjort att man i sjukvården inte har hamnat i en situation där man har stått utan och där man också nu är på god väg att kunna bistå kommunerna, säger hon.

I onsdags startade Socialstyrelsen systemet där kommunerna ska rapportera in sina behov men redan i förra veckan fick kommuner i några län en del leveranser av skyddsutrustning från Socialstyrelsen.

Under fredagen hade 190 av Sveriges 290 kommuner svarat i det nya systemet. Enligt Lena Hallengren var det bara en mindre del av kommunerna som ansåg sig ha ett behov av utrustning.

Enligt socialministern har Socialstyrelsen köpt så mycket som det gått redan innan kommunerna rapporterat in – totalt ska Socialstyrelsen ha köpt in material och utrustning för över en miljard kronor, enligt Lena Hallengren.

– Det är ju inte så att man har avstått från att köpa in för att

kommunerna inte har talat om exakt vad de behöver – utan - Socialstyrelsen köper ju hela tiden in allt som är möjligt att köpa, som ansiktsmasker, respiratorer, handskar, skyddskläder.

– Men det är svårt att skicka ut det, det är svårt att leverera till någon som inte kan berätta vad man behöver.

– Jag vill också säga att att ansvaret för att ha material, att ha lager och en beredskap att kunna hantera en situation – det ligger egentligen på kommunerna och regionen själva, när det nu inte

går så är det klart att vi tillsammans nu gör allt vad vi kan. Den stora farhågan nu är enligt socialministern att den utveckling som varit i Stockholmsområdet och närliggande län med många smittade och döda inom äldreården ska sprida sig till resten av landet.

– Nu är vi väldigt angelägna om att vi på alla sätt verkligen ser till att vi inte får motsvarande utveckling i övriga landet, säger hon.

Mattias Carlsson
mattias.carlsson@dn.se

Fler planerar för döden – nyregistreringarna har fördubblats i Vita arkivet

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Allt fler planerar för döden. Sedan coronautbrottet har antalet nyregistrerade konton i

det så kallade Vita arkivet fördubblats.

Tusentals människor skriver ned hur de vill ha sin begravning – eller var efterlevande hittar viktiga papper och nycklar.

Begravningsbyrån Fonus kostnadsfria tjänst Vita arkivet har funnits sedan 1970-talet. När den för fyra fem år sedan blev digital ökade användandet – och i coronatider skapar fler människor än någonsin konton.

– Nu registrerar sig cirka 1 500 i Vita arkivet varje månad. Före corona låg det någonstans runt

700–800 per månad, säger Peter Göransson, kommunikationschef på Fonus.

Vad det handlar om är en möjlighet att lämna information till anhöriga och efterlevande.

Kanske hur man vill ha sin begravning, vilka försäkringar man har, vad som ska göras med brev och dagböcker efter ens död eller var man förvarar viktiga saker.

– Jag tror att man reflekterar över livet och döden när man möts av den här typen av händelser. Man bryr sig om sina nära och kära och tänker till lite extra, man vill

gärna se att man har ordnat det så bra man kan för dem, säger Peter Göransson.

Tusentals personer finns i dag registrerade i Vita arkivet. Varje person kan bara skapa ett konto, inloggningen bygger på personnummer och bank-id.

Vad är det för ålder på dem som registrerar sig?

– Vi kan aldrig se vad som skrivs i arkivet eller vad det är för ålder på användarna. Det tillhör sekretessen. De uppgifter som man skriver in i Vita arkivet blir offentliga den dagen då man avlider. Det är först då som den

som man har utsett som representant till att bistå med begravning och annat får ta del av de uppgifterna, säger Peter Göransson.

I ett lite vidare perspektiv, har det blivit vanligare att människor så att säga vill planera för sin död?

– Ja, tidigare fanns ju inte möjligheten. Man har så klart alltid kunnat skriva ned sina önskemål, men det fanns ingen uttalad tjänst. Sedan de här digitala tjänsterna kom har det blivit enklare att kanske skriva in ett önskemål om sin favoritmusik,

göra ett avtryck och visa på det liv som har levts.

– Det kan ju upplevas som lite individualistiskt, men om man vänder på det är det också ett sätt att lämna ett fint avtryck till eftervärlden – så som man själv ville ha det.

Coronapandemin har inte bara fått människor att tänka på sin begravning. Som DN har skrivit tidigare märker även juristfirmor att allt fler vill skriva testamenten.

– Ökningen sedan början av mars är avsevärd, säger Carola Erixon Gyllenmyr, senior jurist och

familjerättsexpert på Familjens Jurist.

– Det handlar nog om att man vill ha alla papper i ordning, inte bara testamentet utan även en sådan sak som framtidsfullmakt.

Hur viktigt är det i sådana här tider?

– Det är jätteviktigt. Finns en tydligt uttalad vilja tror jag att det kan förebygga bråk och konflikter i familjer väldigt mycket, säger Carola Erixon Gyllenmyr.

Lisa Edwinsson

lisa.edwinsson@dn.se

Dela

111 nya dödsfall i Sverige: ”Följer trenden”

SÖNDAG 19 APRIL 2020

På lördagen steg antalet dödsfall i covid-19 i Sverige till 1 511 totalt. En ökning med 111 sedan fredagen.

– Vi följer den trenden vi har följt ett tag och ligger på ett slags plåtå, säger statsepidemiolog Anders Tegnell till TT.

Enligt Folkhälsomyndighetens senaste siffror har 1 511 personer dött i covid-19 i landet. Det innebär att 111 dödsfall rapporterades under lördagen. En ökning jämfört med de senaste dagarna.

Men statsepidemiolog Anders Tegnell säger till TT att vi följer trenden:

– Vi följer den trenden vi har följt ett tag och ligger på ett slags plattå, säger han.

Anders Tegnell menar att Sverige ligger på runt 60–70 nya dödsfall per dag i landet de senaste dagarna.

– Gör man en analys av den trenden ser man en nedgång i antalet dödsfall.

Lördagens högre siffra, på över hundra döda, ska därför bero på efterrapporteringar från tidigare dagar.

Totalt har 13 822 personer konstaterats smittade med det nya coronaviruset i Sverige – en

ökning med 606 fall sedan fredagen. 1 054 personer har fått intensivvård eller intensivvårdas just nu i Sverige. Enligt Folkhälsomyndigheten minskar antalet nyintagna intensivvårds-patienter.

Stockholm är den mest drabbade regionen. Där har 5 700 personer rapporterats smittade hittills.

Enligt den dagliga rapporten från Region Stockholm har totalt 879 personer med bekräftad covid-19 avlidit i länet hittills – en ökning med 81 rapporterade dödsfall sedan fredagen.

I Region Stockholm vårdas 222 patienter med covid-19 i intensivvård på akutsjukhusen, och ytterligare 840 patienter vårdas på sjukhus.

Västra Götaland har hittills flest konstaterade fall av covid-19 efter Stockholm. Där har 1 400 fall registrerats. I Östergötland har 1 100 fall rapporterats till Folkhälsomyndigheten. Den region som har konstaterat lägst antal smittade är Gotland, följt av Blekinge. På Gotland har 19 personer konstaterats ha sjukdomen, och i Blekinge 43.

Den åldersgrupp som har flest dödsfall är 80–90 år, 617 personer i den åldersgruppen har hittills avlidit. 361 personer mellan 70 och 79 år har rapporterats avlidna – medan 342 dödsfall gäller personer över 90 år.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Dödsfall: 111 nya fall (1 511 totalt).
Bekräftade sjukdomsfall: 606 (13 822 totalt).

Personer som får eller har fått intensivvård: 1 054.

Värst drabbad region: Stockholm
(5 651 bekräftade sjukdomsfall
och 897 dödsfall).

Källa: Folkhälsomyndigheten

De skapar uteaktiviteter för familjer i det hårt drabbade Järvaområdet

SÖNDAG 19 APRIL 2020

**Stadsmissionen flyttar nu ut
sina aktiviteter för att hjälpa**

familjer i Järvaområdet som har drabbats hårt av coronaviruset. – Många bor trångt här och lever under svåra omständigheter, säger Malin Oljelund, enhetschef för verksamheten.

Utanför Blå huset i Tensta har flera föräldrar och barn samlats för att delta i dagens förmiddagsaktivitet för familjer som ordnas av Statsmissionens verksamhet Unga station. Dagens aktivitetsledare, Pernilla Karlsson, släpar på en väldig stock som hon har fått med sig från skogen. ”Det

ska bli en drake”, säger hon och placerar den framför gruppen. Flera av barnen hugger genast tag i penslar innan föräldrarna hunnit sätta på dem målarförkläden.

Mamma Zilola Turdia Lyueva ropar på sin son Abdullah, 3, och skrattar när han tar fart mot skogsdungen precis intill.

– Vi är ofta tio mammor här, det har blivit en stor gemenskap för oss att komma hit. Många av oss har blivit nära vänner, säger hon och springer sedan efter sin son. Pernilla Karlsson har sedan flera år jobbat som barnombud på Unga station i Järva, som är en

del av Stockholms stadsmission. Hon berättar att det i dag, liksom andra onsdagar, är fokus på det svenska språket.

– Vi leker med böcker och fantasi. Därför släpade jag hem den här stocken, för att få ett ämne att prata om och att knyta an till. Just nu är det även viktigt för våra besökare att få komma ut, många av dem sitter annars mest inne nu, säger hon.

Aktiviteterna brukar vanligtvis hållas inomhus, men under coronatider har de flyttats ut. Möjligheten att få träffa andra

familjer på säkert avstånd utomhus, kan betyda mycket.

– Det hjälper mina barn mycket att de får vara här under dagarna istället för att sitta hemma. Vi får läsa och lära oss svenska en dag i veckan, det är jätteviktigt för oss, säger Zilola Turdia Lyueva.

– Vi har samlats ute för att det inte ska bli några krusiduller. Vi har alltifrån två till tio familjer här om dagen, men ändå med begränsningar nu, de måste kunna hålla sig utspridda, förklarar Pernilla Karlsson. Barnen klättrar runt på draken som nu är till hälften grön,

samtidigt som de otåligt sliter av sig målarförklädena. Abdullah har fått en påse som det står ”håll Sverige rent” på, och plockar nu skräp från vägen.

Bahador Yosefi som är pappa till Kawshar, 4, upplever coronapandemin som mycket skrämmande. Med fyra barn hemma kan vardagen bli ansträngande i en liten lägenhet i Tensta, menar han.

– Min dotter går i förskolan i Tensta, men vi vågar inte låta henne gå dit just nu. Jag är jätterädd, min äldre mamma som bor i närheten har diabetes. Jag

flyttade hit för min mamma och min dotter saknar sin mormor, men vi kan inte träffa henne nu, säger han.

Vanligtvis brukar flerbarnsfamiljen hitta på många aktiviteter. Bahador Yosefis äldsta dotter fyller fem i år, medan den yngsta bara är fem månader gammal. Liksom många andra i Järvaområdet är familjen hårt drabbad av coronaviruset.

– Det är viktigt för oss att få vara ute och ta lite luft när vi måste sitta hemma hela tiden. Det är svårt med barnen nu efter fyra veckor av isolering. Förut var vi

ute hela tiden och på Leklandet. Nu försöker vi göra det bästa, vi bygger lego och jag dansar med barnen.

– Men de blir aldrig trötta hur mycket vi än leker, säger han och skrattar.

Bahador Yosefi måste försörja familjen och blev precis av med sitt jobb där han packade sallader år 7-eleven. Strax därefter fick han istället anställning som städare i Bromma kyrka.

– Jag cyklar till jobbet varje dag vid klockan fyra på morgonen för att städa. Det är tråkigt att jag förlorade mitt andra arbete, men

jag är glad för mitt nya då jag måste försörja min stora familj. Jag hoppas att vi blir fria snart, säger han.

Malin Oljelund som är enhetschef för Unga station Järva säger att många vänder sig till dem för råd och stöd.

– Flera av våra deltagare jobbar på timmar inom serviceyrken i till exempel restaurang- och hotellbranschen och har nu förlorat jobbet. Många har dessutom andrahands, tredjehands- och fjärdehandskontrakt där de nu blir vräkta, säger hon.

På Unga station erbjuder man därför tider för att prata lösningar och verksamheten har även börjat dela ut mat till dem som hamnat i ett svårare ekonomiskt läge.

– Man bokar inte psykologtider här precis, det är inte så Tensta - jobbar. Utan vi måste fånga in dem på andra sätt. I vårt fattigdomsprojekt inom Stadsmissionen har vi diskuterat vad vi ser nu. Vi träffar många människor som har en otrygg tillvaro från början, och nu under coronakrisen så dras allt undan för dem, säger hon.

Det är viktigt att det fortfarande finns platser, likt Unga station, att mötas på så att man inte fastnar i hemmet för mycket menar hon.

– Många har sin egen historia och har levt i länder under kris och med undantagstillstånd. Jag vet inte vad sådana här lägen kan sätta igång för processer hos en människa. Sverige har inte stor erfarenhet av krig, medan andra länder har det och människor är vana vid att snabbt isolera sig i sina hem, säger hon.

Den stora stocken har medan vi pratar förvandlats till en färgglad drake – även om föräldrarna tycks

ha engagerat sig mer i arbetet än barnen som leker på sidan av.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

Fakta. Unga station

Unga Station är en verksamhet inom Stadsmissionen. Den ligger i Blå Huset i Tensta och riktar sig till barn och unga mellan 0 till 16 år. Det är en mötesplats där man kan träffa andra och gå på aktiviteter eller få samtalsstöd. Samtalen är gratis och man kan vara anonym. www.stadsmissionen.se/vad-vi-gor/barn-och-unga/unga-station-jarva

Årskullen som blir snuvad på studentens lyckliga dag

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Skolspurt på distans.

Slutterminen för klass NA17C på Blackebergs gymnasium skulle vara allt det de hade längtat efter: fester, balen, utspringet, mösspåtagningen. Så kom coronakrisen. Svenska

gymnasieskolor övergick till distansundervisning. Och nu avråder Skolverket från traditionella firanden. "Offrar vi elevernas hälsa, utbildning och välmående?" undrar läraren Kerstin Francke.

Just när Emil Svevar gjorde sig redo för att gå tillbaka till klass NA17C på Blackebergs gymnasium efter att ha varit sjuk i två veckor fick han ett videomeddelande från en skolkompis: Rektorns röst hördes i högtalarna i skolbyggnaden. Från och med nästa dag skulle de

1 300 eleverna inte komma till skolan.

Regeringen hade, på uppmaning av Folkhälsomyndigheten, beslutat att alla gymnasieskolor, universitet och högskolor från och med nästa dag skulle bedriva undervisning på distans – ett sätt att minska risken för smittspridning av det nya coronaviruset. Beslutet påverkade 355 000 svenska gymnasieelevers vardag.

Och Emil Svevar fick bli kvar hemma.

– Yes! Sovmorgon varje dag. Men samtidigt undrade man ju vad det

här kommer att betyda, säger Emil Svevar.

Två veckor senare sitter han i soffan i radhuset i Järfälla. Han har mjukisbyxor på sig, och har låtit ett blont skägg växa ut under tiden hemma. Från laptopen på soffbordet hörs en studievägledare som berättar om ansökningen till högskolan.

I sovrummet ligger studentmössan nedpackad i sin kartong.

– Jag kanske aldrig får användning av den nu, säger han. Och efter att eleverna kom tillbaka efter påsklovet blev det ännu

mindre troligt att studentmössan skulle komma till användning på det traditionella sättet. Då avrådde Skolverkets generaldirektör skolor från att ha traditionella studentfiranden.

– Dagens gymnasieelever tar ett stort ansvar för sina mor- och farföräldrar just nu, sade utbildningsminister Anna Ekström till Sveriges Radio. Dagen efter beslutade Stockholms stad att kommunala skolor inte ska ha utspring.

– Det kändes lite aha. Min syster går i åttan och de går i skolan varje dag. Vad skulle en dag göra

för skillnad? Jag tyckte det kändes lite som signalpolitik.

Och han var inte ensam om att reagera på beslutet.

– Det blir så konstigt när man bestämmer såhär tidigt att vi inte ska få fira det vi har väntat på i tretton år, säger Elisabeth Yohannes Getahun, som är elevkårsordförande.

Hon har ägnat tre år åt att planera inför just den här slutterminen.

○ ○ ○

Studentskivan där 400 gäster skulle fira tillsammans med klassen, studentbalen med alla

eleverna i årskurs 3, mösspåtagningen, studentflaket. Allt var planerat i minsta detalj av eleverna i NA17C. Elisabeth Yohannes Getahun har som elevkårsordförande varit drivande i att göra festligheterna perfekta. Och sedan ettan har klasskamraterna försökt samla ihop pengar för att göra den sista terminen lite mindre kostsam. Kaffe, tulpaner, vårblommor ...
– Vi har sålt allt man kan sälja. Och vi har legat på klassen att samla in pengar, så att man slipper lägga ut så mycket pengar den här terminen. Det var ju

smart att vara förberedd. Men nu förändrades ju allt, säger Elisabeth Yohannes Getahun. Nu tillbringar hon den största delen av sin tid i lägenheten i Bredäng. Hon pluggar, och videochattar med kompisarna. Försöker göra det bästa av situationen, även om det inte är samma sak som att vara i skolan, prata om skivor och veta att man nästan är klar.

– Om vi inte hade vetat vad det var som väntade så kanske vi inte hade blivit lika besvikna eller ledsna. Men nu har vi räknat ned till den här tiden hela gymnasiet,

och tänkt att nästa år är det vår tur!

Elisabeth Yohannes Getahun och klasskompisarna skrattar när de provar sina studentmössor över videochatt.

– Jag blir nästan lite ledsen nu, säger en av dem i videorutan när hon ser sig själv i den vita mössan. När det faktiska beslutet meddelades om att de kommunala gymnasieskolorna i Stockholm ställer in sina studentfiranden satt Elisabeth Yohannes Getahun och gjorde ett grupparbete med två klasskompisar på distans.

– Vi bröt ihop och bara lade oss på våra sängar. Jag var jätteledsen och grät i telefon med några kompisar.

Men efter att ha pratat med skolledningen är hon lite mer optimistisk. Någon sorts firande verkar det ändå bli, även om det inte kommer att bli som det brukar vara.

– Egentligen blev det lite skevt att de skrev ut på det sättet att det var inställt. Det skrämde upp oss. Men vår skolledning var snabb med att skriva i ett mejl att de försöker planera för ett utspring, men att det kommer att ske på ett

nytt sätt och med färre personer. Och det var vi ju redan beredda på.

På andra sidan stan från Elisabeth Yohannes Getahun gläds klasskompisen Tove Tisell åt att några rutiner fortfarande finns kvar.

○ ○ ○

Tove Tisell har börjat ”gå till skolan” i mjukiskläder. Ibland äter hon inte frukost förrän mitt på dagen. Hon tillbringar ju ändå dagarna i sovrummet framför datorn.

– Man tappar lite rutin när man inte faktiskt måste gå upp och gå till skolan, säger hon.

För henne har den dagliga konståkningsträningen blivit ett sätt att hålla i lite rutiner. Hon vet att hon måste klä på sig, borsta tänderna och lämna hemmet för att vara på plats i ishallen i Sundbyberg klockan 17. Och hon vet att hon där kommer att träffa kompisar.

Tove Tisell lindar sina fotknölar innan hon ger sig ut på isen. Låten "Moves like Jagger" dånar över lokalen där hon tränar på piruetter.

– Hit kan jag alltid komma. När det är jobbigt hemma. När det är jobbigt i skolan. Jag har tur att inte träningen har ställts in.

När hon lutar sig in mot ingången till ringen ropar hon:

– Jag är bara glad att jag får ha någon del av mitt liv kvar.

När de nya reglerna offentliggjordes om att offentliga sammankomster på fler än 50 personer förbjudits grät Tove och klasskompisarna. De såg hur alla deras planer ställdes in.

– Allt känns så överkligt.

Och det är inte bara tanken på att studentterminen inte kommer att bli som de tänkt sig som oroar.

– Det blir ju en rädsla när man pratar om att ställa upp kylskåp för lik vid sjukhus. Sådana stora grejer gör en rädd. Och att man inte får träffa mormor och morfar, och farmor och farfar. Jag är ju rädd att de ska få corona.

Samtidigt som eleverna oroar sig över studentfiranden, avgångsbetyg och framtiden försöker skolvärlden ta reda på hur eleverna påverkas av att skolorna håller stängt.

○ ○ ○

Helene Fägerblad, rådgivare vid specialpedagogiska skolmyndigheten, säger att utmaningarna kring distansundervisning kan delas in i olika delar:

Dels hur förutsättningarna för eleverna ser ut vad gäller utrustning och teknik, dels den fysiska miljön som nu har förflyttats från skolans lokaler till arbetsplatsen hemma. Den sociala miljön har flyttats till chattforum och digitala möten. Och den pedagogiska miljön. Hur fungerar

det att kommunicera på ett nytt sätt som man inte är van vid? Hur kan elever ta till sig uppgifter?

– Det är väldigt olika hur elever påverkas. En del elever klarar sig bättre än väntat, medan vissa elever som tidigare klarade sig bättre har det svårare nu. Det gäller att vara uppmärksam på vad som händer nu när man varit i gång med distansundervisning i några veckor, säger hon.

Att inte längre ha skolan att gå till kan påverka elever på olika sätt. Vi reagerar olika på den isolering som nu drabbar flera delar av samhället.

– Det beror på vad man har för hemsituation, och om skolan brukar vara en plats där man kan socialisera och känna normalitet. Att inte ha den kan vara svårt för vissa elever.

Men hon poängterar att det för vissa elever underlättar att slippa de sociala interaktionerna som annars sker i skolan.

– Nu slipper de känna att de misslyckas med det sociala – och kan i stället koncentrera sig på skolarbetet. Men vi vill påpeka att skolor bör ha en flexibel kartläggning där man följer hur det här fungerar och möter de

elever som har särskilda behov av stöd, säger Helene Jägerfeldt. Och när eleverna är hemma kämpar lärarna för att försöka hålla samma kvalitet och kontakt med sina elever som de brukar.

○ ○ ○

Engelskläraren Kalle Larsen står mitt i ett tomt klassrum. Han har datorn framför sig. "*Stretch your arms to the left*" säger en röst – och Kalle Larsen sträcker ut armarna åt vänster.

Halva engelsklektionen har gått och Kalle uppmanar eleverna att ställa sig upp i sina hem och

stretcha med honom. De brukar ta en "*brainbreak*" i lektionen även när de är på plats, berättar han.

– Eleverna har efterfrågat att vi fortsätter med vanliga rutiner i klassrummet. Allt som gör att lektionen känns så vanlig som möjligt, säger Kalle Larsen.

Den stora ljushallen som binder samman skolans lokaler, och där eleverna brukar sitta samlade runt de runda borden, är ödslig.

Mopedparkeringen är tom. Inga elever sitter lutade mot trappan upp till entrén i vårsolen.

– Det är lite ledsamt. Och det tar ju bort en stor del av

arbetsglädjen att inte ha interaktionen med eleverna. En skola är ju dess elever, säger Kalle Larsen när han går mot lärarrummet för att ha arbetslagsmöte – även det på distans.

De två lärarna som är på plats på skolan tränger ihop sig framför en skärm och kopplar upp sig. De skojar med sina kollegor i hemmakontoren, diskuterar hur de ska se till att nå alla elever. Närvaron har förvisso gått upp på lektionerna när de hålls på distans, men lärarna kan inte vara säkra på att eleverna är på plats

mer än när lektionen börjar. Och det är svårare att veta om eleverna hänger med när man inte ser dem i verkligheten.

– I vanliga fall ser man ju på elevernas kroppsspråk och minspel om de hänger med. Det går ju inte att se när man inte har dem framför sig, säger Kalle Larsen.

Han tycker ändå att det är spännande att snabbt ställa om till att arbeta digitalt. Men är orolig för att släppa ut de elever som han har följt som mentor under tre år i en verklighet där premisserna på

bara någon månad förändrats totalt.

– De här ungdomarna föddes runt 11 september. Sedan kom ett reellt hot i och med terrorismen. Sedan klimatkrisen. Och nu när de blir vuxna händer det här. De kommer i alla fall alltid att bli en del av historien, säger han.

Kollegan Kerstin Francke är fysik- och mattelärare och har också följt klassen i tre år. Nu försöker hon ställa om sina ämnen där ett innehåller många praktiska moment till distansundervisning. Hon är orolig, inte bara för hur

det ska gå att sätta rättvisa betyg utan att träffa eleverna.

– De flesta av våra elever är högpresterande. De orkar med det här. Men alla kanske inte gör det. Vad händer med de eleverna? Har man verkligen vägt in alla nackdelarna med det här? För många elever är skolan den stora trygga fasta punkten, och nu tappas den, säger Kerstin Francke och fortsätter:

– Offrar vi deras hälsa, utbildning och välmående?

○ ○ ○

Så hur påverkas eleverna av den här situationen?

– Vi vet inte svaret på den frågan. Ingen har tidigare specifikt undersökt vad som händer med skolelevers psykiska hälsa under ofrivillig frånvaro från skola orsakad av en pandemi.

Rosaria Galanti, adjungerad professor i folkhälsoepidemiologi, reserverar sig innan hon ens börjar berätta om hur eleverna kan påverkas av bortavaron från skolan. Men trots avsaknaden av specifik forskning finns det iakttagelser i andra studier som tillåter några hypoteser om vad

ofrivillig frånvaro från skolan kan ha för konsekvenser.

De indirekta konsekvenserna: När levnadsvanorna omkullkastats och eleverna tillbringar mycket mer tid hemma kan det leda till mindre fysisk aktivitet, sämre sömn och ohälsosamma matvanor när man inte får lunch i skolan.

– Och sådana saker kan få konsekvenser på humöret och koncentrationsförmågan. Man mår intellektuellt och känslomässigt bättre om man till exempel rör på sig.

Den största indirekta konsekvensen är begränsningen

av de sociala relationerna.
Relationer som man kanske
behöver extra mycket under
oroliga tider.

– Den här situationen skapar en
diffus oro hos många, och just när
man behöver mer socialt stöd så
är man mer begränsad än
någonsin, säger Rosaria Galanti.
Att man inte får den sociala
interaktion man är van vid kan
också kopplas till depression, och
ibland även posttraumatisk stress.
– Jag menar såklart inte att alla
kommer att hamna i djup
depression, men man kan bli
passiviserad och nedstämd. Det är

viktigt att epidemiologer bevakar
om vårdsökningarna för den
typen av händelser ökar.

Och förutom de indirekta
konsekvenserna kan situationen,
om den blir långvarig, ha direkta
effekter på lärande och kognitiv
utveckling.

– Distansundervisning leder till
mindre struktur, och mindre
kontakt med lärare – det är något
vi har sett har effekt på hur
ungdomar mår i skolan, och hur
de uppfattar sina prestationer och
framgångar. Nu väger eget ansvar
mycket tyngre. Hos vissa elever
kanske det inte spelar så stor roll.

Men för de som redan har svårigheter att strukturera sitt lärande kan det få mycket större konsekvenser.

Rosaria Galanti säger att vi aldrig kommer kunna veta om det hade varit bättre för eleverna om gymnasieskolorna hade hållits öppna.

– Vi kan inte veta vad som skulle ha hänt om de fortsatt gå till skolan och någon elev blivit sjuk, eller smittat sina morföräldrar – eller om de hade behövt vara oroliga för att göra det.

○ ○ ○

– Du har skaffat skägg! ropar Tove Tisell till Emil Svevar, när han kommer in i aulan.

– Det är coronaskägget! Det tog en månad. Jag har inte träffat någon på så länge ju, så jag kunde låta det växa, säger Emil.

Skolledningen har gjort ett undantag för eleverna i årskurs tre den här dagen. De har fått komma tillbaka till skolan för att skriva slutprovet i fysik. Skolverkets generaldirektör sade i slutet av mars att mindre elevgrupper kan få möjlighet att komma tillbaka till skolan för att göra specifika

moment, så att de kan få sina slutbetyg.

Mopedparkeringen på skolgården har fyllts på. Återigen hörs elevers röster i ljussalen. Rektorn ser nöjd ut när han hälsar välkommen vid ett runt bord med en stor flaska handsprit på.

NA17C samlas i aulan.

Säkerhetsavstånden mellan elevernas sittplatser är långa, allt för att minska risken för smitta. Men det är ändå svårt för dem att hålla sig ifrån varandra efter att ha varit åtskilda i två veckor. Elisabeth Yohannes Getahun kramar en kompis. Läraren

Kerstin Francke ropar på dem att hålla avståndet. Stämningen är nervös men uppsluppen trots att fyra timmars slutprov väntar.

Kalle Larsen kommer in i aulan för att hälsa på sina elever. När klockan slår nio tystnar stemmet i klassrummet.

Fyra timmar senare möts eleverna på skolgården. De pratar om livet utanför skolan, och skojar om att stegräknaren kan stå på 30 steg efter en hel dag hemma.

Att den tomma skolgården i början på juni kommer att vara fylld med föräldrar och elever med plakat och studentmössor är högst

osannolikt, särskilt efter
Skolverkets avrådan.

– När jag hörde det så kändes det
som att jag kommer att få sitta i
mitt rum och tänka att ”nu skulle
vi ha tagit studenten”. Det var
jättedystert. Vi kommer säkert få
göra någonting med klassen, men
jag och många andra känner oss
ledsna inför det som skulle bli
bland det roligaste i livet, säger
Tove Tisell.

Några av eleverna dröjer sig kvar
på skolgården.

– Jag vill bara vara kvar här nu,
säger en av tjejerna när några

klasskamrater går förbi med en
basketboll.

– Ska ni spela basket?

De nickar.

– Får man ens det i dessa tider?

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Hundratal svenskar har flugits hem

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Nästan 200 svenskar som suttit strandsatta i olika länder kunde flygas hem på fredagen. Ett av planen var ett privat initiativ och personerna bakom tänker efter den lyckade insatsen försöka fortsätta flyga hem svenskar.

Utrikesdepartementet bekräftade på lördagen att ett hundratal svenskar, som på grund av reserestriktioner med anledning av coronaviruset suttit fast i Marocko, fick komma hem på fredagen.

Det rör sig om en svenskarrangerad extrainsatt avgång, som UD hjälpt till att genomföra, bland annat genom att samordna med flygbolag och lokala myndigheter.

– Det kan röra sig om att få landningstillstånd i det landet och andra lokala tillstånd, säger

Buster Mirow Emitslöf på UD:s presstjänst.

På fredagskvällen landade också ett flyg från Irak, med drygt 90 svenska medborgare ombord.

Initiativet togs av svenska resebyrån Spacetown Tours & Travel och samordnades av flygmäklarfirman Gayo Aviation. UD uppger att man känner till att ett kommersiellt flyg gick från Bagdad till Stockholm under fredagen, men att insatsen kring den flighten varit begränsad. Inga svenska operatörer flyger till Irak och enligt flygmäklaren Gisle

Dueland var det en utmaning att hitta villiga flygbolag.

– Det var en ganska stor mobilisering av olika tillståndsgivare och flygbolag och alla inblandande. Det blev en väldigt tajt historia där tillståndet kom väldigt sent.

Drygt 100 passagerare var ombord på planet som lämnade Irak på fredagen. Hur många svenskar som befinner sig i Irak är inte känt men efter den lyckade insatsen på fredagen kommer man försöka att på nytt flyga hem svenskar.

– Vi har fått ta emot väldigt många nya förfrågningar. Så vi tänker försöka igen med flighter den 27 april från Bagdad och den 28 från Erbil, säger Gisle Dueland.

Många av de som är kvar i Irak är oroad för sitt arbete, säger Gisle Dueland. Vissa har lämnat delar av familjen i Sverige för att vara med andra familjemedlemmar i Irak.

– Det var en del barnfamiljer, men också ensamstående familjeförsörjare, som varit borta nu. Det är människor som vill hem till

Sverige för att ta hand om sin familj, säger han.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Konstnären Lennart Jirlow död

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Konstnären Lennart Jirlow har avlidit efter en längre tids sjukdom. Han var verksam sedan 1950-talet, då han studerade vid Konstfack i Stockholm. Han blev 83 år.

HHan är känd för sina miljöer och porträtt från Frankrike, där han

själv bodde under en stor del av livet.

– Lennart somnade in här hemma i Stockholm lugnt och stilla. Han var omgiven av dem han älskade mest, säger hans hustru Flavia Jirlow till Svenska Dagbladet.

2018 upplät auktionsfirman Bukowskis sina lokaler till en retrospektiv utställning med Jirlows verk. Konstnären intervjuades då av TT och berättade om sin tveksamhet inför att hans stil kallades naivistisk.

– När det är naivistutställningar så kommer det alla möjliga målare från hela världen som målar

sådant som mest liknar skoltavlor. Jag målar lite naivt, det medger jag, men det är som med Chagall som jag har träffat här nere i Sydfrankrike, inte den naivism där konstnärer målar lite roliga gubbar utan tanke på att det ska vara något allvar bakom, sade han.

Lennart Jirlow sökte till Konstfack som 16-åring 1952 och blev antagen som det årets yngste elev. Efter utbildningen reste han runt i Europa, bland annat i Holland, Frankrike och Italien och studerade under ett antal år på Accademia di Belle Arti i Florens.

Han var intresserad av teater och porträtterade under sin karriär ett flertal skådespelare och artister, som Evert Taube, Börje Ahlstedt och Povel Ramel. Den sistnämnde skrev även en låt, ”Som en gubbe på en tavla av Lennart Jirlow”, till hans ära.

Vid sidan av måleriet arbetade han som scenograf vid uppsättningar på bland annat Kungliga operan och Dramaten.

TT

Läkemedels- verket: Inget vaccin i sikte

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Runt om i världen jagar forskare för att komma först med ett vaccin för att stoppa pandemin. Men även om det går bra är ett vaccin långt borta. – Jag skulle gissa på ett par år, och även det vore ett tidsmässigt världsrekord, säger Läkemedelsverkets vaccin-

koordinator Charlotta Bergquist.

De första testerna på en mindre grupp försökspersoner påbörjades redan i mitten av mars i USA.

Bilderna på 43-åriga Jennifer Haller spreds över världen när hon fick en första injektion på ett forskningsinstitut i Seattle, USA.

Ungefär samtidigt syntes optimistiska rubriker om vaccin inom ett år, i stället för 5–10 år som är det normala. Men hittills har det inte kommit några konkreta resultat.

– Det blir inget vaccin i år, det har jag väldigt svårt att se. Har vi tur

kan det komma i slutet av nästa år. Men jag skulle gissa på ett par år, och även det vore ett tidsmässigt världsrekord, säger Läkemedelsverkets vaccinkoordinator Charlotta Bergquist.

Problemet är att det inte finns något utprövat vaccin mot andra typer av coronavirus att utgå ifrån, som det gör när det gäller influensavirus.

Där räcker det att uppdatera med årets aktuella virusstam och sedan köra i gång den produktionsapparat som hela tiden står redo.

Men för det nya coronaviruset sars-cov-2 var forskarna tvungna att starta mer eller mindre från noll. Till att börja med fanns det inte ens någon fungerande djurmodell att börja forska på. De vanliga försöksråttorna kunde inte smittas med covid-19, så det blev nödvändigt att avla fram nya typer – som genast blev en bristvara. Trots det kunde de första kliniska vaccinstudierna inledas redan tio veckor efter det att viruset hade identifierats. Charlotta Bergquist understryker att forskningen hela tiden har gått på högvarv, med täta samarbeten

mellan industri, akademi, sjukhus och myndigheter på flera håll i världen.

– Det bedrivs ett intensivt arbete, och så vitt jag vet pågår det nu fyra kliniska försök i bland annat USA och Kina, säger hon.

TT

”Ge fasta jobb och utbildning till dem inom äldreomsorgen”

SÖNDAG 19 APRIL 2020

De tiotusentals permitterade under coronakrisen bör använda sin tid till fortbildning, säger arbetsmarknadsminister

Eva Nordmark (S) i en SR-intervju.

Om smittspridningen på äldreboenden säger hon att det är dags för kommunerna att ta ansvar och ge anställda i omsorgen fasta jobb och ordentlig utbildning.

Fyll på med kunskap och kompetens. Det var det råd arbetsmarknadsminister Eva Nordmark gav i Ekots lördagsintervju till de 172 000 personer som för närvarande är korttidspermitterade i Sverige.
– Många av jobben kommer att komma tillbaka, och då är det bra

att ha en förbättrad kompetens. Vi vet inte hur länge krisen pågår, sade hon.

Nordmark hotades i höstas av misstroendevotum på grund av omstruktureringen av Arbetsförmedlingen. Det ledde till att omstöpningen sköts på framtiden. Nordmark lovade att regeringen ska se till att myndigheten har förutsättningar att klara sitt uppdrag under det pressade krisläget.

I veckan öronmärktes ytterligare 300 miljoner kronor.

– Det är en tuff uppgift just nu.

Arbetsförmedlingen ska just nu prioritera att ta hand om alla dem som skrivs in under krisen och hantera alla varsel, menade Nordmark. Hon tyckte inte det var något avsteg från instruktionen att prioritera dem som riskerar att bli långvarigt arbetslösa.

– Även om många nu blir arbetslösa finns också många jobb att söka. Att matchningen funkar även i detta läge är viktigt. Vi får inte glömma dem som nu riskerar att bli av med sitt arbete.

– Fokus är på att rädda så många jobb och företag som möjligt nu. Därför har vi det här

korttidspermitteringssystemet. Utan det hade hundratusentals fler varit varslade.

Eva Nordmark fick också frågor om arbetsmiljön i vården, där det larmats om brist på skyddsutrustning. Hon menade att det var fel att slopa beredskapslagren men framhöll samtidigt att problemet inte bara är en faktisk brist på materiel:

– Nej, jag har uppfattat att man inte tillräckligt säkrat den dialog om risk som behövs mellan arbetsgivaren och personalen, utifrån råden från Folkhälsomyndigheten.

– Det finns skyddsutrustning, men det har varit kort framförhållning när det gäller tillgången till den.

Arbetsmiljöverket har nu instruerats att skynda på godkännandet av nytt skyddsmaterial. Så sent som på fredagen godkändes en ansökan om leverans av en miljon visir, berättade ministern.

Eva Nordmark betonade även ett dilemma i äldreomsorgen:

– Det är viktigt att också lyfta fram villkoren för dem som jobbar i äldreomsorgen. Det är en väldig omsättning av personal. Det är

dags för kommunerna att ta ansvar för att folk får jobba heltid, ha fasta anställningar och få ordentlig utbildning.

Anders Bolling

anders.bolling@dn.se

Fakta.

Kommuner där andelen arbetslösa ökat mest mellan februari och mars, andel följt av förändring i procent:

Arjeplog 5,60 22,6

Strömstad 6,50 14,5

Värmdö 4,20 13,2

Åre 6,00 13,1

Dorotea 6,30 12,3

Knivsta 3,90 11,5

Danderyd 3,70 11,4
Sigtuna 8,30 10,5
Nacka 4,90 10,5
Svenljunga 5,30 10,4
Kommuner där andelen
arbetslösa minskat mest:
Ydre 3,7 –11,3
Munkfors 8,7 –8,3
Åsele 8,0 –6,6
Bjurholm 8,9 –6,5
Tingsryd 7,3 –6,2
Sotenäs 4,2 –6,1
Berg 5,4 –5,5
Höör 5,9 –5,4
Finspång 9,0 –5,4
Norberg 9,9 –5,4
Källa: Arbetsförmedlingen

Systembo- lagets vd: Svenskarna handlade mindre alkohol i påsk

SÖNDAG 19 APRIL 2020

**Svenskarna handlade mindre
mängder alkohol under påsk,
jämfört med förra året.**

Det fanns farhågor om att det nya coronavirusets härjningar skulle leda till ökat drickande, men preliminära försäljningstal visar motsatsen.

Systembolagets vd Magdalena Gerger poängterar i samtal med DN att talen man fått fram inte är av rapportkaraktär. Men trenden är tydlig:

– Inköpen under påskveckan hamnade på 13,7 miljoner liter - alkoholhaltig dryck, 3 procent lägre än inköpen på

Systembolaget under påskveckan 2019, 14,1 miljoner liter, säger Magdalena Gerger, som ser den

treprocentiga nedgången som ”signifikant”.

I år räknades 2 590 000 kunder in, 7 procent färre än förra året.

Och kunderna agerade annorlunda, klart påverkade av maningarna från

Folkhälsomyndigheten:

– Vi ville se att kunderna kom in tidigare under veckan inför påskhelgen, och att de anlände tidigare under dagen. Så blev det också, säger Gerger.

Maningarna om att hålla social distans fungerade väl vad gäller Systembolaget, konstaterar vd:n, som innehaft sin post sedan våren

2009. Kunderna valde i högre grad än tidigare att besöka butiker närmare hemmet – ett agerande i linje med Folkhälsomyndighetens önskan: att undvika besök i butiker knutna till stormarknader och gallerior. Och leveranserna till hemmen, en het debattfråga när det kom i gång som en försöksverksamhet för några år sedan, sköt i höjden. Avlastning för butikerna även där.

– Det handlar om en uppgång med flera hundra procent, ett tydligt skifte, säger Magdalena Gerger.

Under mars månad, då coronakrisen tilltog, ökade bolagets försäljning med 10 procent, vilket har rapporterats tidigare. Det förklarades bland annat med att kunderna köpte drycker på Systembolaget som de annars skulle ha skaffat sig på annat håll – gränserna mot Danmark och Tyskland stängdes i samma veva.

Sifo har anlåtats för att undersöka saken närmare:

– Den rapporten är inte komplett än, men vi vet redan att 83 procent sade sig dricka som vanligt, 6 procent upplevde att de

drack mer, medan 9 procent uppgav att man druckit mindre, säger Magdalena Gerger, och anger att utskänkningen på restauranger och i barer samtidigt minskade när människor praktiserade social distans.

– Syftet med Systembolagets monopol är att skadorna av alkohol minskar, liksom konsumtionen. Och så är det, ungdomarna leder utvecklingen mot minskat drickande. I andra länder ser man på Sverige som en modell där folkhälsan värnas, säger Gerger.

Kalle Holmberg

kalle.holmberg@dn.se

Därför kan en ekonomisk kris skada folkhälsan mer än viruset

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Om världens ledare inte lyckas rädda ekonomin när samhället stängs kommer covid-19-pandemin att skada folkhälsan

för lång tid framöver, varnar forskare.

Sensommaren 1834 kom den första koleraepidemin till Sverige. Myndigheterna reagerade med hårda karantänsregler för att skydda landet och hindra spridning.

– Vi hade karantänsstationer med beväpnade soldater utanför Stockholm, Göteborg och Karlskrona, och folk fick inte passera in och ut ur städerna, säger Daniel Larsson, sjukdomshistoriker vid institutionen för historiska studier vid Göteborgs universitet.

Men priset blev högt.

– Handeln stoppades, och skeppslaster förstördes när fartygen måste ligga i karantän. Så efterhand drog man ner på karantänsbestämmelserna. Det blev helt enkelt för dyrt att fortsätta med dem, säger Daniel Larsson.

Regeringen var också rädd för social oro.

– Fattiga drabbas mest när det blir ont om mat och jobb, och Sverige var ett av Europas fattigaste länder. Det hade redan utbrutit upplopp i städer som Warszawa, S:t Petersburg, Dublin

och Paris på grund av kolerakarantän. Detta var man väl medveten om i Sverige, och det hör också till nedmonteringen av karantänerna: att man måste släppa på dem för att folk skulle bli tokiga annars. Och då fick man ta några döda i kolera i stället, säger Daniel Larsson.

Nu måste världens ledare göra liknande avvägningar för att hantera spridningen av covid-19.

– Vi har en pandemi. De medicinska aspekterna flätas ihop med ekonomiska problem och politiska aspekter. Många menar att Europa aldrig kan bli

detsamma igen efter en sådan här genomgripande händelse.

Någonting dramatiskt håller på att ske som kan få väldigt stora konsekvenser, säger Peter Nilsson, professor i hjärtkärlforskning och epidemiologi samt avdelningschef vid enheten för medicinens historia vid Lunds universitet.

Att stänga samhällen helt för att stoppa smittspridningen får andra följder som också är farliga för folkhälsan.

– De ekonomiska skadeverkningarna kan ju tyvärr misstänkas döda fler än de direkta

covid-19-dödsfallen, genom att infrastruktur försämras och arbetslösheten ökar. Det påverkar det finansiella stödet för sjukvården, så att dyrare behandlingar för cancer och liknande kanske inte kommer att finnas i framtiden. Det är jätteviktigt att lyfta. Perspektivet måste vara att få i gång hjulen igen, säger Peter Nilsson.

Folkhälsoforskarna Martin McKee, professor vid London school of hygiene and tropical medicine, och David Stuckler, professor vid Università commerciale Luigi Bocconi i Milano, diskuterar

frågan i ett inlägg i tidskriften Nature Medicine. ”Även om pandemins omfattning och karaktär och den ekonomiska nedgången som följer är svåra att kvantifiera, råder det ingen tvekan om att det finns en verklig risk för en ond nedåtgående spiral av sjukdom och ökad fattigdom”, skriver de.

– Att kontrollera smittspridningen oavsett de ekonomiska konsekvenserna på lång sikt måste vara den första prioriteringen. Men det finns mycket som vi kan göra för att

försöka dämpa de andra effekterna, säger Martin McKee. Precis som i krigstid måste världens regeringar mobilisera resurser i kampen mot den gemensamma fienden, även om det nu är ett virus som hotar befolkningen i stället för en främmande makt. Den globala ekonomin gör situationen ännu mer sårbar. ”En respiratortillverkare i Sheffield, Detroit eller Düsseldorf kan vara beroende av specialleveranser från Shanghai, Manila och Kuala Lumpur. Om någon av dem inte kan leverera sina produkter kan

hela processen kollapsa”, skriver forskarna.

– Ett sätt att dämpa effekterna är att göra som den brittiska och många andra regeringar: betala människors löner eller delar av dem, så att små och medelstora företag inte förlorar kunskap och kompetent arbetskraft, och därför snabbt kan återhämta sig när vi har tagit oss igenom detta. Men det kan betyda att människor kan behöva få betalt för att göra ingenting under lång tid, säger Martin McKee.

Ekonomisk spekulation är ett annat hot mot folkhälsan, varnar forskarna.

– Det finns människor som tjänar stora pengar på krisen, förvaltare av hedgefonder, profitörer och så vidare. Jag tror att vi behöver granska och bekämpa en del av de spekulationer som pågår, och inse att det finns en verklig fara som kan vara förödande för våra småföretag. Det är ju de som driver ekonomin och betalar skatt. De stora multinationella företagen kommer att klara sig, men de skattar ju inte för sina vinster här, och finansierar inte våra

samhällstjänster, säger Martin McKee.

Forskarna hoppas att pandemin ska få oss att förstå att vi alla är beroende av varandra, och att vi oavsett om det gäller den globala uppvärmningen, bristande jämlikhet eller miljöförstöring antingen kommer att simma eller sjunka tillsammans.

– I någon mån är vi alla i det här tillsammans. Det är inte helt sant, eftersom fattiga har mycket svårare att självisolera sig och kunna arbeta hemifrån. Bland de döda i USA har det varit en oproportionerligt stor andel

afroamerikaner. Så vi är inte jämlika. Men å andra sidan är vi alla i riskzonen. Här i Storbritannien har ju både premiärministern och tronföljaren drabbats av sjukdomen, säger Martin McKee.

Västeuropas välfärdsstater med sjukvård för alla byggdes upp efter andra världskriget, när en hel generation hade lärt sig att vem som helst kunde träffas av en bomb.

– Även nu kan vi skapa känslan av att vi alla har ett gemensamt intresse av offentliga tjänster, som den nordiska modellen som

bygger på solidaritet. Den inställningen har ju försvunnit mer och mer när klyftorna i samhället har ökat. Men den kanske kan komma tillbaka nu. Fast vi måste se upp med främlingsfientlighet, som angrepp på människor med kinesiskt ursprung, och attacker mot muslimer i Indien som drivs på av premiärminister Narendra Modis retorik. Vissa politiker kommer att försöka öka polariseringen, som Donald Trump gör. Det måste Europas ledare vara mycket vaksamma på, säger Martin McKee.

Både Frankrikes president Emmanuel Macron och Tysklands förbundspresident Frank-Walter Steinmeier har i tv-sända tal till nationen betonat vikten av samarbete i Europa för att bekämpa det nya coronaviruset.

– Jag tror att inspirerande politiker som de kan ena människor nu, säger Martin McKee.

Peter Nilsson ser också hopp för framtiden efter pandemin.

– Efter andra världskrigets slut låg Europa i ruiner, med en stor andel av produktionsmedlen och fabrikerna sönderslagna. Nu står

ju byggnaderna kvar, och då går det mycket snabbare att få i gång produktionen igen. Europa byggdes ju upp igen med hjälp av Marshallhjälpen. Något motsvarande nu i EU-regi skulle få mycket stora effekter för folkhälsan, säger han.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Karin Bojs: Om två år kan det bli dags att räkna alla våra döda

SÖNDAG 19 APRIL 2020

***Att räkna fritt är stort men
räkna rätt är större.***

**Så skulle man kunna travestera
1700-talsjuristen Thomas
Thorild, vars ord står i guld-
bokstäver på Universitetshuset
i Uppsala.**

Krönika

Rektorn för Karolinska institutet,
Ole Petter Ottesen, uttryckte sig
aningens mer inlindat när han i
veckan försökte sig på lite
skadekontroll.

”Debatten måste bygga på
kunskap, tillgängliga fakta och
föras med en anständig ton.” ”...

osakligheter, alternativa fakta och grumliga källor hör inte hemma i en seriös debatt”.

Så löd några visdomsord som Ole Petter Ottesen twittrade ut efter att 22 personer, varav flera anställda som forskare på Karolinska institutet, hade publicerat en artikel på DN Debatt med hätska angrepp på Folkhälsomyndighetens arbete mot det nya coronaviruset. Mycket kan sägas om deras debattartikel, bland annat att merparten av undertecknarna forskar inom totalt andra områden, och att en som kallar sig

”virolog” forskade om virus för många år sedan.

Ett klokt och intressant genmäle har skrivits av professorn, barnläkaren och epidemiologen Jonas Ludvigsson, som också han har anknytning till Karolinska institutet. Det handlar om vad som faktiskt står i en kinesisk modellstudie som The Lancet publicerade i januari.

Beträffande en annan felaktighet, antalet dödsfall i covid-19, tillfogade de 22 ett ”förtydligande”.

”De citerade siffrorna i sig är i vårt tycke mindre viktiga”, skrev de.

Inte särskilt tydligt. Snarare ett undanglidande sätt att beskriva att: De hade körsbärsplockat ut dödstal för bara tre dagar och jämfört. De hade blandat ihop dagarna när dödsfallen rapporteras med dagarna när människor faktiskt har dött. Ovanliga tabbar, särskilt av en grupp där merparten arbetar professionellt som forskare. Men även om man inte hanterar fakta så illa som de 22, är det vanskligt att jämföra dödlighet. För det första räknar länder på olika sätt.

Sverige använder sina personnummer och räknar alla som har dött efter en diagnos i covid-19. Det kan bli överrapportering, eftersom personen egentligen dog av annan orsak, och det kan bli underrapportering, eftersom personen inte har fått korrekt diagnos. Flera länder, såsom Italien, Spanien, Nederländerna och Tyskland, räknar främst de som avlider på sjukhus och får en diagnos. Det innebär en kraftig underrapportering, eftersom en stor andel dör utanför sjukhusen.

Därför är det mer intressant att titta på den europeiska statistik som kallas Euromomo – mortality monitoring in Europe. Där jämförs hur många som har dött i respektive land, jämfört med hur många som brukar dö under samma tid på året.

Sverige, vars uppgifter kommer från Statistiska centralbyrån, SCB, har den senaste veckan klättrat upp till kategorin ”mycket hög” i Euromomos jämförelse.

Att plocka ut tre dagar ur ett långt händelseförlopp för att jämföra, som de 22 undertecknarna på DN Debatt gjorde, är förvisso extremt.

Men att plocka ut en vecka eller ens en enstaka månad är inte heller lyckat. Det bygger på en orealistisk uppfattning om vad vi har att förvänta oss framöver.

I veckan publicerade tidskriften Science en modellstudie ledd av Harvardepidemiologen Marc Lipsitch. Han och hans medarbetare räknar med återkommande utbrott av covid-19 varje vinter flera år framåt. Därför kan åtgärder som fysisk distansering – antingen ihållande hela tiden eller återkommande – mycket väl

behövas fram till år 2022, enligt forskargruppens beräkningar. Med största sannolikhet blir människor som har haft covid-19 immuna för en tid. Men ingen vet hur länge immuniteten varar. För vanliga förkylningar, som också är orsakade av coronavirus, klingar immuniteten av efter ett tag. Därför återkommer förkylningar vinter efter vinter. Det kommer covid-19 säkert också att göra flera år framåt. Framåt 2022 kan det alltså bli dags att vi räknar våra döda. Enligt den mest objektiva metoden, som Euromomo

använder. Då och först då har vi underlag för att jämföra mellan olika länder.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Stor ökning av rödlistade arter

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Antalet rödlistade arter i Sverige ökar med 11 procent i den senast uppdaterade rödlistan för Sveriges djur, svampar, alger och växter, rapporterar SR Ekot. Listan tas fram av Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) Artdatabanken vart femte år.

– De största hoten är hur vi använder vår natur. Det är markanvändning som skogsbruk och förändrat jordbruk, säger Lena Tranvik, tf chef vid Artdatabanken.

I rödlistan utvärderas läget för nästan 22 000 svenska arter, och av dem är nu mer än var femte art rödlistad. 2 249 av dem anses hotade. Antalet fåglar på rödlistan har ökat kraftigt, med 21 procent. Arter som gråkråka, skrattnås, björktrast och rödvingetrast hamnar i kategorin ”nära hotad”.

TT

Ovanligt många dödsannonser i DN

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Den pågående coronaepidemin börjar att synas i dödsannonserna. Dagens Nyheter har på söndagen nästan nio sidor dödsannonser i tidningen, mot vanligen ungefär fyra sidor.

De som tar emot annonserna på DN bekräftar att det är mycket ovanligt med så många dödsannonser, och att väldigt många samtal kommit från begravningsbyråerna som en följd av coronaepidemin.

Totalt har 1 511 personer avlidit i sviterna av covid-19, enligt de senaste siffrorna från Folkhälsomyndigheten.

DN

Inget är sig likt under ramadan

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Mitt i coronaepidemin infaller muslimernas stora högtid - ramadan. Men inte mycket - kommer att vara sig likt. De flesta moskéer är stängda och böner och festligheter får hållas bara med de närmaste.

Den 23 april inleds muslimernas heliga fastemånad ramadan. Men

i år kommer firandet att behöva bli väldigt annorlunda, konstaterar svenska imamer.

– Smittan fortsätter att spridas och det innebär att ramadan i år kommer att vara mycket olik ramadan tidigare. Moskéer är mer eller mindre stängda och vi är beordrade till social distansering. Firandet kommer att bli oerhört begränsat, säger Awad Olwan, imam i moskén i Fisksätra utanför Stockholm.

Några stora sammankomster för bön kommer inte att kunna hållas, framhåller imamen Abd al Haqq

Kielan, som är verksam vid stora moskén i Eskilstuna.

– Att gå bort till folk eller att bryta fastan gemensamt på kvällen i moskén, det kommer inte att gå.

Man kommer inte heller att kunna ha stora nattböner som man normalt brukar ha under ramadan. Man får hålla sig hemmavid och undvika att vistas i större grupper. Det blir en stor skillnad, säger Abd al Haqq Kielan.

Den som blir sjuk behöver inte fasta, betonar han. Själv är han, som tillhörande gruppen äldre,

inne på sin femte vecka av frivillig isolering.

– Tidigare år har jag ofta gått ut och varit bjuden till folk och så, men blir jag bjuden i år kommer jag inte att tacka ja till det, säger han.

Redan är åtgärder vidtagna, som att stora moskéer har stängt. I områden där många muslimer bor håller vanligtvis en del kaféer och liknande stängt under högtiden. Salahuddin Barakat, imam vid Islamakademin i Malmö, tror att de allra flesta kommer att anpassa sig efter omständigheterna.

– Mycket av det som normalt görs i moskéerna kommer att göras hemma i stället. Mycket av det som kretsar kring kunskap – föreläsningar, utbildning och koranläsning – kommer att göras online, säger han.

Att inte kunna fira tillsammans fysiskt är samtidigt smärtsamt, - säger han.

– Det är jobbigt såklart, det är svårt. Men man är tvungen som muslim att göra det som är bäst för människorna och mänskligheten. Vi ser det som en del av praktiserandet, säger Salahuddin Barakat.

TT

Fakta. Infaller i år mellan den 23 april och den 23 maj

Det muslimska året följer månen och är därför flyttar sig ramadan varje år.

I år infaller högtiden mellan den 23 april och den 23 maj.

Man fastar under de timmar då solen är uppe.

Genom att avstå från mat, dryck och sex från gryning till skymning, ska muslimer lära sig tålamod och ödmjukhet, rena själen och begrunda religionens bud.

Det är också en tid för umgänge med familj och vänner. Den som är sjuk eller har något annat hälsotillstånd som gör fastan skadlig behöver inte fasta. Förutom sjuka kan även gravida, barn och äldre undantas. ar staden.

TT-Reuters

Använd rätt fälla mot - mössen – annars kan du fällas för jaktbrott

SÖNDAG 19 APRIL 2020

**Många musfällor som säljs i
handeln är inte godkända och
får därmed inte användas. Den**

**som använder dem begår ett
jaktbrott, vilket få konsumenter
känner till.**

**– Det är oerhört dåligt, men
tyvärr inte förvånande. Vi ser
många exempel på lagstiftning
som ser bra ut på papperet,
men som saknar incitament för
korrekt efterlevnad, säger Anna
Harenius på organisationen
Djurens rätt.**

Anticimex gör ett normalt år cirka
35 000 saneringar efter möss.
Men många köper också fällor
själva för att bli av med mössen.
Vad många inte vet är att en stor
del av musfällorna inte är

godkända av Naturvårdsverket. Det innebär att de inte får användas. Trots det får dessa fällor säljas.

Reglerna är inte alldeles lätta att förstå sig på som konsument. Enligt Konsumentverket är det dock olagligt att marknadsföra olagliga produkter.

– Vi kan inte uppmuntra någon att sälja en musfälla som inte är godkänd. Det är klart att man som konsument kan känna sig lurad om man köpt en fälla som man inte får använda, säger Nils Mårtenson vilthandläggare på Naturvårdsverket.

Att fånga möss räknas formellt som jakt och fångsten går därmed under jaktlagstiftningen. Där finns krav om godkännande för att få använda fångstredskap. En fälla ska vara märkt med en typbeteckning.

Nils Henriksson, departementssekreterare på näringsdepartementet, förklarar att lagstiftningen bygger på att vilt inte ska utsättas för ett onödigt lidande när de fångas.

– En musfälla som inte får användas bedöms inte orsaka någon skada, därför får den säljas. Men alla som använder ett

fångstredskap förväntas känna till att endast godkända fällor får användas, säger han.

Den som använder en fälla som inte är godkänd begår enligt Nils Henriksson ett jaktbrott, vilket är en straffbar handling.

Ändå visar det sig att samtliga butiker som svarat på DN:s frågor säljer musfällor som inte får användas. Hälften av butikerna svarade inte alls.

Flera av butikerna menar att det inte alltid är lätt att veta vilka fällor som är godkända av Naturvårdsverket. De skulle önska en tydligare information.

– Det finns inte så många musfällor som är godkända i Sverige tyvärr. Vi har också pratat med Naturvårdsverket om detta problem. Även våra svenska tillverkare som vi köper från säljer fällor som inte är godkända, säger Jens Kolhammar, delägare i webbutiken

Skadedjursbekämpning.nu.

Karl Holm, vd för Stick.se, som säljer produkter mot skadedjur i hem och trädgård, tycker att det är bra att denna förbisedda fråga uppmärksammas.

– Vi försöker så gott vi kan informera kring human fångst i de

kanaler vi har att tillgå. Vilka produkter som är typgodkända framgår i produktbeskrivningar. Vi använder blogginlägg för att ge djupare information om vad human fångst är och varför det är viktigt. Men det är inte alltid lätt att nå fram till alla, säger han. Ett problem är att tillverkarna inte alltid informerar om vilka fällor som är godkända, menar Karl Holm.

- Vi har gått igenom vårt sortiment och stämt av med Naturvårdsverkets listor. I snitt sex av tio av våra musfällor är godkända.

Men sett till försäljning så uppskattar han att 90 procent av musfällorna är godkända. Han påpekar dock att det också finns en efterfrågan på fällor som inte är godkända. De är ofta enkla och billiga. Han förklarar varför de ändå säljs:

- En risk är annars att den här kundgruppen i stor utsträckning gör egna fällor som är betydligt mer icke-humana än fällor som inte är godkända, säger Karl Holm.

Sverige är i stort sett ensamt i världen om att kräva godkännande för musfällor.

Utgångspunkten är att möss och annat vilt inte ska lida när de fångas. Reglerna har funnits ända sedan mitten av 1980-talet. Ändå är okunskapen om detta fortfarande så stor.

Ännu större okunskap verkar det finnas kring fällor som fångar mössen levande. De har blivit populärare på senare år. Många naturvänner tror kanske att de gör något bra när de fångar möss levande och därefter släpper ut dem i naturen.

Men då begår de faktiskt ett lagbrott.

– Enligt jaktförordningen är det inte tillåtet att flytta fällan från fångstplatsen för att släppa ut musen. Om den fångats inomhus får man alltså inte släppa ut musen utomhus, säger Nils Mårtenson på Naturvårdsverket. Att flytta fällan är endast tillåtet om man ska döda musen, understryker han.

Anna Harenius, etolog på Djurens rätt, är mycket kritisk till fällorna som fångar möss levande:

– Vilda djur kan få panik av att bli instängda och forskare har sett att även lagliga fällor riskerar att

klämman mössens svansar, säger hon.

2018 kom nya föreskrifter som säger att en levandefångstfälla för möss måste vittjas minst var femte timme, vilket många konsumenter inte heller känner till.

I december 2019 beslutade - Kemikalieinspektionen att förbjuda privatpersoner att använda musgift som innehåller alfakloralohydrat. Det innebär att det inte längre finns några mus- och råttgifter som får användas privat. Rapporter kom in i höstas om att katter blivit sjuka och dött, vilket

gick att koppla till att de fått i sig musgiftet när de ätit möss.

– Det visade sig att giftet inte går att använda på ett säkert sätt av - privatpersoner. Det är ju giftigt även för husdjur och barn och det krävs kunskap för att användas på ett säkert sätt, säger Kerstin Gustafsson, som arbetar med tillståndsprövning av bekämpningsmedel på Kemikalieinspektionen.

Hans Arbman

hans.arbman@dn.se

Fakta. Musfällor

Musfällor som används måste vara godkända av Naturvårdsverket. Den som använder en fälla som inte är godkänd begår ett jaktbrott. Den vanligaste musfällan är slagfällan som förses med ett bete som lockar till sig musen och dödar den omedelbart med ett slag över nacken. Fällor som fångar möss levande måste vittjas var femte timme. Musen måste släppas ut på fångstplatsen, vilket gör fällan ganska meningslös för den som vill bli av med mössen i en villa - eller en stuga.

”Det är bättre att ha panik tidigt än att ha panik sent”

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Det är inte politikernas reaktion på viruset som har förstört världsekonomin. Det är deras brist på snabb reaktion, säger Nassim Taleb.

Riskanalytikern som 2007 myntade begreppet ”svart

svan” tror att världen nu kommer att lära sig sin läxa.

Wimbledon är inställt för första gången sedan andra världskriget. Men det brittiska tennisförbundet är till skillnad från många andra inte oroligt. För 17 år sedan försäkrade sig den legendariska tennisturneringen mot pandemier. 34 miljoner pund uppges det ha kostat dem genom åren. Franska öppna mästerskapen hade ingen liknande försäkring. Nu hotas Franska öppna mästerskapen av ekonomisk ruin. Samtidigt som Wimbledon kommer att få en

check från sitt försäkringsbolag på mellan 100 och 200 miljoner pund.

Wimbledon har medvetet, eller omedvetet, följt en filosofi om risk formulerad av Nassim Taleb.

Det visade sig vara smart.

Nassim Taleb är statistikern och riskanalytikern som blev filosof och nästintill någon form av mystiker beväpnad med matematik. 2007 sålde hans bok ”Den svarta svanen” 4 miljoner exemplar. I boken berättar han historien om hur européer länge var övertygade om att alla svanar var vita. Sedan upptäckte man

Australien. Där fanns det svarta svanar. Observationen av en enda svart fågel gjorde i ett slag våra slutsatser om vilken färg svanar kunde ha ogiltig. Detta trots att slutsatsen ”alla svanar är vita” vilade på miljoner observationer. Allt som krävdes var en enda svart svan.

Då förändrades allt.

En ”svart svan” är något som vi inte kan förutse, något som ligger utanför vår idé om vad som ”kan hända”. Två flygplan som flyger in i World Trade Center i New York eller ett första världskrig som bryter ut efter att någon som heter

Ferdinand skjuts till döds i en gatukorsning i Bosnien. Det är de svarta svanarna som påverkar oss mest av allt. Det du har förmåga att förvänta dig kan du vidta åtgärder mot.

Det är allt det andra som är problemet.

Många på finansmarknaderna har de senaste veckorna börjat prata om covid-19 som en svart svan. De har plockat fram Nassim Talebs bok. Journalister har skickat honom tusentals intervjuförfrågningar. Nassim Taleb kunde inte vara mer missnöjd med detta. Han har en

algoritm som raderar mejl från alla journalister han inte känner.

- Detta är naturligtvis ingen svart svan, säger han per telefon.
- Tvärtom. Jag har länge varit förvånad att vi inte har haft en global pandemi tidigare.

Nyckeln finns i hans bok ”Den svarta svanen”. På sidan 207 skriver Nassim Taleb om vad han kallar för ”naiv globalisering”. Om en bank kollapsade förr i tiden kunde den inte ta med sig hela världsekonomin i fallet. Om ett nytt virus uppstod bland en hög döda djur på en kinesisk marknad kunde det inte stänga ner världen

tre månader senare.

Globaliseringen har en förmåga att skapa helt förödande svarta svanar.

- Jag är själva definitionen av en rotlös kosmopolit och jag älskar det. Men om vi inte hanterar globaliseringens bieffekter kommer vi att få problem. Och det är det som hände.

Samtidigt är detta alltså ingen ”svart svan”. Frågan i en globaliserad värld var aldrig om vi skulle hamna i en situation som den nuvarande, utan när.

– Folk förstår inte att pandemier är en typ av risker som är annorlunda från bilolyckor. Teslas vd Elon Musk jämförde sannolikheten för att dö i covid-19 med sannolikheten för att dö i en bilolycka. Nassim Talebs poäng är att man inte kan tänka på det sättet.

Överhuvudtaget.

– Jag och de andra som jobbar med mig för att modellera den här typen av risker gick ut med en varning den 26 januari, säger han. Vi bad folk att minska rörligheten mellan länder och införa kontroller. Ingenting hände. Den

ekonomiska notan för att göra något åt pandemin i januari hade varit på miljoner dollar. I dag är den på biljoner dollar. Minst. Det är med andra ord inte våra ledares reaktion på viruset som har förstört världsekonomin. Det är deras brist på en tillräckligt snabb reaktion som har förstört världsekonomin, enligt Nassim Taleb.

– Det är bättre att ha panik tidigt än att ha panik sent, konstaterar han.

– Att göra rätt i den här typen av situationer är politiskt dyrt. Säg att du stängde ditt lands gränser

och sedan hände ingenting. Då kommer du anklagas för åtgärder som kostade ekonomin dyrt. Politiker gör inte vad som är rätt, de gör var som riskerar dem minst kritik efteråt.

En av principerna som Nassim Taleb gång på gång trycker på i sina böcker är att ju mindre du vet om något som potentiellt kan vara ett stort hot, desto försiktigare bör du vara.

Om du misstänkte att piloten var full skulle du inte kliva in i helikoptern i väntan på ”vetenskapliga bevis” för att han verkligen var full. Du skulle helt

enkelt låtit bli att flyga. Vanligt folk brukar förstå sånt här.

Särskilt mor och farmödrar, brukar Nassim Taleb påpeka. De är ofta bra på precis den sorts riskbedömning som finansskillar och nobelpristagare i ekonomi är dåliga på.

– Beslutfattare gick och väntade på bevis för om masker hjälpte mot smitta men du ska inte vänta på bevis i den här situationen, du ska bara göra. Och om det sedan kommer bevis för att maskerna inte fungerar då slutar du med maskerna!

Att det finns en balansgång att vandra mellan virus och ekonomi håller Nassim Taleb inte med om.

- Det där är det största skitsnacket på jordens yta just nu.
- Pondera att man låt viruset löpa fritt, då kommer man ha en sjättedel av befolkningen svårt sjuk. Det skulle få enorma ekonomiska konsekvenser. Och om man låter det löpa fritt kommer det också att påverka människors beteende på längre sikt. Paranoida individer kommer att bli extremt paranoida och det får också effekter på ekonomin.

- Dessutom är det komplett och fullständigt omoraliskt att spekulera med människors liv. Det bästa för ekonomin hade varit att reagera i tid. Prioriteten borde ha varit att stänga gränserna runt Kina så att viruset inte kunde sprida sig över världen.
- I början måste du fokusera på superspridarna, säger han. För att ett nytt virus ska ta fart krävs det att en person i början smittar många personer. De flesta som är sjuka smittar ingen och om bara ett fåtal personer är sjuka och inte smittar mer än ett fåtal kommer viruset att försvinna. Det

krävs med andra ord en fest i en villa där en person kan smitta 70 andra. Eller att en kvinna i Sydkorea lyckas sprida viruset på massmöten i sin religiösa sekt. Pandemier är inga svarta svanar i en globaliserad värld. Därför måste vi lära oss att hantera dem i tid. Stäng gränsen och ställ in de stora evenemangen, säger Nassim Taleb. Då blir det flygbolagen och allsvenskan som tar den ekonomiska smällen. I stället för hela världsekonomin.

- Nu måste staten hjälpa människor ekonomiskt genom

krisen. Människor, inte företag, tillägger han.

Så fort man börjar hjälpa företag hamnar man oundvikligen i en situation där man i praktiken belönar de företag som inte skött sig.

Det var ju aldrig en fråga om det skulle bli en global pandemi, utan bara om när, enligt Nassim Taleb. Och varför ska vi då belöna Franska öppna för att de inte tog ut någon försäkring?

- Ge småföretagen räntefria lån som de kan betala tillbaka över femton år. Men hjälp inte de stora amerikanska företagen som har

köpt tillbaka sina egna aktier i stället för att spara pengar på kontot.

Gällande Sverige vill han inte uttala sig specifikt eftersom han inte har studerat detaljerna i den svenska politiken.

– Men jag kan uttala mig principiellt, säger han.

Som Nassim Taleb ser det är den svenska politiken fel alldeles oavsett om Sverige i efterhand visar sig ha klarat sig lika bra som andra länder.

– Om jag säger till dig att jag ska spela rysk roulette. Jag lyfter pistolen till huvudet och fingret

till avtrycken och pang, ingenting händer. Sedan skrattar jag och hånar dig för att du varnade mig: titta jag lever fortfarande! Det är inte särskilt vist. Och det bevisar inte att rysk roulette är en bra idé. Det som visar sig vara det bästa sättet att hantera covid-19 behöver med andra ord inte också vara det visaste sättet att hantera pandemier framöver.

Det är Nassim Talebs kommentar om Sverige. Han är överarbetad och trött och försöker få tag på "Greven av Monte Christo" på franska för att kunna läsa den.

Men Nassim Taleb känner sig tryggare än på många år.
– Jag var deprimerad efter ebolautbrottet. Men nu har världen en möjlighet att lära sig. Det här viruset är inte digerdöden. Nästa gång vi hotas av en pandemi kan världen veta vad den ska göra. Vi kan ha lärt vår läxa, säger han.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Fakta.

Nassim Taleb

Nassim Nicholas Taleb är född i Libanon och professor i risk och

finans vid New York university Tandon school of engineering. Framför allt tillbringade han 21 år med att handla i optioner. Detta är centralt eftersom Nassim Taleb menar att ingen som själv har tagit risk kan veta något om risk. Hans stora verk "Incerto" ("Den svarta svanen" är del två i denna serie som består av fyra böcker) är skriven för en intresserad allmänhet. Men Nassim Taleb publicerar också rena matematikböcker och läroböcker i statistik. Han hatar bankmän, akademiker och journalister.

Placeringsstrategi
Nassim Taleb är känd för att investera enligt en så kallad "skivstångsstrategi". Enligt denna bör du placera 90 procent av ditt kapital så riskfritt som möjligt. Sedan använder du 10 procent till väldigt riskabla investeringar. Investeringar i medelriskklassen är de farligaste, enligt Taleb, eftersom de varken kan skydda dig när allt rasar eller kan ge dig extrema vinster när saker och ting går bra.

Dela

Utlovad utbudssänk- ning av olja skapar konflikter

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Ryska oljeproducenters svårigheter med att klargöra fördelningen av de produktionssänkningar som beslutats inom Opec+ skapar

nya tvivel om regelefterlevnaden för de löften som utfästes vid påskhelgens toppmöte, enligt Financial Times källor.

Interna konflikter har uppstått i diskussionen mellan landets oljeproducenter bara två veckor innan utbudssänkningen ska aktiveras.

Ryssland har lovat att kapa produktionen med 2,5 miljoner fat per dag under maj och juni. Storleken på utbudsminskningen är åtta gånger den tidigare största reduktion som Ryssland förbundit sig till i tidigare avtal. Detta avtal,

som löpte över tre år, tog sin ände med ett priskrig med Saudiarabien efter en konflikt vid mötet i Opec+ i början av mars, vilket renderade i att marknaden dränktes i billig olja samtidigt som pandemins härjningar ryckte bort efterfrågan ur marknaden.

Bråket mellan de ryska producenterna rör om utbudssänkningen ska delas broderligt mellan bolagen, eller om de större aktörerna ska ta på sig en större andel än de mindre, enligt Financial Times.

De mindre aktörerna har hänvisat till att den proportionerliga

infallsvinkeln innebär allvarliga risker för verksamheter som är beroende av enskilda fält där investeringar inte längre kan göras, bland annat med hänvisning till hur svårt eller omöjligt det är att återöppna brunnar som lagts i träda. Opec+ beslutade under påskhelgen att dra ned oljeutbudet med 9,7 miljoner fat per dag i maj och juni, vilket blev slutet på det månadslånga priskrig som utlöstes efter att parterna misslyckats med att nå samsyn om hur efterfrågechocken från

covid-19 skulle hanteras i början av mars.

Den dagliga efterfrågan i världsmarknaden låg innan pandemin kring 100 miljoner fat. I torsdags utkom Opec med nya prognoser och spådde där en minskning över året med i snitt 6,9 miljoner fat per dag.

Trots de rekordstora sänkingsåtgärderna har oljepriserna alltså fortsatt falla under veckan som gått, vilket förtydligat att virusets påverkan på efterfrågan är vad som dikterar prisvillkoren, dessutom i takt med att den globala lagerkapaciteten

börjar fyllas mot sitt max. På sina ställen i oljemarknaden har priset på vissa oljekvaliteter börjat leta sig hela vägen ner till och i vissa sällsynta fall även under noll då producenter tvingas ge bort olja mot betalning för att inte riskera att dyrbar infrastruktur kollapsar. Senast WTI-priset var så här lågt var 1998. Brentpriset har klarat sig bättre, bland annat med anledning av att lagerkapaciteten för den havsutvunna oljan är bättre än för den amerikanska landutvunna oljan som går genom nu överfulla rörledningar ut till kusten. Senast Brent befann sig på motsvarande nivåer var 2003.

Svårt hålla distansen på förskolan

SÖNDAG 19 APRIL 2020

Folkhälsomyndigheten uppmanar svenskarna att hålla avstånd. På landets förskolor innebär det en utmaning och förskollärare vill ha tydligare riktlinjer för sitt arbete.

– Just nu hittar vi på egna lösningar, säger förskolläraren Linda Svensson.

Under coronavirusets framfart fortsätter förskollärare att ta emot barn och deras föräldrar på förskolorna varje dag.

Nu larmar yrkeskåren om att tydligare regler krävs för verksamheten.

– Det känns som att Folkhälsomyndigheten har missat oss pedagoger, säger Linda Svensson, som har arbetat som förskollärare i 23 år.

I dag arbetar hon på Blåsut och Dalens förskolor i Stockholm. Här har hämtning och lämning av barnen förflyttats ut från byggnaden. På innergården står

fyrkantiga lådor. I dem får föräldrarna lägga ner barnens ytterkläder.

Den här åtgärden är en av flera som förskolorna har snickrat ihop själva, berättar Linda Svensson. Nu efterlyser Linda Svensson mer riktad information för hur de ska jobba.

– Just nu hittar vi på egna lösningar, men det är bättre om informationen kommer från experterna. Till exempel kunde de ha uppmanat oss att förflytta hämtningen och lämningen för länge sedan, säger hon.

Linda Svensson är inte ensam om sin uppfattning. Organisationen Förskoleuppropet samlar cirka 30 000 förskollärare i landet. Det gemensamma målet är att förbättra arbetsmiljön.

– Det finns strikta restriktioner utanför förskolans grindar ute i samhället, men innanför dem är reglerna otydliga, säger Monica Lindström, som är förskollärare och sitter i ledningsgruppen för Förskoleuppropet.

Folkhälsomyndigheten har uppmanat personalen att stärka hygienrutinerna. Likaså att flytta delar av aktiviteterna utomhus.

Men det räcker inte, menar Monica Lindström. I dag arbetar olika kommuner och förskolor på olika sätt.

Vissa har börjat sprita leksakerna flera gånger per dag. Linda Svensson har lärt barnen att sjunga låten ”Blinka lilla stjärna” två gånger medan de tvättar händerna. Monica Lindström understryker att branschen vill följa myndigheternas regler, men att de är för vagt beskrivna. Hon ställer sig frågan:

– Ska vi lyssna på Folkhälsomyndigheten eller ska vi skapa egna restriktioner?

Sist men inte minst ska förskolan och grundskolan utöka avståndet mellan människor. Till exempel kan de utvidga avståndet mellan borden i ett klassrum eller i en matsal.

– Det funkar ju inte med distans när det är barn. Vi kramar, bär och håller dem i knäna under hela dagarna, säger Monica Lindström. Linda Svensson tillägger:

– Det är svårt att stå två meter ifrån föräldrarna, barnen märker att något är fel. De tycker också att det är jättekonstigt att de inte får krama sin fröken. Barnen kommer att göra det ändå.

Grundregeln i samhället är att alla ska hålla två meters avstånd. Dock är reglerna inte huggna i sten, enligt statsepidemiologen Anders Tegnell.

– Signalen ska vara att man ska göra så gott man kan. Det här är inte några absoluta regler utan varje verksamhet får försöka göra det som går för att den ska fortsätta fungera.

Isabel Smedberg Palmqvist (L) är skolborgarråd i Stockholms stad. Sedan ett tag tillbaka har hon infört egna rutiner för stadens förskolor. Bakgrunden är att det har funnits diskussioner om att

olika förskolor arbetar på olika sätt, enligt skolborgarrådet. Efter påsken har rutinerna även förtydligats. Nu uppmanar Stockholms stad sina skolor att förflytta hämtningen och lämningen utomhus. Vid det laget hade en rad förskolor redan infört metoden.

– Jag var angelägen att ta fram det här uppdraget eftersom det fanns en risk för att arbetet skulle skilja sig åt i Stockholms stads förskolor, vilket är mitt ansvarsområde. Sedan hoppas jag att detta sprider sig till resten av

landet, säger Isabel Smedberg Palmqvist.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. Stockholms stads riktlinjer för förskolan

Barn med lindriga symtom ska stanna hemma. Barnen får inte komma till förskolan innan de har haft två symtomfria dagar. Organisera lämning och hämtning utomhus. Flytta ut så många som möjligt av dagens aktiviteter. Även måltider och vilostunder.

Tvätta händerna tillsammans med barnen. Det gäller då man går in efter utevistelse och före och efter måltiden.

Dela in barnen i mindre grupper och håll avstånd mellan vuxna. Använd digital kommunikation med föräldrarna.

Förstärk de dagliga rutinerna för städningen. Ytdesinficera till exempel dörrhandtag och räcken.

Källa: Utbildningsförvaltningen

Björn Wiman: Har du ”rätt” att återgå till det normala efter krisen?

SÖNDAG 19 APRIL 2020

En vacker senvinterdag 1909 tar konstnären Richard Bergh med sin vän, poeten Gustaf Fröding, ut på en slädfärd i skogarna kring Tullinge utanför Stockholm.

Fröding är en bruten man, märkt av många års psykisk ohälsa, svårt alkoholmissbruk och diabetes. Det är en underskön dag, snön tindrar och gnistrar i vårsolen och över paret välver sig en ren och djupblå himmel. Med jublet inombords vänder sig Bergh till Fröding:

”Nog tycker du väl ändå detta är vackert?” Efter en längre paus kommer Frödings svar: ”Jag

minns att jag en gång tyckte det vara vackert.”

”Kanske det mest tungsinta som yttrats på svenska”, har Werner Aspenström sagt. Och även om man inte delar Gustaf Frödings dystra predikament är det lätt att känna igen sig i hur det denna vår har kommit ett slags hinna mellan en själv och den verklighet man varseblir. Vitsippsbackarna, bäddarna av blå scilla och syrenernas knoppar bär inte längre på samma naturgivna skönhet som de brukar. Med coronapandemin som bakgrund ser man världen som en annan.

Och minns att man en gång tyckte det vara vackert.

Kommer det att bli vackert på riktigt igen? Det kan finnas skäl att påminna om att världen inte heller före coronakrisen var något sorglöst Arkadien. Men om det är sant att pandemin har fördunklat verkligheten så har den också, på andra sätt, fått oss att se världen i ett klarare ljus. I veckan publicerade tidskriften The Economist två bilder från India Gate i New Delhi, tagna med några veckors mellanrum. På den första bilden skymtar man knappt det berömda monumentet genom

den hälsofarliga smogen, på den andra (efter två veckors nedstängning) avtecknar sig triumfbågen tydligt mot en djupblå himmel.

Bilderna från Indiens huvudstad är inte de enda exemplen på vad som händer när biltrafiken stannar, flygplanen blir kvar på marken och industrierna stänger. Det som just nu genomförs är ett globalt experiment i realtid som knappast kommer att kunna återupprepas. Minskade luftföroreningar har fått himlen att klarna kring världens storstäder samtidigt med den största

minskningen av koldioxidutsläpp som har skett under ett år. I dag räknar man med att minskningen globalt under år 2020 kan bli fyra procent, i USA ännu mer. I EU har de dagliga utsläppen minskat med nästan 60 procent jämfört med före krisen.

Åt detta finns dock få anledningar att jubla. Som många har påpekat riskerar pandemin att bli en dyrköpt pyrrhusseger för klimatet, där de kortsiktiga utsläppsminskningarna snabbt äts upp när den fossila ekonomin brakar i gång igen efter krisen med fördubblad styrka.

Economist rapporterar att det antal kolkraftverk i Kina som godkänts bara under mars, när landets industri öppnat igen, är fler än det antal som fick tillstånd att öppna under hela förra året sammanlagt.

Även när det gäller politiken finns risk för bakslag. Coronaviruset kom till världen vid sämsta tänkbara tidpunkt, då en rad auktoritära och nationalistiska ledare redan har fått den internationella gemenskapen att vackla. Men också precis i det tillfälle då klimatomställningen hade en unik framåtrörelse på

bred front. Klimataktivisten Greta Thunberg hade startat en av de största folkrörelserna i världshistorien, delar av finansmarknaden började på allvar förstå att omställningen är oundviklig och EU hade precis antagit en seriöst syftande *green new deal*. Coronakrisen riskerar nu att skjuta allt detta i sank. Men pandemin erbjuder samtidigt en unik chans till en omstart som kanske inte annars varit möjlig. ”Vad vi har lärt oss av allt detta är att vi faktiskt kan göra förändringar”, säger Nicholas Stern, den brittiske ekonomen

som i en rapport 2006 utfärdade en dyster prognos över klimatkrisens framtida kostnader. På ett liknande sätt resonerade ett stort antal av Sveriges och Europas mäktigaste företagsledare i ett öppet brev i veckan, där de argumenterade för att den ekonomiska återhämtningen efter coronakrisen är en möjlighet att omvärdera hela vårt samhälle och skapa en ny modell för välstånd, byggd på ”gröna principer”. Man måste utgå från att de får rätt. Medan viruset sprider sig över världen och den ekonomiska

krisen fördjupas fortsätter
dessvärre även den globala
uppvärmningen. Coronaviruset
kommer inte att få vare sig
klimatförändringarna eller den
biologiska massdöden att
försvinna. Den ekonomiska
återhämtningen efter
viruspandemin och
klimatomställningen är inte två
motstridiga intressen, utan ett
gemensamt.
I bästa fall kan vi gå vidare med
en avgörande insikt. En av de
saker krisen har uppenbarat för
oss är att konsekvenserna av våra
individuella handlingar har stor

och kollektiv betydelse. Den visar
oss att våra samhällen är kapabla
till snabba och kraftfulla insatser
för att möta ett allvarligt hot. Vi
vet nu att vi snabbt kan minska
utsläppen genom
chockbehandling. Utmaningen nu
är att göra samma sak – men utan
chockbehandling.
Det är ingen liten utmaning. Det
kommer att finnas de som säger
att det är kört. Men också till dem
erbjuder världens samlade
respons på coronapandemin ett
effektivt motargument. Lika lite
som klimatkrisen är pandemin
binär – det är inte antingen eller.

Det handlar inte om noll döda eller alla, men det står i vår makt att se till att så få som möjligt dör – och det är därför vi gör som vi gör. Det finns inget ”allt går bra” eller ”det är kört”. Vad som finns är olika grader av mänskligt lidande däremellan.

Inte heller att bekämpa klimatförändringarna handlar om att ”lyckas” eller ”misslyckas”.

Även om alla utsläpp av växthusgaser – eller för den delen nya smittfall – kunde elimineras i dag skulle det på sätt och vis vara ”för sent”. Hur illa det än går kommer det alltid att ligga i

människans makt att se till att det inte blir ännu värre.

Men den mest djupgående insikten av coronakrisen är kanske att den kan ge oss ett nytt förhållningssätt till begreppen rättigheter och skyldigheter.

Under lång tid har vi i den rika delen av världen levt med ett fokus på våra rättigheter – vår ”rätt” att resa vart vi vill, vår ”rätt” att äta vad vi vill, vår ”rätt” att skövla naturen som vi vill. Vad den senaste tiden har visat är att vi också är kapabla att tänka på våra skyldigheter – mot världen och varandra.

Det finns ingen lagstadgad ”rätt” att återgå till det normala när den akuta fasen i pandemin har klingat ut. Det normala finns inte ens längre. Det som finns är en skyldighet att fortsätta sträva efter en annan värld, en som går att se på med den ogrumlade blick som den sjukdomsplågade Gustaf Fröding drömde om. Det som vi en gång tyckte vara vackert kan – verkligen – bli vackert igen.

Björn Wiman

bjorn.wiman@dn.se

20 april 2020

**Friheten
är
viktigare
än på
länge**

MÅNDAG 20 APRIL 2020

I tider där mycket vi tagit för givet inte längre gäller kan också självklarheter vara välkomna besked. Ett sådant kom i slutet av mars (27/3) från rektor Hans Adolfsson vid Umeå universitet. Det handlade om att han självklart stod bakom att universitetets forskare efter eget omdöme syntes i samhällsdebatten. Bakgrunden är ett fenomen som fått spridning och uppmärksamhet i de sociala mediernas tid: deplattformering. I stället för att ta en konflikt i sak

med någon man är oense med och bemöta dennes argument, hör man av sig till meningsmotståndarens arbets- och uppdragsgivare för att beröva personen i fråga plattform och ekonomiska möjligheter. I senare års nätbaserade kulturkrig har det blivit en vanlig arbetsmetod, men att Hans Adolfsson såg sig tvungen att ta till orda visar att önskan om deplattformering finns i bredare kretsar. Uttalandet föranleddes av att Umeå universitet huserar flera profilerade anhängare av en mer

restriktiv politisk linje i kampen mot det nya coronaviruset.

Snarare än att bemöta dessa personer i en öppen debatt har meningsmotståndare riktat kritik mot universitetet för att den vägen dämpa deras röster.

Adolfssons besked drämde tydligt och välbehövligt igen den dörren.

Sex av de 22 rösterna på DN

Debatt (14/4) för att anamma våra grannländers restriktioner kom från personer som verkar eller har verkat vid Umeå universitet. Det står nu var och en fritt att bedöma och bemöta deras argument, och

invända mot deras empiriska underlag.

I osäkra tider då mycket är oklart och avgörande politiska vägval ändå behöver göras, är det viktigare än någonsin att värna det orädda akademiska meningsutbytet mellan kvalificerade aktörer. Oavsett vad man tycker om forskarnas politiska slutsatser kan vi konstatera att Umeå universitet har visat sig bära detta samhällsansvar.

Mattias Svensson

mattias.svensson@dn.se

Slut på hamstring i butikerna

MÅNDAG 20 APRIL 2020

I mitten av mars gapade hyllorna plötsligt tomma i butikerna. Pasta, jäst och toalettpapper gick knappt att uppbåda. Men en månad senare är ordningen i stort sett återställd, enligt Magnus Törnblom, presschef på Axfood, där Willys, Hemköp och Tempo ingår. Försäljningen är fortsatt

hög eftersom många jobbar och äter hemma.

Torrjäst och kryddor hör till varorna som säljer bra, meddelar Kim Rydeheim på Coop. Även färdiglagad fryst mat säljer mer när skolungdomar behöver något snabbt hemma.

TT

SAS fortsätter flyga till Norrland

MÅNDAG 20 APRIL 2020

I fredags vann flygbolaget Amapola Trafikverkets upphandling av samhällskritiska flygtransporter till Norrland och Gotland under coronakrisen. Men SAS har ändrat sig och ska flyga kommersiellt från Arlanda till Kiruna, Luleå och Umeå från och med i dag.

– SAS återkom till oss och meddelade att de återupptar trafiken på de tre orter, säger Trafikverkets presschef Bengt Olsson. Vi har diskuterat ihop oss med Amapola och det är okej med dem att släppa de tre orterna. Amapola behåller flygen från Arlanda till Visby, Sundsvall, Örnsköldsvik, Östersund och Skellefteå.

TT

Dyrare narkotika efter inreseförbud

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Sveriges inreseförbud har fått en märkbar effekt på den svenska narkotikahandeln, rapporterar Sveriges Radio Ekot.

– Efter en fördröjning med ett par tre veckor ser nu att narkotikapriserna har stigit på marknaden i Sverige, säger Linda

H Staaf, polisens Nationella operativa avdelning, NOA. Inreseförbudet infördes i mitten av mars efter ett beslut på EU-nivå.

TT

Fyra regioner lagrar läkemedel

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Fyra regioner i Sverige har gått samman för att upprätta ett lager av kritiskt viktiga läkemedel. Sverige har inget nationellt läkemedelslager vilket har uppmärksammats under coronakrisen och orsakat brist på vissa håll. Förutom Region Stockholm kommer även Västra

Götaland, Skåne och Östergötland att medverka i uppbyggnaden av lagret, som beräknas kosta 450 miljoner kronor.

TT

STF stänger sina fjällstationer i förtid

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Svenska turistföreningen (STF) stänger alla sina fjällstationer, rapporterar SR Norrbotten. STF stängde sina fjällstugor i slutet av mars och nu är det alltså fjällstationernas tur.

– Vi skulle ha haft öppet en och en halv vecka till ungefär, så det är tidigare än vanligt, säger Marit Sarri, på Kebnekaisestationen. Anledningen är restriktionerna för att minska spridningen av covid-19. STF hoppas kunna öppna stationerna i sommar.
TT

Landet mellan borttappat och upphittat

MÅNDAG 20 APRIL 2020

**En nalle är försvunnen, en
halsduk har blåst bort. Därute
många undrar varför de är en
persedel kort. Under ett år
kommer drygt 150 000
människor till Stockholms
Lokaltrafiks hittegodsavdelning
i förhoppningen att återförenas**

**med sina föremål som förlagts
på bussar, båtar och tåg.**

I landet mellan borttappat och upphittat drar det kallt om huvud, nacke, händer. En trumma har tappat takten. Små skor har blivit omaka. Ett par festskor dansar inte mer. Barn gråter över förlorade mjukisdjur.

Det är coronatider. Människor, många fler människor än normalt, spatserar utomhus och runtom i staden skapar vänliga händer platser där oddsen för borttappade ting att upptäckas höjs avsevärt. Postens låda, portens handtag, graffitins elskåp,

parkbänkens träribbor blir
återföreningens hoppfulla arenor.
Det är vår i Stockholm.

Paul Hansen

paul.hansen@dn.se

En skjuten i Akalla – två anhållna

MÅNDAG 20 APRIL 2020

Under natten till söndagen
skottskadades en person allvarligt
i Akalla utanför Stockholm.

– Klockan ett i natt fick vi in ett
samtal via SOS Alarm om att det
skett skottlossning i en lägenhet i
Akalla. På plats kunde vi
konstatera att en person var svårt
skadad och träffad av skott, säger

Ola Österling, presstalesperson på polisen.

Polisen har inlett en förundersökning om försök till mord, och lägenheten där skottlossningen inträffade hölls avspärrad.

Två misstänkta personer har gripits och anhållits.

– Jag kan inte säga så mycket om de som gripits i nuläget utöver att samtliga inbladade var i 20-årsåldern, säger Österling.

TT

Misstänkt mordförsök i Täby – en anhållen

MÅNDAG 20 APRIL 2020

En person skadades allvarligt i samband med ett bråk i området Gribbylund i Täby på lördagen.

– Polisen fick ett larm om misshandel strax efter klockan 21, när man kom till platsen förstod

man att det var en person som hade skador av ett stickvapen, säger Ola Österling, presstalesperson på polisen. Den skadade personen fördes under lördagskvällen till sjukhus. Polisen har inlett en förundersökning om försök till mord. En person greps under natten till söndagen och har anhållits av åklagare.

TT

21 april 2020

Carl Bildt i Studio DN Special

TISDAG 21 APRIL 2020

Tisdagens avsnitt av den fördjupande nyhetspodden – som är ett förlängt extraavsnitt – finns ute från klockan 06.00 i DN-appen och på olika poddplattformar.

Coronakrisen är den första stora krisen i en värld där USA inte

längre är given ledare. Vad innebär det? Världen står inför en megakris, menar den tidigare utrikesministern Carl Bildt i en intervju med Sanna Björling i ett extralångt Studio DN Special.

– Om vi inte har ett globalt svar på en global utmaning så riskerar vi att förlora.

Carl Bildt konstaterar i intervjun att president Trumps agerande utgör en stor risk för världssamfundet:

– I Vita huset verkar det som om kampen mot Kina är viktigare än kampen mot viruset. Vad det kommer att leda till i

förlängningen vet vi inte, men risken är ju att det leder till fördjupade spänningar.

Podden är gratis för alla. Lyssna i DN-appen eller på Radioplay eller andra poddplattformar.

DN

Naziflaggor hissade på flera platser

TISDAG 21 APRIL 2020

Flaggor med ett nazistiskt budskap hittades på måndagen på flera ställen i landet. De fanns vid stortorget i Karlskrona, samt på Tekniska högskolan i Karlshamn och Karlskrona, rapporterar Blekinge Läns Tidning. Även i Motala larmades polisen om en banderoll samt en hissad

flagga och i Kisa i Östergötland upptäcktes en flagga med nazistsymbol utanför ett äldreboende. I Skåne plockades flaggor ned i Hässleholm och i Malmö. Det finns ingen misstänkt för händelserna, enligt Patric Fors vid polisens ledningscentral för region Syd.

– Det är ingen grupp som har tagit på sig det i nuläget, säger han.

TT

Handgranater hittade under vårstädning: ”Var nervöst”

TISDAG 21 APRIL 2020

Oskar Boeryd, hans pappa och deras granne hittade två handgranater i en påse under en vårstädning i helgen.

– Vi blev väldigt förvånade, säger Oskar Boeryd.

Det var under lördagseftermiddagen som de tre gjorde fyndet intill lägenhetshuset i Hässelby. Alla tre hjälpte till med vårstädningen men det var grannen Peter Bengtsson som plockade upp påsen.

– Vi skulle rensa runt parkeringen och skulle göra oss av med riset och lägga det i buskagen. Där såg vår granne lite skräp och tänkte att där ska det inte ligga. Och när han tömde påsen och däri låg granater, säger Oskar Boeryd till DN. Han fortsätter:

– Han blev paff och förvånad, det var stressigt och nervöst. Han

kom över till oss och sa, ”jag har hittat några granater”. Och vi blev också väldigt förvånade.

Polisen tillkallades till platsen och med hjälp av nationella bombskyddet kunde man bekräfta att det rörde dig om två handgranater. En undersökning får nu utvisa huruvida de var skarpa.

Oskar Boeryd säger att han oftast känner sig trygg i området.

– Det är väl lite oroligt men själv känner jag att jag inte är superberörd. Jag känner mig ganska säker.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

I ständig rörelse. Att säga att digital teater inte är scenkonst är en grov underskattning

TISDAG 21 APRIL 2020

Jo, digital teater är visst teater!
Menar Kristina Lindquist (DN
6/4) avfilmad teater, kanske? Då
kan jag hålla med. Avfilmad teater

är dokumentation och institutionernas playkanaler är tillfälligt upplåsta arkiv, inte scener. Att tillgängliggöra gamla föreställningar online är en viktig gest i nedsläckningstider, men det är något helt annat än den scenkonst som faktiskt är gjord för onlineplattformar.

Jag kan hålla med Kristina Lindquist om att det inte är lika intressant att titta på scenkonst på skärm om den inte är producerad för den formen. Däremot fanns det redan före coronapandemin ett växande utbud av livekonst som använder Facebook, Twitch,

Youtube, Zoom, Discord, Google Docs och så vidare, för att skapa rum där tidens gång verkligen är en faktor, kroppars närvaro märks digitalt och där saker visst sätts på spel mellan performers och publik. Det är enligt min mening i allra högsta grad teater, om än inte i traditionell mening. Glöm inte heller att många grupper inte har råd eller möjlighet att skjuta upp en premiär tills vidare, och därför riskerar att bli återbetalningsskyldiga gentemot - bidragsgivare. Då är strömning den enda lösningen.

Men ”digital chockdoktrin för ögonblickets konstform?” Då har Lindquist nog missat de senaste decenniernas utveckling. Vad är videovandringar, virtual reality-verk med fysisk interaktion, en-till-en-föreställningar över telefon, pjäser skrivna av artificiella intelligenser och Zoom-readings med deltagare och publik från hela världen om inte en ögonblickets konstform? Och var drar vi gränsen mellan vårt digitala liv och vårt analoga år 2020?

Jag tror inte att avfilmad klassisk teater på något vis kommer

konkurrera ut offlinescenkonst. Och får något kulturborgarråd för sig att vi bara ska titta på strömmad teater för att spara pengar kommer hen snart inse att det vore ett misstag. Det är inte billigt att göra en bra avfilmning och det är heller inte gratis att distribuera konst online, det har vi fackförbund som jobbar hårt för att se till. Att vi ser nya play-kanaler dyka upp i dessa tider beror på att Svensk scenkonst och Teaterförbundet kommit överens om att tillfälligt inte ge ersättning till upphovspersoner för strömningsdistribution.

En viktigare diskussion i nuläget är vem som äger de plattformar som nu används för att presentera konst live. Dramaten och SVT har råd med egna servrar men vi som inte har de resurserna är hänvisade till plattformar som vi inte kan påverka. När Facebook hanterar ditt flöde och Youtube stänger av strömningar som spelar upphovsrättsligt skyddad musik, även om det är artisten själv som framför den, är det bortom vår kontroll. Ändå tycker jag att det är hoppfullt att se så många människor vara kreativa från sina

hem. Nya former av teater uppstår därför att vi är i konstant dialog med både varandra och vårt samhälle samt tar till de verktyg som finns till hands för att prata om det allra viktigaste. Teatern - behöver en livepublik för att vara teater, men publikkontraktet förhandlas om i varje föreställning. Att säga att digital teater inte på ett enda sätt är scenkonst är därför att grovt underskatta en konstform i ständig rörelse.

Emma Bexell

Emma Bexell är konstnärlig ledare för Malmöbaserade gruppen - Bombina Bombast som utforskar mötet mellan scenkonst och - innovativa teknologier.

Kristofer Ahlström: Mäns attityd gör dem till måltavlor för det nya coronaviruset

TISDAG 21 APRIL 2020

Den mindre berganden är en intressant fågel. Studier visar att dess penis blir längre när den umgås med andra hannar. Konkurrensen mellan hannarna har en direkt påverkan på hur deras könsorgan växer. Jag är inte biologist, MEN... djurrikets kukmätning är högst påtaglig även hos hannarna i människosläktet. Och sällan har väl mansfällan som styrkeuppvisning och maskulinitetsnormer inneburit synligare – och dess

ödesdigra konsekvenser lättare att mäta – än just nu.

Män insjuknar och dör i covid-19 i avsevärt större utsträckning än kvinnor, och mycket tyder på att det bland annat beror på deras attityd.

Härom veckan presenterade MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, statistik över de beteendeförändringar i vardagen som svenska folket gjort med anledning av coronaviruset. Det handlade om saker som att undvika offentliga platser, använda handsprit, handla mer sällan i fysiska butiker. Men

männen hade, visade det sig, inte förändrat särskilt mycket – kvinnorna var överrepresenterade i 14 av 19 kategorier, men underrepresenterade bland de som uppgav att de ”inte gjort någonting alls”.

Att män har en slappare riskbedömning, är mer benägna att visa sig på styva linan, har studerats på Göteborgs universitet (spoiler: män var mindre bekymrade över olika hotbilder än kvinnor) och det syns även i statistiken för drunkningsolyckor, dödliga bränder och trafikolyckor.

Det finns även studier som visar att män finner det mindre viktigt att tvätta händerna. Och män litar mycket mindre på myndigheter, och mycket mer på sig själva.

Alltså samma styrmekanismer som i den gamla klyschan om att män aldrig frågar efter vägen: att frångå sin egen kompass innebär att visa sig svag och underminera sin egen expertis. Och att (så gott som) alla män är experter inom epidemiologi vet vi vid det här laget: internet kryllar av hobbyknåpade covid-diagram av arga Excel-snickare som vill utmana Folkhälsomyndigheten på

något slags ”visa din så visar jag min”-duell.

Men mest illavarslande är kanske hur män, av rädsla för att få sin befarade svaghet bekräftad, vägrar att uppsöka läkare när de uppvisar symtom. Som en mansbekant till mig sa när han fick kallelse: ”Äh, varför ska man gå till läkaren? Han kommer ju bara säga att man är sjuk!”

Allt jag räknat upp här ovan – kravet på att vara oberörd, stark och självständig för att förtjäna respekt – ingår i objektbeskrivningen för En Riktig Man. Att inte ens en global och

dödlig pandemi kan rucka på de normerna säger något om hur djupt rotade de är.

När Anders Tegnell fick frågan om hur man ska nå fram till de sturska männen föreslog han att myndigheternas kommunikatörer ”kanske behöver ändra språk eller lyfta frågorna på ett sätt så män också förstår att det är allvar”.

Ja, kanske. Kanske ska MSB framöver specialtrycka sin samhällsinformation med machokodat innehåll för män. Kan Bamse lära barn att sopsortera, så borde väl Rambo

kunna lära män att tvätta
händerna?

Kristofer Ahlström

kristofer.ahlstrom@dn.se

Kulturhuset söker en kulturchef

TISDAG 21 APRIL 2020

**Kulturhuset Stadsteatern
inrättar en ny kulturchef. I den
nya tjänsten ingår att
vidareutveckla verksamheten i
samarbete med vd:n Jesper
Larsson och teaterchef Maria
Sid-Achrén. Tjänsten ska vara
tillsatt inför höstens
nyinvigning.**

Kulturchefen ska ansvara för innehåll och koordinering av Kulturhusets olika inriktningar som bibliotek, litteratur, konst, mode, design, film, musik, debatt, samtal och eget skapande.

– Efter återflytten står verksamheten inför stora utmaningar och möjligheter som ska prioriteras och vägas mot en snabbt föränderlig omvärld och konkurrenssituation. -

Kulturchefen kommer att ha en nyckelroll i detta viktiga arbete, säger Jesper Larsson, vd på Kulturhuset Stadsteatern, i ett pressmeddelande.

Ett nytt fokusområde för verksamheten vid Sergels torg kommer att vara mat.

– Mat och dryck är en viktig del i helhetsupplevelsen när man går på teater, bio, ett samtal eller en utställning. Vi ska därför förstärka vårt samarbete med husets kaféer och restauranger, och initiera nya samarbeten med andra - verksamheter i närområdet, säger Larsson.

Kajsa Haidl

22 april 2020

Ministerns svar efter vädjan från semester- kommuner: Ställ in resan

ONSDAG 22 APRIL 2020

**Göteborg. Det är orter som
beskrivs som semesterparadis**

– men nu uppmanar de sina sommargäster att hålla sig borta. I ett gemensamt brev till regeringen vädjar elva kommuner om att slippa ge vård och omsorg åt deltidsboende under coronakrisen.

Och de har socialminister Lena Hallengrens (S) stöd.

– Har man hemtjänst bör man avstå från att resa till andra kommuner, säger hon till DN.

Hög sjukfrånvaro, svårighet att få tag på personal och oro för smitta i de hittills relativt förskonade semesterparadisen på västkusten.

Det är anledningen till att kommunerna i Bohuslän bestämde sig för att gå ihop och kräva att tillfälligt slippa skyldigheten att ge hemtjänst, hemsjukvård och LSS-insatser för sommargästerna.

”Vi har alla hanterat påskhelgen nyligen, det mesta har avlöpt bra och under kontroll. Framåt vet vi dock att många, inte minst delårsboende, kommer att komma och med nuvarande läge och stor osäkerhet om utvecklingen vill vi understryka att vi ser det för flera kommuner som en stor utmaning, för andra kommuner som en

omöjlighet, att bistå med det lagreglerade stödet som de delårsboende normalt har rätt till”, står det i brevet som skickades till socialminister Lena Hallengren (S).

Sotenäs, Orust och Uddevalla har redan på egen hand beslutat sig för att neka vård och omsorg till personer som inte är skrivna i kommunen.

– Vi vill inte ha potentiella smittbärare från storstäderna där. De bor bra i sina bostäder i Stockholm och ändå måste de åka hit och belasta. Det är inte rimligt. Det är ingen mänsklig rättighet att

vara i sin fritidsstuga, har Catharina Bråkenhielm (S), kommunstyrelsens ordförande på Orust, tidigare sagt till DN. För en månad sedan skickade Sveriges kommuner och regioner, SKR, en lista till socialministern med krav på omedelbara ändringar och undantag från nuvarande regelverk för att klara krisen. Även där tar man upp att det behövs lättnader i vistelsekommunens ansvar för socialtjänstinsatser till delårsboende.

Regeringen har inte tagit något beslut i frågan, men Lena Hallengren går på semesterkommunernas linje. ”Hela Sverige befinner sig i ett ansträngt läge och vi ska alla minska vårt resande. Har man hemtjänst bör man avstå från att resa till andra kommuner”, skriver socialministern i ett mejl till DN. Att ändra i lagstiftningen enligt semesterkommunernas och SKR:s önskemål är enligt Hallengren komplicerat och tar tid: ”Jag hoppas att kommunerna kan lösa detta i dialog med varandra så att inte hemkommuner begär

verkställighet av hemtjänstbeslut i semesterkommuner där förutsättningarna för detta saknas. Det är så vi får till en förändring snabbast.”

Frågan väcker dock starka känslor. Förra veckan anmälades Orust kommun av JO på grund av beslutet att neka hemtjänst till sommargästerna, som Lokaltidningen STO var först med att rapportera. Catharina Bråkenhielm på Orust slår ifrån sig kritiken.

– Vi har fullt sjå med att ta hand om vår egen befolkning. Sedan måste vi värna om våra äldre. Vi

har hittills till exempel lyckats hålla våra äldreboenden fria från corona och så vill vi att det ska förbli.

Även om Orust, Sotenäs och Uddevalla nu har fått stöd från andra kommuner i Bohuslän finns det också kritik mot politikernas budskap. Företagare som DN tidigare har pratat med är betydligt mer lågmälda i sin inställning till sommargästerna. – Folk har varit rädda att åka ut. Catharina Bråkenhielm sa i medierna att det var ”överfullt på Orust” med någon bild från kiosken i hamnen i juli. Den typen

av signaler från
kommunledningen känns
konstiga. Det har varit väldigt
negativt skrivet, sade Lars Olsson,
som driver Petersons Krog på
Käringön, till DN.

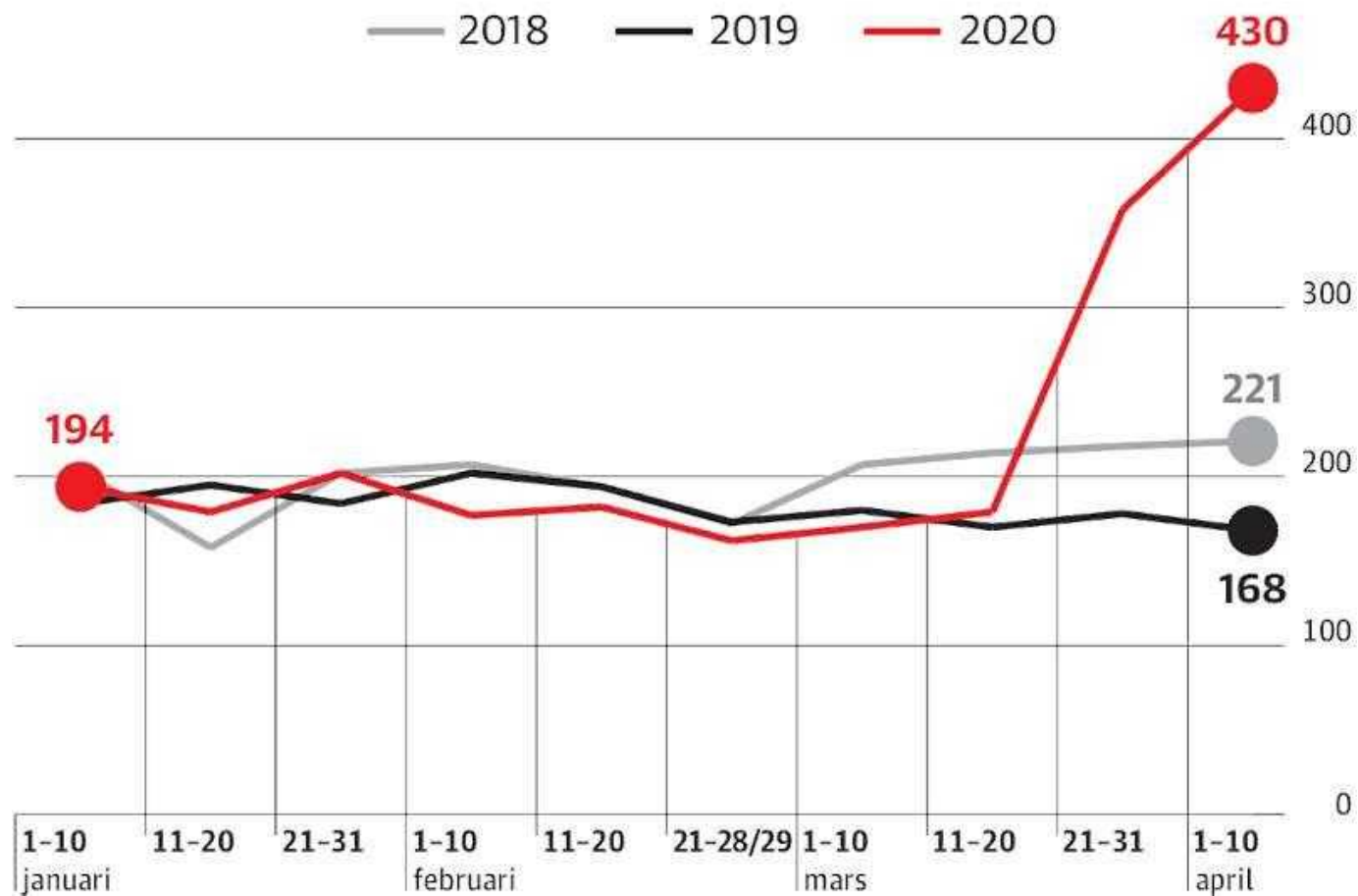
Marina Ferhatovic

marina.ferhatovic@dn.se

Fler avlidna än vanligt under 2020

Avlidna per 10-dagarsperiod 1 januari – 10 april i Stockholms kommun

Källa: SCB

Kraftigt ökat antal avlidna under april

ONSDAG 22 APRIL 2020

Antalet dödsfall i Sverige i covidpandemins spår har ökat kraftigt under första halvan av april. I Stockholm pekade kurvorna upp och i övriga landet märktes ingen avmattning. Det visar siffror från Statistiska centralbyrån.

Till skillnad från Folkhälsomyndigheten som snabbt redovisar antalet dödsfall i covid-19 så registrerar Statistiska centralbyrån (SCB) samtliga avlidna i Sverige. Registreringen sker i efterhand, vilket innebär en eftersläpning på två-tre veckor. Någon platå eller minskning av antalet avlidna syns inte i SCB:s siffror fram till och med påskdagen, det vill säga till och med vecka 15.

– I Stockholm ser vi fortfarande bara att kurvan sticker rakt upp. Jag vill inte påstå att jag ser någon avmattning. Det är snarare så att

nu börjar öka även i andra regioner, säger befolkningsstatistiker Tomas Johansson vid SCB.

Anders Wallensten, biträdande statsepidemiolog vid Folkhälsomyndigheten, rapporterade på tisdagen 185 nya dödsfall:

– Dödsfallen har en eftersläpning eftersom man först ska bli ordentligt sjuk innan man tyvärr avlider ibland. Så den kurvan kommer att släpa efter. Riktigt när den vänder vet jag inte, det är ju inte så att fallkurvan har vänt

neråt heller, så vi är inte där än, sade Wallensten.

SCB:s statistik bygger på de intyg om dödsorsak som läkare utfärdar. De sänds till Skatteverket och sedan till SCB. Även om SCB inte får reda på dödsorsaker är det enligt Tomas Johansson ingen tvekan om vad som ligger bakom ökningen.

– Under månaderna mars, april och fram till sommaren brukar antalet döda minska. Och helt plötsligt har antalet dödsfall skjutit i höjden. Det är ganska tydligt att det är en sjukdom, covid-19, som påverkar

dödsfallen. Vi vet från Folkhälsomyndigheten att Stockholm är epicentrum och vi ser på antalet döda att Stockholms län är extra utsatt, säger Tomas Johansson och ger exempel:

- Vecka 13 så dog det 479 personer i Stockholms län, vecka 14 dog det 623 och vecka 15 dog det 727 personer. Så kurvan går ju rakt upp. Och det kan komma in ytterligare några dödsfall.

När man ser på siffrorna enbart för Stockholms kommun är ökningen ännu kraftigare, från 162 döda per tiodagarsperiod i

slutet av februari till 430 i början av april (se grafik).

SCB registrerar nu en viss ökning även i regionerna Dalarna och Uppsala.

Tomas Johansson har arbetat med befolkningsdata i drygt tio år och har aldrig sett en så kraftig förändring tidigare. Det högsta antalet dödsfall på en månad var under influensavågen 2018 med 8 300 avlidna. Under de fyra veckorna 12-15 i år så anmäldes 8 464 dödsfall.

- Från den 21 mars har det hela tiden varit fler dödsfall 2020 än genomsnittet fem år innan.

Antalet döda brukar gå ner i april, det brukar ligga kring 250 per dag. Men vi har nu redan sett 350 döda i flera dagar och det skulle inte förvåna mig om april blir en rekordmånad. Vi är fortfarande inne i coronakrisen, understryker Tomas Johansson.

Flera sjukhus har larmat om att patienter med andra sjukdomar än covid-19 inte söker vård som tidigare. Antalet registrerade patienter med hjärtproblem i det nationella kvalitetsregistret Swedeheart sjönk med 25 procent från februari till april.

Kan ökningen bero på att patienter med andra sjukdomar inte söker vård och avlider?

– Det är inte alls orimligt att det kan öka antalet avlidna. Det är ju nästan slussar för att komma in på sjukhusen. Jag kan tänka mig att det finns ett antal som drar sig för att söka vård. Men det är svårt för mig att bedöma, svarar Tomas Johansson vid SCB.

Det kan också finnas mörkertal – exempelvis personer som avlider av andningsbesvär som en följd av covid-19. Så sent som den 20 april sände Socialstyrelsen ut ett förtydligande om hur covid-19 ska

anges på dödsorsaksintyg. Alternativt kan helt andra dödsorsaker öka på grund av isolering, till exempel självmord. Socialstyrelsen registrerar dödsorsaker, men siffrorna redovisas endast en gång per år. Myndigheten uppger för DN att arbete nu pågår för att ställa samman covid-19 och andra dödsorsaker.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Malin bytte flyget mot vården: "Inte särskilt svårt att ställa om"

ONSDAG 22 APRIL 2020

Hon var en av de första SAS-anställda som skolades om till vårdpersonal. Två veckor in i det nya yrket har Malin Öhman

vant sig vid en annan verklighet.

Mellan 30 mars och 1 april skolades de första 30 SAS-medarbetarna om till vårdpersonal för att understödja vården i coronakrisen. Malin Öhman var en av dem som bestämt sig för att anta utmaningarna som ett branschbyte innebär. Nästan tre veckor in i sin nya tjänst som sjukvårdare med fokus på transport av misstänkta coronapatienter trivs hon bra i det nya yrket.

– Steget är ganska stort från SAS-uniform till sjukvårdsmundering, men för min del har det inte varit särskilt svårt att ställa om. Det är bara att göra. Men visst är det ibland en utmaning att hantera sjuka människor i den här utsträckningen, säger Malin Öhman.

Efter utbildning spreds SAS-personalen ut på olika arbetsplatser. Malin Öhmans lott föll på frivilligorganisationen Försvarsutbildarna, som på uppdrag av Aisab (Ambulanssjukvården i Storstockholm) bidrar med

sjukvårdare när coronapatienter transporteras till och från sjukhus.

Den sista utbildningsdagen fick hon, genom en studiekamrat, nys om att Försvarsutbildarna skulle skala upp sina insatser och därmed behövde mer resurser. Då bestämde hon sig för att söka dit. Arbetsuppgifterna går ut på att hon, tillsammans med en chaufför, kör hem patienter från sjukhuset, från hemmet till sjukhuset eller mellan två sjukhus. Om hon bedömer att patienten mår för dåligt tillkallas i stället ambulans, men riktigt så illa har

inte läget varit någon gång ännu. Erfarenheten av att hantera människor från jobbet som flygvärdinna underlättar en hel del.

– Det är en väldig trygghet att vara van att jobba med människor. Speciellt med tanke på att man aldrig vet vad som väntar och inte vet så mycket om patienternas tillstånd.

Hon har både dagpass och nattpass inplanerat i kalendern. Passens längd varierar från 8 till 13 timmar. Varje körning, som kan vara i hela Stockholms län, tar minst två timmar. Det inkluderar

en helsanering av bilen med desinfektionsmedel efter att patienten lämnats. Personalens säkerhet är högsta prioritet, menar Malin Öhman.

– Riktlinjerna vi har är att vi absolut inte får tumma på säkerheten för att vi är stressade. Hellre då att det får ta lite längre tid om vi kan undvika smitta bland arbetslaget.

Egentligen räcker den grundläggande sjukvårdsutbildningen hon fått som SAS-medarbetare för att rent formellt klara av arbetsuppgifterna, men

tredagarskursen gav ändå nyttiga kunskaper som hon fått god användning av.

Malin Öhman räknar med att agera sjukvårdare så länge behovet finns. Vad som händer därefter är oklart. SAS har inte gett några nya besked om och när personalen kan återgå till sina vanliga roller. Men Malin Öhman är beredd att stanna ett tag till i sin nya syssla.

– Ingen vet vad som händer i sommar, men jag trivs jättebra hittills. Man kan ju önska att behovet inte finns men om det gör

det och jag har möjlighet så är jag
gärna kvar.

Niklas Weimer

niklas.weimer@dn.se

Systembolaget : Vodka är för svagt för handtvätt

ONSDAG 22 APRIL 2020

**Om och om igen har det
inpräntats i svenskarna,
uppmaningen som blivit
pandemins slogan: Tvätta
händerna.**

Har man inte tillgång till tvål och
vatten går det bra med handsprit,

rådde Folkhälsomyndigheten – och förvandlade därmed flaskorna med desinfektionsmedel till hårdvaluta.

Bristen på handsprit har nu nått hela vägen in på Systembolaget. I flera butiker har det satts upp skyltar som informerar om att vodka, gin och annan sprit menad för förtäring inte fungerar som handsprit.

– Vi har fått en del frågor från kunder och i de butikerna har vi satt upp skyltar, berättar Therese Elmgren, pressansvarig på Systembolaget.

Även på hemsidan har de fått liknande frågor.

För att spriten ska fungera som desinfektion måste alkoholhalten vara minst 60 procent.

TT

Pressen ökar om nya stöd till företag

ONSDAG 22 APRIL 2020

Samarbetspartierna ökar pressen på regeringen att införa ett omsättningsstöd till krisdrabbade företag. L-ledaren Nyamko Sabuni kräver att företagen får ett besked före månadsskiftet.

– Vi har bara dagar på oss och kan inte vänta, säger hon.

Regeringen och samarbetspartierna Centern och Liberalerna har lanserat en rad krispaket för att stödja de företag som drabbas av coronakrisen. Men Nyamko Sabuni (L) vill se mer.

– De stöd vi har presenterat verkar inte vara tillräckliga. Jag är rädd för att permitteringarna snart övergår till varsel och uppsägningar. Därför menar vi att det behövs ytterligare stöd och omsättningsstöd verkar vara det som gör störst nytta, säger hon. Liberalerna vill se en modell där företag som haft ett

omsättningstapp på 40 procent eller mer ska vara berättigade till stöd. Större delen av stödet ska gå till fasta kostnader som hyror och avskrivningar.

– Vi har bara dagar på oss och kan inte vänta. Jag hoppas att vi kan ge ett besked till företagen före månadsskiftet, säger Nyamko Sabuni.

Även det andra samarbetspartiet, Centern, har krävt direkta pengar till drabbade företag.

Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna är inne på samma linje. Men än så länge

har regeringen inte gjort verklighet av kraven.

L-ledaren menar att den nuvarande krisen kan få bestående konsekvenser för många företag utanför storstäderna.

– Om vi inte gör det här nu riskerar vi att få sovande citykärnor ute i landet och en klyfta mellan stad och land som kommer att vara svår att återhämta.

Finansminister Magdalena Andersson (S) vill inte kommentera de pågående förhandlingarna med C och L.

– Men vi tittar på alla förslag som är uppe i debatten och ser vad som är de mest effektiva och lämpliga åtgärderna att sätta in vid varje enskilt tillfälle.

Omsättningsstöd är en sak som varit uppe i debatten så det är klart att det är en av de saker som diskuteras, säger hon.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Antalet hotade arter blir fler i Sverige

ONSDAG 22 APRIL 2020

Den biologiska mångfalden minskar i Sverige. Antalet arter som rödlistas har ökat med 11 procent på fem år, visar SLU Artdatabankens nya rödlista. Det går dåligt för fåglarna, där rödlistningen har ökat med drygt 20 procent. På listan finns

också igelkott, skogshare, östersjötumlare och varg.

Vart femte år presenterar SLU Artdatabanken listan över arter i Sverige vars framtid är osäker. I årets lista sammanfattas läget för omkring 22 000 arter. Drygt 4 700 är rödlistade, av dem är 2 249 hotade. Det är en ökning med 11 procent sedan den förra listan som presenterades för fem år sedan.

– Den här gången är det fler arter än tidigare som det går mätbart sämre för, det gäller bland annat mossor och kärlväxter i norr. Det hänger samman med

klimatförändringen, när det blir mindre snö i fjällen försvinner en del av deras livsmiljö, säger Ulf Bjelke, sakkunnig hotade arter vid SLU Artdatabanken.

Även om klimatförändringen redan påverkar naturen är den inte huvudorsaken till att den biologiska mångfalden i Sverige minskar allt snabbare.

– De faktorer som påverkar flest arter är avverkning av äldre skog och igenväxning, att jordbruk läggs ned och man kanske planterar granskog på det som tidigare var en öppen gräsmark, säger Ulf Bjelke.

Fåglar har påverkats allra mest. På fem år har antalet rödlistade fågelarter ökat med 21 procent. Av Sveriges 245 häckande fågelarter minskar nära en tredjedel så kraftigt att de nu är med på rödlistan.

Ejder, bergand och brunand har minskat kraftigt och har flyttats från "sårbar" till "starkt hotad". Men det går också dåligt för fåglar som uppfattas som vanliga. Gråkråka, skrattmås, björktrast och rödvingetrast minskar alla kraftigt och rödlistas i kategorin "nära hotad".

Igelkott och skogshare är nya på listan, deras antal minskar så kraftigt att de nu bedöms vara "nära hotade". För fem år sedan bedömdes de vara "livskraftiga". – Vi har misstänkt ganska länge att igelkotten minskar men inte kunnat visa det eftersom det inte har funnits data. Nu har fågelskådare hjälpt till med inventeringen som de samordnar med sin nattfågelinventering så att vi får mätserier, säger Ulf Bjelke. Östersjötummlaren har minskat kraftigt, troligen återstår bara några hundra individer. Den

bedöms som ”akut hotad”, det är sista steget innan ”nationellt utdöd”. Vargbeståndet har minskat, bland annat på grund av att illegal jakt bedöms ha ökat och vargen listas som nu som ”starkt hotad”.

Rödlistan ger inte hela bilden av hur det går för mängden insekter i Sverige. Man vet att de faktorer i andra länder som pekas ut som orsak till minskningar också finns här. Det gäller bland annat att öppna marker försvinner, användning av insektsgifter och ljusföroreningar.

Även jordbruket påverkar, vallodlingar skördas uppemot fyra gånger per säsong i delar av Götaland. Det innebär bland annat att när grödan samlas upp i ensilagebalar hamnar ”betydande delar av insektsfaunan som ändå finns i området i ensilagebalarna”, enligt rapporten.

Men det händer en del positivt. Arter som lämnar rödlistan är ängspiplärka, skäggmes, gröngöling, sånglärka, kungsfågel samt brandkronad kungsfågel. Utter och havsörn har det gått väldigt bra för, de ligger på gränsen att vara utanför listan.

Flera fladdermöss har det också gått bra för.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Fakta. Rödlistan

Den svenska rödlistan är en lista över arter och deras hotstatus i Sverige. Listan baseras på en bedömning av enskilda arters risk att dö ut från landet.

Bedömningen görs utifrån internationellt vedertagna kriterier som baseras på flera olika riskfaktorer. Klassningen görs utifrån olika kriterier som till exempel att de minskar kraftigt,

har en liten population och/eller har en begränsad och fragmenterad utbredning.

Kriterierna avgör vilken kategori en art hamnar i.

Det finns sju kategorier:

Livskraftig, Kunskapsbrist, Nära hotad, Sårbar, Starkt hotad, Akut hotad, Nationellt utdöd.

I årets lista sammanfattas läget för omkring 22 000 arter. Drygt 4 700 är rödlistade, av dem är 2 249 hotade.

Rödlistan tas fram av SLU

Artdatabanken tillsammans med 14 expertkommittéer. Årets lista är

den femte samlade för djur,
svampar och växter.
Källa: SLU Artdatabanken

Utredningen om mordet i Uddevalla klar

ONSDAG 22 APRIL 2020

Utredningen om mordet på den 17-åriga flickan i Uddevalla i höstas är klar. I mitten av maj väntas åtal mot den 23-årige mannen som misstänks för mordet.

– Förundersökningen är, ur mitt perspektiv, i princip färdig. Det enda som återstår är ett par

mindre analyser, säger åklagaren Jim Westerberg till Göteborgs-Posten.

Flickans försvinnande blev mycket uppmärksammat. Efter tio dagars intensivt sökande hittades dock en kroppsdel som släckte hoppet om att hitta henne vid liv. Den misstänkte mördaren, en man i flickans närhet, greps redan några dagar efter försvinnandet. Mannen nekar till brott.

TT

**Lokalpolitiker
reste till
Stockholm –
ville smittas
med corona:
”Mest en rolig
grej”**

ONSDAG 22 APRIL 2020

Kommunpolitikern Urban Persson i Storfors åkte till Stockholm – för att bli smittad av corona. Politikern för partiet Storforsdemokraterna beskriver det som ”en kul grej”, rapporterar lokala medier.

– Det finns ingen anledning att vara orolig. Det är en hysteri. Det är samma som med klimatet. Det går inte att ändra. Vi kan inte påverka det politiskt, säger Urban Persson till SVT Nyheter Värmland.

Den 14 april skulle han delta vid ett budgetmöte i kommunen tillsammans med bland annat

kommunstyrelsens ordförande Hans Jildesten (S). Under mötet frågade Jildesten, som har diabetes, om det stämde att Persson varit i Stockholm för att få corona. Persson svarade att det stämde och då ombads han att lämna rummet och att vara med digitalt. Persson har JO-anmält detta och förstår inte oron.

– Nej, det gör jag inte. Han är 50 år. Det är ingen risk för honom. Han blir inte sjuk av det här, säger Persson.

– Det var mest en rolig grej. Jag fick ju tyvärr inte corona.

TT

Förde bort 10-åring i hemlighet – åtalas

ONSDAG 22 APRIL 2020

Tre personer åtalas vid Uddevalla tingsrätt för egenmäktighet med barn.

Det är det rättsliga efterspelet på ett uppmärksammat fall där en tioårig flicka akut omhändertogs

från en familj i Göteborg enligt lagen om vård av unga (LVU), men sedan försvann från sitt familjehem.

Efter försvinnandet i september utfärdades rikslarm och samtidigt upptäcktes att hennes två äldre syskon också saknades. I mitten på december dök plötsligt de tre barnen upp hemma hos föräldrarna.

Nu åtalas tre män, flickans pappa och två till familjen närstående män, för egenmäktighet med barn.

TT

Liga lurade äldre på 800 000 kronor

ONSDAG 22 APRIL 2020

Männen ringde systematiskt upp äldre personer och påstod att de jobbade på en bank eller ett kreditinstitut.

Det enda syftet var att komma över offrens uppgifter om bankkort och tillhörande kod för att kunna lura till sig pengar eller köpa elektronikvaror.

Nu åtalas de fyra männen vid Malmö tingsrätt för elva fall av grovt bedrägeri och åtta fall av försök till samma brott.

Sammanlagt ska männen ha lyckats lura till sig över 800 000 kronor och hade försöksbrotten lyckats hade ligan kommit över ytterligare 200 000 kronor, enligt åtalet.

TT

Djurmarknader öppna igen – men förbud mot vilda djur

ONSDAG 22 APRIL 2020

**Kinas djurmarknader har
öppnat igen – till mångas
upprördhet.**

**Men de säljer inga vilda djur –
det förbjöds efter att det nya
coronaviruset bröt ut på en
fiskmarknad i Wuhan.**

**Frågan är om det förbudet
består.**

**Vilddjursmarknaden är lukrativ,
statusfylld och omgärdad av
tusenåriga traditioner.**

– Medeltida och obscent, utbrast
Beatles-ikonen Paul McCartney
när det för någon vecka sedan
sipprade ut nyheter om att Kinas
djurmarknader kommit i gång
igen. Australiens premiärminister
Scott Morrison gick i taket för att
WHO ställt sig bakom öppnandet
och USA:s virusspecialist Anthony
Fauci krävde att marknaderna för
alla levande djur stängs
omedelbart.

– Det förbryllar mig att de inte stänger helt när så många sjukdomar emanerar från det ovanliga mötet mellan människor och djur som finns på de marknaderna, sade Fauci. De kinesiska djurmarknaderna väcker avsky världen över. Sociala medier översköjs av bilder ackompanjerade av äcklade kommentarer på människor som sörplar soppor gjorda på fladdermöss, magra hundar som trängs i små burar och ormar som slingrar sig. Inte minst är upprördheten stor eftersom det nya coronaviruset

misstänks ha brutit ut på en fiskmarknad i Wuhan som också sålde vilda djur som ormar och mårdhundar. Helt fastlagt är det inte, på senare tid har alltfler börjat tala om att viruset kan ha uppstått i ett laboratorium i Wuhan som forskade på coronavirus och hade fladdermöss.

Det förtar inte skepsisen mot djurmarknaderna. De är trånga, inte sällan ohygieniska och inhyser djur med virus som människan saknar immunitet mot. Djurmarknaderna är som en

smältdegel för virus och tros ha orsakat flera sjukdomar.

– Undersökningar visar att fladdermöss är bärare av många virus genom att de bor i fuktiga miljöer nära varandra. När de staplas nära andra djur som är nära döden och ska säljas kan de föra över virus till dem som sedan för över det till människor, säger Ola Jennersten, djurvårdsexpert på Världsnaturfonden.

Ju smutsigare, trängre och mindre välmående djur, desto större risk för spridning av olika sjukdomar. Sars uppstod i södra Kina och tros ha spridits via

fladdermöss. Även ebola och hiv bröt ut efter att människan haft kontakt med vilda djur.

Men bilden som sprids över marknaderna i Kina är ibland förvirrad och ofta inte helt sann. Här finns tre typer av marknader som ofta buntas ihop, men skiljer sig åt väsentligt.

En vanlig typ av marknad är de färgglada halvöppna ställen som säljer färska grönsaker, frukt, fisk, fläsk och kyckling. De påminner om bondemarknader i Europa eller USA och lockar med färska varor till ett bra pris. Många gillar

atmosfären och blir vän med en speciell försäljare.

Sedan finns det marknader som också säljer levande djur som fåglar, grisar eller fisk- och skaldjur.

Därtill förekommer det marknader som säljer vilda och exotiska djur, den försäljning som upprör mest. Den handeln införde Kina ett förbud mot i februari och den ser inte ut att ha återupptagits.

– Enligt de besked jag har fått så efterlevs förbudet än så länge ganska bra, säger Ola Jennersten.

Den stora frågan är om förbudet kommer att överleva även när spridningen av covid-19 har klingat av.

Historien visar att traditionen att sälja och konsumera vilda djur inte är så lätt att göra sig av med. Även efter utbrottet av sars, som också uppstod i Kina, bestämde myndigheterna att handeln med vilda djur skulle förbjudas. Men när virusspridningen avtagit smög handeln i gång igen och förbuden drogs tillbaka. 17 år senare står världen mitt i ett nytt utbrott som har smittat och dödat mångdubbelt fler än sars.

Ett annat frågetecken är att det förbud som nu införts gör undantag för om djuren ska användas till traditionell kinesisk medicin. Det blir en gråzon eftersom en del djur både äts och används för att malas ned till medicin. Efter att en hjort ätits förekommer det exempelvis att man använder djurets penis och blod som medicin. Även björnar och ormar såväl äts som används i mediciner.

Det är en tusenårig läkemedelskonst som framför allt är populär i Kinas södra provinser, där de flesta

marknader med vilda djur finns. Här finns föreställningar om att fladdermöss kan motverka cancer och förbättra viriliteten.

Myrkottar, det utrotningshotade skygga djuret, har fjäll som anses hjälpa mot allt från hudsjukdomar och dålig blodcirkulation till feber och bröstcancer.

Dessutom är det status att kunna bjuda på en måltid tillagad på vilda djur, som ofta är dyra. En måltid lagad på myrkottar kan kosta flera tusen kronor. En påfågel runt tusenlappen.

Här finns alltså mycket pengar att tjäna och status att vinna, vilket

kan vara en förklaring till att det förbud som infördes mot handeln med vilda djur efter sars ebbade ut, tror Ola Jennersten.

– De som köper de här djuren är rika och framgångsrika. Det är den typen av människor som brukar ha bra förbindelser med de styrande och det kan vara anledningen till att marknaderna öppnade igen efter sars.

Han pratar om de vilda djuren som en "Ferrari-faktor".

– Ta ett noshörningshorn. Att visa upp ett sådant är precis som att ha Ferrarin stående på uppfarten. Det ger status och imponerar.

Enligt Chinese Academy of Engineering omsatte försäljningen av vilda djur 530 miljarder yuan 2016 och sysselsatte över 14 miljoner människor.

Men även i Kina höjs röster för striktare regler. Många yngre och storstadsbor känner sig främmande inför en fladdermussoppa eller en exklusiv gryta gjord på myrkottar. De skulle aldrig få för sig att äta hund och menar att det är dags för Kina att lämna seder som kom till när landet var ett fattigt jordbruksland. Nyligen visade en

undersökning att över 90 procent av kineserna är mot handel och konsumtion av vilda djur.

– Den stora majoriteten av befolkningen i Kina reagerar på misshandeln av djurlivet på samma sätt som man gör i andra länder – med ilska och motstånd, säger Aron White, miljöaktivist för Environmental Investigation Agency till CNN.

Men det räcker med att en liten del av befolkningen i ett land med över en miljard invånare är intresserad för att en marknad ska bli lukrativ, konstaterar Ola Jennersten. Bara 1 procent

kineser innebär över 10 miljoner människor.

Och även om förbudet skulle efterlevas bättre den här gången löser det inte alla problem.

Handeln lär fortsätta ändå, fast med ännu sämre hygien och ännu större risker.

– Det är med vilda djur som med narkotika. Folk försöker sälja det på svarta marknaden om det är olagligt, konstaterar Ola Jennersten.

Ändå tror han ett förbud kan få positiva effekter.

– Förbud gör ändå att det blir svårare för konsumenter att hitta

produkten, den kommer inte synas lika mycket. Därmed minskar reklamfaktorn och efterfrågan blir automatiskt lägre, säger Ola Jennersten.

En del vill att Kina förbjuder försäljning av alla levande djur. Även levande höns och grisar kan utgöra en ökad risk för att sprida sjukdomar.

– Så fort många höns, grisar och andra djur trängs på ett ställe ökar risken för att sjukdomar sprids. Samtidigt finns det inte möjlighet att kyla ner köttet på flera av de här marknaderna, säger Ola Jennersten.

Men ett sånt förbud är svårt att genomföra. Djurhandeln är en viktig inkomstkälla på landsbygden och ger billig mat åt fattiga. Lite talar för att Kina vill göra bördorna för bönderna ännu tyngre än vad de redan är efter att coronadepidemin dragit ner ekonomin i källaren.

Kommunistpartiets legitimitet är beroende av ständiga förbättringar i levnadsstandarden. Ett talande tecken på att regimen inte är beredd att ta några risker med missnöjda landsbygdsinvånare är att myndigheterna, enligt en artikel i

Wall Street Journal, erbjudit skattelättnader till dem som exporterar vilda djur.

Bland de djur som ska få skatterabatter vid export finns ätliga ormar och sköldpaddor, bävrar och noshörningshorn. Det trots att folkkongressen bara en månad tidigare beslutat om ett förbud av försäljning och konsumtion av just dessa djur med hänvisning till riskerna för den allmänna hälsan. Ekonomin är uppenbart ett orostecken för regimen.

Marianne Björklund

Kraftigt ökat antal sjukskrivna

ONSDAG 22 APRIL 2020

Cirka 100 000 fler hade sjukfrånvaro i mars jämfört med samma månad i fjol.

Även alla permitteringar börjar synas i statistiken från SCB.

Närmare 220 000 personer var frånvarande från arbetet till följd av sjukdom i mars, vilket är 98 000 fler jämfört med mars i fjol.

Totalt var 123 000 fler frånvarande från jobbet, vilket också förklaras med att fler permitteringar nu kommer in i siffrorna från Statistiska centralbyråns (SCB) månadsstatistik.

Däremot syns ännu inget av coronakrisen i arbetslösheten, dels eftersom ungefär halva mars ingår i sifferunderlaget, och då hade krisen i ekonomin inte riktigt hunnit ta fart. Dessutom räknas de permitterade inte som arbetslösa. Ytterligare en faktor som i det här läget rör till mätningen är att de som inte är

sysselsatta måste söka och kunna ta ett jobb för att räknas som arbetslös. Många människor försvinner nu helt enkelt från arbetskraften och är per definition då inte arbetslös.

”Det är första månaden sedan juli 2009 som antalet personer i arbetskraften visar på en signifikant minskning”, skriver SCB.

Ett tydligare mått på hur många färre som jobbar är antalet arbetade timmar, som föll med nästan fem procent jämfört med mars förra året.

TT

Jonas Fröberg: Volvo sålde kyrksilvret – precis när man behövde det

ONSDAG 22 APRIL 2020

Lastbilstillverkaren AB Volvo betalar 6,5 miljarder kronor för att få samarbeta med Daimler och därmed klara nya tuffa klimatkrav.

Det rör bränslecellsutveckling – ett område som Volvo själva sålde för en spottstyver för bara två år sedan innan hårdare klimatkrav kom.

Och nu kan EU:s konkurrensmyndigheter stjälpa allt.

Sent ska syndaren vakna – detta gamla talesätt har sällan passat bättre än den 21 april 2020.

Då kom nyheten att världens största och näst största lastbilstillverkare, Daimler och AB Volvo, vill samarbeta om utveckling av bränslecellsteknik. Bränslecells-vad!? Innan du slutar läsa: Vi pratar om utveckling av eldrivna lastbilar vars el inte kommer från batterier. I stället tankas vätgas som omvandlas till el i en så kallad bränslecell. För lastbilar som åker långa sträckor blir det nämligen halvt omöjligt med eldrift enbart från tunga och otympliga batterier. Nu ska Daimlers stora bränslecellsutveckling, enligt

detta nya ”icke bindande avtal” stoppas in i ett gemensamt bolag där AB Volvo blir hälftenägare för 6,5 miljarder kronor. Forskningen ska fortsatt ske i Tyskland, helt enkelt eftersom AB Volvo har noll kunnande och aktiviteter inom bränsleceller.

Varför görs då affären?

Det enkla svaret är: man måste – på grund av klimatkrav.

Förra året bestämde EU att tunga fordon ska få koldioxid-utsläppskrav i Europa. Utsläppen ska ner med 15 procent till år 2025 och 30 procent till år 2030, från 2019 års nivåer.

Att ro i land kraven 2030 ses som nära nog omöjligt. Därav denna satsning. Höga böter kommer nämligen att drabba de som missar målen.

Tunga fordon – lastbilar och bussar – har tidigare på grund av stark EU-lobbyverksamhet tillåtits ha en gräddfil utan några koldioxidutsläppskrav trots att de står för hela 6 procent av EU:s totala klimatutsläpp.

AB Volvo måste nu mitt i coronakrisen betala 6,5 miljarder kronor för något man själva haft men sålt för en spottstyver för bara två år sedan.

Här är historien.

AB Volvo hade en avancerad bränslecellsutveckling som först såldes 2008 och blev bolaget Powercell, som börsnoterades 2014. Volvo hade då kvar mer än 10-procentigt ägande, som blockerade fientligt uppköp. Men nuvarande ledning med vd Martin Lundstedt och vice vd Jan Gurander valde att sälja allt för ett par år sedan – precis innan klimatkraven kom, och precis innan aktievärdet mångdubblades.

Det gör att Volvos aktieägare och vi alla borde ställa frågor: Hur

mycket pengar har ledningen kastat i sjön? Hur strategiskt var det?

Hur klimatvänligt?

Att just Daimler och Volvo knyter hymens band är på ett sätt väntat: Båda fick kinesiska Geely Holding som största ägare i slutet av 2017 och början av 2018. Geely har nu 14,9 procent av inflytandet i AB Volvo och 9,69 procent av aktierna i Daimler.

Ändå är det oväntat.

När jag intervjuade Daimlers dåvarande vd Dieter Zetsche i mars 2018 – precis efter att Geely

köpt in sig i Daimler – var han kristallklar:

– Samarbete mellan de två lastbilsbolagen är inte möjligt om det funnits tankar på det, på grund av konkurrens- och kartellregler. Alla parter vet att det inte finns möjlighet till samarbeten mellan lastbilsbolagen.

Nu görs, oändligt milt sagt, en annan bedömning – även om man poängterar att bolagen ska förbli konkurrenter.

Här kan Kinaregimens nyborna vilja att nå världsherravälde inom bland annat grön energi och gröna

fordon spela in; Europas bolag måste helt enkelt gå samman för att inte förlora ett geopolitiskt spel på högsta nivå.

Men att då bolaget som står bakom allt och som är störste ägare – Geely – är just kinesiskt kan bli en joker i leken vars påverkan vi i dag inte vet.

Affären kan helt enkelt fällas av EU:s konkurrensmyndigheter.

Blir så fallet kan man verkligen säga: Sent ska syndaren... ja, du vet.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

Minskade hyresintäkter för Faberge

ONSDAG 22 APRIL 2020

Fastighetsbolaget Faberge redovisar en vinst före skatt på 1 979 miljoner kronor för första kvartalet 2020. Det kan jämföras med vinsten på 1 449 miljoner kronor motsvarande period 2019. Hyresintäkterna uppgick till 711 miljoner kronor, jämfört med 718 miljoner kronor ett år tidigare.

”Självklart berörs vi av covid-19-pandemin och det som händer i samhällsekonomin”,
kommenterar vd Stefan Dahlbo.
TT

SAS lägger ned Hongkong-rutt

ONSDAG 22 APRIL 2020

Flygbolaget SAS har beslutat att lägga ned rutten Köpenhamn–Hongkong. Coronakrisen blev dödsstöten för linjen som redan innan pandemin brottades med svaga intäkter, skriver sajten finalcall.travel. Ursprungligen trafikerades linjen från Arlanda men på grund av svag lönsamhet

flyttades den för två år sedan till Köpenhamn. SAS flyger sedan tidigare till Peking respektive Shanghai.

TT

studieskuld är 231,8 miljarder kronor.

TT

ONSDAG 22 APRIL 2020

Drygt 74 procent av männen lånar pengar när de studerar jämfört med 71 procent av kvinnorna, visar statistik från Centrala studiestödsnämnden.

Totalt har 1 605 000 låntagare studielån och deras samlade

Vårdpersonal ska kunna coronatesta sig hemma

ONSDAG 22 APRIL 2020

Nu ska vårdpersonal på särskilda boenden för äldre i regionen testas för covid-19 i stor skala. Kit för självprovtagning ska levereras hem till dem med milda symtom, resultatet kommer

dagen därpå. Ett av flera syften är att förbättra personalsituationen och att göra vården mer patientsäker. Charlotte Ivarsson, distriktssköterska, och Anna Blum Lannerup, assisterande provtagare som är tjänstledig på deltid från sitt arbete som kundansvarig på Skanska för att hjälpa till under coronakrisen, packar in ett gäng provtagningskit i en bil. De dubbelkollar att all skyddsutrustning är med och så ger de sig i väg. Den mobila testenheten består av totalt nio bilar som åker runt sju

dagar i veckan, två av dem levererar och hämtar tester, övriga är bemannade med personal som står för provtagningen.

På "att göra listan" i dag: ta coronaprover på ett antal särskilda boenden för äldre i Västerort. Från och med nu kommer även testerna av personalen på boendena att dra igång i full skala.

Fokus ligger på den personal som är hemma och sjukskrivna som känt milda symtom under mer än 24 timmar. Efter att deras respektive chef godkänt och

beställt testet kommer de nu få chansen att göra testet på sig själva. Provtagningskiten levereras hem till dörren och plockas sedan upp på samma plats. Resultat kommer dagen därpå.

Charlotte Ivarsson och Anna Blum Lannerup, som arbetar i regionens mobila provtagningsenhet, vet att efterfrågan är hög. Sedan dagarna innan påsk har de åkt ut till de särskilda boendena och testat de äldre, överallt har personalen efterfrågat möjligheten att själva testas.

– Det var ett självklart val för oss att prioritera personalen inom äldrevården nu när laboratorierna har fått kapacitet och utrustning för att genomföra såväl testerna som analyserna, säger finansregionrådet Iréne Svenonius (M).

Från och med den här veckan kommer man att kunna göra mellan 5 000 och 6 000 analyser om dagen – att jämföra med de 5 000 analyser man gjort per vecka tidigare.

För att få göra testet krävs att man uppfyllt vissa kriterier. Man ska under mer än 24 timmar haft

hosta, snuva eller halsont, men mindre än 38 graders feber. Man ska må så pass bra att man i vanliga fall skulle ha gått till jobbet. En chef ska också ha godkänt och beställt testet. Syftet är att få tillbaka personal som inte smittats med covid-19 så snart som möjligt. Oavsett provresultatet gäller fortsatt att medarbetaren inte börjar jobba igen förrän den känner sig helt frisk. För den som haft påvisad covid-19 gäller minst två symtomfria dygn.

– Det är ett effektivt sätt att göra många tester. Dels går det fort,

dels krävs det ingen skyddsutrustning eftersom sjukvårds- och omsorgspersonalen gör testerna på sig själva, konstaterar Mikael Ebenholtz, administrativ chef på Stockholms läns sjukvårdsområde för den mobila provtagningsenheten. För Stockholm stad, som ansvarar för de kommunala äldreboendena, är den utökande kapaciteten ”efterlängtd”.
– Vi behöver all tillgänglig personal och förstår den oro många kan känna över att själva vara smittade eller smittbärare.

Nu får vi också en mycket bättre bild av läget bland personalen, säger Anna König Jerlmyr (M), finansborgarråd i Stockholm. Här finns i dag konstaterad smitta på hälften av de 100 särskilda boenden som finns för äldre. Totalt är 300 av de runt 5 000 boende smittade. Inom den kommunala äldreomsorgen arbetar totalt drygt 8 500 personer, den nuvarande sjukfrånvaron ligger på någonstans runt 15 procent. Medarbetare i såväl kommunal som privat driven verksamhet kommer att testas. I nuläget kan

regionen leverera 300 självprovtagningar per dygn. Vinsten med att göra testerna är inte bara att så snart som möjligt få tillbaka personal i arbete – det handlar också om att på längre sikt bidra till forskningen för att förstå viruset och dess smittvägar.

– Mycket värdefullt, säger Iréne Svenonius som också vill understryka att det samarbete kommunerna och regionen haft i den här frågan under den senaste månaden varit ”mycket god”.

– Vi har sett att i svåra krislägen prövas vår förmåga att samverka.

Min bild är att vi löpande lyckas riva gränser och lyckats hjälpa varandra för att få det här att fungera på bästa sätt, säger hon. Staden och regionen har samverkat på flera plan. Ett annat exempel är att kommunen nu utökar antalet platser inom korttidsvården, nu när allt fler äldre skrivs ut från sjukhusen, men är ofta för svaga för att återvända till sina ordinarie boende.

Stockholm stad kommer att öppna upp för drygt 100 vårdplatser i Fristads före detta servicehus i Bromsten samt 79 vårdplatser på

Edö vård- och omsorgsboende i Farsta. Regionen kommer att stå för personalen.

– Att de äldre har någonstans att ta vägen frigör kapacitet på våra sjukhus, vilket skapar robusthet för sjukvården i hela regionen, säger Iréne Svenonius.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

Smittan har tagit fart i fler områden

ONSDAG 22 APRIL 2020

Stadsdelarna Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta är fortsatt hårt drabbat av coronasmitta enligt nya siffror. Men ökningstakten är nu högre i andra delar av Stockholm.

– Vi vill uppmana alla att inte slappna av i vårsolen och tro att detta löser sig, vi måste

hjälpas åt, säger hälso- och sjukvårdsregionrådet Anna Starbrink (L).

Hittills har 5 917 personer bekräftats smittade med covid-19 i region Stockholm, enligt siffror som presenterades på tisdagen. Det ger ett kumulativt antal fall per 10 000 invånare på 25. Det verkliga antalet smittade tros i själva verket vara betydligt högre. Region Stockholm har tidigare uppgett att det funnits en överrepresentation av smittade i Järva-området. Och enligt de nya siffrorna är Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och Sundbyberg

fortfarande hårt drabbade med 64, 54 respektive 39 smittade per 10 000 invånare. Men här har ökningstakten klingat av.

– Det som hänt är att ökningstakten är högre i flera andra delar av länet, till exempel i Huddinge, Haninge, Botkyrka, Enskede-Årsta-Vantör och Upplands Väsby, säger Anna Starbrink (L).

Att antalet smittade varit och är så mycket högre på just Järvafältet har förklarats med att det är uttryck för hur folkhälsan och segregationen ser ut i Stockholm: de människor som redan lever i

utsatthet och har sämre hälsa drabbas extra hårt av pandemin. När siffrorna först blev offentliga kritiserades regionen för att ha varit dåliga på att informera grupper som inte pratar svenska. Med anledning av den stora andelen coronasmittade på Järvafältet förstärkte Stockholms stad sin informationsinsats om viruset i områdena.

– Att ökningstakten avtagit kan betyda att våra insatser har hjälpt, säger Anna Starbrink.

I helgen rapporterades det om att stockholmarna verkar ha slappnat av och att trängseln på serveringar

och gator ökar igen. Ett antal krogar fick också anmärkningar av miljöförvaltningen i Stockholm.

Den här veckan utlovas vårvärme och valborgshelgen närmar sig – något som oroar hälso- och sjukvårdsregionrådet.

– Det oroar mig jättemycket. Det kanske inte är personen som sätter sig på en uteservering som kommer att drabbas utan det är de äldre, de multisjuka och vårdens medarbetare. Vi måste vara noggranna och följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer, annars är

risken att smittspridningen tar
ännu större fart, säger Anna
Starbrink.

Andreas Nordström

andreas.nordstrom@dn.se

Linda Hjertén

linda.hjerten@dn.se

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Sjukhuset rustas med mobila provtagnings- rum

ONSDAG 22 APRIL 2020

**Scania rustar nu Karolinska
universitetssjukhuset med
lastbilstrailrar som gjorts om till
mobila provtagningsrum.**

– Färre av de svårt sjuka söker sig till vården på grund av rädsla för smitta, men nu kan man slippa att stöta på andra, säger Claes Ruth, funktionschef på Karolinska universitetslaboratoriet.

Utanför huvudentrén till Karolinska universitetssjukhusets laboratorieenhet står en av Scantias stora lastbilstrailrar parkerad.

Under den senaste veckan har man gjort om den till en provtagningsenhet. Här ska nu svårt sjuka människor, framför allt cancerpatienter, kunna

provatas utan att riskera att smittas av det nya coronaviruset.

På Karolinska universitetssjukhuset har man fått signaler om att cancerpatienter funderat på att avbryta sin behandling då de inte vågar sitta i ett väntrum under en pågående coronapandemi.

Även blodgivningen har påverkats enligt Claes Ruth – vilket är oroande för de patienter som fortfarande är beroende av den, menar han.

– Det är viktigt att alla verksamheter fortsätter att fungera. För vi har fortfarande

barn med leukemi, och då måste vi ha tillgång till blod som färskvara.

För att skapa största möjliga trygghet för patienterna hittade Scania tillsammans med universitetssjukhuset en lösning. Nya mobila provtagningsenheter finns nu både utanför Karolinskas universitetssjukhus i Solna och i Huddinge.

Där ska svårt sjuka patienter separeras från övriga som sitter i sjukhusets väntsal – för att undvika covid-19. Omställningen har varit smidig, enligt Adam Wretler som är enhetschef för

laboratoriets provtagning. Under den senaste tiden har man varit tvungen att ibland ta prover i tält, vilket ses som en sämre vårdmiljö för patienterna.

– Vårdmiljön är jätteviktig för våra patienter och det känns mycket trevligare att få komma in. Cancerpatienter och de som är särskilt infektionskänsliga kommer vi att ta in här i första hand, men det kan också vara transplantationspatienter, säger Adam Wretler.

Svårt sjuka patienter kan därmed gå direkt in på provtagningen från

parkeringen och behöver bara träffa absolut nödvändig personal. Idén om mobila provtagningsenheter dök upp i ett bredare samarbete med Scania. De såg tydliga effekter av covid-19, både inom det egna företaget men även inom vården. Scania hjälper sedan tidigare till med allt från handsprit till inköphjälp. Efter att ha permitterat 19 000 anställda hörde de av sig till Karolinska Institutets inköpsorganisation. – Mellan 15 och 20 av våra inköpare sitter i deras kriscenter och de har tillgång till Scanias

globala leverantörskedja, som delvis ställt om till produktion av skyddsvisir och annan skyddsmatriel, säger Karin Hallstan, kommunikationschef på Scania. – Scania identifierade själva att de hade den här resursen och kom hit med den utan varsel. De har hjälpt oss med allt från inköp, logistik och analyshjälp, säger Claes Ruth. Tanken var först att nyttja de nya provtagningsenheterna för akutens personal, men passade labbets behov bättre.

Universitetslaboratoriets verksamhetschef Carina Ritzmo är imponerad över samarbetet med Scania och att medarbetarna på Karolinska kunnat ställa om snabbt.

– Vi stänger inte våra ordinarie provtagningsenheter, utan de fortgår. Det här är ett utomordentligt sätt att minska risken för patienterna att dra på sig någonting, säger Carina Ritzmo.

Långsiktigt ser hon även att det är bra att man kan samarbeta på det här viset, likt Scania och Karolinska universitetssjukhuset.

– Det är fantastiskt vad vi har hjälpts åt, och kunnat ställa om snabbt, säger hon.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

Färre böcker för barn ges ut i Sverige

ONSDAG 22 APRIL 2020

Det ges ut allt färre barnböcker i Sverige, men ljudböckerna för barn blir i gengäld fler. Det rapporterar Svenska Barnboksinstitutet vars årliga statistik just kommit ut.

Barnboksutgivningen i Sverige minskade 2019 för andra året i rad, konstaterar Svenska

Barnboksinstitutet (SBI) som just publicerat sin årliga statistik.

Främst har utgivningen av bilderböcker och faktaböcker minskat, och färre böcker översätts till svenska. Andelen svensk originalutgivning har inte varit så stor sedan mitten av 1900-talet.

Det är ingen stor eller oroväckande minskning, utan tycks tvärtom mer handla om att förlagen ändrar lite i sina utgivningsstrategier, och till viss del också satsar mer på nya medier. Antalet mellanåldersböcker (tänkta för

barn från nio år) ökar, även om bilderböckerna fortfarande är den största genren. För precis som för vuxna kommer det allt fler ljudböcker och e-böcker, även om läget är något oklart eftersom det enbart förs statistik över tryckta böcker. Ofta är det äldre titlar som ges ut på nytt som ljudbok eller e-bok, men det finns också en gryende utgivning av ljudboksoriginal, precis som bland vuxenböckerna.

Barnboksinstitutet räknar också förekomsten av ämnesord, och konstaterar att vänskap, vardag och relationer som alltid är

vanligast. Men det finns också mycket fantasy, hbtq-frågor och miljö böckerna, och skräcktrenden håller inte bara i sig, utan är något starkare än tidigare.

Lotta Olsson

lotta.olsson@dn.se

Sveriges fotografer vill ha coronaupp- drag av staten

ONSDAG 22 APRIL 2020

Många fotografer har förlorat sina uppdrag till följd av coronakrisen. Nu vill flera branschorganisationer, med stöd av staten, sätta landets fotografer i arbete genom att dokumentera krisen.

Initiativet Coronabildsverige vill sätta yrkesverksamma fotografer i arbete genom att dokumentera coronakrisen i bilder – och låta staten finansiera projektet. Bakom initiativet står Bildleverantörernas förening (BLF) tillsammans med Journalistförbundet (SJF) och Bildupphovsrätt i Sverige. Tanken är att generera jobb åt fotografer som drabbats ekonomiskt av krisen, samtidigt som bilderna blir en del av det svenska kulturarvet. Förslaget som lämnats till kulturdepartementet har väckt intresse, berättar Putte

Salminen, verksamhetsledare på BLF:

– Det här blir ett sätt att låta fotograferna arbeta i stället för att vänta på bidrag, samtidigt som staten får tillbaka pengar i form av skatt. Staten har också en skyldighet att dokumentera krisen för folkbildning och forskning, inte minst för att kommande generationer ska slippa allt det vi nu behöver möta på grund av ett virus som ingen har kunskap om, säger Salminen.

Enligt förslaget kan alla yrkesverksamma fotografer med företag anmäla sig till projektet.

Staten, via Bildupphovsrätt som administrerar projektet, betalar fotografen 500 kronor per bild plus moms. Bilderna och filmerna som produceras märks med en projektkod och får användas fritt i redaktionella sammanhang, i tryckta tidningar och på nätet, under den tid projektet pågår. Materialet ska även säkras för forskning.

Hur ser bilder av coronakrisen ut?
– Det vet ingen förrän det lagt sig. Men man kan ana att bilderna kommer att visa det vanliga på ett ovanligt sätt och att viruset inte gör skillnad på rik eller fattig, fast

en del redan har drabbats hårdare än andra. Förhoppningsvis speglar bilderna också allt det vackra när människor ställer upp för varandra utan spärrar eller baktankar, säger Salminen, som berättar att flera fotografer redan har satt i gång med dokumentationen.

Hur ser ni på riskerna?

– Jag vill betona att fotograferna inte ska ta onödiga risker, det finns åtskilligt som går att dokumentera ändå. Och de fotografer som eventuellt väljer att dokumentera där risken är större

ska givetvis se till att ha fullgod skyddsutrustning.

Vad är nästa steg?

– Vi väntar på besked från Regeringskansliet, men statens tröghet är svårsmält. Det duger inte att hänvisa till EU:s regelverk. Agera nu, och hantera EU efteråt. Vårt förslag är offensivt, ger staten skatteintäkter och kan få fart på Sverige igen.

Kajsa Haidl

kajsa.haidl@dn.se

Därför är karantänen så outhärdligt långtråkig

ONSDAG 22 APRIL 2020

Många av oss skulle hellre ta en elchock är att tvingas tillbringa en kvart med sig själv. Och nu är vi instängda – inte minuter utan dagar – i en förlamande karantän! Kristofer Ahlström går till botten med vad

tristessen gör med oss medan klockan masar sig fram.

Inför påskhelgen publicerade Vårdguiden en annons som sammanfattade det mentala hälsoläget för många människor just nu. Det var en uppräkningslista av veckodagarna: långmåndag, långtisdag, långonsdag, långtorsdag och så vidare. Varje dag känns nu som långfredag. Annonsen sitter där som en kartnål i det förflutna om vi någonsin skulle glömma hur tråkigt vi hade den här tiden.

När min fästmö ropar från andra rummet: "Vilken dag är det i dag?" svarar jag: "Fyrtiotre!" För i fyrtiotre dygn har jag levt i hemkarantän med henne och vår nyfödda dotter som enda sällskap. Det vet jag för varje morgon ritar jag ett nytt streck på post it-lappen på skrivbordet. Det är inte synd om mig. Jag sliter inte dygnet runt i vården, jag tillhör ingen riskgrupp. Men jag har börjat få tråkigt. Det är kanske ett märkligt påstående under modern historias mest omvälvande dagar, men så är det: så urbota långtråkigt.

Jag har börjat ranka fåglarna utanför fönstret efter coolhet (nötskrikan leder just nu). Jag går klädd i mysmaterial från topp till tå, från morgon till kväll. Jag har blivit förslappad och förstoppad. Mitt hår kräver inte längre en frisör så mycket som en diplomerad arborist. Om dagarna tittar jag mycket på tv. Ungefär 25 gånger om dagen har jag sett Börje Salmings reklamfilm för tyngdtäcken. Och det är ett ständigt smällande i kylskåpsdörren och i skafferiluckorna. Jag är fortsatt hungrig, oavsett hur många

snabba kalorier jag äter för att tiden ska gå fortare. Jag har förvandlats till artikeln ”Så skaffar du mardrömskroppen”. En dag klämmer jag fyra saffransgiffel och två påsar Fruxo mellan frukost och lunch. Men minutvisaren stretar emot. Varför går tiden så långsamt? Till slut kontaktar jag en psykolog. Närmare bestämt docent Mattias Lundberg vid Umeå universitet, med arbets- och organisationspsykologi som specialitet. Han säger att vår tidsuppfattning bygger på att vi har dels *naturliga* hållpunkter –

som när man blir trött eller hungrig, och att vi genom åren lärt oss ungefär när vi blir det – dels *konstruerade* sådana, som när skolan startar, eller hur dags eftermiddagsfikat på jobbet är. – När sådana kontrollpunkter försvinner påverkas tidsuppfattningen. Detta gäller så klart inte bara tid utan även veckodagar. Det behöver inte vara kopplat till tristess, utan sker då vi bryter rutiner och dessa kontrollpunkter inte längre finns, som semestern. Jag har därför börjat skapa egna hålltider – kaffetid, snustid,

afterworkvin-tid – för att dygnet ska delas in i hanterbara bitar. Men även fasta tider blir till slut någonting förutsägbart som smälter in i det tråkiga. Det tyska språket är bäst på att lodad djupet i en känsla, så även denna. ”Langweilig” är tyska för ”tråkigt”. *Lang* betyder länge, *Weilige* betyder en stund. Ordet ”langweilig” beskriver alltså känslan av att stunden är lång. Det gestaltas fint i Joseph Hellers roman ”Moment 22”, där löjtnanten Dunbar siktar på att få ett så långt liv som möjligt, vilket han gör genom att få det att

kännas utdraget. Därför gör Dunbar bara saker han avskyr – oftast lerduveskytte – så att tiden känns så seg som möjligt. En person som vet mer om detta med tid är filosofen Bodil Jönsson, vars ”Tio tankar om tid” från 1999 ännu ses som standardverket inom genren. Hon säger att det vi nu är med om är ett kollektivt men plötsligt brott i något som är grundläggande för allt liv: antecipationen, förväntan. Eftersom vi inte vet hur den närmaste tiden kommer att se ut så kan vi heller inte planera, och

därför heller inte agera. Vi förlamas.

– De flesta blir alldeles renons på drivkrafter om de inte kan hämta någon ur framtidsmöjligheterna. Våra föreställningar om framtiden påverkar nuet minst lika mycket som det förflutna gör. Allt vi gör, gör vi ju för framtiden – nuet är redan borta, så det kan vi inte göra något för, säger hon.

– Just nu, när all ny planering är som bortblåst är det som om vi visade varandra att vi inte längre tror på framtiden. Då lägger sig ett tristhetens moln över verkligheten.

På så sätt påminner tristess rätt mycket om depression, där ledan och apatin matar sig själv i en konstant loop. Man har tråkigt för att man inte gör något, man är för uttråkad för att hitta på något. Tristessen är både symtomet på och orsaken till depression. Effekten av isolering blir att vi drar oss undan ännu mer. När den här hemförlovningen inleddes hade jag och mina kollegor klockan 15-fika via videochatt varje dag. Numera är där öde, jag möter bara mitt eget tomt stirrande ansikte i Google Hangouts bildskärm.

Det är nästan kittlande att ha så tråkigt i en tid när tristessen utrotningshotats av ständigt stimuli: maraton med "Mästerkock"-program från världens alla länder, autoplay på Netflix, true crime-poddstafetter. Det finns inskrivet i samhällskontraktet att aldrig behöva ha tråkigt, skriver Mary Mann i boken "Yawn. Adventures in boredom": dörrknappar i hissar och knapparna på trafikljus har ingen annan funktion än att ge oss något att pilla på medan vi väntar. I cigarrfabrikerna på Kuba finns anställda som avlönas för att läsa

högt för sina medarbetare för att dämpa deras leda. Men att samhället gett oss möjlighet till konstant aktivering och sociala kontakter minskar inte tristessens förekomst, säger Mattias Lundberg. – Snarast kan det bli tvärtom: den upplevda tristessen ökar genom att vi får ett tillvant behov av stimuli och aktivitet. Och då det inte nås så uppstår tristessen, säger han. Filosofen Martin Heidegger satte fingret på hur ledan, när den uppstår, avslöjar existensens villkor. När vi har tråkigt, menade

han, blottas livet i sitt naturliga tillstånd, utan distraktioner, och vi konfronteras med alltings meningslöshet.

Petra Lindfors, professor i psykologi vid Stockholm universitet, touchar vid en liknande känsla. Hon har bland annat forskat på hur vi påverkas av distansarbete. Och det är just när vi har tråkigt som får vi tid att uppmärksamma allt som händer i och runt oss, säger hon.

– Då blir det också påtagligt för oss själva att vi inte gör något; vi vet att vi inte borde sitta och stirra ut genom fönstret. Det finns en

inbyggd frustration i det också, om man inte kan vila i det tråkiga.

Den dåliga nyheten är att människor är värdelösa på att vila i stillheten. I en studie publicerad 2014 i tidskriften Science lämnades deltagarna i ett rum ensamma i 15 minuter med sina tankar. I rummet fanns även en apparat som de kunde ge sig själva elchocker med. I valet mellan att umgås med sin egen hjärna i en kvart eller att ge sig en elchock – bara för att något skulle hända – valde 67 procent av de manliga deltagarna och 25

procent av de kvinnliga att elchocka sig.

Det är som sagt inte synd om mig. Men jag har tråkigt. Inte för att jag har brist på saker att göra – jag är ju hemma med en femmånaders bebis och sa inte den ryske poeten Turgenev att småbarn finns till för att föräldrar aldrig ska få tråkigt? Jo, just så sa han, och kanske tänkte han på koordinationstestet där jag försöker byta blöja på min dotter samtidigt som jag hindrar henne från att stoppa sin omplåstrade stortå i munnen. Det är fartfyllt så det räcker och blir över.

Så nej, inte händselöst. Men det finns många tillstånd på tristessens spektrum, minst femtio nyanser av grått, och jag lider inte av tristess i brist på saker att göra. Jag lider av den i brist på människor. Enligt den norske filosofen Lars Svendsen är det nämligen skillnad på tristessen att sitta fast i en trafikstockning eller i ett tråkigt möte (*situativ* tristess) och den som kommer av oavbruten isolering, tomhet, känslan av hjälplöshet och utanförskap; det han valt att kalla *existentiell* tristess.

När man lider av existentiell tristess är dagarna så tråkiga att även nätterna blir det, för nattens stillhet är inte längre en tacksam kontrast till kontorets oväsen och folkmängd. Nu är allt samma; till och med sömn blir tråkigt. Mina drömmar består numera (och ja, jag är medveten om ironin i att återberättandet av drömmar är det absolut mest tråkiga som finns) av handlingen i olika gamla tv-spel, och så har det blivit för det finns inga nya erfarenheter eller intryck för det undermedvetna att bearbeta. Man blir tråkig in i det innersta.

Nyligen frågade jag en kollega om hon fått några nya perspektiv av att sitta hemma och arbeta, och om jag hoppades på en snålskjuts av insikt så var det förgäves. Hennes svar: "Det enda perspektiv jag har är av min deprimerande diskbänk." Faktum är att till och med kulturhistoriens mest kända reklampamflett för isolering, Henry David Thoreaus "Walden" (1854), bygger på en mediefriserad lögn. Thoreau reste mycket riktigt till sjön Walden i Massachusetts obyggd, timrade sig en stuga där och skrev en bok om

hur skönt det var att sitta mol
allena.

Men det egentliga syftet med
Waldenvistelsen är maskerat
bakom naturromantik och
civilisationskritik – Thoreau såg
det hela dels som en ”litterär
kupp” för att få bra material att
skriva om, men framför allt
hoppades han att åren i skogen
skulle göra honom bättre på det
han fann viktigast i livet:
umgänget med andra människor.
Thoreau var i det närmaste
sällskapssjuk, skriver Robert
Sullivan i boken ”The Thoreau you
don’t know”, och hänget vid sjön

Walden var en social
bantningskur för att ge hans
samkväm högre kvalitet framöver.
Jag kan meddela att det funkar:
jag har aldrig varit så svältfödd på
ett par rejäla varv i kontorslivets
hamsterhjul som nu.

Ingen människa är en ö, sägs det.
Men när jag ser mina kollegor
avskilda och utspridda i
videochattens små skärmbilder
tänker jag att vi nog har blivit ett
gäng avskurna kobbar i en
skärgård som brukade vara fasta
land. Det som brukade vara
betryggande och

sammanhängande och alltid närvarande.

Det är väl insikten jag fått av isoleringen: hur liten del av jobbet som faktiskt består av jobbet, och hur stor del av det som består av människorna. Nu fattar jag. Jag saknar småpratet, dårskaperna, kramarna. Jag saknar mina arbetskamrater, på enklast tänkbara sätt: de gör mitt liv så mycket tråkigare genom att inte finnas här.

Kristofer Ahlström

kristofer.ahlstrom@dn.se

**Leif Zern: Med
tanke på hur
många gånger
teatern har
dödförklarats
är pandemin ett
blygsamt hot**

ONSDAG 22 APRIL 2020

Teatern lär oss att livet inte går att planera, att allt kan vändas till sin motsats, att det är misstagen och konflikterna som gör oss levande, skriver Leif Zern.

Vilken välkommen rubrik på Expressens kultursida: "Sluta oroa er för att teatern ska dö". Det är Nisha Besara, före detta vd på Unga Klara, som är trött på det defaitistiska tonläget i debatten om den digitala teatern och varnar för "bristen på självförtroende" (9/4). Med tanke på hur ofta teatern har dödförklarats borde vi vara

immuna mot den uppgivenhet som nu sprider sig i pandemins spår. Teatern har alltid levt farligt. Två gånger på 1600-talet var teatrarna stängda i London. 1606 på grund av pesten och mellan 1642 och 1660 på grund av det "interregnum" som puritanerna under Oliver Cromwell införde. I det första fallet kom hotet utifrån, i det andra från teatern själv, närmare bestämt i form av ett moraliskt nedbrytande virus. Inte ens i vår tid saknas odemokratiska krafter som tycks betrakta scenen som en särskilt farlig smittkälla.

Jag vill gärna tro att det breda intresset för Simon Critchleys aktuella bok om den grekiska tragedin, "Tragedy, the Greeks and us" (se DN 13/9 och 5/12), delvis kan förklaras med någonting som djupast sett handlar om teatern som kunskapskälla. I Critchleys framställning har sofisten Gorgias en central plats, en filosof som vred och vände på orden på ett sätt som fick Platon att se rött. Det var exakt detta förrädiska sabotage som tragediförfattarna och skådespelarna ägnade sig åt: de ställde sanningen på huvudet,

bollade med idéer och gjorde narr av logos, förnuftet.

Platon såg sin idealstat slitas i stycken.

"Vi måste återvända till teatern", skriver Critchley och citerar Gorgias som såg på tragedin som en form av "illusion" eller lurendrejeri som gör oss osäkra på filosofins och maktens sanningsanspråk. Critchley hittar exempel både hos Brecht och hos Bröderna Marx – Groucho som tar pulsen på Chico: "Antingen är den här personen död eller så har min klocka stannat." Alla som lämnat en teaterföreställning som

når in till kärnan i Shakespeares "Kung Lear" eller Becketts "I väntan på Godot" vet hur sann denna teaterns egen filosofi är. Den som säger att livet inte går att planera, att allt kan vändas till sin motsats, att det är misstagen och konflikterna som gör oss levande. Att jämföra konstarterna var länge en specialgren inom den klassiska estetiken. Gotthold Ephraim Lessings "Laokoon" från 1776 handlar till exempel om gränserna mellan måleriet och poesin. Det roligaste bidraget i modern tid som jag stött på var i en intervju med regissören

Antoine Vitez (1930–90), under sina sista vitala år chef för Comédie-Française. Den skönlitterära prosan och teatern har ingenting med varandra att göra, framhöll Vitez. Tänk i stället på skådespelaren som en poet som tar ett kliv in på scenen och med hjälp av rollen och sin egen persona skapar någonting tredje, det vill säga en metafor. Någonting vi inte visste fanns. Det är därför Tomas Tranströmers metaforer får oss att haka till: "Jag har låga stränder, om döden stiger två decimeter/översvämmas jag."

Det är ingenting annat än en skapelseakt. Ett ögonblicks verk. Antoine Vitez var själv en betydande Molièreregissör och gjorde bland annat en "Tartuffe" som visade på riktigheten i hans resonemang. Här kom titelpersonen – den välkände hycklaren – som en befriare till monsieur Orgon och dennes familj, en ängel som fick de flesta i detta stora hushåll att tro sig förvandlade till det de drömde om att vara. Denna sammanblandning av bedragaren och den bedragne. Vinnaren och förloraren. Vem var vem?

Gorgias hade blivit salig.

Leif Zern

kultur@dn.se

Sweden rock festival tvingas ställa in

ONSDAG 22 APRIL 2020

Sweden rock festival 2020 ställer in. Det meddelar - festivalen på sin hemsida.

Sweden rock festival 2020 ger upp och ställer in efter en längre period av arbete med att försöka senarelägga festivalen. Köpta

biljetter kommer att gälla för festivalen 2021.

”Vi vet att Sweden rock festival är en av årets höjdpunkter för många av våra besökare. Festivalen har även stor betydelse för åtskilliga andra, så som crew, leverantörer, samarbetspartners, föreningar, försäljare, campingar, hotell med flera. Det är många som under lång tid har jobbat hårt med olika typer av förberedelser inför ännu en så gott som slutsåld festival”, skriver festivalen på sin hemsida och fortsätter:

”Beslutet att ställa in har därför inte tagits lättvindigt, utan in i det

sista har vi lagt mycket tid och energi på att utforska alternativa lösningar.”

Artister som var klara för festivalen var bland andra Guns n’ Roses, Volbeat, In Flames och The Hellacopters.

Sweden rock 2021 ska äga rum den 9–12 juni.

TT

**"Sveriges
körsångare
saknar sina
körkompisar
och längtar
efter att få
sjunga."**

ONSDAG 22 APRIL 2020

”Klassisk morgon” i P2 bjuder in landets körsångare med abstinens att delta i en digital valborgkör. Den som vill kan ladda hem ljudfiler i olika stämmor och noter på programmets hemsida. Där finns också instruktioner för hur man skickar in sitt bidrag. Dessa ska sedan sättas ihop till en stor, digital kör som ska sjunga in våren på valborgsmässoafton. Sången det handlar om är ”Längtan till landet”, eller ”Vintern rasat” som den ofta kallas.

23 april 2020

Ledare: Distansund ervisningen kan stå Sverige dyrt

TORSDAG 23 APRIL 2020

Det är lätt att förstå att årets studenter är besvikna över inställda mösspåtagningar, baler och utspring. Men det är inte bristen på festligheter som är gymnasieskolans och elevernas största problem, utan risken för bristande kunskaper och ofullständiga betyg. Det gäller inte bara de som går i trean. Tonåringar som studerar första och andra året på gymnasiet, och då framför allt de som inte är särskilt - studiemotiverade, riskerar att halka efter, och i värsta fall aldrig orka hinna i kapp, när de vanliga

rutinerna sätts ur spel och ett större ansvar läggs på varje enskild student. Om eleven därutöver inte har en trygg hemmiljö, och kanske har svårt att få studiero på dagarna, ökar risken för kunskapsluckor ytterligare.

Tappet är inte bara ett problem för enskilda ungdomar, som riskerar att inte få fullständiga gymnasiebetyg och därmed ges sämre livschanser. I förlängningen kan det även bli dyrt för samhället, vilket norska statistikbyrån har räknat på (TT, 20/4).

I Norge, som stängt skolorna och kombinerat det med en del distansundervisning, uppskattas stängningen kosta cirka 1,6 miljarder svenska kronor per dag. Beräkningarna är givetvis osäkra, men grundar sig på att eleverna har lärt sig mindre än annars och att de som gör det i genomsnitt kommer att tjäna sämre under ett yrkesliv.

Eftersom Sverige, till skillnad från Norge, bara har stängt gymnasieskolorna, går det inte att kopiera siffrorna rakt av. Särskilt inte eftersom de negativa konsekvenserna antas vara störst

för de yngre eleverna som har svårare att jobba självständigt. Vilket dock inte betyder att de äldre inte påverkas, exempelvis genom mindre träning i social interaktion som är viktig för hur det går senare i livet.

Om en effekt av coronakrisen blir att en del elever klarar gymnasiet sämre än annars, är det därför en konsekvens som kommunerna, regionerna och staten kommer att behöva betala av i flera decennier. Enligt nationalekonomen Ingvar Nilsson, som har utvecklat en socioekonomisk modell för att beskriva samhällskostnaden för

en misslyckad skolgång, ser kalkylen ut så här: Av de cirka 100 000 ungdomar som börjar i gymnasiet varje år, är det ungefär en fjärdedel som hoppar av eller lämnar skolan med ofullständiga betyg. Av dessa hamnar ungefär varannan i utanförskap, vilket är dyrt. Dels eftersom de inte bidrar ekonomiskt och ska försörjas, dels för att de kan behöva insatser i form av vård och ibland även kriminalvård. Då blir livsnotan för skolmisslyckanden, enligt Nilsson, 260 miljarder kronor – per årskull.

Även om hela beloppet inte går att undvika, visar kostnaden att det är bättre att agera förr än senare. Därför bör regeringens löfte om att staten i efterhand kommer att kompensera kommuner och regioner för merkostnader som är kopplade till coronaviruset inte bara gälla hälso- och sjukvård. Samma princip måste även gälla gymnasiet, så länge elever som haft distansundervisning går kvar. För medan det omgående bör avsättas pengar så att de elever i avgångsklasserna som inte riktigt klarar av distansstudier kan få ytterligare en eller ett par

månaders undervisning i sommar och höst, kommer situationen för ettorna och tvåorna sannolikt inte att kunna lösas nu. Det betyder att det under nästa och kanske även nästnästa läsår kommer att bli nödvändigt för skolor att erbjuda en kombination av längre skoldagar, undervisning på loven och mer extrastöd.

Alternativet är att fler än vanligt går ut gymnasiet utan fullständiga betyg och i andra fall med sämre resultat än de hade kunnat få. Det är ett dåligt sätt att tacka dagens gymnasieelever, som med utbildningsminister Anna

Ekströms (S) ord tar ett stort ansvar för sina mor- och farföräldrar.

DN 23/4 2020

Kommuner har nog med sina egna

TORSDAG 23 APRIL 2020

Det är lätt att förstå om många längtar till sina fritidshus. Där är det ofta enklare att komma ut i naturen och hålla social distans.

Men just nu går det inte att människor spontant byter region. Då händer det som skidorterna larmade om inför påsken: Systemkollaps inom sjukvården. Samma sak gäller i viss mån i sommar, men på kommunnivå. För medan prognosen är att det kommer gå att semestra inom landet, vilket kan bli en välbehövlig skjuts för turistnäringen, larmar flera kommuner med många fritidshus om att de inte kommer kunna erbjuda service till äldre som inte är bofasta.

Det har gått så långt att elva kommuner tillsammans har skrivit till regeringen för att be om att tillfälligt undantas från skyldigheten att utföra exempelvis hemtjänst och hemsjukvård till sommargäster, vilket inte handlar om illvilja, utan om brist på personal. Hög sjukfrånvaro och svårigheter att få tag på vikarier sätter nya begränsningar för vad de flesta kommuner klarar av och då är det vettigt att orter som brukar få en betydande befolkningsökning under sommaren prioriterar sina egna invånare. Inte minst eftersom

förhandlingarna om att kunna skjuta fram vårdpersonalens semestrar till efter sommaren har strandat.

Därför skulle det vara välkommet om socialminister Lena Hallengren (S) inte bara stöttade de hårt belastade kommunerna i ord – ”har man hemtjänst bör man avstå från att resa till andra kommuner” – utan även i handling. I ”P1-morgon” säger hon sig visserligen ha förståelse för att man agerar utifrån den speciella situation som vi har och att kommunerna bör ha en dialog med varandra. Men hon slår även

fast att lagen gäller, inte går att ändra särskilt snabbt och att hon förväntar sig att alla gör sitt bästa för att följa den.

I vanliga fall hade det varit en rimlig hållning. Men våren och sommaren 2020 är inga vanliga fall.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

Personer med donerat organ kan få smittskydds- peng

TORSDAG 23 APRIL 2020

Personer som har genomgått en organtransplantation kommer att räknas till de riskgrupper som kan få smittskyddspeng. Det beskedet

ger socialminister Lena Hallengren (S).

Riksdagens samtliga partier samlades i förra veckan bakom kravet att regeringen ska ta fram en modell för ersättning till dem som av smittskyddsskäl inte bör gå till jobbet men inte kan ta med sig arbetet hem. Den springande punkten är vilka riskgrupper som ska omfattas.

Socialminister Lena Hallengrens (S) besked när hon hade överläggningar med riksdagens socialutskott på onsdagen var att de som lever med ett donerat organ ska räknas till gruppen med

förhöjd risk vid sjukdomen covid-19.

Acko Ankarberg Johansson (KD) är socialutskottets ordförande.

– Det var positiva besked, man har skingrat en hel del oklarheter, säger hon.

Camilla Waltersson Grönvall (M) välkomnar också ministerns besked.

– Många kommer att dra en lättnadens suck nu, säger hon.

Däremot är Camilla Waltersson Grönvall kritisk till att regeringen inte har någon tidplan för när ett färdigt förslag till

smittskyddspeng kan landa på riksdagens bord.

– Jag har förståelse för att det finns svårigheter, men det här är en situation som funnits i flera veckor. Där är det otillräckligt att regeringen inte kan precisera sin tidplan, säger hon.

Socialministerns besked om de transplanterade kommer efter att Socialstyrelsen har förtydligat sin bedömning av riskfaktorer i samband med sjukdomen. Hög ålder är en uppenbar faktor som ökar risken för allvarliga följder av sjukdomen covid-19, men vad som

förvärrar läget för människor i arbetsför ålder är mer osäkert. Enligt Socialstyrelsen kan cancersjukdom också vara en riskfaktor, liksom fetma och kombinationer av kroniska åkommor som hjärt-kärlsjukdomar, diabetes, njursvikt, kol med flera sjukdomar.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Nytt beslut – 3,5-åring får stanna i familjehemmet

TORSDAG 23 APRIL 2020

Socialnämnden i den skånska kommunen har beslutat att med omedelbar verkan avbryta hemflytten av den 3,5-årige pojken.

”Det nya beslutet baseras på förändrade förutsättningar på

individnivå i ärendet”, skriver socialförvaltningen i en skrivelse DN tagit del av.

DN inledde granskningen av den skånska kommunens hantering av den 3,5-årige pojken i slutet av mars.

Då återstod bara några dagar innan pojken skulle flytta till sin biologiska pappa efter att ha levt hela sitt liv i samma familjehem. Pojken hade inte träffat sin biologiska pappa på flera månader. Så sent som i december hade pojken, efter ett umgänge, vittnat om att han blivit slagen i ryggen. En åklagare beslutade att

lägga ned utredningen – men konstaterade att ”det finns mycket kring målsägandens agerande som tyder på att han utsatts för något. Dock är han så liten att det inte varit möjligt att få tillräckligt konkreta uppgifter om hur och när det ska ha skett”.

I slutet av mars inledde Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, ett tillsynsärende gällande kommunens hantering av den 3,5-årige pojken. Myndigheten har nyligen träffat socialtjänsten och uppgav för DN att de behövde ställa kompletterande frågor till kommunen. Ivo tittar bland annat

på hur kommunen arbetat efter barnets bästa.

Den skånska kommunen har hela tiden stått fast vid sitt beslut. I fredags uppgav man dock att flytten skulle skjutas upp i väntan på Ivo:s granskning.

Men i går, onsdag, kom nya besked.

I en skrivelse meddelar socialförvaltningen att ordföranden i nämnden den 21 april fattat ett förnyat beslut. Det innebär att hemflyttningsprocessen avbryts med omedelbar verkan genom ett tillfälligt flyttningsförbud.

”Det tillfälliga flyttningsförbudet ligger för fastställen hos förvaltningsrätten. Nämnden kommer därefter att behöva ansöka om ett flyttningsförbud som gäller tillsvidare hos Förvaltningsrätten”, skriver socialförvaltningen.

Det nya beslutet baseras, enligt skrivelsen, på ”förändrade förutsättningar på individnivå”. Förutom DN har fallet med den 3,5-årige pojken även uppmärksammats av flera lokaltidningar och ledarsidor. Socialförvaltningen skriver att ärendet blivit en långdragen

process och att den mediala
uppmärksamheten försvårat
hemflyttningsprocessen för alla
inblandade.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Kvinna misstänkt för mord

TORSDAG 23 APRIL 2020

Tidigt på onsdagen hittades en
död man i en lägenhet i
Landskrona. En kvinna som
befann sig i lägenheten greps av
polis och har senare anhöllits
misstänkt för mord. Polisen vill
inte säga vad som väckte
misstanken om att ett mord
begåtts. En teknisk undersökning
har gjorts.TT

”Ericssons personal har trakasserats”

TORSDAG 23 APRIL 2020

Ericssons vd Börje Ekholm säger att man nu fått betalt för kraftsamlingen mot Kina, och hoppas att våren ska förstärka den trenden. Han uppger också att bolagets anställda trakasserats på grund av konspirationsteorierna kring 5g och covid-19.

Börsen puttade upp Ericssons kurs rejält på onsdagen efter bolagets kvartalsrapport, som säger att effekterna av covid-19 är små. Analytikernas förväntningar infrias i stort sett och de noterar att företaget säger att man ska hålla sina lönsamhetsmål framöver trots att världsekonomin håller på att rämna.

– Covid-19 bara understryker behovet av våra produkter. Vår verksamhet drivs av tillväxt i näten, och den ökar i flera länder. Och även om vi skulle märka av en nedgång på grund av coronaviruset, så kommer trafiken

att öka sedan, det underliggande behovet är stort, säger Börje Ekholm.

Hans affärsfokus ligger redan i det andra kvartalet, som innebar en genombrottsorder i Kina, en marknad bolaget medvetat satsat hårt på. Ambitionen är att fördubbla marknadsandelen inom 4g, som ligger på 6–8 procent.

I början av april blev det klart att man fick 11,5 procent av 5g-upphandlingen från China Mobile, världens största mobiloperatör räknat i abonnenter.

Huvudkonkurrenten Huawei tog mer än halva kakan, resten delade

andra kinesiska leverantörer på. Finska Nokia blev utan order.

Under våren ska två andra kinesiska operatörer besluta om sin 5g-utbyggnad.

– Jag är ju aldrig riktigt nöjd, men det är klart att vi är glada, vi tar en viktig position på världens största marknad, det är förstås oerhört viktigt.

Vilken slutsats drar du av att ni blev enda icke-kinesiska leverantör?

– Jag kan inte kommentera det. Det sker ju en massa tekniska utvärderingar, och vi vet att vår

teknik är stark, det är den som är grunden för vår konkurrenskraft. **Har ni uppnått ambitionerna för Kina?**

– Låt oss summera det när vi vet hur alla operatörer där gör. Men det är klart att detta var en viktig del för att stärka vår position i Kina.

Börje Ekholm hyllar Kina, för att man använder 5g som ett verktyg för att dra i gång sin ekonomi igen:

– Kina ser detta strategiskt och accelererar investeringarna i digital infrastruktur, vilket kommer att driva tillväxt i annan

industri. Det här gör andra också, men så finns det också länder – som Frankrike och Sverige – som skjuter upp sina 5g-auktioner.

Börje Ekholm menar att Europa håller på att halka efter i 5g-racet. Bolaget har under lång tid lobbats för detta hos en rad regeringar.

– Till ingen nytta, uppenbarligen, men man får inte ge sig. Min fundamentala tro är att Europas konkurrenskraft till viss del beror på digital infrastruktur. Det var Kina och USA som utvecklade merparten av applikationerna för 4g – sociala nätverk, e-handel, betalningssystem. Europa borde

göra detsamma med 5g, men nu verkar vi ramla efter där också, säger han.

Ericsson drabbades enligt egen uppgift lindrigt av covid-19 under årets tre första månader. Effekten kan bli lite större under innevarande kvartal, som normalt ger drygt 10 procent högre omsättning än det första.

– Vi tror att den ökningen kan bli lite lägre. Nedstängningen av länder kan göra det svårare att leverera utrustning, och operatörerna kan bli försiktiga på grund av ekonomin. Hur stor

minskningen blir beror också på hur det går i Kina.

Coronapandemin har lett till sabotage mot mobilmaster i bland annat Storbritannien, Nederländerna och på Cypern. Skadegörelsen har drivits av teorier om att 5g antingen orsakar virusutbrottet eller att dess frekvenser försämrar vårt immunsystem.

– Vi har också drabbats i länder där vi har serviceavtal, framför allt England. Folk som jobbar på fältet har trakasserats, men jag har inte så mycket detaljer kring det. Jag kan bara konstatera att

vissa av de saboterade masterna inte ens har 5g.

Han suckar över det han kallar fake news, som snabbt spritt sig.
– Vi tittar på de studier som görs, inte minst av WHO. Enligt dem finns det inga skadlig påverkan av människor vid de effekter vi använder för 5g.

Börje Ekholm skriver i sin kommentar till bokslutet att covid-19 gjort hemarbete till ”det nya normala”.

– Nej, det är klart att man inte kan dra den slutsatsen bara av det som skett nu. Men vi kommer nog att få leva med viruset mycket

längre än vad många tror, om man ser på tidigare pandemier. Jag tror att folk blir återhållsamma med resor och arbetspendling, hemmet blir en allt viktigare arbetsmiljö.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

**Fakta. Ericssons
kvartalsrapport**

Ericsson omsatte under första kvartalet 49,8 miljarder kronor. Det är en uppgång i siffror, men en svag nedgång om man tar hänsyn till valutaeffekter.

Rörelsemarginalen exklusive omstruktureringskostnader blev 9,3 procent, upp två procentenheter mot i fjol. Nettovinsten hamnade på 2,3 miljarder, ungefär som under samma tid förra året.

Hotellen tvingas rea ut sina rum

TORSDAG 23 APRIL 2020

Ny statistik bekräftar det brutala fallet för hotellbranschen. Förra veckan var bara 9,9 procent av hotellrummen i Göteborg uthyrda, i Stockholm ännu färre, 9,0 procent. I Stockholm föll rumspriset till i snitt 778 kronor.

Det framgår av den nya statistik som kommunala besöksbolaget - Göteborg & Co inom kort börjar redovisa. Materialet kommer från företaget Benchmarking Alliance som samlar in data från närmare 2 000 hotell. DN har tagit del av siffrorna, och de bekräftar bilden av det extrema fallet i resemarknaden de senaste sex veckorna.

Man talar i branschen om "fredagen den 13:e" mars, alla avbokningar som den dagen rasade in efter regeringsbeslutet två dagar tidigare om att tillåta att

max 500 personer fick samlas under coronakrisen.

Den normala årskurvan över gästnätter i Göteborgsregionen har en topp under juli. Då säljs uppemot dubbelt så många rum som en normalvecka under resten av året. Juli i fjol peakade på 744 000 gästnätter.

Året i Göteborg började också bra, med nivåer strax över de två senaste. Från en nivå strax över 300 000 gästnätter i månaden i februari pekar prognosen för april och maj på ner mot 50 000.

Statistiken visar även hotellrumspriserna i storstäderna.

Under perioden 1–19 april var de i snitt snarlika i Göteborg och Stockholm, 834 mot 835 kronor, drygt 20 procent lägre än vid samma tid i fjol. Senaste veckan, vecka 16, föll rumspriserna än mer i Stockholm, till 778 kronor. Göteborg låg då på 810 kronor. En hotellnatt i Helsingfors och Köpenhamn var, jämförelsevis, betydligt dyrare: drygt 1 300 kronor – och högre än i fjol. Det förklaras främst med att många hotell där helt enkelt stängt ner. Mitt i stormen står Elisabeth Thomson, hotell och restaurangdirektör på Gothia vid Svenska

Mässan, ett av Europas största hotell med 1 200 rum.

– Det är bara att konstatera att vi följer samma utveckling som andra i staden och i landet. Den dramatiska nedgången... vi brukar ha runt 75 procents beläggning på årsbasis. Vi ligger på runt sju procent nu. Ingen av oss har varit med om något liknande, säger Elisabeth Thomson.

Har ni stängt något av era torn?

– Nej, men de gäster som kommer premierar vi gärna lite extra nu, med fin utsikt och så.

Svenska Mässan, som Gothia ingår i, varslade nyligen 300

tjänster, runt 30 procent av personalstyrkan.

– Vi jobbar med korttidspermittering som vi verkställer här och nu och vi hoppas kunna rädda en hel del. Jag vill gärna påminna om att det inte finns något förbud om att bo på hotell. Och det är klart att vi ska tillbaka igen, hur tufft det än verkar just nu.

Vice ordföranden i Storhotellgruppen i Göteborg, Alice von Geijer, till vardags vd för Radisson Blu Riverside Hotel, beskriver läget som att ”det är en ny värld för oss”.

– Det är en storm just nu, skulle jag vilja säga. Men trots att tråkiga besked, som med Gothia Cup, ser vi ändå bortom detta, det kommer att gå över. Men nu handlar det om att ta sig fram, dag för dag. I den statistik som analytikerna vid Göteborg & Co för över hela turistekonomin där även handeln i regionen ingår, framträder coronakraschen med en helt unik kurva: Vecka 10 föll omsättningen med 14 procent, vecka 11 med 36 procent. Senaste veckan var den 85 procent lägre än i början av februari.

Göteborg & Co:s presschef Stefan Gadd säger:

– Det är både intressant och dramatiskt att ta del av utvecklingen de senaste veckorna. De svenska städerna har åtminstone klarat sig lite bättre än de andra nordiska, vilket indikerar effekten av en mer total nedstängning. Det kan också betyda att det blir lättare att komma igång igen.

Ni har sett en "fredagen den 13-effekt"?

– Ja, allt kom som över en natt, efter beskedet om 500-personersgränsen.

Göteborgsvarvet, Gothia och Partille Cup ställer in, Ullevikonserter flyttas. Det ser ut att bli en stängd sommar. Hur påverkar det ert arbete med att "sälja" Göteborg?

– Ja, nu kan folk inte resa hit från utlandet, som det ser ut. Vi har inte slutat att marknadsföra oss utomlands, men vi har dragit ner på det och ändrat formen. Det blir nog betydligt fler svenskar här i sommar än det brukar vara.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

Lägsta bensinpriset sedan 2016

TORSDAG 23 APRIL 2020

Efter de senaste dagarnas oljepriskollaps på världsmarknaden sänker de svenska bensinkedjorna drivmedelspriserna ytterligare – och det ordentligt. Bensinen blir 35 öre billigare och kostar efter onsdagens sänkning 12:28 kronor litern, enligt de

rekommenderade priserna på bemannade stationer. Senast priset var så lågt var i början av 2016.

Dieseln sänks 30 öre till 13:38 kronor litern, det lägsta sedan mitten av 2017.

Sedan februari, innan coronakrisen tog sitt grepp om världsekonomin och körde ner oljepriset i botten, har bensinpriset rasat med över tre kronor litern, från runt 15:50. Dieseln har sjunkit nästan lika mycket, från cirka 16 kronor litern.

TT

Ökad vinst för Postnord

TORSDAG 23 APRIL 2020

Postnord redovisar ett rörelseresultat för första kvartalet på 314 miljoner kronor, nästan en fördubbling jämfört med samma period föregående år (162 miljoner kronor).

Nettoomsättningen uppgick till drygt 9,5 miljarder kronor, i linje med samma tid i fjol (9,4 miljarder kronor).

”Till följd av coronapandemin förändrades läget i mitten av mars. Precis som våra kunder och resten av branschen utmanades vi av stängda gränser, brister i transportkapacitet, förhöjd sjukfrånvaro och kraftigt förändrat kundbeteende”, skriver bolagets vd Annemarie Gardshol i rapporten.

TT

Strandade förhandlingar om vårdperso- nalens semester

TORSDAG 23 APRIL 2020

Coronakrisen har tagit vården med storm. Samtidigt närmar sig sommarsemestrarna. Nu har förhandlingarna om semestern strandats.

– Egentligen skulle vi behöva vår återhämtning nu till sommaren, säger specialistsjuksköterskan Sofia Lindström.

Det nya coronavirusets framfart fortsätter att pressa vården. Samtidigt ligger sommaren alldeles runt hörnet. Frågan är när vårdpersonalen ska få gå på ledighet?

Ämnet har varit uppe på förhandlingsbordet. På arbetsgivarsidan står Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Sobona. Sedan i mars har de förhandlat med de berörda

fackförbunden, bland annat Vårdförbundet.

I tisdags kväll strandades förhandlingarna. SKR lämnade ett nytt förslag, som fick tummen ner av fackförbunden. Förslaget var att delar av vårdpersonalens semester skulle skjutas fram till december. Medarbetarna skulle få 7 500 kronor före skatt för varje vecka som de skjuter fram till december.

Jeanette Hedberg är biträdande förhandlingschef på SKR. Hon menar att december är ett bättre alternativ än oktober eller

november. Bland annat vill många vara lediga under julen.

– Vi behöver förstärka bemanningen inom hälsa och sjukvården. Samtidigt behöver vi se till att personalen som jobbar väldigt tufft just nu får semester, säger hon.

Jeanette Hedberg tillägger:

– Men man får ha förståelse för att förutsättningarna för semesterplaneringen ser annorlunda ut i år. Det kan det leda till att vissa inte får semestern när de önskar.

Annelie Söderberg är förhandlingschef på

Vårdförbundet. Ambitionen är att personalen ska få sin semester i juni, juli eller augusti.

– Våra medlemmar måste få chansen att vila upp sig. Jag tror de flesta vill ha sin semester när det är sol och värme utomhus, säger Annelie Söderberg.

Att skjuta på delar av semestern till december är ingen bra idé, menar hon. Då kommer de anställda att vara slutkörda. Om medarbetare vill skjuta upp semestern till senare i år ska det vara frivilligt, menar hon.

Dessutom riskerar en andra eller tredje våg av covid-19 att bryta ut i

höst, flaggar Annelie Söderberg för. I så fall är det viktigare att personalen är på plats då.

– Det handlar också om uthållighet. Personalen ska ta sig an uppskjutet arbete nästa höst. Då är det samma medarbetare och några nyexaminerade som spelar huvudrollen, säger hon.

Specialistsjuksköterskan Sofia Lindström är en av dem. Hon arbetar på intensivvården vid Akademiska sjukhuset i Uppsala. Här ser många semestern som en chans att vila upp sig. Nu är många oroliga för att ledigheten kan utebli.

– Egentligen skulle vi behöva vår återhämtning nu till sommaren, läget har gått från ansträngt till extremt ansträngt, säger Sofia Lindström, som även är vice avdelningsordförande i Vårdförbundet i Uppsala. Hon tillägger att många försöker pussla ihop vardagslivet inför sommaren. Sofia Lindström har kommit överrens med sin mamma att hon ska hjälpa till att passa barnen, om det blir så att Sofia Lindström arbetar heltid under sommaren.

– Jag vill självklart vara ledig med mina barn, men ärligt talat är jag

hellre ledig över huvud taget just nu, säger hon.

Förhandlingarna på central nivå kommer inte att fortsätta, enligt Annelie Söderberg. Nu blir det upp till de lokala parterna att hitta semesterlösningar. Det innebär att åtgärderna kan komma att skilja sig åt i landet.

SKR har även föreslagit att arbetsgivare ska kunna bevilja sommarsemester med kortare framförhållning. Vårdförbundet har ställt sig bakom förslaget. I dag måste arbetsgivaren lämna besked senast två månader innan semestern börjar. Under vissa

omständigheter kan tiden kortas ner till en månad.

– Det är svårt att påstå att det föreligger särskilda skäl för alla arbetsgivare på grund av att coronaviruset har brutit ut. Det blir en prövning för varje enskild verksamhet, säger Jeanette Hedberg.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. Detta gäller inför semestern

Semesterlagen reglerar rätten till semester. Utöver den kan regler

tillkomma via kollektivavtalet.

Gemensamt för alla är rätten till 25 semesterdagar per år. Vissa inom vården har rätt till fler dagar än så.

Semesterlagen innebär att arbetsgivare är skyldiga att lägga ut fyra veckors sammanhängande semesterveckor. Det gäller för semesterperioden juni, juli och augusti.

I dag går det efter en MBL-förhandling att förlänga semesterperioden från maj till september. Beviljade semestrar kan återkallas, men bara om det

finns synnerliga skäl. Till exempel
olyckor eller utbrott av epidemier.
Källa: SKR och Vårdförbundet

Värmdö: Sommargäster kommer inte kunna erbjudas hemtjänst

TORSDAG 23 APRIL 2020

**Värmdö kommun oroar sig för
sommargäster i behov av
hemtjänst. Nu har kommunen**

beslutat att neka hemtjänst till de som har sitt boende i en annan kommun.

– Vi vill inte vagga in de som planerar att komma till oss i en falsk bild av att vi kan tillgodose hemtjänst för dem, säger Anna Lipinska (KD), vård- och omsorgsnämndens ordförande i kommunen.

Värmdö kommun har under vinterhalvåret runt 45 000 invånare. Men på sommaren ökar befolkningen till drygt 100 000 när många tillbringar semestern på de många öarna i skärgården.

Av kommunens delårsboende har ett hundratal personer beslut om hemtjänst från sina hemkommuner. Detta oroar nu Värmdö kommun som beslutat sig för att neka hemtjänst till de personer som inte bor permanent i kommunen.

– Vi anser att i det här läget som vi har just nu med sjukskrivningar, svårigheter att få tag i personal och oro för smitta så upplever vi att vi inte har möjlighet att bistå med insatser till dem som är delårsboende i kommunen, säger Anna Lipinska.

Att många delårsboende väljer att bosätta sig på öarna i kommunen blir en extra stor utmaning för hemtjänsten, enligt Anna Lipinska.

– Det är svårt nog i vanliga fall. Det krävs alltid mer personal för att kunna anordna hemtjänstinsatser på öarna. Hon menar att kommunen redan har märkt ett något ökat antal personer som kommer från andra kommuner, och man har fått förfrågningar kring hemtjänstinsatser från människor som inte bor i kommunen permanent.

Men beslutet om att neka hemtjänst till delårsboende handlar främst om att planera inför kommande månader – och framför allt sommaren.

– Vi vill inte vagga in de som planerar att komma till oss i en falsk bild av att vi kan tillgodose hemtjänst för dem. Jag tror inte att vi kommer att kunna göra det på ett tag framöver. Så med det här beslutet vill vi ge klara besked, säger Anna Lipinska.

Kommunen har tidigare skickat in en begäran om hemställan till socialdepartementet. De vill att det ska bli lagligt möjligt för

socialtjänsten i kommunen att neka hemtjänst till dem som inte bor i kommunen. Och för en månad sedan skickade Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, en lista med frågeställningar kring hur socialtjänstlagen skulle kunna luckras upp till socialminister Lena Hallengren.

– Vi hoppades på att bli hörda och att man skulle förstå vår situation. Men vi har inte fått något gehör. Situationen är allvarlig, och vi är inte ensamma om att ta sådana här beslut. Det är helt enkelt en extraordinär situation, säger Anna Lipinska.

DN har tidigare rapporterat om kommuner på västkusten som tagit liknande beslut. Elva kommuner gick där ihop för att be regeringen om ett tillfälligt undantag från skyldigheten att ge insatser till personer som inte är skrivna i kommunen.

– Det är fullständigt omöjligt för oss att ta hand om fler än vår egen befolkning. Vi klarar inte det med den bemanning vi har, sade Catharina Bråkenhielm, socialdemokratisk ordförande i kommunstyrelsen på Orust, till DN.

Socialminister Lena Hallengren (S) sade då att det tar tid att få till en lagändring. Hon skrev i ett mejl till DN att hon hoppas att ”kommuner kan lösa detta i dialog med varandra” men uppmanade samtidigt de som har behov av hemtjänst att att avstå från resor till andra kommuner.

Anna Lipinska säger att Värmdö kommuns budskap till delårsboende är samma som Folkhälsomyndighetens rekommendationer:

– De rekommenderar folk att stanna hemma. Så det är även vårt budskap att inte resa. Och

hemtjänsten gäller oftast för de som är äldre – och det finns ju särskilda rekommendationer för äldre.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

SL sätter rekord i punktlighet under corona- epidemin

TORSDAG 23 APRIL 2020

**Samtidigt som
Folkhälsomyndigheten och SL
avråder stockholmarna från att
åka kollektivt så ökar
pendeltågens och**

**tunnelbanans punktlighet.
Pendeltågen redovisar den
bästa siffran som någonsin
uppmätts.**

Allt färre reser med SL under den pågående coronakrisen. I en omfattande kampanj har SL också aktivt uppmanat stockholmarna att avstå från att resa med kollektivtrafiken. Detta efter uppmaningar från Folkhälsomyndigheten som också riktat skarp kritik mot trängsel på bussar.

– Om vi ska klara det här och upprätthålla det här så måste vi be stockholmarna att inte åka

kollektivt. Det är faktiskt så, har SL:s kommunikationschef Suss Forssman Thullberg sagt tidigare. Samtidigt som antalet resenärer sjunker kraftigt så ökar dock punktligheten. Enligt ett pressmeddelande från Moderaterna så tangerar tunnelbanan hundra procentig punktlighet. I mars var tunnelbanan punktlig till 99,2 procent och i april ökade den siffran något. Pendeltågen sätter rekord i punktlighet. Med 96,5 procent avgångar i tid når pendeltåget den högsta registrerade punktligheten

sedan mätningarna startat, konstateras det. Även bussarnas punktlighet har ökat. Totalt var bussarnas punktlighet 92,7 procent i mars. Enligt trafikregionrådet Kristoffer Tamsons (M), som också är SL:s ordförande, ska detta betraktas som ett styrkebevis. – Det är viktigt då kollektivtrafiken är en grundläggande samhällsviktig funktion som behövs nu mer än någonsin tidigare, säger Kristoffer Tamsons. Han påpekar vidare att detta inte kommer sig naturligt.

– För varje buss, lokalbanetåg, pendeltåg eller tunnelbanetåg som kommer i tid finns en uppsjö av hjältar som sliter och kämpar i och runt kollektivtrafiken. Det handlar om allt från buss- och lokförare till lokalvårdare, mekaniker och reparatörer vilka alla borde ägnas en särskild tacksamhet i tider som dessa.

Andreas Nordström

andreas.nordstrom@dn.se

Barnskötaren åtalas för övergrepp mot 13 barn

TORSDAG 23 APRIL 2020

Barnskötaren misstänks ha filmat barn på en förskola i Botkyrka i smyg när de bytte om. Flera av filmerna ska han sedan ha lagt ut på nätet. Efter ett tips anhölls mannen i januari – nu åtalas han för

övergrepp mot 13 barn i åldrarna tre till sex år.

Mannen, som är i 35-årsåldern, anhölls den 26 januari i år.

Bakgrunden till gripandet var ett tips till polisen. Någon hade hittat bilder som låg ute på en sajt – bilder som såg ut att vara tagna i förskolemiljö.

– Man ip-spårade bilderna och kunde spåra dem till den misstänkte. Man gjorde en husrannsakan och då hittade man det omfattande material som vi har jobbat med de senaste månaderna, säger assistent-åklagare Anna Lapinska.

Materialiet består av flera hundratusen bilder och filmer.

Vissa bilder och filmer har mannen producerat själv på förskolan i Botkyrka där han arbetade som barnskötare.

Polisen har identifierat sammanlagt 13 barn som var i åldrarna tre till sex år vid tiden för brotten.

Brotten ska ha skett på förskolan och har ägt rum under åren 2014, 2015 och 2016. När mannen begick brotten var han i tjänst på förskolan. När misstankarna mot mannen uppdagades i början av

året blev han uppsagd med omedelbar verkan.

På onsdagen väcktes åtal mot mannen i Södertörns tingsrätt. Han misstänks för grovt barnpornografibrott, ett fall av grovt sexuellt övergrepp mot barn, tre fall av sexuellt ofredande och nio fall av kränkande fotografering.

– Utredningen innehåller ett omfattande material bestående av såväl nedladdade filmer och bilder, som egenproducerat material, det vill säga bilder och filmer som den misstänkte tagit själv. Polisen har lagt ned ett stort

arbete på att identifiera målsägandena i materialet och lyckats identifiera samtliga barn som utsatts för brott, säger Anna Lapinska.

Efter att barnskötaren anhölls släpptes han efter häktningsförhandlingarna och blev därefter utsatt för en misshandel. Polisen utreder om misshandeln är kopplad till anklagelserna, men än så länge finns ingen misstänkt. Mannen omhäktades sedan och har sedan dess suttit frihetsberövad.

Han har erkänt brotten och har enligt polisen varit samarbetsvillig

och tillmötesgående under utredningen.

– Det är inte jättevanligt i den här typen av utredning. Det är många som förvånansvärt nog får minnesluckor, har utredaren Peter Eriksson tidigare sagt till DN.

– Det finns inget mer skamfyllt än att åka fast som pedofil. De står längst ner i samhällsstegen.

Flera föräldrar har riktat skarp kritik mot förskolan. Ett antal föräldrar, som har barn på den aktuella förskolan, har bett om att få dem omplacerade.

Botkyrka kommun har tidigare anmält sig själv till

Skolinspektionen. De har även tillsatt en extern utredning som ska genomföras av ett konsultföretag.

Förhandlingarna inleds inom två veckor. Åklagaren vill inte föregå dem genom att säga vilken påföljd hon kommer att yrka på.

– Det enda jag kan säga är att det grövsta brottet som han är åtalad för, grovt sexuellt övergrepp mot barn, har ett minimistraff på fängelse i ett år, säger hon.

Andreas Nordström

andreas.nordstrom@dn.se

Linda Hjertén

linda.hjerten@dn.se

Dagens Nyheter är Årets dagstidning

TORSDAG 23 APRIL 2020

Det prestigefyllda priset Årets Dagstidning går i år till Dagens Nyheter. Priset är ett helhetspris som innefattar DN:s totala verksamhet, såväl journalistiskt som affärsmässigt.

Det är branschorganisationen Tidningsutgivarna (TU) som varje år delar ut priset Årets Dagstidning till en tidning som ”visat på nytänkande, mod och kraft i förändrings- och utvecklingsarbete/.../” – ett pris som tar hänsyn till hela tidningsföretagets arbete, såväl redaktionellt som på den kommersiella sidan. Årets vinnare är den tidning du just nu läser och motiveringen är: ”Dagens Nyheter har genom ett innovativt och fokuserat arbete visat på en imponerande tillväxt av betalande digitala läsare. Detta

under ett år då marknaden gett vika för många aktörer som är starkt beroende av annonsintäkter. DN visar att god journalistik har kraft att bära en lönsam affär, och det ger hopp för hela branschen.”

– Vi befinner oss i en allvarlig samhällskris och då behövs god journalistik mer än någonsin. Därför tar vi till oss detta pris med extra stor värme, även om denna tid inte riktigt lämpar sig för jubel och firande, säger DN:s chefredaktör Peter Wolodarski. Han framhåller Dagens Nyheters initiativ att göra sajten gratis för

alla sedan en tid tillbaka, eftersom människors tillgång till journalistik och information är extra viktig i kristider.

Antalet läsare har formligen strömmat till DN under corona-krisen.

Så var fallet även före krisens inträde – under 2019 ökade DN antalet prenumeranter kraftigt samtidigt som tidningen gjorde en god vinst.

– Samtidigt som vår bransch brottas med stora problem och konkurser har vi visat att stora satsningar på innehåll och kvalitetsjournalistik kan gå hand i

hand med god lönsamhet. Det ena är en förutsättning för det andra och vi har hela tiden fortsatt att investera de pengar vi tjänat på journalistiken, säger Peter Wolodarski.

Tidningsutgivarnas galakväll brukar hållas på Berns i Stockholm men på grund av coronapandemin skedde prisutdelningen i stället under en direktsändning på Youtube med TV4-journalisten Anna Lindmarker som värd.

Caspar Opitz

caspar.opitz@dn.se

Nu vill Norouz Ali Amini hjälpa dem som hjälpte honom

TORSDAG 23 APRIL 2020

Det sista Norouz Ali Amini, 20, såg av Kabul var ett bombdåd som fick människor att fly. Tio år senare bor han i Värmland –

och gör nu allt för dem som inte kan lämna sina hem.

– Jag blir trött om jag inte bidrar när jag ser att folk behöver mig, säger han.

Torget i Filipstad står nästan tomt. Några ungdomar spelar hög musik i bilarna som står parkerade längs sidan samtidigt som enstaka äldre promenerar i vårsolen.

På byggnaden intill det välbesökta kaféet Huset står ”Rip Ahmed” skrivet i versaler. Texten syftar på en pojke som för några veckor sedan hittades skottskadad.

– Det är lätt att hamna fel i livet om man saknar förutsättningar säger Norouz Ali Amini sorgset om sin vän, och berättar att han gjorde allt för att leda pojken in på rätt spår.

Han blickar ut över Skillerälven som slingrar sig fram vid Stora torget. Norouz berättar att han stod på samma plats för första gången 2010 med sin familj. Älven var bland det vackraste han hade sett.

– Även om det förekommer mycket brottslighet och droger här, så är det en stad som har en

särskild plats i mitt hjärta. Det är mitt hem, säger han.

2008 flydde Norouz äldre bror från Afghanistan. Resten av familjen stannade, medan brodern ensam tog sig över gränsen till Sverige. Två år senare kontaktade han Unicef för att rädda sin familj när de drabbats av ytterligare ett bombdåd.

– Han ville ge oss ett liv, säger Norouz Ali Amini.

Allt var främmande när Norouz familj för första gången satte sin fot i Sverige. Inte bara människorna och språket, även

”den hemska snön”, säger han och skrattar.

Tidigt påbörjade han sitt projekt – att göra Filipstad till en plats för alla människor.

Att hjälpa vänner och andra medmänniskor har blivit något av en livsgärning för Nourouz Ali Amini. Han var själv bara 11 år när han kom till Sverige från kriget i Afghanistan, som fortfarande känns som ett andra hem.

Men det han minns av landet är otryggheten och få möjligheter. I dag, drygt tio år senare, lastar han bakluckan full av matkassar.

Matkassar som han delar ut till
behövande riskgrupper i
kommunen.

– Det bästa är att man gör något
bra för de äldre just nu, de är
rädda för att gå ut. Jag ska hem
till en man nu vars fru har
diabetes. Erbjuder man hjälp så
finns det alltid människor som
behöver den, säger han.

Från förarsätet förklarar Norouz
att han sedan några veckor
dagligen hjälper människor med
både hemkörning av mat och med
ekonomiskt stöd.

Som 20-åring har han inte gott
om pengar, men han fick nyligen

fast anställning som
undersköterska och säger att det
är hans tur att ge tillbaka.

– Det händer att jag ger folk
kontanter om de verkligen har det
svårt. Men jag säger aldrig åt
andra vad de ska göra, alla får ta
eget ansvar. Om man däremot vill
bidra så är tiden inne för att
hjälpa varandra nu, säger han och
styr mot ett av stadens
villaområden.

Han spritar händerna väl innan
han kliver ur bilen, ställer
kassarna utanför dörren, ringer
sedan på och backar därefter
hastigt av säkerhetsskäl.

Husets ägare Bartali Bart kommer barfota ut på trappan och vinkar leende till Norouz på avstånd.

– Vi i familjen vågar inte gå ut längre då min fru är diabetiker och jag är mycket orolig för henne. Norouz räddar oss, säger han och tackar.

Bartali Barts familj har bara bott i Sverige under ett års tid, berättar Norouz. De kom hit som han – utan något alls.

– Verksamheten för ensamkommande här i stan har mitt telefonnummer, jag brukar introducera människor i stan. Jag hjälpte Bartalis familj som tolk

när de kom hit, och fortsätter att informera dem nu under coronatider, samtidigt som jag lämnar mat, säger han.

Coronasmittan skrämmer inte Norouz, inget skrämmer honom. Kristider är något han tidigare genomlevt.

Han berättar om en händelse då kvinnor och barn skrikande sprang emot honom i samband med ett bombdåd i Afghanistan där han även såg människor dödas. Även om han själv var ung då så fastnar sådant i minnet, säger han.

– Efter det som jag har sett är jag inte rädd för något. Även i Sverige lider människor, särskilt nu när äldre inte kan gå utanför dörren på grund av corona, säger han. Drivkraften bakom det brinnande engagemanget har varit hans faster som avled ensam till följd av bristande vård och omsorg i Afghanistan 2015, samtidigt som stora delar av familjen flytt Sverige.

Under samma period insjuknade Norouz andra faster som var i Sverige och hon fick en helt annan vård.

– Jag såg en tydlig kontrast när de dog, den ena bortglömd i Afghanistan medan den andra fick bästa möjliga vård i Sverige. De stod mig båda så otroligt nära.

– Efter deras bortgång började jag kämpa för att ge tillbaka. Nu brukar pappa säga ”du är aldrig hemma”, och det är jag inte. Men det gör honom väldigt stolt när alla ute på stan hälsar och vet vem hans son är, säger han.

I Filipstad kunde han förverkliga sina drömmar. Utbildning var tidigare inte möjligt, men i Sverige fanns det inget som hindrade honom.

– Som liten ville jag bli lärare, men där jag kommer ifrån fick jag inte gå i skolan.

– Nu vill jag ge tillbaka för de skattepengar och den vård som Sverige har gett min familj, säger Norouz.

Efter tre månader hoppade han av fordonslinjen på gymnasiet för att i stället utbilda sig inom vård- och omsorgsprogrammet. Norouz ögon lyser upp när han berättar om sitt första, riktiga jobb.

– Jag ville arbeta med människor och började som vårdbiträde när jag var 15. Då jobbade jag fyra timmar om dagen med att fixa

kaffe och gå ut med de äldre på stan. Det var det bästa arbete man kunde tänka sig, jag älskar att prata med de äldre som sitter inne med så många erfarenheter och minnen.

– Jag fastnade för vårddyrket och för två år sedan blev jag undersköterska inom hemtjänsten. Nu i december fick jag fast tjänst inom nattpatrullen, berättar han.

Norouz Amini har blivit närmast en lokal hjälte när han arrangerat fotbollscuper och simskola för barn och familjer som annars inte har råd. Under alla hjärtans dag

bjöd han de äldre på blommor och choklad.

När han är klar med utdelningen av dagens matkassar och kommer tillbaka till torget möter han vännen Esmail Azimi som precis har avslutat sitt arbetspass inom hemtjänsten.

Esmail berättar att Norouz Amini alltid har varit en inspirationskälla.

– Jag hade ingenting när jag kom hit, men Norouz gav mig mina första träningskläder och skor. Han jobbar för mycket, jag hade aldrig klarat det. Men han älskar

att hjälpa folk, många pratar om honom, säger han.

Nourouz engagemang för människorna i Filipstad är bara början på det som han planerar inför framtiden. Han bryr sig inte om att det har kostat honom både tid och pengar.

– Att människor får en positiv bild av mig betyder mycket mer än vad pengar gör. Jag gör allt gratis.

Under uppväxten såg han sin pappa cykla milslånga sträckor för att handla mat till behovande.

– Det fanns inga bilar där vi bodde, men på något sätt löste han det alltid ändå. Jag som är

uppväxt i en hård miljö, för mig är rinnande vatten fantastiskt och jag tar inget för givet. Jag har lärt mig att använda min tid för att göra saker för andra, säger han. Pengar som han får över från sitt jobb som undersköterska sätter han in på ett sparkonto som i framtiden ska gå till att öppna sjukhus i Afghanistan.

– Min dröm är att hjälpa familjer som drabbats av krig, och dem som inte har föräldrar eller någonting. Jag vill fokusera särskilt på unga kvinnor för de drabbas alltid hårdast, säger han

innan han ger sig av mot nästa nattsift inom hemtjänsten.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

Fakta. Norouz Ali Amini

Ålder: 20, fyller snart 21.

Bor: Filipstad.

Familj: Sju syskon och mamma och pappa. Alla bor i Filipstad, utom hans äldre bror som har flyttat till Stockholm.

Bakgrund: Norouz familj bosatte sig i Filipstad när han var 11 år gammal. Innan dess hade han inte haft möjlighet till skolgång i Afghanistan på grund av osäkra

omständigheter. I Sverige studerade han vård- och omsorg i Filipstad och har sedan dess arbetat inom äldre vården och hemtjänsten som undersköterska. Gör: Arbetar som undersköterska i nattpatrullen i hemtjänsten och även som fotbollsdomare när han inte engagerar sig ideellt.

24 april 2020

Ministern om skönhets- ingreppen: ”Djupt upprörande”

FREDAG 24 APRIL 2020

**Socialminister Lena Hallengren (S) är kritisk till att
skönhetskliniker fortsätter
operera under pandemin.**

– Det är verkligen djupt upprörande, säger hon efter DN:s granskning.

Även andra politiker reagerar.

Lena Hallengren reagerar starkt på DN:s avslöjande om att skönhetsoperationer pågår under coronaepidemin. Hon tar upp äldre som inte träffar barnbarn, gymnasieelever som inte firar studenten, universitetsstudenter som måste stanna hemma och inte får praktikplatser.

– Samhället har ställt om, människor gör stora uppoffringar och så förstår man inte att man sitter på en stor resurs som kan

användas på ett bättre sätt än till bröstoperationer. Jag tycker faktiskt inte det är klokt.

Hallengren lyfter risk för komplikationer i samband med ingreppen som riskerar belasta den offentliga vården.

– Det är ju inte det som hälso- och sjukvården ska ägna sig åt nu. Mycket planerad vård skjuts upp nu, men inte det här. Jag tror det upprör väldigt många.

Finns något att göra åt detta?

– Vad jag tycker är en sak.

Bemyndigandet som finns skulle kunna användas till att omfördela läkemedel och utrustning från

privat till offentlig vård. Det är ju dock främst specialistkompetensen de sitter på som skulle behövas. Men vi har inte möjlighet att tvinga personal arbeta åt någon annan. Det är en lång väg att ta fram en sådan lagstiftning.

Sjukvårdsregionrådet i Stockholm Anna Starbrink (L):

- Skönhetsklinikerna borde lägga ner den här verksamheten och i stället dela med sig av sina läkemedel - av moraliska skäl.
- Det är ett jättetryck på våra akutsjukhus med över 1 000 inlagda och hela vården skriker

efter resurser och utrustning. De bör ta en paus och erbjuda sina resurser i samhällskrisen. Det ska de naturligtvis få betalt för.

Inom sjukvården råder bland annat akut brist på sövningsmedlet Propofol vilket Björn Persson, verksamhetschef för intensivvården på Karolinska bekräftar.

- Vi får leveranser men vi har bara några dagars framförhållning, när vi skulle vilja ha marginal för en månad, säger han.

Liksom hälso- och sjukhusdirektören säger Starbrink

att regionen inte har juridisk möjlighet att agera mot helt privata vårdgivare, utan bara kan vädja, vilket också skett.

Akademikliniken har nyligen tecknat ett avtal med Södersjukhuset om bröstcanceroperationer.

– Vi har fått viss hjälp, men det är ju en generell bild – den här verksamheten måste vara en del av samhällsansvaret.

Vänsterpartiet i Region Stockholm ska efter DN:s granskning lägga en motion om i avtalen göra privata vårdaktörer skyldiga att bidra med personal och material i

kris. Jonas Lindberg, (V), säger till DN att han tyvärr inte är förvånad.

– Det måste föras in hårdare klausuler i avtal med regionen om att vårdgivare vid kris måste inrymma sig i regionens planering – inte endast på frivillig basis.

Nationellt anser V att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att omfördela läkemedel från privata vårdgivare, vilket är möjligt efter ändringen av smittskyddslagen som trädde i kraft den 18 april.

– Det kan regeringen ta initiativ till om den exempelvis får

påstötningar av Region Stockholm. Men det bästa vore om skönhetsklinikerna frivilligt stängde ner och hjälpte till. Brösthörstoring står ganska långt ner på priolistan nu, säger Karin Rågsjö (V), hälsopolitisk talesperson.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Bakgrund. Fortsätter operera

DN har avslöjat att skönhetsklinikerna fortsätter att utföra skönhetsoperationer under corona-pandemin. När DN som potentiella kunder kontaktade tio

skönhetskliniker för en bröstförstoring, uppgav åtta att en operation kunde utföras.

Två, med avtal med regionen, uppger att operationer ligger nere och att de ställt om för att avlasta den offentliga vården.

När DN ringde samtliga kliniker öppet som reportrar uppger merparten att de ställt om verksamheten eller att allt ligger nere. Den offentliga vården har stor brist på personal, utrustning och läkemedel, framför allt på sövningsmedlet Propofol.

Var fjärde stockholmare väntas vara smittad i maj

FREDAG 24 APRIL 2020

**26 procent av stockholmarna
väntas ha smittats av
coronaviruset i maj, enligt den
reviderade modell
Folkhälsomyndigheten nu har
presenterat. Man beräknar nu**

**att toppen på smittspridningen
skedde den 8 april.**

**– Det var bra att felet
upptäcktes, säger biträdande
statsepidemiolog Anders
Wallensten.**

Totalt har 2 021 personer i Sverige
avlidit i covid-19, enligt
Folkhälsomyndighetens senaste
siffror. Stockholm fortsätter
dominera siffrorna och det är det
senaste dygnet rentav fler fall av
covid-19 som bekräftats än
vanligt.

**– Det är absolut inte så att vi ser
någon nedgång, säger Anders
Wallensten, biträdande**

statsepidemiolog vid Folkhälsomyndigheten. Myndigheten har nu uppdaterat den modellering som först publicerades under tisdagen och visade sig vara felaktig. Nu bedömer man att 8 snarare än 15 april var dagen med flest smittsamma personer i Stockholms län och att 26 procent i regionen beräknas vara eller ha varit infekterade den 1 maj. Den nya modellen bedömer att det går cirka 75 obekräftade fall på varje rapporterat fall av covid-19.

- Det var bra att felet upptäcktes, säger Anders Wallensten.

Det mesta pekar mot att gymnasier inte kommer att öppna före sommaren, enligt Wallensten som påpekar vikten av att bibehålla vad som liknar en plåt i smittspridningen. Fortfarande är inte den långsiktiga tillgången på skyddsmaterial säkrad, berättar Taha Alexandersson från Socialstyrelsen.

- Även i dag har vi kunnat möta majoriteten av behoven regionerna inkommit med. Det är det mest kritiska vi kan möta. Vi har ingen uthållighet.

527 och 545 personer har behandlats för covid-19 inom intensivvården under de senaste dagarna, och kapacitetstaket är fortfarande inte nått. Under torsdagen behandlades 524 personer. Totalt finns i nuläget 1131 disponibla intensivvårdsplatser.

– Den som behöver vård i Sverige ska få vård. Finns inte vården att tillgå är vi här för att försöka förstärka det här, säger Taha Alexandersson.

Svante Werger från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap berättade om att det just nu är

torrt och varmt i Sverige vilket ökar risken för bränder. Han uppmanade därför personer om att vara försiktiga och ta ansvar om de befinner sig i skogen eller ute i naturen.

– Även om vi har beredskap önskar vi inte fler allvarliga händelser.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Facket kritiskt- biblioteksan ställde Erik, 37, dog i sviterna av covid-19

FREDAG 24 APRIL 2020

37-årige Erik Alsén avled i
följderna av covid-19. Han
tillhörde en riskgrupp men

fortsatte gå till sitt arbete på
biblioteket. Tidigare hade facket
krävt skyddsstopp på grund av
personalens utsatthet för
smittorisk.

– Bibliotekspersonalen är
jätteutsatt, säger Eriks syster
Susanne Alsén.

Det var Eriks mamma som hittade
honom livlös i sängen hemma i
lägenheten i Vällingby i
Stockholm. Han brukade alltid
svara när hon ringde – hon kände
på sig att något var fel.

Hon gjorde hjärt-lungräddning
medan sörbon ringde ambulans.

På intensivsen på Karolinska konstaterade läkarna att flera organ hade slutat att fungera. Dagen efter, på skärtorsdagen, fick familjen besked om att han var hjärndöd och snart skulle dö. Mamman vädjade om att få komma och ta farväl, men fick nej på grund av smittorisken. DN möter systemen Susanna Alsén utanför Eriks jobb, Brommaplans bibliotek. Det stängde på grund av hög sjukfrånvaro dagarna efter att Erik insjuknade i feber och hosta i början av april. Erik var överviktig och hans lungkapacitet var nedsatt – ett par

år tidigare hade hans ena lunga säckat ihop efter en svår lunginflammation. Familjen ville inte utsätta honom för fara, och undvek att träffa honom. – Han älskade böcker, det var hans liv. Efter jobbet åkte han hem och läste. Jag är socialarbetare och ser när vi stänger vår dagverksamhet att alla från våra utsatta grupper går till bibblan. Jag sa åt honom att vara försiktig – bibliotekspersonalen är ju jätteutsatt. Men han var inte orolig för sin del. Från Eriks arbetsplats hade flera larmat om att personalen utsatts

för smittorisk. Sedan slutet av mars har ett tjugotal incidentrapporter gjorts till kommunen av stadsbibliotekets medarbetare och skyddsombud om olika risksituationer. Uppsatta plexiglas uppges ha varit för små. En chef i beredskap har beslutat spärra av ett avstånd till informationsdiskarna – åtgärden togs bort när ordinarie chef återvände. Beslut om att höja maximalt antal besökare har tagits utan risk- och konsekvensanalyser. Hetsiga diskussioner ska enligt uppgift till DN ha förts, på

bibliotek och i ett internt Facebookforum, om att oro och krav på åtgärder ska ha nonchalerats av chefer. Huvudskyddsombudet begärde den 27 mars ett skyddsstopp enligt arbetsmiljölagen för alla Stockholms bibliotek på grund av stora brister i arbetsmiljö, med risk för smittspridning. Städningen ansågs vara mycket brisfällig, skyddsutrustning saknades. Runt 40 bibliotek hade stängts på grund av personalbrist – då ökade trycket på övriga. Besökare som annars skulle ha

vänt sig till andra, nu stängda, institutioner, vällde nu in.

”Stora grupper är: småbarn vars förskolor inte tar emot dem, äldre vars dagverksamhet stängt, unga vars gymnasium stängt samt distansstuderande. Då vi vet att unga kan bära och överföra smitta utan tydliga symtom, och att äldre därför bör hållas isolerade från yngre utgör detta ur allmänt smittskyddshänseende en mycket hög risk för besökare och personal.”

Arbetsmiljöverket avslog begäran om stopp men genomförde en inspektion där det framkom att

lokala riskbedömningar saknades. Kommunen fick ett föreläggande med vite på 100 000 kronor för att åtgärda. I början av april lämnades riskbedömning och handlingsplan in – men i en kommentar till myndigheten den 15 april beskriver huvudskyddsombudet fortsatta brister och godtycklighet i ledningens skyddsarbete. Arbetsgivaren ska inte ha fått kännedom om att Erik Alsén tillhörde en riskgrupp förrän efter hans död. Huvudskyddsombudet Einar Ehn-Briem från Saco:

– Jag vill inte spekulera i var och under vilka omständigheter han ådrog sig smittan. Det är oändligt tragiskt det som hänt.

Enligt Ehn-Briem går det trots avspärrningar och plexiglas fortfarande inte alltid att hålla tillräckliga avstånd. Han beskriver stor oro, sjuktal på mellan 10 och 25 procent – många med tydliga covid-symtom, och anser att ledningen på flera bibliotek inte gjort tillräckligt.

Kulturdirektören i Stockholm Robert Olsson hänvisar till stadsbibliotekarie Daniel Forsman.

”Jag kan inte kommentera frågor som rör enskilda medarbetare”, skriver Forsman i ett mejl till DN. Även om Eriks syster Susanne Alsén är övertygad om att hennes bror smittades på jobbet vill hon inte kritisera någon.

– Jag är inte arg på någon. Hans chef var väldigt fin och ringde oss om en minnesstund de skulle hålla för Erik. Han var så fin, min lillebror. Han dömde ingen, och där är vi lika han och jag.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Fakta. Ska vara stängda vid risk för trängsel

Olika åtgärder har bedömts lämpliga för olika bibliotek i Stockholms stad. Enhetschefer ansvarar för att tvål, handsprit och handskar finns i mån av tillgång. Efter att Folkhälsomyndighetens rekommendationer kom den 1 april beslutade stadsbibliotekarie Daniel Forsman att endast de bibliotek som av enhetschef

bedöms klara att inte skapa trängsel ska hålla öppet: "Där det behövs finns vakt på plats för att säkerställa att inte för många vistas i biblioteket samtidigt".

Studenter vill se ett alternativt firande

FREDAG 24 APRIL 2020

Flera av landets kommuner har meddelat att traditionella studentfiranden ställs in. Nu samlar unga runtom i landet in namnunderskrifter för att få kommunerna att hitta alternativ.

**– Vi är bortprioriterade, säger Layla Jassim, som läser sista året på Hvitfeldtska gymnasiet i Göteborg.
Göteborg.**

43 dagar före studentdagen meddelar Göteborgs stad att allt traditionellt studentfirande ställs in. Kommunen följer flera andras exempel. I Huddinge kom beskedet redan i mars och i mitten av april togs ett gemensamt beslut om att ställa in firandet på alla kommunala skolor i Stockholms län.

Nu samlar sistaårselever runtom i landet in förslag på alternativ,

protestlistor och tips via sociala medier. Facebookgruppen ”Ställ inte in vår student – skjut upp det istället!” har samlat drygt 15000 medlemmar sedan den skapades av stockholmare Salina Sebghati i början av april. Lokala upprop finns bland annat i Nyköping, Karlstad, Alingsås, Umeå, Borlänge och Kiruna. På Twitter föreslår Soroush Rezai, tidigare ordförande för Liberala ungdomsförbundets västra distrikt, att göteborgarna ska få springa ut på Ullevi. Familjerna skulle då kunna spridas ut över läktarna och använda olika

ingångar för att undvika att springa på varandra, skriver han. Hugo Berg, Ester Hillgren, Layla Jassim och Alva Hasselblad som går sista året på Hvitfeldtska gymnasiet i Göteborg säger att de förstår att de inte kommer att få fira som vanligt, men att det finns sätt att minska risken för smittspridning. Layla Jassim som skickat mejl till utbildningsförvaltningen är frustrerad över att hon som svar bara fått en kopia på pressmeddelandet om det inställda firandet.

– Det är väldigt provocerande att de inte ens vill diskutera möjliga lösningar med oss när vi tagit oss tid att göra en namninsamling och ta fram olika alternativ. De gör sitt allra minsta för oss, så känns det verkligen, säger hon.

Alva Hasselblad säger att studentfirandet inte är vilken fest som helst, utan en milstolpe i många människors liv. Hon gör en gest mot uteserveringarna på Avenyn bakom sig.

– Det är hur mycket folk som helst ute och rör på sig. Min lillebror som går i nian går till skolan varje dag. Det är lite svårt att förstå att

studenten ställs in när så mycket annat tillåts, säger hon.

Tomas Berndtsson är direktör på utbildningsförvaltningen i Göteborgs stad. Han säger att det skulle kunna vara möjligt att hålla ett firande i augusti, men att det inte går att lova något i nuläget.

– Det beror helt på hur covid-19 utvecklar sig och på myndigheternas rekommendationer, säger han.

I Kungsbacka planeras ett utspring som anhöriga ska kunna följa på webben. Tomas Berndtsson säger att grannkommunen gjort en annan

bedömning än Göteborgs stad av hur rekommendationerna från Folkhälsomyndigheten ska tolkas. – Vi ser ingen möjlighet att samla elever på det sättet så länge gymnasieskolorna håller stängt. Det är inte upp till utbildningsförvaltningen att jämföra risken för smittspridning vid firandet med den på kaféer eller barer, menar Tomas Berndtsson. Möjligheten att elever arrangerar egna utspring eller fester kan inte heller påverka beslutet att ställa in, säger han. – Det är klart att det finns en risk att det blir så, men vi kan inte

fatta ett annat beslut på grund av det. Jag vet att många starka röster vill se ett studentfirande, men det finns också de som är tacksamma för att det ställs in. Många är oroliga för smittspridningen, för sin egen eller sina anhörigas skull, säger han.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

Fakta. Alternativa studentfiranden i svenska kommuner

De kommunala skolorna i Skaraborgs län planerar för

studentfiranden utan föräldrar och släktingar.

Kungsbacka kommun kommer att låta klasser springa ut en i taget och att genomföra livesändningar för att anhöriga ska kunna ta del av upplevelsen.

I Värmdö planerar kommunen att slå ihop studentfirandet med en festival som är planerad till hösten.

Källa: Sveriges Radio, Mitti.se

Livstids fängelse för styckmord

FREDAG 24 APRIL 2020

En man i 50-årsåldern döms av Alingsås tingsrätt till livstids fängelse för bland annat mord och brott mot griftefriden.

Det var förra sommaren som en kvinna mördades i en lägenhet i Alingsås. Några dagar efter mordet styckades kroppen, varpå kroppsdelar transporterades bort i

säckar och gömdes. Kvinnan hittades några dagar senare i ett skogsparti.

Kvinnans ”händer och armar har uppvisat djupa avvärjningsskador som tyder på att hon har kämpat för sitt liv och måste ha upplevt stark dödsångest”, skriver rätts ordförande Märith Bergendahl i ett pressmeddelande.

Mannen greps och åtalades. Han pekades ut som ansvarig även om det fanns flera andra personer i lägenheten vid tiden för mordet. – Det är ett mål som varit mycket uppmärksammat. Det är en otroligt omfattande utredning. Vi

har hört över 40 vittnen och det finns en omfattande teknisk utredning, säger Märith Bergendahl.

Rätten var enig i sin dom.

”Tingsrätten har inte funnit några förmildrande omständigheter, tvärtom”, skriver man i pressmeddelandet. Att mannen tidigare begått grova våldsbrott har vägts in i straffet.

Mannen har genomgått en rättspsykiatrisk undersökning som finner att han inte begått gärningen under påverkan av en allvarlig psykisk störning. Han har hela tiden nekat till mordet och

samtidigt vägrat att under hela processen lämna några uppgifter. Mannen döms också för narkotikabrott då han odlat cannabis, ett brott som han erkänner.

TT

Åtalas för mord på flickvän – sköts i huvudet

FREDAG 24 APRIL 2020

En man i 20-årsåldern åtalas för mord på sin flickvän i Västervik. Kvinnan hade tidigare bott på skyddat boende efter att ha blivit

hotad och misshandlad av mannen, uppger åklagare Linda Caneus för tidningen Barometern. – När hon kommer tillbaka till Västervik och börjat träffa honom igen dröjer det inte länge innan hon har ett skott i huvudet. Det är en väldigt omfattande muntlig och skriftlig bevisning, säger hon. Mannen har erkänt att det var han som sköt kvinnan, men sagt att det var ett misstag, rapporterar lokala medier. Polis larmades till mannens lägenhet den 8 oktober förra året och hittade då den skjutna kvinnan.

TT

Information om försenade tåg ska bli bättre

FREDAG 24 APRIL 2020

Trafikverket har kritiserats för att informationen vid försenade och inställda tåg är för dålig och presenterar nu en åtgärdsplan, rapporterar Sveriges Radio Ekot. Totalt handlar det om 14 åtgärder.

Bland annat ska ett nytt datasystem utvecklas som räknar ut hur mycket försenat ett tåg blir. – Det innebär att du som resenär får en mer exakt tid men också att informationen kommer snabbare, säger Madelene Frödell på Trafikverket.

Andra åtgärder handlar om att information om ersättningsbussar ska bli tydligare och att information på skyltar ska överensstämma med tågbolagens appar.

TT

Hela Gotland blev utan ström

FREDAG 24 APRIL 2020

Hela Gotland blev strömlöst vid 11.30, rapporterar lokala medier. – Det är ett totalavbrott som beror på att förbindelsen mellan Gotland och fastlandet har kopplat ner. Vi håller just nu på att starta igång reservkraften, och räknar med att samtliga kunder ska ha strömmen tillbaka inom en

timme om allt går enligt plan.

Medan vi startar upp
reservkraften kommer strömmen
att komma tillbaka etappvis över
ön, säger Kalle Blomberg, vd för
Gotlands Elnät AB, till
helagotland.se.

Vid halv två uppgav elföretaget att
strömmen var tillbaka,
rapporterar SVT Nyheter Öst.
Orsaken till nedkopplingen är inte
klarlagd.

TT

Volvos globala order- ingång av lastbilar

Grafik: DN Källa: AB Volvo

Jonas Fröberg: Den stora frågan är om krisen kommer att ändra Volvos affärsmodell

FREDAG 24 APRIL 2020

Coronakrisen lamslår Sveriges största bolag AB Volvo. Vd Martin Lundstedt har många frågetecken att räta ut. Han vet inte när den riktiga återstarten kommer och kunderna återvänder. Men den stora frågan är – riskerar coronan att ändra Volvos affärsmodell i grunden?

När Rom brann spelade kejsaren violin. Myten om hur kejsaren Nero stod oberörd på sin balkong i stickig brandrök när Roms brann år 86 efter Kristus kan nu jämföras med ett nutida fenomen.

AB Volvo och vd Martin Lundstedt presenterade på torsdagen resultatet för januari till mars.

Å ena sidan hördes smäktande violintoner.

Vinsten för lastbilsbolaget blev starkare än väntat med ett rörelse-resultat på 7,4 miljarder kronor och en rörelsemarginal på goda 7,2 procent.

Där tog de goda nyheterna slut. Ty Rom brinner. Och ingen tycks veta hur världen ser ut efteråt.

Det intressanta är den 15 mars och framåt. Då slog coronakrisen till med full kraft. Orderingången i

mars gick ner med 75 procent jämfört med februari och sedan slutet av mars är orderingången negativ eftersom många bokar av sina lastbilsköp – vilket fortsätter just nu när du läser detta.

Negativ orderingång skedde senast under finanskrisen 2008. Då för att lastbilsåkare inte fick lån. Nu för att framtiden är insvept i grå tjocka.

Kassaflödet, som kanske bäst visar hur ett bolag mår, landade på minus 4,1 miljarder kronor och det kommer, enligt finanschefen Jan Ytterberg, att förvärras under andra kvartalet.

För – vad händer nu?

Att sakta vandra igenom Volvos tomt ekande produktionslokaler framkallar skrämselhicka. Över hälften av Volvos globalt 90 000 anställda är i praktiken hemma. Begränsad produktion pågår endast i Asien. I övriga världen står det still. Slutdatumet i Sverige-permitteringarna, där anställda arbetsbefrias till 60 procent, försköts på onsdagen från den 3 maj till den 22 september.

Varför just det datumet? ingen tycks veta. Egentligen. Den normalt pratglade Lundstedt

pratade om två osäkerhetshärdar: den känsliga leverantörskedjan och när kunderna återvänder. För första gången någonsin sade han på en kvartalsrapportpresentation: "Vi ger ingen utblick. Det är omöjligt".

Gulp.

Det enda som konkretiserades var att anställda de närmaste veckorna försiktigt ska börja återvända, i praktiken för att se om leverantörskedjor fungerar. Lundstedt sade att det blir enormt utmanande att kapa kostnader i

takt med nedgången och pratar om strukturella åtgärder på sikt. För att återvända till analogin om Roms brand: Hur ser världen ut efter branden? Kommer transporter att minska i allmänhet och därmed ställa AB Volvos affärsmodell på spel?

Antal körda kilometer med Volvolastbilar i Europa hade gått ner 20 procent sista två veckorna i mars. Var är vi om tre år? Om fem?

Jorden anropar Martin Lundstedt.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

25 000 bolånekunder har sluppit amortering

FREDAG 24 APRIL 2020

Swedbanks kreditförluster skenar. Samtidigt har 25 000 kunder beviljats amorteringsanstånd hittills, och ytterligare tusentals ansökningar om att slippa betala av på lånet processas just nu.

– Att vi kan göra det tror jag är ett väldigt välkommet tillskott, säger vd Jens Henriksson.

Coronakrisen har satt spår i stora delar av samhället och bankerna är inget undantag. Swedbanks första kvartal tyngs bland annat fortsatt av penningtvätthärvan och finansinspektionens tunga böter, men också av stora reserveringar för kreditförluster.

– Det är ett kvartal som saknar sitt motstycke, börjar Swedbanks vd Jens Henriksson med att säga när han ska presentera resultatet för årets första kvartal.

Totalt sätter banken av 2,1 miljarder kronor för eventuellt kommande kreditförluster. Det handlar alltså inte om realiserade förluster utan om hur banken tror att den här sällsynta krisen kommer påverka dess låntagare framöver.

Kostnaderna delas upp i tre delar. En om 800 miljoner kronor som rör den oljerelaterade sektorn, en om 700 miljoner baserat på bankens makroekonomiska analys och den tredje som rör särskilda sektorer som banken valt ut och tittat närmare på. Det rör bland

annat hotell, detaljhandel, och resebranschen.

Banken har lånat ut strax under 40 miljarder kronor till sina företagskunder under kvartalet. Signalerna från Riksbanken och regeringen har varit tydliga; bankerna bör inte hålla igen med krediterna under en kris som denna.

Lever ni upp till det tycker du?
– Vi ger krediter till dem, men samtidigt måste så måste vi tänka på att det måste vara en uthållig affärsmodell. Och affärsmodeller som var uthålliga innan detta

kanske inte är uthålliga nu, säger Jens Henriksson.

Vad gäller privatkunder och bolånen är läget inte alls lika svårt tycker Henriksson. Hittills har banken fått in omkring 25 000 ansökningar om uppskjuten amortering, varav 16 000 har beviljats. Resten processas fortfarande i systemet men i princip alla går igenom.

– I grund och botten är det så att alla som har god vandel och inte har några penningtvättproblem eller den typen, de får mer eller mindre automatiskt anstånd, förklarar Jens Henriksson.

Hade det inte varit för Swedbanks egna penningtvättproblem så skulle banken ha gjort en vinst på 2,3 miljarder under kvartalet. Men med Finansinspektionens böter på 4 miljarder kronor som nyligen landade på vd:ns bord blir inte det fallet.

– Det är helt uppenbart att detta måste vara en av de sämsta affärerna Swedbank gjort. Att inte ha haft tillräckligt bra koll, och tjänat några hundra miljoner kronor på några år, för att sedan behöva betala 6,7 miljarder kronor, säger Henriksson.

Finansinspektionens utredning av banken är klar sedan ett par veckor tillbaka, likaså är den estniska motsvarighetens det, såväl som bankens egen. Vad som återstår är

Ekobrottsmyndighetens förundersökning om svindleri och röjande av insiderinformation, och de ”amerikanska myndigheter”.

– Men det kommer ta tid och jag kan i dag inte ge någon uppskattning om hur lång tid det tar och vad som kommer hända, säger Henriksson.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Fler hemmafixare lyfter bygg- varuhandeln

FREDAG 24 APRIL 2020

Antalet hemmafixare ser ut att öka i spåren av coronaviruset, med ökad försäljning som följd. På företaget Byggmax tror man på fortsatt uppgång.

– När man väl kommit i gång med sina projekt hemma vill

man gärna fortsätta och ta tag i något nytt, säger vd Mattias Ankarberg.

Årets första kvartal brukar innebära lågsäsong för byggvaruhandeln. Men 2020 är annorlunda. En tidig vår kombinerat med en ”stanna hemma-effekt” gjorde att Byggmax i tisdags kunde redovisa en ovanligt stark tillväxt i sin kvartalsrapport där försäljningen ökade 20,7 procent.

– Och det har fortsatt in i april, över påskan. Vi kan se att många spenderar mer pengar på att fixa i både trädgården och hemmet,

säger Byggmax vd Mattias Ankarberg.

När rekommendationerna om social distansering blev aktuella kunde företaget snabbt se att kunderna ändrade sitt köpbeteende.

– När covid-19 bröt ut blev kunderna mycket mer digitala. Vi har mycket e-handel sedan tidigare, men nu ser vi att ännu fler går in på hemsidan, gör mer research och beställer i större utsträckning hem varor eller hämtar ut dem färdigpackade i butik.

Även om det är en speciell vår är projektens karaktär typiska för den här tiden på året, enligt Mattias Ankarberg. Människor bygger altaner, målar om staket och planerar sin trädgård. Han tror inte att försäljningen kommer avta för att projekten slutförs. Snarare spår han att bygghandeln kommer fortsätta gynnas av att vårens hemmafixande ger ringar på vattnet.

– När man väl kommit igång med sina projekt hemma vill man fortsätta, ta tag i något nytt. Om man målar om staketet ser man

att förrådet nog också behöver målas.

– Sedan vet man förstås aldrig, det är speciella tider nu, säger Ankarberg.

Lovisa Ternby

Musikerna vänder sig till nätet

FREDAG 24 APRIL 2020

Många passar på att förfinasina musikkunskaper eller lärasig spela ett nytt instrument i karantänen. Nätförsäljningen skjuter i höjden – medan trenden tycks vara en annan i de fysiska butikerna.

Det är ljusa tider på sina håll i musikbranschen. Oscar

Björklund, ägare och butikschef på Jam Gitarrer, märker av en tydlig trend av att folk har mer tid att sitta hemma och spela instrument än normalt. Företagets försäljningsökning är 43 procent de två första veckorna i april jämfört med samma tidsperiod i fjol, varav export till USA och Centraleuropa är en stor faktor. – Det ger oss lite andrum för en kris som även kan drabba oss när som helst, säger Oscar Björklund. Men trots den ökade försäljningen är det färre kunder som rör sig i butiken. De som kommer lämnar dock nästan uteslutande butiken

med ett eller flera nya instrument, vilket gör att butiksförsäljningen ligger kvar på ungefär samma nivå som förut.

– Men det tror jag till stor del har att göra med att vi säljer ganska unika saker som folk gärna vill titta på innan de köper, säger Oscar Björklund.

Många köpare verkar också vända sig till internet. Nätbutikens Gear4music rapporterar att man märker av en markant ökning i försäljningen av instrument av alla sorter. Det rör sig om allt från ukelele till piano och säckpipa.

I nuläget ser bolaget ungefär samma försäljning i Sverige som det brukar vara runt jul, som annars är årets absoluta högsäsong. Det är framför allt äldre som nu i större utsträckning beställer hem instrument, enligt Gear4music.

Samtidigt drabbar krisen de fysiska butikerna när allmänheten uppmanas stanna hemma. Flera butiker som DN har varit i kontakt med vittnar om att försäljningen i butikerna har gått ner. Ingen av dem vill dock uttala sig om hur hårt coronakrisen drabbar dem och huruvida de

planerar fokusera mer på
nätförsäljning i framtiden.
Hos Ljudfront i Järfälla
uppskattar ägaren Marcus
Filipsson ökningen från februari
till mars vara ungefär 20 procent
både i besöksantal på nätet och
nätförsäljning. Detta trots att
mars vanligtvis är en lugn månad.
– Har du ingen webbshop i dag är
det svårt överlag i den här
branschen, oavsett om det rör sig
om corona eller inte, säger Marcus
Filipsson.

Niklas Weimer

niklas.weimer@dn.se

Försäljningen av växter blomstrar trots krisen

FREDAG 24 APRIL 2020

**Coronakrisen är en påfrestning
för många företag. Men för
vissa har den gett ett uppsving.
Två branscher som ser en ökad
försäljning är trädgårdshandeln
och blomsterbutikerna.**

– Det kanske kan vara en kombination av ett ökat grönt intresse och en coroneffekt, säger Maja Persson, handläggare på LRF Trädgård.

Bröllop ställs in och hotellreceptioner ekar tomma.

Men trots färre blomsterarrangemang går försäljningen av snittblommor bra. Främst ökar efterfrågan på blomsterbud. Under påsken femdubblade Interflora sin försäljning av blommogram jämfört med föregående år.

– Det är svårt att prata om framgång i en sådan här kris, men

det går väldigt bra. Vi känner av den här vågen av medmänsklighet som sveper genom landet, säger Interfloras marknadschef Louisa Blomstrand.

Till blomsterbutiken Gullvivan i Stockholm kommer en del kunder fortfarande förbi. Blomsterbuden till anhöriga ökar, men många beställer också hem buketter till sig själva. Vissa dagar går försäljningen bättre än före coronakrisen.

– I början var jag rädd att försäljningen skulle vika, men jag tror att vi är en lycklig bransch.

Det är genom blommor många

visar uppskattning nu, säger butiksägaren Sarah Angelsiöö medan hon plockar ihop ”floristens val” – en bukett i grönt och ljusrosa.

Det är inte bara efterfrågan på snittblommor som ökar. Även försäljningen av trädgårdsväxter går bättre än väntat.

– Vi har inte statistik på det, men det vi hör från våra medlemmar, det vill säga producenterna, är positivt. De har mycket att göra, säger Maja Persson, handläggare på branschorganisationen LRF Trädgård.

Hon tror att den ökade försäljningen till stor del kan förklaras av reserestriktionerna, som gör att sällsynt många är hemmavid.

– Vi måste sysselsätta oss på något vis nu när vi inte kan åka någonstans. Då är trädgården en bra aktivitet, eller varför inte att odla på balkongen eller fönsterbrädan. Växter är ju livsmedel för själen.

Om uppgången för trädgårdsväxter beror på coronakrisen kan vara svårt att säkerställa. Att odla och ägna fritiden åt trädgårdsarbete är del

av en stor grön trend som pågått i flera år. Men på Impecta fröhandel, som säljer fröer och relaterade produkter, är trendbrottet tydligt.

– Vi har växt stadigt mellan 20 och 30 procent i flera år, men nu har vi dubblerat försäljningen. Vi jobbar för högtryck och har fått hyra in personal från städföretag för att kunna möta efterfrågan, säger företagets vice vd Michael Karlsson.

Han tror att krisen är en tankeställare för många. Och han hoppas på att fler ska upprätthålla sitt nya intresse när den är över.

– Jag förstår att alla inte kommer hålla fast vid sin pallkrage, men på lång sikt tror jag att det här kommer skapa en beteendeförändring. Så för vår bransch tror jag att det, trots allt elände, kommer något gott ur detta.

Blomsterbutikerna har fått ett upp- sving under krisen.

Lovisa Ternby

”Skönt att slippa bli bortbjuden under krisen”

FREDAG 24 APRIL 2020

En väldigt positiv sak med coronaviruset är att man slipper bli bortbjuden till höger och vänster. Under normala omständigheter ska man låta glad och överraskad när någon ringer

för att bjuda mig på något som gör att jag missar någon match eller annan händelse jag sett fram mot i veckor. Det negativa är att det just nu inte finns något sådant att se fram emot, men det är ändå skönt att bli lämnad i fred.
Stefan Hallin, Stockholm

Covid-19 har tagit sig in på tre av fyra äldreboenden

FREDAG 24 APRIL 2020

○ **Inom loppet av åtta dagar händer det som Mia Grane fruktat allra mest. Båda hennes föräldrar dör efter att ha smittats av det nya coronaviruset på ett äldreboende i Stockholm.**

○ **Nya siffror visar att smittan hittills tagit sig in på 75 procent av äldreboendena i Stockholms stad.**

○ **DN berättar om verksamheternas kamp, personalens larm och hur smittan kunde slå så hårt mot de som skulle skyddas mest.**

Kjell Grane, 90, tar sina sista andetag hemma i sin bostad på en avdelning för dementa på ett vård- och omsorgsboende i centrala Stockholm. Hans livskamrat sedan 65 år, Marianne Grane, befinner sig i ett rum några meter bort – ovetande om

vad som sker. Hon är själv också svårt sjuk i covid-19 och familjen fruktar att nyheten ska förvärra hennes tillstånd, varför de aldrig berättar om makens bortgång.

Några dagar senare, på långfredagen, dör även Marianne. Inom loppet av åtta dagar har dottern Mia Grane och hennes två syskon förlorat båda sina föräldrar.

Mia Grane är rasande när hon skriver brevet till boendets verksamhetschef efter föräldrarnas död: ”Att förlora båda föräldrarna som fanns på samma avdelning där de flesta

gått bort betyder att något gick väldigt väldigt galet. Någon har inte alls varit tydlig med riktlinjer. Vi behöver svar! ”

○ ○ ○

På begäran av DN har Region Stockholm tagit fram siffror på hur många äldreboenden i Stockholms stad som haft minst ett fall av smittan. Statistik från den 22 april visar att det nu är 76 av 101 av äldreboenden som drabbats. Sammanlagt handlar det om 580 äldre som bekräftat ha fått det nya coronaviruset. Det

motsvarar ungefär tio procent av de äldre på stadens boenden. Nästan två månader tidigare, i början på mars, började staden sätta upp anslag vid äldreboenden som avråder från besök. Anhöriga till äldre kontaktas.

Den 10 mars meddelar Folkhälsomyndigheten flera tecken tyder på allmän smittspridning i Stockholm. Från stadshuset skickas ett pressmeddelande om arbetet med coronaviruset och en första version av en beredskapsplanen skickas ut till samtliga äldreboenden i Stockholms stad.

Tre dagar senare höjs risknivån för samhällssmitta av covid-19 till mycket hög. Nya insatser krävs, enligt Folkhälsomyndigheten. Fokus flyttas till att fördröja smittspridningen i befolkningen och skydda gamla och sköra mot viruset.

Då finns smittan sannolikt redan på Stockholms äldreboenden. Samma dag som Folkhälsomyndigheten uppgraderar risken får äldreborgarrådet Erik Slottnér (KD) veta att det finns tre misstänkta fall av covid-19 på ett äldreboende i Stockholms stad.

– Jag tänkte: nej, skit också.
Jäklar. Det var just det man inte ville skulle hända.

Den 16 mars konstaterar Folkhälsomyndigheten att det finns en allmän smittspridning i Sverige – främst i Stockholm. Dagen därpå får staden de första konstaterade fallen på äldreboenden.

Då sammanträder stadens krisledningsgrupp, för första gången sedan terrorattentatet på Drottninggatan. De beslutar att införa besöksstopp på stadens äldreboenden.

– Jag ska erkänna att det här är ett beslut som har suttit långt inne hos mig och som jag hoppats slippa ta, sa Erik Slottnér (KD) då på en presskonferens.

○ ○ ○

Kjell och Marianne Grane flyttar in på äldreboendet en sensommardag 2018. Den vackra trädgården och den engagerade personalen får föräldrarna att leva upp, berättar dottern Mia Grane. I mars 2020 tittar hon på nyheterna tillsammans med sin mamma. De följer rapporteringen om dödstalen i omvärlden och

stockholmare som varit på sportlov i riskområden och nu är på väg hem.

På äldreboendet fortgår livet som vanligt, berättar Mia Grane. Inuti henne växer paniken. Hon upplever att det inte finns någon förståelse för att smittan skulle kunna spridas.

Knappt tre veckor efter sportlovet får Mia Grane veta att hennes far testat positivt för covid-19. Den 18 mars informerar verksamhetschefen alla anhöriga: Strategin att de äldre ska vårdas isolerat på sina rum har fallerat och ”friska nu vistas uteslutande i

sina lägenheter”, förutom vid måltider.

Verksamheten drog tidigt ner på besök, gemensamma möten och aktiviteter, försökte hålla avstånd och isolera på rummen så mycket som möjligt, berättar personal som DN pratat med. Men de fick ingen skyddsutrustning förrän smittan redan fanns på boendet. – När man började förstå att detta slår mot de svagaste i samhället, - redan då borde det ha satts in skyddsutrustning på alla äldreboenden. För när smittan väl tagit sig in – då är det för sent, säger en anställd på boendet.

Presschefen på företaget som driver boendet säger att man inte kommenterar enskilda fall, men att beredskapen har varit god, och att man har gjort allt man kunnat för att stoppa smittan från att ta sig in. Bland annat tillhandahållit skyddsutrustning, tagit tempen på personal, och infört ett tidigt besöksstopp, menar presschefen. Sedan tre veckor tillbaka har alla på det aktuella boendet munskydd och annan skyddsutrustning i all nära kontakt med äldre, enligt presschefen. De har också ingått i en pilotstudie, där företaget själva

testat brett för smitta och antikroppar.

– Det aktuella boendet lärde oss att det finns symtomfria smittbärare. Därför är det vår ambition att skyddsutrustning ska användas i alla nära kontakter med äldre, även om det är en utmaning just nu eftersom det råder huggsexa om skyddsutrustning, säger presschefen.

Kjell Grane, som blev känd för den breda allmänheten i Sveriges Radios "Morgonpasset", dör den 2 april på sitt rum. Personalen berättar över telefon på morgonen

att han inte reagerar när de klär på honom. Mia hinner inte fram innan han går bort.

En vecka senare sitter hon vid sin mors säng. Marianne Grane, en före detta OS-simmare som lider av Alzheimers men som bara två månader tidigare varit pigg nog att gå på konserter med sin dotter, ligger nu för döden.

– Från morgonen till sen eftermiddag kunde jag bara sitta och titta på när min mor kippade efter andan. Det var det jävligaste jag varit med om.

Vid det här läget har hälften av äldreboendena i Stockholms stad rapporterat bekräftade covidfall.

○ ○ ○

Maria Placonà arbetar som undersköterska på ett annat äldreboende i Stockholm. När hon den 31 mars kommer tillbaka till arbetsplatsen efter några veckors sjukfrånvaro har nyligen det första bekräftade fallet av covid-19 upptäckts. Dagen efter Maria Placonàs återgång i arbete avlider den smittade.

Efter någon vecka har alla utom en som som suttit vid samma

matbord som mannen smittats. Detta trots att alla äldre isolerats på sina rum. Tre av de sex smittade runt bordet avlider så småningom, enligt Maria Placonà. – Först tänker man att det är personalen som brustit i hygienrutinerna, eftersom boendena var isolerade. Men när det blev uppenbart att de sjuka hade suttit vid samma bord började vi tänka att de blev smittade för ganska länge sedan. Maria Placonà tycker att hennes arbetsgivare gjort allt som gått för att minska smittspridningen. Personalen har fått visir,

glasögon, munskydd, handskar och förkläden med långa ärmar. Men hon anser att villkoren för henne och hennes kolleger hamnar i skymundan i den allmänna debatten. – Jag kan förstå att de som jobbar på sjukhusen har mer akuta ärenden, men vi utsätter oss också för risken och vi måste ta hand om de smittade. Det borde också synas att vårt arbete är värdefullt. Även i lönekuvertet. I en annan del av Stockholm, på Kungsholmen, ligger vård- och omsorgsboendet Serafen. Här har

undersköterskan Shilan Abdulmhsin arbetat i 17 år. Hon och hennes kolleger var förberedda på att smittan skulle hitta in på boendet. När så det första fallet bekräftades i slutet av mars stod ett särskilt covid-19-team redo.

– De skulle endast arbeta med de smittade. Men när vi upptäckte att de inte hade munskydd lyfte vi det med arbetsgivaren. Det måste gå rätt till, för allas bästa, säger Shilan Abdulmhsin, som också är huvudskyddsombud för fackförbundet Kommunal.

Men arbetsgivaren hänvisade till till riktlinjer från Region Stockholm och ansåg att munskydd inte var nödvändigt i arbetet som bedrevs på boendet.

– Jag kände mig orolig och stressad. Både för personalen och de boende, säger Shilan Abdulmhsin.

Huvudskyddsombuden beslutade om skyddstopp med krav om att personal som arbetar med smittade patienter ska bära munskydd tillsammans med visir. Arbetsgivaren sa nej och saken hamnade hos Arbetsmiljöverket.

– Varför ska det inte finnas här, hos oss som jobbar med de allra sköraste, säger Shilan Abdulmhsin.

Arbetsmiljöverket gick på skyddsombudens linje och landade i att arbete utan munskydd skulle innebära ”risk för omedelbar och allvarlig personskada”.

Jenny Bengtsson är inspektör på Arbetsmiljöverket och ansvarig handläggare för Serafen-ärendet. Hon beskriver det som ett litet ärende som blivit en principfråga. – Detta är det lägsta möjliga nivån vi kan tänka oss för den här typen

av arbete. Vi menar att bara visir är för sårbart om det inte kompletteras med munskydd. Stockholms stad och Kungsholmens stadsdelsförvaltning, som driver äldreboendet, har överklagat beslutet. Carl Smitterberg, press- talesperson på Stockholms stad, säger att överklagandet handlar om att få ett klargörande om vilka riktlinjer som ska följas. Ärendet ligger nu hos Förvaltningsrätten.

○ ○ ○

Frågan om munskydd engagerar även Stefan Amér, enhetschef och läkare på Familjeläkarna, som ansvarar för läkarinsatserna på 45 procent av regionens äldreboenden. Han vill se rekommendationer till all personal på äldreboenden att använda munskydd i nära kontakt med boende, även innan det är klarlagt hur mycket de skyddar. – Det är bättre att göra för mycket, än tvärtom, säger Stefan Amér.

Han tror att huvudvägen för smittan in på äldreboenden har varit genom personalen, eftersom

det på de flesta håll funnits besöksförbud i över en månad. – Detta trots att personalen jobbar stenhårt med basala hygienrutiner och använder den skyddsutrustning som rekommenderas. Innan vi vet svaret på om det finns en asymtomatisk spridning kan munskydd och visir hjälpa, särskilt om det kan kombineras med testning av personal, säger han.

○ ○ ○

Verksamheternas kamp att minimera smittan har försvårats

på många plan. Bristen på skyddsutrustning har inneburit att många tvingats jaga alternativ på egen hand. Ett äldreboende i Stockholms stad lyckades själva importera skyddsmasker från Kina. Ett annat dammsög byggvaruhus på visir och skyddsglasögon.

I slutet av mars får Elisabeth Antfolk, ordförande för fackförbundet Kommunals sektion för privat vård och omsorg i Stockholms stad, in vittnesmål om att sjukskrivningarna på äldreboendena ökar.

”Läget är desperat, företaget flyttar personal från osmittade boenden till de drabbade husen. De som ska dit är utom sig av skräck”, skriver hon på fackförbundets blogg.

Redan innan epidemin var 35 procent av de som arbetar inom äldreomsorgen i Stockholms stads regi timavlönade, enligt stadens siffror. Siffrorna för mars och april är inte klara, men enligt verksamhetschefer och personal på äldreboenden pågår en febril jakt på ersättare.

– Visstidsanställda jobbar på helt andra villkor, vilket också gör att

man kanske inte lika lätt tar beslutet att stanna hemma om man är sjuk. Det blir ju inkomstbaserade ställningstaganden, säger Elisabeth Antfolk.

Timanställda ska enligt stadens riktlinjer schemaläggas i minst två veckor framöver, för att på så vis ha rätt till ersättning om de blir sjuka. Så ser dock inte verkligheten ut, enligt Elisabeth Antfolk, som tror att villkoren kan ha bidragit till smittspridningen.

– Merparten av alla arbetsplatser, både kommunala och privata, gör som man gjort i alla tider – ringer

med väldigt kort framförhållning, inte sällan samma dag.

Erik Slottnér delar inte Elisabeth Antfolks bild av att personalens villkor inom äldreomsorgen skulle ha påverkat smittspridningen.

– Det finns ingen i våra verksamheter som säger att det har kommit dit sjuka timanställda, och att de skulle vara drivande i smittspridningen. Uppvisar man sjukdomssymtom ska man stanna hemma, säger han.

Erik Slottnér understryker att man hela tiden lyssnat på Folkhälsomyndighetens råd och

prognoser. Det är också myndigheten han hänvisar till när han pratar om ansvaret för smittans spridning på äldreboendena – och han efterlyser tydligare riktlinjer därifrån.

– Vad bör vi ha för insatser, vad bör vi göra för att förhindra smittspridning? En sådan grej skulle kunna vara användning av skyddsutrustning i betydligt högre omfattning än vad rekommendationerna är nu exempelvis. Men vad jag förstår anser myndigheten att en sådan

åtgärd inte skulle vara verkningsfull.

Var är ditt ansvar för smittspridningen på stadens äldreboenden?

– Jag måste säga att jag tycker att vi har tagit ansvar i Stockholm.

Jag har svårt att se vilka beslut vi skulle ha kunnat fatta på politisk nivå som skulle kunna hindra smittspridning. Jag säger: kom gärna med dem, berätta gärna vilka de är så tar jag beslut om dem i morgon.

Stockholms stad äldredirektör Patric Rylander har avböjt intervju.

○ ○ ○

Det dröjer fler dagar innan Mia Grane orkar läsa svaret från verksamhetschefen. En av frågorna som Mia Grane undrar över är varför personalen inte hade skydd och var mer förberedda under hennes sista besök, dagen innan besökstoppet. ”Vi var inte förberedda på att ett besöksstopp skulle införas, varvid allt faktiskt var som vanligt”, svarar verksamhetschefen. På frågan om hur smittan tagit sig in på boendet skriver verksamhetschefen att man tror

att en person fick med sig den efter ett sjukhusbesök.

Mia Grane planerar sina föräldrars begravning samtidigt som hon försöker ta en dag i taget. – Inget kommer ge oss våra föräldrar tillbaka. Men jag vill berätta för att jag hoppas att någon annan kan räddas. De var människor, som jobbat i hela sina liv och gjort rätt för sig. Att de skulle behöva dö år i förtid för att de som bestämmer inte agerade snabbt nog – det är en skam.

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

Marijana Dragic

marijana.dragic@dn.se

Fakta. Smittans spridning

1 mars: Stockholms stad börjar sätta upp anslag vid äldreboenden som avråder från besök.

13 mars: Staden får kännedom om de första misstänkta fallen av covid-19 på stadens äldreboenden.

Den 17 mars: De första fallen av smitta bekräftas på äldreboende i Stockholms stad.

18 mars: Stadens krisledningsnämnd (KLN) beslutar om besöksstopp för stadens

samtliga vård- och omsorgsboenden.

19 mars: Erik Slottnér berättar att staden upphör med inspektioner på äldreboenden utom i akuta fall. Enligt staden har äldreförvaltningens inspektörer inte gjort några fysiska verksamhetsbesök i mars och april.

3 april: Smittan finns, vid rapporteringstillfället, på en tredjedel av Stockholms stads äldreboenden, enligt siffror från Stockholms stadsledningskontor.

7 april: Smittan finns, vid rapporteringstillfället, på hälften av

stadens äldreboenden, enligt Stockholms stadsledningskontor. 22 april: 75 procent av äldreboendena i Stockholms stad har, eller har haft, ett eller flera fall av smittan. Det visar siffror från Region Stockholm.

Källa: Stockholms stad, Region Stockholm.

Fakta. Äldreboende

Särskilt boende för äldre, även kallat äldreboende, är en behovsprövad boendeform enligt Socialtjänstlagen. Kommunerna är enligt 5 kapitlet 5 § i Socialtjänstlagen skyldiga att

tillhandahålla särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre som behöver särskilt stöd.

Det vanligaste är att den äldre hyr lägenheten genom ett andrahandskontrakt. Den äldre betalar hyra, en omvårdnadsavgift och avgift för mat och måltider.

Källa: Sveriges kommuner och regioner

Lisa Lönner: Jag hoppas folk vill turista lokalt

FREDAG 24 APRIL 2020

Det nya coronaviruset slår hårt mot Stockholms restauranger. Lisa Lönner har nyöppnat hemmarestaurangen Fine Home Dining i sitt hus på Resarö. Här berättar hon om hur hon

påverkats – och vilka nya lösningar krisen drivit fram.

1 Hur har du påverkats av coronakrisen?

– Efter att jag stängde min hemmarestaurang för drygt tre år sedan har jag jobbat som konsult inom kommunikation och research. Men på en dag blev alla mina uppdrag inställda. Jag hade en del förbokade större sällskap på restaurangen, födelsedagar, företag, matlagingsaktiviteter och sådant, och de bokade också av. Eftersom jag var tvungen att hålla mig hemma la jag ut på sociala medier att jag skulle börja

laga mat igen, och då hörde de gamla kunderna av sig och ville köpa hämtmat. Det finns ju inte så mycket annat här på Resarö.

2 Vad har du gjort för att minska effekterna?

– Dels gör jag hämtmat, dels kommer jag att öppna upp restaurangen igen och ha öppet fredagar och lördagar hela sommaren. Jag har en stor terrass där man kan sitta med avstånd, med konceptet som jag kallar ”fine home dining” med tre eller fem rätter och vinpaket.

Förhoppningsvis är det många som vill turista lokalt. Så vi

öppnar upp igen och hoppas någon vill komma, det är ju kul att laga mat. Det är tufft att bara ha hämtmat, man tjänar inga pengar på det om man inte kommer upp i stora volymer. Och att laga mat som ska förpackas i lådor är så annorlunda. Det blir så mycket plast! Det gillar inte jag. Därför kan mina stammisar få maten i en karott eller en form som de kan lämna tillbaka senare. Då blir det också lite snyggare upplagt.

3 Vad tycker du att man ska äta ikväll?

– Om man har lite tid kan man göra ett eget tacokit med

hembakade bröd,
kryddblandning, egen tomatsås,
bra ost och lite inläggningar.
Fastfood, fast på riktigt. Ska du
grilla så ska du absolut göra en
egen majonnäs. Gör en stor sats
på 5–6 gulor, den håller i kylan i
två veckor och är den perfekta
grunden till alla möjliga såser.

Elin Peters

elin.peters@dn.se

Svenonius: Det är långt ifrån över

FREDAG 24 APRIL 2020

**Stockholms smittskydd har
långt gående befogenheter för
att stänga kaféer och
restauranger om människor
trängs. Det påpekar
finansregionrådet Irene
Svenonius (M) vid en press-
konferens på
torsdagsmorgonen.**

– Om var och en av oss och alla krögare följer alla rekommendationer så slipper man vidta dessa åtgärder, men möjligheterna finns, säger Irene Svenonius.

Coronakrisen är inte lik någon annan kris. Det konstaterar Sven-Erik Österberg, landshövding i Stockholms län.

– Man vet inte hur den slutar och hur den ändrar sig, säger han. Länsstyrelsen, Region Stockholm, Stockholms stad, Södertälje kommun och polisen i region Stockholm höll en gemensam pressträff på torsdagsmorgonen

med anledning av den pågående coronapandemin och dess konsekvenser i Stockholms län.

Länsöverdirektören för Stockholm, Johan von Sydow, säger att vi har en allmän smittspridning i Stockholmsregionen som ställer alla under hård press, bland annat särskilda boenden och hemtjänsten.

– Men allt fungerar sammantaget ganska väl, säger han. Även skolor och förskolor fungerar, enligt honom, i huvudsak väl. Liksom trafiken om än med vissa begränsningar.

Men vad gäller arbetsmarknaden ser Stockholm ett stort antal varsel och uppsägningar. På onsdagen fattade länets och regionens aktörer beslut om regler för att upprätthålla social distansering. Irene Svenonius (M), finansregionråd i Region Stockholm, säger att man har ställt om sjukhuskapaciteten i rekordfart. Stockholm hade tidigare cirka 90 intensivvårdsplatser, i dag är antalet platser tre gånger fler, enligt Svenonius.

Hon påpekar samtidigt att signalerna om att virusspridningen kan vara på väg att vända har feltolkats av vissa medborgare.

- Genast springer många glada ut på stan sätter sig på uteserveringar och på krogar. Nu är tiden att ha pannben, säger Irene Svenonius.
- Det här är långt ifrån över. Vi har över 1 000 anställda som arbetar inom intensivvården och om vi inte lyder de regler som finns kan de här kurvorna blixtnabbt vända upp igen.

Stockholms smittskydd har långt gående befogenheter för att kontrollera kaféer och restauranger och till och med stänga verksamheter, understryker hon.

Smittan finns i nuläget på 53 boenden i Stockholm, enligt finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M). Staden säkerställer att de smittade vårdas isolerat.

– Vi har ungefär en veckas lager av smittskyddsutrustning, och vi får materialförsörjning, säger hon. Vad det gäller situationen i Järvaområdet har smittspridningen där avtagit

något. Stockholm har fattat beslut om evakueringsboende och tre personer har tecknat kontrakt om det.

– Men vi ser att smittspridningen ökar i andra områden, och vi har beredskap för evakueringsboende, säger Anna König Jerlmyr.

Boel Godner (S), kommunalråd i hårt drabbade Södertälje, talar om en stor informationsinsats på många olika språk.

– Vi har ännu inte någon utbredd smittspridning på våra äldreboenden, men oron finns där ute, säger hon.

Efter påsken är många barn tillbaka i skolan, men många lärare i Södertälje är hemma.

– Vi flyttar på lärarna till de platser där de behövs bäst, säger Boel Godner.

Regionpolischefen i Stockholm, Ulf Johansson säger att de ökar den polisiära synligheten.

– Vi kan se en viss effekt på brottsligheten, men inga stora förändringar. Fickstölder minskar generellt och även bostadsinbrotten i vissa områden, säger han.

Polisen har bara behövt agera i ett fåtal fall när de gäller

begränsningen att sammankomster ska vara med färre än 50 personer, enligt honom.

– Vi känner att vi är väl rustade både på kort och lång sikt.

Pandemin har slagit väldigt hårt mot tjänstesektorn i Stockholm, ungefär 66 000 som arbetar där är korttidspermitterade och nästan 24 000 blev varslade under mars, säger landshövding Sven-Erik Österberg.

– Gröna Lund, Vasamuseet, hotell med flera lider väldigt hårt just nu. Det är väldigt viktigt att känna att många företagare är

förtvivlade i dag, det är frågor som är viktigt att ha under lupp just nu, säger han.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

SL uppmanar resenärer att undvika knutpunkter

FREDAG 24 APRIL 2020

På vissa platser är det fortfarande trångt under eftermiddagarna i Stockholms kollektivtrafik. SL uppmanar därför resenärer att undvika knutpunkter, rapporterar Svenska Dagbladet.

Enligt statistik från SL minskar resandet i länet.

– All heder åt stockholmarna som förstått allvaret. Nu gäller det att detta ligger fast, säger SL:s kommunikationschef Suss Forssman Thullberg till tidningen. Men det kan vara trångt på sina håll. Det handlar i huvudsak om knutpunkter som Gullmarsplan, Liljeholmen och Årstaberg. Men även gången mellan röd och blå linje på T-centralen samt i någon mån Fridhemsplan. SL uppmanar därför resenärer att i möjligaste mån undvika dessa platser.

DN

Årets Bokmässa blir av – i någon form

FREDAG 24 APRIL 2020

Höstens Bokmässa i Göteborg kommer att arrangeras i någon form. Nu presenterar man två alternativa planer på hur det ska gå till – och lovar ge slutligt besked i maj.

– Att ställa in är inte ett alternativ, säger Frida Edman, mässansvarig på Bokmässan. Ovissheten inför årets planerade Bok- och biblioteksmässa i Göteborg, som varje år lockar nära 100 000 besökare, har lett till oro i branschen. I förra veckan skickade Svenska förläggareföreningen och NOFF, Nordiska oberoende förlags förening, ett brev till mässan där man krävde svar på huruvida bokmässan ska äga rum eller ej. Nu meddelar Bokmässan att årets mässa kommer att bli av – åtminstone i någon form.

– Att ställa in är inte ett alternativ för oss. Vi tror att samtalet spelar en väldigt stor roll, särskilt i svåra tider. Men vi kommer att ta ansvar för människors hälsa och givetvis utgå från Folkhälsomyndighetens rekommendationer, säger Frida - Edman, mässansvarig på Bokmässan. I ett brev till utställare och samarbetspartner presenteras två alternativa varianter. Den så - kallade plan A utgår från att läget har förbättrats så pass mycket att mässan kan genomföras, med vissa justeringar. Eftersom man

räknar med färre besökare erbjuds alla utställare 50 procents rabatt på monterytan. Dessutom får de som vill minska sin yta i förväg.

Plan B innebär en mer eller mindre digital variant, där själva utställningen ställs in och montrarna på mässgolvet uteblir. Delar av seminarieprogrammet kommer att livesändas gratis och man planerar även ett innehåll riktat mot skola och bibliotek, med fokus på temasatsningarna ”Digital kultur” och ”Läs, läs läs”. Beroende på situation kan plan B

arrangeras med eller utan publik, förtydligar Frida Edman.

Båda alternativen innebär att man tittar på tekniska lösningar för att långväga gäster i seminarieprogrammet, eller gäster i riskgrupper, inte ska behöva resa till Bokmässan utan i stället medverka över länk.

– Det är viktigt att komma ihåg att mässan alltid har Sveriges författarelit på plats. Oavsett hur det blir har vi ett riktigt bra innehåll i form av våra svenska författare.

Senast i slutet av maj ska man fatta besked om vilken av

planerna man kommer att gå vidare med.

– Vi har stor förståelse för att förlag och andra samarbetspartner befinner sig i en tuff situation just nu. Bokhandeln tappar enormt i sin försäljning vilket påverkar förlagen – och mediebranschen brottas med minskad annonsförsäljning.

Därför är det viktigt för oss att bidra i den kris som vi nu ser, säger Frida Edman:

– Det planeringsarbete som förlagen hittills har lagt ner kommer inte att vara förgäves. Oavsett plan kommer vi att nå ut.

En stor del av mässan är den fysiska försäljningen av böcker.

Hur planerar ni för det?

– Med plan B kommer vi tyvärr inte att kunna erbjuda samma möjligheter till försäljning. Vi tittar just nu på om det är möjligt rent tekniskt med ett fönster för digital bokförsäljning, men där är vi inte riktigt framme.

Svenska Förläggareföreningen var en av dem som låg bakom brevet till Bokmässan. Vd Kristina Ahlinder betonar vikten av att ett snabbt beslut, helst redan vid månadsskiftet april/maj:

– Förlagen lägger stora mängder tid och pengar på förberedelser. Nu har det klarnat på det sättet att mässan åtminstone har presenterat en plan A och en plan B. Vi kommer de närmsta dagarna att stämma av med våra medlemmar och lämna ett svar därefter. Men redan nu finns inga indikationer på att något förlag, stort eller litet, tycker att det är rimligt att skjuta upp det slutgiltiga beskedet ytterligare en månad.

Kajsa Haidl

kajsa.haidl@dn.se